

VM.

C. IVLII SOLINI

COLLECTANEA RERVM MEMORABILIVM.

ITERVM RECENSVIT

TH. MOMMSEN.

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCV

BIBLIOTHECIS

GVELFERBYTANAE LEIDENSI PARISINAE

QVARVM BENIFICIO
TRES SOLINI OPTIMI CODICES FVERVNT SIMVL DOMI APVD EDITOREM
ET DVM LIBELLVS EXCVDITVR MANSERVNT

GRATO ANIMO

EDITOR BEROLINENSIS

LIBRI ADHIBITI

classis primae:

R = Vaticanus 3342 saec. X (deficit p. 197, 2—202, 14. 203, 14—216)
[R] = Vaticanus reginae 1875 saec. XIV descriptus ex *R*, collatus ubi is deficit; ipse finit p. 214, 4
C = Casinas 391 saec. XI
N = Havniensis 444 saec. XI
H = Heidelbergensis saec. XI
*H = idem et Anonymus Leidensis Voss. fol. 113 consentientes
[H] = Heidelbergensis ab Anonymo Leidensi dissentiens

classis secundae:

L = Leidensis Voss. quart. 87 saec. IX (deficit p. 194, 15)
[L] = eiusdem libri supplementum saec. XIII (incipit p. 191, 15)
M = Parisinus 7230 saec. X corruptus vel deficiens inde a p. 174, 12
Q = Parisinus 7230 *A* saec. X collatus ibi ubi deficit *M*
G = Guelferbytanus Gudianus 163 saec. X inde a p. 28, 15
B = Basileensis F II 33 saec. XIV hic illic adhibitus

classis tertiae:

S = Sangallensis 187 saec. X
A = Angelomontanus saec. X (deficit p. 60, 20—63, 2. 163, 10—166, 5)
F = Florentinus Laurentianus S. Crucis 20 sin. 2 saec. XI/XII, collatus ibi ubi deficit *A*
P = Parisinus 6810 saec. X

Libri reliqui adhibiti p. 7. 8. 14—16. 22—24. 30. 117. 118. 139. 140. 150. 151. 164. 207—216 designantur numeris iis quos habent in recensu (infra p. XXX — LII. LVI. LVII)

a b minusculae litterae adiectae ad codicis notam significant lectionem a prima manu positam (*a*), deinde emendatam ab eadem (*b*); altera utra ubi sola ponitur, lectio quae non ponitur consentit cum textu

1. 2 minusculi numeri similiter adiecti ad codicis notam significant lectionem a prima manu positam (1), deinde emendatam a manu diversa (2)

t v minusculae litterae similiter adiectae distinguunt duas lectiones in codice reperiri, alteram in textu (*t*), alteram pro varia lectione (*v*)

* asterisco in textu notavimus locos emendatos coniectura.

I. AVCTOR ET AVCTORITATES

C. Iulii Solini tria nomina plena habet codex classis secundae Auctoris nomin
M tam in inscriptione libri quam in subscriptione laterculi praemissi reliquis eiusdem classis libris aut mutilis aut auctoris nomine destitutis. eadem tria nomina agnoscunt libri ordinis tertii omnes. *Iulium Solinum* auctorem appellant libri ordinis primi in subscriptione omnes (*CNH* deficiente *R*) itemque Aldhelmus et Dicuil. epistulae, quae praefationis locum obtinet, libri boni omnes excepto uno *H* solum *Solini* vocabulum praescribunt. denique Romanae aetatis auctores qui Solinum laudant omnes Genealogus a. 455 Priscianus Isidorus solum cognomen ponunt. — Temere omnino coniecit Valesius (ad Dionem 74, 8) auctorem huius libri esse nominatum a Dione (72, 12. 74, 2) Iulium Solonem infimae dignitatis senatorem caesum Severi iussu a. 193. inter personas honestiores Solinum cognomen equidem non deprehendi et admodum rarum est apud plebeios quoque: invenitur tamen *C. Iulius Solinus* in titulo Asturicensi C. I. L. II, 2650, *Solinus* nude in Britannico C. VII, 31 et in vasculis C. VII, 1331, 104. 1336, 1081. 1082. XII, 5686, 847. — *Grammaticus* auctor dicitur in subscriptione librorum classium secundae et tertiae, potestque appellatio ea proficisci aut ab auctore ipso aut a librario aequaevo, ut Prisciani laudibus in Anastasium subscriptum est '*dictae a Prisciano grammatico*' et librarius aequalis arti grammaticae eius subscribens eum appellat *eloquentissimum grammaticum doctorem suum.* sane scholasticum arguit libellus universus, scilicet hominem qui totum se libris neque iis multis manciparit nec quicquam umquam ipse conspicatus expertusve sit: non indigna tali auctore praecipua admiratio fascium domum professoris pulsare veritorum (c. 1, 122). at de ea re neque quicquam certo sciri potest nec multum interest.

Adventus, cuius nominis viro auctor libellum inscripsit, cognomen Adventus.
est non frequens et servorum fere (C. I. L. VIII, 3288. 3291. X, 6575)

vel plebeiorum (l. c. III, 6010, 2. V, 436. VI, 10576. VIII, 4609. 8119. X, 7369. XII, 813. XIV, 2714) exeunte demum saeculo secundo admissum inter senatoria, scilicet usi esse inveniuntur eo cognomine tam Antistii, nimirum Q. Antistius Adventus Postumius Aquilinus titulorum Thibilitanorum (C. I. L. VIII S, 18893. 18906), consul imperante Marco, quam Oclatinii, nempe Oclatinius Adventus post gregalem militiam et equestres dignitates factus consul ordinarius a. 218 (Hirschfeld *Verw. gesch.* 1, 232). et ad hunc quidem libellum olim rettulit Dodwellus (tam apud Hudsonem geogr. Gr. min. t. II diss. praemissae p. 71 seq. quam in eph. *hist. crit. de la rép. des lettres.* Amstelaedami 1717 p. 37 seq.). obstat autem ei similive coniecturae, quod epistula dedicatoria non solum dignitatis publicae nullum indicium facit, sed ne viri clarissimi quidem titulum nomini addit, id quod ea aetate, qua Solinum scripsisse veri simile est, omitti non debuit. itaque Adventi vocabulum pariter atque auctoris ipsius ut labenti aetati magis convenit quam florenti, ita ad tempora accuratius definienda parum valet.

Quo loco libellus scriptus sit, ex ipso non intellegitur, nisi quod cum provinciae omnes memorentur, nulla emineat, inde conicere possis auctorem scripsisse Romae vel certe in Italia.

De Solini aetate. Magis refert quaerere de aetate, qua scripsit Solinus. vixisse eum aliquantum ante Theodosium II (401—450) inde apparet, quod classis primae libri ii qui pertinent ad familiam Heidelbergensis ducti sunt ab exemplo scripto *studio et diligentia d. n. Theodosii invictissimi principis,* (vide infra p. XCVIII). eodem redit, quod ex scriptoribus aetatis certae, quos Solino usos esse constat, antiquissimus est, sicut infra (p. XXV) videbimus, Augustinus in commentariis de civitate dei scriptis c. a. 426, cum nomine eum eorum qui extant primus laudet Genealogus a. 455. nam Capellam fuerunt quidem nuper, qui ad tertium saeculum revocarent, sed neque eius opinationis argumenta satis certa protulerunt et ipsa Solini expilatio auctoris praeterea quod sciamus a quinto demum saeculo adhibiti parum ei favet. quare cum quinto saeculo Solini liber iam pervulgatus fuerit, a feliciore autem litterarum Latinarum aevo tam rerum eius exilitas quam sermonis infantia abhorreat, hoc restat quaerendum, utrum saeculo tertio probabilius adscribatur an quarto. quorum equidem illud praetulerim. Byzantium ibi tantum nominari (c. 1, 79. 10, 17), non Constantinopolim neque ullum adesse vestigium provinciarum divisionis Diocletianae et Constantinianae, etsi non flagitat, ut in opere compilato, tamen suadet ut auctor vixerit ante Constantinum. suadet idem praenomen, siquidem vere habuit auctor, quarto saeculo iam rarescens. christianae religionis praeterea vestigia adsunt nulla: nam quam possis eo referre

narrationem de pomis cinerescentibus Sodomi et Gomorri (c. 35, 8) originis omnino Iudaicae, eius notitia iam invenitur non solum apud Iosephum (bell. Iud. 4, 8, 4), sed etiam apud ipsum Tacitum (hist. 5, 7). denique citari ut testem sermonis Latini Solinum a Prisciano facit, ne nimis recentem illum habeamus: quamquam ille adlegat similiter non solum Ulpianum, sed etiam Ammianum et Vegetium, videnturque omnino auctores in scholis Byzantiis lectitati et explanati, quorum e numero Solinum fuisse crediderim, apud Priscianum interdum se insinuasse inter testimonia auctorum antiquiorum et vere receptorum. quae omnia licet singula infirma sint, tamen coniuncta vix admittunt, ut ad quartum saeculum Solinum detrudamus. — Argumenta alia, quibus docti viri Solini aetatem definire sibi visi sunt, vere certiora indicia nulla suppeditant. nam quod Dodwello (apud Hudsonem geogr. Graec. 2, 71) in mentem venit Artaxerxem Hierichuntis expugnatorem (c. 35, 7) esse eius nominis regem Persarum, contra quem bellum gessit Severus Alexander, equidem quo pertineat parum credibilis illa de Hierichunte narratio non magis scio quam Salmasius, hoc scio neque a Solino usquam talia citari ipsius aetate gesta neque Artaxerxen illum attigisse Palaestinam. deinde quod ex loco c. 54, 13 Salmasius in prolegomenis effecit Persas Solinum scribere *quondam Parthos nominatos esse* itaque vixisse eum aliquantum post Severum Alexandrum, hoc argumentum nec per se satis firmum totum evanuit, postquam melioribus libris collatis vocabulum quod est *quondam*, in quo tota res vertitur, patefactum est proficisci ab interpolatore: unde iam apparet Persarum Parthorumque nomina Solinum non aliter usurpare atque usurparat Plinius. paullo gravius indicium praebet quod Solinus c. 50, 2 referens Pliniana (6, 54) de sericis matronarum vestibus addit nunc etiam viros iis uti: holosericis certe primus Romanorum usus esse fertur Elagabalus (218—222) teste biographo (c. 26 cf. vita Sev. Alex. 40; vita Tac. 10; Dio 43, 24), licet subsericae etiam viris antea in usu fuisse videantur nec diu observatum sit senatusconsultum a. p. C. 16 factum (Tac. ann. 2, 33; Dio 57, 15), ne veste serica viri uterentur (Sueton. Gai. 52; Dio 59, 26; Becker in Gallo 3, 156). his adde quae auctor scribit de camelis post translationem in peregrina loca facile morbos trahentibus (c. 49, 11), de circi spectaculis equorum (c. 45, 12), denique, si placet, senilem temporum quae fuerunt admirationem et sui aevi obiurgationem, quo exempli causa nemo nascatur non minor parentibus suis (c. 1, 90): habebis sane labentis saeculi indicia nec dubia nec pauca magisque digna Valeriani et Gallieni temporibus quam Antoninorum, ut tamen ad certiora progredi vix liceat propter ipsam auctoris exilitatem.

Solini liber chorographia.

Scripsit autem Solinus sub indice *Collectaneorum rerum memorabilium* (nam hunc neque alium ullum libello ab eo inscriptum esse infra (p. XCVII) docebitur) chorographiam ita comparatam, ut in singulis locis non tam ad utilia et scitu necessaria attenderet quam, ut ipse ait, ad memorabilia, quo quid significet, exponit satis accurate in praefatione. ordinem locorum sequitur eum, ut primum proponat Europam incipiens ab urbe et Italia cum insulis (c. 1—6), post has Graeciam cum Thessalia Macedonia Thracia insulisque Graecis (c. 7—11), mox Pontica et Scythica (c. 12—19), porro Germaniam Galliam Britanniam Hispaniam (c. 20—23) percensens; deinde enarret Africam a Mauretania ad Aegyptum (c. 24—35); finiat denique in Asia, describens Arabiam et Syriam (c. 33—37), Asiam minorem (c. 38—45), Assyriam Indiam Parthiam (c. 46—56). — Nostra maxime interest scire, unde sua habuerit Solinus; videbimusque iam quos auctores adhibuerit tam superstites adhuc, qui sunt duo. Plinius maior et Mela, quam deperditos.

Auctores a Solino adhibiti.

Solinus quid habuerit ex Plinio.

Ex Plinii naturae historia pleraque a Solino tradita proficisci norunt philologi vel ii qui Solinum numquam evolverunt. eius expilavit tam libros geographicos sive, ut inscripsit Plinius, de sitibus gentibus maribus cet. (3—6), quam librum de homine (7) librosque de animalibus (8—11), item de arboribus, sed de solis peregrinis (12. 13), denique de gemmis (37), reliquis omnibus aut rarissime adhibitis aut omnino omissis. id quod accurate convenit cum ipsius auctoris praefatione c. 4, nisi quod gemmae ibi non nominantur nisi in recensione interpolata. caput autem de homine 1, 53—127 excerptum maxima ex parte ex Plinii libro septimo adiecit urbis descriptioni, animalia et arbores in suis quaeque patriis terris enarravit (cf. 1, 53). — Iam Plinii naturae historia cum extet integra, epitomen hanc docti viri hodie fere contemnunt, nec sine causa. nam sane perparvum interest scire quibus artibus saeculi tertii scholasticus Plinium quasi scriptorem iusto simpliciorem loqui docuerit tumide et perplexe et insipide, cuius si placet exemplum luculentum considerare, expende quid effecerit ille c. 24, 3—6 ex Plinianis 5, 3. [1]) nec magis persequendi sunt ridiculi magistelli errores, qui ne verba quidem recte separare valuerit et ex iis quae sunt *ab Delo* et *ad Dirim* apud Plinium (4, 67. 5, 13) procuderit portenta nominum *Abdelum oppi-*

1) *Ibi regia Antaei certamenque cum Hercule et Hesperidum horti. adfunditur autem aestuarium e mari flexuoso meatu, in quo dracones custodiae instar fuisse nunc interpretantur. amplectitur intra se insulam, quam solam e vicino tractu aliquanto excelsiore non tamen aestus maris inundant. extat in ea et ara Herculis nec praeter oleastros aliud ex narrato illo aurifero nemore.*

dum (c. 11, 26) et *Addirim montem* (c. 24, 15): qui cum Plinius (4, 13) *in Achaia novem montium notissimum Scioessam esse* scribat, non solum ipsam Scioessam inde faciat *locum novem collium* (c. 7, 5), sed etiam statim nescio quid garrire incipiat de nemorum eius opacitate: denique qui cum Plinius (37, 46) scribat Neroni principi adlatam esse electri glebam XIII pondo, deceptus ambiguitate lineae quae numeros distinguit tam simplices quam millenarios, effecerit inde (c. 20, 11) donum missum esse Neroni electri tredecim milia librarum. sane quae omnia dominatur Nemesis per hunc epitomatorem admissum ultus est Theophrastum aliosque auctores plurimos non multo melius aliquando tractatos a Plinio, sicut deinde rursus vindictam Plinii exegit de Solino per Capellam Isidorumque, inventorem illum insulae si diis placet Teode creatae ex Solinianis c. 56, 16 *[proxima]t eode[m nomine]*, hunc repertorem fluvii Oscori inde oriundi, quod apud Solinum c. 15, 19 *montes Moschorum*, id est *τῶν Μόσχων, Phasidem fundunt.* talia non praetereunda quidem sunt, cum et auctoris et saeculi indoles inde patescat: omnia vero huius generis percensere cum nec prosit neque iuvet, talis auctoris insectationem et ex tali hoste triumphum iis relinquimus, qui muscas venantur quosque nullius unquam victoriae puduit. — Origine Pliniana quae sunt tres fere partes libelli implentia, a nobis, ne obruant utiliora, distincta sunt adscriptis paragraphis Plinianis quae Solinianis respondent, neque ulli unquam usui futura nisi ad fundandam librorum Plinianorum emendationem. in qua quod adhuc Solinus suum locum non tenuit, habet excusationem propter contextum Solini ipsius nunc demum satis stabilitum: iam vero hac eius recognitione instituta spero fore ut Plinii editores futuri diligentius Solinum adhibeant. hic aliquot locos adscripsi monstraturos, quid adhuc ex Solino Plinius proficere possit. 3, 50 verba in omnibus hodie notis Plinii libris sic corrupta: *Pisae ... ortae a Pelope Pisisque sive a Teutanis Graeca gente* (nam quam eius loci explicationem proposuit Salmasius in Solin. p. 43, ea mihi quidem non probatur) ex Solino p. 32, 9 sic emendantur: *ortae a Pelopidis.* — 6, 203 quod est in Parisino 6795 (*E* Detlefseni) *ombrion*, cum reliqui habeant *ondrion*, Solinus firmat scribens c. 56, 16 *embrion* similiterve. — 37, 71 lectionem librorum nostrorum: *qui tamen virides* (vel *uiris*) *nasci videntur* (vel *nascuntur*) *quoniam oleo meliores fiunt* sine dubio hiantem vel corruptam certum est Solinum non ante oculos habuisse scribentem c. 15, 27: *sed mero viridi proficiunt oleo, quamvis natura inbuantur,* et veri simile quaedam apud Plinium excidisse. — Denique 37, 164 Solinus c. 2, 43 lectionem librorum Leidensis et Laurentiani *fulminibus et typhoni* tuetur contra librum Bambergensem, in quo est *fascinationi-*

Utilitas Plinianorum apud Solinum ad crisi Plinianam.

bus. — Ex his luculenter apparet utilitas libelli Soliniani non tam ad emendanda verba Plinii quam ad leges recognitionis stabiliendas codicumque proprietatem recte aestimandam.

Solinus quid sumpserit ex Mela.

Alter auctorum a Solino adhibitorum, quem nos quoque habemus, Mela est. ex eius chorographia quae excerpsit, eodem loco habenda sunt atque excerpta Pliniana nec futuro Melae recognitori neglegenda, quamquam propter ambitum multo minorem longe minoris utilitatis.

Solinus quid adiecerit de suo.

Venimus ad ea quae habet Solinus neque ex Plinio sumpta neque ex Mela. horum quae adiecit suo ingenio excogitata et ita comparata, ut pateat propter ea librum nullum inspectum esse, a nobis in margine signata nomine auctoris, iis nihil omnino proficimus: bonum factum quod haec sunt perpauca. — E contrario ea quibus adscripsimus aut ignoti auctoris notam aut Pliniani loci aucti, digna sunt quae omni cura expendantur, id quod deinceps facilius fieri poterit seiunctis his a meris excerptis Plinianis, quibus antea quodammodo sepulta iacebant. nec tamen hoc praesto omnia illa, quibus notae supra dictae appositae inveniuntur, vere proficisci ab auctore deperdito. immo multa eorum aut ita vulgaria sunt, ut dubites utrum scholasticus ea memoriter protulerit an ex libro aliquo vulgari deprompserit, aut possunt derivata esse ex ipsis Plinianis modo temere auctis ex ingenio, modo memoriae lapsu detortis et confusis. exempli causa in loco de Gauloe insula c. 29, 8 ad ea, quae de scorpionibus terrae Gauloensis iactu necandis apud Plinium grammaticus legit, facile de suo addere potuit ibi serpentem vivere nullum, similiterque aestimanda erit narratio de Garamantum venere c. 30, 2. 3. etiam quae de lasere narrat c. 27, 48. 49 pleraque desumpta esse ex Plinii de ladano relatione recte observavit Salmasius p. 249. potuerunt haec etiam inventis Solinianis excerptisve Plinianis adiudicari et debuerunt fortasse: modestius tamen visum est, cum praesertim non commentariorum conscribendorum, sed auctorum in margine laudandorum officium mihi sumpsissem, quibuscumque locis Soliniana longius discederent a Plinianis possetque cogitari de alio auctore adhibito, iis apponere notam auctoris ignoti. sed ut demas quaecumque ita in hunc librum illata esse possunt futilia et vulgaria, restant non pauca omnino petita ex auctore auctoribusve hodie deperditis nequaquam spernenda.

Solinus quid habuerit ex auctoribus deperditis.

Chronicorum deperditorum fragmenta servata apud Solinum.

In hisce veris auctorum reliquiis apud unum Solinum servatis maxime enitent laciniae chronicorum optimae aetatis. earum tamquam indicem proponit tabula subiecta locorum Solinianorum non desumptorum ex Plinio et habentium adnotationem temporis ad chronographorum consuetudinem accommodatam.

post Troiam captam	*Olympiade*	*ante et post urbem conditam*	*rege illo consulibusve illis*		
...	.....	....	....	inter Ogygum et Deucalionem } anni 600 ...	p. 74, 16 cf. 13
2	.....	....	....	Aeneas in Italiam advectus ..	p. 35, 6
4	.....	....	....	Lavinium conditum	p. 35, 5
7	.....	....	....	Aeneas obiit postquam regnavit cum Lavinio a. 3, solus a. 2	p. 35, 10sq.
272	.....	ante u. c. 160	Agrippa Silvio Tiberini f.	Homerus	p. 169, 5
...	.....	....	....	inter Homerum et Hesiodum } anni 138 ...	p. 169, 7
408	1	....	....	Olympiacum certamen restitutum ab Iphito	p. 7, 11
...	1	....	....	Hesiodus	p. 169, 8
433	7, 1 (al. Ol. 6—12)	....	....	Roma condita	p. 7, 5 sq.
...	.....	....	Romuli a. 17	bellum inter Laconas et Argivos Thyris	p. 56, 14
...	22	....	....	Perdicca primus rex Macedoniae	p. 65, 9
...	27	....	....	Tatius (*immo* Numa) moritur .	p. 6, 11
...	29	....	....	Arion victor in certamine Siculo	p. 56, 4
...	31	....	....	Abdera a Clazomeniis restituta	p. 68, 15
...	33	....	....	Lygdamus victor Olympiae pancratio	p. 18, 16
...	35	....	....	Tullus Hostilius moritur	p. 6, 14
...	41	....	....	Ancus Marcius moritur	p. 6, 16
...	45	....	....	Massilia condita	p. 43, 20
586	45	....	Anco Marcio	Cyrenae conditae a Battio ...	p. 125, 10
...	46	....	....	Polymestor Milesius stadio vincit	p. 25, 7
...	.....	....	Tarquinio Prisco	Milo floruit	p. 19, 16
...	49	....	....	ludi Isthmii restituti ,......	p. 57, 18
604	49	....	....	bellum inter Alyatten et Astyagen	p. 85, 11
...	50	....	....	Sibylla Cumana	p. 35, 15
...	58	....	....	Orestis ossa inventa Tegeae ..	p. 22, 3
...	58	....	....	Croesus captus Sardibus a Cyro	p. 28, 6
...	.....	....	Bruto cos.	Pythagoras advectus in Italiam	p. 76, 16
...	.....	u. c. 302	....	decemviri creati	p. 8, 16
...	112	....	L. Papirio Sp. f. C. Poetelio C. f. cos.	Alexandria condita	p. 147, 5 (si Solini)
...	.....	u. c. 385	M. Fabio Ambusto T. Quintio Capitolino cos.	Alexander natus	*p. 226, 31* (si Solini)
...	.....	u. c. 489	....	bellum Punicum primum	p. 8, 17
...	.....	u. c. 535	....	bellum Punicum secundum ...	p. 8, 18
...	.....	u. c. 604	....	bellum Punicum tertium	p. 9, 1
...	.....	u. c. 662	....	bellum sociale	p. 9, 1
...	.....	....	M. Antonio P. Dolabella cos.	Carthago restituta postquam eversa est anno 102	p. 117, 16
...	.....	u. c. 710	A. Hirtio C. Pansa cos.	Caesar Augustus consul creatus	p. 9, 2
...	207	u. c. 801	C. Pompeio Gallo, Q. Veranio cos.	....	p. 8, 5

His adiungenda sunt alia non pauca ita comparata, ut licet epochae ibi mentio non fiat, alia originis ex opere chronographico indicia item certissima prae se ferant. eius generis sunt quae Solinus affert de Sibyllis et de populorum in imperio maris successione (p. 35, 14—36, 8 cf. p. 49, 4), item insigniora de regibus Romanis (p. 6, 4—7, 4) et Macedonum (p. 64, 19—66, 11 cf. p. 62, 12), maxime autem quae tradit nec pauca nec sane vulgaria de urbium populorumque originibus ipsius Romae p. 3, 1—6, 8. 7, 5—8, 15, plurimorum oppidorum Italiae p. 31, 22—35, 14. 39, 1—8, quorum non nisi minimam partem Plinius suppeditavit, Sardiniae 14, 10—14. 46, 5—13, Africae 108, 5. 6. 116, 16—117, 17. 125, 10—13. 127, 8. 9, inter quae eminet de Carthagine condita restitutaque narratio plena et perfecta, denique similes, sed minus insignes loci de Corsica p. 45, 6 et de Sicilia p. 49, 3—9, de Dardanis et Massilia p. 43, 15—20, item solitarii quodammodo de Abdera p. 68, 15—17, Apamea Phrygiae p. 167, 9. 10, Tarso et Pompeiopoli Ciliciae p. 161, 13. 14. 163, 5—8. profecta haec esse ex iisdem chronicis, unde sunt loci epocham habentes, etiam inde confirmatur, quod tam de Sibyllis locus quam de Macedoniae regibus, denique urbium complurium origines olympiadem adiectam habent. — Addi poterunt quae de viris litteris claris apud Graecos proponuntur maxime 29, 8—11. 50, 9—12. 74, 12. 167, 1—7, nisi quod haec pauca sunt et vulgaria. — Magis exquisitae sunt, quamquam non multae, quae originem produnt ex annalibus Romanis narrationes de expeditione a. 501 (p. 124, 13), de primis praetoribus Siciliae Sardiniaeque (p. 48, 23), de bello Cretico Metelli (p. 22, 5—24, 1), quibuscum iungendae sunt dinumerationes temporum p. 8, 16—9, 8 factae ad annum urbis conditae ratione Catoniana. — — Minus certum est, etsi non prorsus improbabile, ex tali opere chronographico etiam ea venire, quae prodidit Solinus de anni maxime Romani mutationibus ab antiquissimo tempore ad Caesarem Augustum doctrina nequaquam exili p. 9, 9 sq.

Chronicorum Solinianorum utilitas.

De chronicorum horum librorum indole et natura ut qui Solinum legent paucis commonefaciamus, res videtur postulare. ex iis quidquid profertur solidam et plenam doctrinam prodit. anni numerantur regum Romanorum CCXLI (p. 8, 16), cum septem regum anni (37 + 43 + 32 + 24 + 37 + 42 + 25) collecti efficiant annos CCXL; quos numeros inter se conciliandos esse per interregnum annuum inter Romulum et Numam interpositum iisque contineri antiquissimam huiusce epochae dinumerationem docui in chronologia p. 138 sq., quamquam propter arbitrarias editorum Solini numerorum immutationes de numeris ab eo prolatis tum non potui non falli. notabilis autem quae intercedit discre-

pantia inter reliquos antiquiores annorum regum Romanorum laterculos et Solinianum ut hunc ad auctorem minime recentem referamus omnino postulat. — Deinde ubi ab urbe condita annos auctor numerat, numeri sunt Catoniani veri, quales non reperiri solent in chronicis aetatis labentis (v. librum citatum de chronologia p. 130). — Porro cum inquirere in singulas res in chronicorum fragmentis traditas non sit huius loci, velim tamen comparentur quae Solinus affert in ipso libri principio de urbis Romae nomine cum iis quae habent Servius (ad Aen. 1, 273) et Festus (p. 266 v. Romam coll. p. 220 v. Palatium), citantes inter alios eos ipsos auctores quos citat Solinus Agathoclem rerum Cyzicenarum scriptorem et Heraclidem Lembum Oxyrhynchium sane ne apud Graecos quidem pervulgatos. item quem ponit annum Carthaginis conditae p. 117, 13 origine fortasse idem fuit atque is quem in suis chronicis repperit Velleius 1, 12, 5. denique quae de Polycle fabulatur p. 32, 3 a Rothio probabiliter revocata sunt ad narrationem Dionysii Halicarnassensis de πολίχνῃ quadam a Solino auctoreve eius male intellectam. vel sic constabit, id quod quo diligentius res expendentur, eo magis confirmatum iri persuasum habeo, hunc rivulum turbidum quidem et tenuem tamen proficisci ex vasto flumine doctrinae aetatis Augustae versarique nos hic in media eruditione Varroniana Verrianaque. — Eodem ducit recensus eorum auctorum, qui in Solinianis illis operis chronographici reliquiis citantur. sunt autem hi: Graeci *Agathocles* (Müller fragm. hist. 4, 290) p. 3, 10; *Apollodorus* p. 7, 6; *Eratosthenes* p. 7, 6; *Heraclides* (Müller 3, 167) p. 3, 6; *Silenus* (Müller 3, 100) p. 5, 11; *Zenodotus* (Müller 4, 531) p. 33, 12. item Latini *M. Antonius* p. 34, 12; *Bocchus* p. 25, 9. 34, 11. 36, 2; *M. Cato* 'in oratione senatoria' p. 117, 9, opere non enuntiato p. 31, 9. 33, 3; *Cincius* p. 7, 5; *C. Coelius* p. 39, 3; *Cosconius* p. 35, 4; *Gellius* p. 4, 5; *Hemina* p. 34, 7. 35, 7; *Lutatius* p. 7, 6; *Nepos* p. 7, 6 (cf. p. 220, 31); *Pictor* p. 7, 5; *Pomponius Atticus* p. 7, 7; *Sextius* p. 33, 4; *L. Tarruntius* p. 5, 23; *M. Tullius* p. 7, 8; *Varro* p. 5, 16, quibus adde si placet *Praenestinos libros* p. 33, 13. quorum ut et Graecos mittamus et eos, de quibus aliunde non constat: M. Antonium (quem Servius ad Aen. 12, 753 citat), fortasse Gniphonem; C. Coelium, diversum omnino a notissimo scriptore L. Coelio Antipatro, fortasse eundem quem citant Strabo 5, 3, 3 p. 230 et Servius ad Aen. 10, 145; Cosconium, qui vix potest fuisse citatus a Varrone 6, 36. 89; Sextium distinguendum a philosophis Sextiis sectae Pythagoricae; Bocchum denique, de quo mox dicetur, restant rerum scriptores aetatis liberae rei publicae probatissimi quique Pictor, Cincius sive verus sive simulatus,

Auctores a chr nicorum Solini norum scripto adhibiti.

Cato, Hemina, Gellius, Lutatius (cf. C. I. L. 1 p. 1[2] p. 313 ad fastos Praenest. Mart. 23), item recentiores Varro Cicero Tarruntius (v. chronol. meam p. 146) Atticus Nepos: nec quisquam laudatur quem post Nepotem vixisse constet. quocum optime convenit non solum quod res quae afferuntur descendunt fere ad Augustum, sed maxime quod loco insigni p. 8, 6 traditur anno u. c. secundum Catonem 801, id est p. Chr. 49, actis publicis adnotatam esse olympiadem CCVII. quem annum potissimum cur chronographus posuerit nulla causa apparet, cum praesertim ludi saeculares celebrati essent biennio ante p. Chr. 47, nisi ponas eum eo fere tempore librum edidisse. quae de chronicorum horum aetate opinatio ita omnibus numeris satisfacit, ut equidem non dubitem edita ea esse imperante Claudio. nec fortasse ipsum auctoris nomen apud Solinum desideratur. nam cum appareat ex scriptoribus, qui ab eo laudantur in chronographicis, certorum quos supra recensui nullum ipsorum chronicorum auctorem haberi posse nec magis quae de incertis quattuor primis afferuntur ullam eiusmodi suspicionem moveant, longe diversa est ratio Bocchi. is enim non solum citatur ter, cum sit omnium minime illustris, sed citatur etiam non tam ad rem aliquam a paucis traditam vel controversam probandam quam de rebus apud chronographos omnes relatis et fere tralaticiis, ut sunt aetas Sibyllae Delphicae p. 36 et Polymestor Olympionica p. 25, 9. Bocchus autem hic Solinianus haud scio an sit Cornelius Bocchus is, quem inter auctores Latinos recenset Plinius in indicibus l. 16. 33. 34. 37 quemque citat cum propter gemmas quasdam Hispanicas omnes (37, 24. 97. 127) tum ad originem Sagunti declarandam conditi secundum Bocchum a Zacynthiis anno CC ante excidium Troiae (16, 216) quemque probabile est ipsum esse cui dedicati sunt tituli duo in Lusitania inventi (cf. Huebner in Hermae vol. 1 p. 397) C. I. L. II, 35: *L. Cornelio C. f. Boccho flam(ini) provin(ciae), tr(ibuno) mil(itum) colonia Scalabitana ob merita in colonia[m]* et II, 5184: *[L. C]ornelio L.* (vel *C.*) *f. [B]occho [flamin]i provinc(iae) [tr(ibuno)] mil(itum) leg(ionis) III Aug(ustae).* Bocchiana apud Plinium relata licet in quibusdam mire conveniant cum Solinianis, tamen cum omnia pertineant ad Hispaniam neque omnia locum habere potuerint in opere chronographico, magis putarim Plinium non eo usum esse, sed eiusdem viri libro diverso fortasse de admirandis Hispaniae. — Hoc denique facile apparet chronicorum auctorem scripsisse Latine hominibusque urbanis, cum locorum indicationi vel praecipuam et tanquam exegetae curam impendat et ubi aedificium antiquum commemorat addere soleat, quid pro eo eodem loco nunc sit (v. p. 4, 1—7, 4).

Chronica Soliniana edita imperante Claudio.

Chronicorum Solinianorum auctor Bocchus.

Chorographia deperdita adhibita a Solino

Quamquam autem eorum quae leguntur apud Solinum non petita ex Plinio Melave pleraque et eximia quidem fere omnia ex chronicis illis de quibus diximus oriunda videntur esse, collectaneorum auctor quartum praeterea librum adhibuerit necesse est, nimirum chorographiam aliquam, in qua orbis terrarum variaque in eo mira percenserentur: cuius generis exempla suppeditabunt Sicula 48, 7—21. 50, 13—53, 10. 54, 6. 7; Cretensia p. 72, 2—5. 72, 10—73, 12. 17. 18; Britannica fere universa p. 99—103. haec ita solent comparata esse, ut de finibus uniuscuiusque terrae vulgaria tradantur, curatius tractentur naturae miracula eaque quae cum mythologia coniuncta sunt, ut exempli causa Ulixis vestigia deprehenduntur in Caledonia (p. 100, 3) et Olisipone (p. 104, 3), in Orestide enarratur fuga Orestis (p. 63, 14—19), Icosium Mauretaniae constitutum esse narratur ab Herculis comitibus viginti (114, 1—4). euhemerismi indicium prae se fert iudicium de Amphione p. 59, 6 aliaque. denique eodem referemus physica pauca de mundi natura p. 152, 7. 8. 157, 5—9, maxime de mundi natali p. 141, 12. 13. 146, 11—18 annoque magno p. 151, 1—3. — In hac operis parte etsi plura leguntur vulgaria et contemnenda, ne hic quidem desunt, quae rerum accuratam notitiam prodant, ut exempli causa quae produntur de vocabulis Cretico p. 73, 3 et Syriaco p. 162, 4, item quae narrantur de Sardinia p. 46, 3 sq. similia Sallustianis (hist. fr. 2, 2 Dietsch.). — Auctores in fragmentis his chorographicis consentaneum est citari longe rarius quam in chronographicis; citantur autem duo soli Varro et Granius Licinianus, et ille quidem quinquies, semel adiecto libri titulo *de litoralibus* p. 72, 17, quater nude p. 57, 8. 60, 6. 116, 6. 148, 1, qui quattuor loci versantur omnes in fontium fluminum marium nominibus et miraculis enarrandis videnturque omnino ex eodem opere desumpti esse omnes. nec diversum fuit, id quod multi iam observarunt (v. Ritschelius in egregio commentario de litteratura Varroniana mus. Rhen. 6, 534 = opp. 3, 473), opus illud *de litoralibus* ab eo, quod sub titulo Varronis *de ora maritima* Servius laudat (in Aen. 1, 108. 111. 5, 19. 8, 710), duos id pluresve libros comprehendisse significans, quorum aliquem fuisse conicias librum *de aestuariis* citatum ab ipso Varrone (9, 26). aliis denique nec paucis huius ordinis locis Varroniana proferri sine nomine auctoris consentaneum est. pluribus et egregie plane haec exposuit Reitzenstein in Hermae vol. 20 p. 525 seq. 548. — De Granio Liciniano infra (p. XXIII) dicetur.

Varronis de litc ralibus librorui apud Solinum fragmenta.

Soliniana reliqu non Pliniana; item quo consi lio additament haec non Pliniana Plinianii interposita sint quaeritur.

Restant denique apud Solinum originis incertae alia minora fere et ita comparata, ut cum narratio ipsa aperte ex Plinio Melave pendeat, tamen apud Solinum quaedam inveniantur, quae non leguntur apud illos neque addi potuerunt, nisi ab homine sane erudito cuique ad partem

certe earum copiarum, quibus ipsi usi sunt Plinius et Mela, pariter aditus pateret. de quibus ita disputabitur, ut simul complectamur totam quaestionem de eorum, quae Plinianis adiecta inveniuntur apud Solinum, ratione et origine. quo referendae sunt primum iis, quae Plinius Melave referunt sine auctore, adscriptae auctoritates *Archelai* regis p. 186, 15; *Crispi* p. 46, 4; *Democriti* physici p. 13, 4. cf. p. 45, 15; *Homeri* p. 61, 10. 62, 4; *Iubae* regis p. 119, 10. 186, 15; *Metrodori* p. 42, 1; *Theophrasti* p. 87, 2; *Zoroastris* p. 41, 16. 159, 9. quamquam verum est haec aut omnia aut pleraque admodum suspecta esse et conturbata. nam ut Punicos libros p. 138, 4 constat non alios esse quam ipsius Iubae regis simul citatos, ita non magnam fidem habebimus Solino p. 119, 10 ea quae Plinius scribit se audivisse referenti ex eodem Iuba, vel Theophrastum citanti de ea re quae nec dixit is nec facile dicere potuit, nec pro Plinii Myrsilo Crispum laudanti, quamquam similia vere videtur Sallustius posuisse in historiis. Metrodori porro adlegatio etsi per se suspicione caret, tamen quid vetat in tali auctore cogitare de confusione, cum Plinius in libro de gemmis Metrodorum saepenumero citarit? reliqua denique aut facillime similiter explicantur aut vulgaria sunt. — Aliis locis item adscripta reperiuntur praenomina a Plinio omissa: ut p. 20, 8. 9 Cn. Pompeio et C. Vibio; p. 20, 15 M. Messallae; p. 30, 9 M. Fulvio Flacco (qui tamen Plinii auctori Valerio Maximo 8, 15, 12 dicitur Quintus, ut Valerius de consule a. 517, Solinus Solinive auctor de patre eius consule a. 490 cogitasse videatur); p. 115, 13 L. Domitio Ahenobarbo. alibi tempus definitur, ut Metrodorus p. 27, 22 dicitur vixisse temporibus Diogenis cynici confundente scilicet scriptore Metrodoros Scepsium et Atheniensem (v. Salmas. p. 36): item ad narrationem de Orestis ossibus inventis p. 22, 3 olympias adiecta est. Denique aliis locis quae Plinius breviter indicarat explicantur augenturve. ita Deli nominibus a Plinio simpliciter relatis apud Solinum p. 74, 19 subicitur Asteriam insulam dici a cultu Apollinis, Lagiam et Cynethonem a venatibus: ita p. 125, 8 cum Plinius scribat Tritoniam paludem Pallantiam appellari Callimacho, Solinus narrat Minervam in ea se speculatam esse. denique cum Plinius 4, 16 sic scribat de agro Laconico: *oppida Taenarum, Amyclae. Pherae, Leuctra: et intus Sparta, Therapnae, atque ubi fuere Cardamyle, Pitane, Anthia, locus Thyreae, Gerania, mons Taygetus, amnis Eurotas*, eadem plane oppida recensentur apud Solinum p. 56, 8—17, nisi quod omittuntur Pherae et Gerania, eodemque fere ordine, transpositis tantummodo Leuctris et Cardamyle: sed nudis nominibus Plinii adduntur res memoratu dignae, ad Amyclas causa interitus silentium, ad Leuctra pugna, ad Spartam aedis Castorum aliaque, ad Therap-

nen Diana, ad Pitanen Arcesilas ibi natus, ad Thyreas pugna inter Lacones et Argivos. similem rationem inter Pliniana et Soliniana persequi licet usque ad p. 57, 7. — Quae qui probe expenderit, simul universam Soliniani operis naturam et originem tenebit. pendent quidem collectanea tota a Plinio nec solum materiem inde pleramque traxerunt sed etiam quodammodo operis formam: at exhibent Pliniana non qualia primum prodierunt qualiaque nos ea legimus, sed aucta subinde. ita factum est, ut ea quoque Soliniana, quae non leguntur apud Plinium, inter Pliniana reperiantur sic inserta, ut eodem nexu et quasi eodem spiritu contineantur (vide inter alia multa p. 15, 4—16, 1. 18, 15—19), denique etiam in iis, quae non petita sunt ex Plinio quem habemus, nihilo minus plerumque statim appareat, cui loco Pliniano additamentum de quo agitur olim adiectum fuerit. ex hac epitome chorographica Pliniana aliunde aucta proficisci videntur non tantum additamenta de quibus proxime egimus minora, sed etiam sumpta ex Mela quaeque superius ex operibus chronographico et chorographico deperditis repetivimus. — Apparet praeterea Plinianum illum velut continuatorem taedio opinor laboris oppressum non pervenisse ad eum quem sibi proposuerat finem. nam cum opus ita instituisset, ut geographicis maximam partem ex Plinio sumptis insereret suis locis excerpta selecta ex Plinianis libris reliquis aliisque auctoribus, et in Plinio substitit post librum undecimum, qui est de arboribus externis, omissis reliquis excepto ultimo de gemmis, et Mela non usus est post p. 186, 15, chorographia altera uti desiit p. 188, 10, denique opus chronographicum cum initio in parte quae est de Roma et Italia insulisque Italicis, item in enarranda Graecia et Macedonia adsidue compilavisset et origines urbium regumque ordines staminibus suis non indiligenter intexuisset, a capite fere decimo seposuit nec nisi raris locis postea inspexit. ita evenit, ut opus ut non formosum superne, ita non plane contemnendum, in piscem desinat maenis potius quam mullis adnumerandum.

Plinii naturae historia ad cho rographiae fo mam redacta aucta.

Extitit igitur post Plinium, qui eius naturae historiam ad chorographiae formam redigeret et ita redactam excerptis aliorum auctorum chorographorum et chronographorum ampliaret homo non indiligens, quamquam non eadem diligentia per universum operis decursum usus, et multae lectionis. at non ipse Solinus laborem eum perfecit, immo chorographiam illam satis habuit in epitomen redigere. adsunt enim argumenta certa, licet adhuc non satis intellecta, unde efficias eum librum, quem nos habemus inscriptum Solini nomine, olim extitisse forma maiore et uberiore. intellego Appulei in floridis (2, 12) locum de psittaco Pliniani (10, 117. 119) et Soliniani (p. 191, 8—192, 1) simillimum. de qua simi-

Chorographiae Plinianae epit mas fecisse S linum.

Ex chorographia Pliniana excerpta apud Appuleium.

litudine ut facilius iudicetur, tres locos omnes composuimus ad ordinem Plinianum, reliquorum auctorum ordine indicato numeris adscriptis.

PLINIVS:	APPVLEIVS:	SOLINVS:
India hanc *avem mittit*, psittacen vocat	[1]) Psittacus avis Indiae	[1]) Sola *India mittit avem* psittacum
viridem toto corpore	[2]) color psittaco viridis	[2]) colore viridem
torque tantum *miniato* in cervice *distinctam*.	[3]) sola cervice *distinguitur* . . . cervicula eius circulo *mineo* velut aurea torqui . . cingitur.	[3]) torque puniceo.
capiti eius duritia eadem quae rostro.	[5]) . . . capitis eadem duritia quae rostri.	[5]) caput . . tam valens,
hoc, cum loqui discit, ferreo *verberatur* radio: non sentit aliter ictus.	[6]) cum sermonem nostrum cogitur aemulari, ferrea *clavicula* caput tunditur, imperium magistri ut persentiscat	[6]) ut, si quando ad discendum plagis sit admonendus (nam studet ut quod homines loquatur), ferrea *clavicula* sit *verberandus*.
cum devolat, rostro se excipit, illi innititur leviorемque ita se pedum infirmitati facit.	[4]) rostri prima duritia: cum in petram quampiam concitus altissimo volatu *praecipitat*, rostro se velut ancora excipit.	[4]) rostri tanta duritia est, ut cum e sublimi *praecipitat* in saxum, nisu se oris excipiat et quodam quasi fundamento utatur extraordinariae firmitatis.
. . . . verum addiscere, alias (picas) negant posse quam ex genere earum quae glande vescantur	[8]) verum ad disciplinam humani sermonis facilior est psittacus glande qui vescitur	
et inter eas facilius quibus quini sint digiti in pedibus.	[9]) et cuius in pedibus ut hominis quini digituli numerantur.	[8]) inter nobiles et ignobiles (psittacos) discretionem digitorum facit numerus: qui praestant, quinos in pedes habent digitos, ceteri ternos.
ac ne eas quidem ipsas nisi primis duobus vitae annis.	[7]) discit autem statim *pullus* usque ad duos aetatis suae annos, dum facile os uti conformetur, dum tenera lingua uti convibretur; senex autem captus *et indocilis est et obliviosus*.	[7]) dum *in pullo* (*al.* pullus) est atque adeo intra alterum aetatis suae annum, quae monstrata sunt et citius discit et retinet tenacius: paulo senior *et obliviosus est et indocilis*.

PLINIVS:	APPVLEIVS:	SOLINVS:
latior his est lingua.	[10]) *lingua latior quam ceteris avibus;* eo facilius *verba* hominum *articulant.*	[9]) *lingua* lata multoque *latior quam ceteris avibus:* unde perficitur, ut *articulata verba* penitus eloquatur.

Appuleius et Solinus cum pendeant uterque ex solo Plinio, mire inter se consentiunt non solum in locutionibus, quae absunt a Plinio, et in enuntiatorum ordine diverso a Pliniano, sed etiam quae de picis Plinius scribit pari errore referunt ad eos de quibus proxime Plinius egit psittacos, ut aut alter alterum expilarit necesse sit aut ambo communem auctorem qui nunc non extat. iam vero Appuleius auctor aetatis Antoninianae quominus pendeat a Solino, impedit cum Soliniani libri universa indoles sermoque a secundo saeculo nimium quantum abhorrens, tum quod plenior est narratio Appuleiana quam Soliniana, a qua abest caput Appuleianum quod supra fecimus octavum. contra Solinum haec adscivisse ex Appuleio censuit Salmasius (p. 713) non magis probabiliter: nam cum per totum librum Solinus Plinio se manciparit totusque sit in eo ita amplificando et ita perturbando, ut caput de psittacis picisque amplificatum et perturbatum esse modo vidimus, denique locus de psittaco extet apud eum inter solita excerpta Pliniana et in ea quidem operis parte, quae Pliniana tota est, hunc de psittaco locum Solinum petitum ivisse ab Appuleio, quem praeterea attigit nusquam, nonne prodigiosum est vel potius ineptum? accedunt vestigia paullo obscuriora, sed non minus certa, maxime in capitibus quae nos fecimus Solini primum et quartum, locutionum Plinianarum ibi retentarum a Solino, ubi eas mutavit Appuleius. quare cum harum opinionum neutra probari possit, non restat nisi tertia pendere tam Appuleium quam Solinum ab auctore hodie deperdito Plinii et epitomatore et amplificatore.

Ex chorographia Pliniana excerpta apud Ammianum.

Idem plane obtinet de Ammiano scriptore saeculi quarti exeuntis, quem hodie solent recensere inter Solini expilatores parum considerate. vera ratio ut perspiciatur, subiecimus locum Ammiani 31, 2, 14. 15 quaeque ei respondent cum apud Solinum p. 82, 11 sq. tum apud Melam Pliniumque. agit Ammianus de Neuris Budinis Gelonis Agathyrsis Melanchlaenis Anthropophagis magnoque post hos deserto: idem ordo est apud Solinum, nisi quod omittit hic Budinos et Melanchlaenas: iidem denique populi nominantur alii apud Plinium (qui etiam Budinorum meminit 6, 88) alii apud Melam (apud quem mentio fit Melanchlaenarum 2, 1, 14), sed ordine diverso.

MELA 2, 1, 14:	PLINIVS	AMMIANVS:	SOLINVS:
Geloni hostium cutibus equos seque velant, illos reliqui corporis, se capitum.		Geloni perquam feri, qui detractis peremptorum hostium cutibus indumenta sibi equisque tegmina conficiunt bellatoria (?).	Geloni ad hos proximant. de hostium cutibus et sibi indumenta faciunt et equis suis tegmina.
MELA 2, 1, 10:			
Agathyrsi ora artusque pingunt: ut quique maioribus praestant, ita magis aut minus, ceterum iisdem omnes notis et sic, ut ablui nequeant.		Gelonis Agathyrsi conlimitant interstincti colore caeruleo corpora simul et crines, et humiles quidem minutis atque raris, nobiles vero latis fucatis et densioribus notis.	Gelonis Agathyrsi conlimitantur caerulo picti, fucatis in caerulum crinibus, nec hoc sine differentia: nam quanto quis anteit, tanto propensiore nota tinguitur, ut sit indicium humilitatis minus pingi.
MELA 2, 1, 13:	PLINIVS 6, 53:		
apud Anthropophagos ipsae etiam epulae visceribus humanis apparantur.	Anthropophagi Scythae insident humanis corporibus vescentes.	post hos Melanchlaenas et Anthropophagos palari accepimus per diversa, humanis corporibus victitantes.	post Anthropophagi, quibus execrandi cibi sunt humana viscera.
	PLINIVS 6, 53:		
	ideo iuxta vastae solitudines . . .	quibus ob haec alimenta nefanda desertis finitimi omnes longa petiere terrarum.	quem morem impiae gentis adiacentium terrarum prodit tristissima solitudo, quas ob nefarium ritum finitimae nationes profugae reliquerunt.
	PLINIVS 6, 53—54:		
	.. deserta cum beluis usque ad iugum incubans mari quod vocant Tabim. nec ante dimidiam ferme longitudinem eius orae quae spectat aestivum orientem inhabitatur illa regio. primi sunt hominum qui noscantur Seres.	ideoque plaga omnis orienti aestivo obiecta, usque dum venitur ad Seras, inhabitabilis mansit.	ea causa est, ut usque ad mare quod Tabin vocant per longitudinem eius orae, quae aestivo orienti obiacet, sine homine terra sit et inmensa deserta, quoad perveniatur ad Seras.

Adnotationes pleraeque Ammiani et Solini cum paene ad verbum consentiant, apparet alia Ammiano, alia Solino propria esse: denique quae de Neuris uterque tradit, plane diversa sunt. itaque neque a Solino pendet Ammianus neque Ammianus a Solino, sed tam hic quam ille petiverunt haec ex commentario deperdito, qui Plinium Melamque iam ita fere exhibuerit contaminatos, ut apparent apud Solinum eumque fere rerum ordinem constituerit, quem tam Ammianus quam Solinus presse secuti sunt. — Addam ex multis alium locum, unde confirmatur in Ammianis his Solinianisque eiusdem libri duas epitomas superesse inter se diversas:

PLINIVS 9, 107—116:	AMMIANVS 23, 6, 85—88:	SOLINVS 53, 23—28:
has (conchas) ubi genitalis anni stimularit hora, pandentes se quadam oscitatione impleri roscido conceptu tradunt,	margaritae repperiuntur in testis marinis robustis et candidis permistione roris anni tempore praestituto conceptae. cupientes enim velut coitum quendam umores ex lunari adspergine capiunt densius oscitando.	conchae sunt, in quibus hoc genus lapidum (margaritae) requiritur, quae certo anni tempore luxuriante conceptu sitiunt rorem velut maritum, cuius desiderio hiant: et cum maxime liquitur lunaris imber (lunares liquuntur aspergines *cl. III*), oscitatione quadam hauriunt umorem cupitum.
	exindeque gravidulae edunt minutas binas aut ternas, vel uniones ideo sic appellatas, quod evisceratae conchulae singulas aliquotiens pariunt, sed maiores.	sic concipiunt gravidaeque fiunt.
gravidas postea eniti partumque concharum esse margaritas pro qualitate roris accepti:		de saginae qualitate reddunt habitus unionum:
si purus influxerit, candorem conspici,		nam si purum fuerit, quod acceperint, candicant orbiculi lapillorum,
si vero turbidus, et fetum sordescere: eundem pallere caelo minante conceptum.		si turbidum, aut pallore languent aut rufo innubilantur.
ex eo quippe constare caeli quietis maiorem societatem esse quam maris,	idque indicium est aetherea potius derivatione, quam saginis pelagi hos oriri fetus et vesci,	ita magis de caelo quam de mari partus habent.

PLINIVS:	AMMIANVS:	SOLINVS:
inde nubilum trahi colorem aut pro claritate matutina serenum.	quod guttae matutini roris iisdem infusae claros efficiunt lapillos et teretes, vespertini vero flexuosos contra et rutilos et maculosos interdum.	denique quotiens excipiunt matutini aëris semen, fit clarior margarita, quotiens vespere, fit obscurior
si tempestive satientur, grandescere et partus.	minima autem vel magna pro qualitate haustuum figurantur casibus variatis.	quantoque magis hauserit, tanto magis proficit lapidum magnitudo.
si fulguret, comprimi conchas ac pro ieiunii modo minui, si vero etiam tonuerit, pavidas ac repente compressas quae vocant physemata efficere, specie modo inani inflatas sine corpore: hos esse concharum abortus.	conclusae vero saepissime metu fulgurum inanescunt aut debilia pariunt aut certe vitiis diffluunt abortivis.	si repente micaverit coruscatio, intempestivo metu comprimuntur clausaeque subita formidine vitia contrahunt abortiva, aut enim perparvuli fiunt scrupuli aut inanes.
post alia:		*post alia:*
concha ipsa cum manum vidit comprimit sese . . . . . . inter scopulos maior pars invenitur, in alto quoque comitantur marinis canibus.	capturas autem difficiles . . . . illa efficit ratio, quod frequentari sueta litora propter piscantium insidias declinantes, ut quidam coniciunt, circa devios scopulos et marinorum canum receptacula delitescunt.	piscantium insidias timent conchae: unde est, ut aut inter scopulos aut inter marinos canes plurimum delitescant.
post alia:		*post alia:*
in Britannia parvos atque decolores nasci certum est.	quod genus gemmae etiam in Britannici secessibus maris gigni legique, licet dignitate dispari, non ignoramus.	dat et India margaritas, dat et litus Britannicum.

Etiam de Nilo mirabilia apud utrumque relata (Amm. 22, 15, 3—13; Solin. 32, 1—16) qui inter se contulerit, item reperiet pendere utrumque a Plinio, sed ita, ut Ammianus habeat a Solino praetermissa, ut mentionem etesiarum (Amm. § 7 = Pl. 5, 54), nomina septem ostiorum (Amm. § 10 = Pl. 5, 64), denique Nilum non *fluere*, sed *ruere* Plinii § 54 totidem verbis repetere Ammianum § 9, cum apud Solinum § 7 sit *ruere* Nilum potius quam *manare*. cf. item Amm. § 12, Pl. § 57, Sol. § 12. 13. nec rarus est eiusmodi consensus inter Ammianum et Solinum etiam in iis quae non habet aliterve habet Plinius: ita

Ammianus § 8 et Solinus § 2 praeter Iubam Punicos libros citant, quorum non meminit Plinius: ita *controversi spiritus* sunt tam apud Ammianum § 7 quam apud Solinum § 10 non petiti ex Plinio. Reliqua quoque Soliniana et Ammiana qui inter se compararit, eandem deprehendet ubivis inter ea intercedere rationem.

Chorographiam Plinianam editam videri imperante Hadriano Piove.

Quare cum Solini librum ipsum supra dixerimus non antiquiorem esse saeculo tertio, nunc addendum est ipsum opus, quod in breve contraxit quodque chorographiam Plinianam nuncupavimus, iam in hominum manibus fuisse aetate Antoniniana teste Appuleio eius aetatis scriptore. scripta autem est chorographia ea non ante Hadrianum, cum inter auctores quos laudat inveniatur Granius Licinianus bis citatus nomine Granii p. 41, 7, Liciniani p. 34, 14, iam ex ignobili celebratus propter historiarum reliquias nuper litteris restitutas. cuius de aetate operibusque quaestio admodum perplexa cum hoc loco retractari nequeat, tantum breviter significabimus deprehensa esse in Liciniani reliquiis Londiniensibus certa aetatis aut Hadrianae aut Hadriano posterioris indicia, maxime Olympiei quod fuit Athenis ab Hadriano absoluti significationem non obscuram: mihi autem et Granios Licinianum et Flaccum diversos videri neque interpolatum Liciniani opus ab auctore aetatis posterioris. quae si vera sunt, inde colligemus Plinianam chorographiam, quam in compendium redegit Solinus, conscriptam esse saeculo secundo imperante Hadriano aut Antonino Pio. — Auctor libri quem breviavit si quidem nomine laudatur a Solino, non potest esse nisi ipse Licinianus: nulla tamen causa fuit, cur nomen poneret. eodem iure et fortasse meliore conicias chorographiam illam alteram deperditam una cum Pomponiana ab auctore huius libri adhibitam ad Plinium augendum fuisse Liciniani, utpote qui in reliquiis eius operis praeter Varronem solus citetur (p. XV). sed de ea quoque coniectura dicendum erit non satis apparere, cur Solinus, qui nec Melam nec ipsum Plinium usquam verbo memoret, alterius operis chorographici auctorem enuntiare debuerit nec tales rationes, quales de Boccho supra attulimus, praesto esse de Liciniano. — Sed mittamus haec: omnino enim quaestio de chorographia illa Pliniana huius nostrae opellae terminos excedit. nam ei ut satisfiat, ante omnia diligenter circumspiciendum erit, quid ex illo opere multum sane lectitato a saeculo inde secundo praeter Solinum alii auctores servarint: nec quaestio ea cohibenda erit intra Appuleium et Ammianum. disputationem de anno Romano, qualis legitur tam apud Solinum quam apud Censorinum in libro edito a. p. Chr. 238 et Macrobium scriptorem saeculi quinti, post alios ego docui (in chronol. p. 19) ita comparatam esse, ut tres quos habemus enarratores pendeant ab auctore

De Granio Liciniano.

Chorographiam Plinianam qui nam praeterea usurparint.

communi: quem quominus statuamus fuisse eum qui Plinium ad chorographiae formam redegit aetate Hadriana nihil videtur obstare. nam ad Varronem quidem semper ea res redibit tamquam auctorum auctorem: nec tamen crediderim Censorinum Solinum Macrobium ipsos legisse Varronis volumina supra suae aetatis modum docta. — Denique de quibus per hos annos saepe disputaverunt critici Pliniani additamenta vetusta ad septimum potissimum Plinii librum (7, 55. 73. 74. 91. 122. 123), re magna certe ex parte Plinianis nullo modo inferiora, sed in uno tantum alterove codice, maxime in Vesontino Chiffleti neque ibi nisi ad marginem reperta, proclive est repetere ab illa tanquam altera eaque aucta Plinii editione, cum praesertim qui hanc curavit eum sedulo librum Plinii de homine retractasse etiam ex Solino constet.

II. SVBSIDIA CRITICA

A. Compilatores Solini collectaneorum.

Supra vidimus ante saeculum quintum incipiens inter auctores superstites nullum inveniri, qui Solini collectanea adhibuerit; ab hoc inde tempore qui iis usi sint scriptores iam enumerabuntur [1]). antiquiorum loci Solinianis respondentes compositi reperientur in indicibus volumini huic adiectis.

1. AVGVSTINVS in commentariis de civitate dei editis c. a. 426 coniunctos fere adhibuit Plinium Solinumque. nam quae rettulit duobus locis ex *gentium historia* (16, 8, 1. 21, 6, 1) seu *curiosiore historia* (16, 8, 1; cf. 21, 7 extr.) sive *historia non factorum et transactorum, sed manentium locorum* (21, 5, 2), eorum quae priore loco (16, 8, 1) leguntur, aperte descripta sunt ex Plinii naturae historiae libro septimo (§ 15—30) ita, ut saepe ipsa verba Plinii retineantur, cum Solinus eadem aut non habeat (ut locum de androgynis) aut aliter referat (ut locum de monocolis p. 187, 22 aliaque): contra quae secundo loco (21, 5, 1) referuntur, ea vel in ipso rerum ordine (qui secundum Solinum est 5, 18. 29, 4. 7, 2. 13. 32, 35. 35, 8. 37, 16. 21. 45, 18. 52, 49) fere Solini libellum sequuntur omniaque haec apud Solinum redeunt, cum quaedam, ut loci de asbesto et de pomis Sodomorum, apud Plinium non adsint. quam ob rem etsi fieri potest, ut Augustinus non Solinum adhibuerit, sed eum quem is epitomavit, tamen magis crediderim voluisse eum quae adhuc habemus Plinii Solinique volumina.

---

1) Auctores ecclesiasticos Hieronymum Ambrosium Augustinum iisdem fere verbis saepe mutuatos esse sententias Solini in vita eius editioni (Viennae 1520) praemissa scribit Iohannes Camers; meminisse Solini ex patribus Hieronymum Ambrosium Augustinum posuit Camertem opinor secutus Ger. Io. Vossius (de hist. lat. l. III s. v.), quem deinde Fabricius aliique exscripserunt. certos vero locos Hieronymi Ambrosiive ex Solino desumptos cum nemo demonstrarit, ego quoque nullos novi neque fateor multum quaesivi.

2. MARCIANVS CAPELLA auctor aetatis incertae, nisi quod constat eum scripsisse ante a. 498 (cf. Rossi inscr. christ. U. R. I p. 476), commentariorum suorum sextum ita concinnavit, ut modo Plinium, modo Solinum, initio magis illum, in fine hunc potius expilaret neque praeter hos in hac quidem operis parte auctorem alium adhiberet: qua de re in universum recte exposuit Frid. Lüdecke (de Marciani Capellae libro sexto. Gottingae 1862 p. 13 sq.). nec desunt apud Capellam errores ex ipsius Solini verbis male lectis explicandi. ita cum Solinus p. 208, 3 scripsisset: *habitari etiam addit Aethiopiae adusta Trogodytarum et Ichthyophagorum nationibus*, Capella 6, 702 (ut observavit Lüdecke l. c. p. 31) *abdita* legens pro eo quod est *addit* vel *addita* (hoc enim habent libri plerique) inde fecit: *habitantur etiam abdita Aethiopiae et adusta Trogodytarum et Ichthyophagorum gentibus.* item p. 214, 1 cum scripsisset Solinus: *tertia* (insula) *huic proximat eodem nomine,* quae respondent Plinianis 6, 204: *ab ea in vicino eodem nomine minorem,* Capella 6, 702, ut observavit Salmasius (exerc. Plin. p. 927 *B*) et nos supra iam tetigimus, male iungens *proxima teodem nomine* sic locum expressit: *tertia Teode.*

3. LIBER GENEALOGVS (chronica minora vol. 1 p. 154 seq.) editus a. 455, sed postea auctus (l. c. p. 155) Soliniana quaedam (vide ad p. 205, 11. 206, 16) sub nomine auctoris adlegavit.

4. SCHOLIA AD VERGILIVM non Serviana, sed Servianis addita quantum vidi, uno solo loco (ad p. 34, 11, cf. ad p. 151, 1. 153, 13) Soliniana afferunt. nam ad georg. 2, 215 verba tradita *Solinus et Nicander qui de his rebus scripserunt* corrupta esse viri docti (v. Thilo ad h. l.) recte observaverunt.

5. SCHOLIA AD LVCANVM antiquiora, scilicet Bernensia aliquot locis (ad p. 65, 1. 129, 1; cf. p. 153, 13. 192, 9) Solino usa sunt. recentiora multa inde habent a me fere spreta (cf. ad p. 6, 7. 142, 5. 147, 13), ut sperni potuerunt similia inde adlata a MYTHOGRAPHO VATICANO PRIMO (ad p. 142, 5).

6. PRISCIANVS in institutionibus grammaticis scriptis saeculo VI ineunte pluribus locis diserte citat Solinum: praeterea periegesi Dionysianae Latine a se versae (nam de auctore satis constat) quae adiecit, paucissimis exceptis (v. 185—187 de Didone; v. 556 de Proconeso; v. 772 de Byzantio) omnia petiit ex Solino.

7. IORDANES in Geticis editis a. 551 sive de suo sive secutus auctorem Cassiodorum Soliniana quaedam adhibuit (v. praef. editionis meae p. XXXI).

8. ISIDORVS Hispalensis († a. 636) in libro de natura rerum Solinum citat nominatim. in etymologiis etsi ex operis instituto auctores non adscribit, tamen multis locis eum pendere ex Solino cum propter alia argumenta certum est tum quod interdum ita erravit, ut ipsa Solini verba ante oculos eum habuisse pateat. sic 14, 3, 32 ex Solini loco p. 86, 3: *Heniochorum montes Araxen, Moschorum Phasidem fundunt* haec effecit: *habet et flumina magna Oscorum Phasidem atque Araxen*; quem errorem Isidorus, si hoc loco Solini auctorem Plinium secutus esset, nequaquam commisisset[1]. in magno opere quid ex Solino sumptum sit, ego post etymologiarum editores in editione priore quantum potui investigavi; in hac accesserunt alia petita ex commentario Henrici Dressel (*Rivista di filologia* vol. 3 a. 1875 p. 247 sq.) de auctoribus ab Isidoro adhibitis, alia quae mecum amice communicavit etymologiarum editor futurus Bernardus Kübler. eundem item consulere potui de lectione vere Isidoriana in editionibus passim obscurata, quamquam ex apparatu inchoato tantummodo de ea nondum ita nobis constabat, ut constabit aliquando ex ipsa quam parat recensione. — Ceterum excerptorum Solinianorum tam apud Isidorum quam apud Augustinum et Capellam investigatio eo praesertim impeditur, quod omnes una cum Solino auctorem eius praecipuum Plinium ita adhibuerunt, ut saepe ambos scriptores simul inspicerent et in eodem capite utriusque verba miscerent. coniuncta haec Pliniani et Soliniani librorum usurpatio non solum obtinuit extrema litterarum Latinarum aetate, id est Constantinopolitana, sed adeo ad medii aevi incipientis grammaticos videtur propagata esse: certe Dicuil monachus Scotus saeculi noni incipientis cum narrationem compilet ex Plinio fere et Solino, tralaticiam quandam horum auctorum coniunctionem scholasticam secutus videtur esse. Byzantiorum autem grammaticorum in scholis Solinum lectum esse et explanatum cum non tradatur, ducit eo cum quod Theodosius II eum manu sua descripsit tum quod Priscianus eo utitur tanquam sermonis Latini teste idoneo.

9. ALDHELMVS, qui obiit a. 709, in epistula ad Acircium Solinum nomine citat. adhibui editionem operum eius quam curavit Giles Oxonii a. 1844.

10. BEDAE historia ecclesiastica edita a. 731.

1) Aethicus qui dicitur quae cum Solino communia habet (cf. Wuttke in praef. p. XXIX. LXVIII. CXLV), ut quod Albani *albo crine* nascuntur (c. 63 p. 42, 31 Wuttke = Solinus 15, 2) et de grypibus quae narrat (c. 67 p. 48, 27 Wuttke = Solinus 15, 22) veniunt ex Isidoro, quo Aethicum usum esse etsi editor negat, nihilominus certum est. Solinum Aethicus non adhibuit.

11. DICVIL monachus ex Hibernia oriundus libello de mensura orbis terrae scripto a. 825 inseruit excerpta Soliniana non pauca addito auctoris nomine. eius libelli (cf. chron. min. vol. 1. p. 527) ipse adhibui codicem primarium Dresdensem D 182 saec. X, alterum eiusdem aetatis Parisinum 4806 secundum editionem quam curavit Partheius a. 1870. — Codicem Solini a Diculo adhibitum exaratum fuisse minusculis inde colligitur, quod permutavit litteras *r* et *s* (*crateses* 49, 13). verba auctoris ita Dicuil retinet, ut quatenus pervenit codicis instar sit; paucissimis locis inveniuntur corrupta culpa Dicuili (ut 121, 16. 138, 12. 190, 10) vel arbitrio eius mutata (ut 100, 2. 137, 18. 139, 10).

12. ANONYMUS LEIDENSIS mihi dicitur auctor tractatus de situ orbis servati in codice olim Divionensi, iam Leidensi Vossianorum fol. n. 113 saec. XII, quo continentur excerpta praescriptis auctorum nominibus tam ex Mela Capella Aethico quam ex Solino (*Solinus polistoriarum* appellatur). propter originem codicis et 'Normannorum saevitiam' in praefatione memoratam et inscriptionem, quae haec est: *d(omno) venerabillimo regique gloriosissimo d(omno) K(arolo) G(   ) servorum dei extimus* Dümmler (*neues Archiv* 4, 177) commentarium coniecit inscriptum esse Karolo calvo (840—877) regi Franciae occidentalis, id quod deinde confirmavit Traubius (poet. Lat. mediiaevi vol. 3 p. 438) adlatis quae inde excerpta sunt in scholiis Heiricianis ad vitam S. Germani scriptis c. a. 875. adhibui Anonymum secundum editionem factam a Maximiliano Manitio (Dresdae a. 1884).

13. HEIRICVS Autissiodorensis c. a. 875 praeter locum sub praescripto *ut fert auctoritas* relatum in miraculis sancti Germani (v. ad p. 99, 14) collectaneis suis servatis in codicibus Parisino 8818 saec. XI/XII et Nicaeensi saec. XII, de quibus egit Traubius (mus. Rhen. 47 a. 1892 p. 558 seq. et poet. Lat. med. aevi 3, 425), excerpta ex nostro auctore inseruit inscripta *Solinus ex memorabilibus inter cetera.* continentur iis edita p. 18, 8 *inter* . . . 19, 13 *obiit* et 25, 4 *verum* . . . 28, 2 *litterarum.* librum adhibuit classis secundae. excerpta ea descripta misit Traubius, sed cum non haberent notatu digna, examinata abieci.

Medii aevi auctores Heirico aequales, ut Adrevaldus Floriacensis in miraculis sancti Benedicti (MG. SS. 15, 474) et Walafridus in vita beati Galli (*Sanct Galler Mitth. für vaterländische Geschichte* vol. 24 a. 1890 p. 3. 4), vel posteriores Adamus Bremensis, Vincentius Bellovacensis, Iohannes Sarisberiensis, Guido Pisanus (p. 37, 10—16) sperni potuerunt. composuit eius generis adlegationes Manitius in Philologi vol. 47 a. 1889 p. 562 et vol. 51 a. 1892 p. 191. medio aevo ante annum millesimum non

multis auctoribus Solini libellum notum fuisse ut codicum defectus, ita adlegationum raritas ostendit. a saeculo inde XI Solinum, utpote qui evitatis, ut ipse ait, eloquentiae bratteis facile placeret neque ulli propter ingenium molestus esset, a multis expetitum et lectitatum esse, maxime per Gallias et Germanias, donec in oblivionem abiret bonis litteris resuscitatis, ostendit tam codicum qui supersunt copia quam adlegationum frequentia: ostendetur etiam melius opinor si cui umquam placuerit in fabellis carminibusque Romanicis et Theotiscis vestigia rimari Solini.

B. Libri scripti.

Codicum Solini infra enumeratorum inspexerunt mea causa specimine sumpto Basileensem olim Gustavus Parthey, nuper Ferdinandus Dümmler — Bernensem olim Gustavus Parthey, nuper bibliothecarius Blösch — Bruxellenses Paulus Errera iuris consultus Bruxellensis — Cantabrigienses Franciscus Ienkinson — Londinienses Askewianum idem Ienkinson, musei Britannici alios Gradenwitz iuris consultus Berolinensis, alios Franciscus B. Bickley Londiniensis — Montispessulanos Maximilianus Bonnet — Monacenses Ludovicus Traube — Oxonienses Franciscus Haverfield — Parisinos P. F. Girard professor Parisinus — Romanum Barberinum Chr. Huelsen — Venetos Laurentius Soranzo — Vindobonenses Ludovicus Hartmann. quibus viris omnibus pro strenuo adiutorio humanitatis amicitiaeque documento quid debeam, grato animo recordor. reliquos libros (praeter eos, quibus asteriscus praescriptus est, huius editionis causa non inspectos) ipse examinavi, alios ibi ubi adservantur, alios missos Berolinum, in his Francofurtensem, Havnienses duos, Leidenses omnes. quod si qui quaerunt cur non adquieverim in libris vere utilibus, sed inutilium quoque et vulgarium aliquam rationem habuerim, respondeo primum non tuto libros abici propter aetatem aliaque indicia externa, sed opus esse singulorum examine. exempli causa Vaticanus reginae n. 1875 scriptus saec. XIV explet librum omnium optimum *R* hodie mutilum. sane non ignoro eiusmodi grana raro admodum inter paleas reperiri neque ex specimine reiectorum librorum, quod paucis locis (scilicet iis quos p. IV composui) adiectum est, quicquam effici nisi inter reiectanea ea utilia nulla latere. at non inutile erit exemplo demonstrare, quomodo per longa medii aevi saecula eorum temporum philologi modo curiosa diligentia, modo temeraria levitate, modo stolida ignorantia antiquos auctores transcribendo vel adnotando recensuerint. denique ad bibliographiam medii aevi consensus codicum praeterea inutilium aliquam utilitatem habebit, cum

passim appareat plures eorum errorum communione tamquam gentilicio vinculo coniungi et ab eodem archetypo proficisci.

Ad classes tres, secundum quas in capite quod sequitur (p. LIX—XCIII) potiores distribui, reliquos non digessi, cum recentioris aetatis libri omnes fere ex classium illarum contaminatione originem trahant. — Eos libros, ad quos libellum recensui, hic distinxi littera sua praescripta.

ARRAS

*1 n. 870 saec. XIII (*cat. des bibl. dép.* vol. 4 a. 1872 p. 347), antea monasterii S. Vedasti Atrebatensis. inscriptio est classis tertiae: *I. Solini polyhistor editus et recognitus de situ orbis terrarum et de singulis* cet. praefationes adsunt duae.

AVTVN

*2 n. 39 saec. XI (*cat. des bibl. dép.* vol. 1 a. 1849 p. 22 et accuratius Omont *cabinet historique* vol. 28 a. 1882 p. 566). inscriptio et subscriptio triplex eaedem plane quae sunt in codice Parisino 6810, nostro *P* et adhaeret item carmen *Tethya marmoreo* (vide p. 233) pariter atque in *P*, ex quo hic videtur descriptus esse.

BASILEAE

B 3 F. II. 33 saec. XIV. librum excussit diligentissime Carolus Ludovicus Rothius Basileensis a. 1859 adhibitusque est inde in ed. priore. deficiunt omnia quae rubro scribenda fuerunt; perierunt folia quattuor quibus continebantur p. 73, 3 *religiosissima* ... 87, 13 *inveniuntur* (per has paginas errore nota *B* in ima pagina adscripta est) et c. 22, 13 sive p. 219, 19 *homine* ... 116, 12 *incremento*.

BERNAE

4 n. 170 saec. XII, olim Petri Danielis. collatione libri a C. L. Roth diligentissime facta usus sum in editione priore. inscriptione caret; subscriptio: *Iulius Solinus explicit feliciter* omisso nomine Theodosii. praefatio inscripta est: *C. Iulius Solinus Constantio suo sal.* codex, ut in editione priore latius exposui, pendet potissimum ex archetypo communi sibi cum Heidelbergensi nec raro huic praestat, plerumque eo inferior est et passim interpolatus interpolatione audacissima et sibi propria, ut p. 1, 3 in ipsa inscriptione *Adventus* factus est, ut dixi, *Constantius* — p. 179, 7 *montibus* boni, *nientibus H, collium prominentiis* Bern. — 196, 11 *nili navibus* boni, *lichni navibus H*, *ligni navibus* Bern. — 177, 12 *Carmaniam* vera lectio, *Germaniam H, Arabiam* Bern.

aliquoties adeo deflectit ad familiam tertiam, ut habet p. 22, 6 *hoc etiam receperunt quod* — 35, 1 *par sententia est inter auctores* — 35, 3 *esse nuncupatum* — 47, 16 *fatetur tenebris* — 49, 17 *mirum est* et quae sequuntur. quapropter in hac editione testes meliores nactus praevaricatorem abieci.

BONONIAE

5 **univ.** 73 (aul. II A 115) saec. XV. inscriptio: *C. Iulius Solinus gramaticus polihistor ab ipso editus et recognitus de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quomodo habentur.* sequuntur sub titulo *Solinus Aduento salutem* praefationes novicia primum, deinde genuina. subscriptum est: *Iulius Solinus explicit studio et diligentia domni Theodosii invictissimi principis. deo gratias amen.* specimen a Georgio Wentzel Gottingensi sero accepi, quapropter in specimine nostro liber non comparet. habet hiatum classis primae p. 209—213; in lectione prope accedit ad nostrum n. 24. exempli causa noto haec: 22, 6 *plus solito* — 150, 4 *pancheam* — 151, 3 *petronio* — 164, 13 *exhalat uaporem* (interpolata *unde* . . *putaverunt* absunt) — 208, 1 *e re* (om. *nata*) — 208, 3 *addit.*

6 **univ.** 2543 (antea 186) scriptus ante saec. XV. inscriptio: *C. Iulii Solini collectanea rerum memorabilium incipiunt*; sequuntur praefationes primum vetusta, deinde novicia. subscriptio nulla est. libri simul atque praecedentis specimen accepi. adsunt interpolationes tam classis tertiae p. 118, 2. 164, 13 quam codicis Heidelbergensis 165, 5. lectiones noto has: 22, 5 *scriptas* — 23, 1 *humatum* — 139, 12 *gnari* — 150, 4 *peneam* — 151, 3 *publio apponio* — 165, 2 *dicatam colunt* — 208, 3 *abdita* — 212, 5 *magnum reor.* prope accedit ad nostrum 34 etiam in lectionibus adhuc ex eo solo enotatis, ut sunt 30, 7 *aggerula* — 139, 13 *coercere* — 151, 3 add. *ut tullius* — 208, 1 *herexamnatam* — 213, 2 *fontium.*

BRVXELLIS

7 **n.** 10066 saec. XII. inscriptio classis secundae laterculis praemissa: *Solinus rerum collectarium infra scriptarum sic.* subscriptio postea adiecta manu saec. XIV haec est: *explicit liber Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus que mundi ambitu continentur.*

8 **n.** 10862 saec. XIII. subscriptio (inscriptio nulla) classis secundae: *explicit liber C. Iulii Solini collectarum rerum memorabilium plurimarum feliciter.*

9 n. 17881 saec. XV. inscriptio et subscriptio: *Gai Iulii Solini ad* (om. inscr.) *Adventum polihistor sive de situ orbis* (om. subscr.) *ac* (*de* inscr.) *mirabilibus liber.*

10 n. 18679 saec. XIV. inscriptio: *incipit liber Iulii Solini de situ orbis terrarum.* subscriptio Theodosiana: *Iulius Solinus explicit feliciter studio et diligentia domini Theodosii invictissimi principis amen.*

CAMBRIDGE

11 univ. Dd. XI. 79 saec. XII. inscriptio: *incipit liber Iulii Solini de mirabilibus mundi studio et diligentia Theodosii principis.* praefationi praescribitur: *Iulius Advento fratri salutem.* quaternio primus ad 30, 8 *paterculi* scriptus est manu diversa, sed aequali.

12 univ. Kk. II. 22 saec. XIV. liber in ora inscribitur: *Solinus de mirabilibus mundi.* praefationi praescribitur: *Iulius Solinus Constantino suo salutem.* subscriptio: *Iulius Solinus explicit feliciter.*

13 univ. Mm. II. 18 saec. XIV scriptus ad usus fratris Galfridi de Wyghtone. inscriptio: *prologus Solini de mirabilibus mundi, hoc est de ambitu et situ o. t. et de sing. mir. que mundi ambitu continentur.* subscriptio: *explicit Solinus de ambitu et situ o. t. et mir. mundi.*

DARMSTADT

14 n. 737 saec. XIII. inscriptio post praefationem noviciam, ante indicem: *indiculus capt Iuli Solini rerum collectarum infra scripturarum* [sic], ante librum post praefationem genuinam: *Iulii Solini collectario* [sic] *rerum memorabilium incipit.* subscriptio: *Iulii Solini liber explicit feliciter* (sequitur locus de pipere p. 221, 5—17: *sed ut piper .... honorantur*).

DRESDEN

15 J n. 43 saec. XIII, antea monasterii Altzelle. inscriptio: *Solini sive grammatici polyhistor ab ipso editus et recognitus de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur.* subscriptio: *feliciter liber perscriptus C. Iulii Solini sive grammatici poliistor ab ipso ed. et rec.* praefatio spuria adest.

ENGELBERG (Unterwalden) sive ANGELOMONTI

A 16 n. I, 4, 15 saec. X. librum adhibui in ed. priore collatum a. 1859 a Rothio, ad hanc ipse recognovi missum Berolinum. foliis duobus amissis deficiunt p. 60, 20 *qui eos* ... 63, 2 *res est* et p. 163,

10 *et Pamphilium* ... 166, 5 *Phrygia ab.* praescriptio et subscriptio eaedem sunt atque in Sangallensi (vide p. LI).

FLORENTIAE

17 Laurentianus plut. 29 cod. 35 saec. XV. inscriptio: *C. Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae in eo continentur liber incipit.*

18 Laurentianus plut. 66 cod. 19 saec. XIV. inscriptio: *C. Iulii Solini sive grammatici polyhistor ab ipso editus et recognitus* (eatenus item subscriptio) *de situ o. t. et de s. m. q. in m. habentur incipit.* adest praefatio spuria.

F 19 Laurentianus S. Crucis plut. 20 sin. cod. 2 saec. XI/XII. inscriptio et subscriptio eaedem atque in Sangallensi, (vide p. LI). Partheii iussu collatus est a Theodoro Heisio. praeter specimen librum adhibui ad explendos hiatus duos libri proxime affinis Angelomontani; sed hoc multo deterior est et propterea ubi illum habemus inutilis. secunda manus, quam sprevi, variam lectionem adscripsit sumptam ex codice classis secundae.

20 Laurentianus *conv. soppr.* n. 56 saec. XV, antea abbatiae Florentinae. praefatio spuria adest omissa vera. caret inscriptione et subscriptione. deficiunt folia 7 et 8 et in his locus 1, 91.

21 Laurentianus *conv. soppr.* n. 359 saec. XV, antea conventus S. Mariae novellae. inscriptio ante laterculum capitum: *C. Iulii Solini grammatici polihistor ab ipso editus et reg' recognitus* [sic] *de situ o. t. et de s. m. q. in m. habentur;* ante praefationem priorem itemque subscriptio: *C. Iulii Solini collectarum rerum memorabilium* (*plurimarum* addit subscr.) *feliciter.* praefatio altera adest in fine adiecta nota hac: *hec est secunda epistula, quam Solinus scribit Advento et debuit poni supra in principio libri.*

22 Laurentianus S. Marci n. 209 saec. XI. inscriptio: *incipit liber Iulii Solini de s. o. t. et de s. m. q. in m. habentur.* ordinis est secundi.

23 Laurentianus Ashburnhamianus n. 1030 (= 5 = 961) saec. XI; finit f. 40' = 161, 14 *Perseus donauit* [sic]. descriptus videtur esse ex n. 22; inscriptio eadem. in fine quae desunt, adiecta sunt a manu fere aequali ad codicem classis tertiae; subscriptum: *explicit liber C. Iulii Solini.*

FRANCOFURTI AD VIADRUM.

24 Westermannianus, nunc in bibliotheca gymnasii, saec. XII. inscriptio nulla; subscriptio: *explicit Iulius Solinus. Iulii Solini collectaneorum liber explicit.* egit de libro Ed. Rasmus in Hermae vol. 12 (1877) p. 320 seq. — Sui generis codex est, prope accedens

quibusdam locis ad optimum nostrum *R*, (ut 35, 9 habet *herycis* cum *RC* — 33, 13 *ignem fortuitu*, ubi *ignem fortuitus R, ignes fortuitos* reliqui — 153, 5 *radi abnuit* omittit cum *R*) adeoque hic illic eo praestans (ut 150, 4 *panchaeam* solus fere habet recte, ubi *rantchaeam R*, alii aliter). nihilominus eum omisi cum propter lituras permultas, quibus primaria codicis scriptura absumpta est, tum potissimum propter interpolationes inter libros antiquiores ei proprias et numero multas et gravissimas, quarum amplum specimen invenitur in commentario Rasmi supra citato, duas hoc loco apposui. scilicet 34, 1 pro verbis *Sallentinos a Lyctiis* leguntur haec: *Sagentum qui et Sallentinum a Lyctio Idomeneo Cretensi Lyctiam ab iisdem Lyctiis.* item pro verbis 34, 3: *Paestum a Dorensibus* vel *Boriensibus* substituta sunt haec: *Paestum a Romanis postmodum ab eisdem conditoribus pridem Posidonia dictum ab Ariensibus.* talibus ineptiis apparatus non debuit obscurari. itaque praeter lectiones in specimine codicum omnium relatas variam lectionem libri dedi ad solum caput de Britannia.

HEIDELBERG.

H 25 Palatinus n. 1568 saec. XI, translatus saec. XVII Heidelberga Romam, saec. XVIII exeunte Roma Parisios, hoc saeculo restitutus bibliothecae Heidelbergensi. praeter Solinum continet Florum et Orosii caput de situ orbis in fine mutilum. adhibitus est ad Solinum recensendum a Salmasio, qui eum citat sub nomine schedarum Palatinarum (v. ad 1, 77 p. 27 *b*, ad 27, 11 p. 228 cet.), ad ed. meam priorem collatus a Rothio, ad hanc a me recognitus. post epistulam inscriptam *Iulius Solinus Advento salutem* libellus legitur praescriptione nulla, subscriptione hac: *Iulius Solinus explicit feliciter studio et diligentia domni Theodosii invictissimi principis.*

25 A Salemensis monasterii IX 23 saec. XIII. inscriptio nulla; subscriptio: *explicit Solinus.* adest praefatio spuria.

KOPENHAGEN.

26 n. 443 saec. XIV, antea Frid. Lindenbrogii. inscriptio: *Sollina* [sic] *collectanea vel polyhistoria vel memorabilia*, subscriptio: *eplicit* [sic] *Solinus de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus mundi.* adhaeret locus de Norvegia regionibusque vicinis quem dedi in appendice p. 236. una cum eo qui sequitur (ubi vide) liber collatus est a Lindenbrogio in exemplari hodie Gottingensi tractatusque a Luedeckio in commentario edito a 1866. con-

taminatus est, ut specimen Luedeckianum ostendit, ex libris duobus, altero ordinis primi simillimo nostri *N* (quamquam paucis locis consentit cum *H* in erroribus huic propriis, ut sunt 13, 12 *molieris* — 101, 2 *detinet* — 143, 15 *res dubias*), altero accedente modo ad secundum ordinem modo ad tertium. adsunt emblemata post p. 49, 17 *mirum* cet. et post p. 118, 2 *qui ut Aristoteles* cet.; item geminationes locorum p. 62, 4 *nam Olympus* et p. 135, 13 de cinnamo; item lectiones p. 17, 5 *parti* — 32, 5 *ibi* — 33, 10 *ligea* — 39, 3 *oetae* — 46, 12 *creat* om. — 56, 8 *et taenaron est* — 58, 4 *ithmon* — 135, 5 *adsultu* — 149, 13 *codex* — 152, 5 *redimitu pari pars* — 174, 1 *neocaesaream.*

N 27 n. 444 saec. XI, aliquando Gottorpiensis. post rubricarum laterculum et epistulam inscriptam *Solinus Advento salutem* sequitur libellus cum subscriptione hac: *explicit liber Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus que mundi ambitu continentur,* quae subscriptio iisdem fere verbis a manu recenti in principio libri repetita est. codicis collatio instituta a Friderico Lindenbrog extat ad marginem exemplaris editionis Solini Basileensis a. 1557 servati in bibliotheca Gottingensi[1]). eius exemplaris notitiam habui, cum primum Solinum recensui, sed eo tum non sum usus; edidit mox a. 1866 amplum huiusce libri lectionum specimen C. F. Luedecke in programmate scholae Bremensis (*Mittheilungen über zwei wichtige Handschriften des C. Iulius Solinus*) usus non solum collatione Gottingensi, sed ipso quoque codice Havnia transmisso Bremam. idem mihi contigit, ut per multos menses egregii codicis usum Berolini haberem. — Codex cum sit ordinis primi, expletus est vel emendatus ad alium classis tertiae ita, ut de primitiva quoque lectione plerumque constet, emendationes tamen librarii primi (N^b) a correctionibus posterioribus (N^2) non semper distinguantur. ego in varia lectione referenda ad solas fere primitivas scripturas attendi, cum emendationes a primo scriptore factae rarae sint et in minutiis fere versentur.

1) In bibliotheca Fabriciana (catalogus a. 1741 pars 4 p. 185 n. 64) extitisse dicitur Solini editionis curatae a Grassero (Aurel. Allobr. 1605) exemplum, quod 'Fr. Lindenbrogius contulit cum duobus mss. Gottorpiensibus et editione Spirensi atque Aldina, atque eruditas observationes ad auctorem ipsum illustrandum adiecit.' id exemplum quo pervenerit, ignoratur; verisimile est pendere ab eo Gottingense, a quo abest nomen Lindenbrogii.

LEIDEN

28 publ. 13 saec. XIV. inscriptio: *G. Solini grammatici polihistor de mirabilibus ipsius mundi*; subscriptio: *explicit liber de mirabilibus mundi.* adest praefatio spuria.

29 publ. 67 *C* (catalogi Geeliani n. 510) saec. XV. inscriptio nulla: deficit liber p. 176, 13 in verbis *venerem durasse.*

30 publ. 68 saec. XIII. inscriptione caret; subscriptum: *Iulius Solinus explicit feliciter.* praefationi praescriptum: *Iulius Solinus Constancio suo salutem.* adscriptum in fine manu diversa locus: *divisus est orbis terre trifarie .... Tragodite Pentagi et Ictiophagi. Antropophagi gens asperrima. he sunt generationes huius seculi quibus necesse est venire ad dicem* [sic] *iudicii in conspectu dei altissimi.* ex Bernensi (n. 4) non est descriptus (nam 207, 5 habet *quod,* non *qui*), sed ei simillimus.

31 publ. 113 saec. XI. praecedit index pariter atque in Parisino 7230, nostro *M,* inscriptus: *indiculus cap'. Iuli Solini rerum collectarium infra scriptarum s[ic],* subscriptus: *explicit indiculum C. Iulii Solini collectarium rerum memorabilium feliciter.* praeterea neque inscriptio adest neque subscriptio. — Idem fortasse est codex, quem, cum Iusti Lipsii esset, adhibuit Delrius in ed. Antverpiensi a. 1572 (vide eius praef., ubi ait quae in eo libro non essent dedisse se intra uncos quadratos, et Lipsii epistol. quaest. 3, 21), scriptus saec. XII, classis secundae et nequaquam eximius.

32 publ. 124 saec. XIII. inscriptio: *codex Iulii Solini de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur,* subscriptio: *C. Iulii Solini sive gramatici polihystori ab ipso editus et recognitus liber explicit αμην feliciter. de situ orbis terrarum et de s. m. quae mundi ambitu continentur.* abest praefatio utraque.

33 publ. 130 *A* (catalogi Geeliani n. 415) scriptus Florentiae a. 1432. inscriptio: *C. Iulii Solini polyhystor ab ipso editus et recognitus de situ orbis terrarum et de sing. mir. quae in mundo habentur,* subscriptio: *C. Solini polyhystor de mundi mirabilibus.* adest praefatio spuria.

34 Vossianus Q. 11 saec. XV. inscriptio: *C. Iulii Solini collectanea rerum memorabilium incipiunt*; subscriptio nulla. praefatio spuria adest.

35 Vossianus Q. 29 saec. X, quem ΔωΔωC ZΡΗΠCΗΤ = *Dodo scripsit.* inscriptio nulla; subscriptio: *explicit f(e)l(iciter) G. Iuli Solini grammatici.*

36 Vossianus Q. 56 saec. XII, inscriptio: *incipit tractatus I. S. de memoralibus mundi editus mandato Theodosii principis*; subscriptio Theodosiana: *explicit feliciter studia* [sic] *et diligentia domni Thodosii* [sic] *invictissimi principis.* adhaeret notitia de insulis maris septentrionalis pariter atque in Havniensi n. 443 (vide infra p. 236). sequitur fere Heidelbergensem habens additamentum ei proprium p. 102, 14; sed adsunt interpolationes ex ordine tertio ductae, ut p. 102, 2 post *perinde dies nullus* sequitur *dies adeo conductus* et p. 149, 17 locus de cinnamo non repetitur quidem, sed inseruntur verba: *est et cinnamomum.*

37 Vossianus Q. 87 saec. IX. in margine f. 81 legitur: *Warmundus humilis sacerdos S* .... liber venit ex bibliotheca aliqua Aurelianensi ad Petavium, nam in fine adscriptum est instrumentum de hoc volumine commodato a. 1481, in quo nominatur 'Samson Cormenean doctor universitatis Aurelianen̄ et canonicus eiusdem ecclesiae ....' (nomen ecclesiae erasum est), inveniturque praeterea f. 8. 91 inscriptio: *Petav. Aurelii.* hic igitur sine dubio codex est optimus Petavii, quem ab Ios. Mercero quodam loco inspectum esse ait Salmasius ad c. 27, 12 p. 229 quemque item novit ex collatione Petri Danielis Aurelianensis (v. Salmasii praef. sub finem). — Rubricarum indicem libro praeposuit manus recentior; antiqua neque eum snppeditat neque inscriptionem incipiens ab epistula inscripta *Solinus Advento salutem.* folio extremo damnum passo manca sunt capita 52, 45 et 52, 54; deficit liber
L] p. 194, 15 in verbis *admittit perspi.* — Amissa explevit manus saec. XIII, nobis [L], incipiens p. 191, 15 *paulo*; pro subscriptione non est nisi *explicit liber.* — Emendavit codicem, qui est familiae secundae vetustissimus et optimus, praeter librarium ipsum, qui quae mutavit notantur L^b, manus altera saeculi fere decimi ad codicem, quem ipsa ait *vetustum* (vide ad p. 62, 4 et infra p. LXXX.) — Nos, dum priorem editionem curabamus, eximia Leidensis tum bibliothecae praefecti Pluygersii benivolentia codicem transmissum Berolinum tamdiu retinere potuimus quamdiu liber sub prelo fuit.

LONDINII in museo Britannico

38 Arundel n. 5 saec. XV. inscriptio: *Iulii Solini sive grammatici libri prologus incipit de memoralibus mundi.* adhaeret locus ex Bedae hist. eccl. 1, 1 incipiens: *Hybernia de* (scr. *h. autem et*) *latitudine sui status*, finiens *et Pictis gentem addiderunt.* — Cf. p. LVII n. 155.

39 Burney n. 213 saec. XV. inscriptio (ante praefationem genuinam): *incipit Solinus Iulius rerum memo mirabilium undique collectarum*;

subscriptio: *Iulius Solinus de polistoriis explicit deo gratias.* adest praefatio spuria.

40 Burney n. 256 saec. XII. inscriptio nulla; subscriptio: *explicit liber Gai I. S. grammatici polihistor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et s. m. que in mundo habentur* (sequitur carmen librarii: *S. Althman quam studii tedet*). adest praefatio spuria.

41 Cottonianus Vesp. B. XXV saec. XII. subscriptio Theodosiana: *I. S. explicit st. et d. domni th. inv. pr.*

42 Cottonianus Cleop. D. I saec. XII. subscriptio Theodosiana: *I. S. explicit feliciter st. et d. domni th. inv. pr.* post 15, 1 *umor* folio amisso sequitur 19, 9 *Milonem.*

43 Harleianus 2569 saec. XV. inscriptio et subscriptio: *Caii Iulii Solini (sol. iul.* inscr.) *ad Adventum polihistor sive de situ orbis ac mundi mirabilibus.*

44 Harleianus 2583 saec. XVI. inscriptio post capitum laterculum: *Iulii Solini de situ o. t. et memorabilibus quae mundi ambitu continentur liber.*

45 Harleianus 2584 saec. XIV. inscriptio et subscriptio ut in Sangallensi. adest praefatio spuria.

46 Harleianus 2604 saec. XV. inscriptio et subscriptio: *Solini liber de mirabilibus mundi.*

47 Harleianus 2645 saec. XIII. inscriptio ante praefationem: *incipit Solinus de memorabilibus,* deinde ante laterculum: *indiculus capitulorum Iuli Solini rerum collectarum infra scriptarum.* deficit liber in verbis p. 212, 5 *infra famam.*

48 Harleianus 3859 saec. XII. inscriptio: *liber primus Iulii Solini in polistoriis rerum mirabilium undique collectarum.* subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. fel. st. et dil. Th. inv. pr.*

49 Harleianus 5373 saec. XIII. inscriptio: *C. Iulii Solini grammaticus polihistorve ab ipso editus et recognitus de situ o. t. et de s. m. q. in m. habentur*; subscriptio: *Iulii Solini collectaneorum liber explicit.* adest praefatio spuria.

50 regius 13. C. VI saec. XIV. inscriptio et subscriptio nulla. adest praefatio spuria.

51 regius 15. A. XXII saec. XII. inscriptio nulla nisi praefationis *Iulius Solinus Advento salutem* (in indice voluminis est *de mirabilibus totius mundi*), subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. st. et d. domini Th. inv. pr.*

52 regius 15. A. XXXII saec. XII/XIII. inscriptio (post epistulae in-

scriptionem): *incipit Solinus de mirabilibus mundi*; subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. st. et d. Th. inv. pr.*

53 regius 15. B. II saec. XII/XIII. inscriptio nulla, subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. fel. st. et d. domini Th. inv. pr. benedictus deo amen.*

54 regius 15. B. XI saec. XII/XIII. inscriptio nulla; subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. st. ac d. domni Th. inv. pr.*

55 add. 12014 saec. XV. inscriptio: *C. Iulii Solini gramatici polihistori ab ipso editus et recognitus de situ o. t. et de s. m. q. in m. habentur.* adest praefatio spuria.

56 add. 17409 scr. a. 1416 a Baldassare Rubeo cive Ian(uensi). inscriptio: *C. Iulii Solini gramatici polihistor ab ipso editus et recognitus*, subscriptio: *Iulii Solini de situ o. t. et de s. m. quae in m. habentur liber feliciter explicit.* adest praefatio spuria.

57 add. 18315 saec. XIII. inscriptio et subscriptio: *Solynus de situ o. t. et mirabilibus mundi.* adest praefatio spuria.

58 add. 30898 saec. XIII. inscriptio: *incipit liber Flactii* (ex *flc* = *feliciter*) *Gaii Iulii Solini grammatici.*

58 A olim Askewianus, deinde per a. 1785—1886 apud Woodhullos, nuper apud Howell Wills, hodie apud Quarritch bibliopolam Londiniensem venalis, saec. XV. inscriptus: *incipit liber Iulii Solini de situ o. t. et de s. m. q. in mundo habentur*, subscriptus: *deo gratias Iulius Solinus explicit feliciter studio et d. domini Theodosii invictissimi principis. huic operi visum fugientes ponite Christum pro scriptore polum prendat ut in praemium. Will's de Praedio me scripsit.*

MEDIOLANI

59 Ambrosianus A 226 inf. saec. XIV. inscriptio nulla, subscriptio: *polihistor ab ipso editus et recognitus feliciter liber scriptus C. Iulii Solini sive gramatici.* adest praefatio spuria. fortasse descriptus ex n. 60.

60 Ambrosianus C 99 inf. saec. X. inscriptio ante praefationem spuriam: *C. Iulii Solini sive grammatici polihistore ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de s. mir. q. in m. habentur*; subscriptum praefationi genuinae: *explicit prologus libri Iulii Solini de s. mir. q. in m. habentur*; subscriptum libro: *feliciter liber perscriptus C. I. S. sive grammatici polihistor ab ipso ed. et rec.* adest praefatio spuria.

61 Ambrosianus C 246 inf. saec. XIII. inscriptio ante laterculum capitum: *Gaii I. S. polihystorrois* [sic] *sive collectanea rerum me-*

morabilium, ante praefationem genuinam: *Iulii Solini collectio rer. mem.* adest praefatio spuria inscripta: *in Christi nomine incipit epistola Gaii I. S. ad Herrennium oratorem*, item in fine libelli carmen *Tethya marmoreo* (vide p. 233). inserta est ante indicem capitulorum imago Solini, item ante ipsum libellum forma quaedam urbis Romae, in qua cernuntur adscripta vel subscripta *Roma* — *Vitori patri* — *sepultura Traiani* — *trigemina porta* — *Aventinus mons* — *Pateon* — *arcus triumphalis* — *carcer beati Petri et Pauli quod dicitur Iulianum* — *naumacharum* — *basilica Iovis* — *templum Apollinis* — *mons aureus* — *passio sancti Petri.*

62 Ambrosianus D 36 inf. saec. XV. inscriptio: *Gaii Solini polihistor* similisque subscriptio. adest praefatio spuria. commentarius divisus est in libros.

63 Ambrosianus E 151 sup. saec. XIV. inscriptio: *C. Iulii Solinus gramaticus polihistori ab ipso editus et rec. de situ o. t. et de s. mir. q. in m. habentur*; subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. st. et dil. dompni Th. inv. pr.* adest praefatio spuria.

64 Ambrosianus I. 118 sup. scriptus a. 1469 a Gregorio Hyadertino de Pasinis. inscriptio et subscriptio nulla. praefatio spuria adiecta est in fine voluminis inscripta *C. I. S. Herenio oratori salutem.*

MONTE CASSINO

C 65 n. 391 (antea 841) saec. XI exeuntis iudice Sickelio. post capitum laterculum et epistulam inscriptam *Solinus Advento salutem* (cui subscriptum a manu recenti *explicit prologus*) libellus legitur inscriptione antiqua nulla (manus recens praescripsit: *incipit Solinus de polystoriis*). libellum sequitur epistula inscripta *Feramen rex ad Adrianum imperatorem* incipiens *inter Babyloniam*, finiens *semper vivat* (similem epistulam regis Premonis ad Traianum Traubius me docuit ex codice Argentoratensi saec. VIII editam esse a Graffio in Diutiscae vol. 2 a. 1827 p. 194). huic epistulae subscriptum est: *explicit liber Solinus.* quae habet codex adiecta manu posteriore pauca et fere inutilia raro invenientur relata in apparatum, ut 20, 1 *pycta*] *poeta* — 46, 9 *conducto*] *coniuncto* (ex cod. cl. II.) — 47, 1 *argenti*] *argento* (item ex cod. cl. II.). — Adhaeret a glutinatore adiuncta extrema pars codicis Soliniani alterius, quem fuisse classis secundae reliquiae ostendunt, incipiens p. 215, 2 *magna copia*, finiens in *qualitatem* cum subscriptione: *Iulii Solini collectio rerum memorabilium explicit.* sequitur carmen *Tethya marmoreo* (vide p. 233), deinde cosmo-

graphia Ethici (p. 71 Riese). — Contuli librum Romae eo mea causa missum.

MONTPELLIER

66 n. 121 saec. XII. inscriptio nulla; subscriptio: *I. S. expl. st. et d. domni Th. inv. pr.*

67 n. 131 saec. XII exeuntis. inscriptio nulla; subscriptio *I. S. expl. st. et d. Th. inv. pr.* descriptus omnino ex eo qui praecedit et propterea omissus.

68 n. 132 saec. XII. inscriptio: *Iulii Solini collectio rerum memorabilium.* deficit p. 107, 6 in verbis *rursus in se residat.*

MONACHI

69 Monacensis n. 327 saec. XV. inscriptio ante praefationem spuriam: *C. I. S. sive grammatici polyhystor ab ipso editus et rec. de situ o. terrarum et sing. mir. q. in m. habentur liber primus,* ante genuinam: *C. I. S. de situ o. t. et de s. mir. q. in mundo habentur liber incipit.* adest praefatio spuria.

70 Monacensis n. 4611 sive Benedictoburensis n. 111 saec. XII. inscriptio et subscriptio: *liber Gai I. S. grammatici polihistor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de* (om. subscr.) *s. mir. quae in m. habentur.* adest praefatio spuria.

71 Monacensis n. 5339 sive episcopii Chiemsee n. 39 saec. XV. inscriptio: *incipit Solinus de situ o. t. et mirabilibus.* adest praefatio spuria.

72 Monacensis n. 6384 sive Frisingensis 184 saec. X. inscriptio a manu prima nulla (manus aequalis adscripsit in margine: *Solini descriptio multarum provinciarum et ubbium* [*sic*] *et lapidum preciosorum*); subscriptum a manu prima primum: *Solinus finit,* deinde, sed a manu eadem: *explicit flg.* (c superscripsit m. 1, voluit *flc.* = *feliciter*) *Iuli* (*Iulii* em. m. 1) *Solini grammatici polyystor* (hoc voc. addidit manus altera, sed aequalis). ad additamentum p. 219, 3 huius libri variam lectionem adnotavi.

73 Monacensis n. 14632 sive Ratisponensis S. Emmerami G 16 saec. XII vel XIII, compositus ex particulis librorum complurium itaque non unius tenoris. inscriptio voluminis, ut nunc se habet: *C. I. S. siue grammatici* (corr. ex *gammati*) *polyhistor ab ipso ed. et recognitus,* ad quae adiecit manus aequalis: *de situ o. t. et de s. mir. q. in m. habentur.* subscriptum: *explic. fl. G. Iulii Solini sive grammati,* ad quae adiecit manus illa: *feliciter liber perscriptus est Iulii Solini sive grammatici polihistoriografi ab ipso editus et rec.* adest praefatio spuria.

74 Monacensis n. 17207 sive Scheftlarnensis 207 saec. XII. inscriptio: *optimi Iulii Solini liber de descriptione orbis terrae,* ad quod adiectum est manu diversa: *polihistor vel collectanea rerum memorabilium*; subscriptum: *explicit liber Solini,* ad quod adiecit manus illa: *C. Iulii collectanea rerum memorabilium.* adest praefatio spuria.

75 Monacensis n. 17208 sive Scheftlarnensis 208 descriptus est ex eo qui sequitur.

76 Monacensis n. 23746 saec. X correctus a pluribus. inscriptio, quae profecta videtur ab ipso librario, est ante librum litteris Graecis ΠΗΥCΥΚΑ CШΛΥΝ(?)Υ = *φυσυκα Σωλυνυ.* corrector ante praefationem genuinam adiecit inscriptionem: *Iulii Solini sive grammatici polihystor ab ipso editus et recognitus,* item subscriptionem: *C. Iulii Solini collectanea rerum memorabili[um] explicat* [sic] *feliciter.* adest praefatio spuria.

NEAPOLI

77 n. IV. D. 16 sive Iannellii n. 166 scriptus a. 1472. subscriptio: *Iulius Solinus de mirabilibus explicit.* adest praefatio spuria.

78 n. IV. D. 17 sive Iannellii n. 167 saec. XV. inscriptio: *incipit Solinus de mirabilibus mundi;* subscriptio: *explicit Solinus de mirabilibus mundi nec non de terrarum ambitu.*

79 n. IV. D. 18 sive Iannellii n. 168 saec. XVI. inscriptione et subscriptione caret. adest praefatio spuria.

80 n. IV. D. 19 sive Iannellii n. 169 saec. XIV. subscriptio Theodosiana: *Iulii Solini expl. fel. st. et d. dompni Th. inv. pr.* adest praefatio spuria.

OXONII

81 Bodleianus Canonicianus Lat. 147 scriptus a. 1377. inscriptio: *I. S. grammatici polistoria sive de mirabilibus mundi liber ad Adventum incipit.* subscriptio: *polimistor ab ipso ed. et rec. feliciter liber scriptus C. Iulii Solini sive gramatici de mirab. mundi et ritis gentium.*

82 Bodleianus Canonicianus Lat. 161 scriptus a. 1457. inscriptio: *C. I. S. polystoria sive de situ o. t. et mir. sing. quae in ea continentur.* adhaeret caput Bedanum de Hibernia (vide n. 38).

83 Bodleianus Laudianus Lat. 4 scriptus a. 1406. subscriptio: *explicit Solinus de mundi mirabilibus.* praefatio suscripta est ut in Bernensi: *Iulius Solinus Constancio suo salutem.* divisus est in libros.

84 **Bodleianus** Rawlinsonianus auct. F. III. 7 saec. XII, emendatus manu secunda saec. eodem exeunte. subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. fel. st. et dil. donni Th. inv. pr.*

85 **Bodleianus** Rawlinsonianus auct. G. 45 saec. XII. epistula inscripta est *Iulius Solinus Constantio suo salutem.* subscriptio *Iulius Solinus explicit feliciter.*

86 collegii Mariae Magdalenae n. 50 saec. XI. caret inscriptione et subscriptione.

87 collegii omnium animarum 97 saec. XIV ineuntis. subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. st. et dil. dompni Th. inv. pr.*

PARISIIS

88 n. 1702 scr. Toleti a. 1396. inscriptio ante laterculum: *incipiunt capitula in libro Solini de memorabilibus mundi,* item ante praefationem genuinam (quae praecedit spuriam): *incipit prologus Solini in libro de memorabilibus mundi,* item ante librum: *Iulii Solini sive gramnatici polihistor liber incipit;* subscriptio: *explicit liber Solini de memoralibus mundi. Iulii Solini sive grammatici polihistor explicit, qui aliter vocatur Solinus de memorabilibus mundi.*

89 n. 4873 saec. XII/XIII. inscriptio ante praefationem spuriam: *incipit liber poliistor Iulii Solini,* ante genuinam: *incipit Iulii Solini liber vel collectio rerum memorabilium;* subscriptio: *explicit liber C. Iulii Solini grammatici poliistor ab ipso editus et perscriptus.* propter carmen *Tethya* quod adhaeret vide p. 233.

90 n. 5719 saec. XIV. inscriptio ante praefationem spuriam: *incipit Solinus de mirabilibus sive memoralibus mundi,* ante librum: *Gai Iulii Solini cognomento poliphistoris de mir(abilibus) sive de mem(oralibus) mundi liber incipit studio et diligentia Theodosii imperatoris.* subscriptio evanuit.

P 91 n. 6810 saec. X, olim, ut in principio legitur, *ecclesie sancti Launomari,* id est S. Lomes oppidi Blois, unde item venit Guelferbytanus (infra n. 153). hic est quem Salmasius plerumque (vide infra n. 106) 'optimum regium' appellat quemque praecipuum editionis fundamentum esse voluit. ad editionem priorem codex missus est Berolinum ibique magno nostro commodo tamdiu retentus, quamdiu prelum ea exercuit. praefatio novicia una cum indice capitulorum legitur in folio solitario scripto a librario eodem, sed postea praefixo quaternioni primo, qui quaternio incipit a praefatione genuina. praescriptio libri haec est: *C. Iuli Solini sive grammatici polyhistor ab ipso editus atque recognitus* pariter atque in San-

gallensi, sed absunt quae in eo sequuntur; subscriptio haec: *explicit f(e)l(i)c(iter)* [vel *f(e)l(iciter) C.*] *Iuli Solini sive grammatici.* || *Iulius Solinus explicit feliciter studio et diligentia on.* (scr. *d. n.*) *Theodosii invictissimi principis.* || *feliciter liber perscriptus C. Iulii Solini sive grammatici polyistor ab ipso editus et recognitus.* subscriptionis eius, quae vere triplex est classium trium, prima pars *explicit . . . grammatici* propria est classis secundae, tertia *feliciter . . . recognitus* propria familiae interpolatae, interposita totidem verbis redit in Heidelbergensi classis primae. — Correctiones manus recentioris factas ad codicem familiae secundae vulgarem neque ullo nomine memorabiles suppressi vel certe supprimere volui, nam in adnotationibus paucarum saepe litterarum ad aetatem distinguendis difficile est, ne oculi subinde fallant.

92 n. 6811, olim Leodiensis, saec. XIII. caret inscriptione et subscriptione.

93 n. 6812 (sive Barrois 89; cf. Delisle *ms. Libri et Barrois* a. 1888 p. 220) saec. XII/XIII. caret inscriptione et subscriptione.

94 n. 6813 scriptus ut videtur in Germania (nam in fine adscriptum est *Sassonia Alverstat civitas Bodanum pat. Analt castrum*). subscriptio est Theodosiana: *Iulius Solinus explicit fel. st. et d. domini Th. inv. pr.* deficiunt inter fol. 10 et 11 p. 69, 10 *praeit . . . .* 122, 4 *detur.*

95 n. 6814 saec. XIV. inscriptio: *C. I. S. grammatici poliphystor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur;* subscriptio: *explicit feliciter liber perscriptus C. I. S. sive gramatici polistor ab ipso ed. et rec. amen amen amen.* adest praefatio spuria.

96 n. 6815 (olim n. 4917) saec. XIV. subscriptio: *C. I. S. sive grammatici polihistor ab ipso ed. et rec. de posito o. t. et de s. mir. q. in m. habentur;* subscriptio: *explicit fel. liber perscriptus C. I. S. sive gr. polihistor ab ipso ed. et rec.* adest praefatio spuria.

97 n. 6816 saec. XIV. inscriptio ante praefationem genuinam: *incipit liber Iulii Solini de mirabilibus mundi.* adest praefatio spuria.

98 n. 6817 saec. XV; olim Papiae apud Viscontios, deinde in bibliotheca Fontainebleau. inscriptio ante laterculum: *tabula Solini de mirabilibus;* subscriptio: *liber Solini de mundi mirabilibus explicit.* deficit locus p. 7, 11 *quippe . . .* 8, 1 *octauo.*

99 n. 6831 saec. [illegible] olim Thuaneus, deinde Pithoei. inscriptio post laterculum: *Iulii Solini collectio rerum memorabium* [sic]. in fine

sub titulo *versus peracti operis* adhaeret carmen *Tethya* (vide p. 233). hoc libro usus est Bongarsius (v. p. LVI.)

100 n. 6832 saec. XIII, olim Puteani. inscriptio: *incipit Solinus de mirabilibus mundi;* subscriptio: *Flavii* (ex *fl.* = *feliciter*) *C. Iulii Solini grammatici liber explicit.*

101 n. 6833 saec. XII, quem magister Iohannes Garelli Ebroicensis dedit collegio de Plasseys, deinde habuit Bigotus. inscriptio post praefationem: *Iulius Solinus de memorabilibus incipit feliciter;* subscriptio Theodosiana: *Iulius Solinus de mem. expl. fel. st. et d. domni Th. inv. pr.*

102 n. 6834 scriptus a. 1450. inscriptio et subscriptio: *Iulii Solini ad Theodosium principem de mundi mirabilibus* (*mir. mundi* subscr.) *liber.*

103 n. 6835 saec. XV. inscriptio ante laterculum itemque ante praefationem: *Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus que in mundo habentur* (*in eo sunt* loco priore).

104 n. 6836 saec. XV. inscriptio ante laterculum: *I. S. de situ o. t. et de sing. mir. que in mundo habentur* et ante praefationem genuinam (praecedit spuriam): *C. Iulii Solini polihystor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de s. mir. que hab. in eo liber primus incipit feliciter;* subscriptio: *C. I. S. polihystor de situ o. t. et de s. m. que in mundo habentur.*

105 n. 6843 saec. XV exeuntis. subscriptio: *explicit fl. G. Iuli Solini gramatici;* sequitur laterculus capitulorum.

M 106 n. 7230 saec. X, *liber sancti Dionisi,* quam originem praeter inscriptionem testantur tam praescriptum *praeceptum Dagoberti de fugitivis ad ecclesiam sancti Dionysii* quam index rerum pretiosarum in fine adiectus sub titulo: *hec accepit Odo rex de thesauro sancti Dyonisii.* Salmasio codex dicitur modo 'secundus regius (sic eum appellat ad p. 2, 20 citans inde *notuum*), modo 'regius optimus' (sic ad p. 140, 1 verb. *supero saginatum*), quamquam sub hac appellatione plerumque Parisinus 6810 noster *P* laudatur. codex ad editionem hanc alteram excussus est missus Berolinum. optime scriptus est, sed in parte extrema madore situque corruptus: scilicet a p. 174, 12 *mortem* ad p. 180, 9 *gloriae* non pauca evanuerunt; deficit deinde folium, quo comprehendebantur p. 180, 9 *omnes* ... rubr. p. 231, *t de Indicis harundinibus;* sequentia rubr. p. 231, *u de arboribus* .... 188, 8 *protrahant* rursus passim hiant; inde ad p. 198, 3 *annos centum* nihil fere agnoscitur; a p. 198, 3 redit aliquatenus, sed passim hiulcus. —

Codex incipit a rubricarum laterculo, cuius praescriptionem et subscriptionem infra p. C damus. ipse liber caret inscriptione incipiens ab epistula *Solinus Advento salutem*; subscribitur: *expl(icit) f(e)l(iciter) G. Iuli Solini grammatici.*

Q 107 n. 7230 A saec. X. praescriptum: *ego in dei nomine Waldiaudus clericus hunc librum scripsit* [sic] (cf. praef. Partheii et Pinderi ad itin. Antonini p. XIV). deinde fuit Noelliorum. huius editionis causa ibi ubi *M* aut mancus est aut deficit totus, id est inde a p. 174, 12 *mortem* ad finem, contuli hunc librum missum et ipsum Berolinum. praecedit index rubricarum pariter atque in *M*. subscriptio quoque eadem est.

108 n. 7231 saec. X. subscriptio: *expl. fl. G. Iuli Solini grammatici.*

109 n. 7594 saec. XII. caret inscriptione et subscriptione. adest praefatio spuria.

110 n. 11206 (= suppl. Lat. 275[2]) saec. XV. inscriptio post praefationes duas: *polihistor incipit ab ipso editus.* adest praefatio spuria inscripta: *C. Iulius Solinus Hereio oratori salutem.*

111 n. 11382 (= suppl. Lat. 1472) saec. XIII. inscriptio: *incipit polihistor Iulii Solini de situ o. t.*; finit in verbis p. 213, 1 *res est. explitiunt.* deficit locus p. 7, 11 *quique* . . . 8, 1 *octauo.*

112 n. 13698 (= S. Germani 1389, antea 848) saec. XV. inscriptio et subscriptio: *Caii Iulii Solini ad Adventum polihistor sive de situ orbis ac mirabilibus mundi* (*mundi mir.* subscr.) *liber.*

113 n. 17543 (= Navarre 6) saec. XII. inscriptio et subscriptio: *Iulius Solinus de mirabilibus mundi et de situ terrarum.* adest praefatio spuria.

114 n. 17569 (= *Notre Dame* 130) saec. XI. inscriptio ante praefationem: *incipit liber Solini Iulii de situ orbis terrarum et de diversis que in mundo continentur*; subscriptio: *explicit liber I. S. de s. o. t. et de singulis mirabilibus que in m. cont. Iulius Solinus explicit feliciter st. et d. domni Th. pr.*

115 n. 18245 (= *Feuillants* 41) saec. XV. inscriptio: *incipit Iulius Solinus de mirabilibus mundi et de situ terrarum*; subscriptio: *Iulini* (sic) *Solini sive gramatici polihistori ab ipso conditus et recognitus liber explicit fel. st. et industria Theodosii pr. inv.*

116 n. 18246 (= *Notre Dame* 258) scriptus Viterbii a. 1467. inscriptio: *C. Flavii Solini de mirabilibus mundi liber incipitur.*

117 Mazarinae bibliothecae n. 1526 scriptus a. 1406. inscriptio ante praefationem: *Iulii Solini sive grammatici in librum polyhistor pro-*

logus incipit; subscriptio: *Iulii Solini ad Theodosium principem de mirabilibus mundi liber explicit.*

PATAVII

*118 univ. n. 1234. adest praefatio spuria.

PERUSIAE

*119 D n. 32.

ROMAE

120 Vaticanus n. 1699 saec. XIV. inscriptio (in margine, sed manu ut videtur eadem): *de situ orbis terre et de sing. mir. mundi*; subscriptio: *Iulii Solini collectanearum liber explicit.*

121 n. 1860 saec. XIV. subscriptio: *explicit polihistor Solini.* adest praefatio spuria. divisus est in libros numero XXXV.

122 n. 1933 saec. XV. inscriptio: *C. Iulii Solini sive gramatici polihystor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de s. mir. q. in m. habentur.* adest praefatio spuria.

123 n. 1934 saec. XV. subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. fel. st. et d. domni Th. inv. pr.*

R 124 n. 3342 saec. X scriptus fortasse Casini, unde probabile est habuisse eum Fulvium Ursinum (Nolhac *la bibliothèque de Fulvio Orsini* Parisiis 1887 p. 275). observavit Sickelius, qui mea causa librum examinavit, litteraturam simillimam esse codicis Casinatis n. 76 reliquorumque librorum scriptorum Casini sub abbate Aligerno (949—996). ego contuli Romae. — Post rubricarum laterculum, qui praescriptione caret, sequitur sub inscriptione *Solinus Advento salutem* praefatio, deinde sine titulo libellus. in fine deficiunt p. 197, 2 *ua in sextam* . . . 202, 14 *mansionibus bereni* et rursus extrema inde a p. 203, 14 *et sexagies,* quem defectum totum fere explet codex ex hoc etiamtum pleniore descriptus Vaticanus reginae n. 1875 (infra n. 140). — Ipse librarius quae mutavit (*R*[b]), plerumque ad archetypum correcta sunt, raro corrupta, ut 186, 4 *calores*] *colorem.* sprevi quae mutavit manus secunda alia derivata ex codicibus vulgaribus, alia ex coniectura, ut sunt 41, 13 *puniceo colore rubescunt* — 41, 17 *alias*] *alibi* — 44, 9 additum *Corsica insula multis promuntoriis angulosa . . . in lato milia passuum XXVI* similiaque.

125 n. 3343 saec. X, item olim Fulvii Ursini (cf. Nolhac l. c. p. 276). inscriptio et subscriptio: *liber Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae fiunt in mundo* (*quae mundi ambitu continentur* subscr.). egit de libro Alcides Macé *un im-*

portant manuscrit de Solin (*mélanges d'archéologie et d'histoire* tom. 8 Romae 1888). codex quamquam utilitatem non habet quam tribuit Macé indole eius parum perspecta, nihilominus memorabilis est utpote inter contaminatos unus antiquissimorum. duobus libris librarium usum esse demonstrant dittographiae multae in textum receptae ita, ut alteram lectionem plerumqne emendator deleverit, ut 26, 9 *quadraginta quinque vel quadragies quinque*. horum archetyporum alterum fuit classis primae, quae eo loco habet *quadragies quinque*, alterum tertiae, ubi est *quadraginta quinque*. pariter ducunt ad codicem similem nostri *N* lectiones 1, 11 *magis inesse* cum *NH* et 162, 3 *sucore* cum *CN*, cum classis tertiae propriae sint et interpolatio p. 118, 2 = 219, 33 *qui ut Aristoteles* et lectiones non paucae, ut 21, 1 *conductor* — 22, 6 *hoc etiam receperunt quod* — 45, 2 *de Ulixis erroribus* (in textu). sed suo editionis interpolatae exemplari librarius usus est indiligenter; nam abest praefatio altera et remansit hiatus p. 209, 1—213, 2. itaque cum classis primae exemplaria pura iusto numero suppetant, interpolatam editionem codex imperfecte repraesentet, ab eo abstinuimus.

126 n. 7646 saec. XV. inscriptio: *Iulii Solini grammatici de mirabilibus mundi incipit feliciter.*

127 Ottobonianus n. 1140 scriptus a. 1444. subscriptio: *Gaii Solini polihistor liber explicit.* adest praefatio spuria.

128 Ottobonianus n. 1387 saec. XIV. inscriptio et subscriptio: *C. Iulii Solini sive grammatici polyhystor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de s. mir. q. in mundo habentur.* adest praefatio spuria.

129 Ottobonianus n. 1952 saec. XV. subscriptio Theodosiana: *I. S. expl. fel. st. et d. domini Th. inv. pr.*

130 Ottobonianus n. 2072 saec. XIV. caret titulo. adest praefatio spuria in folio postea adiecto.

131 Palatinus n. 876 saec. XIV. inscriptio ante praefationem: *incipit liber Iulii Solini de mirabilibus mundi studio et diligentia Theodosii principis*, ante librum: *incipit liber I. S. st. et d. Theodosii principis.* ex tribus libris Palatinis, quibus in praefatione se usum esse ait Salmasius, 'uno antiquissimo' (nempe nostro *H*), 'altero 'mediae vetustatis, tertio infimae et in charta scripto, sed ex optimo 'exemplari, ut apparebat, desumpto', hunc potius esse secundum quam eum qui sequitur probabiliter statuit Stowasser (*Jahresbericht der öffentlichen Unterrealschule in Wien, III. Bezirk*,

1892/3), pluribus commentus de libro hoc sequentibusque tribus inutilibus omnibus.

132 Palatinus n. 1357 saec. XIII. inscriptio: *commenta Iulii Solini sive gramatici polyhistor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de s. m. q. in mundo habentur*; subscriptio: *feliciter liber perscriptus C. I. S. sive gr. pol. ab ipso ed. et rec.* adest praefatio spuria. Stowasser l. c. p. 7.

133 Palatinus n. 1569 saec. XVI, qui videtur esse Salmasii tertius chartaceus (vide ad n. 131). subscriptio: *C. Iuli Solini sive grammatici polihistor ab ipso ed. et rec.* deficientibus foliis quibusdam desiderantur loci p. 6, 3 *cuius* .... 11, 24 *uita eius* et p. 162, 10 *impositum* ... 166, 10 *namque.* adest praefatio spuria. Stowasser l. c. p. 10.

134 Palatinus n. 1570 saec. XV origine Frankenthaliensis. inscriptio et subscriptio: *Caii Iulii Solini rerum memorabilium collectanea.* tertii ordinis est, etsi abest praefatio spuria. Stowasser l. c. p. 8. Solini editio princeps excusa Romae c. a. 1470 (p. LVI n. 154) aut hunc codicem expressit aut simillimum.

135 reginae n. 1478 saec. XV. adest praefatio spuria. adhaeret carmen pariter atque in Parisino 6810, nostro *P* et subscriptio quoque triplex eadem, ut ex eo libro hic videatur descriptus esse.

136 reginae n. 1534 saec. XV. inscriptio ante praefationem spuriam: *incipit liber Iulii Solini grammatici de mirabilibus mundi et de situ terrarum feliciter*, ante genuinam: *pholihistor Solini.* adest praefatio spuria.

137 reginae n. 1643 saec. XIII. inscriptio et subscriptio: *Solinus de mirabilibus mundi et de situ terrarum.*

138 reginae n. 1658 saec. XIII/XIV. inscriptio: *C. I. S. grammatici polihystor ab ipso ed. et rec. de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur.* deficit locus 130, 6 *quocumque* ... 159, 7 *cuius crepitu.* adest praefatio spuria.

139 reginae n. 1752. inscriptio: *C. I. S. sive grammatici polyhistor ab ipso ed. et rec. incipit.* adest praefatio spuria.

[R] 140 reginae n. 1875 saec. XIV, aliquando *dni Iehu Basin litterarum apostolicarum correctoris.* inscribitur: *incipit liber Solini de mirabilibus mundi.* finit p. 214, 4 *aere nebulo* extremis deficientibus, quae ex codice aliquo vulgari postea expleta sunt adiecta subscriptione *C. Iulii Solini sive gramatici polihistor liber explicitus est.* codex descriptus est, ut specimen declarat, ex Vaticano 3342,

nostro *R* etiamtum integriore et eatenus prodest, quatenus eum explet.

141 Urbinas n. 999 saec. XV. inscriptio ante praefationem spuriam: *in hoc codice continetur liber Iulii Solini Apolinaris* [sic] *de mirabilibus mundi,* ante praefationem genuinam: *C. Iulii Solini de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur incipit.* adest praefatio spuria.

142 Barberinianus VIII 63 (antea n. 1494) saec. XV. inscriptio: *Gaii Publii Solini viri doctissimi liber polinistor, ubi omnis antiquitatis miranda sub compendio lecta sunt*; subscriptio: *Gaii Solini viri doctissimi polinistor explicit.* adest praefatio spuria. dixit de eo libro Stowasser (l. c. ad n. 131) p. 12 non sine diligentia, sed sine fructu.

143 Casanatensis B. III. 1 saec. XIV. inscriptio ante praefationem spuriam: *epistola consularis* (enatum ex praenomine *C.*) *Iulii Solini grammatici,* ante librum: *polystoris Iulii Solini ab ipso editi et recogniti pars prima incipit*; subscriptio: *consularis Iulii Solini grammatici polyhistor ab ipso ed. et rec.* divisus est liber in partes quattuor. adest praefatio spuria, sed textus magis est classis secundae. dixit de libro Stowasser (l. c. ad n. 131) p. 13.

144 bibliothecae Victorii Emmanuelis Sessorianorum n. 17 saec. X/XI. inscriptio in margine: *Solini de mirabilibus mundi*; deficit 160, 9 verb. *singulis vel.* specimen dedit Preller *Zeitschrift für Alterthumswissenschaft* 1847 p. 209. adest praefatio spuria.

ROUEN

*145 n. 1421 (O 34) saec. XII (*cat. des dép.* vol. 1 a. 1886 p. 425). subscriptio Theodosiana: *I. S. liber expl. fel. st. et vigilantia domni Th. inv. pr. et christianissimi imperatoris.*

SAINT MIHIEL

*146 n. 42 saec. XI (*cat. des dép.* vol. 3 a. 1861 p. 528). inscriptio deest, cum incipiat mancus p. 15, 4 verbis *stomachi clauditur*; subscriptio: *explicit liber I. S. de situ o. t. et de sing. mir. que mundi ambitu continentur.*

AD SANCTI GALLI

S 147 n. 187 saec. X, ut credunt, tamen fortasse is ipse, qui recensetur inter libros scriptos ibi sub abbate Hartmoto a. 872—883 (Ratpertus ad cod. Sangall. n. 267, casus sancti Galli MG. SS. 2, 72 = *Mitth. d. vaterl. Gesellschaft für St. Gallen* vol. 13 a. 1872

p. 54) sic: *Polihystorem Solini in vol. I*; item in catalogo bibliothecae Sangallensis scripto ut creditur saec. IX (G. Becker catalogi bibl. antiqui p. 34 n. 209) sic: *Solinus I*; denique in catalogo altero aequali (Becker l. c. p. 53 n. 419), modo recte is ad hanc bibliothecam referatur, sic: *Solini polihistor.* nec diversus erit codex *venerandae vetustatis*, quem Vadianus (ad Melam Basileae 1522 in appendice contra Camertem c. 4. 10) ait nuper se ex bibliotheca Sangallensi impetravisse. eum adhibui ad editionem priorem excussum diligentissime a Rothio. — Praescribitur et huic libro et simillimis duobus Angelomontano *A* et Florentino *F*: *C.* (*commenta A*) *Iuli* (*iulii A*) *Solini sive grammatici Polyhistor* (*poliystor A*) *ab ipso editus et recognitus de situ* (*de posito F*) *orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae in mundo habentur.* subscribitur in iisdem: *feliciter liber perscriptus C. Iulii Solini sive grammatici polyhistor* (*polihystor A*) *ab ipso editus et recognitus.*

VENETIIS

148 Marcianus Lat. cl. X n. 29 (Valentinelli cl. 22 n. 111) saec. XIV. inscriptio nulla; subscriptio: *explicit Solinus de mirabilibus mundi et situ terrarum et aquarum.* adest praefatiospuria.

149 Marcianus cl. X n. 102 saec. XV. inscriptio et subscriptio nullae. adest praefatio spuria, sed in folio postea adiecto.

150 Marcianus cl. X n. 115 (Valentinelli cl. 22 n. 110) saec. XII. inscriptio: *C. Iulii Solini sive grammatici polyhistor ab ipso editus et recognitus de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae in mundo habentur.* subscriptio: *feliciter liber perscriptus C. Iulii Solini sive grammatici polihistor ab ipso aeditus et recognitus.* adest praefatio spuria.

150 A. Marcianus Zanettianus Lat. n. 389 (Valentinelli cl. 22 n. 109) saec. XV. inscriptio: *Iulii Solini grammatici de mirabilibus mundi incipit foeliciter.* adhaeret caput Bedanum de Hibernia (v. n. 38).

VINDOBONAE

151 n. 215 (= hist. prof. 664, catalogi Endlicheriani n. CCXLIX) saec. XV. inscriptio et subscriptio: *Iulii Solini de situ o. t. et de sing. mir. q. in m. habentur.*

152 n. 3184 (= Salisburgensis 41 *B*; catalogi Endlicheriani n. CCL) saec. XV. inscriptio eadem.

WOLFENBVETTEL

G 153 Gudianus n. 163 saec. X. in prima pagina legitur *iste liber est ecclesie sancti Launomari*, ubi item supra n. 91 videmus olim fuisse co-

dicem hodie Parisinum 6810, nostrum *P.* in eadem pagina item scribitur *ex bibliotheca Mazarina Gabriel Naudaeus.* codex editionis prioris causa bis collatus est Berolinum missus a Bethmanno bibliothecae tum praefecto, primum a. 1860 a Gustavo Parthey, deinde ego librum domi habui et recognovi. deficientibus primis quaternionibus codex hodie incipit p. 28, 15 a verbis *Cato princeps*; praeterea folium paenultimum lacerum est. inscriptio periit; pro subscriptione est nudum *explicit.*

Libri hodie latentes deperditive.

Mariangelus Accursius in diatribis (Romae 1524 fol.) Solinum multis locis castigavit usus praeter libros Vaticanos et Palatinos etiam codice suo.

Burdigalensium Dominicanorum codex is, ex quo Elias Vinetus et Eutropium et Florum et Solinum (Pictavii 1554. 8) edidit, habens in hoc subscriptionem Theodosianam: *Iulius Solinus explicit feliciter st. et dil. domini Th. inv. pr.*, videtur interiisse (cf. H. Droysen in praef. ad Eutropium p. XX).

Burdigalensis alter, quem ex eadem bibliotheca idem Vinetus habuit, recentior illo inscriptus fuit: *I. S. grammatici polyhistor ab ipso editus et recognitus de situ o. t. et de sing. mir. quae in mundo habentur.* adfuit in eo praefatio spuria.

Corbeiensis bibliothecae catalogus saec. XII (Becker catalogi bibl. antiqui p. 285 n. 321): 'Virgilius. Flavius de re militari. Lucanus. Solinus de situ orbis terrarum'.

Laureshamensis S. Nazarii bibliothecae catalogus saec. X (Becker l. c. p. 84 n. 95 et p. 120 n. 20): 'Solini polyhistor de situ orbis terrarum et mirabilibus in uno codice'.

Vaticanus Ottobonianus n. 2540 secundum scriptum catalogum Solinum continens iam pridem desideratur.

Epitomae et excerpta.

a Petrus diaconus monachus monasterii montis Casini saec. XII testibus chronicis ipsius (l. 4 c. 66. MG. SS. 7, 795) 'Solinum de miraculis breviavit'.

b Theoderici cuiusdam epitomen metricam libelli Soliniani servarunt duo libri Bruxellenses, imperfectus n. 8891 f. 46—51 saec. XII sub praescripto *excerptum de scriptis Solini* non habens nisi primos versus 259 finiens in versu *transvolitant celeri saltu per linthea veli* (eos edidit Leopoldus Latapie *Bulletin de l'Academie R. de Belgique* vol. 16 a. 1849 part. 2 p. 79 seq.), alter plenus n. 10712/3 f. 179—183 item saec. XII, unde excerpta quaedam publici iuris fecit baro de Reiffenberg (*annuaire de la bibliothèque R. de Belgique* vol. 4 c. 1843 p. 67—72). inscriptione caret liber uterque, nam priori quod praescriptum est: *excerptum de scriptis Solini* est a manu recentiore. subieci praescripta:

auribus aut oculis non totus sufficit orbis,
non omnis nova res, oculos quae mulcet et aures,
sed quae mirentur homines nec rara videntur.
hinc iuvat audiri quod non est copia cerni,
unde mihi facilem si quisquam praebeat aurem,
quae de Solini scriptis miranda relegi
ex rebus variis, brevibus mandabo lituris,
multa quidem referens et eorum multa relinquens.
sermo sed incomptus ne sit tibi forte molestus,
lector, clementem tibi reddet, ut arbitror, aurem
mira fides rerum, compendia tot novitatum.
quomodocumque sonet sermo, sit dulce quod affert:
aurum subversis penitus reperitur harenis
nec labor ille dolet, qui de spe divite gaudet.

(sequitur in codice 10712/3 index capitum)

legerat hos Stephanus, studii probitatis amicus,
versiculos tituli compendia grata professi,
arridensque mihi: nobis sudabitur[1]), inquit,
hoc opus, unde[2]) tuis poteris prodesse coaevis,
ut mentem studiis aptent et rebus honestis.
haec ait atque[3]) suae dextram me iungere dextrae

1) suadebitur *cod.* 8891. 2) inde *cod.* 8891. 3) haec atque ad *cod.* 10712.

cogens: hoc operis coeptum mihi perfice, dixit.
erubui tacitus paulo post pauca locutus:
parebo, dixi; plus iussio posset amici.
tantum quod scribo penitus proferre caveto,
deque meo [1]) titulus semper sit nomine mutus,
ne me verbosum, ne me testetur ineptum
et dignum poena, quod feci vile [2]) poema,
Quintilius vates ne dicat: corrige, sodes,
istud et hoc male stat, vatum chorus hoc tibi damnat.
at si, quod nolo, si forte legatur ab ullo
qui sensu modicum non novit Theodericum,
donet [3]) me venia, reputans tibi, non sibi scripta.
quidquid [4]) in hoc pecco, te respicit, arbiter esto.

In parte haec redeunt in fine codicis integri:

haec [5]) de Solini scriptis miranda relegi
hoc et mandavi curae quae digna putavi.
. . . .
si mea scripta legas aliis, authentica [6]) reddas.

Auctor igitur fuit Theodericus quidam [7]), quem fuisse Lobbiensem virum doctum saec. XII (M. G. SS. 21 p. 317) coniecit Ludovicus Traube (O Roma nobilis act. Monac. vol. 19 part. 2 p. 358); dedicavit is libellum nescio cui Stephano.

c Epitome Solini hexametrica, quam a Marquardo Frehero habuit Salmasius (v. eius exerc. p. 20. 25 al. et Vossius de hist. lat. l. III s. v. Solinus), fortasse est ipsa Theodericiana.

d Berolinensis Phillippsianorum n. 61 (= 1728) saec. XII f. 76 (catal. editi p. 117) sub praescripto: *hi versus hoc ordine non erant transcribendi, sed ut in fine eorum capitula docent: historia Solini docet ordinata* exhibet Solini epitomen versibus leoninis conceptam incipientem sic:

iaculus serp. Hic semper ventis pernitior atque sagittis
tranfigit quoque iaculatus ab arbore sese.

finientem sic:

grifes equ. Hanc quasi per modicam grifes vehit ungue rapinam

capitula in fine incipiunt *I. Ladas. Polimestor;* finiunt *psitacus.* differre

1) meos *cod.* 8891. 2) qui feci mille *cod.* 8891. 3) donec *cod.* 8891. 4) quincquid *cod.* 8891. 5) hoc *cod.* 10712. 6) autetica *cod.* 10712. 7) Iudaeum eum fecit Reiffenberg l. c. p. 71 legens in indice capitulorum *Iudaea regio mea;* at in codice esse non *mea*, sed *in ea*, adnotant Goldstaub et Wendriner *ein toscovenezianischer Bestiarius* (Halle 1892) p. 162.

epitomen Theodericianam ab ea, cuius reliquiae supersunt in codice Phillippsiano inde colligitur, quod in illa caput de velocitate hominum sic incipit:

Sic currendo Ladas celeres tulit equore plantas,
liquerit ut nullum gressus in pulvere signum.

praeterito Polymestore; contra in Phillippsiana haec leguntur:

Ladas: Hic dum currebat, tanta levitate vigebat,
ut minime lesam pede pervolitaret harenam.
Polimestor: hic poterat facile leporem currendo praeire.

e Bruxellensis n. 10098 saec. XII p. 1—9: *excerpta de libro Iulii Solini de mirabilibus.*

f Bruxellensis n. 15773 a. 1581.

g Evreux n. 1 saec. XIII (*cat. des dép.* 2 a. 1888 p. 401).

h Florentinus Laurentianus 20, 48 saec. XII.

i Florentinus Laurentianus S. Crucis 7, 10 saec. XIII.

k Laon n. 461 saec. XIV (*cat. des dép.* vol. 1 a. 1849 p. 243).

l Londinii Cottonianus Faust. A VIII f. 104 (Rühl *Verbreitung des Iustin im Mittelalter.* Lipsiae 1871 p. 33).

m Londinii Sloane n. 2030 saec. XII/XIII. inscriptio: *incipit liber Solini ae mirabilibus mundi.*

n Londinii mus. Brit. add. n. 14092 saec. XIV.

o Monacensis 14714 sive Ratisponensis S. Emmerami G 98 saec. XII.

p Nimes n. 52 saec. XII/XIII (*cat. des dép.* vol. 7 a. 1885 p. 557).

q Nizza n. 92 vide p. XXVIII sub Heirico.

r Oxoniensis Bodleianus Canonic. script. eccl. n. 223 a. 1489.

s Parisinus n. 6818 saec. XIV. inscriptio: *Solinus de mirabilibus mundi abreviatio.*

t Parisinus n. 8818 vide p. XXVIII sub Heirico.

u Parisinus n. 14726 (antea S. Victoris) saec. XIII. inscriptio: *abbreviatio ex verbis Solini de mirabilibus mundi.* incipit *Augustus Caesar.*

v Parisinus bibl. Mazarin. n. 1600 saec. XVII.

w Vindobonensis n. 891 (= philol. 425, catalogi Endlicheriani n. CDXX) saec. X. proponuntur permixta excerpta *ex aethimologia Ysidori episcopi* et *ex libro Solini.*

x Vindobonensis n. 3959 saec. XV.

y Guelferbytanus Gud. 133 saec. X.

z Guelferbytanus Aug. 8.

C. Editiones.[1])

154 princeps sine loco et anno, impressa Romae per Ioh. Schurener de Bopardia (Hein n. 14874). inscriptio: *Caii Iulii Solini memorabilium collectanea.* typographus expressisse videtur codicem nostrum n. 134 simillimumve. — Ex hac editione videntur descendere impressae hae: sine loco et anno (qui fuit ante 1474) adiecta praefatione Bonini Mombritii directa Antonio Triulcio — Parmae per Andream Portiliam a. 1480 — Venetiis per Theodorum de Regazonibus de Asula a. 1491 — Venetiis a. 1493 — Venetiis a. 1498; certe in omnibus ad finem praefationis genuinae adhaerent verba interpolata *quod ante omnia demittere in pectus tuum velim ac scribere* ad p. 2, 7 pertinentia. praefatio spuria abest et a principe et a reliquis praeter Mombritianam, quae cum praeterea per paginas versusque principi respondeat, primus quaternio et praefationem alteram et indicem capitulorum continens a principe recedit. etiam Bartolinus Atriensis, qui Solinum edidit Brixiae a. 1498 quamquam in praefatione ait eum a se castigatum esse *multis adhibitis et novis et vetustis exemplaribus*, principem editionem repetivit hic illic temere correctam ex coniectura. denique editio impressa Pisauri ab Hieronymo Soncino a. 1512 repetita est, ut ait qui praefationem scripsit Alexander Gaboardus Turellanus, ad exemplar Venetum, scilicet ex supra dictis unum, nam a principe non discedit nisi cum iis (ita p. 16, 1, ubi princeps *dein minui at*, et Veneta exempla et Pisaurense legunt *deminui autem*; item p. 118, 1 pro *angio* substituunt *angulo*). sed addidit Turellanus 'con-

---

1) Virorum doctorum in Solinum adnotationes manu scriptas in bibliothecarum catalogis offendi has:

Iac. Bongarsii ad ed. Vineti, hodie bibliothecae Bernensis W 35 adscripsit variam lectionem libri tum Pithoeani, qui iam est Parisinus 6831.

Casauboni animadversiones ad Solinum servat bibliotheca Cantabrigiensis (advers. 35)

Ferd. Lindenbrogii adnotationes ad codices hodie Havnienses (vide p. XXXV note 1).

Oudendorpii collectanea Soliniana sunt in codice bibl. Leidensis n. 577 catalogi Geeliani.

Anonymi adnotationes ad ed. Iuntinam a. 1526 servat bibliotheca senatus Lipsiensis rep. I. 8, 89.

Anonymi collationem Solini cum quattuor mss. regiis servat mus. Britannici codex Sloane n. 111.

latis', ut ait, 'quatuor exemplaribus antiquissimis' et praefationem spuriam et in appendice varias lectiones aliquot ex codicibus petitas, quarum tamen in ipsa editione vestigium ego nullum repperi.

155 Venetiis per Nicolaum Ienson Gallicum 1473. inscriptio post indicem capitulorum: *Iulii Solini de situ orbis terrarum et memorabilium quae mundi ambitu continentur liber.* praefatio spuria hic quoque abest. archetypum proxime accessit ad codicem nostrum n. 38 Londiniensem Arundelianum 5.

156 Bononiae n. 1500 cura Philippi Beroaldi. is expressit editionem Venetam a. 1473, sed hic illic textum emendavit.

157 Florentina Iuntina a. 1519. adest ante genuinam praefatio spuria praescripto titulo: *Solini epistola ad Antium ex vetustissimo codice descripta.* sequitur in universum editionem principem, sed passim textus reperitur mutatus.

Vindobonae a. 1520 per Ioh. Camertem.

158 Pictavis a. 1554 prodiit *C. Iulii Solini polyhistor ex antiquis Burdegalensium Dominicanorum codicibus ita restitutus, ut nunc primum natus et editus videri possit* cura Eliae Vineti. de codicibus iis diximus p. LII; pauca inde adsumpsit Vinetus repraesentans fere Iuntinam.

Claudius Salmasius Solinum edidit Parisiis a. 1629, quae editio cura Pitisci repetita est Traiecti ad Rhenum a. 1689. praeter commentarios doctrinae saepe molestae, sed tamen perfectae nec facile superandae apparatum quoque criticum vir summus congessit nequaquam spernendum, usus praesertim libris Parisinis qui nobis sunt *P* et *M*, sed neque ea qua par est constantia Solinum recensuit neque commentario variam lectionem perpetuam inseruit.

De editione mea priore edita Berolini a. 1864 quae tum praefatus sum, hoc loco repetenda esse duxi. 'habuit vel ea sua fata. consilium ceperant Solini recognoscendi eodem tempore Carolus Ludovicus 'Roth Basileae et Gustavus Parthey Berolini: mox vero hic de Rothii 'consilio certior factus quae ad eam rem pararat Rothio sponte dono 'obtulit. quae Rothius ita accepit, ut si quid sibi accidisset, collectane'orum suorum Solinianorum Partheium heredem faceret. quare Rothio 'morte immatura nec necessariis eius solis lugenda paulo post defuncto '(† a. 1860 Iul. 16) redierunt ad Partheium Soliniana non solum sua, 'sed etiam Rothiana, praeclarum sane futurae editionis fundamentum. 'tractare igitur coepit Partheius Solinum, quem superadderet tot auctori-

'bus utilibus magis quam bonis et propterea vulgo spretis, restitutis 'autem sua industria suaque in minimos quosque et debiles infra classem 'classicos indulgentia et quasi caritate: iamque editionem fere absolverat, 'cum de eius consilio et instrumento quid sentirem ex me quaesivit. 'ita ut obsequerer homini amico et familiari, in eam rem inquirere coepi 'cumque ei significassem apparatum nondum satis plenum mihi videri 'nec per eum liquere de fundamento editionis Salmasianae bonamque 'me spem habere de libris Parisinis et Leidensibus, quos tum non no- 'ramus nisi ex catalogis editis Salmasioque, obsecutus mihi est amicus 'meque rogavit, ut in instrumento augendo et in textu recognoscendo 'se adiuvarem: quod me facturum esse recepi. deinde vero opera pro- 'cedente intelleximus tam in parvis rebus quam in magnis unum esse 'debere operis magistrum, itaque evenit, ut ego ex structore fierem 'architectus, amicus autem editoris persona deposita redemptor. patet 'tamen ex hac narratione si quid profecerunt litterae auctore diu ne- 'glecto iam ad libros scriptos exacto, eius meriti laudes non tam mihi 'deberi, qui postremam tantum et fere subitariam operam Solino im- 'pendi, sed Carolo Ludovico Rothio et Gustavo Partheio, qui hanc edi- 'tionem suis laboribus fundaverunt'.

III. CODICVM CLASSES TRES.

Accedimus ad quaestionem de codicibus Solini, quos modo recensuimus, recte aestimandis, variam eam et pro libelli tenuitate satis implicatam. eam ita instituemus, ut hoc capite tres librorum ordines distinguamus, quorum quivis sua merita suosque naevos habeat, in singulis autem ordinibus quomodo libri a nobis adhibiti inter se aut conveniant aut differant expendamus. — Cuiusvis ordinis exemplaria complura extare a nobis reiecta propterea quod adhibita sufficiunt aliisque adsumptis inutilibus mendis tantummodo apparatus augeatur, ostendent loci ii, ad quos omnium mihi notorum codicum lectionem speciminis causa adieci. sunt praeterea inter codices reiectos non pauci scripti pluribus exemplaribus adhibitis itaque non solum inutiles, sed etiam praevaricantes. nam contaminatio vix in ullo eorum qui supersunt auctore latius grassata est quam in Solino.

CLASSIS PRIMA

Classis prima, cuius tamquam notae primariae sunt ex una parte hiatus effectus amisso folio archetypi paenultimo, ab altera parte immunitas huiusce ordinis librorum ab interpolatione gravioris momenti, redit ad archetypum fortasse scriptum ante saeculum sextum. nam ut mittamus codicis huiusce classis *C* consensum in erroribus cum Marciano Capella mirum, sed fortasse casu effectum (vide infra p. LXXXIX), ni fallit locus 46, 14 (*ichnus*) Isidorus usus est codice a naevis huic librorum ordini propriis non immuni. sed ut de Isidori codice Soliniano quae infra (p. LXXXIX seq.) dicentur, adhuc dubitationi obnoxia sunt, ita certum est codicem ita mutilum, ut modo dixi, extitisse a. 825, quo eum adhibuit Dicuil. item archetypum tam codicis eius quem adhibuit Anonymus Leidensis quam Heidelbergensis scriptum fuit ante a. 850. exemplaria quae extant saec. X non excedunt. a nobis selecta sunt haec:

R = Vaticanus 3342 } ducti ex eodem archetypo
C = Casinas }

N = Havniensis 444 } affines
S = Sangallensis ex codicibus duobus, altero nostri *N* simillimo, quem in parte prima fere ad p. 74 presse sequitur, altero classis tertiae contaminatus, quatenus huiusce classis est.
A = Angelomontanus pracedenti similis, sed interpolatione ulterius grassata.
**H* = Heidelbergensis et Anonymus Leidensis consentientes.
H = Heidelbergensis ubi Anon. Leidensis deficit.

Dicuiliana excerpta. A Diculo huiusce classis exemplar adhibitum esse praeter hiatum supra dictum aliorumque errorum gravissimorum communionem, de qua mox dicetur, inde efficitur, quod loci in auctario p. 217—221 compositi omissi in classe hac, recepti autem ex parte in classem secundam, plene in tertiam, Dicuil non novit. certe afferens locum 100, 12 omittit quae interponunt libri illi de navibus vimineis; item si copia ei fuisset

relationis p. 219, 3—29, non negasset c. 7, 15 insulas oceani septentrionalis memorari *in libris auctorum*, a quibus destitutus narrationem ibi apposuit *alicuius presbyteri religiosi*.

Horum librorum proprietates ut explanentur, proponemus exemplis selectis lectiones primum *R* et *C* singulares, deinde utrique communes, item codicum *N* et **H* vel *H* primum singulares, deinde iis communes, mox lectiones huius classis singulares a lege communi recedentes, denique mendas libris omnibus *RCNH Dic.* communes.

R errores singulares.

9, 10 profunda caligine *om.*
11, 15 ut . . . . 16 anno *om.*
12, 17 edidit *om.*
12, 21 hominum *om.*
40, 9 capi] capite
52, 12 Gelonium stagnum *om.*
54, 10 Aetnae] aeterna
57, 15 alluuntur] clauduntur *cum* C^2
66, 19 Romanae gloriae] romanae ecclesiae
85, 9 eos] iudeos
85, 16 Sauromatas] aromata
121, 9 hyeniam] yenam

C errores singulares.

Numero pauciores sunt quam in gemello *R* et saepius orti ex falsa doctrina quam ex neglegentia.

19, 18 ingenium] ingenium ualeat
31, 20 laterum] litorum
50, 14 campus Hennensis] campus ethnensis
156, 16 Catoten] catochiten

RC errores communes.

Commune utriusque libri archetypum praeter errores alios non paucos subinde pro vocabulo maxime insolentiore aliud substituit significatione eadem (vide infra 17, 1. 164, 13. 174, 2. 3. 175, 5. 176, 10. 191, 10). glossas quoque habuerit necesse est, cum 47, 10 post *scaturrigines* *C* in textu habeat, sed deletum, *id est euullientes*, item 128, 15 in *R* sit *nexuunt* (supra: *nectunt*) manu eadem utrumque, ubi *nexuunt* habent CN, *nectunt* reliqui.

1, 11 magis inesse *om.* *RC*
3, 19 habet] habens *RC*
4, 16 conuiui et] *cl. II*, conuiuiae *NS*, conuiae *H*, conuiuia *RC*
17, 1 unguiculis] ungulis *RC cum cl. II*
18, 14 Antoniam] *cl. II*, antonian *NS*, antian *H*, antoniana *RC*
25, 12 mille ducenta] cccc (*ex* ∞cc) *RC*
35, 9 Veneri matri quae frutis dicitur] u. m. q. ericis d. *RC*
37, 6 nectente] *cl. II*, netente *N*, nente *S*, nitente *RC*, uertente *H*
45, 2 supinati] *H*, sup(p)inatis *NS cum cl. II*, supinitatis *RC cum AP*
53, 4 halitu ab ipso] *cl. II*, (h)alitato *NHSA*, halitu *RC*
77, 9 quo] *cl. II et N*, in quo *SAP*, *om. H*, quod *RC*
82, 4 non iniuria] non sine iniuria *RC*
88, 16 probissimi] *cl. II et N*, probatissimi *RCHS*
97, 3 suffragines] *cl. II Dic. N*, suffragiones *RCHS*
114, 10 equos] *cl. II cum Isidoro*, equas *NHSA*, aquas *RC*
123, 10 alui tumidiores] aliud midiores *N*, aluus humidior est *H*, aliud humiliores *RC*
137, 5 sexaginta] xl *RC*
157, 18 subterlabens] sub terra b(*vel* v)enis *RC*
164, 13 fumidum] fumum *RC*
170, 16 liene] linea *RC*
171, 5 lancinant] laniant *RC*
174, 2 numerant] nominant *RC*
174, 3 aestivo q. torrente] aestivo q. tempore *RC*
175, 5 plura] multa *RC*
176, 10 ambiguum] dubium *RC*
178, 9 germinis transferendi] *H*, geminis tranferendi *N*, gemmis transferendis *RC*
181, 3 Indica . . . iugerum *om.* *RC*
181, 10 extraordinariae] extra ordinem *RC*
183, 7 inter hos et Indiam gnarissimi Ciconas locaverunt *om.* *RC*
183, 11 etesias] *NH cum cl. II*, et aestas *RC*, et aestatis *A*
193, 10 colos] *NSA**, color *RC et cl. II*
197, 11 gymnosophistas] gymnofistas *RC*
197, 20 natosque] natisque *RC*
206, 4 occipere] *NHS*, accipere *RC cum cl. II*

N et, quatenus primae classis sunt, *SA* proprii errores.

Codex *N*, qui in universum diligenter scriptus est nec multos habet errores non ex archetypo ductos, hiat locis his:

39, 8 filiamque eius Marsis *om.* *N*
114, 12 loco *om.* *N*
198, 1 corporum magnitudine omnes homines *om.* *N*

Eosdem *S* habet plenos; ceterum uterque liber in parte prima tamquam gemelli sunt, sed etiam postea passim conspirant.

58, 4 dispescens] *cl. H et sic fere R,* discens *S,* disciscens *N,* desciscens *A*
109, 4 ingrui] ingrue *NS*
113, 9 magis] maius *NS*
120, 16 Scaeuola] sc(a)efola *NS*
129, 2 algu inhorrescat] alguine horrescat *NSA*
185, 13 sescenta] sexcentena *NSA*
193, 13 nuclei] nuculei *NS*

**H* (= Heidelbergensis et Anonymi Leidensis consentientium) et *H* (Heidelbergensis deficiente Leidensi) errores proprii.

Codices duos eum, quem adhibuit Anonymus Leidensis scribens c. a. 850, et Heidelbergensem scriptum saec. XI ita consentire, ut hunc ex illo descriptum esse verisimile sit, exempla quae sequuntur ita declarant, ut etiam vitia plurima et gravissima adeoque hiatus (106, 10. 108, 5) ex nostris in solo Heidelbergensi reperta apud Leidensem redeant; quam ob rem Leidensis editorem Manitium librum a Leidensi adhibitum pro archetypo Solinianorum omnium venditavisse, nisi nossemus hominem, miraremur. sed tamen quamquam excerpta Leidensia et codex Heidelbergensis ad idem archetypum redeunt, ab huiusce libri vitiis non paucis illa utpote ex codice duobus minimum saeculis antiquiore pendentia immunia sunt. interpolationes maiores codicis Heidelbergensis compositae p. 222 (quibus addenda sunt verba p. 183, 10 Solinianis inserta) petitae eae fere ex Isidori originibus afuerunt a Leidensis prototypo, certe p. 102, 14. 183, 10, sed sine dubio etiam reliquae; non magis habuit vocabula insiticia 72, 13 *constat*, 197, 2 *novem diebus*; hiatus explentur 102, 11 et 138, 3 et sic deinceps. Leidensis et Heidelbergensis ubi adsunt ambo et differunt, sperni potest alterius utrius lectio mendosa, quam in Heidelbergensi in apparatum rettulimus notatam [*H*], in Leidensi suppressimus; mendas hic habet plurimas et gravissimas non redeuntes in Heidelbergensi et omnino a compilatore commissas, ut 51, 11 *Acidem*] *et eundem* — 101, 1 *Siluram*] *siluestrem* — 116, 9 *meridiem*] *memphym*. ab his duorum librorum sordibus in recensu qui sequitur abstinuimus.

22, 7 vi amnica] biennio *H*
46, 13 Ilienses] hiolenses *H*
50, 16 Liberae] liberi **H*
52, 8 Aegyptias] eptias [*H*], haeptias *Leid.*
64, 9 Athamaniam] emathiam *H*
101, 2 gens Brittana Dumnoni tenent] gens Britannica detinet [*H*], ingens Britannicam tenet *Leid.*
106, 10 Cyprium ... 11 Ligusticum *om.* **H*
108, 5 diceremus quidam tamen Libyam] uocarent libyam **H*
110, 9 Anatim] tanaim *H*
113, 16 deducta] deta *RCN*, dedita *H supplens*
113, 18 nec ab Icosio taciti recedemus] est et oppidum icosium *H*
128, 11 neque .... caelo *om. H*
130, 11 Garamantici Aethiopes matrimonia privatim nesciunt, sed omnibus in venerem vulgo licet] Garamanticis omnibus venus est vulgalis et *H*
132, 11 quaedam ex istis nationibus] quaedam excitationibus *RCN*, quae aeaedem nationes *H eorrigens*
136, 19 plagae sidere] plaga est de re *Leid.*, plaga est dire [*H*]
153, 5 radi abnuit] radia abnuit *CN* (*deficit R*), india abnuit *H corrigens*
153, 7 corona crocea] croco congruit *H*
169, 16 Cremutius auctor est] notum est *H*
174, 8 primos dominos] primas domos **H*
178, 15 caloris] cal(l)is *RCN*, callium **H*
180, 17 Apollini Didymaeo] apollini deli *H*
184, 9 quadringenti] quingentorum **H*
184, 11 medium aevum] mediocum *RC*¹(?)*N*, medium **H corrigens*
186, 10 extra Indi ostium] extra Indiae ostium [*H*], extra Indiam *Leid.*
192, 6 consumunt] consuunt *RC*, consunt *N*, concludunt *H corrigens*
196, 1 Antichthones] *Plinius*, ea(s)chites *cl. I et II*, tum scitas **H corrigens*

Praeter errores hos libro *H* Leidensique proprios, quos ex incuria inscitiave librarii enatos esse patet, aliis locis lectiones huic libro propriae suspicionem movent, annon scriptor archetypi modo exemplum adhibuerit classis secundae tertiaeve, modo Plinium ipsum Isidorumve adsumpserit.

Polyhistoris *titulum novit Anonymus Leidensis* (v. p. XXVIII).

7, 1. 3 Esquilinus] *H cum LMP*, esquilinis *RCNSA*
11, 1 offensi] *H cum LM*, offensione *RCNSA*

12, 10 solus] *H cum LM*, solum *RCNS*
19, 20 naevos] *H cum LM*, neruos *RCNS*
27, 8 XC] *RCMAP cum Plinio*, triginta *H cum LB*
37, 14 quadraginta] *H cum A* et *Plinii libris melioribus*, cccc *RCNLMGS*
38, 5 visendo] *RCNMSA*, visenno *H cum LP*
38, 16 ministerium] *RCNHMSA*, mysterium *H cum LP*
39, 7 dedisset] *H cum LMP*, desisset *RCNSA*
41, 4 dicitur] *RCNMSA*, graece dicitur *LP*, grecum *H*
54, 13 sacra] *RCNMSA*, sacrata **H cum LP*
60, 2 Leleges] *H cum P et Plinio*, leges *RCNLMSA*
63, 7 Pelagonia] *RCNLMS*, paflagonia *H cum AP*
80, 15 ac deinde spilonstoma] sextum spilonstoma ac deinde *H*,
ac deinde
cuius igitur archetypum habuerit necesse est sextum spilonstoma: ac deinde *habent versu praecedente SA*
81, 2 quadraginta] *H cum LMSAP*, quadringenta *RCN Dic.*
96, 12 inperitum] *H cum LMSAP*, inmeritum *RCN Dic.*
100, 13 nonnisi] *RCNSA Dic.*, nisi **H cum LM*
103, 14 in minium] *RCNSAP*, inminiunt *M*, in minium inminuunt *H cum L*
104, 2 frons] *RCN(M)SA cum Plinio et Capella*, fons *H cum L*
128, 16 venae] *RCNLM*, rei *H cum SAP*
134, 8 Nigrim] *RNMSAP*, tigrin *H cum L*: *eandem corruptelam altero loco* 116, 8 *habet* **H solus, tertio* 138, 13 [*H*] *solus.*
140, 1 saginatum] *RCN*, sagitatum *M*, agitatum **H cum LP*, sublatum *SA*
147, 1 Indique] *RCNM cum Plinio*, undique *H cum LSA et Isidoro*
162, 5 et tumet vere] *LM*, et uere *RCN*, autumpno et uere . . . tumescit *H*: *librarius ut de suo locum interpolavit, ita* tumescit *vocabulum adiecit loco quidem alieno, sed vix ex ingenio*
187, 15 Nulo] *H cum LMQP et Plinio*, nilo *RCN*
190, 15 aquae] *H cum LQASP*, atque *RCN*

Plinii Isidorive codicem huiusce recensionis auctor potest inspexisse praeter locos modo adlegatos 37, 14. 60, 2. 147, 1 aliis his:

77, 5 LXXX] *reliqui omnes*, lxx *H cum Isidoro*
83, 20 Iaso] *reliqui omnes*, iasone *H cum Plinio*
86, 3 Moschorum] *reliqui omnes*, oschorum *H cum Isidoro*
151, 3 Papinio] *H cum Plinio*, p. aponio *SA*, p. apronio C^{b}*NLM*, patronio *R*C^{a}
161, 1 anthracias] *reliqui omnes*, antrachites *H cum Plinio*
162, 5 reliqua anni] reliquis anni temporibus *H cum Isidoro*

Leidensis et Heidelbergensis librum archetypum contaminationem subiisse adsumpto codice classis diversae vel emendationem ex auctoribus aliis quamquam ex supra dictis nequaquam liquet, nam aliae quoque causae ea efficere potuerunt, emendationes ex coniectura factae, geminationes, quas infra videbimus adfuisse in archetypo communi classis primae, denique casus, hoc certe inde confirmabitur ubi agitur de lectione archetypi classis primae constituenda, diffidendum esse vel maxime huic codici. ei quod in priore editione nimiam auctoritatem tribui, excusationem habet, carebam enim tum primi ordinis testibus certioribus. in hac quamquam neglegi non debuit, iam loco primario deiectus primae classis ultimus est.

NH et, quatenus primam classem repraesentat, *S* errores communes.

8, 1 ifito] isto N^1*H*
9, 3 septingenti] sexcenti *NHS*
9, 9 anni] annui *NHSA*
9, 24 expedirentur] experirentur N^1*S*, expertirentur *H*, explicarentur N^2*A*
19, 16 Tarquinii Prisci] tarquinii superbi prisci (priscis *H*) *NHS*, pr. tarq. sup. *A*
27, 8 XC] ***RCM cum Plinio***, xl ***NS***, xxx ***HL***
41, 15 excluduntur] excuduntur *NHAP*, exciduntur *S*
48, 20 dum merso] demerso *N*HS*
52, 4 praecentorias *om.* *N*HS*
52, 16 lacu] loco *NHS*
60, 1 Graiae] gratiae *NH*, graue *S*
61, 11 rege] reges *NHSF*
67, 4 experiri] expediri *NS*, expedire *H*
72, 5 non stipata] constipata N^1**HSA*
73, 8 vectitatam] vectitam *NHS*
74, 19 asteria] austeria *NHSA*
80, 14 pseudostoma] ***RC Dic.***, speudostoma ***NH cum Plinii libris***
82, 13 in caerulum] sincerum *NH*
83, 17 ultra] ut *NH*
84, 3 proeliati] proelianti *N*, praeliantes ***H emendans***
85, 3 Satarchae usu] sathareheus *N*, satharcei ***H emendans***
85, 16 sitos] tos *NH*
86, 2 maciantur] mactantur *RC*, metantur *NH*
97, 12 Caesare omnes *vel* omnis] caesonis *NH*

104, 6 favonii] favoniis *NH*
105, 10 Atlanticos] *R^1C*, atlanticus *N*HR^2 Dic.*
108, 17 quo] quod *N*HSAR^2*
121, 15 cohibet] *RC Dic.*, coniuet *NH*, coniuit *S*
124, 20 adulteri] adulterini *NH*
127, 6 extimum] exitum *NH*
128, 7 comis *om.* *NH*
155, 8 tactum] factum *N*HSA*
172, 9 captivusque] captiuus usque *NH*
179, 16 dum *om.* *NH*
181, 14 nec illi] illi *N*, illi non *H emendans*
188, 17 tota] mota *RC*, *om.* *NH emendantes*
193, 15 renitens] renidens *NH*
195, 7 trahentes] trahens *NH*
197, 14 admissusque] missusque *N*H*

Discedunt igitur primae classis libri in universum in duas familias quarum altera libros *RC* comprehendit, altera libros *NH* accedente, quatenus immunis mansit a tertiae classis interpolationibus, *S*. utra familia verum servaverit, plerumque deciditur ex testimonio classis secundae. singulares lectiones tam *R* et *C* quam *N* et *H* omnes fere errores sunt meri, sicut supra adlata exempla ostendunt. sed tamen non desunt loci, ubi primae classis testimonia aut ab illa duarum stirpium divisione recedunt aut adeo licet singularia verum servaverunt. denique huius classis testis omnium antiquissimus Dicuil cuius generis codicem adhibuerit, quaeritur. propria bona vix ulla affert (vide infra 96, 11. 102, 2. 144, 7. 150, 2. 157, 10), unde ea quoque quae habet speciosa 137, 18. 138, 5. 11 visa sunt non satis fida esse; aliquoties, ut mittamus consensum eius cum *RCN* contra *H* (v. p. LXV ad 81, 2. 96, 12. 100, 13), verum habet cum *N* infra p. 97, 3; errat cum *N* 62, 11. 150, 4. 215, 4; cum classe tertia 62, 6. 92, 8. 99, 14. 121, 7. 214, 1, passim autem cum *H* 62, 10. 80, 14. 121, 13. 144, 7. 149, 19. 188, 3. 208, 2, unde fortasse licebit colligere codicem Dicuilianum similem fuisse eius, a quo pendent Anonymus Leidensis et liber Heidelbergensis. dicta haec illustrabuntur exemplis quae sequuntur. in archetypo classis primae quid fuerit propter accedentia testimonia classis secundae plerumque extra dubium est; nam ubi consentiunt ex huius ordinis libris *RCN* duo unusve cum classe altera, ibi consentaneum est eos archetypi lectionem servavisse.

subscriptio studio et diligentia domni (*in archetypo fuit* d. n. = domini nostri, *vide p. XLIV*) Theodosii invictissimi principis *ex libris non contaminatis habet solus Heidelbergensis.*

4, 18 sacrificolis daret] sacrificii lidaret *RN*, sacrificii litaret *CHS*
6, 12 hominem exivit] *H cum cl. II et Prisciano, sine dubio ex archetypo*, exuit *RCNS*
16, 6 pleniluniis] *NS*, pleni luminis *RH*, *inc. C*
17, 6 brevi cedunt] *CN*, breui recedunt *RH*
21, 6 solus] *R*, solum *CNHSA*
30, 7 nauis] *C*, nam uis *RNH*
34, 14 Messapiae datam] *cl. II*, messapiae atam *NS*, messapia ea tamen *RC*, messapiam eam tamen *H*
61, 10 Pelasgicon nominat] *N cum M et Plinio*, pelasgicon connominat *S*, pelasgi cognominat *RCH cum L*
62, 6 attollitur] extollitur *Dicuil cum F*
62, 10 a corruptelis] *RCNS*, ac corruptelis *H Dic. cum cl. II*
62, 11 deo] *RCH*, de eo *NS Dic.*
64, 19 occepit] *N*, accepit *RHSA*, cepit *C*
78, 5 quoquo eant] *cl. II*, quo eant *N*, coeant *C*, coeunt *RH*
80, 14 nam] *cl. II*, a *N*, quintum *H Dic.*, *om. RC*
83, 6 pupula] *RN*, pupilla *CH*
83, 16 hoc genus canes] *CN*, hoc genere canes *R*, horum generum canes *H*
92, 8 Apollonitarum] *RCNH cum LA*, apollinitarum *Dic. cum MSP*
96, 11 bovis feri] boues feris *RCNH*, bobus feri *Dic.*
97, 3 suffragines] *N Dic.*, suffragiones *RCH*
99, 14 non qualibet] qualibet *Dic. cum A*
102, 2 nullus dies] *Dic. cum cl. II*, dies nullus *RCN*H*
103, 2 mage] *R Leid.*, magnae *CN*[*H*]
104, 15 insulae] *C*, singulae *RNH*
121, 7 pronius] prom(p)tius *Dic. cum SAP*
121, 13 corocottae] cui corocottae *H Dic.*
125, 21 a loco] *C cum cl. II et Isidoro*, alio loco *RNHSA*
137, 18 a meridie] *libri cum Isidoro*, ad meridiem *Dicuil cum Plinio, fortasse inde emendans*
138, 5 Nilidem] *Dicuil cum cl. II et Plinio, fortasse ex hoc emendans*, nilum *RCN*H*
138, 11 specie] *RCN cum cl. II*, spenita *Leid.*, spetita [*H*], specu *Dicuil, vereor ne coniectura*
144, 7 inequitantes dorso] inequitantis (-tatis *RS*) dorso *RCNS*, in dorso equitantes *H*, equitantes in dorso *Dic.*
149, 19 colla] *RCN*, collo *H*, collum *Dic.*
150, 2 interscribitur] inscribitur *Dic.*, scribitur *RCNH*

150, 4 Panchaeam] pantheam *C*, rantcheam *R*, practheam *NDic.*, prantheam *H*

154, 8 circumsaeptus] circumsepsus *C*[*H*], circumsessus *RNLeid. cum cl. II*

157, 10 Tigri] *Dic. cum cl. II*, tigride *RCNHSA*

158, 8 fluxit] *N cum MSAP*, fluit *L*, profluxit *RCH*

168, 3 Lydiae Tmolus] *NSP*, lydia et tmolus *R*, lydia et amolus *C*, lidiae molus *H*

168, 15 nubilis] *N cum cl. II*, nubibus *RCH*

172, 11 et Rhesum] et ressum *CH*, egressum *RN*

179, 19 Oaxo] *RC*ᵇ*N*ᵇ*S*, oxo *C*ᵃ*N*ᵃ, axo *H*

185, 2 res publicas curant] *cl. II et Leid.*, rem publicam curant *N cum SAP*, res procurant *RC*[*H*]

185, 4 se dediderunt] se dedierunt *C*¹, sed diderunt *N*, se dederunt *RC*²**H*

186, 16 mores populorum dissonant] morum (horum *Leid.*) p. dissonat *CN Leid.*, mos p. dissonat [*H*], populorum dissonat (*om.* mores) *R*

187, 4 parentesque] parentes qui *N*, parentes *RC*H*

188, 3 indigi] indic(a)e *RN*, indigent *CHDic.*

188, 13 officiosior] *C cum cl. II*, oficior *N*, officio *RH*

198, 12 idque eo] *Leidensis cum SAP fortasse coniectura*, ideoque *RCN* [*H*] *et cl. II*

208, 2 uectitatique] *RCN*, uectatique *HSDic.*

214, 1 pauxilla] pauxillae *Dic. cum SA*

215, 5 cum monstra illa putredine] *C*, m. i. cum putredine *H*, cum m. i. cum putredine *NSDic.* (*deficit R*)

Lectiones geminatae.

Archetypum codicem, ex quo primi ordinis libri descendunt, habuisse glossas quasdam et dittographias efficitur ex indiciis non multis, sed certis.

81, 3 incorrupto] incorrupto *R*, incorrupto *CH cum cl. II*, inconsumpto *NDic.* (above incorrupto: inconsumpto)

100, 7 pecua] *cl. II et Priscianus*, pecua *Leid.*, pecua [*H*], pecora *Dic.*, pecunia *RCN* (above second pecua: pecora)

101, 8 sibi] *cl. II*, soli *R Leid.*, soli sibi *N*[*H*]*SA*, sibi soli *C*: *in archetypo fuit* sibi (above sibi: soli)

121, 15 orbium] *libri nostri omnes*, orbium oculorum *Dicuil*, vel oculorum orbium *Bernensis.*

Haec lectionum duplicitas in huiusce ordinis archetypo libro late fortasse patuit et differentiarum earum, quas codices sistunt intra fines ordinis primi, vel praecipua causa potest fuisse.

Codicum classis primae errores communes.

Quamquam libri *RCN*H* (vel *H*) *S* et Dicuil passim differunt, in universum lectio archetypi huius classis certa ratione efficitur consentientibus libris illis aut omnibus aut plerisque. dabimus igitur vitiorum huic ordini propriorum exempla praecipua. ceterum lectiones classis primae utrum verae sint an falsae, in ratiocinatione positum est; nam postea demonstrabitur testimonium classis secundae paris auctoritatis esse, tertiae autem incertum et fallax.

4, 15 Potitios] *L¹MP*, poetitios *RCNHSAL²*
6, 4 de Caeninensibus] *LM et fere P¹*, de caninensibus *RCNHSA*
9, 21 circuitum] *LMP*, circiter *RCNHSA*
13, 16 in se] *LMA*, inde *RCNHS*
17, 5 aegre parti] *LP*, aegre partus *M*, aegre pati *RCNHSA*
19, 20 naevos] *LMP¹ et H*, neruos *RCNS*
19, 22 obducto membrana oculo] *LMPA cum Plinio*, obducta membrana oculos *RCNHS*
25, 14 LXX] *LMP cum Plinio*, xl *RNHSA*, lx *C*
26, 5 hae sunt et in Sardinia] *RCNHSA*, *om. LMP*: *videntur insiticia*
29, 17 Cypria] *LMGP*, curia *RCNHSA*
32, 5 ibi] *MPN²*, ioui *NHSL*, iobe *RC*, ioue *GA*
34, 4 a Dorensibus] *LMGP*, aboriensibus *RCNHA et fere S*
36, 6 maris] *LMGAP*, *om. RCNHS*
39, 3 Aeetae] *LMGP*, *om. RCNHSA*
39, 10 Amunclas quas] *LMGAP*, *om. RCNHS*
45, 3 Aenariam] *LMGP*, lenariam *RCNHSA*
46, 4 Ichnusam] ΙΧΝΟΥϹϹΑΜ *LM similiterque GP cum Plinio*, ichnus *RCN*HS cum Isidoro*
46, 12 Iolaum] *LGP similiterque M*, iolaun creat *CN similiterque RHS*, ilaum cretensem *A*
51, 9 inpudice] *LMGP cum Prisciano*, pudice *RCN*HSA*
55, 11 scrupulus] *LMGP*, scopulus *RCHSA* (*def. N*)
56, 1 Scioessa] cioessa *LMP similiterque G*, cloessa *RCHA similiterque S* (*def. N*)

56, 3 est et Taenaron] *GP similiterque LM, om. RCNHSA*
64, 8 oppugnandum impetitum] *LMGP*, oppugnatum *RCNHSA*
83, 3 ora agentes] *LMGP*, ora gentes *RCNSA similiterque H*
90, 4 nationibus] *LMGP, om. RCNHSA*
90, 7 terga] *LMSAP*, terram *RCNH*
92, 9 citra] *LMGPSA cum Plinio*, circa *RCNH Dic.*
93, 5 ad Bactros] *LMGP cum Plinio*, a bactris *RCNHSA*
98, 2 nec difficulter] *LMGP*, nec indifficulter *RCNHSA*
104, 4 tagus flumen] *LMGPSA, om. RCNH*
109, 14 nihilo viliore] *LMGPSA*, nihil uiolare *RCNH Dic.*
114, 5 Amsiga] *SAP cum Isidoro*, amsica *LMG*, siga *RCNH*
125, 14 CCCC] *LMG cum Plinio*, ccc *RCNHSA*
126, 2 aestatis tempore] *LMGP²*, stato tempore *NP¹*, statuto tempore *RCHS similiterque A*
126, 18 media] *LMGSAP, om. NH*, reliqua vero *C explens hiatum coniectura, deficit R*
128, 18 Asbytae] *LMGPSA*, asbystae *RCNH*
132, 11 quaedam ex istis nationibus] *LMGPSA*, quaedam excitationibus *RCN*, quae aeaedem nationes *H*
138, 7 ac si] *LMA similiterque G, om. RCN*H Dic.*
138, 9 incrementa] *LMGP similiterque SA*, unde incrementa *RCN*H Dic.*
141, 3 torrentium] *LMGPSA, om. RCN*H*
141, 13 inter tertium decimum] *M*, in tertium decimum *SAP*, in tertio decimo *LG*, inter iii *RCNH*
149, 6 alii lentisco] *LMGPSA, om. RCNH*
152, 9 vel animi cura vel corporis] *LMGPSA*, uelamini (-mina *R*) cura corporis *RCN*, uelaminis cura corpori *H*
155, 4 artifici] *LMGP*, artificio *RCN*HSA*
157, 19 ulvas] *LMGPSA*, uias *RCNH Dic.*
159, 15 echites] *LMG similiterque P cum Plinio et Isidoro*, echidnes *RCNS similiterque HA*
161, 11 Amani] *LMGP*, amaniti *RCNHSA*
168, 10 amburit] *LMGP cum Plinio*, adurit *RCNHSA*
171, 17 fontibus] *LMGP*, pontibus *RCNHSA*
175, 13 lancinatus] *LMGPA similiterque S*, laceratus *RCN*H*
181, 15 egredi geniturae] *LMGPSA*, et redigentur (-getur *CN*) e *RCN*, et rei gestae e *H*
191, 16 et ignobiles] *L[L]QGP¹*, et plebeios *SAP², om. RCNH*
192, 12 arbos] *LQGS*, arbor *RCNH Dic.* *[L]AP*

195, 6 porraceo] [*L*]*QGP cum Plinio et Isidoro,* purpuraceo *RCNSA similiterque H*

201, 8 eus ea] *MQG similiterque* [*L*], ausea [*R*]*CNHSAP*

209, 1 *na*[*tionibus*] . . . 213, 2 [*mades*]*cunt* paenultimo videlicet archetypi folio amisso ita, ut ex duobus vocabulis mutilis effectum sit *nam cum*, intercepta sunt in libris *RCNH* et Dicuil quoque locum affert similiter hiantem.

CLASSIS SECVNDA.

Classis secunda, prima plenior tam in bonam partem quam in malam (nam immunis est a magno hiatu ad finem, sed pluribus locis adsunt loci maiores insiticii) aetate primam aequat, nam pertinet ad eam codex Solinianorum hodie antiquissimus Leidensis scriptus saeculo nono. a nobis eius ordinis adhibiti sunt libri hi:

L = Leidensis Vossianus Q. 37 saec. IX deficiens p. 194, 15.

[*L*] = eidem libro adiunctum supplementum saec. XIII incipiens p. 191, 15.

M = Parisinus 7230 saec. X, a p. 174, 12 inde passim corruptus.

Q = Parisinus 7230 A saec. X inde a p. 174, 12 adhibitus ad explendum eum qui praecedit.

G = Guelferbytanus saec. X incipiens principio amisso p. 28, 22.

B = Basileensis saec. XIV non perpetuo collatus, sed adhibitus ubi utile visum est.

P = Parisinus 6810 saec. X. librarius adhibuit codices tres, ut ostendit subscriptio (supra p. XLIV et infra p. LXXX), unum classis primae cum subscriptione Theodosiana, alterum classis secundae, tertium classis tertiae interpolatae et neglecto primo aliorum duorum lectiones ubi variarent plerumque utramque recepit, modo alteram in textum admittens (P^1), alteram superscribens vel adscribens (P^2), modo utramque iuxta ponens, unde efficitur variam lectionem hanc non ab emendatore proficisci, sed ab ipso librario vel adeo a librario archetypi, lectionum autem tam receptarum quam adscriptarum auctoritatem parem esse et utra classis utram lectionem suppeditarit ex collocatione non posse colligi. — Eidem libro soli ex melioribus nostris adhaeret Ponticon fragmentum errore Solino tributum (p. 233—235).

L errores proprii.

6, 16 tricesima] *M cum cl. I,* xlma *LBP*
9, 1 sexagesimo] *M cum cl. I,* lxx *LBP*

11, 8 C. Caesar] *cl. I*, concaesar *M*, caesar *LB*^{1}
20, 19 tardatae] *cl. I plerique*, tardante *MQ*, tarditate *LB*
27, 8 XC] *M cum melioribus cl. I et Plinio,* triginta *LB cum H*
31, 14 nobilia] nouilia *M*, noualia *LG*
32, 5 ibi] *MN*^{2}*P*, ioui *L cum HNS*, ioue (*vel* iobe) *GB cum RCA*
41, 4 dicitur] *M cum RCNSA,* graece dicitur *LGP*
54, 3 odorem haemachates] *MG*, odorem achates *L cum reliquis*
56, 5 delphine eo] delphineo *M*, delphino *LGP*
70, 18 pactye] *cl. I*, pactusae *MG*, pactume *B*, ae *L*
75, 15 Euboea tam] *cl. I*, eubiata *M*, euboea (*om.* tam) *LG*
84, 9 sustentare conatus] *MG et reliqui, om. L*
111, 7 perspersi] *cl. I*, perpersi *M*, expersi *LP*^{a}, expres(s)i *GP*^{b}
122, 10 utrimque secus] *cl. I*, utrique secus *M*, uterque sexus *LGP*
127, 5 Apellis] *ML*^{2}*P*^{2} *fortasse ex coniectura*, apollinis *L*^{1}*GP*^{1} *cum cl. I*
127, 6 cornum] *M cum SAP*, cornu *cl. I*, quorum *LG*
134, 8 Nigrim] *cl. I*, nigri in *M*, tigrim *LG*
138, 14 Astapum] *M cum cl. I*, astapunici *L*, astacponi *G*, astapuni *P*^{1}
141, 13 inter tertium decimum] *M*, in tertio decimo *LG*
147, 1 Indique] *M cum cl. I*, undique *LGP*^{1} *cum H*
147, 6 Spurii filio] *M*^{1} *cum SA*, spurio spurii filio *LGP*^{1}*M*^{2}

M errores proprii.

2, 4 de arboribus] de arb. et de laudibus (*voluit* lapidibus, *ut est in cl. III*) *MQ*
45, 6 retractanti] *cl. I*, etractanti *LP,* retractandi *MG*
57, 7 pugna hic Pane] pugnae hic plane *libri reliqui*, pugnae spaniae *M*
64, 10 usquam] *L cum cl. I,* ipsa *MGB*
70, 9 area Terei] *libri fere reliqui*, mareaticum *M*
74, 3 inuehatur] *reliqui*, inueniatur *M cum *H*
81, 14 non guttis . . . liniantur] *L et reliqui, om. MG*
89, 14 delibutique] *L similiterque G cum cl. I,* dilibus utique *M*
102, 1 *interpolationes de insulis Hibernicis habent et M et LGQ*^{1}*P*^{2}*, sed diverse (v. p. LXXXVII)*
107, 11 regente] *LG cum cl. I,* regi mente *M cum SAP*
111, 4 sunt monent] *LGP*, sunt monet *cl. I*, summonent *M*

186, 5 at hi] anthi *MQ*
212, 5 [non] miror] miror [*L*]*QGB*²*P*¹, minor reor *M*, minor *B*¹, *deficit cl. I*

*GQP*¹ errores proprii.

29, 21 honoratus est] honorauit *G solus corrigens*
33, 1 faliscam a falerio argivo] *LM*, *om. GP*¹*Q*
88, 1 viridi] viridique *GB*
123, 7 si sibilant] *GB coniectura puto*, si bibant *reliqui*
144, 17 resimo] *LMP*¹ *cum reliquis*, resupino *GBP*²
174, 13 nulla] aliqua nulla *Q*
206, 2 huius] *LM cum reliquis*, huius conuersum *GP*, huius circumuersum *B*

Discedunt igitur secundae quoque classis codices in duas stirpes, quarum alteram repraesentat *M*, alteram *L*, codices reliqui adhibiti modo cum hac, modo cum illa faciunt, proprium quod item bonum sit vix praebent. Basileensis non solum multis erroribus sibi propriis inquinatus est, quos sprevi omnes, sed etiam contaminatus adhibito exemplo interpolato (v. ad 10, 15. 16. 26, 8. 37, 1). in dissensu stirpium duarum pariter atque in classe prima rem dirimit fere classis altera, comprobans lectionem alteram utram; quamquam fieri potest in erroribus minoribus, ut contrarium eveniat, ut 94, 5 verum *statum* servunt soli libri *LG*, reliqui classis secundae cum prima errore scribunt *statutum*.

Lectiones geminatae.

Huius quoque classis archetypum quibusdam locis geminas lectiones glossasve habuisse ex infra scriptis exemplis efficitur, quamquam quaedam eorum fieri potest ut non ad ipsum archetypum ascendant.

12, 21 hominum] *cl. I*, materna *A*, hominum materna *LMBP*
56, 13 stoicus] *L et reliqui*, sophicus *MP*², uel sophicus stoicus *G*
76, 11 de Sporadibus] *M et sic fere G*, de stporadibus *L*¹, de strop(h)adibus *L*²*P*²
103, 14 in minium] *cl. I*, inminiunt *M*, in minium inminiunt (inminuunt *L*) *LG cum H*
124, 1 extraque] *cl. I*, sectraque *M*, secta extraque *LGP*²
147, 11 uadis] undis uadis *LMGP*
176, 17 fellitanda] uellitanda fellitanda *Q*
178, 5 prouentus] fructus prouentus *Q*
178, 15 labes] luues *M*, labes liuies *Q*
185, 15 Malleus] malleus aliaeus *MQ*

Codicum classis secundae errores communes.

Emblemata maiora vel certe loci de interpolatione suspecti classi secundae inserti sunt hi compositi p. 216—221 communes omnes cum classe tertia, ubi de iis tractabimus (vide p. LXXXVII. XCI):

6, 14 = 217, 24 [Numa] sepultus sub Ianiculo
16, 1 = 217, 25 *de corde et spina*
49, 17 = 218, 5 *de Aetna*
100, 13 = 218, 29 *locus alter de incolis Hiberniae* (*prior non est nisi in classe tertia*)
102, 1 = 219, 1 (*hic non est nisi in M et abest item a classe tertia*) *et* 3 *de Thyle Ebudibus Orcadibus*
[147, 5 *de Alexandrea condita magis crediderim esse Solini neque ex tertiae classis libro aliquo in secundam venisse*]

Graecae originis vocabula in huiusce classis libris aliquoties scribuntur litteris Graecis ita, ut terminationes Latinae ipsaque vocabulorum forma ostendant proficisci id non ab auctore, sed ab inscita librarii doctrina, ut 45, 11 KATOXEITEN *LMGP* — 46, 4 IXNOYCCAM *LM* similiterque *GP*.

Errores qui iam enumerantur non omnes orti sunt ex mero librarii errore, sed insunt in iis interpolationes non paucae non sine aliquo artificio factae adeoque non sine doctrina; certe ad augendos locos 28, 14. 190, 4. 7 Plinius videtur adsumptus esse.

3, 12 proprium Romae nomen, verum tamen vetitum publicari] *RCNHSA similiterque* P^1, proprium Romae nomen et verum magis, quod numquam in vulgum venit, sed uetitum publicari $LMBP^2$, *quae interpolatio pendere videtur a vocabulo* verum *male intellecto*
5, 23 ante tertiam] $RCNSAP^1$, ante tertiam plenam $LMBP^2$
6, 10 quam] $RCHSAP^1$ *cum Prisciano*, postquam $LMBP^2$
20, 15 e faece] *RCNHSA similiterque A*, effigie *LMBP*
20, 18 Surae] *RCNHSA cum Plinio*, syriae *LMBP*
26, 2 a ceteris cerni] *RCNHSA cum Plinio*, a ceteris secerni *LMBP*
28, 14 Cato . . . simultatibus adpetitus] *RCNHSAP*, *addunt* semper absolutus *LM* (*hic fortasse m. 2*) *GP adhibito Plinio*
31, 15 spiritu vaporatum] *RCNHSA*, spiritu uaporantem *LMGP*
32, 11 Coram a Dardano] $RCNHSAL^2P^2$ *cum Capella*, coram a dardanis L^1MGP^1
40, 9 abicit] *RCNHSA cum Plinio*, amittit *LMGP*
48, 16 aqua] *RCN*HAP similiterque S*, ex qua *LMG*

49, 4 semper] *RCN*HSA, om. LMGP*
52, 13 ibi et fontes duo] *RCNHSAP cum Isidoro: exciderunt LMG ideoque quae sequuntur* alter . . . alter *in iisdem libris itemque in AP mutata sunt in* alterum . . . alterum
67, 1 et parere] *RCNHAP similiterque S cum Prisciano, om. LMG*
69, 2 aroteres] *RCNHS cum Plinio,* aratores *LMGPA*
69, 14 criu metopon cum contra] *RCNH similiterque S,* criu metapon cum contra *AP,* criu metapontum contra *LMG*
72, 10 prima potuit] *RCNHSA cum Isidoro,* prima mari potuit *LMGP*
79, 8 pastus est] *RCNHSAP, om. LMG*
88, 15 fabulae erant Hyperborei] *RCNHSA,* fabula erat de hyperboreis *LMGP*
91, 1 de fetu universo] *RCNHSA,* defectu uniuersae uiae *LMGP*
118, 1 ipsa suo cingitur angio] *RCNHSA, om. LMGBP*
128, 19 edule] sedule *similiterve RCNHSA,* dulce *LMGP*
129, 5 brumales] *RCNHSA,* brumali *LMGP*
176, 16 caricis] *RCNHSAP*[2] *cum Plinio,* cicatricis *LQGP*[1] (*def. M*)
183, 10 ad eoum] *RCN* (*interpolat H*), ad eo *LMQGPSA*
190, 4 modulus fistularum] *RCNHSA,* modulus fistularum tubarumque concinentum *LQGP ex Plinianis*
190, 7 unicornes] *RCNHSA,* unicornes et tricornes *LQGP ex Plinianis*
219, 19 vacant homine non habent] *cl. III,* uocant omnes (*om.* non habent) *LM*

Non paucis locis dissensus classium duarum primae et secundae ita comparatus est, ut aut utraque lectio corrupta sit aut utraque aeque admitti possit itaque utram sequamur ambiguum sit; nec multum in hisce locis proficimus ex classe tertia, quamquam infra videbimus aliquid momenti inesse in consensu libri *P* cum classe prima et librorum *SA* cum classe secunda. id ubi non evenit et contraria suppeditant ab una parte *RCNHSA*, ab altera *LMQGBP* (vel *P*[1] vel *P*[2]), utriusque lectionis auctoritas par est et per libros electio libera. sed numerus eorum locorum, ubi ad arbitrium res redit, qui permagnus fuit in editione priore, iam insigniter imminutus est, postquam, quod evenire posse dixi in praefatione editionis prioris (p. XXXV), errorum et interpolationum non exiguam partem sublatum iri inventis codicibus familiae primae antiquioribus et melioribus, iam evenit. scilicet postquam in unius libri *H* locum successerunt tres optimi *RCN*, praeterea ad *LG* classis secundae accessit codex *M*, multis locis, ubi classes duae antea discrepabant, iam concordant. dissensus classium, quatenus adhuc superest, aliquot exempla subieci.

33, 10 Ligea] P^2 *coniectura*, lincea *LMGP*, liger *RCNHSA*
39, 13 chersydris] *CNHSA et fere R*, chelydris *LMGP*
48, 18 ingurgitaverit] *RCN*HSAP²*, gurgiti intimaverit *LMGP¹*
48, 19 perditum vadit] *scripsi*, in perditum uadit *RCN*HSA*, perditum it *LG*, it perditum *MP*
58, 4 Isthmon] *AP*, isthemon *LMG*, stenon *RCNS et sic fere H*
59, 16 aperti forent] *scripsi usus AP² interpolatis*, reperti forent *RCNHS*, aperta foret (*praecedit* ungula) *LMGP¹*
129, 7 caelesti] *H coniectura puto*, a caelesti *RCNSA*, et caelesti *LMGP²*, caelestium *P¹*
132, 9 modicoque tantum] *RCNSA similiterque HP¹*, modico quoque *LMGP²*

CLASSIS TERTIA

Tertius codicum ordo sive, ut in ipsis appellatur, liber *ab ipso auctore editus ac recognitus* testimoniorum aetate aequat primum et secundum, scilicet testatum eum habemus inde a saeculo nono. praeter librum Leidensem eius aetatis, in quem quamquam secundi ordinis est, quaedam tertii emblemata inlata esse vidimus, apud Walahfridum Strabonem in vita sancti Galli dedicata abbati Gosperto, qui officium deposuit a. 837 (MG. SS. 2, 67), leguntur loci duo ex Solino excerpti p. 99, 5 *ex isto* .... 9 *circumfluae* et 100, 6 *ita pabulosa* .... 8 *avis rara* plane ita ut exhibentur in huius classis libro Angelomontano. — Huiusce classis extitisse aliquando codicem archetypum habentem omnia ei vere propria tam bona quam mala et ex aliis argumentis colligitur et enuntiat disertis verbis recogniti operis praefatio, ait enim quisquis eam scripsit *exemplaribus corruptis quae damnata sint quasi probata circumferri* iamque *scabrae adhuc informitatis proditionem editione vera extingui.* attamen recognitae editionis archetypum qui simpliciter repraesentet, nullus est inter codices, a quibus in hac classe pendemus. sunt autem libri quos adhibuimus hi.

S = Sangallensis codex classis primae, ut supra p. LX vidimus, in parte prima fere ad p. 74 a lectionibus classis tertiae abstinens, sed habens in ipso principio praefationes duas itemque locum de Olympo p. 62, 4 ex Thessalia in Macedoniam translatum.

A = Angelomontanus item codex classis primae (v. p. LX), sed scriptor vir diligens et acutus per totum librum recensionem interpolatam una cum altera adhibuit et quibusdam locis quae in Sangallensi leguntur informia ita, ut fuerunt in archetypo, ex ingenio reformavit, id quod ostendunt exempla infra p. LXXXI adlata.

F = Florentinus Laurentianus sanctae crucis plut. 20 sin. n. 2 praeter locos speciminis causa collatos non adhibitus est nisi ubi foliis exsectis Angelomontanus deficit p. 60, 20—63, 2 et p. 163, 10—166, 5 ad hiatum explendum.

P = Parisinum 6810 qui scripsit, quamquam in tribus, quibus eum usum esse vidimus (p. LXXIII), exemplis unum fuit classis primae Theodosianae, inde lectiones adnotavit raro admodum (cf. 142, 19 *memphis PH*); e contrario duo alia classis secundae alterum, alterum huius per totum librum accurate persecutus est et ita a modo dictis libris differt, quod interpolatam recensionem exhibent *SA* contaminatam cum classe prima, *P* cum classe secunda. ita ad caput de cinnamo, quod libri non interpolati in Aethiopia habent, interpolati et in Aethiopia et in Arabia, hoc loco adnotavit: *hoc totum de cinnamo et hic* [*et* excidit] *in superioribus codex vetustus verae fidei continebat.* hoc supra p. LXXIII iam adnotatum est classis tertiae lectiones modo in textu reperiri, modo ad textum adscriptas itaque parem esse auctoritatem notarum P^1 et P^2.

Ad hos libros ad interpolata exempla exaratos accedunt emendationes ad libros nostros classis primae secundaeve adscriptae adhibito exemplari simili interpolato. eae cum propriam auctoritatem nullam habeant neque apparatum utiliter augeant, hic illic tantum adlegatae sunt.

C^2 = pauca habens huius indolis: vide supra p. XL.

N^2 = frequentius eius generis lectiones affert maxime in parte prima; postea rarescunt.

L^2 = codicem qui saec. c. X emendavit adnotat ad caput de cinnamo repetitum id ipsum fere quod modo ex *P* attulimus: *quamquam in sexto sursum versus folio facile repetam eadem paene de cinnamo reperiri, tamen quia et superiore et hoc loco in veteris libri textu continebantur et ubi potissimum ab auctore sint posita dubitatur, non sum gravatus hic ea etiam iterare.* item caput de monte Olympo p. 62, 4 idem corrector collocari iubet ibi ubi habent interpolati *fidem vetusti codicis anteponens.* etiam in lectionibus longe plerisque L^2 consentit cum nostro *P*, iis quoque quae praeter hos duos libros vix comparent (vide infra p. LXXXIV et 127, 5). denique ut supra vidimus codicis *P* librario praeter duo exemplaria ordinis secundi et tertii copiam item fuisse tertii stirpis Heidelbergensis, ita L^2 lectiones quasdam adnotavit inde ductas, exempli gratia p. 21, 8 *pretiosos* — p. 24, 6 *coit* — p. 27, 7 *enituit* (*re* supra lineam). itaque emendator Leidensis libri et scriptor Parisini eiusdem scholae fuerunt.

Q^2 = adnotator, qui ad medium fere librum tantummodo pervenit, id ipsum egit quod L^2, collato codice, qualis est *P*, nam ad 2, 12, ubi *universas* omittit *P* solus ex nostris, adnotat: *antiquus uniuersas non habuit;* item ad 2, 14, ubi *nam* cum *RCNHSA* omittit P^1: *antiquus nam non habuit.* item addit 47, 12 *aut molliunt* cum *P* et 101, 7 ad *aestuario* adscribit *euripo* cum P^2. at aliis locis habet quae absunt a *P*, ut 2, 19 *quamlibet* cum AN^2; 3, 16 *destinatum* cum N^2.

Archetypi recensionis eius, de qua agimus, exemplum, ut supra diximus, non extat; praesto sunt exemplaria classis primae alia, alia classis secundae ad archetypum illud passim emendata. itaque cum in hac classe pendeamus a codicibus varie contaminatis, archetypi illius lectiones neque plenas neque satis certo traditas habemus. omnino ubi codices *SA* ordinis primi et *P* (vel P^1 vel P^2) secundi similiter a sua classe recedunt, ibi dubium non est tenere nos eam et testimoniis hisce *SAP* haec classis praesertim nititur. idem fere obtinet ibi, ubi duo ex tribus illis similiter consentiunt. in hoc consensu tenendum est Angelomontani librarium non raro ex ingenio emendare tradita fideliter in *SP*:

46, 12 estiolaun creat *S cum ceteris cl. I,* et stilaum cretensem *A*

183, 11 etesias patitur] *N*H cum cl. II*, et aestas patitur *RC*, etesias potitur auras *P*, et aestas potitur auras *S*, et aestatis potitur auris *A*. *ex sua uterque classe retinuit* etesias *P,* et aestas *S*; *ex archetypo interpolato dederunt* potitur auras *SP*, *lectionem ita effectam perversam emendare temptavit A*

195, 16 antequam temeritas h. e. p. m. fidem panderet] antequam temeritas h. e. p. m. fides panderetur *SP retento vocabulo* temeritas, *quod interpolator videtur delere voluisse;* antequam temeritate h. e. p. m. fides panderetur *A*

217, 10 probata circumferunt *P*, probata et reum ferant *S*, probata et referant *A*

At singulari testimonio quae traduntur quaeritur utrum sint eiusdem originis an mutationibus temerariis et inutilibus adnumeranda, quales passim in omnis generis codicibus inveniuntur. quam ob rem in tertiae classis indole exploranda ab his abstinebimus.

Quod si recte statuimus libros *SAP* originem traxisse ex contaminatione, eius vestigia necesse est deprehendantur in lectionibus duplicatis. neque desunt dittographiae ita comparatae, ut cum altera lectio sit classis primae in *SA*, secundae in *P*, altera recte referatur ad archetypum interpolatum. exempla quaedam subieci ex multis selecta.

17, 17 M'. Curius] m. curio *P cum cl. II*, maximus curio *S cum N*, maximus marcus curio *A*

26, 6 L. Sicinium] *P cum cl. II*, quinquaginta sicinium *S cum N*, quinquaginta lucium sicinium *A*

44, 1 C. Marius] c. gaius marius *A*

47, 5 intereant facie ridentium] uelut facie ridentium (ridentum f. *A*) intereant *SA*, intereant facie ridentium uelut r. f. intereant (*in textu*) *P*

55, 14 memoriae bonum perimit] *S cum reliquis*, memoriae bonum interficit *A*, memoriam interficit bonum perimit *P*

55, 15 nec alter alius] tercius nemo *A*, nec alter alius tertius nemo *P*, *om. S cum N*

62, 16 Meliboea in hoc pede conputatur] *S cum reliquis*, meliboea istic habetur FN^2 (*deficit A*), meliboea in hoc pede computatur melibia istic habetur *P*

67, 12 insiliunt defunctorum rogos coniugum] *S cum reliquis*, defunctorum insiliunt maritorum rogos *A*, insiliunt defunctorum insiliunt maritorum rogos coniugum *P*

80, 15 ac deinde spilonstoma] *SA suo loco cum reliquis*, ac deinde
vel stenon
stenostoma *loco alieno post* calonstoma *ins. SA*, ac deinde stoma (*ubi errore excidit* spilon) *suo loco P*

97, 15 unde sit gignitum] *reliqui*, unde profluit *P*, unde gignitum profluit *SA*

99, 5 quoquo orbis] P^1 *cum reliquis*, quaqua parte P^2, quaqua parte orbe (orbis *Walafridus*) *SA*

104, 17 Dianio] *cl. I*, diano *cl. II*, chanio *P*, chiano *A*, diano achanio *S*

109, 7 Autolorum] auctolorum P^1 *cum reliquis*, rutulorum SAP^2

133, 16 albis maculis superspersa] P^1 *cum reliquis*, stellatam candidis maculis P^2, stellatam candidis maculis supersparse (-sam *A*) *SA*

136, 14 a Canopo Menelai gubernatore sepulto in ea insula quae ostium Nili facit] a canopo m. g. ibi sepulto *SA*, a canopo m. g. ibi sepulto in ea insula q. o. n. facit *P*

161, 16 Choaspi] P^1 *cum reliquis*, hydaspi P^2, hycodaspi *S*, cheoydaspi
hyd
A ex choaspi: *duobus aliis locis* 158, 3, 161, 16 (*loco posteriore*), *ubi boni libri habent* choasp-, hydasp- *substituunt SAP*

163, 12 profusa] prorsus *SF* (*deficit A*), profusa prorsus *P*

187, 15 Nulo] *P cum cl. II*, nilo *A cum cl. I*, nilo nullo *S*

192, 15 = 221, 1 *locus de pipere in duabus recensionibus magnopere differens quibus dittographiis exhibeatur in utraque, locis citatis indicatur*

193, 5 suauitate] P^1 *cum reliquis*, gratia P^2, suauitate grata *SA*

Iam exposita huius ordinis lectionum origine et indole videamus, quid inde ad Soliniani libri crisin utilitatis redundet et ita quidem, ut primum tractetur de lectionibus libris *SAP* communibus cum classe aut prima aut secunda, deinde de lectionibus illis libris propriis.

Classes duae prima et secunda ubi differunt, apparet consensum librorum *SA* cum classe prima et maxime cum stirpe eorum *NH* his auctoritatem nullam adicere, nec magis libri *P* consensum cum classe secunda in censum venire; sunt enim ii ex ipsa ea familia stirpeve propagati. at e contrario ubi consentit *SA* eorumve alter cum *RC* contra *NH:*

27, 8 XC] *A cum RC*, xxxx *S cum N*

119, 11 obtestata] *A similiterque* (obfestata) *S cum R*, obtesta *N*, obtecta *C*, obiecta *N*

vel cum classa secunda contra primam:

2, 4 et lapidibus *ins. AP fere cum M contra cl. I et plerasque cl. II*

13, 16 in se] *A cum cl. II*, inde *cl. I et S*

19, 22 obducto membrana oculo] *A cum cl. II*, obducta m. oculos *cl. I et S*

36, 4 Herophilen] *sic fere* AP^2 *cum M contra cl. I et plerosque cl. II*

69, 2 Aroteres] *S cum cl. I*, aratores *A cum cl. II: quamquam hoc potest venire ex coniectura*

72, 11 uinxit] iunxit *A cum plerisque cl. II*

80, 5 adultior] *SA cum cl. II*, adulto *cl. I*

86, 16 ad venas *S cum cl. II (quod probare debui)*, advenis *cl. I et A*

89, 19 mox intra] *SA cum cl. II*, intra *cl. I*

114, 4 Amsiga] *SA cum cl. II et Isidoro*, siga *cl. I*

155, 10 speciem] *RN*H cum* M^1, specimen *SA cum C et plerisque cl. II*

186, 3 torrentur calore] *S et fere A cum cl. II*, torrentes habent calores *cl. I*

187, 22 monocolos] monoculos *SA cum cl. II, facili errore*

188, 11 homine decesserit] *SA cum cl. II*, decesserit *cl. I*

item ubi consentit *P* cum classe prima:

130, 6 praeterea] *P cum cl. I*, propterea *cl. II*

187, 22 monocolos] *P cum classe prima*, monoculos *cl. II*

ibi, demptis scilicet locis iis, ubi eiusmodi consensus casu effici potuit (ut sunt in secundo ordine 69, 2. 155, 10. 187, 22; cf. item 107, 11)

verisimile est lectionem eam, in qua quis a sua familia discrepet, sumptam esse ex recensione interpolata et ita huius auctoritatem accedere ad familiam alteram. neque enim ullum locum offendi, qui iustam suspicionem moveret praevaricationis librorum *SA* cum classe secunda et admodum raro *P* conspirat cum classe prima (v. p. LXXX). ad hanc igitur legem quantum fieri potuit textum recensui.

In propriis librorum *SAP* lectionibus omnium primum cavendum est a coniecturis non ex archetypo petitis, sed librariorum posteriorum. eae apud Sangallensem non offenduntur, rarae sunt in Angelomontano, abundant in Parisino, in universum autem facile distinguuntur a lectionibus traditis vel eo quod plerumque solitariae sunt aut in *A* aut in *P* solo repertae. nihilo minus utile visum est potiores hoc loco componere. et ex *A* quidem enotavi has.

18, 1 quibus] *A*, et quibus *reliqui*
18, 6 zoroastrem] *AN*[2], zoroastrem socrates (*vel*-tem) *reliqui*
20, 16. 17 putaverunt] *semel AP*, *bis reliqui*
35, 3 a nutrice Caietam] *A*, a nutrice caieta caietam *reliqui*
73, 8 Adymnum colunt] *A*, adymnum colunt adymnum *reliqui*

Multo maiore numero reperiuntur in *P* accedentibus emendationibus ex eadem schola profectis *Q*[2]*L*[2]*N*[2], suntque inter eas ut bonae complures, ita etiam quaedam non sine doctrina effectae, certe Plinianis aliquoties cum Solini locis comparatis.

19, 14 alectoria usus] *P*[1] *adsumpto Plinio,* alectorio usus *Q*[2], alectorius *reliqui*, *etiam rubricae.*
25, 13 Fonteio] *N*[2]*M*[b] *ex Plinio*, pompeio *reliqui*
34, 10 Metapontum] hypontum (*voluit* Hipponium) *P*[2]
35, 2 Leucosiam] *P*[2]*N*[2], leucotiam *similiterve reliqui*
51, 17 Aetna] henna *PL*[2]
60, 2 Leleges] *PN*[2]*L*[2] *cum H ex Plinio*, leges *reliqui*
63, 5 Thessaliae (*vel* Thessali) Epirotae] thessali et epirotae *P*
73, 4 dulcem] ducem *P*
86, 5 Gesclithron] gesolithron *P fere cum Plinianis libris*, gens clitheron *similiterve libri reliqui*
100, 4 manifestat ara] *PL*[2]*Q*[2], manifestatura *reliqui*
101, 2 Dumnoni] dum non *plerique*, dudum non *P*
107, 20 progressos] *P*, progressus *reliqui*
132, 17 parva] nulla *P*[1]
138, 15 inde gentes] indigenae *P*[1]
143, 17 populatisque vitalibus] populatusque uitalia *P*
154, 12 successit Hierichus] successit macherus *P*[2] *ex Plinio* 5, 72

172, 6 pugnatam malam pugnam] *P*, pugnam tam malam pugnam *reliqui*
189, 12 cum] quocum *P*
193, 11 materiae] *P*, materia *reliqui*.
194, 14 omne] *P*, omnem *reliqui*

Missis his restant loci non ita pauci ita comparati, ut et redeant ad librorum *SAP* archetypum commune et textum, quem proponunt classes duae prima et secunda, recte emendent.

7, 12 Eleus] *AP*, filius *R*, filius eius *reliqui*
18, 7 at] *AP*, aulus *cl. I*, *om. cl. II*
26, 10 spolia] *SAP*, et spolia *reliqui*
58, 4 Isthmon] *AP*, isthemon *cl. II*, stenon *cl. I*
59, 11 apud Thebas] *APL*², apud thebas isdem thebis *plerique*
68, 5 Moesi Getae] *AP cum Plinio et Isidoro*, moesiagetae *fere cl. I. II*
72, 9 Crates] *AP*², cretes *reliqui*
72, 17 Ida est] *AP*, id est *reliqui*
78, 10 ferme] *SAP cum Plinio*, *om. reliqui*
92, 9 Marcus] *SA cum Plinio*, *om. reliqui*
92, 18 dulce] duce *cl. I et II*, dulce haustu *SAP*²
101, 6 Tanatus] tanatis *SAP cum indice libri M*, tanus *vel* canus *cl. I et II*
104, 16 Fortunatae] *SAP cum Plinio*, fortunae *reliqui*
113, 14 septuagesimo] *SAP cum Plinio*, *om. reliqui*
115, 13 Marco *SAP cum M*, *om. reliqui*
119, 13 edunt] *SAP*¹, educant *reliqui*
120, 14 dilancinatas] *P cum Aldhelmo*, dilaniatas *cl. I*, lancinatas *cl. II*
130, 8 Nigri] *AP cum M*, tigri *cl. I* (*RCNHS*) *et ex cl. II LG*
131, 2 quidnam imperitet] *SA*, quiddam imperite *reliqui*
133, 12 sopitis] *scripsi cum Plinio*, obsopitis *SAP*, obsitis *cl. I et II*
134, 15 bisulco] *SA cum Plinio*, hiulco *cl. II*, ibico *similiterve cl. I*
136, 18 diris . . . diris] *SA*, diri . . . diris *cl. I*, diri . . . diri *cl. II*
138, 7 unde] *SAP*, undique *cl. I et II*
138, 11 ampliore] *scripsi*, ampliori *SA cum Plinio*, amplior *cl. II*, ampliora *cl. I*
149, 13 codex] *SA cum M et Plinio*, cortex *cl. I et II* (*LGP*)
159, 11 subnexus . . . abortivae] *SAP cum Plinio et Prisciano*, *om. cl. I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*)
159, 12 furuus] *SAP*² *cum Plinio*, fuluus *cl. I et II*
174, 1 Neocaesaream] *SAP*, in eo caesaream *cl. I et II*

176, 16 furuo] *SAP*², fuluo *cl. I et II*
177, 4 Arbelitis] *SAP cum Plinio*, abelitis *cl. I et II*
182, 5 feris spatia obsita] *sic legit interpolator mutans ita*: spatia saevissimis bestiis efferata (*SAP*), feri spatio obsita *reliqui*
183, 3 Attacenus] *SAP cum Capella*, attanus *cl. I. II*
185, 8 equitum quattuor milia] *SAC*²*N*² *cum Plinio*, equitum quinquaginta quattuor milia *cl. I et II*
196, 1 Antichthones] *sic ad Plinium*, antihones *SAP*², eachites *cl. I* (*RCN Dic.*), easchites *cl. II* (*QGP*¹)
202, 3 Carmaniae] *AP et fere S*, germaniae *fere reliqui*
204, 7 Babytae] *S solus recte, nisi error subest,* barbytae *reliqui, etiam AP et Capella*

Hi loci etsi de uno alterove dubitari poterit, num coniectura sit emendatus, omnes coniuncti extra dubium ponunt tertii ordinis archetypum non solum non pendere ab archetypis primi vel secundi, sed e contrario haec duo redire ad archetypum commune eique archetypum tertii ordinis ita aequandum esse, ut ubi reliqui libri omnes eodem errore errant, ibi ex illo propagati verum servarint.

At iidem tertii ordinis libri per exceptionem tantum ante recensitos vincunt, plerumque e contrario a genuina libelli forma recedunt verbis mutatis, locis transpositis, additamentis insertis. de his iam videamus.

Locutiones locutionibus qua ratione substituerit editor secundus quamquam iam declarant huius recensionis dittographiae supra (p. LXXXII) compositae, ponemus hoc loco recensum mutationum earum quas subiit breve caput vicesimum nonum, unde item deprehendetur, quomodo in his tres libri *SAP* concordent vel discrepent.

129, 2 inaestuet] *cl. I. II cum P,* aestuet *SA*
3 tam brevi curriculo] *cl. I. II cum P*², in articulo temporis *SAP*¹
4 dissonam] *cl. I. II,* dissonam sui *SAP*
8 contrauersa] controuersa *SAP cum C*
9 incalescere] *cl. I. II cum AP*¹, excandescere *SP*²
10 incanduerit] *cl. I,* incanduerunt *cl. II cum P*², incaluit *SA,* inclaruit *P*¹ *errore*
11 hiemales] *cl. I. II cum P,* glaciales *SA*
12 ut hauriri etiam a sitientibus non queat] *cl. I et II cum P*², ut hauriri a sitientibus nequeat *SA,* ut fluorem suum prohibeat hauriri *P*¹
13 calet] *cl. I. II,* calescit *SAP*
16 iter infame siti] infame siti iter *SA*
18 dissoluta est] *cl. I. II cum P,* interiit *SA*

130, 3 pastus] pastum *SAP*

4 prona ad humum cornua] *cl. I. II*, prona in (ad *P*) humum cornua et obnixa *SAP*

Mutatio haec interdum etiam ad res pervenit, ut supra p. LXXXII vidimus ex Choaspi tribus locis factum esse Hydaspen, item p. 85, 16 pro traditis *quibus originem Medi dederunt* libri *SAP*² substituunt *qui originem Medis dederunt.* plerumque tamen qui libellum ita recensuit, continuit se in substitutione verborum locutionumve similium raro amplificans, etiam rarius brevians, ut p. 136, 14 in loco p. LXXXII adlato de Canopo. illius autem mutationis per totum libellum quaevis pagina offert exempla complura.

Transposuit qui libellum recognovit locum de monte Olympo p. 62, 4 *nam Olympum* . . . 11 *consecratum* adiectis verbis p. 218, 13 *litterae in cinere scriptae* . . . . . *cerimoniam permanent* ex capite de Thessalia in caput de Macedonia post p. 64, 18 *litorali.* nam consentiunt in ea collocatione tam primae classis libri *SA* (vel hoc deficiente *F*) quam secundae *P* (ubi tamen verae collocationis vestigium remansit) et emendator Leidensis, hic, ut ait (p. LXXX), *fidem vetusti codicis anteponens.* causa transponendi eadem fuit quae verborum substitutionibus plerisque subest mutandi libido, nam mons in confinio positus pari iure tribui potest et Thessaliae, ut fecit Plinius 4, 30, et Macedoniae, ut fecit idem 8, 227. 16, 71 cum Mela 2, 3, 36. — Caput de cinnamo, quod in Aethiopia sola c. 30, 30. 31 habent libri editionis prioris, haec (scilicet *SA* sine adnotatione, *P* et *L*² sic ut supra p. LXXX rettulimus recensionum diversitatem testantes) bis habet et in Aethiopia et paucis mutatis sic ut legitur p. 220, 15 in capite de Arabia.

Commata paullo maiora alia huic classi, ut supra p. LXXVI dixi, cum classe secunda communia, alia huic propria, in his praefatio operis recogniti, omnia composita inveniuntur huius editionis p. 217—221. illa ex codice aliquo classis tertiae venisse in archetypum classis secundae ita, ut in eius margine perscriberentur, lectiones autem classis secundae intactae manerent neque in bonis neque in malis ad tertiam exactae, et ex aliis indiciis certo efficitur et eo comprobatur, quod unum eorum p. 219, 1 adest in *M*, abest a reliquis libris classis secundae, alterum p. 219, 3 alio loco in *M* legitur, alio in *LGQ*¹*P*². omnino Britannicorum certe, quae reliquis potiora sunt, originem communem esse nemo negabit. ex commatis reliquis unum brevissimum p. 159, 11 = 220, 26 *subnexus* ... *abortivae* cum vindices habeat et Plinium a Solino expilatum et Priscianum Solinianorum expilatorem, vix dubium est vere Solini esse et casu excidisse ex archetypo communi classium primae et secundae. alter quoque locus p. 147, 5 = 220, 10 *condita autem Alexandria* . . . *Canopicon*

appellant cum in parte extrema pendere videatur ex Plinianis 5, 64 praecedantque apud Solinum excerpta ex Plinii capite 5, 62, magis est ut sit Solini casu et ipse omissus ab eo qui archetypum illud exaravit. de reliquis externa auctoritate nulla defensis iam sententia ferenda est una cum locis illis mutatis et transpositis.

Locutiones duarum editionum ubi differunt, de forma posteriore vix erit qui aliter iudicet atque iudicavit emendator Leidensis ad primam quam offendit eius generis sententiam adnotans *glosa est.* conficit rem auctorum antiquorum comparatio cum eorum quos Solinus compilavit tum qui Solinum. ex illis unum comma afferam p. 77, 6 *ut altior aestimetur quam unde imbres cadunt* ad verbum fere sumptum ex Mela in tertiae classis libris ita mutatum *ut nubes supervadat.* cui multa similia addi possunt, sed mitto ea in re evidenti. iam Salmasius p. 1178 *in priore editione*, inquit, *Solinus non res tantum, sed ipsa paene Plinii verba usurpavit, ut ex sescentis locis verum esse scimus, in posteriore res retinuit, verba immutavit.* haec rei explicatio admitti posset, si diversitati duarum editionum ratiocinatio aliqua subesset sive probabilis sive perversa. sed qui libellum interpolavit quamquam in praefatione ait hoc se egisse, ut libro adhuc 'impolito' calamistros inureret et 'scabrae informitatis proditionem' additis argutiis 'extingueret', eo promisso nequaquam stetit; nam quae reposuit peraeque nec meliora sunt reiectis neque exquisitiora magisve recondita, sed tantummodo alia, ut grammaticum aliquem deprehendere videamur orationis copiam ostentantem adeoque scholastico exercitio vocabula pro vocabulis substituentem. ipsum auctorem licet exilem ita sua sprevisse et ante exposita sine causa mutavisse omni probabilitate caret. quam ob rem verisimile est secundam hanc editionem non proficisci ab auctore, sed a grammatico aliquo aetatis posterioris, qui suo nomine suppresso sub umbra auctoris in scholis recepti latere vellet.

Eodem ducit auctorum eorum, qui antiqua aetate Solini libello usi sunt comparatio: sequuntur ad unum omnes recensionem eam, quam repraesentant classes prima secundaque. recognitae, a qua, si probata esset ab ipso auctore, posteriores omnes abstinuisse parum credibile est, apud eos indicia certa nulla reperiri iam ostendemus. tenendum autem erit minutis et singularibus in hac quaestione locum non dandum esse in auctore multum lectitato ac mature omnino glossis instructo dittographiisque.

Ammianum cum supra (p. XIX) negaverimus ipso Solino usum esse, non perveniunt ad hanc disceptationem loci pauci, ubi consentit cum classe tertia magis quam cum reliquis, scilicet quod p. 80, 15, ubi in bonis

libris est *spilon* (immo *psilon*) *stoma*, substituunt consentientes *stenon stoma*, et quod p. 199, 17 (supra p. XXI) lectio cl. III *lunares liquuntur aspergines* (cl. I. II *liquitur lunaris imber*) prope accedit ad Ammiani *umores ex lunari aspergine capiunt.* haec cum non sufficiant ad coniecturam iis superstruendam, magis fortasse pertinent ad stabiliendum, unde qui librum interpolavit res locutionesque traxerit.

Capellae quod cum cl. III ibi convenit, ubi ea sola verum servavit (ut 183, 3 *attagenus*) et quod adsunt tam in hac quam apud illum iidem errores non necessario ex communi auctore repetendi (ut 63, 7 *paflagonia* dederunt pro *pelagonia* errore orto ex scripturis PAELAGONIA et PAFLAGONIA), id ad rem non facit. e contrario non solum absunt errores cl. III proprii (e. c. 173, 16 *panthydri* — 198, 5 *nullus* pro *nulli* — 202, 6 *azanio*), sed quibusdam locis Capella errat non solum cum classe prima (202, 3 *germania*), sed adeo cum uno codice *C* (32, 6 *autocli* pro *aulochi* — 179, 19 *ox-* pro *oax-* — 208, 3 *abdita* pro *addit*). sane habuit Capella libellum ut classis primae, ita instructum folio eo, quod ex exemplaribus classis eius nostris excidit, citans inde plura.

Priscianus locum p. 100, 7 *pecua nisi interdum* citat in institutionibus ad verbum, ut eum exhibent classes prima et secunda non agnoscens quae addunt libri interpolati *ibi* et *aestate.* ab eodem in iisdem commentariis quod mox (p. XCVII) videbimus Solini librum sexies citari sub titulo, quem agnoscunt classes prima et secunda, septimum autem addito altero Polyhistoris tertiae classi indito, inde ne colligas recensionem interpolatam anteriorem esse commentariis Priscianis editis ante a. 526. primum quos habemus codices Prisciani et ex eodem Theodori exemplari omnes descendunt nec superant saeculum nonum suntque vel antiquissimi eorum glossis iam additamentisque referti; non immerito igitur in unico illo loco suspicabere secundarium titulum interpolatione insertum esse. deinde etsi constaret polyhistoris titulo ipsum Priscianum usum esse, hoc inde colligeremus eum non a recognitore excogitatum esse, sed Solini libro pro secundario indice inditum in scholis grammaticorum Byzantiorum eumque deinde aut ex scholastica traditione aut ex hoc ipso Prisciani loco sibi notum ab interpolatore arreptum, ut suam editionem Graeca elegantia intitularet.

Isidorus denique, qui unus ex Solinianis longe plura attulit quam reliqui omnes coniuncti, passim prodit exemplari se usum esse editionis quae fertur prioris. in capite de Britannia adiacentibusque insulis, quod omnium maxime in duabus recensionibus differt, non solum de Ebudibus et Orcadibus ita scribit, ut quae accesserunt apud recognitorem p. 219, 3—29 eum non legisse certum sit, sed de Thyle quae habet 14, 6, 4:

Tyle ultima oceani inter septentrionalem et occidentalem plagam ultra Britanniam, a sole nomen habens, quia in ea aestivum solstitium sol facit et nullus ultra eam est dies: unde et pigrum et concretum est mare ita reddunt Soliniana editionis verae p. 101, 11—102, 3, ut appareat verba *ultra Thylen* errore eum coniunxisse cum praecedentibus *brumali solstitio nullus dies*, non, ut voluit Solinus, cum iis quae sequuntur *accipimus pigrum et concretum mare.* similiter in loco de Pannonia 99, 8 ad verbum sequitur editionem veram et alibi passim (38, 9 *accessione* — 72, 11 *remis* — 87, 18 *sed mero* — 96, 8 *praesidium* — 106, 4 *Aegyptum pertendit* — 116, 12 *praepinguis* — 162, 4 *dicunt*) eandem eum ante oculos habuisse apparet. quod si e contrario quibusdam locis relatio Isidoriana aliquid commune habet cum libello Solini recognito:

77, 6 ut altior aestimetur quam unde imbres cadunt *cl. I. II*, ut nubes superuadat *cl. III*, altior nubibus *Isidorus*

83, 7 frangunt tauros, leones premunt *cl. I. II*, fr. t. leones perimunt *cl. III*, ut tauros premant, leones perimant *Isidorus*

122, 1 truncatos mordicus privent testibus *cl. I. II*, generandi spem morsu detruncant *cl. III*, testiculos eorum morsu detruncant *Isidorus*

144, 17 resimo *cl. I et meliores cl. II*, resupinato *vel* resupino *deteriores cl. II et Isidorus*

poterunt eius generis convenientiae aut ad glossas referri Solini libro ante Isidori aetatem adscriptas aut, quod praetulerim, ita explicari, ut qui eum recognovit item Isidori origines noverit. certe eiusmodi suspicio eo movetur, quod locus Flori de Dravo Savoque ab Isidoro 14, 4, 16 Solinianis 99, 9 interpositus simillima contaminatione legitur apud Solini recognitorem. — Codicem Isidorus adhibuisse videtur pariter atque Capella classis primae, sed plenum, nam habet quaedam ex iis quae ad finem in eius classis libris iam desiderantur, sed item errores classi ei proprios, ut 42, 4 *renitentes* — 46, 4 *ichnus.* obstat locus 147, 1 apud Isidorum ita corruptus, ut legitur in stirpe altera classis secundae. certius de ea re iudicium ferent Isidorianorum editores futuri, nam quamquam Kuebleri beneficio de textu Isidoriano aliquanto meliora edoctus sum quam quibus utebar in paranda editione priore, nihilominus ex apparatu tantummodo inchoato quaestio satis diudicari non potuit.

Testatam ita quodammodo interpolationem locorum qui accesserunt potiorum collocatio confirmat. locus p. 218, 29 *navigant* . . . . 32 *abstinent* quamquam reddit Pliniana 4, 104 proxima iis quae in Solinianis sequentibus expilata sunt, nihilominus eo loco, quo traditur, id est p. 106, 14 inter *navigabile* et *idque,* inseri non potuit nisi ut pro

vocabulo quod est *idque* alia substituerentur; id nihilominus retinuerunt libri classis secundae manifestantes ita interpolationem, mutaverunt codices classis tertiae interpolatione aucta. alter locus p. 219, 3 *a Calidoniae promunturio* . . . . 29 *matrimonium nulli* in classis tertiae libris collocatur post verba, quae interpolator pro genuinis p. 102, 2 *nullus dies* substituit *dies adeo conductus ut ortus iunctus sit et occasus*, eaque verborum ordinatio certe intellegi potest; contra in libris classis secundae comma a verbis *nullus* (sic) *ut ortus* ad *matrimonium nulli* collocatur in stirpe altera, scilicet in libris LGQ et plerisque, ante 102, 4 *circuitus*, in altera, scilicet in codice *M*, ante 102, 1 *transitum*, ita ut utroque loco sententiarum ordinem male interrumpat et emblema vel ipsa verborum consecutione et male praescripto vocabulo *nullus* (fuit in archetypo *dies nullus adeo conductus*) sese prodat. denique additamenta Britannica ordinem relationis male turbant; ea enim si admittimus, agitur primum de insula Thyle, deinde de insulis inter Britanniam et Thylen Ebudibus et Orcadibus, mox iterum de Thyle et de mari ultra Thylen; eiectis iis tollitur et duplex de Thyle narratio et perversus progressus a Thyle ad Orcades et recte omnia procedunt convenientia relationi Plinianae.

Vitia quoque classibus tribus communia refutant opinionem, quae adhuc obtinuit, libellum bis ab auctore editum esse et utriusque editionis exemplaria ad nos pervenisse. nam quamquam alterius archetypi non habemus nisi variam lectionem imperfecte enotatam, adnotatores eos credibile non est tot locis errores intactos reliquisse, quot infra videbimus ex archetypo communi libros omnes occupavisse.

Denique editionis secundae ratio et adornatio tam perversa est, ut ad ipsum auctorem licet plebeium et minime ingeniosum nullo modo referri possit. recognitor libellum simulans auctori subreptum esse etiam tum imperfectum sensit requiri iam in editione altera rerum copiam auctam, in praefatione professus adiecta esse *quae ad incrementum cognitionis accesserunt cura longiore.* at hoc promissum si comparas cum additamentis vere repertis in editionis alterius codicibus, ut ea omnia ab eodem homine veniant, id quod nequaquam certum est, rerum cognitionem vere non augent nisi in rebus Britannicis neque credibile est ipsum auctorem tam inepte a promisso descivisse. vere recognitor sibi satisfecit verbis passim mutatis mutatoque libelli titulo et addita praefatione altera. at ne in hac quidem adicienda rem probabiliter instituit; nam quamquam in fine eius ait eum cui haec editio inscribitur eodem loco habitum esse atque eum cui 'laboris' sui 'summam' antea dedicavisset, nihilominus eam inscribit eidem Advento, cui prior dedicata est. id absurdum esse senserunt ii a quibus proficiscuntur codices libelli secundam praefationem inscribentes

modo Constantio (n. 4. 12. 30. 83. 85) modo Herennio oratori (n. 61. 64. 110); at utriusque stirpis meliores, tam *SA* quam *P* in illo nomine non variant.

Soliniani libelli recognitio haec interpolata quo tempore et quo loco facta sit, parum constat cum ob alias causas tum quod additamenta maiora a nobis composita p. 217—221 neque omnia pari probabilitate Solino abiudicantur neque certum est indubie insiticia ab eadem manu adiecta esse omnia. interpolationis sic per universum librum propagatae quamquam alterum exemplum Latinae litterae vix praebent, in universum comparari poterunt adnotationes ad Plinii naturae historiam (supra p. XXIV) adiectae in margine libri Leidensis Lips. 7, auctore dignae, sed vix ipsius auctoris; glossa Velleii codicis Murbacensis locum servans ex opere paucis lectitato Aemilii Surae (v. quae dixi in mus. Rhenano novo 16, 282); codices Prisciani quidam deteriores referentes (ad 4, 29 p. 134, 3 Hertz) locum Alfii Aviti poetae vetusti et parum in vulgus noti. additamenta Soliniana continent de anno natali Alexandri magni Nepotis testimonium (p. 220, 31) sine dubio ex chronicis eius sumptum et genuinum et per solos Solini libros servatum (cf. editio Nepotis Rothiana p. 179); quae adnotatio quamquam ab insiticiis reliquis abhorret, causa nulla est, cur ipsi Solini eam adiudicemus, et si venit ab interpolatore, ostendit interpolationem nequaquam recentis originis esse. etiam Britannica, quae eiusdem originis esse manifestum est, qui addidit, eum cum Solini libro Plinium versavisse supra (p. XC) vidimus. linguae Graecae aliquam notitiam prodit veriloquium de insula Planasia (p. 218, 3). de Blemyarum natione quod fabulosis Solini veriora interpolator adscripsit (p. 220, 5), ostendit eum non ignoravisse bella a Diocletiano inde ad Iustinianum cum ea natione exercitata etiam apud Latinos auctores subinde memorata (paneg. genethliac. Maximiani c. 17; Ammianus 14, 4, 3. 22, 15, 24; vitae Aureliani 33. 41, Probi 17. 19, Firmi 3. Sulpicius dial. 1, 15. 22). de cinnamo (p. 220, 15) itemque de pipere et hebeno (p. 221, 1) interpolator ita tractat, ut convenit aetati inter Romanam nostramque interpositae sollicite quaerenti de mercium ex Oriente advectarum indole et origine. Christianum auctorem indicare videntur *gentilia vota* p. 218, 23, *detestabilis sacrorum ritus* de hostiis humanis p. 218, 16, *commoveri in feminam* p. 219, 13 locutione quodammodo ecclesiastica, quamquam talia facile fallunt nec nego etiam paganum hominem haec scribere potuisse. denique animadvertenda sunt tam inlatae capiti de Gallia laudes lacus Brigantini, laeti campi Norici subalpini, planities Pannoniae cum fluviis Dravo Savoque, quam quae de Hibernia et Caledonia et de insulis maris septentrionalis nar-

rantur non pauca nec contemnenda, quorum non nisi exiguam partem suppeditavit Plinius, alia affinia sunt iis quae de Caledonia tradit Cassius Dio (76, 12), pleraque vero non leguntur apud quemquam eorum quos habemus scriptorum et auctorem prae se ferunt earum partium satis gnarum. haec in memoriam revocant monachos Scottos a sexto inde saeculo excurrentes in continentem, Columbanum Brigantiae moratum per triennium eiusque socios et discipulos. ad hos ut redeunt scholia Vergiliana et Lucaniana non indocta, ita fieri potuit, ut eorum aliquis eam de qua agimus recensionem libelli Soliniani instituerit et sub antiqui auctoris nomine ediderit. quod si vere Isidorianorum vestigia in hisce additamentis deprehenduntur (p. XC), id ei origini aetatique recte convenit. — Sermo coniecturae ei, quantum video, non obstat. quod non offendimus in interpolatis barbarismos a Romana consuetudine plane abhorrentes, eo revocandum est, quod recognitor orationem suam ad Solinianam formavit; conferenda *ambitio tergorum bubulorum* 218, 30 et *ambitio extimae cutis* 155, 11 — *mediale* 221, 11 et 97, 13 — *in crassitudinem extuberari* 221, 8 et 135, 16 = 220, 18 — *honorari* deponens 221, 17 et 29, 21. 38, 16 — *candicare* 218, 26 et 42, 7. 152, 14. 181, 2. 200, 1 — *nitella* 218, 28 et (sensu tamen diverso) 103, 14. alia interpolatori propria non offendunt, ut *compercere* 219, 27 et *ubertus* 218, 20 et *porro est* de loco 219, 18 expressum fortasse ex Vergilio Aen. 6, 711, cum etiam in glossis interdum (e. c. 162, 5) deprehendatur color Vergilianus; minus probabile 218, 2 *pars nocetur* utpote ipsius Solini (171, 9) consuetudini contrarium. invenit auctor in interpolatore admiratorem et imitatorem, neque quicquam apud hunc offendi, quod non possit proficisci ab homine grammatice docto saeculi septimi incipientis. attamen haec aetatis definitio omnino in coniectura posita est eaque nequaquam certa.

IV. ARCHETYPVM COMMVNE CLASSIVM TRIVM

Vidimus codices duorum ordinum priorum redire ad idem archetypum, hoc emendari non paucis locis adhibita classe tertia profecta ex archetypo altero. duo autem haec archetypa pendent rursus ab archetypo communi scriptoris antiquissimi, fortasse eo quod exaravit saeculo quinto imperator Theodosius II, quamquam subscriptio eius non servata est nisi in parte librorum classis primae. neque enim desunt loci in codicibus nostris omnibus ita vitiati, ut ad auctorem error nequeat referri. sane, ut supra (p. XCI) diximus, cum archetypi secundi lectiones non habeamus plene enotatos, ad id demonstratio ita pervenit, ut fieri potest per silentium testium; attamen errores graviores nec facile a recognitore neglegendi in eo quoque adfuerint probabile est, cum praesertim extent loci ita corrupti in tertii ordinis libris male correcti. omnino demonstratio haec in coniectura posita est nec desunt loci, ubi aut de errore errare potui aut error auctoris librariis potest imputatus esse; omnia tamen qui expendit, ei constabit, id quod per se probabile est, in hoc quoque libello vitia licet non multa reperiri a communis omnium librorum archetypi librario commissa. denique ubi infra de rubricis agemus, demonstrabitur eas non ab auctore proficisci et tamen in summa re libris omnibus esse communes. — Archetypum illud consentaneum est scriptum fuisse litteris continuis pendetque omnino verborum separatio a librariis, quorum in ea re errores variam lectionem ordinans ut par erat sprevi. quadratarum litterarum archetypi vestigia optimi quique libri servant permutantes litteras *C* et *G*, ut 12, 14 *lugeret*] *luceret R* — 52, 12 *gelonium*] *celonium AP* — 103, 14 *coquunt* = *cocunt*] *cogunt RCNLMGP*^{1}; item *I* et *L*, ut 49, 8 *Iliensium*] *iltensium R*; item *V* et *Y*, ut 49, 13 *Eryx*] *Erux RCN*.

Incipiam a lectionibus duplicibus, quae non contineantur unius classis terminis.

aspectu
40, 6 obtutu nocentis] *archetypus puto*, obtutu nocentis *ex cl. I RCHA*, obtutu aspectu nocentis *ex cl. I NS et cl. II*, obtutu nocentis aspectus *P*

surculis
60, 16 fruticibus] *R*, fruticibus surculis C^a, fruticibus C^b*HS similiterque* N^1, fruticibus ac surculis *cl. II*, asserculis *A*N^2 *corrigentes*

sollicitant
61, 6 inlicitant]. *R*, inlicitant *CNHS*, sollicitant *cl. II. III*

protinus
71, 16 pronius] *archetypus puto*, protinus *RN et cl. II*, pronius *C (?) et cl. III*, prius *H*

ad
97, 5 prope casuram] *archetypus puto*, prope casuram *cl. I et L*, prope ad casuram *MG et cl. III*

altius
107, 3 suspensius] *archetypus puto*, suspensius altius *cl. I. II*, suspensus altius *cl. III coniectura*, suspensius *H item coniectura*

ad
112, 4 conflictu] *archetypus puto*, conflictu *cl. I*, ad conflictu *cl. II*, adflictu *cl. III*

diffusae
139, 2 uastae] *archetypus puto*, diffusae uastae *RCNA Dic.*, diffusae et uastae **H et cl. II*, uastae et diffusae *S:* uastae *Plinius*

Panchaiam
150, 4 Pranctheam] *archetypus puto*, panpractheam chaiam *S*, panchaeam *Francofurtensis*, pantheam *C*, achaiam *M*, pranctheam *LP*, practhea(m) *NADic.*, prantheam *H*, rantcheam *R*

Eufrate
158, 6 in ipso alveo] *archetypus puto*, in ipso eufrate alueo *plerique cum Isidori codicibus Vossiano et Bernensi*, in ipso eufratis alueo *A corrigens*

amplissimam
185, 7 populosissimam] *archetypus puto*, populosissima amplissimam *cl. I*, populosissimam et amplissimam *LP*, populosissimam *MQGSA*

asperavit
201, 4 offendit C. Caesarem] *archetypus puto*, asperauit offendit gaium caesarem *S*, asperauit gaium caesarem offendit *A*, offendit spirauit (*sic M*, offendi sperauit *deteriores*) c. caesarem *cl. II*, offendit c. caesarem *cl. I*, asperauit c. caesarem P^a

Carbyle
204, 7 Ba(r)bitae] *archetypus puto*, carbyle (arbyle *cl. I*) sive barbytae *cl. I et II cum Capella*, ba(r)bitae *cl. III*

Sequuntur vitia communia libris nostris omnibus quae quidem mihi certa videantur, in editione notata asterisco. numero non multa sunt habemusque omnino hunc libellum ex ipsis codicibus ita emendatum, ut coniecturae admodum raro locus sit.

19, 14 alectoria usus] P^1 *ex Plinio omnino* (*supra p.* LXXXIV.), alectorius *reliqui cum auctore rubricarum*
33, 10 ab eiecto] abiecto *libri*
35, 3 a nutrice Caietam] *A coniectura puto*, a nutrice caieta caietam *reliqui*
37, 16 |XX| XLIX *sive* vicies centena quadraginta novem] *sic ad Plinium Solini auctorem et Capellam eiusdem expilatorem*, uicies quadragies nouies (*vel* noviesque) centena *libri*
41, 5 cicadae apud Reginos mutae nec usquam alibi] *ante* alibi *ins.* cicadae quam regio (*sic cl. II*, regiones *cl. I*, apud reginos *H*, apud reginios *A*) mutae *libri*
42, 18 si desint] desint si *libri*
57, 7 ille Herculis pugna hic Pane] ille herculis pugnae hic plane *libri plerique*, ille herculis pugnae spaniae *M male corrigens*
57, 16 a brumali oriente] a brumali occidente *libri*
69, 1 Aenus] haemus *libri*
82, 7 statis] *sic ad Melam*, aestatis *libri*
111, 15 cogit] cogit sequentes *libri*
149, 14 maxima] *H coniectura puto*, maxima altitudine *cl. I cum P*, maxima altitudo *cl. II*
177, 10 P. Licinii] pł *cl. I. II*, publii *cl. III*
187, 12 candentissimi] *NSHA coniectura puto*, candidissimi *RC et cl. II*
197, 19 Rachia] *sic ad Plinium*, t(h)racia *libri*
198, 14 triginta] *sic ad Plinium auctorem et expilatorem Capellam*, quadraginta *libri*
204, 5 quingenta quinquaginta] *sic ad Plinium et Capellam*, quinquaginta *libri*
207, 1 adfirmat] *genealogus*, adfirmant *libri*

V. TITVLVS ET RVBRICAE.

Librum auctor quomodo inscripserit ut intellegatur, composuimus et tituli quas habemus adlegationes et testimonia codicum.

Priscianus, qui solus ex auctoribus Romanae aetatis libri indicem enuntiat in institutionibus grammaticis octies Solinum adlegans, semel nudum nomen ponit, semel (1, 28) citat Solinum *in collectaneis vel polyhistore*, semel (10, 50) *in collectaneis*, quater (2, 61. 5, 15. 6, 86. 18, 213) *in memorabilibus*, semel denique (6, 44) *in admirabilibus*.

Aldhelmus († 709) usus libro aut primae classis aut secundae (non tertiae, v. 100, 12), ubi plenissime (p. 323) sic citat: *Iulius Solinus in collectanea rerum memorabilium*.

Primae classis libro usus Dicuil perpetuo laudat *Iulium Solinum in collectaneis*. eiusdem ordinis liber *N* itemque huic affines tertiae *SA* subscribunt: *explicit liber Iulii Solini de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae mundi ambitu continentur (quae in mundo habentur SA)*. deficiunt vel tacent *RCH*. *Polyhistoris* titulum novit Anonymus Leidensis (vide p. XXVIII. LXIV).

Secundae classis libri *MQ* rubricis (vide p. C) subscribunt: *indiculum Iuli Solini collectarium rerum memorabilium*; reliqui huius ordinis codices meliores (de fragmento Casinate, in quo est *collectio rerum memorabilium*, dixi p. XL) titulum non enuntiant.

In praefatione sua p. 217, 18 interpolator *erit igitur*, inquit, *operi isti titulus polyhistor; nam quem in exordio designaveram: collectanea rerum memorabilium cum his quae improbaveram placuit oblitterari*. concordat eius generis librorum inscriptio: *C. Iulii Solini sive grammatici polyhistor ab ipso editus et recognitus*.

Colligitur inde veram commentarii inscriptionem esse *collectanea rerum memorabilium*, inde breviatas *collectanea* vel *memorabilia*. *admirabilium* appellatio semel a Prisciano usurpata et similis ea, quam liber *N* habet habentque libri recentiores permulti, argumentum magis operis enuntiant quam indicem. *polyhistoris* denique titulum interpolator libello imposuit, nam unico loco Prisciani diffidendum esse supra p. LXXXIX

monui; fieri posse, ut vocabulum antea in scholastica libri tractatione usurpatum interpolator non ipse excogitarit. sumpsit id interpolator sine dubio ex Plinii naturae historia a Cornelio Alexandro passim ibi ita appellato transferens ad Solinum.

Subscriptio *studio et diligentia d(omini) n(ostri)* (sic ad *P*, vide p. XLIV; *domni* Heidelbergensis) *Theodosii invictissimi principis*, quam supra p. LXVII. XCIV diximus servatam esse ex libris non contaminatis in uno Heidelbergensi, adfuisse posse iam in communi omnium archetypo, recte rettulerunt viri docti ad imperatorem Theodosium II († 450) notum καλλίγραφον (Otto Jahn in actis soc. Saxon. minoribus a. 1851 p. 342). Aldhelmus (opp. p. 323 ed. Giles) quae narrat de institutionibus Prisciani ab imperatore eo sua manu scriptis constat pertinere ad subscriptionem vere Priscianam Theodori cuiusdam (cf. Jahn l. c. et p. 358 et Hertz in praef. ad Priscianum vol. I p. XVIII); sed vix Aldhelmus ita errare potuit, nisi item novisset subscriptionem hanc Solinianam.

Rubricae cum textu eo quem habemus pariter traditae in libris reperiuntur duplici ratione dispositae, tam interpositae ipsi orationi quam coniunctae in laterculum libello praescriptum. eas in appendice p. 223—232 secundum formam priorem recensui restituta quantum fieri potuit ordinatione primitiva, interposita varia lectione intra parentheses rotundas, additamentis posterioribus similiter intra uncos quadratos. in textum receptae rubricae ab eo in libris distinguuntur litteris miniatis et id ubi neglegitur (ut 156, 4. 164, 12), per numerorum continuationem errores facile tolluntur. rubricae singulae cum commata plura conplecti soleant, librarii non raro eadem lemmata disiuncta locis ad quos pertinent denuo adposuerunt. ita ante c. 1, 7 rubricae primae particula *de temporibus urbis conditae* reperitur in libris omnibus praeter *R* et (versu tamen vacuo relicto) *P*; item ante c. 1, 77 rubricae partem *de lapide alectorio* sive *de alectorio lapide* repetunt libri *RL*, ante c. 2, 33 *de boa angue* liber *R*, ante c. 5, 25 vel 26 *de achate lapide* libri *LGP* et sic deinceps. haec ut oportuit ex rubricarum laterculo eieci.

Rubricis cum codices non secundae clsssis, sed tam primae quam tertiae numeros adscribant, numeratio ea ad classes recte distinguendas aliquam utilitatem habet. et primae quidem classis libri *RCNH* numerant rubricas sexaginta tres, sic ut infra dispositae sunt ad numerationem hodie receptam, missis tamen singulorum librorum erroribus minutis et inutilibus. contra tertiae classis libri *SAP* rubricas non numerant nisi quinquaginta septem, sic ut item infra exhibentur; conveniunt eae fere cum numeratione hodie recepta propterea quod editiones vetustae ex huius generis codicibus expressae sunt. solum caput quod hodie est un-

decimum ibi reperitur bipertitum, scilicet c. XII incipit in *SA* c. 11, 14, in *P* c. 11, 3; in codem XIII bis scribitur et ante 11, 15 et ubi habent *SA* ante c. 12.

numeri hodie recepti	*RCNH*	*SAP*	numeri hodie recepti	*RCNH*	*SAP*
1	I	I	25	XXXIII	XXVI
2	II	II	26	XXXIIII	XXVII
3	III	III	27	XXXV	XXVIII
4	IIII	IIII	28	XXXVI	XXIX
5	V	V	29	XXXVII	XXX
6	VI	VI	30	XXXVIII	XXXI
7	VII	VII	31	XXXVIIII	XXXII
8	VIII	VIII	32	XL	XXXIII
9	IX	IX	33	XLI	XXXIV
10	X	X	34	XLII	XXXV
11,1	XI	XI	35	XLIII	XXXVI
11,3	XII		36		XXXVII
11,14		XII	37	XLIIII	XXXVIII
11,15	XIII		38	XLV	XXXIX
11,19	XIIII		39	XLVI	XL
11,24	XV		40	XLVII	XLI
11,26	XV		41		XLII
11,30	XVII		42	XLVIII	XLIII
12	XVIII	XIII	43	XLVIIII	XLIV
13	XVIIII	XIV	44	L	XLV
14	XX	XV	45	LI	XLVI
15	XXI	XVI	46	LII	XLVII
16	XXII	XVII	47	LIII	XLVIII
17	XXIII	XVIII	48	LIIII	XLIX
18	XXIIII	XVIIII	49	LV	L
19,1	XXV	XX	50	LVI	LI
19,2	XXVI		51	LVII	LII
19,9	XXVII		52	LVIII	LIII
20	XXVIII	XXI	53	LVIIII	LIV
21	XXVIIII	XXII	54,1	LX	LV
22	XXX	XXIII	54,12	LXI	
23	XXXI	XXIV	55	LXII	LVI
24	XXXII	XXV	56	LXIII	LVII

Rubricarum laterculus libello praepositus cum in libris *NAP*² non differat ab eo, quem efficiunt rubricae per ipsum commentarium dispersae, diversa forma procedit in libris *RC*, quamquam ibi quoque capita LXIII numerata fuisse in archetypo numeri declarant licet in nostris libris perturbati, eundem indicem, sed amplificatum libello praeponunt classis secundae codices *MQ*, item *L*² et Leidensis publicorum 113. index is in *RC* caret praescriptione et subscriptione; libri *MQ* praescribunt haec: *indiculus capitulorum* (*cap'* Q Leid., *cccl* M) *Iuli Solini rerum collectarium infra scriptarum sic*, subscribunt iidem et *L*²: *explc indiculum* (*-lus* L²) *C.* (sic MQ, *capit* L², om. Leid.) *Iuli Solini collectarium* (*collectaneum* L²) *rerum memorabilium feliciter* (*fel.* om. L²), ubi vocabulum post *indiculus* quamquam librarii pro capitulorum nota habuerunt, in archetypo praenominis auctoris notam fuisse crediderim. subieci specimen tam formae simplicis ex libris *RC* quam amplificatae ex libro *M.*

RC	*M*
de origine urbis Romae	*deficit praescriptio, numerantur capita LX*
Italia et in ea mira	Italia in ea mira : *numerantur capita XVI*
Corsica et in ea mira	Corsica in ea : *numeratur caput I*
Sardinia et in ea mira	Sardinia in ea : *numerantur capita III*
. . . .	. . . .
Brittania et in ea mira	Brittania: in ea
	I nomina insularum
	II Iuvernia
	III Silura
	IIII Tanatis
	V Thylae
	VI circuitus Brittaniae. in eo mira
	VII de gagathae lapide
	VIII gens Pictorum
. . . .	. . . .
sinus Persicus et in eo mira	sinus Persicus et Arabicus: *numerantur capita XIIII sic*:
	I gens Carmaniae
	II de his quarum odio habent
Parthia et in ea mira	III Parthia
Babylonia et in ea mira	IIII Babylonia
	V omnia ora oceani posse navigari ab India Gadir usque
	VI de Trogloditis et Ictuofagis
	VII nomina insularum in oceano

VIII (*sic*) Athlantico costitutorum
VIIII Gorgadas
X Hesperidum insulae
XI Fortunate
XII Embrion insula
XIII Iunonia insula
XIIII Nivaria
XIIII (sic) Canaria

Ita in forma ampliore effecta capita minora libri classis secundae, quam diximus nnmeros non apponere rubricis, numerant denaria fere ratione. scilicet in indice libri *M* non constanter, sed passim numeri plerumque denarii adscribuntur effecti ex capitibus illis a principio ad calcem libelli pernumeratis. primus eius generis numerus in eo indice enuntiatus est CXV post rubricas novem primas, quae capita efficiunt CXIV (60 + 16 + 1 + 3 + 9 + 7 + 11 + 1 + 6), adscriptus ad rubricae decimae inscriptae *Thratia cum moribus et gentibus* caput primum inscriptum *de locis et populis*, vere igitur hoc est libelli caput CXV. extremus eius generis numerus in indice est CCCCLX adscriptus ad rubricae supra plene relatae caput XII vel XIII, id quod recte respondet capitum per indicem eum numerationi; divisit igitur qui secundae classis archetypum ordinavit Solini commentarium in capita CCCCLXIII. eadem capitum numeratio in tribus huius classis codicibus primariis *MLG* redit ad marginem libelli ipsius non continuata, sed quatenus superest respondens. dabo eorum numerorum primos postremosque

M = primum LX iuxta *navis a Phrygia* p. 30, 7: respondet illi numero in indice caput inscriptum *de pudicitia matronali felicitate etiam et adversa singulorum*
postremum CCCCL iuxta *praeterea habet* p. 203, 8: in indice idem numerus adscriptus est ad caput *de celonofagis*

L = primum CCXXX iuxta *etiam mitiorque* p. 123, 11: in indice libri *M* idem numerus adscriptus est ad caput inscriptum *de ammodita et ceteris infra scriptis* = p. 123, 4
postremum CCCXXX iuxta *Oxus amnis* p. 179, 19: in indice *M* idem numerus adscriptus est ad caput *de Aretissa flumine* = p. 157, 14, contra CCCLXXX ad caput quod respondet *gentes circa Oxum amnem* = p. 179, 19

G = primum CCLXX iuxta *visa sunt* p. 134, 2: in indice *M* is numerus adscriptus est ad caput *de catoblepa* = p. 134, 8
postremum ut *L*.

In editione priore eius numerationis vestigia in *LG* servata rettuli, cola

autem commatave quaenam ita indicarentur, non repperi nec facile reperire potui, cum diasceuasta capita nulla ratione diviserit; iam index libri *M* quid significetur aperuit.

Quae de laterculo hoc exposuimus, declarant eum redire ad archetypum commune classis primae et secundae, cum eum habeant tam *RC* quam *MQ*. id ipsum confirmant lectiones ex laterculi forma ampliore petendae; recedunt enim non uno loco a lectionibus classis secundae easque emendant. ita p. 213, 1 *Embrion* vocabulum recte scriptum solus index classis secundae servavit leviter corruptum in classe tertia, graviter (*norion*) in libris omnibus classis secundae prima hoc loco mutila. item *carmania* p. 202, 3. 203, 7. 204, 3 index fere recte in libris corruptum fere in *germania*; p. 101, 6 *tanatis* index rectius quam quod est in libris classis huius *tanus*. meliora haec cum redeant fere in libris classis tertiae, aliquando indicem ad eius ordinis libros factum esse credidi, sed erravi; nam ut alia mittam, immunis est ab eius classis naevis, habens p. 101, 1 *Siluram* insulam, non Scillinas, item in Arabia capiti *de myrra* = c. 33, 9. 10 subiungens caput *de foenice ave* = c. 33, 11 sq. non interposito loco de cinnamo.

Rubricas omnes non profectas esse ab auctore declarat primum inepta et subabsurda operis divisio vel hoc auctore non bono indigna, deinde barbarismi minime Soliniani, ut c. 13 *flumen histrum* casu primo; denique mendae ex archetypo depravato in rubricas illatae, ut c. 1, *f de alectorio lapide* enatum ex corruptela antiquissima p. 19, 14 *alectorius* pro *alectoria usus*.

VI. ORTHOGRAPHICA.

Orthographicis in commentario codicibus aetatis vere Romanae nullis nobis tradito immorari noluimus; itaque exceptis nominibus propriis maxime non vulgaribus eius generis vitia peraeque suppressi. attamen ubi rettuli variam lectionem, retinui ut par erat librorum barbarismos, sed ita ut ubi plurium librorum scriptura referenda esset in ipsa lectione consentientium, dissentientium in orthographicis, id raro notarem. ita ubi *quae* attuli ex libris pluribus, fieri potest, ut in horum quibusdam legatur *que*, et sic deinceps. aliquoties talem diversitatem ita indicavi, ut *h* litteram modo positam modo omissam parenthesi circumscriberem, libris inter *y* et *i* fluctuantibus post *y* insererem (*i*). talia neminem opinor morabuntur. — Vetustae orthographiae ut reliquias non raras, ita labentis aetatis sordium copiam ingentem libri nostri exhibent. utrumque ut demonstretur, sufficiet elenchus qui sequitur, respiciens ibi ubi codicis nota nulla opponitur potissimum librum Vaticanum 3342 = *R* saec. X.

ae pro *e* raro, passim *e* pro *ae*

e pro *i* aliquoties *C*: *altetudo* — *flumene* et passim *M*, ut *deneque* — *edetis* — *perstetit* — *ueris* — *uerum*; item *i* pro *e*, ut *consuisse* — *diogenis* — *firme*. — *genetrix*, *intelleg-* recte *RC*

i et *y*:

- *i* pro *y* passim
- *y* pro *i* item: *Cymbria* — *cythara* — *Lybia* — *Lygures* — *sydera* *R*

i ibi, ubi hodie *ii* scribi solet, libri passim exhibent, id quod raro adnotavimus.

o et *u*:

- recte *nungenti* 151, 2 — *promunturium* (*cf. C. I. L.* X, 6430) *R*
- male *iocundus* *R*
- passim permutantur in *M*

-o et *-um* in exitu vocabulorum ubi permutantur (ut 201, 10 in codice *N*), apparatus id indicat. libri nostri ut ab eo soloecismo fere abstinent, ita verisimile est in archetypo communi passim eum adfuisse et sublatum esse a librariis posterioris aetatis

oe in *R* admodum rarum: plerumque substituuntur *e* vel *ae*: *amenus* — *comedia* — *maenia* — *praelium*

b et *u*:
passim permutatae in *RC*: *albo* — *uenibolentia* — *cibilibus* — *deborat* — *excabant* — *nobem* — *nobum* — *octaba* — *bene* = venae — *betuit* — *botum*; item *ciui* — *fauricam* — *preuet* — *urebia* = brevia 48, 15.

b et *p*:
puplic- *C* — *optutu* *C*

c et *d*: *velud* passim, sed non constanter *R* — *aliquod* et *aliquot* confundit *C* — *quicquid* fere *R*; *quidquid* correctum in *quicquid* passim *N*

c et *qu*: *persequuti* *R*

c et *t*: non permutantur in libris *RC*, id quod notabile. adnotavit Traubius (o Roma nobilis p. 13 not. 7) in scriptura Langobardica litteras *ti* ibi, ubi pronuntiandae essent τι, ut in *gentis*, sic formari: ꞇ, ibi autem, ubi pronuntiandae ζι, ut in *nationis*, sic: ꞇ, itaque in codicibus ad eam litteraturam exaratis, quales sunt scripti Casini, corruptam scripturam *nacionis* evitari.

f et *ph*:
f pro *ph* constanter fere *R*: *anthropofagi, Filadelfus* cet.

h male omissa
passim *RC*: *actenus*, *auriunt*
recte fere *harena* *R*

h male adiecta
passim *R*: *adhurit* — *honere* — *humerus* — *humor* (sine *h* 178, 14. 182, 12)

h et *ch*:
nichil *RC* — *archana* *C*

h et *th*:
anthiocus *R* constanter

p inter duas comonantes addita vel omissa
promtius *RC* — *contempnere* *C*

geminatio

male omissa : *compresisse* similiaque passim *R*

recte omissa : *litus R*

Notae non inveniuntur nisi solitae codicum eius aetatis: unum adnoto pro *vero* passim reperiri in solo *R* notam *ū*. praenomina in archetypo notis scripta fuisse inde intellegitur, quod in libris passim aut male omissa sunt (5, 23. 8, 6. 9, 2. 11, 8 cet.) aut perperam soluta (ut 11, 8. 17, 17). item numeros notatos fuisse in archetypo communi inde intellegitur, quod in solvendis iis saepenumero grammatica ratio neglegitur: nos talia in variam lectionem raro admisimus. exempli causa p. 8, 16 *CCXLI* notas habent *RCLP, ducentis* recte *A*, *ducenti* male *NS*, *uno* recte *NS, una* male *H*.

In recensendo Solino quid ego secutus sim, ex supra dictis satis apparet. auctores a Solino Solinive auctore proximo usurpatos adnotavi ad marginem interiorem, Solinianorum compilatores ad imum marginem, in testimoniis utriusque generis colligendis egregie adiutus cum Salmasii commentariis plenis et doctis tum collectaneis a Carolo Ludovico Rothio ea qua pollebat eruditione et industria olim paratis, cavens autem quantum fieri potuit a locis similibus quidem, sed non sumptis ex ipso Solino. — In apparatu ordinando cum iam eo perventum sit, ut non tam a singulis codicibus pendeamus quam a tribus eorum ordinibus, ut facilius lectiones distinguantur, ubi utiliter fieri potuit, eas per classes distribui praescriptis numeris I. II. III. — Libellus parvus est, auctor mediocris; recensens eum laborem intellexi fortasse maiorem fore quam fructum, neque tamen operam perdidisse mihi videor, curans, quantum mihi datum est, ut editoris officiis diversis satisfacerem et rem quatenus a diligentia pendet absolverem.

Berolini,
m. Iulio a. 1895.

Corrigenda.

p. 4, 15 *adde* PL. 10, 79 auct.
p. 43 *ad* c. 49: *similia Augustinum de civ. dei 18, 16 sumpsisse ex Solino potius quam ex Plinio censet Kuebler.*
p. 45, 3 Ilhacesiam] *scr.* Ithacesiam.
p. 59 *ad* 1: PL. 4, 21] *scr.* PL. 4, 24.
p. 73—87 *infra textum nota* (B) *delenda: vide praef. p. XXX.*
p. 82 *infra textum v.* 3: 6, 46] *scr.* 5, 46.
p. 86, 16 ad uenas *potius quam* advenis, *vide praef. p. LXXXIII.*
p. 88 *adn. ad* 15 erunt] *scr.* erant.
p. 101 *adn. ad* 6: Thanetos *Beda*] *scr.* Tanatos *Beda.*
p. 105, 10 Atlanticos . . . 11 orbis *non ex Solino sumpsit Isidorus, sed ex Orosio.*
p. 106 *infra textum v.* 1: p. 14] *scr.* p. 4.
p. 108 *adn. ad* 5: diceremus] *scr.* libyam diceremus.
p. 117 *infra textum v.* 3: 81—88] *scr.* 81—87.
p. 119 *infra textum v.* 3 Dicuil 7, 8, 2] *scr.* Dicuil 7, 34.
p. 125 *ad* 5: PL. 37, 17] *scr.* PL. 37, 175.
p. 163 *infra textum v.* 4: 6, 52—55] *scr.* 7, 52—55.
p. 188, 7—9 *add.*: compilavit Isidorus 11, 3, 27.
p. 204 *ad* 14: PL. 6, 11] *scr.* PL. 6, 112.
p. 217, 3 *scr.* recepimus etiam quae.
p. 218, 13. 14 *pro* A *scr.* F.

C. IVLIVS SOLINVS.

C. IVLII SOLINI
COLLECTANEA RERVM MEMORABILIVM.

SOLINVS ADVENTO SALVTEM.

Cum et aurium clementia et optimarum artium studiis praestare 1 te ceteris sentiam idque oppido expertus de benivolentia tua nihil temere praeceperim, e re putavi examen opusculi istius tibi potissimum dare, cuius vel industria promptius suffragium vel benignitas veniam spondebat faciliorem. liber est ad conpendium praeparatus, quantum- 2 que ratio passa est ita moderate repressus, ut nec prodiga sit in eo copia nec damnosa concinnitas. cui si animum propius intenderis, velut fermentum cognitionis magis ei inesse quam bratteas eloquentiae deprehendes. exquisitis enim aliquot voluminibus studuisse me inpendio 3 fateor, ut et a notioribus referrem pedem et remotis largius inmorarer. locorum commemoratio plurimum tenet, in quam partem ferme inclinatior est universa materies. quorum meminisse ita visum est, ut inclitos terrarum situs et insignes tractus maris, servata orbis

RCNH LM(B) SAP

De inscriptione vide praefationem.

3 solinus (iulius solinus *H*) aduento salutem *om. B* 4 et *om.* C^1 arium *M* praestare te] prestaret N^a 5 sententiam *RN* 6 praeceperim e re putaui] *N*, praeceperit mere putaui *M*, praeceperim reputaui *LBP*, praeciperem reputaui *S*, perceperim * eputaui C^1, perceperim reputaui RC^2H, percipere me reputaui *A* istius tibi potissimum] huius postissimum *S* 8 spondeat *P*, spondebant *M* 9 prodita *M* in ea sit *A* 10 nec *om. N* animam H^1 proprius *RNMS* 11 magis ei inesse *II* (N^2LMBP), magis inesse *I* (N^1HSA, *om. RC*) brattea se eloq. *R*, eloq. br. *AP* 12 deprehendis *A*, deprehendentes *M* et quisitis *M* studuisse me] studiose me *R*, studiis semel N^a 13 et a] a *M* largius] longius N^2 14 quam partem] *II* (*LMBP*), qua parte *I* (*RCNHSA*) 15 meminisse *I* (*RCNHSA*), commeminisse *II* (*LMBP*) 16 insignis *HM*

4 distinctione, suo quaeque ordine redderemus. inseruimus et pleraque
differenter congruentia, ut si nihil aliud, saltem varietas ipsa legentium
fastidio mederetur. inter haec hominum et aliorum animalium naturas
expressimus. addita pauca de arboribus exoticis, de extimarum gentium
formis, de ritu dissono abditarum nationum, nonnulla etiam digna
5 memoratu, quae praetermittere incuriosum videbatur quorumque aucto-
ritas, quod cum primis industriae tuae insinuatum velim, de scripto-
ribus manat receptissimis. quid enim proprium nostrum esse possit,
cum nihil omiserit antiquitatis diligentia, quod intactum ad hoc usque
aevi permaneret? quapropter quaeso, ne de praesenti tempore editionis
huius fidem libres, quoniam quidem vestigia monetae veteris persecuti
6 opiniones universas eligere maluimus potius quam innovare. ita si
qua ex istis secus quam opto in animum tuum venerint, des velim
infantiae meae veniam: constantia veritatis penes eos est quos secuti
7 sumus. sicut ergo qui corporum formas aemulantur, postpositis quae
reliqua sunt, ante omnia effigiant modum capitis, nec prius lineas
destinant in membra alia, quam ab ipsa ut ita dixerim figurarum arce
auspicium faciant inchoandi, nos quoque a capite orbis, id est ab
urbe Roma principium capessemus, quamvis nihil super ea doctissimi
auctores reliquerint, quod in novum praeconium possit suscitari, ac
8 supervacuum paene sit relegere tramitem decursum tot annalibus. ne
tamen prorsus dissimulata sit, originem eius quanta valemus perse-
quemur fide.

RCNH LM(B) SAP

---

1 quoque *HM* 2 uarietas saltim *A* 3 fastido H^a 4 *post* arb. *ins.* et lapidibus *III* (*AP*), et de laudibus *M* estimarum *R* 6 iniuriosum H^1 (?) quorumque] quorum *S* 7 quod .... uelim] quod ante omnia dimittere in pectus tuum uelim *III* ($N^2L^2Q^2AP^2$, *hic praescribens:* glosa est) 7 industria *M* insinuatam *M* de] a N^2 8 manat receptissimis (receptimis *R*)] r. m. H^a pr. nostr. esse possit (potest *M*)] afferre nouum possimus (possumus *A*) *III* (N^2AP^2) 9 amiserit *I* (*RCNS*) in tantum *N*(?)*S* 11 libris *N*(?)*S* uniuersas *om. P* 13 ex] et *N* secus] sequutus H^a, secus nam uia N^a in animum tuum (*om. H*) uenerint] acceperis *III* (AP^2) 14 constantia] *I* ($RCNHSAP^1$), nam constantia *II* ($LMBP^2$) 15 ergo] ergo hi *III* (*SA*) postpositis q. r. sunt *om.* P^1 16 efficiant M^1 lineam *C* 17 in *om.* C^1 ad ipsam *M* arte *B*, arcem *M* 18 inchandi H^a a *om. II* (*LMP*) 19 capessimus *C* quamvis] quamlibet N^2A doctissimi auctores reliquerint] reliqui fecerint auctores doctissimi *III* (N^2P^2) 20 in *om.* L^aH^a nouum pr.] *I* (*RCNHSA*)*B*, notuum pr. *M*, nouum nostrum praeconium *II* (LP^1), pr. subitum *III* (N^2P^2) 21 praelegere *M* nec *S* 22 prosequemur *H* *de subscr. praefationis vide praef.*

IGN. Sunt qui videri velint Romae vocabulum ab Euandro primum 1, 1
datum, cum oppidum ibi offendisset, quod extructum antea Valentiam
dixerat iuventus Latina, servataque significatione inpositi prius nominis,
Romam Graece Valentiam nominatam. quam Arcades quoniam habi-
tassent in excelsa parte montis, derivatum deinceps, ut tutissima
urbium arces vocarentur. Heraclidi placet Troia capta quosdam ex 2
Achivis in ea loca ubi nunc Roma est devenisse per Tiberim, deinde
suadente Rome nobilissima captivarum quae his comes erat, incensis
navibus posuisse sedes, struxisse moenia et oppidum ab ea Romen
vocavisse. Agathocles scribit Romen non captivam fuisse, ut supra 3
dictum est, sed Ascanio natam Aeneae neptem appellationis istius
L. 3, 65 causam fuisse. ‖ traditur etiam proprium Romae nomen, verum tamen 4
vetitum publicari, quoniam quidem quo minus enuntiaretur caerimo-
niarum arcana sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides
placitae taciturnitatis, Valerium denique Soranum, quod contra inter- 5
dictum eloqui id ausus foret, ob meritum profanae vocis neci datum.
inter antiquissimas sane religiones sacellum colitur Angeronae, cui 6
sacrificatur ante diem XII k. Ian.: quae diva praesul silenti ipsius
praenexo obsignatoque ore simulacrum habet.

RCNH LM(B) SAP

v. 1 sunt — 4 nominatam: *similia Ateius apud Serv. Aen.* 1, 273 *et ex historia Cumana Fest. p.* 266 *v. Romam* 5 derivatum — vocarentur: *inde Isidorus* 15, 2, 32 6 Heraclidi *cf. Müller fr. hist. Graec.* 3 *p.* 168 10 Agathocles *cf. Müller fr. hist. Graec.* 4 *p.* 290.

---

2 offendisset] effodisset N^2 extraneum *A* 4 habitassent] nominassent *R, post* montis *A* 6 uocaretur *RC* 7 archiuis *H*, achiois *M* 8 captiuaram *N*, capitauarum *S* eis *H* 9 struxisse] *I* (*RCNH*), instruxisse *II* (*LM^bBSAP*, instuxisse M^a) 10 romén *cum apice, ut infra p.* 4, 5 megalén, *L* ab] et ab *M* uocasse *H* scribet *M* fuisse *post* est *A* ut *om. M* 11 ascanio *I* (*RNHSA*, asscanio *C*), ab ascanio *II* (*LMBP*) neptam *A* 12 uerum tamen uetitum (uentitum *S*, ue∗tilum *R*)] *I* (*RCNHSA*), et uerum magis quod numquam in uulgum uenit sed uetitum *II* (*LMB et sic, sed* et uerum magis *et* sed *supra v., P*) 13 enuntiarentur *S*, inclaresceret (-rent P^2) *III* (AP^2) 14 sanxerint *S*, sansisent N^2 notiam N^a 15 placide *H* 16 eloquii id *S*, eloquium (*om.* id) *H*, id eloqui *III* (*AP*) datum] destinatum N^2Q^2 17 angerona *M* 18 die *R* XII klm ianrum *L similiterque ceteri libri* ipsius] *I* (*RCNHSA*), istius *II* (*LMBP*) 19 simulchrum *H* habens *RC*

1, 7 ‖ Ambiguitatum quaestiones excitavit, quod quaedam ibi multo IGN.
ante Romulum culta sint. quippe aram Hercules, quam voverat, si
8 amissas boves repperisset, punito Caco patri Inventori dicavit. qui
Cacus habitavit locum, cui Salinae nomen est: ubi Trigemina nunc
porta. hic, ut Gellius tradidit, cum a Tarchone Tyrrheno, ad quem
legatus venerat missu Marsyae regis, socio Megale Phryge, custodiae
foret datus, frustratus vincula et unde venerat redux, praesidiis amplioribus occupato circa Vulturnum et Campaniam regno, dum adtrectare
etiam ea audet, quae concesserant in Arcadum iura, duce Hercule qui
9 tunc forte aderat oppressus est. Megalen Sabini receperunt, disci-
10 plinam augurandi ab eo docti. suo quoque numini idem Hercules
instituit aram, quae maxima apud pontifices habetur, cum se ex Nicostrate, Euandri matre, quae a vaticinio Carmentis dicta est, inmortalem conperisset. consaeptum etiam, intra quod ritus sacrorum, factis
bovicidiis, docuit Potitios, sacellum Herculi in Boario foro est, in quo
11 argumenta et convivii et maiestatis ipsius remanent. nam divinitus
neque muscis illo neque canibus ingressus est. etenim cum viscerationem sacrificolis daret, *Myiagrum deum dicitur inprecatus, clavam
vero in aditu reliquisse, cuius olfactu refugerunt canes: id usque nunc
12 durat. aedem etiam, quae Saturni aerarium fertur, comites eius con-

RCNH LM(B) SAP

---

1 *ante* ambiguitatum (-tem *A*) *ins. rubricae loco* (*pro textu A*) de temporibus urbis conditae *libri praeter R et v. vacuo relicto P* multa *M*
2 cultura *A* sint] RCL^1 (si * *) *BP*, sit NHL^2SA aram] *I* (*RCSA*, ara *N*, harum *H*), ante aram *II* (*LMBP*) herculis *II* (*LMBA*) nouerat RP^1
3 dictauit *S* 4 casus MN^a sabinae C^2 ibi *M* 5 gellius] *II* (*LMBP*), cellius *I* (*RCNHSA*), *male* Caelius *edd. nec huc pertinet locus Strabonis* 5, 230 tradidit] *I* (*RCNS*), tradit *II* (*LMBPA*) *H* a] ad *NS*, *om.* H^a tharcone *RCLBS*, tharchone *C*, tarco * ne *N* tyreno *RN*, * * terrheno L^1 6 missus *RCNSM*, iussu *H* migale *R* frege *M* 7 reduxit *RBA* 8 uulturnam *M* adtrectare (adtractare *N*) et. ea aud.] adtractat (adtrectat *P*) etiam ea *III* (*AP*) 10 tunc] tum *I* (*RCNHS*) ad * era * t *L* est *om. A* megalem *MA* disciplina *R* 11 doctis *R*, edocti *H*, dicti *NS* nomini *M* herculis *M*
12 nicostrata *RC* 13 mare M^a 15 ouicidiis L^1, bibicidiis *M* potitios] *II* (L^1MP, poticios *B*), poetitios *I* ($RCNH^bL^2S$, poetios H^a, poeticios *A*) sacellum] *I* (*RCNHSA*), hoc sacellum *II* (*LMBP*) bouario *A* 16 conuiuii et] *II* (N^2LMBAP), conuiuiae *I* (N^1S, conuiae *H*, conuiuia *RC*) remanent] *CHLMP*, remanet *RNS*, remanerent *A* 17 uisceratione *R* 18 sacrificolis daret] *II* (*MP*, sacricolis daret *LBA*), sacrificiilidaret *I* (*RN*, sacrificii litaret *CHS*) myagrum *NLMA*, miagrum *RHS*, migarum B^2P, muscarum *C*, onagrum B^1 clauem S^2, clauim *H* 19 auditu *R*, a * ditu *M* olfactu] *I* (*RCNHSA*), olfactum *II* (*LMBP*) refugierunt *A* 20 etiam *S*

IGN. diderunt in honorem Saturni, quem cultorem regionis illius cogno-
verant extitisse. iidem et montem Capitolinum Saturnium nominave-
runt. castelli quoque quod excitaverunt portam appellaverunt Satur- 1, 13
niam, quae postmodum Pandana vocitata est. pars etiam infima
Capitolini montis habitaculum Carmentae fuit, ubi Carmentis nunc
fanum est, a qua Carmentali portae nomen datum. Palatium nemo 14
dubitaverit quin Arcadas habeat auctores, a quibus primum Pallan-
teum oppidum conditum: quod aliquamdiu Aborigines habitarunt,
propter incommodum vicinae paludis, quam praeterfluens Tiberis fecerat,
profecti Reate postmodum reliquerunt. sunt qui velint a balatibus ovium 15
mutata littera, vel a Pale pastorali dea, aut ut Silenus probat a Palantho
Hyperborei filia, quam Hercules ibi conpressisse visus est, nomen
monti adoptatum.

Sed quamquam ista sic congruant, palam est prospero illi augurio 16
deberi gloriam Romani nominis, maxime cum annorum ratio faciat
cardinem veritati: nam, ut adfirmat Varro auctor diligentissimus, 17
Romam condidit Romulus, Marte genitus et Rea Silvia, vel ut non-
nulli Marte et Ilia: dictaque primum est Roma quadrata, quod ad
aequilibrium foret posita. ea incipit a silva quae est in area Apol- 18
linis, et ad supercilium scalarum Caci habet terminum, ubi tugurium
fuit Faustuli. ibi Romulus mansitavit, qui auspicato murorum funda-
menta iecit duodeviginti natus annos, XI k. Mai., hora post secundam
ante tertiam [plenam], sicut L. Tarruntius prodidit mathematicorum
nobilissimus, Iove in piscibus, Saturno Venere Marte Mercurio in scor-

RCNH LM(B) SAP .

v. 6 Palatium — 8 conditum *compilavit Isidorus* 15, 3, 5   11 Silenus *Müller fr. hist. Gr.* 3, 100.

---

1 honore *II* (*LMBP*)   cultores *R*   agnouerunt *A*   2 idem *RCLBAP*, item *NHS*   capitolium *SA*   3 excitauerat *A*   portem *M*   saturnam *H*^{a} 4 uocata *H*   5 carment(a)e *libri* (ae *in litura L*), Carmentis *Salm.* *ante* ubi (ubi et *A*) *ins.* habitaculo carmentis aquae carmentalis porta dicta *M*   6 datum] datum est *CN*^{2}*SAP*   7 arcades *A*   pallantem *M*   8 conditum *om. L*   ab origine *SA*   habitarunt] *N*^{1}*LS*, habitauerunt *H*, habitarunt et *RC*, habitatum *N*^{2}*MBP*, habitauit *A*   9 praeter] propter *H*   10 rate *R*, reatiae *M*   11 pela *M*   ut *om. RM*   a *om. C*^{1} palantha *CS*^{2} 12 hobyrperperei *R*, yperbone *H*   herculus *M*   14 ita *P*   15 deberit *M*   r. n. gl. *III* (*AP*)   16 ueritatis *C*   17 marte g. matre *H*   rea] *RCNS*, rhea *LAP*, hea *HM*, hera *B*   ut *om. H*^{a} 18 primum est] est pr. *RC*   19 aequilibrum *CM*   incipit a] in cipria *H*   20 tugirium *M*   21 auspicatu *M*   22 annis *RC*   secundum *H*   23 plenam] *II* (*LMBP*^{2}), *om. I* (*RCNSAP*^{1}, uel *H*)   lucius *NL*^{2}*MSAP*, *om. RCHL*^{1}(?)*B*   tarruntius] *NLMSA*, taruncius *B*^{2}, tarrantius *R*, arruntius *HP*, terentius *B*^{1}, *om. C*   prodit *H*

19 pione, Sole in tauro, Luna in libra constitutis. et observatum dein- IGN.
ceps, ne qua hostia Parilibus caederetur, ut dies iste a sanguine
purus esset, cuius significationem de partu Iliae tractam volunt. idem
20 Romulus regnavit annos septem et triginta. de Caeninensibus egit
primum triumphum et Acroni regi eorum detraxit spolia, quae Iovi
Feretrio primus suspendit et opima dixit. rursum de Antemnatibus
triumphavit, de Veientibus tertio. apud Caprae paludem nonis Quin-
tilibus apparere desiit.
21 Ceteri reges quibus locis habitaverunt, dicemus. Tatius in arce,
ubi nunc aedes est Iunonis Monetae: qui anno quinto quam ingressus
urbem fuerat a Laurentibus interemptus est. septima et vicesima olym-
piade hominem exivit. Numa in colle primum Quirinali, deinde propter
aedem Vestae in regia quae adhuc ita appellatur: qui regnavit annis
22 tribus et quadraginta: [sepultus sub Ianiculo]. Tullus Hostilius in
Velia, ubi postea deum Penatium aedes facta est: qui regnavit annos
23 duos et triginta, obiit olympiade quinta et tricesima. Ancus Marcius
in summa sacra via, ubi aedes Larum est: qui regnavit annos quat-
24 tuor et viginti, obiit olympiade prima et quadragesima. Tarquinius
Priscus ad Mugoniam portam supra summam novam viam: qui regnavit

RCNH LM(B) SAP

v. 7 apud — 8 desiit *ex* Solino in collectaneis *citant ad Lucan.* 1, 197 *scholia codicis Wittiani vix aetatis antiquae* 9 Tatius — 12 exivit *ex* Solino in collectaneis vel polyhistore *citat Priscianus* 1, 28; *item ex* Solino in collectaneis *idem* 10, 50; Tatius hominem exivit *ex* Solino in memorabilibus *idem* 18, 213; postquam Tatius hominem exivit *ex* Solino *idem* 18, 174.

1 in libra] libra *I* (*RCNS*) 2 quam *R* 3 patu *H* iliae] die *A* tractum *H* 4 regnauit *om. R* annis *H* de caeninensibus] *II* (*LM*, de caeniensibus P^1, decem mensibus *B*), de caninensibus *I* (*RCNHSA*), de caninis P^2 5 atroni *M* 6 opima N^a rursus *RC* antennatibus *H* 7 beientibus *R*, begentibus *C*, uelentibus *M* capriae MP^1, capree BP^2 padule *R* quintibus *N* 8 conparere P^1M desiuit *A* 9 ceteris H^a regis *M* quibus l. habitauerunt (-rint *Salmasius*) dicemus] q. h. dic. loc. *A* arthae *M* 10 aedes (*vel* aedis) est] *I* (*RCNHS*) *Prisc.*, est aedes (*vel* aedis) *II* (*LMBAP*) quam] *I* (*RCNHSAP*) *Prisc.*, postquam *II* (*LMBP*^{2}) 11 interemptus est] *II* (*LM*) *Prisc.*, interemptus *I* (*RCNH*^{2}*SA*) *B*, interfectus * * H^1 septima — 12 exiuit *haec verba suo loco mota esse, cum pertineant ad Numam, vidit Bröckerus hist. Rom. p.* 521, *at ibi ubi nunc leguntur repperit ea iam Priscianus; auctor collocavit vel certe collocare debuit post* tribus et quadraginta 12 exiuit] *II* (*M*^{2}*AP*, ex * uit *L*) *H Prisc., qui propter hoc voc. citat,* exuit *I* (*RCNS*) M^1B pr. in colle *H* 13 quae] qui *S* qui *om. H* 14 sep. sub ianiculo] *II* (*LMBAP*), *om. I* (*RCNHS*) tullius *HLB* 15 uenilia *R* 16 tricesima] xlma *LBP* (*non M*) 17 annis *H* laurum *M* annis *NHS* 18 uiginti] xxx P^1 primus *H* 19 magoniam H^a, mugontiam A noua *R* regnat *M*

IGN. annos septem et triginta. Servius Tullius Esquilinus supra clivum 1, 2
Urbium: qui regnavit annos duos et quadraginta. Tarquinius Super- 26
bus et ipse Esquilinus supra clivum Pullium ad Fagutalem lacum: qui
regnavit annos quinque et viginti.

Cincio Romam duodecima olympiade placet conditam: Pictori 27
octava: Nepoti et Lutatio opiniones Eratosthenis et Apollodori com-
probantibus olympiadis septimae anno secundo: Pomponio Attico et
M. Tullio olympiadis sextae anno tertio. conlatis igitur nostris et
Graecorum temporibus invenimus incipiente olympiade septima Romam
conditam, anno post Ilium captum quadringentesimo tricesimo tertio.
quippe certamen Olympicum, quod Hercules in honorem atavi materni 28
Pelopis ediderat, intermissum Ifitus Eleus instauravit post excidium

RCNH LM(B) SAP et ad locum 11 quippe — p. 8,1 octavo [*R*]*QF* 4. 7—15. 17. 18. 20—24. 26. 28—36. 38—64. 66. 68—90. 92—97. 99—105. 108—110. 112—117. 120—123. 125—132. 134—139. 141—144. 148—152. 154—158 (*deficiunt G.* 98. 111. 133).

---

1 uiii et xxx *A* seruilius *H*, seruus N^a esquilinus] *II* (*LMBP*)*H*, esquilinis *I* (*RNSA*, exquilinis *C*) supra cliuum .... esquilinum *om. P* 2 urbium] *II* (*LMB*) *H*, orbium *I* (*CNS*, oruium *R*), olbium *A* regnat *M* annis *RC* quadraginta] xxx *II* (*LMB*) 3 esquilinus *II* (L^1, esquilius *M*, esquilinius HL^2B), esquilinis *I* (*RCNSA*) fagutalem] *A*, facutalem *II* (*LMBP*), facudalem *I* (*RCNH*, fagudalem *S*) 4 regnat *M* annis *NHSA*, ann̄ *RC* 5 duodecim *S* 6 octabam *R* nepote *A* et luctatio *R*, et lucatio *BA*, educatio *H* erantosthenes et apollodori *R* opiniones] *I* (*RCNHSA*), opinionem *II* (*LMBP*) 7 olympidis N^a, olimpiade *M* 8 m.] men *R* olympiades *N* sextae] uii *M* 10 captam *R* 11 quippe] post 126, postea 130, quippe post 34. 39^2. 44. 81. 102. 117. 148. 150 A. 155. 156, quippè cum 58 A. *post* certamen 15 certamen] certamur 129^1, *om.* 78 olympicum] -piacum Q^1 (?). 8. 14^2. 31. 38. 44. 45. 46. 58. 61. 68. 81. 99^b. 102. 103. 117. 126. 148. 149. 150 A. 155. 156, -piam 151 quod *inter* olympi *et* cum *M* in honorem *om.* 74^1, in honore *Q.* 11^1. 30. 36. 42. 48. 50. 53. 64. 74. 75. 76. 90. 94. 97. 101. 123. 131. 149 ataui] attaui *passim*, actaui 12. 13. 33, atani 130, atraui 129, ottaui 46 materni] materne 89^a. 99, maternis 90, *om.* 38. 58^1. 130 12 pelopis] polopis 94, pellepis 32^1. 59, pelopi 90, pelonis 38. 78. 130. 137. 148, pelonis uel pelopis 81 ediderat] constituerat 8^2 intermissum] intermiss 152, intermissus 78, intermiserat 34 at *ins.* 39^2 ifitus (*sive* iphitus, yphitus, yfitus, hyphitus) N^2LMQP. 7. 8. 9. 10. 14. 15. 17. 20. 21. 22. 23. 24^2. 25 A. 28. 31. 33. 34. 35. 39^2. 41^2. 43. 45. 46. 47. 49. 55. 56. 58 A. 61. 63. 64. 68. 69. 72^2. 73. 74. 75. 76^2. 77. 79. 88. 89. 92. 93. 95. 96. 99. 102. 103. 104. 105. 108. 109. 112. 116. 117. 120^a. 122. 128. 134. 136. 138. 139. 141. 143. 150. 151. 152. 154. 158, infitus 135, iphiclus 44. 126. 150 A. 157, iphiatus 110, iptus 59, ab ifito 40^2. 70, insitus 57. 71, picus *R*[*R*]CHN^b (p * i * cus N^a, *videtur fuisse* priscus) SB^2 4. 11. 12. 13. 18. 26. 29. 30. 32. 36. 38. 39^1. 41^1. 42. 48. 50. 51. 52. 53. 54. 58. 60^2. 62. 66. 76^1. 78. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 97. 101. 113. 114. 115. 121. 123. 125. 127. 129. 130. 131. 137. 142. 148. 149. 155, picus ifitus 100, istius AFB^1 40^1. 132. 144, picus filius iphiclus eius 156, *inc.* 24^1, *om* 72^1 eleus (*sive* elaeus)]

Troiae anno quadringentesimo octavo. ergo ab Ifito numeratur olympias prima. ita sex mediis olympiadibus interiectis, quibus singulis anni quaterni inputantur, cum septima coeptante Roma condita sit, inter exortum urbis et Troiam captam iure esse annos quadringentos IGN.
1, 29 triginta tres constat. huic argumento illud accedit, quod cum C. Pompeius Gallus et Q. Veranius urbis conditae anno octingentesimo primo fuerint consules, consulatu eorum olympias septima et ducentesima actis publicis adnotata est. quater ergo multiplicatis sex et ducentis olympiadibus erunt anni octingenti viginti quattuor, quibus septima olympiade adnectendus primus annus est, ut in solidum conligantur anni octingenti viginti quinque. ex qua summa detractis quattuor et viginti annis olympiadum retro sex, manifeste anni octingenti et unus
30 reliqui fient. quapropter cum octingentesimo primo anno urbis conditae ducentesima septima olympias conputetur, par est Romam septimae olympiadis anno primo credi conditam.
31 In qua regnatum est annis ducentis quadraginta uno. decemviri creati anno trecentesimo secundo. primum Punicum bellum anno *quadringentesimo octogesimo nono, secundum quingentesimo tri-

RCNH LM(B) SAP

$N^2Q^2AF^1P^1$. 15. 25 A. 40^2. 45. 57. 71. 73^2. 75. 76^2. 94. 96. 122. 132. 144. 150. 158, aelius 34, al(a)eus 60. 73^1. 88, elaus 139, odeus 46, filius *R*[*R*] 18. 24. 40^1. 49. 63. 77. 79. 120. 128, filius eius *$CN^1HLMQ^1SP^2F^2$*. 4. 7. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 17. 20. 21. 22. 23. 26. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 35. 36. 38. 39. 41. 42. 43. 44. 47. 48. 50. 51. 52. 53. 54. 58. 60^v. 61. 62. 64. 66. 68. 69. 72. 74. 76^1. 78. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 89. 90. 92. 93. 95. 97. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 108. 109. 110. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 121. 123. 125. 126. 127. 129. 130. 131. 135^2. 136. 137. 138. 141. 142. 148. 149. 150 A. 151. 152. 155. 156 (*vide supra*). 157, eius filius 10. 58 A, filius herculis *B*, eleus filius eius 55. 56. 134. 154, filius eius eleus 143, filius eius aleus 59, filius istius eleus 70, *om.* 135^1 instaurauit] restaurauit 68 post] primo 129^1, primo post 129^2

1 troge 53 anno *post* uiii 53. 131 quadringentesimo] quatricentesimo 46 quadragentesimo 154, xl 32^1 octauo] tricesimo quarto octauo 11, xxx uiii 54 ifito] *RCN^2LMS*, isto *N^1HBAP* olympias *om. R* 2 iter *N* 3 sit] sit sic *MP* 4 esse *om.* *C^1* 5 triginta (et *ins. NSA*) tres xxxii *H* accidit *I* (*RCNS*) c. *vel* gaius] g. *RC*, gencius *H^a* 6 q.] *R*, quintus *NSAP*, quae *M*, que *C^2*, *inc.* *C^1*, *om. HLB* uerannius *S* a. u. c. *A* 7 consulat *M^a* olympiade *R*, olimpiadis *H* septima] ui *MP* 8 multiplicandis *NS* 9 septima] *I* (*RCNHSA*), de septima *II* (*LMBP*) 10 olympiadis *S* primus annus est] est pr. a. *I* (*RCNHS*, est unus annus *A*) solido *II* (*LBP*, soli * * do *M*) 11 anni *om. A* 12 sex] rex *S^1*, res *S^2* uno *NS* 14 olympiade *R* computetur (-tatur *H*) . . . . 15 olympiadis *om. P* roma *M* 16 est *om. M* quadraginta] lx *H* uno] iii *B* 17 primo punico bello *NSA* 18 quadringentesimo] ccc *modo notis modo litteris libri* octogesimo *om. C* nono] octauo *A* secundo *NSA*

IGN. cesimo quinto, tertium sescentesimo quarto, sociale sescentesimo sexa-
gesimo secundo. ad *A. Hirtium et C. Pansam consules anni 1, 32
septingenti decem: quorum consulatu Caesar Augustus est consul
creatus, octavum decimum annum agens: qui principatum ita in-
gressus est, ut vigilantia illius non modo securum, verum etiam tutum
imperium esset. quod tempus ferme solum repertum est, quo pluri- 33
mum et arma cessaverint et ingenia floruerint, scilicet ne inerti iustitio
langueret virtutis opera, bellis quiescentibus.

Tunc ergo primum cursus anni perspecta ratio, quae a rerum 34
origine profunda caligine tegebatur. nam ante Augustum Caesarem
incerto modo annum conputabant, qui apud Aegyptios quattuor mensi-
bus terminabatur, apud Arcadas tribus, apud Acarnanas sex, in Italia
apud Lavinios tredecim, quorum annus trecentis septuaginta quattuor
diebus ferebatur. Romani initio annum decem mensibus computa- 35
verunt a Martio auspicantes, adeo ut eius die prima de aris Vestali-
bus ignes accenderent, mutarent veteribus virides laureas, senatus et
populus comitia agerent, matronae servis suis cenas ponerent, sicuti
Saturnalibus domini: illae ut honore promptius obsequium provocarent,
hi quasi gratiam repensarent perfecti laboris: maximeque hunc mensem
principem testatur fuisse, quod qui ab hoc quintus erat Quintilis
dictus est, deinde numero decurrente December sollemnem circuitum 36
finiebat intra diem trecentesimum quartum: tunc enim iste numerus
explebat annum, ita ut sex menses tricenum dierum essent, quattuor
reliqui tricenis et singulis expedirentur. sed quoniam ratio illa ante 37

RCNH LM(B) SAP

1 tertio *NSA* sociale *om. C* sexagesimo] lxx *LBP* (*non M*) 2 a. *om. libri* hirtiu * *L*, hircio *H* c.] g. *RCH*, *om. B* pansa * *L*, pansa *RCH* consul * * *L*, consulibus *H* 3 septingenti] sexcenti *NHS*, DCCC *P* decem] IX *B* consul (et consul *A*) cr. est *HA* 4 principatu *S* 5 illius] *I* (*RCNHSA*), eius *II* (*LMBP*) 6 quod *M* primum *H* et *om.* H^a 7 floruerunt *BA* ne *om. H* iustitia $RCNS^2$ 8 languerent *RC* 9 anni] *RCLMBP*, annui *NHSA* ratio] ratio est *II* (*LMBP*) 10 profunda caligine *om. R* aegebatur *S*, tenebatur N^2 11 incerto (incerte *M*) modo] incontomo *H* 12 arcades *A* acarnanas] *I* (*RCS*, arcananas *N*, arcananos *A*, arcanas *H*), carnanas *II* (*LMBP*) 13 annos *RNM* annis *A* quattuor] et quattuor *LBP* 14 in initio *H* 15 diei RC^1S de *om. H* auris *M* uectigalibus *A* 16 ignis *M* accederent *P* 18 honores *M* promptius] ad pr. *C* 19 profecti *H* 20 fuisse test. *H* qui] quia N^2H ab] ad *BA* quintilis] quin * tus *M* 21 doctus *R* humero *M* circuitum] *II* (*LMBP*), circiter *I* (*RCNHSA*) 22 trecensimum *N*, tricesimum *S* 24 expedirentur] experirentur N^1(?)*S*, expertirentur *H*, explicarentur N^2A

Numam a lunae cursu discreparet, lunari computatione annum perae- IGN.
1, 38 quarunt, quinquaginta et uno die auctis. ut ergo perficerent duodecim
menses, de sex mensibus superioribus detraxerunt dies singulos, eos-
que quinquaginta istis et uno diebus adnexuerunt, factique quinqua-
ginta septem divisi sunt in duos menses, quorum alter viginti novem,
39 alter viginti octo dies detinebant. sic annus habere quinque atque
quinquaginta et trecentos dies coepit.

Postmodum cum perspicerent temere annum clausum intra dies
quos supra diximus, quandoquidem appareret solis meatum non ante
trecentesimum sexagesimum quintum diem, abundante insuper qua-
drantis particula, zodiacum conficere decursum, quadrantem illum et
decem dies addiderunt, ut ad liquidum annus diebus trecentis sexa-
ginta quinque et quadrante constaret, hortante observatione inparis
40 numeri, quem Pythagoras monuit praeponi in omnibus oportere. unde
propter dies inpares diis superis et Ianuarius dicatur et Martius:
41 propter pares Februarius quasi ominosus diis inferis deputatur. cum
itaque haec definitio toto orbe placuisset, custodiendi quadrantis gratia
a diversis gentibus varie intercalabatur, nec umquam tamen ad liqui-
42 dum fiebat temporum peraequatio. Graeci ergo singulis annis undecim
dies et quadrantem detrahebant, eosque octies multiplicatos in annum
nonum reservabant, ut contractus nonagenarius numerus in tres
menses per tricenos dies scinderetur: qui anno nono restituti efficie-
bant dies quadringentos quadraginta quattuor, quos embolismos vel
43 hyperballontas nominabant. quod cum initio Romani probassent, con-

RCNH LM(B) SAP
§ 40 *cf. Isidorus* 5, 33, 4.

---

1 numa *R* a *om. I* (*RCNHS*) luna et cursu *N(?)S* discrepare *M* 3 de sex] uii *M* sup.] prioribus *III* (AP^2) 4 uni *A* adnexerunt H^aS, adiun(c)xerunt MBP^1 5 alter uiginti nouem *om. S*, alter uiginti octo *om.* M^aA 6 dies detinebant (-bat N^2S)] diebus agebatur *III* (N^2AP^2) 8 perspiceret *I* (*RCNS*), prespicerint *M* timere *M* 9 apparet *I* (*RCNHSA*) soles N^a meatus RC^1M 10 tricentesimum *L* abundan N^a quadrata *M* 11 particulam *M* conficeret *NS* 12 ad liquidum] aliquidum *M*, ad aliquidum *N* annis *A* diebus *post* quinque *A* 14 numero *M* 15 diis] diebus B^1A 16 omnosus *N* diis] diebus B^1A inferiis *M* deputantur (n *expunct.*) *P*, scribitur P^2 17 orbi *H* 18 a diuersis] diuersis *M*, aduersis *P* aliquidum *M* 21 nouum *H* reseruabant] reseruabat N^a, referebant *H* (*superscr.* id est reseruabant) ut *om. NS* 22 sciderunt *R* anno] a *M* nouo *H* 23 quadringentos] ccc *P* embolismos] RCN^2HBP^1, embolimeos N^1S, enboleuia N^mP^2, embolesmeos *M*, embolism • os *L*, embolismeas *A* 24 in initio *LMP*

IGN. templatione numeri parilis offensi neglectum brevi perdiderunt, trans-
lata in sacerdotes intercalandi potestate: qui plerumque gratificantes
rationibus publicanorum pro libidine sua subtrahebant tempora vel
augebant. cum haec sic forent constituta modusque intercalandi inter- 1, 44
dum cumulatior, interdum fieret imminutior, vel omnino dissimulatus
praeteriretur, nonnumquam accidebat, ut menses qui fuerant trans-
acti hieme, modo aestivum modo autumnale tempus inciderent.

Itaque C. Caesar universam hanc inconstantiam, incisa temporum 45
turbatione, composuit, et ut statum certum praeteritus acciperet
error, dies viginti unum et quadrantem simul intercalavit: quo pacto
regradati menses de cetero statuta ordinis sui tempora detinerent.
ille ergo annus solus trecentos quadraginta quattuor dies habuit: alii
deinceps trecentenos sexagenos quinos et quadrantem. et tunc quo-
que vitium admissum est per sacerdotes. nam cum praeceptum esset, 46
anno quarto ut intercalarent unum diem, et oporteret confecto quarto
anno id observari, antequam quintus auspicaretur, illi incipiente quarto
intercalarunt, non desinente. sic per annos sex et triginta cum novem 47
dies tantummodo sufficere debuissent, duodecim sunt intercalati. quod
deprehensum Augustus reformavit, iussitque annos duodecim sine
intercalatione decurrere, ut tres illi dies, qui ultra novem necessarios
temere fuerant intercalati, hoc modo possent repensari. ex qua disci-
plina omnium postea temporum fundata ratio est.

L. 7, 147 —150 || Verum cum et hoc et multa alia Augusti temporibus debeantur, 48
qui paene sine exemplo rerum potitus est, tanta et tot in vita eius

RCNH LM(B) SAP
§ 44. 45: *horum compendium apud Ammianum* 26, 1, 12. 13.

1 par. num. *P* offensi] *II* (*LMB*) *H*, offensione *I* (*RCNSA*), *om. P* neclectum *R* breui (ureui *R*) perd.] perd. br. *H* 2 in] inter *S* interkalendi *A* 3 orationibus *H* publicorum *A* 4 interdum (*om. H*) cum. int. fieret imm. (i. f. *AP*)] int. munitior fieret int. cum. *M* 5 dissimulantes *A* 6 praeteriret P^2 accideba * t *L*, accedebat *M* 7 hieme tr. *A*, hi transacti eme P^1 aestiuum] stiiuum *M* 8 c. (*vel* gaius) caesar] *I* (*RCNSAP*), concaesar *M*, augustus caesar *H*, caesar LB^1 incontantiam N^a, constantiam *A*, instantiam *M* 9 acc. error] *I* (*RCNHS*), err. acc. *II* (*LMBAP*) 10 unum (unam *C*, uno *NS*) et] ae *M* simul *om. H* 13 trecentenos] tricenos *I* (*RCHS*, trecenos *N*) et t.] sed t. N^2P^2 tunc] tum *I* (*RCNHS*) 14 esse *S* 15 ut (*om. P*) . . . . 16 anno *om. R* obseruare *M* 17 tercalarunt R^1 cum *om.* S^a nouem] octo *SB* 18 tantummodo] tantummo *R*, tantum *A* quod] quem *A* 19 deprehensum] *III* (N^2AP), reprehensum *reliqui* augustum *M* formauit *A* 20 incalatione N^a ut] u M^a 21 fuerunt L^1MB possint *M* 24 potitus (potius S^1, positus *B*) est] potuissent *A*

inveniuntur adversa, ut non sit facile discernere, calamitosior an PL.
1, 49 beatior fuerit. primum quod apud avunculum in petitione magisterii
equitum praelatus est ei Lepidus tribunus, cum quadam auspicantium
coeptorum nota: mox triumviratus collegium praegravi potestate Antonii:
Philippensis, inde proscriptionis invidia: abdicatio Postumi Agrippae
post adoptionem, deinde desiderio eius insignis paenitentia: naufragia
Sicula: turpis ibi in spelunca occultatio: seditiones militum plurimae:
Perusina cura: detectum filiae adulterium et voluntas parricidalis: nec
minore dedecore neptis infamia: incusatae mortes filiorum et amissis
liberis non solus orbitatis dolor: urbis pestilentia, fames Italiae, bello
Hillyrico angustiae rei militaris, corpus morbidum, contumeliosa dis-
sensio privigni Neronis, uxoris etiam Tiberii cogitationes parum fidae,
atque in hunc modum plura.
50 || Huius tamen suprema quasi lugeret saeculum, penuria insecuta PL. 7, 33
est frugum omnium: ac ne fortuitum quod acciderat videretur, inmi-
51 nentia mala non dubiis signis apparuerunt: nam Fausta quaedam ex
plebe partu uno edidit quattuor geminos, mares duos, feminas totidem,
monstruosa fecunditate portendens futurae calamitatis indicium: || quam- PL. 7, 34
libet Trogus auctor adfirmet in Aegypto septenos uno utero simul
gigni: || quod ibi minus mirum, cum fetifero potu Nilus non tantum PL. 7, 33
52 terrarum sed etiam hominum fecundet arva. || legimus Cn. Pompeium PL. 7, 34
Eutychidem feminam Asia exhibitam, quam constabat tricies enixam,
cum viginti eius liberis in theatro suo publicasse.
53 || Unde competens hoc loco duco super hominis generatione SOL.
tractare. etenim cum de animalibus quae digna dictu videbuntur,

RCNH LM(B) SAP

---

2 auunculus *M* 3 auspicacium *N* 4 triumuiratus] triumuiri fassus *H* 5 agyrppe p̄t (= praeter) *S* 6 dein *A* insignis] infirmis *N*[2] paenitentia] potentia *C* naufragio *M* 7 ibi] *N*(?)*S* occultatione *M* 9 decore *R* mortis *BA* 10 solus] *II* (*LMBA*) *H*, solum *I* (*RCNSA*) 11 hyllirico *LBAP*, illirico *RH* 12 etiam] *reliqui*, etiam et *P*; uxoris et Tiberi cogitationes *Plin.*, *quae male intellexit Solinus* tiberi *L*[a]*M* 14 luceret *R*, lugere *M* insecura *A* 15 ac] ut *M* fortuitu *H* 17 plebe] plenae *A* edidit *om. R* duo *N* feminas totidem] *I* (*RCNHSA*), totidemque f. *II* (*LMBP*) 18 monstrosa *RC*[1]. ind. fut. cal. *I* (*RCNHS*) 19 trocus *NS*, trogos *H* aegyto *N* uno ut. sept. *A* 20 gigni] edi *P*[2] linus *S* 21 hominum] *I* (*CNHS*, *om. R*), hominum materna *II* (*LMBP*), materna *A* legimus] l. sane *III* (*AP*) cn.] gēn. *R* 22 eutychidem *S*, euty * * dem *N*, euthycidem *R*, eutichidem *CBA*, euticidem *H*, euthichidem *M*, euthigidem *LP*[1], euthyidem *P*[2] asiae *A* 23 eius] ei *A* publicauisse *P* 24 homines *N* generationem *L* 25 uidebantur *H*[a]

SOL. prout patria cuiusque admonebit simus notaturi, iure ab eo potis-
simum ordiemur, quod rerum natura sensus iudicio et rationis capa-
citate praeposuit omnibus.
;N. PL. 7, ‖ Itaque ut Democritus physicus ostendit, ‖ mulier solum animal 1, 54
63—65 menstruale est, cuius profluvia non parvis spectata documentis inter
monstrifica merito numerantur. contactae his fruges non germinabunt, 55
acescent musta, morientur herbae, amittent arbores fetus, ferrum
robigo corripiet, nigrescent aera, si quid canes inde ederint in rabiem
efferabuntur, nocituri morsibus quibus lymphaticos faciunt. parva 56
haec sunt. bitumen in Iudaea quod Asphaltites gignit lacus adeo
lentum mollitie glutinosa, ut a se nequeat separari, enimvero si ab-
rumpere partem velis, universitas sequetur scindique non potest, quo-
niam in quantum ducatur extenditur. sed ubi admota fuerint cruore
illo polluta fila, sponte dispergitur, et adplicita tabe diducitur paulo
ante corpus unum, fitque de tenacitate conexa contagione partitio
'L. 28, 77 repentina. ‖ habet plane illud in se solum salutare, quod avertit 57
'L. 28, 82 sidus Helenae perniciosissimum navigantibus. ‖ ceterum ipsae feminae,
quibus munus est necessitatis huius, quamdiu sint in sua lege, non
innocentibus oculis contuentur: aspectu specula vitiant, ita ut hebe- 58
tetur visu fulgor offensus et solitam aemulationem vultus extinctus
splendor amittat faciesque obtunsi nitoris quadam caligine nubiletur.
PL. 7, 57 ‖ Mulierum aliae in aeternum steriles sunt, aliae mutatis coniugiis 59
exuunt sterilitatem, nonnullae tantum semel pariunt, quaedam aut

RCNH LM(*B*) *SAP*
v. 4 mulier — 14 dispergitur *compilavit Isidorus* 11, 1, 140. 141.

---

1 sumus N^a 2 ordinemur *R* rerum] ferarum *H* capacitati *S* 4 physicus *om. C* ostendit] insinuat *III* (*AP*²) 6 monstrifera H^t 7 arescent *A*, acrescent *P*² morentur *M* fertum R^a 8 robigo] *L*¹*P*, rubigo *reliqui* si qui canes *Isidorus* rabiae effarabuntur *M* 9 lipistaticos *H* parua haec sunt *om. M* (*vide infra*) 10 quod *om. P probabiliter* asphaltites (*sic LP*, aspaltites *M*) *vel* asfaltites] asf. uocatur *H* lacum *H* adeo lentum] adcolentum *R* 11 mollitiae glutinosa ut a re (*sic*) *post* 9 faciunt (*ubi om.* p. h. sunt) *M* nequeant *P* 12 uelis] molieris *H* sequeretur *S*, sequitur *MP* 13 ductur *M* admonita *S*, admota * * *N* 14 filia *M* sponte *post* discerp. *A* dispergitur] *reliqui cum Isidoro*, discerpitur *III* (*N*²*A et praem.* id est *P*) adplicita] *II* (*LMBAP*), adplicata *I* (*RCNHS*) deducitur *I* (*RCNHSA*) *B* 16 in se] *II* (*LMBAP*), inde *I* (*RCNHS*) plena *M* 17 ipsae *om. S* femae H^a 18 minus *R* necessitas *L* sint] *NLBSP*, sunt *RCHA* 19 contuetur *NHSA* aspectu] *L*¹*BP*, aspectus *RCNHL*²*MSA* spicula *H* ita ut] ne *N*² hebetur *N*²*L*¹*A* 20 offensus] *II* (*LN*²*AP*, offensis *B*), infensus *I* (*RC*²*NHS*, infessus *C*¹) 21 obtunsi *libri omnes* nitoris] toris *R* 22 mulieres *R* coniugis *L*¹ 23 sterelitate *S*, steriliditatem *B* simul *N*

feminas aut mares semper. ‖ post annum quinquagesimum fecun- PL. 7, 61
ditas omnium conquiescit: nam in annum octogesimum viri generant,
sicuti Masinissa rex Mathumannum filium septuagesimum et sextum
annum agens genuit, Cato octogesimo exacto ex filia Salonis clientis
1, 60 sui avum Uticensis Catonis procreavit. ‖ compertum et illud est, quod PL. 7, 48.
inter duos conceptus cum intercessit paululum temporis, uterque
residet, sicut in Hercule et Iphicle apparuit fratre eius, qui gestati
eodem onere, intervallis tamen quibus concepti fuerant nati videntur:
61 et de Proconnesia ancilla, quae e duplici adulterio geminos edidit, utrum-
que patri suo similem. ‖ hic Iphicles Iolaum creat, qui Sardiniam IGN.
ingressus, palantes incolarum animos ad concordiam eblanditus, Olbiam
atque alia Graeca oppida extruxit. Iolenses ab eo dicti sepulcro eius
templum addiderunt, quod imitatus virtutem patrui malis plurimis
Sardiniam liberasset.
62 ‖ Ante omnia subolem cogitantibus sternutatio post coitus cavenda, PL. 7, 42
ne prius semen excutiat inpulsus repentinus, quam penetralibus se

RCNH LM(B) SAP et ad 15 ante .... p. 16, 1 spinas *libri supra p.* 7 *adlegati; accedunt* 98. 111 (*hic deficit* 15, 1 *in* paternus). 133

---

1 fecunditatis H^a 3 sicuti] sicut $\overline{\text{sic}}$ *LP*, sicud *B* manissa L^1MB, manissima *R* mathumannum] matumannum *B*, mathymannum *A*, matumannuri *H*, mathemanum P^2 4 agens] gerens *A* salonis] *plerique cum Plinio*, saloni HL^2P 5 cat. procr. compertum *om.* M^a est *om.* *M* 6 duo *R* resedit *N* 7 sicut in hercule (dercule P^a) *bis R* ificle] ifite B^1, ifide *A*, ficle M^1 frater *N* 8 eadem *S*, in eodem *R* honore *M* uiderentur *H* 9 proconnesia] *I* (*C*, procennesia *R*, proconesia *NSA*, froconesia *H*) *cum Plinio*, proconensi *II* (*LMBP*) e *om.* C^1NHS adultero H^a 10 ificle *NHS*, eficles L^1MB, ifides *A* hiolaum *RNHLS*, iuolaum *C* sardiam H^a 11 palantis *R* animus *NS* ad cordiam *H* *post* eblanditus *ins.* oluiam grecorum oppidum seu et alia cariolenses dicuntur *M* obliam *A* 12 hiolenses *NHS* eius *om.* *H* 15 ante *om.* 116 omnia] o. mulieribus 24. 49. 63. 77. 79. 120 subolam] sobole *R*[*R*] 150 cogitantibus] cogitatio 116, feminis cog. 88^2 sternutatio] sterutatio 132^a, starnutatio 14. 141, stranutatio 81, sterminatio 46, sternutantibus *M* post] primo 30. 129^1 coitus] cogitus *Q* 25 A, coitum 7. 9. 28. 33. 34. 36. 49. 50. 60^2. 62. 63. 77. 79. 80. 98. 104. 105. 108. 111. 114. 116. 120. 121. 122. 123^2. 127. 129^2. 138. 141. 149 cauenda] cauendae (?) 11, uitanda 58, *post* sternutatio 34. 150 A. 155. 156 *ins.* est *ante* post 21. 38. 44. 126. 130. 142, *ante* cauenda 13. 32. 34. 111. 138, *post* cauendu F^2. 7. 28. 33. 45. 62. 72. 89. 92. 98. 104. 109. 110. 116. 122. 127. 148. 150 A. 155. 156, *ins.* sit *post* cauenda 24. 49. 63. 77. 79. 120 16 ne prius .... paternus *om.* 148^1 ne] ne uidelicet 7 prius] propius 90, *post* excutiat 7 semen excutiat] e. s. 57. 71. 127, s. e. sternutationis 88^2 inpulsus ... p. 15, 1 paternus *ante* 15 ante omnia *P* inpulsus] impulsis 90, pulsus *AF*. 18. 25 A. 45. 55. 56. 57. 59. 60^1. 71. 73^2. 88. 89. 133. 138. 144, impensus 39. 42. 48. 53. 86. 97, pulsus im-

›L. 7, 41 matris insinuet umor paternus. ‖ quod si natalis materia haeserit,
decimus a conceptu dies dolore gravidas admonebit. iam inde incipiet
et capitis inquietudo et caligine visus hebetabitur: ciborum quoque
. 11, 181 fastidiis stomachi claudetur cupido. ‖ convenit inter omnes corda
IGN. primum ex universa formari carne, ‖ eaque in diem quintum et sexa-

libri ut p. 14

---

pensus 131 repentinus *ante* impulsus 98 penetralibus] penetrabilibus R^{a} (penetra * * libus) *A.* 5. 25 A. 40. 59. 60^{a}. 70. 72. 73^{2}. 76. 79. 81. 96. 101^{1}. 113. 127. 128. 141. 144 se *post* matris 7. 26

1 matris] matri 98, matricis 38. 154, maternis 7. 82. 102. 117. 126. 150 A. 157. 158, nostris 9 insinuet] insinuat 13. 133, insinuet et 46, infundat uel insinuet 89. 109 umor (honor 79, *om.* 73^{1}) paternus (paternis *M*, patris 81)] p. u. *AF.* 15. 18. 25 A. 55. 56. 57. 59. 60. 71. 88. 89. 95. 96. 109. 122. 133. 134. 138^{b}. 139. 144. 150. 154. 157. 158, humor capitis paternus 50 quod] qui 59 natalis] *R*[*R*]$C^{1}NBQ^{2}SP^{2}AF$. 4. 11^{b}. 12. 13. 15. 17. 18. 20. 24. 25 A. 26. 29. 30^{2}. 32. 34. 36. 41. 47^{1}. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 60^{1}. 62. 63. 66. 76^{2}. 77. 78. 80. 81. 83. 84. 85. 86^{1}. 87. 88. 94. 96. 102. 104. 110. 113. 114. 115. 117. 120. 121. 123. 125. 126. 129. 130. 131. 132. 137. 139. 144. 150 A. 155, naturalis $C^{2}HLMQ^{1}P^{1}$. 7. 8. 9. 10. 11^{a}. 14. 21. 22. 23. 28. 30^{1}. 31. 33. 35. 38. 39. 40. 42. 43. 44. 45. 46. 47^{2}. 48. 55. 56. 57. 58. 58 A. 59. 60^{2}. 61. 64. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 76^{1}. 79. 82. 86^{2}. 89. 90. 92. 93. 95. 97. 98. 99. 100. 101. 103. 105. 108. 109. 112. 116. 122. 127. 128. 133. 134. 135. 136. 138. 141. 143. 148. 149. 150. 151. 152. 154. 156. 157. 158, naralis 75 materia *ante* natalis 41. 51. 52. 54. 66. 87. 101, *post* haeserit 88^{2} haeserit] hexerit 135, heheserit 26^{1}, inhaeserit 59, hesuerit B^{1}, hisceril 32^{1} 2 decimus] decimo 144, decima F^{1}, dicimus 33, *om.* 151 a *om.* 88 conceptu] concepto 99, concepta 86 dies] die F^{1}, *om.* 35. 108 dolore] dolere 73, dolores MQ^{1}. 11^{a}. 53. 86. 101. 106. 110. 131, doloris MP^{2}. 8. 28. 31. 139, a dolore 129, *om.* 130. 138 grauidas] grauida 59, grauidam 148, grauidis 131. 142^{a}, grauidias 90, grauidos 11^{a}. 151, praegnantes 8^{2}, *ante* dolore H^{a}. 40 admonebit] am(m)ouebit 13. 39. 124 iam] ian 68 inde] in die 61 incipiet] incipit *B* 3 et] que 129, *om.* 45. 46. 102. 110. 117 capitis *om.* 46 et *om.* 115 caligine] caliginem *A.* 148 hebetabitur] (h)abetabitur *R*[*R*] 29, habitabitur M^{1}, hebetatur 77^{a}. 139, hebetabit *A.* 132. 150, hesitabitur 25 A quoque] quoquo 148, quorum 71, que 28 4 fastidiis] faustidiis 61^{a}, stastidiis 79, uastidiis *B,* stidiis 21^{a} stomachi], stomochi 31, stomachii 60. 135, stomachina 57. 71. 76^{1}. 128. 133 claudetur] clauderetur *S* *post* cupido *ins.* et apetitur 88^{2} inter omnes *om. in sp. vac.* 116 omnes] omnis Q^{2}. 29. 41. 152, homines 57. 71, omnes auctus 24^{1}. 79. 120. 149, omnes artus 24^{2}. 49. 63. 77 5 primum] prius 38. 44. 58. 88. 102. 117. 130. 155. 156, *ante* corda *B*, *ante* inter 33, *om.* 104^{1}. ex (et 82. 125) un. formari (forma 79) carne] ex un. c. f. 33. 34. 38. 41. 102. 104. 117. 150 A. 155. 156, f. ex u. c. 10. 58 A. eaque . . . . minui *om.* 102. 117 eaque] eique 46, eam 139 in diem] in die [R^{b}], inde [R^{a}], annum 139 quintum et sexagesimum] q. et (et q. 46) quadragesimum 33. 46. 128, q. et lxx 73^{1}. 122, q. et sexagesimum uel secundum alios lx (*sic*) 81, *inter* in *et* diem 50

1, 63 gesimum crescere, dein minui: at ex ossibus spinas. ‖ plane si corpuscu- PL. 7, 4
lum in marem figuretur, melior est color gravidis et pronior partitudo
uteri, denique a quadragesimo die motus. alter sexus nonagesimo primum
die palpitat et concepta femina gestantis vultum pallore inficit, crura quo-
64 que praepedit languida tarditate. in utroque sexu cum capilli germi-
nant, incommodum maius est fitque pleniluniis auctior aegritudo,
quod tempus etiam editis semper nocet. cum salsiores escas edit

ad v. 1 spinas *libri ut p.* 14, *deinde RCNH LM*(*B*) *SAP*

---

1 crescere] cescere 92 dein] deinc. 128^{2}, deine (?) 135, dehinc 14. 28. 61. 68. 99. 143, deinde 11. 15. 34. 38. 44. 50. 53. 56. 59. 62. 63. 63. 64. 75. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 95. 96. 103. 105. 114. 120. 121. 122. 123. 126. 127. 129. 130. 131. 133. 141. 150 A. 151. 152. 155. 156. 157. 158, et deinde 33, diem 154, *om.* 134 minui at] munui at 55, inminat 29, minui ac B^{1}. 45 (?). 88. 126. 127. 139. 142. 150 A. 151. 157. 158^{1} (?), imminui ac (?) 129^{1}, minui aut 100, minuat *A*, minutat 31^{1}, minutas $MQ^{1}B^{2}$ 7. 8. 14^{2}. 28. 31^{2}. 35. 40. 76^{2}. (*superscr.* minui at, *inc.* 76^{1}). 105. 109. 136. 138, munitas 52, minutis Q^{2}. 9. 10. 14^{1}. 22. 23. 43. 47. 58 A. 61. 99. 112. 121. 143, minui minutas 75, imminet C^{2}, minuta ossa ac 58, mitiat 33, initiat 104, minui (*om.* at) *P*. 70. 72, at (*om.* minui) 134, ac (*om.* minui) 102. 114, *inc.* C^{1} ex ossibus . . . noceatur *ante* conuenit *P* ossibus [oxibus 135 spinas] spina C^{2}. 21^{2}, sinas al. spinas 79 *post* spinas *ins.* ea propter capitale si pars alterutra noceatur *praeter* *R*[*R*]$CN^{1}HSA$. 4. 10. 11. 12. 24. 29. 30. 36. 39. 41. 48. 51. 52. 53. 54. 58 A. 64. 66. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 97. 101. 120. 123. 129^{1}. 131. 149. 158 (*adest in textu, sed abesse a codicibus adnotat index*) *libri reliqui cum varia lectione hac:* ea] eaque 9. 17. 20. 21. 22. 23. 33. 43. 69. 103. 112. 141. 151. 152, et 46 propter] pr. haec Q^{1}, *om.* 46 capitale 9. 77. 79. 148. 150. 150 A, capitalem *A*. 13. 18. 49. 55. 59. 60. 63. 77^{a}. 138, cupitales $L^{1}MQ^{1}B^{1}$. 7. 8. 35. 42. 68. 72. 92. 93. 98. 108. 109, cupiditales 31, capitales B^{2}. 28. 40. 61. 70. 89. 99. 105. 136, capitalis 47. 96, capital est $N^{2}L^{2}Q^{2}P$. 15. 21. 22. 25 A. 32. 69. 71. 73. 75^{2}. 76^{1}. 95. 100. 125. 132. 137. 139, capitale est 14. 17. 20^{b}. 23. 26. 38. 43. 44. 46. 54. 58. 78. 80. 81. 82. 84^{2}. 86^{2}. 88. 102. 103. 110. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 122. 123. 126. 128. 129. 130. 133. 134. 135. 152. 154. 155. 156. 157. 158 (*vide supra*), capital esse 75^{1}. 76^{2}, capitale esse 34. 50. 62. 121. 127. 142, capitales esse ne 33. 104, capitalis est *F*. 20^{a}. 141. 144. 151, capital h * c capitales 53^{1}, capital hoc capitale 53^{2}, capital est capitalem 56, cupiditates 143 si p. a. noceatur *cum sequentibus ad v.* 2 grauidis *om.* 46 si] secundum $L^{1}M^{1}Q^{1}$. 7. 8. 22. 23. 31. 35. 47. 70. 72. 74. 92. 93. 105. 108. 136. 143, secundo 68. 89. 99. 104, secundus 98, sed *B*, secundum quosdam 28. 40, suo 61, *om.* 79 pars] partes 99, partes ne 68, partes ne pars 61. 89. 109, *post* alterutra 50. 62. 121. 127. 142 alterutra] alteruter 127. 142^{a}, altera 116, adulterate *B* noceatur] nocetur 135, notatur 9. 31^{1}. 70^{2}, creatur 80, uocatur 28 2 mare *M* melior (melius *A*) est (*om.* *R*) col.] col. mel. est *H* 3 motus est *H* sextus *A*, sex * us *M* primum *om.* H^{a} 4 die] diem *M*, *om.* *A* 6 pleniluniis] *II* (*LMBAP*) $C^{2}N^{b}$, plenilunis *I* ($N^{a}S$, pleni luminis *R*, pleni * luminis *H*, *inc.* C^{1}) 2 edidis *S* escas *om.* C^{1}

PL. gravida, unguiculis caret partus. at cum prope ad uterum liberandum
venerint momenta maturitatis, enitenti spiritum retinere plurimum con-
gruit, quoniam quidem letali mora oscitatio suspendit puerperia.
7, 45 ‖ Contra naturam est in pedes procedere nascentes, quapropter 1, 65
velut aegre parti appellantur Agrippae. ita editi minus prospere vivunt
et de vita aevo brevi cedunt. denique in uno M. Agrippa felicitatis 66
exemplum est, nec tamen usque eo inoffensae, ut non plura adversa
pertulerit quam secunda: namque misera pedum valitudine et aperto
coniugis adulterio et aliquot infelicitatis notis praeposteri ortus omen
7, 69 luit. ‖ feminis perinde est infausta nativitas, si concretum virginal 67
fuerit, quo pacto genitalia fuere Corneliae, quae editis Gracchis osten-
7, 47 tum hoc piavit sinistro exitu liberorum. ‖ Rursum necatis matribus 68
natus est auspicatior: sicut Scipio Africanus prior, qui defuncta parente,
quod excisus utero in diem venerat, primus Romanorum Caesar dictus
est. e geminis si remanente altero alter abortivo fluxu exciderit, 69
7, 68 alter qui legitime natus est, Vopiscus nominatur. ‖ quidam et cum 70
dentibus procreantur, ut Cn. Papirius Carbo et *M'. Curius, Dentatus
7, 69 ob id cognominatus. ‖ quidam vice dentium continui ossis armantur
7, 71 soliditate, qualem filium Bithynorum rex Prusias habuit. ‖ ipsum den- 71
tium numerum discernit qualitas sexus, cum in viris plures sint, in

RCNH LM(B) SAP

15 e geminis — 16 nominatur *expilavit Isidorus* 9, 5, 21 19 ipsum — p. 18, 1 pauciores *expilavit Isidorus* 11, 1, 53.

---

1 unguiculis] C^2B^2SA *cum Plinio*, ungiculis *NP*, ungulis RC^1HLB^1, angulis *M* 2 uenerit N^1M^aS, uenerunt *P* monenta *M* enitenti] *II* (L^1MB), enitentis *I* ($RCNL^2SAP$), enitens *H* 3 suspendia *A* puerperitia *S* 4 nascentes *om. R* 5 uelut *om. R* aegri *P* parti] *II* (*LP*, partus *MB*), pati *I* (*RCNHSA*) uiunt *N* 6 de uita aeuo (ae *M*)] uita N^2P^2 breui cedunt] $CN^1L^1SP^1$, broui cedunt *M*, breui recedunt RHL^2, procedunt breui B^1, decedunt breui B^2, breuiori decedunt N^2AP^2 in . . . . ex. est (est ex. *H*)] unum marcum agrippam (a. m. u. P^2) inuenimus beatum *III* (N^2L^2A *et praescr.* id est P^2) *contra Plinium* 7 usque *bis R* eo inoffensae ut non *ante* denique *M* 8 namque et N^2A 9 adulterio et] adulterio *H* aliquot] aliquid *I* (*RCHS*, aliquit *N*) praeposteri] *reliqui cum Plinio*, retrouersi *III* (P^2A *et pro gl. NL*) 10 infausta natiuitas] infaustas *R* concertum *M* 11 grecis *A* 12 hoc piauit] hoppiauit *R*, piauit *H* rursus *R*, *om. H* 13 natus] ortus *III* (SAP^2 *et pro gl. L*) 14 exciso *A* 15 e] et *M* remanerente *S* 16 natus est] *II* (*LMBP*)*H*, natus *I* (*RCNSA*) 17 M'. Curius] *Plinius*, m. curius *B*, m. curio *RCHLP*, mencurio *M*, maximus curio *NS*, maximus marcus curio *A* 18 cogn.] c. est *H* uice] et *H* dicentium continuo *S* 20 qualitas] qualiter (?) *M* uires *N* sunt N^1

feminis pauciores. quos cynodontas vocant, quibus gemini procedunt PL.
ab dextera parte, fortunae blandimenta promittunt: quibus ab laeva,
versa vice.
1, 72 ‖ Nascentium vox prima vagitus est: laetitiae enim sensus differ- PL. 7, 2
tur in quadragesimum diem. ‖ itaque unum novimus eadem hora PL. 7, 7
risisse qua erat natus, scilicet Zoroastren, mox optimarum artium peri-
tissimum. ‖ At Crassus, avus eius quem rapuerunt bella Parthica, PL. 7, 7
73 quod numquam riserit Agelastus cognominabatur. inter alia Socratis
magna praeclarum illud est, quod in eodem vultus tenore etiam ad-
versis interpellantibus perstitit. ‖ Heraclitus et Diogenes cynicus nihil PL. 7, 8
umquam de rigore animi remiserunt, calcatisque turbinibus fortuito-
rum adversus omnem dolorem vel misericordiam uniformi duravere
74 proposito. Pomponium poetam consularem virum numquam ructuasse
habetur inter exempla: Antoniam Drusi non spuisse percelebre
est. ‖ nonnullos nasci accepimus concretis ossibus, eosque neque PL. 7, 7
sudare consuesse neque sitire, ‖ qualis Syracusanus Lygdamus fertur, IGN.
qui tertia et tricesima olympiade primus ex Olympico certamine pan-
cratii coronam reportavit; cuiusque ossa deprehensa sunt medullam
non habere.

RCNH LM(B) SAP
v. 1 quos — procedunt *compilavit Isidorus* 11, 3, 7.

1 quos] hos *I* (*RCNHS*) cynodontas] *RS*, kinodontas *C*, kynodontas *N*, ΚΥΝΟΔΟΝΤΑΣ *L²P*, ΚΝΟΔΟΝΤΑϹ *M*, ΚΙΝΟΔΟΝΤΑϹ *L¹*, kinoaonte *B*, cinodontas *A*, cinosdentes *H¹*, cinosdontos *H²* uocant *post* quos *M* quibus] *A* (quibus in dextera parte gemini superne a canibus cognominati *Plin.*, quibus gemini procedunt dentes *Isidorus*), et (ex *B*) quibus *libri boni* 2 ad leua *N* (?)*S*, a leua *H* 6 qui nat. er. *H* scilicet *om. S* *post* scilicet *ins.* quod zoroastros in hora natiuitatis suae riserit *M* zoroastrem *HLMA*, zorastren *NS*, zoroaustrem *B* *post* zor. *ins.* socratem (-tes *RN¹S*) *libri praeter N²A* 7 at] *III* (*AP*), aulus *I* (*RCNHL²S*), *om. II* (*L¹MB*) grassus *NS* rapuerant *C¹H* bellu *H¹* 8 riserit] risisset (*mut. in* risisse fertur) *N²* faregelastus *A* cognominatus *N²* socrati *M* 9 praeclari *M* est illud *A* 10 prestitit *N* diogenis *M* 11 turbidinibus *M* 12 uel] et *AP* uniforme *NS* 13 praeposito *NS* cons *R*, consulem *H* ructuasse] *R²C¹NL¹* (ruct * asse) *MBS*, ructasse *R¹C²HL²AP cum Plinio* 14 inter *om. L¹MB* antoniam drusi] antonian drusi *I* (*NS*, antian drusi *H*, antoniana drusum *C*, antoniana drusum oniana drusum *R*) spreuisse *H* 15 nasci accepimus] *II* (*LMBP*), n. accipimus *I* (*RCNHS*), accipimus nasci *A* neque sudare] sudare non *H* 16 consuesse (consuisse *RCMS*) neque sitire] n. sit. consuesse *A* lygdamus] *BA*, ligdamus *LMP*, lycdamus *RNS*, licdamus *CH*, *requiritur* Lygdamis fertur *om. N* 17 tricesima et tertia *H* pancrati *R^b H*, pacrati *R^a*, pancradi *S* 18 cuiusque] eiusque *A* medullam] *I* (*R^a*) *II* (*LMBP*), medullas *I* (*R²CNHSA*)

SOL. || Maximam virium substantiam nervos facere certissimum est, quan- 1, 75
L. 7, 81 toque fuerint densiores, tanto propensius augescere firmitatem. || Varro
in relatione prodigiosae fortitudinis adnotavit Tritannum gladiatorem
natura Samnitem fuisse, qui et rectis et transversis nervis non modo
crate pectoris, sed et manibus cancellatis et brachiis omnes adver-
sarios levi tactu ac paene securis congressionibus vicerit. eius filium, 76
militem Cn. Pompeii, pari modo natum, ita sprevisse hostem provo-
cantem, ut inermi eum dextera et superaret et captum digito uno in
IGN. castra imperatoris sui reportaret. || Milonem quoque Crotoniensem
egisse omnia supra quam homo valet: etiam hoc proditur quod ictu
nudae manus taurum fecit victimam eumque solidum qua mactaverat
die absumpsit solus non gravatim. super hoc nihil dubium: nam
37,144 factum elogium extat. victor ille omnium certaminum obiit. || sane 77
*alectoria usus traditur, qui lapis specie crystallina, fabae modo, in
gallinaceorum ventriculis invenitur, aptus ut dicunt proeliantibus.
IGN. || Milon porro Tarquinii Prisci temporibus emicuit.
SOL. || Iam vero qui deflexum animum referat ad similitudinum causas, 78
quantum artificis naturae ingenium deprehendet! interdum enim ad
L. 7, 50 genus spectant, et per subolem in familias transitus faciunt: || sicut
plerumque parvuli modo naevos modo cicatrices modo qualescumque
L. 7, 51 originis suae notas ferunt: || ut in Lepidis, quorum tres intervulsa
tamen serie ex eadem domo obducto membrana oculo similes geniti

RCNH LM(B) SAP
1 maximam — 2 firmitatem *compilavit Isidorus* 11, 1, 83.

---

1 maximum *N* substantia *R* 2 fuerunt *S* desseniores *NS*, dessensiores *M* 3 relationem *RNH* fortitudinis] fortunitatis *H* trittannum *P* 4 sannitem *H* 5 et br.] ex br. *M* 6 ac *om. P* 7 gn. *RCH et sic deinceps* pompei *fere libri* ita] ida *M* 8 dextra *HBS* et sup.] exsup. *A* captiuum *RC*[1] 9 reportaret] referret *A* 10 etiam hic *R*, hoc etiam *A* ictum nuda manu *N*[2] 11 quam *NM* matauerat *N*[a] 12 grauatim] grauat in *RC*, grabdatim *M* 13 factum] hic factum *P*, in f. *N*[2] elogium] inde el. *L*[2] obiit sane] quae obiuit *P*[1] 14 alectoria usus] *P*[1] *ex Plinio opinor emendans*, alectorius (allectorius *H*, alectarius *B*) *libri:* alectoria *dicitur Plinio et* electoria *libri Isidori* 16, 13, 8, *qui Plinium expilavit* qui *om. M* ceristallinae *R* 15 gallinaciorum *RCNHA* uentriculus *M* 16 tarquinii prisci] *I* (*RC*) *II* (*LMB*), prisci tarquinii *P*, tarquini superbi prisci (priscis *H*) *NHS*, prisci tarquinii subperbi *A* 17 qui *om. H*[a] defluxum *A* similitudinem *M* 18 ingenium] i. ualeat *C* deprehendit *L*[2]*MP*, deprehenderet *A* iter dum *N*[1] 19 spectat *I* (*RCNS*) familiam *RC*, familia *NSH* transitum *RC* sicut] sic *H* 20 naeuos] *II* (*LMBP*[1])*H*, neruos *I* (*C*[2]*NS*, nerbos *RC*[1]), neruulos *A*, uolos *P*[2] qualiscunque *A* 21 referunt *P* 22 ex] et *A*, *om. C*[a] obducto m. oculo] *II* (*N*[2]*LMAP*) *cum Plinio*, obducta (abducta *H*) m. oculos *I* (*RCN*[1]*SH*)

1, 79 reperiuntur: vel in Byzantio nobili pycta, qui cum matrem haberet PL.
adulterio ex Aethiope conceptam, quae nihil patri comparandum reddi-
disset, ipse in Aethiopem avum regeneravit.
80 ‖ Sed hoc minus mirum, si respiciamus ad ea, quae spectata SOL.
sunt inter externos. ‖ regem Antiochum Artemon quidam e plebe PL. 7, 53
Syriatica sic facie aemula mentiebatur, ut postmodum Laudice uxor
regia, obiecto populare isto, tamdiu dissimulaverit defunctum maritum,
81 quoad ex arbitratu eius regni successor ordinaretur. ‖ inter Cn. Pom- PL. 7, 53
peium et C. Vibium humili loco natum tantus error extitit de pari- *auctus*
bus liniamentis, ut Romani Vibium Pompeii nomine, Pompeium Vibi
vocabulo cognominarent. ‖ oratorem L. Plancum Rubrius histrio sic PL. 7, 55
82 implevit, ut et ipse Plancus a populo vocaretur. Armentarius mur-
millo et Cassius Severus orator ita se mutuo reddiderunt, ‖ ut si SOL.
quando pariter viderentur, dinosci non possent, nisi discrepantiam PL. 7, 55
habitus indicaret. ‖ M. Messala censorius et Menogenes e faece vulgari *auctus*
hoc fuerunt uterque quod singuli, ‖ nec alium Messalam *quam Meno- SOL.
83 genem nec Menogenem alium quam Messalam putaverunt. ‖ piscator PL. 7, 55
ex Sicilia proconsuli Surae praeter alia etiam rictu oris comparabatur:
‖ ita in eadem vocis inpedimenta et tardatae sonum linguae naturali- SOL.
bus offendiculis congruebant.

RCNH LM(B) SAP

---

1 repperuntur *BS*   in] ut in *L²*   byzantio] byzentio *C*, byzantino *LBAP*   nobili] *C²AP*, nobilis *reliqui*   pycta] pugile *AP*, poeta *C²*
2 ex] et ex *M*   (a)ethiopi(a)e *RMBA*   conceptum *M*   reddisset *L¹*
3 regnauerit *H*   4 repiciamus *Nᵃ*   specta *NS*, * * pectata *L¹*, expectata *MB*   5 inter] in *S*   anthiocum *RC¹*   artemon] athemus *P²*, atemus *N²*
6 mentiebatur] emulabatur *P²*   laudice] *R*, laodice *plerique*, loodice *A*, laotice *S*   7 populari *N²*   isto] isto antimone *M*   tamdiu *om. A*   8 quod ad *NᵃM*   aruitratum *R*, arbitrio *Mᵃ*   9 g. (*om. A*) uibium (utuium *R*) *libri*, Cn. Vibium *Salm.*   loco] co *Mᵃ*   10 uiuium *RC*   uiuii *RCM*   11 uocabulum *M*   plancum] *II* (plantum *B*), plancium *I* (*RCNSH*)   rubius *Nᵃ*   histrio] historicus *H*   12 ut *om. Cᵃ*   plantus *B*, plancius *H*, planctus *S*   a populo] apollo *N*   myrmillo *RCNM*, mirmillo *HA*   14 uideretur *Mᵃ*   possent] potuerint *A*, potuissent *B*   discrepantia *CH*, desperantiam *R*
15 censorinus *A*   e faece] *I* (*RCNHS*, et fece *A*), effigie *II* (*LMBP*)
16 *post* messalam *ins.* putauerunt *libri praeter AP*   quem *A*   menogenen *RCNM*   17 nec menogenem (-nen *RCNS*) *om. M*   messalem *N*   putauerunt *om. B*   18 proconsulis *M*   surae] *I* (*RCNHSA*) *cum Plinio*, syriae *II* (*LMP*, siriae *B*)   rictu] ricturi *N*   comparatur *R*   19 ita] itaque *M*   eadam *N*   tardatae] tardante *RM*, tarditate *LB*   sonu *RC*, sonus *S*, sonorum *B*   liguae *N*   20 congruebat *RCHL²P²*

SOL. Interdum non modo inter externos, sed etiam inter deductos ex 1, 84
L. 7, 55. 56 diversissima parte orbis miraculo indiscreti vultus fuere. ‖ denique
cum Antonio iam triumviro Toranius quidam eximios forma pueros
velut geminos trecentis sestertiis vendidisset, quorum alterum de Trans-
alpina Gallia, alterum ex Asia comparaverat, adeoque una res vide-
rentur, nisi solus sermo fidem panderet, atque ideo inrisum se An-
tonius gravaretur, non infacete Toranius id vel praecipue quod emptor 85
criminabatur pretiosius probavit: neque enim mirum, si forent pares
gemini; illud nullis posse taxationibus aestimari, quod tantis spatiis
diversitas separata plus quam geminos attulisset. quo responso adeo 86
Antonius mitigatus est, ut deinceps nihil se habere carius in substantia
sua iactitaret.

SOL. ‖ Nunc si dé ipsis hominum formis requiramus, liquido mani- 87
festabitur nihil de se antiquitatem mendaciter praedicasse, sed corrup-
tam degeneri successione subolem nostri temporis per nascentum
IGN. detrimenta decus veteris pulchritudinis perdidisse. ‖ licet ergo pleri- 88
que definiant nullum posse excedere longitudinem pedum septem,
PL. 7, 75 quod intra mensuram istam Hercules fuerit, ‖ deprehensum tamen
est Romanis temporibus sub divo Augusto Pusionem et Secundillam
denos pedes et amplius habuisse proceritatis, quorum reliquiae adhuc
PL. 7, 74 in conditorio Sallustianorum videntur: ‖ postmodum divo Claudio 89
principe Gabbaram nomine ex Arabia advectum novem pedum et totidem
unciarum. sed ante Augustum annis mille ferme non apparuit forma

RCNH LM(B) SAP

---

1 deductos] *I* (*RCNHSA*), conductos *II* (*LMBP*) 2 parte] par *N* 3 toranius (thor- *RNM*) quidam *om.* P^1 eximius *M* 4 trecenti sextertiis *R* alterum *om.* *S* transalpia H^a 5 ex *om.* H^a adeoque (ut *ins.* *H*) una res uiderentur (*LMP*, uideretur *CNHSBA*) *om.* *R* 6 nisi] ut *P* solus] *I* (*R*) *II* (*LMBP*), solum *I* (*CNHSA*) fide *S* panret *N* inrisum se ant.] se antonius illusum (lusum P^2) *III* (AP^2) 7 graretur *N* infacete] faecatae *H* ethoranius *R* uel *om.* *H* praecipue] praue *A* 8 pretiosius] *II* ($LMBP^1$), pr(a)etiosos *I* (*RCHS*, *inc.* N^1), preciosum *III* (N^2AP^2) 9 nullus *M* posse] L^2MBAP, posset $RCNHL^1S$ taxationibus] tasaxtionibus *M* 10 separatur *H* 11 habe R^a 12 sua *om.* *III* (*AP*) iactaret *HS* 13 si *om.* *M* de *om.* H^aM 14 se] re *S* pr. mend. *H* corrupta *NSP* 15 degeneri] *II* (L^1MBP), de generis *I* ($RCNHL^2SA$) nostris *M* nascentium HL^2, nascendi *MA* 16 uetus *H* proceritudinis *coni.* *Salm.* 17 uii ped. *A* 18 mens. ist.] hunc modum *III* (*A et pro gl.* *B*) herculus *M* 19 posionem *N*, pulsionem *R* 20 reliqua *N* 21 sallust-] *NP*, salust- *plerique* uidetur *R* 22 gabbara P^1, gabbarum *H*, gabarium P^2 23 annos *R*

1, 90 huiusmodi, ‖ sicut nec post Claudium visa est. ‖ quis enim iam aevo isto non minor parentibus suis nascitur? ‖ priscorum autem testantur molem etiam Orestis suprema, cuius ossa, olympiade quinquagesima et octava Tegeae inventa a Spartanis oraculo monitis, discimus implesse longitudinem cubitorum septem. ‖ scripta quoque ex antiquitate me-
91 morias accersunt in fidem veri bello Cretico, cum elata flumina plus quam vi amnica terras rupissent, post discessum fluctuum inter plura

SOL. PL. 7, 73 IGN. *cf.* P 7, 74 IGN.

RCNH LM(B)SAP et ad 5 scripta... 24, 1 potitos *libri supra p.* 7 *adlegati; accedunt* 98. 133.

1 cladium *P* iam *om. A* 2 nacitur *N* 2/3 mol. test. N^2A oreptis *S* ossa] o. etiam *H* 4 tegeae] ageae *S* spertanis *N* montis *P* 5 scripta] scriptas *R*[*R*]. 34, scriptam 90. 131 quoque] *R*[*R*]*CNHS*. 4. 9. 10. 11. 12. 26. 29. 30. 36. 41. 42. 43. 44. 48^1. 49. 54. 58. 58 A. 63. 64. 66. 76^1. 77. 78. 79. 81. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 103. 104. 105. 112. 113. 114. 115. 117. 120. 129. 130. 131. 137. 149. 155. 156. 157. 158, quoque ueterum 138, quoque quae *LMBAP et reliqui*, quoque qua 133 ex] et 154, *om.* 127. 142 memorias] memoria *HS*. 4. 12. 15. 29. 30. 48. 58 A. 64. 83. 85. 86. 129, memoriam *AF*. 10. 11^a. 13. 18. 25 A. 26. 36. 39. 42. 45. 50. 53. 55. 56. 58. 59. 60. 62. 80. 84. 88. 90. 97. 102. 114. 117. 121. 122. 123. 127. 128. 131. 132. 134. 142. 144. 150. 154, memoriae 11^b. 41. 51. 52. 54. 66. 87. 101. 116, memoriis 110, *om.* 24. 49. 63. 77^a. 79. 120 6 accersunt] accersiunt 25 A. 28. 32. 75. 76. 132. 143, accersiuntur 138, accersente 13, arcessunt F^2. 17. 26. 33. 50. 69. 72. 103. 104. 109. 141. 151. 152. 158, arcersunt 22, accessunt Q^1. 131, accerserunt 35. 55. 57. 58. 127. 134. 142. 154, accerserut 71, accessunt 157, accesserunt 58 A. 116, accersiuit 53, accrescunt 130^1, aduocant 8^2, *ante* ex 138, *post* ueri 95, *om.* F^1. 144 in fidem] in fide 95, idem uir 46 ueri] uerbis *M*, ueteri 79, uelim 105 *post* ueri *ins.* se ceperunt *M*, esse coeperunt 8. 14^2. 31, quod 9. 78. 112. 113. 115. 137, quod esse ceperunt 21^a, quod acceperunt 110, hoc acceperunt quod 28, receptum est 148, quibus receptum est quod 38. 44. 102. 117. 130. 155. 156. 157. 158, hoc etiam (et. hoc 74) receperunt (recepere 56, recipiunt 133, et recipiant 81) quod (qui 103, pro 59, *post* cretico 82. 125, *om.* 21. 22. 23) L^2Q^2*APF*. 4. 12. 13. 15. 17. 18. 20 (?) 21^b. 22. 23. 25 A. 30. 32. 33. 34. 39. 40. 45. 46. 48. 50. 55. 56. 57. 59. 60. 62. 69. 70. 71. 74. 75. 76^2 (*haec et* bello cretico *om. in sp. vac.* 36^1). 80. 81. 82. 83. 85. 88. 89. 95. 96. 97. 99. 100. 103. 104. 109. 116. 121. 122. 125. 126. 127. 128. 132. 133. 135. 139. 141. 142. 143. 144. 150. 150 A. 151. 152. 154 bello (bellico 46^1, in bello 69) cretico *om. in sp. vac.* 36^1, bello transriipissent cretico 154 (*unde ed. Brixiana a.* 1498 *et Pisaurensis a.* 1512 *pro* forent, *quod abest ab ed. principe, inserunt* transrupissent) cum] com 22. 23 elata] elicta *F*. 45. 96. 144, ealata 21^a, ebeta 13, ulata 110, lata 17. 152, data 129. 142^a *post* elata *ins.* et augmentata 88^2 flumina *ante* cum 104, *post* amnica 102. 117 *post* flumina *ins.* impetu 134. 154. 158 plus quam] plus 61^a, plus solito 24^b. 44. 63. 120, plus quam solito 24^a. 77^a. 79, postquam 46, plerumque 129, *om. F.* 132 7 ui (uim 63, in 21. 133) amnica (annica *P*. 45. 72. 92. 113^1, auinta 12^1, uita [?] 13, an ira 56)] sex annica 68, ui amnica fluuiali 88^2, biennio *H*. 36. 39. 42^1. 48. 50. 64. 84. 94. 97.

IGN. 1 humi discidia humanum corpus repertum cubitum trium atque triginta: 2 cuius spectandi cupidine L. Flaccum legatum, Metellum etiam ipsum

libri ut p. 22

---

123. 129. 149, ui annica uel biennio 115, ui amnica biennio 54, ui annica biennio 4. 11². 30. 41. 51. 52. 53. 54. 66. 83. 85. 86. 87. 90. 101. 113², biennio ui amnica 100, annico biennio 11¹, et annico biennio 131, ui an inta biennio (?) 12², in uita mureta 46, antea 134, *om.* 150 A *et in sp. vac.* 76¹. 120: *confer item quae sequuntur* terras (terris 103, trans 46. 63. 68¹) rupissent (rupisset 57, cupassent 104)] inuecta terris forent *L²Q²AP²F.* 15. 18. 25 A. 45. 55. 56. 59. 60. 88¹. 89. 95. 96. 98. 109. 110. 122. 128. 132. 139. 141ᵐ. 144. 150. 152², inuecta terris (*om.* forent) 134. 154, inuecta terris forent aliter terras rupissent 88², inuecta terras rupissent 73. 157. 158, inuecta terris forent biennio (biennioque 127. 142) terras rupissent 62. 121. 127. 142, ui amnicas terras rupissent seu plus quam ui anica inuectica terris forent 81 post] primo 129 discessum] dicessum 10. 11. 154, discessus [R] fluctuum] fluminum 34. 44. 47. 102. 113. 115. 117. 137. 155. 156, fluminis 38 inter ...... etiam ipsum *bis* 29 plura] plurima *LMQBP.* 7. 8. 9. 14. 21. 22. 23. 28. 31. 33. 35. 40. 46. 47. 57. 61. 68². 69. 70. 72. 74. 82. 92. 93. 99. 100. 103. 104. 105. 108. 112. 116. 132. 134. 135. 136. 141. 143. 151. 152. 154. 157. 158, plurimum 68¹, plana 80. 123², *om.* 59

1 humi] homi 36. 79. 93, humi terra 88², *om.* 133 discidia] dicidia *M,* dissidia 9. 38. 41². 126. 130. 150 A, desidia 46, scidia 24. 49. 63. 77. 120, cidia 34. 36. 79 *post* discidia *ins.* et uoragines 88² humanum] humatum 38. 44. 155. 156 corpus] cadauer *Q²AFᵛ.* 15. 17. 25 A. 55. 56. 59. 60. 75. 76². 88. 89. 95. 96. 109. 110. 122. 128. 132. 134. 144. 150. 154. 157. 158 repertum] reptum 95, compertum 46, inuentum (*ante* cuius) 142, *om.* 62. 121. 127. 135 *ins.* sit (sic 115) *post* repertum *L²Q²APF.* 9. 13. 15. 17. 18. 20. 21. 25 A. 26. 32. 34. 38. 42. 43. 45. 46. 55. 56. 59. 60. 78. 82. 83. 87. 88. 95. 96. 105. 109. 110. 111. 112. 113. 115. 122. 125². 126. 128. 130. 132. 133. 134. 135 (*abest* repertum). 137. 139. 143. 144. 157. 158, *ins.* est *ante* repertum 58. 108, *post* repertum 24. 33. 50. 57. 63. 77. 79. 120 cubitum] cubituum *R.* 45, gubituum [*R*], cubitorum *C.* 4. 7. 8. 10. 11. 12. 14. 15. 21ᵇ. 24. 25 A. 28. 30. 31. 34. 38. 39. 40. 41. 43. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 57. 58. 58 A. 61. 62. 66. 68. 77. 78. 79. 80. 81. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 92. 95. 98. 99. 102. 105. 108. 109. 110. 112. 113. 115. 116. 117. 120. 121. 122. 123². 127. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 137. 138. 139. 142. 148. 150. 154, gubitorum 63 trium (*vel* iii *vel* tres; tum 85, mᵗᵘᵐ 50, *om.* 57) atque (et 14. 61. 68. 117. 133) triginta] (tringinta 29)] trium atque lxx 55, xxiii 127¹. 142, *ante* cub. 50 *post* triginta *ins.* inuentum 127 2 cuius] suo 123² spectandi] *R*[*R*]*CNHS.* 4. 11. 12. 13. 17. 24. 29. 30. 36. 38. 39. 40. 41. 42. 44. 46. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 58. 58 A. 62. 63. 64. 66. 69. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 94. 97. 101. 102. 103. 104. 113. 114. 115. 116. 117. 120. 121. 123. 125. 126. 127. 129. 130. 131. 137. 141. 142. 149. 150 A. 151. 152. 155. 156. 158, inspectandi *LMQAP.* 8. 9. 10. 14. 15. 18. 20. 21. 25 A. 26. 28. 31. 34. 43. 55. 56. 59. 60. 61. 68. 70. 73². 74. 88. 89. 95. 99. 100. 109. 110. 112. 128. 134. 138. 139. 143. 148. 150. 154. 157, expectandi *B.* 7. 22. 23. 35. 47. 57. 71. 72. 73¹. 92. 93. 98. 105. 108. 133. 135. 136, adinspectandi *F.* 45. 96. 122. 144, inaspectandi 132, spectaculi 90 cupidine] cupidinem *F.* 24ᵃ. 122, ue (?) 39, libidine 90 l. (*notatum vel*

inpendio captos miraculo, quod auditu refutaverant, oculis potitos. IGN.
1, 92 ‖ non omiserim Salamine Euthymenis filium crevisse in triennio tria PL. 7, 7
cubita sublimitatis, sed incessu tardum, sensu hebetem, robusta voce,
pubertate festina, statimque obsessum morbis plurimis, inmoderatis
aegritudinum suppliciis conpensasse praecipitem incrementi celeritatem.
93 ‖ Mensurae ratio bifariam convenit: nam quantus manibus ex- PL. 7, 7
pansis inter digitos longissimos modus est, tantum constat esse inter
calces et verticem: ‖ ideoque physici hominem minorem mundum iudi- IGN.
94 caverunt. parti dexterae habilior adscribitur motus, laevae firmitas
maior: unde altera gesticulationibus promptior est, altera oneri ferundo

ad v. 1 petitos *libri ut p.* 22, *deinde RCNH LM(B) SAP* 9 parti — 25, 1 accommodatior *compilavit Isidorus* 11, 1, 90.

---

perscriptum)] quinquaginta 68, uel *H.* 4. 11. 12. 13. 30. 36. 51. 53 (?). 54. 58. 66. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 99. 101. 143, *inc.* 123^1, *om.* N^1S. 29. 61. 75. 76. 80 flaccum] flactum 12. 13. 21. 58 A. 59. 60, flatum 36, flascum 75 *post* legatum *ins.* misit 24. 49. 63. 77. 79. 120 metellum] metallum $[R]Q^1$. 31. 58. 131, matellum 27, meteltellium 137, et metellum 134, metellus 24. 49. 63. 77. 79. 120. 141^2 etiam] et 154, post 63. 77. 79. 120. 142^2, post etiam 24. 49, *post* ipsum 21, *om.* 134 ipsum] ipsom 23^a, ipso 104 (?). 136. 141^1. 151, ipsius 133, ipse 24. 49. 63. 77. 79. 141^2, *om.* 15

1 inpendio] impendios 93, incendio 58, imprelio (?) 46, admodum $L^2Q^2AP^2F$. 32. 34. 38. 45. 55. 56. 59. 60. 62. 70. 81. 88^1. 89. 95. 96. 98. 102. 109. 110. 117. 121. 122. 127. 128. 130. 132. 139. 142. 144. 148. 150, impendio admodum 15, impendiis admodum 32^2, admodum inpendio 73. 105, admodum * * * * * 25 A, * * * * * admodum 125, impetu admodum 134. 152 (*Pisaur. in corr.* impendio). 157. 158, admodum et alios 28. 40. 70 captos] captus *M*. 24. 77. 79. 82^1. 141^2. 152, captum 11^a. 57. 58. 71 miraculo] miraculi $R[R]CNHQ^1S$. 4. 7. 8. 9. 11. 12. 13. 14^2. 17. 24. 26. 29. 30. 31. 36. 38. 39. 41. 42. 43. 44. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 58. 58 A. 63. 64. 66. 75. 76^2. 77. 78. 79. 82. 83. 84^1. 85. 86. 87. 88^2. 90. 94. 97. 100. 101. 102. 103. 114. 115. 117. 120. 123^b. 126. 129. 130. 131. 137. 138. 141^2. 149. 150 A. 155. 156 quod] quos 92, quo 98 auditu] auditus 17^b. 104, *om.* 90 refutauerant] refutarant 157. 158, refutauerunt $[R]NM^aS$ 29. 38. 50. 74. 76. 138, refutauerat 17. 22. 23. 24. 33. 49. 63. 69. 77. 79. 103. 104. 151. 152, resaltauerant 108, respuerant Q^2AF. 15. 25 A. 34. 45. 49. 53. 56. 59. 60. 88. 89. 95. 96. 104. 110. 121. 122. 127. 128. 132. 133. 134. 142. 143. 144. 150. 154, spectauerunt 46 oculis] oculos 17. 21. 23. 24. 33. 35. 50. 69. 85^1. 101. 104. 138. 151. 152, oculo 41. 51. 52. 66. 68. 87 potitos] petitos 35^1. 46. 47. 73^1. 116, paitos (?) *M*, potitus 31. 135^2, est potitus 24. 49. 63. 77. 79. 120. 141^2, potituros 80, *ante* oculos 21 2 salamine] *II*, salamina *I*(*RNS*, salaminam *C*, salamiam *H* 4 pubertae *M* festine *S* morbis] orbis *RNS* 5 aegritudinis *H* pensasse L^1M incrementi *om. H* 6 bifaria *RC* conuenerit *S*, conueniens *R*, coit *H* quantum *R* 7 longissimos] *RCNHMA cum Plinio*, longissimus *LBSP* tantus *A* 8 hominum *A* iudicarunt *H* 9 dextrae *RCNMSP* modus *A* 10 propitior *S* oneri] ori *R* ferundo] *NLMSP*, ferendo *RCHBA*

.. 7, 77 accommodatior. ‖ pudoris disciplinam etiam inter defuncta corpora 1, 95
natura discrevit: ac si quando cadavera necatorum fluctibus evehuntur,
virorum supina, prona fluitant feminarum.
IGN. ‖ Verum ut ad pernicitatis titulum transeamus, primam palmam 96
velocitatis Ladas quidam adeptus est, qui ita supra cavum pulverem
cursitavit, ut harenis pendentibus nulla indicia relinqueret vestigiorum.
Polymestor Milesius puer cum a matre locatus esset ad caprarios 97
pastus, ludicro leporem consecutus est et ob id statim productus a
gregis domino olympiade sexta et quadragesima, ut Bocchus auctor
.. 7, 84 est, victor in stadio meruit coronam. ‖ Philippides biduo mille ducenta 98
quadraginta stadia ab Athenis Lacedaemonem decucurrit. Anystis Lacon
et Philonides, Alexandri Magni cursores, Elin abusque Sicyone mille
ducenta stadia uno die transieruut. *Fonteio Vipsanoque consulibus
in Italia octo annos puer natus quinque et LXX milia passuum a
meridie transivit ad vesperum.
.. 7, 85 ‖ Visu deinde plurimum potuit Strabo nomine, quem superspexisse 99
per centum triginta quinque milia passuum Varro significat, solitumque
exeunte a Carthagine classe Punica numerum navium manifestissime
ex Lilybitana specula notare. Cicero tradit Iliadam omnem ita sub- 100

RCNH LM(B) SAP

§ 99 *similia adhibito fortasse Solino Isidorus* 2, 12, 4.

---

1 disciplinam] legem *III* (*A et gl. L*) etiam def. in int. corp. *S* 2 fructibus *M* fluuitant *N*, fluuitarunt *S*, fluant *M* 4 uerum] u. etiam *A* 5 quidem *S* 6 cussitauit *S* harenis] *I* (*RCNHS*), in harenis *II* (*LMAP*), arenibus *H* perdentibus *R* 7 polymestor] *RNLA*, polimestor *CHSP*, polimnestor *B* locutus M^aS 8 producatus *S* 9 grecis *RN* uochus RC^b, uocus C^a 10 mille ducenta] cccc *RC*, mille centum N^2M 11 ab thenis N^a decurrit *M* anystis] $RCNL^2P$, anistis HL^1MBA, anistu *S* 12 philonides] *LMB*, phylonides *P*, filonides *A*, pilonides C^2H, pylonides *NS*, pylonde *R*, pilonis C^1 cursor *M* elim B^2SA, elym *M* abusque] $RCNL^2MSAP$, apque [*sic*] *H*, usque L^1B: a Sicyone Elin *Plinius* sicion *H*, sycionem *N*, sycone *M* mille ducenta] cccc *R*, m̅ cccc *C* 13 stadio *S* una *MA* fonteio] *deteriores* CM^bN^2 *Bern. Vat.* 3343) *ex Plinio opinor*, pompeio *libri boni plerique*, ponte * no M^a uibranoque *B* 14 octo] uiiii *P* puer] per *M* natus] natus est qui *H* quinque] ui *R* lxx] *II* (*LMBP*) *cum Plinii libris probis*, xl *I* (*RNHSA*, lx *C*) *cum eiusdem deterioribus* milia *om. HS* 15 uesperam *S* 16 deinde] inde *R* potuit] putauit *RNS* superspecisse *S* 17 quinque] quique *N*, *om. AP* 18 exeuntem a c. (a c. ex. *A*) classem punicam *NHSA* numerum .... lilybitana *om. H* nauticum *A* manufestissume S^1, manifestassume *A* 19 ex] e *A* lilybitana] *N*, lilibytana *S*, lylybitana *M*, lilibitana BC^2, * * lybitana *L*, lybitana *AP*, libitana RC^1 denotare *AP* tradidit *H* iliada *S*, iliadem *B* omnem (*del.* L^2) ita] ita omn. *A*

tiliter in membranis scriptam, ut testa nucis clauderetur. Callicrates PL.
formicas ex ebore sic scalpsit, ut portio earum a ceteris cerni nequi-
1, 101 verit. || Apollonides perhibet in Scythia feminas nasci, quae bitiae PL. 7, 17
vocantur: has in oculis pupillas geminas habere et perimere visu si
forte quem iratae aspexerint. || [hae sunt et in Sardinia.] IGN.
102 || Praevaluisse fortitudine apud Romanos L. Sicinium Dentatum PL. 7, 1(
titulorum numerus ostendit. tribunus hic plebi fuit non multo post
exactos reges, Sp. Tarpeio A. Aterio consulibus. idem ex provocatione
octies victor XLV adversas habuit cicatrices, in tergo nullam notam:
103 spolia ex hoste tricies quater cepit: in phaleris hastis puris armillis
coronis CCCXII dona meruit: novem imperatores, qui opera eius vicerant,
triumphantes prosecutus.
104 || Post hunc M. Sergius duobus stipendiis primis adverso corpore PL. 7, 1(
ter et vicies vulneratus, secundo stipendio in proelio dexteram perdidit: —1(
qua de causa postea sibi manum ferream fecit, et cum neutra paene
idonea ad proeliandum valeret, una die quater pugnavit et vicit sinistra,
105 duobus equis eo insidente confossis: ab Hannibale bis captus refugit,
cum viginti mensibus, quibus captivitatis sortem perferebat, nullo
momento sine conpedibus fuerit et catenis: omnibus asperrimis proeliis,
quae tempestate illa Romani experti sunt, insignitus donis militaribus,

RCNH LM(B) SAP

§ 102—104 *similia Ammianus* 25, 3, 13.

---

1 membrani *P* esta *N* maucis *M* calligrates *H* 2 ebuere *M* scalpsit] *II* (*LMAP*), sculpsit *I* (*RCNHS*) a *om. M* cerni] *I* (*RCNHSA*) *cum Plinio*, secerni *II* (*LMBP*) nequieuerit *M*, nequiretur *A* 3 apollonides] *MBAP*, a(p)pollinides *RCHNLS* bitiae] *LSAP*, biciae *HB*, uiciae *M*, uitiae *RC*, by * iae *N* 4 uocantur] appellantur *A*[1] has] eas *II* (*LMBP*) pugillas gemmas *H* habere *om. C*[1] postimere *S*[1], pertimere *S*[2] uisu] *II*, uisus *I* (*RCNS*, uisos *H*) 5 quem] quae *A*, *om. N* conspexerint *H* 6 hae sunt et in sardinia] *om. II* (*LMP*) *neque sunt quae respondeant apud Plinium* l. (*uel* lucio)] quinquaginta *NBS*, quinquaginta lucium *A* sincinium *H* 7 plebi] *II* (*L*[1]*MB*[1]*P*), plebis *I* (*RCNHL*[2]*B*[2]*SA*) non *om. H* 8 tasperio *R* a. (*uel* aulo)] aurelio *NB*[2]*SA* acerio *H* consulibus *om. A* 9 xlu] *III* (xl et u *A*, quadraginta et quinque *P*), quadragies quinquies *I* (*RCNHS*) *II* (*LM*) aduersas (-sa *P*) hab.] h. a. *A* 10 spolia] *III* (*SAP*), et spolia *I* (*RCNH*) *II* (*LMB*) tricies ex hoste *A* quater] et quater *II* (*LMAP*) 11 uicerint *M* 12 prosecutus] *CLMAP*, prosecutos *NS*, prosequutos *R*, persecutos *H* 13 m.] c̄o *R* primo *M* auerso *R* 14 et *om. R* uicies] uiginti *M* in] i *R*, an *S* pededit *M* 15 postea *om. A* ferr. sib. man. *A* cum *om. H*[a] 16 ualeret] haberet *H*[1] una die *excidisse uidetur apud Plinium* 17 insedente *LM*, incedento *B* annibale *LH*, haniuale *N* 18 captiuitatibus *M* 20 insignitus] *II* (*LMBP*), insignis *I* (*RCNHSA*)

PL. a Trasimenno Trebia Ticinoque coronas civicas rettulit: Cannensi
quoque proelio, de quo refugisse eximium opus virtutis fuit, solus
accepit coronam: beatus profecto tot suffragiis gloriarum, nisi heres
in posteritatis eius successione Catilina tantas adoreas odio damnati
nominis obumbrasset.
PL. 7, 92 ‖ Quantum inter milites Sicinius aut Sergius, tantum inter duces, 1, 106
immo ut verius dicam inter omnes homines Caesar dictator enituit.
PL. 7, 93 ‖ huius ductibus undecies centena XC et II milia caesa hostium: nam
quantum bellis civilibus fuderit, noluit adnotari. signis conlatis quin-
quagies et bis dimicavit, M. Marcellum solus supergressus, qui novies 107
PL. 7, 92 et tricies pari modo fuerat proeliatus. ‖ ad haec nullus celerius
scripsit, nemo velocius legit: quaternas etiam epistulas perhibetur
SOL. simul dictasse: ‖ benignitate adeo praeditus, ut quos armis subegerat
clementia magis vicerit.
PL. 7, 88 ‖ Cyrus memoriae bono inclaruit, qui in exercitu, cui numero- 108
sissimo praefuit, nominatim singulos adloquebatur. fecit hoc idem in
populo Romano L. Scipio. sed et Cyrum et Scipionem consuetudine
credamus profecisse: Cineas Pyrrhi legatus postero die, quam ingressus 109
Romam fuerat, et equestrem ordinem et senatum propriis nominibus
salutavit. rex Ponticus Mithridates duabus et viginti gentibus, quibus
PL. 7, 89 imperitabat, sine interprete iura dixit. ‖ memoriam et arte fieri palam
IGN. factum est, sicut Metrodorus philosophus, ‖ qui temporibus Diogenis
cynici fuit, in tantum se meditatione assidua provexit, ut a multis
simul dicta non modo sensuum, sed etiam verborum ordinibus de-
PL. 7, 89 tineret. ‖ nihil tamen in homine aut metu aut casu aut morbo facilius 110

RCNH LM(B) SAP
§ 107 *similia Ammianus l. c.*

1 trasimenno] *HA*, trasymenno *LP*, thrasimenno *B*, thrasymenno *RCNMS* treba *RC*, trebea *BA* camnensi *NS* 2 quo *om.* H^a 4 in post.] impotestatis *H* tantes *M* odio] macula N^2 dampti H^a 6 sincinius *H* tantum] tantis *M* 7 enituit] emicuit *B*, retinuit *H* 8 ducibus *R* centena *NHA* xc] *RCMAP cum Plinio*, quadraginta *NS*, triginta *HLB* 9 adnotari] *I*, adnotare *II* (*LMP*, aduocare *B*) 10 m. *om. I* (*RCNHS*) 11 fuerit *M* 12 *ante* nemo *ins.* nemo uelocius dictauit L^2 qui ternas *M* 12/3 sim. dict. perh. *A* 13 quo N^a subelegerat *M* 15 bone *RC* claruit N^2A in exercitu] exercitu L^1, exercitum *P* cui] in S^2 nominrosissimo *M* 16 praefuit *om.* P^1 in populo romano] in p̅r̅ *R*, imperator *H* 17 scipios *R* consuetudinem *NS*, consolitudine *M* 18 credimus *H* legatos *M* 19 equestem N^a 20 saluitauit *M* ponticis *M* quibus *om.* C^1 21 imperabat H^a interprete iura] interpretatura *I* (RC^1[?]N^1[?]*S*) et] ex P^2 artem *RM* 22 est *om.* *M* methodorus *CH*, metrodorsum *S*, methroclorus *B* 24 sensum *I* (*RCNH*)

intercipi saepe perspectum est. ‖ qui lapide ictus fuerat accepimus PL. 7,
oblitum litterarum, Messalam certe Corvinum post aegritudinem quam
tulerat percussum proprii nominis oblivione, ‖ quamlibet alias ei sensus IGN.
1, 111 vigeret. memoriam metus perimit: invicem vocis interdum est inci-
tamentum, quam non solum acuit, sed etiam si numquam fuerit ex-
112 torquet. denique cum olympiade octava et quinquagesima victor Cyrus
intrasset Sardes Asiae oppidum, ubi tunc Croesus latebat, Atys filius *cf.* PL.
regis, mutus ad id usque temporis, in vocem erupit vi timoris; ex-
clamasse enim dicitur: parce patri meo, Cyre, et hominem te esse
vel casibus disce nostris.

113 ‖ Tractare de moribus superest, quorum excellentia maxime in PL. 7,
duobus enituit. Cato princeps Porciae gentis, senator optimus, orator
optimus, optimus imperator, causam tamen quadragies et quater dixit,
114 diversis odiorum simultatibus adpetitus, [semper absolutus]. unde
Scipionis Aemiliani laus propensior, qui praeter bona, quibus Cato
115 clarus fuit, etiam publico amore praecessit. ‖ vir optimus Nasica PL. 7,
Scipio iudicatus est non privato tantum testimonio, sed totius senatus
sacramento: ‖ quippe quod inventus dignior non fuit, cui praecipuae IGN.
religionis crederetur ministerium, cum oraculum moneret arcessi sacra
deum matris Pessinunte.

116 ‖ Plurimi inter Romanos eloquentia floruerunt: sed hoc bonum PL. 7,
hereditarium numquam fuit nisi in familia Curionum, in qua tres
117 serie continua oratores fuere. magnum hoc habitum est sane eo saeculo,

RCNH LMG(*incipit* 22 cato)(*B*) *SAP*

---

1 accipimus *I* (*RCNHSA*) 2 coruinum] coruinum orator *M*, coruinium oratorem L^2 3 tulerat] *I* (*RCNHS*), pertulerat *II* (*LAP*, protulerat *M*) obliuionem *M* 4 perimit *CA*, peremit *reliqui* inuicem] contra *III* (AP^2) uocis] cordis *R* 5 non *om.* *N* ocuit *H* 6 octaua *om.* *A* 7 sardis a. o. *plerique*, as. opp. sardas AP^2 tum *I* (*RCNS*) crysus *RNS*, crisus *C*, cyrus *M* atis *RB*, athys *P* 8 regis] eius *A* 9 ad id] addit *S*, ad id locorum P^2 tempus *R* esse *om.* *I* (*RCNHSA*) 10 uel *om.* *A* 11 excellentiam *NS* 12 emicuit *H* gentium *S* opt. opt. imp.] *I* (*RCNHS*, *ubi in margine:* deest hic), opt. imp. opt. *II* (*LAP*, opt. imp. *MG*) 14 odiosum *S* semper absolutus] *II* (*LM* [*fortasse in hoc additum manu prima*] *GP*) *cum Plinio*, *om.* *I* (*RCNHSA*) 15 cata *S* 16 a publico *N*(?)*S* nasicam *R* 17 tantum] tamen *H* potius *H*, tius *N* 18 quod] quode *H* praecipuo *S* 19 regionis *NS* misterium *H* arcessi] *NHLM*^{b}*BP*, arces *S*, arcersi *G*, accersi *A*, accersit *RC*, acessi *M*^{a} 20 deum m. pessinunte (pissinunte *RC*, pissinumte *NS*) *om.* *H* 21 romanis *M* bonum *om.* *H* 22 heretarium *S* numquam] umquam non *A* 23 sere *M* orationes *G* eo] eos *G*

7, 109 quo facundiam praecipue et humana et divina mirata sunt. || quippe
tunc percussores Archilochi poetae Apollo prodidit, et latronum facinus
deo arguente detectum. cumque Lysander Lacedaemonius Athenas 1, 118
obsideret, ubi Sophoclis tragici inhumatum corpus iacebat, identidem
Liber pater ducem monuit per quietem, sepeliri delicias suas sineret:
nec prius destitit, quam Lysander cognito quis obisset diem et quid 119
a numine posceretur, indutias bello daret, usque dum congruae supre-
IGN. mis talibus exequiae ducerentur. || Pindarum lyricum e convivii loco, 120
cui imminebat ruina, ne cum ceteris interiret, forinsecus Castor et
Pollux vocaverunt inspectantibus universis: quo effectum, ut solus
7, 112 impendens periculum evaderet. || numerandus post deos Cn. Pompeius 121
Magnus intraturus Posidonii domum, clarissimi tunc sapientiae pro-
fessoris, percuti ex more a lictore fores vetuit, summissisque fascibus,
quamlibet confecto Mithridatico bello et Orientis victor, sententia
7, 114 propria cessit ianuae litterarum. || Africanus prior Q. Ennii statuam 122
7, 113 imponi sepulcro suo iussit. || Uticensis Cato unum ex tribunatu militum
112 philosophum, alium ex Cypria legatione Romam advexit, professus
plurimum se eo facto senatui et populo contulisse, quamlibet proavus
7, 110 eius saepissime censuisset Graecos urbe pellendos. || Dionysius tyrannus 123
vittatam navem Platoni obviam misit: ipse cum albis quadrigis egre-
7, 118 dientem in litore occurrens honoratus est. || perfectam prudentiam
soli Socrati oraculum Delphicum adiudicavit.
IGN. || Pietatis documentum nobilius quidem in Metellorum domo 124
7, 121 effulsit, || sed eminentissimum in plebeia puerpera reperitur. humilis

RCNH LMG(B) SAP

1 sunt] sum *G* 2 percussores] cussores *G*, per successores *A* archi-logi *M* 3 deo (de eo *R*) arguente] *I* (*RCNHS*), deo coarguente *II* (*LMGBAP*) detectum] detectum (retectum *A*) est *HAP* 4 sophodis H^a ideo idem *S* 5 reliquias *M*, relicias L^2, delias *S* sinret *S*, sinere *M* 6 linsa • der *S* quis] *RCNMSA*, qui *HLP*, quo *GB* die *GB* 7 posceret *S* 8 tul-libus *S* exequia *S*, et exaequiae *M* e] et *M* conuii *CS*, conuiuio *A* 9 ne] nec *M* castor] eum castor *I* (*RCNA*) et] ex *S* 10 quod *P* effectu *RC*, effectum est *H* 11 numerandos *NS* 12 possidonii (-ni R^a) *libri* carissimi *S* 13 ex more] et in ore *S* lictoribus AP^2 uetuit] ueuit *N*, uauit *S* demissis P^2 14 que *om. A* orentis *M* 15 enni *NS* 16 tribunatum *R* 17 cypria] *II* (*MGP*, cipria *L*), curia *I* (*RCNHSA*) legatio *M* aduexit] duxit *III* (AP^2 *et pro gl. L*) 18 eo f. pl. se *A* quamuis *A* 19 sepisse *A*, sepissisime H^a 20 uitatam *HS* obuia *R* 21 e littore accurrens *A* honorauit *G solus* 22 socrati] crati *NS* defi-cum H^a 23 pietas *G* decumentum N^1 metallorum *RM* domum *M* 24 effulsit] *I* (*RCNHSA*), refulsit *II* (*LMGP*) in plebeia] implebeia *C*, impleta *R*

haec atque ideo famae obscurioris cum ad patrem, qui supplicii causa PL.
claustris poenalibus continebatur, aegre obtinuisset ingressum, exquisita
saepius a ianitoribus ne forte parenti cibum administraret, alere eum
1, 125 uberibus suis deprehensa est: quae res et locum et factum conse-
cravit: nam qui morti destinabatur, donatus filiae in memoriam tanti
praeconii reservatus est: locus dicatus suo numini Pietatis sacellum
126 est. ‖ navis a Phrygia gerula sacrorum, dum sequitur vittas castitatis, IGN. *cf.*
contulit Claudiae principatum pudicitiae. at Sulpicia Paterculi filia, 7,
M. Fulvii Flacci uxor, censura omnium matronarum e centum pro-
batissimis haud temere delecta est, quae simulacrum Veneris, ut Si-
byllini libri monebant, dedicaret.

RCNH LMG(*B*) *SAP et* 7 navis . . . 8 pudicitiae *libri supra p.* 7 *adlegati; accedunt* 98. 133

---

2 ingressus *M* 3 lanitoribus *NS* administraret] *I* (*RCNHS*), sumministraret *II* (*LMGAP*) 4 consecrauit] honestauit *III* (*AP*^{2}) 5 donatus] destinatus est *A* tanti] tan *G* 6 numini] *NHL*^{2}*P*, nomini *RCL*^{1}*MGSA* 7 est] *II* (*LMGBP*), fuit *I* (*RCNHSA*) nauis a frigia (*sic similiterve,* prygia 75. 76^2, p * yngia 76^1, fritigi 61^a, fri 7^1, fragia 21) *CLMQGBP*. 7^2. 8. 14. 21. 24. 34. 41^2. 49. 57. 58. 60. 61. 63. 71. 74. 75. 76. 77. 79. 92. 100. 110. 111. 120. 123^2. 126. 127. 128. 134. 138. 139. 143. 149. 150 A. 154. 156. 157. 158, nam (naui 4) uisa frigia (*sic similiterve,* frigeia *F.* 96) *R*[*R*]*N*^{1}*HSAF*. 4. 11. 12. 13. 15. 18. 25 A. 29. 30. 32. 33. 36. 38. 39. 41^1. 42. 45. 48. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 59. 64. 66. 73^2. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 95. 96. 97. 101. 122. 123^1. 129. 131. 132. 144. 150. 155, nauis frigia (*sic similiterve*) *N*^{2}. 9. 26. 43. 44. 46. 50. 62. 73^1. 78. 88. 112. 113. 114. 115. 116. 121. 133. 135. 137. 141^m. 142. 148, nauis (nam uis 23^1) af(f)rica *G*. 17. 20. 22. 23. 28. 35. 40. 47. 69. 70. 72. 89. 93. 98. 103. 104. 105. 108. 109. 136. 141^t. 151. 152, nauis affrigica 68, nauis affrigii 31, nam phrygia 102. 117. 130, nauis a phrigia uel africa 10. 58 A, nauis a phrigia * nauis frigia 125 gerula] gerura 15, geiaula *F.* 96. 144, getaula 45, getula 20. 33. 69. 141. 151, aggerula 34, genula uel gerula 81, regula *HQ*^{1}*S*. 4. 11. 12. 13. 30. 36. 39. 41^1. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 66. 80. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 97. 101. 123^1. 129. 131, *om.* 111 sacrorum (sacrarum 35. 108) dum sequitur (ec^c 21, *post* uittas 111) *om.* 111. 141^a uittas] uitas *L*^{1}*G aliique,* bittas *R*[*R*], uictas *B*. 4. 9. 12. 13. 17. 20. 30. 33. 62. 69. 83. 85. 98. 103. 106. 116. 134. 139. 151. 152. 154, uittras 61^a, uita 59, unitas 63, uias 32^1 castitatis] castatatis *H*^{a}, castigatis 46, castris castitatis 39^1, *om. G*. 14^1. 20. 22. 23. 33. 35. 58 A. 61. 68. 69. 72. 92. 93. 98. 99. 103. 104. 108. 136. 141. 151. 152 8 contulit (contuli 4. 129^1, consulit 7, conclusit 13, *post* claudiae 148) claudiae (claude 61^a, claudi 36, claudio 63, cladiae 31, claudium 29) principatum (-tūs 45) pudicitiae (puditicie 40. 99, pudicie 7. 93)] cont. cl. pud. pr. 11. 53. 90. 131, puditie obtinuit principatum (*om.* claudiae) 111 at (ad *RCN*, et *S*) supplicia *RCNGSP*^{1} paterculis *A* 9 uului *S* flaxi *S*, pacci *H* e] a *M* 10 haud] pau *C*^{a} dilecta *L*^{1}*MBP*, electa *A* simulacrorum *A* ueris *C* 11 libri] bri *G*

[PL.] 7, 137 ‖ Quod attinet ad titulum felicitatis, necdum repertus est, qui 1/127
felix censeri iure debuerit: namque Cornelius Sulla dictus potius est
[PL.] 7, 151 quam fuit felix. ‖ solum certe beatum cortina Aglaum iudicavit, qui
in angustissimo Arcadiae angulo pauperis soli dominus numquam
egressus paterni cespitis terminos invenitur.

IGN. ‖ De homine satis dictum habeo. nunc, ut ad destinatum rever- 2, 1
tamur, ad locorum commemorationem stilus dirigendus est atque adeo
principaliter in Italiam, cuius decus iam in urbe contigimus. sed 2
Italia tanta cura ab omnibus dicta, praecipue M. Catone, ut iam in-
veniri non sit, quod non veterum auctorum praesumpserit diligentia,
[P]L. 3, 41 ‖ largiter in laudem excellentis terrae materia suppetente, dum scrip-
auctus tores praestantissimi reputant locorum salubritatem, caeli temperiem,
ubertatem soli, aprica collium, opaca nemorum, innoxios saltus, vitium
olearumque proventus, nobilia pecuaria, tot amnes, lacus tantos,
bifera violaria: inter haec Vesubium flagrantis animae spiritu vapora- 3
tum, tepentes fontibus Baias, colonias tam frequentes, tam assiduam
novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum oppidorum, ‖
PL. 3, 56 quae primum Aborigines Aurunci Pelasgi Arcades Siculi, totius pos-
auctus tremo Graeciae advenae et in summa victores Romani condiderunt: ‖
PL. 3, 41 ad haec laterum portuosa, orasque patentibus gremiis commercio orbis
adcommodatas.

IGN. ‖ Verum ne prorsus intacta videatur, in ea quae minus trita sunt 4
animum intendere haud absurdum videtur et parcius depasta levibus

RCNH LMG(B) SAP

v. 16 tepentes fontibus Baias *Isidorus* 14, 4, 19.

---

1 attinet] *II* (*LMGP*), attineat *I* (*R^2CNHSA*, adtinea *R^1*) 2 debuerat *M* sylla *LAP*, silla *G* 3 aclaum *M*, acilaum *G* arcadiae] die *M* 5 egressus *om.* *H* 6 habe *P^2* ut] at *A*, *om.* *RC^a* ad] in *N^2MP^2* 7 lacorum *M* ideo *A* 8 in *om.* *II* (*LMG*) italia *RCGB* 9 cura] scientia *C^2*, *inc.* *C^1* ab *om.* *P^1* hominibus *M* dicta est *AP* marco] a marco *II* (*LMP^2*, a *G*) catoni *P^1* 10 sit] *I* (*RCNHSA*), possit *II* (*LMGP*) auctorum *om.* *A* 11 materiae *A*, materi *G*, materias *M* 12 temperem *M^a* 13 opaga *M*, ocpaca *H^a* innoxus *S* 14 nobilia], *AP cum Plinio*, nouilia *M*, obilia *RNS^1*, ouilia*CHS^2*, noualia *LG* tantus *M* 15 ibifera uiolariam (*in marg.* ubi uiole nascuntur) *R* uersubium *S*: mons campanie *margo R* fraglantis *M* uaporatum] *I* (*$RCNH^bSA$*, uoporatum *H^a*), uaporantem *II* (*LMGP*) 16 tepentes] patentes *R* boias *H* colonia *S* · tam] tem *P* 18 primo *A* aborigine *R*, aborigentes *S* arunci *G*, aurumci *M* pelagi *H^a* postremo] postmodum *M* 19 summo *H* 20 litorum *CG*, lucorum *B^1*, lictorum *B^2* petentibus *A* gemiis *N* orbis] orbis or *H^a* 22 uerun *P* uideantur *H* minus *om.* *H* 23 haud] aut *RN* obsordum *M*, obsurdum *G* et] aut *A* debasta *R*, depauita *MP^2*

2, 5 vestigiis inviare. nam quis ignorat vel dicta vel condita a Iano Iani- IGN.
culum, a Saturno Latium atque Saturniam, ‖ a Danae Ardeam, ‖ a PL. 3, 56
comitibus Herculis Polyclen, ab ipso in Campania Pompeios, qua IGN.
6 victor ex Hispania pompam boum duxerat? in Liguria quoque lapi-
darios campos, quod ibi eo dimicante creduntur pluvisse saxa: regionem
Ionicam ab Ione Aulochi filia, quam procaciter insidentem vias Her-
cules ut ferunt interemit: ‖ Archippen a Marsya rege Lydorum, quod PL. 3, 10
7 hiatu terrae haustum dissolutum est in lacum Fucinum: ‖ ab Iasone PL. 3, 70
templum Iunonis Argivae: ‖ a Pelopidis Pisas: ‖ a Cleolao Minois filio PL. 3, 50 IGN. PL. 3,
Daunios: ‖ Iapygas ab Iapyge Daedali filio: ‖ Tyrrhenos a Tyrrheno PL. 3, 50
Lydiae rege: ‖ Coram a Dardano: ‖ Agyllan a Pelasgis, ‖ qui primi in PL. 3, 63. 7, 193

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 a Iano — *p.* 33 *v.* 16 a Pyliis *compilavit omissis multis Capella* 6, 642; *v.* 1 a Iano — *v.* 2 Saturniam *Isidorus* 15, 1, 50; 3 ab ipso — 4 duxerat *idem* 15, 1, 51.

---

1 ignoret *A, om. H* dieta *R*, dictam *MGB* uel condita (— tam *MB*) *om. G* 2 danae] *CNMSA*, dane (dan R^a) *RHLGP* 3 commotibus *M* polyclen] *NLGSP*, polychlen *A*, policlen *RC*, polyclem *M*, poliden *H; Polieon coni. Salmas. male; scite vero attulit Rothius haec Dionysii* 1, 44: *Ἡρακλῆς δ' ἐπεὶ .... ὁ ναυτικὸς αὐτῷ στρατὸς σῶος ἐξ Ἰβηρίας ἀφίκετο, ... πολίχνην ἐπώνυμον αὐτοῦ κτίσας, ἔνθα ὁ στόλος αὐτῷ ἐναυλοχεῖτο, ἣ καὶ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων ἦν οἰκουμένη, Νέας πόλεως καὶ Πομπηίας ἐν μέσῳ κειμένη, λιμένας ἐν παντὶ καιρῷ βεβαίους ἔχουσα ... ἀπῆρεν εἰς Σικελίαν* campaniam *M* pompeius *NS* quia *R* 4 ex] et *A* bouum *M* duxit P^2 lycuria *RNS* 5 campas H^a ibi] N^2MP, ioui *HLNS*, ioue *GBA*, iobe *RC*: quod eodem (*Hercule*) dimicante saxis ferunt pluisse caelum *Capella* (*ubi ne credas Koppio quae de Solinianis libris adnotarat Salmasius male referenti ad Marcianos*): quod Iove eo dimicante credunt pluuisse saxa *conicit Vahlen* dimicantes *S* pluuisse (pluisse CH^2L^2, placuisse H^1) saxa] s. pluisse *A* 6 Ionicam *M* ione (hione RN^1S, ion *L*) aulochi (auloci *H*)] ione autocli *C cum Capella*, ione naulochi N^2MA procater H^a insidientem *S* herculis int. ut fer. *A* 7 archippen a] *RSP*, archipen a *C*, arcippen a *LMG*, arcipen a *H*, archippenam *N*, archipenam *A* marsia *II* (*LMGP*), marsa *I* (RC^2NHS, mars * * C^1), maresa *A* regem *M* didorum *C* 8 ausum *S* 9 iunonis] iouis *H* a] e *M* pelopidis] *libri, nisi quod* pelopedis P^2, pelopide L^2A, pelope N^2, *unde emendatur Plinius:* a Pelopidis (a pelope pisisque *libri*) sive a Teutanis 10 daunius *A*, daunis *C* iapiias *P*, lapigas *H* ab iapuge *RCNS*, ab iapige *LGP*, ab iapie *M*, ab iapagae *A*, a iapigae *H* silio *S* tirrenos *R*, tyrr(h)enus *NA*, tyrreñ *S* 11 dardano] *I* ($RCNHL^2SAP^2$) *cum Capella*, dardanis *II* (L^1MGP^1) agyllan a] *N*, agyllam a *LGP*, agillam a *M*, acyllan a *R*, aggillam a *C*, agyllano *S*, agillinam a H^2, gallinam a H^1, agellan a *A*: Agyllinam Pelasgi *Capella* pelagis H^aMS primus in latinum l. intulerat *S*

L. 3, 51 *auct.* Latium litteras intulerunt: ‖ ab Haleso Argivo Faliscam: a Falerio
PL. 3,72 Argivo Falerios: ‖ Fescenninum quoque ab Argivis: ‖ portum Parthenium
IGN. a Phocaënsibus: ‖ Tibur, sicut Cato facit testimonium, a Catillo Arcade
praefecto classis Euandri; sicut Sextius, ab Argiva iuventute. Catillus 2, 8
enim Amphiarai filius, post prodigialem patris apud Thebas interitum,
Oeclei avi iussu cum omni fetu ver sacrum missus tres liberos in Italia
procreavit, Tiburtum Coram Catillum, qui depulsis ex oppido Siciliae
veteribus Sicanis a nomine Tiburti fratris natu maximi urbem vocaverunt. mox in Bruttiis ab Ulixe extructum templum Minervae. insula 9
'L. 3, 62 *Ligea appellata ab *eiecto ibi corpore Sirenis ita nominatae: ‖ Par-
auctus thenope a Parthenopae Sirenis sepulcro, quam Augustus postea Neapo-
IGN. lim esse maluit: ‖ Praeneste, ut Zenodotus, a Praeneste Ulixis nepote
Latini filio; ut Praenestini sonant libri, a Caeculo, quem iuxta ignes
PL. 3, 104 fortuitos invenerunt, ut fama est, Digidiorum sorores. Notum est a 10
Philoctete Petiliam constitutam, Arpos et Beneventum a Diomede,
'L. 3, 95 Patavium ab Antenore, Metapontum a Pyliis, ‖ Scylaceum ab Athenien-

RCNH LMG(B) SAP
v. 10 Parthenope — 12 maluit *compilavit Isidorus* 15, 1, 60.

---

1 faliscam (phaliscam *LA*, ophaliscam *M*, faliscum *S*) a falerio (phalerio *A*) argiuo *om.* GP^1, *cf. Strab.* 5, 2, 9: *Φαλέριοι καὶ Φαλίσκον; Stephanus p.* 656 *Mein.*: *Φαλέριον ... πόλις Τυρρηνίας. Φαλίσκος πόλις Ἰταλίας ἄποικος Ἀργείων* 2 falerios] falerius *NS*, phalerios *A* fescenninum *R*, fescennium NP^2 parthemium *A*, pathenium *H*, porthenium P^2 3 phocaensibus] focensibus (phoc- *A*) *libri rel.*, foricensibus *M* arcadiae *A* 4 sextius] secius *A* catellus *M* 5 amphirai *M* interitu *A* 6 oeclegi *S*, oclei *G* fetu u. s.] uersacri *S* 7 tibutum *R*, tiburtem *N* cathillum *LM* depulsus *A* ex oppido siciliae (sicania *A*) *induxit Salm.* 8 nomone *M* fratri *S* natum *M* urbem] ab urbe *R* 9 bruttis *R*, brutiis *CHLGP*, butris *NS*, bruciis *A*, tiburtiis *M* 10 ligea] P^2N^2 *coniectura*, lincea *II* (*LMG*, lyncea P^1), liger *I* (N^1SHA, lyger *RC*) ab eiecto] *Salmasius*, abiecto *libri* ita ... 11 sirenis *om.* L^1 nominati *I* (*RCSH*, nominatei [?] *N*) parthenope] SP^2 *cum Capella*, parthenopea *I* ($RCNHL^2A$) *cum Isidoro* (*Leid. manu pr.*), part(h)enopis *II* ($MGBP^1$, *deficit* L^1) a parthenop(a)e *libri omnes* 11 quem *P* ulexi *M* 12 nepoti *H* 13 saeculo *S*, caelo *N*, cecula H^a ignem fortuitus *R* 14 inuenerat *A* digidiorum] *II* (MGP^1, digi • iorum L^1, digisiorum B^1, ligidiorum B^2), digitiorum *I* ($RCNL^2AP^2$, digytiorum *S*, digitorum *H*): *iidem* Depidii *schol. Veron. ad Vergilii Aen.* 7, 681, Divi *uel* Divini *apud Servium ad l. c.* 15 philoctete] *N*, philocthete *B*, philochtete *LM*, philotete *S*, philochete *G*, philotecte *H*, philocte *RC*, philochteta P^2, philoeteca *A* pectiliam *H* aipos *H*, apros *P*, apos *M* 16 patabium *R*, putauium P^1 a pantanore H^a metapontium H^a pyliis] pilis H^a, gylis P^2, gilis N^2 scylaceum] *RCN*, scilaceum *H*, scilacenum *S*, scyllaceum *LMGPA* athaniensibus *S*, antenensibus H^b, antheniensibus *A*

sibus, || Sybarim a Troezeniis et a Sagari Aiacis Locri filio, Sallen- IGN.
tinos a Lyctiis, || Anconam a Siculis, || Gabios a Galatio et Bio Siculis PL. 3, 11
fratribus, ab Heraclidis Tarentum, insulam Tempsam ab Ionibus, Paestum IGN.
a Dorensibus, a Myscello Achaeo Crotonam, Regium ab Chalciden-
sibus, Cauloniam et || Terinam a Crotoniensibus, || a Nariciis Locros, PL. 3, 72
Heretum a Graecis in honorem Herae (sic enim Iunonem Graeci IGN.
vocant), Ariciam ab Archilocho Siculo, unde et nomen, ut Heminae
2, 11 placet, tractum. hoc in loco Orestes oraculo monitus simulacrum
Scythicae Dianae, quod de Taurica extulerat, priusquam Argos peteret
consecravit. a Zanclensibus Metaurum locatum, a Locrensibus Meta-
pontum, quod nunc Vibo dicitur, Bocchus absolvit. Gallorum veterum
propaginem Umbros esse M. Antonius refert; || hos eosdem, quod PL. 3, 11
tempore aquosae cladis imbribus superfuerint, Umbrios Graece no-
12 minatos. || Liciniano placet a Messapo Graeco Messapiae datam originem, PL. 3, 99
versam postmodum in nomen Calabriae, quam in exordio Oenotri *auctus*

RCNH LMG(B) SAP

v. 11 Gallorum — 13 nominatos *compilarunt Servius ad Aen.* 12, 753 *et Isidorus* 9, 2, 87. 14, 4, 21 § 12 *compilavit Isidorus* 15, 1, 58.

1 sybarim] *AP,* subarim *reliqui* troezenis *A,* tryzenis *M,* tryzeniis *LP,* trizeniis *RCNHG,* trizeneis *S* a *om. A* filio *om.* H^a sallentinos] *RLGAP,* salentinos *CNS,* emtinos H^b, sallemtinos H^a 2 a lyctiis] *NS,* a lictiis R^bC, a lictis R^a, a licciis *A,* a lectiis *M,* sallictiis *L,* sallictus *P,* sallectus *GB,* a salictiis *H* galatio] *RCNHGSA,* galato *M,* galito *P,* galit• L^1, galitio L^2, galicio *B* byo *LMP* 3 heraclidis] *A,* eraclidis *M,* heraclidiis (er- *GS*) *reliqui* insulam *om. S* tempsam] *A,* tensam *reliqui* pastum *M* 4 a dorensibus] *II* (*LMGP*), a boriensibus *I* (*RCNHA,* ab orientibus *S*) myscello] *S,* miscello *RCNHLMG,* myscelo *P,* miscelo *A* acleo *S* crotanam *S,* crotoniam *H,* crotonum *P* ab calcidensibus *II* (*LGP,* ab chalchid- *M*), a chalcidensibus *I* (*RCN,* a calcidensibus *HA,* a chalcidentibus *S*) 5 cauloniam] N^2, cauloneam RCN^1HLGSP, gaulonam *A* terinam] *NMAP,* cerinam *RCLGS,* caerinam *H* naricibus *G* 6 honore *GB* gr. iun. *I* (*RCNHS*) 7 chilocho *N* nomem *A* 8 horestis *M* 9 scythicae *om.* L^2 de] te *S* tauriga *NS* arcos *RC* 10 zanclensibus] *II* (*LMP*), zanclesibus *I* (*RCNHSA*)*G* locrensilius *S* metapontum] hypontum P^2 *eademque coniectura* Hipponium *Salmasius* 11 uibo] uiuo *R,* hiuibo P^2 ueterem *A* 12 refert] asseuerat *A* eosdem (eodem *C*)..... 13 nominatos *om.* P^1 13 aquosae] quose R^a superfuerunt *I* (*RCNHSA*) umbrios] ombrios *NHS* 14 liciniano] *II* (L^2MGBP, liciano L^1), luciniano *I* (RC^bNA, lutiniano *S,* luciano C^a, lucinio *H*) mesapo *L,* maesapo *G* messapiae datam] *II* ($LMGP^1$) *cum Isidoro,* messapia ea tam *I* (*S,* messapia • • tam *N,* messapia ea tamen *RC,* messapiam eam tamen *H*), messapiam dictam *III* (AN^2, missam dictam P^2) originem] *II* (LGP^1)N^1, origine *I* (*RCHA*), in origine P^2N^2 15 oenotris *NSA,* aenoti *R*

IGN. frater Peucetius Peucetiam nominaverat. ‖ a gubernatore Aeneae 2, 13
appellatum Palinurum, a tubicine Misenum, a consobrina *Leucosiam
insulam inter omnes perspicue convenit; a nutrice *Caietam, ab uxore
Lavinium, quod post Troiae excidium, sicuti Cosconius perhibet, quarto
anno extructum est.

Nec omissum sit Aenean aestate ab Ilio capto secunda Italicis 14
litoribus adpulsum, ut Hemina tradit, sociis non amplius sescentis, in
agro Laurenti posuisse castra: ubi dum simulacrum, quod secum ex
Sicilia advexerat, dedicat Veneri matri quae Frutis dicitur, a Diomede
Palladium suscepit, tribusque mox annis cum Latino regnavit socia
potestate, quingentis iugeribus ab eo acceptis: quo defuncto summam 15
biennio adeptus apud Numicium parere desiit anno septimo. patris
Indigetis ei nomen datum. deinde constituta ab Ascanio longa Alba, 16
Fidenae, Aricia; Nola a Tyriis, ab Euboënsibus Cumae. ibidem Sibyllae
sacellum est, sed eius quae rebus Romanis quinquagesima olympiade
13,88 interfuit ‖ cuiusque librum ad Cornelium usque Sullam pontifices nostri
consulebant: tunc enim una cum Capitolio igni absumptus est: nam 17
priores duo, Tarquinio Superbo parcius pretium offerente quam postu-

RCNH LMG(B) SAP

3 ab uxore Lavinium *compilavit Isidorus* 15, 1, 52.

---

1 fratres *N* (?) *S*, fratris *A* peu(a)etius *NS*, puecetius *H* peucetia *R*, peuetiam *N*, peuaetiam *S*, puecetiam *H* *ante* a gub. *ins.* par sententia est inter auctores *III* (L^2AP^1) aenae *N* 2 appellatum] *II* (*LMGP*)C^2, appellatur *I* (RC^1N[?] *HSA*) miserum *M* leucosiam] P^2N^2 *ex emendatione*, leucotiam *CA*, leucotia *R*, leucotiam $HLMSP^1$, leocotiam N^1, leocotinam *G* 3 inter omnes perspicue (perspicuo *G*, promiscuae *M*) conuenit *om. III* (P^1L^2) nutrice caietam] *A*, nutrice caieta (galeta *M*, c. n. *H*) caietam (gagetam *M*) *libri reliqui post* lau. *ins.* esse nuncupatum *A* 4 troiae (iliae S^2, *inc.* S^1) exc.] exc. tr. *H* sicut *S* consonius *H* 5 extructus *G* est *om. H* 6 aenean] LM^2, anean *G*, aeneam *RCNHSAP*, ueneam M^1 captio H^a 7 adpulsis *M* socius *R* aplius *HS* sexcenti *R* 9 adduxerat *A* dedicauit *CP* quae] quod *A* frutis] fructus *M*, ericis *RC* a] ad *M* 10 suscepit] *II* (*LG*), suscipit *AP*, suscepisse *I* (*RCN*[?]*HS*) regnauit] *I* (*RCNS*, *om. H*), regnat *I* (*LMGAP*) socia] sua *R* 11 acceptus *G* quod *M* 12 numicium] *HA*, nomicium *RCNS*, numicum $LMGP^2$, nimicum P^1 parare P^1N^1, apparere *S et pro gl. A* desiuit *AP* patris] *I* (*RCNHSA*), patrisque *II* (*LMGP*) 13 indigentis *N* deinde *om. H* arcanio *S* longa alba] *II* (*LGP*), alba (*om.* C^a) longa *I* (*RCNHSA*) 14 atricia *S* nola a] nola *N*, noa *M* tyris *LMGS* eubaensibus *H* 15 olympia *N* 16 usque] usque ad L^2 syllam (sillam *H*) *libri* 17 adsumptus *MS*, assumptus *A* 18 duos *CH*

labatur, ipsa exusserat. ‖ huius sepulcrum in Sicilia adhuc manet. IGN.
2, 18 Delphicam autem Sibyllam ante Troiana bella vaticinatam Bocchus
autumat, cuius plurimos versus operi suo Homerum inseruisse mani-
festat. hanc Herophilen Erythraea annis aliquot intercedentibus inse-
cuta est Sibyllaque appellata est de scientiae parilitate, quae inter
alia magnifica Lesbios amissuros imperium maris multo ante prae-
monuit quam id accideret. ita Cumanam tertio fuisse post has loco
ipsa aevi series probat.
19 Ergo Italia, ‖ in qua Latium antiquum antea a Tiberis ostiis ad PL. 3, 5(
usque Lirim amnem pertinebat, ‖ universa consurgit a iugis Alpium, MELA 2, 4
porrecta ad Reginum verticem et litora Bruttiorum, quo in maria
20 meridiem versus protenditur. inde procedens paulatim se Appennini
montis dorso attollit, extenta inter Tuscum et Adriaticum, id est inter
supernum mare et inferum, ‖ similis querneo folio, scilicet proceri- PL. 3, 4
21 tate amplior quam latitudine. ‖ ubi longius abiit, in cornua duo MELA 2, 4
scinditur, quorum alterum Ionium spectat aequor, alterum Siculum:
‖ inter quas prominentias non uno margine accessum insinuati freti MELA 2, 4
recipit, sed linguis proiectis saepius ac procurrentibus distinctum pro-

RCNH LMG(B) SAP

1 huius . . . manet *compilavit Isidorus* 8, 8, 5 2 Delphicam . . . 3 manifestat *compilavit Isidorus* 8, 8, 3 14 proceritate a. q. l. *ex Plinio Solinove Isidorus* 14, 4, 18.

---

1 cuius *A* 2 uatinatam *N* boccis *M* 3 autumat] perhibet *III* (AP^{2}) plurimus *M* homerem *M* 4 herophilen] herofilen P^{2}, herofilia *M*, erofilan *A*, erifilen RH^{b}, erifylen *NS*, erifilem CH^{a}, herifilen *LGP* erytharaea *N* al. ann. *C* 5 paralitate *G* 6 lerbios *A*, leuios R^{a} amissurus *P*, amisseros *M* maris *om. I* (*RCNHS*) 7 acciderit *R*, acciderat *G*, accederit *M* tertiam M^{a} fuisse *om. I* (*RCNHS*) 8 aeui] sui *H* 9 italiam *A* a *om.* $H^{a}AP$ tiberis] *P emendans*, tiberiis *RCNS*, tyberiis *MBA*, tyberi • s *L*, tiberinis *HG* ad *om. C* 10 lirin *R* 11 reginum] *II* ($LMGP^{1}$), regium *I* (*RCNHSA*), reginium P^{2} brutiorum *LMGH*, bruttium *S* quo] quando H^{a} maria] mari *I* (*RCHS*, mare *N*) 12 meridiae *MA* appennini] *CNHLSP*, apponnini *R*, apennini *GA*, appenni *M* 13 attulit *M* extenta] extensa *I* (*RCNHSA*) adriaticum (hadr- *MSP*) id est *om.* R^{a} 14 superum *AP* querneo] quernae *M*, que uerneo *RC*, que querneo (querno *H*) *NHS* filio *N* proceritate] *reliqui cum Plinio*, longitudine *III* (*A et gl. LP*) *cum Isidoro* 15 abit *RCH*, processit *III* (AP^{2}) 16 spectat] *I* ($RCNHSAP^{2}$), respectat *II* ($LMGP^{1}$) aequorum *NS*, et quorum *A* alter L^{1} 17 inter] in *S* marginem *M* 18 recepit *M* linguis] longius *H* distictum R^{a} promuntoriis] *II* (*L*, promonturiis *M*, promontoriis A^{2}), promunctoriis *H*, promunturii *I* ($RCNSA^{1}$), promonturii *G*

IGN. muntoriis pelagus accipit, ‖ ibi, ut obvia sparsim notemus, arces 2, 22
PL. 3, 73 Tarentinae, ‖ Scylacea regio cum Scyllaeo oppido et Crateide flumine
IGN. Scyllae matre, ut vetustas fabulata est, ‖ Regini saltus, Paestanae
. valles, Sirenum saxa, amoenissimus Campaniae tractus, Phlegraei campi,
PL. 3, 57 ‖ Circae domus Tarracina insula ante circumflua inmenso mari, nunc
PL. 3, 86 aevo nectente addita continenti ‖ diversamque fortunam a Reginis
PL. 3, 59 experta, quos fretum medium a Siculis vi abscidit, ‖ Formiae etiam
SOL. Laestrygonibus habitatae, ‖ multa praeterea pollentissimis ingeniis
edissertata, quae praeterire quam inferius exequi tutius duximus.

PL. 3, 43 ‖ Verum Italiae longitudo, quae ab Augusta Praetoria per urbem 23
Capuamque porrigitur usque ad oppidum Regium, decies centena et
PL. 3, 44 viginti milia passuum colligit, ‖ latitudo ubi plurimum quadringenta
PL. 3, 95 decem, ubi minimum centum triginta sex; ‖ artissima est ad portum
quem Hannibalis castra dicunt, neque enim excedit quadraginta milia;
PL. 3, 109. 44 ‖ umbilicum, ut Varro tradit, in agro Reatino habet. ‖ at in solidum
spatium circuitus universi vicies *centena quadraginta novem sunt.

RCNH LMG(B) SAP
v. 2 Scylacea — 8 habitatae *compilavit alienis admixtis Capella* § 641
v. 10 uerum — 16 sunt *excerpsit Guido Pisanus p.* 455. 456 *Parth.* *v.* 13 ubi minimum centum triginta sex *adhibuit Capella* § 640.

---

1 accepit *NLMBS*, admittit *III* (*AP*²) ibi (ubi *A*) aut (ut *C*ᵇ) obuias (obbias *R*, obias *N*) passim *I* (*RCNA*), ibi ut obuia passim *H*, ibi autem appi passum *S*, ibi ut sparsim *II* (*LMGP*), ibi ut obuias sparsim *B* notem *G* 2 scylacea] *RCNS*, scyllacea *LM*, scillacea *GA*, scillecea *H*, syllacaea *P* scyllaeo] *LP*, scylleo *RCN*, scilleo *HGSA*, scyllae *M* cratheidae *N*, cradeidae *S* 3 paestana *AP*, praestanae *M* uallis *A*, ualle *M* 4 amaenissimis *H*ᵃ, amenissimi *A* flegrei *libri* 5 tarracina (terracina *C*) *fortasse delendum:* habitatisque Circeia Terracina prius insula nunc coniuncta (continenti iuncta *Eyssenhardt*) *Capella* 6 nectente] *II* (*LMAP*, nectenti *G*), netente *I* (*N*, nente *S*, nitente *RC*, uertente *H*) 7 ui] uia *R*, suis *A* foniae *S*, formae *M* 8 lystregonibus *A* habitae *P* te multa *bis S* praeterea *om. H* 9 edissertata] est dissertata (disertata *A*)*N* (?) *HSA*, edisserta * * *C*, ediserta *R*, edisserta *P* quae.... tutius (totius *M*) duximus (diximus *L*¹*B*, *om. M*) *om. A* 10 angusta *H* 11 campuamquae *H*ᵃ, captumque *L*¹ porrigitus *R* et uiginti *om. R*ᵃ 12 colligit] *I* (*RCNHSAP*²), colligitur *II* (*LGP*¹, collegitur *M*) ubi *om. LM* 13 minimum] *firmare videtur Capella:* angustior (Italia) plurimum est ad portum quem Hannibalis castra dicunt, nam vix ibi cxxx milibus passuum lata est: *requiritur* medium, *nam* latitudo . . . media cxxxvi *Plinius* sex] sex milia *AP* 14 quam *A* xl] *HA et Guido Pisanus p.* 456 *Parth. ex emendatione puto cum libris Plinii melioribus* (xx *deteriores*) *et Capellae* 6, 649, cccc *uel* quadringenta *I et II* (*RCNLMGS*) 15 at *om. MS* 16 circumitus *NS* uicies quadragies nouies (nouiesque *LP*) centena *libri notis numerorum* |xx| xlix *male solutis, quos numeros restituimus ducibus Plinio* (*Ricc.*) *et Capella* 6, 640. *Requiritur tamen pro*

2, 24 ‖ in quo ambitu adversa Locrensium fronte ortus a Gadibus finitur PL. 3, 5. 9
Europae sinus primus; ‖ nam secundus a Lacinio auspicatus in Acro- PL. 3, 97
ceraunio metas habet.

25 ‖ Ad haec Italia Pado clara est, quem mons Vesulus superan- PL. 3, 11
tissimus inter iuga Alpium gremio suo fundit, visendo fonte in Ligurum
finibus, unde se primum Padus proruit summersusque cuniculo rursus
in agro Vibonensi extollitur, nulli amnium inferior claritate, a Graecis
dictus Eridanus. intumescit exortu canis tabefactis nivibus et liquen-
tibus brumae pruinis ‖ auctusque aquarum accessione triginta flumina PL. 3, 11
in Adriaticum defert mare.

26 ‖ Memorabilibus inclutum et insigniter per omnium vulgatum ora, PL. 7, 19
quod perpaucae familiae sunt in agro Faliscorum quos Hirpos vocant.
hi sacrificium annuum ad Soractis montem Apollini faciunt: id operantes
gesticulationibus religiosis impune insultant ardentibus lignorum strui-
bus, in honorem divinae rei flammis parentibus. cuius devotionis
ministerium munificentia senatus honorata Hirpis perpetuo consulto
omnium munerum vacationem dedit.

RCNH LMG(B) SAP
v. 4 Italia Pado — 10 mare *compilavit Capella* § 640 *v.* 8 intumescit — 10 mare *compilavit Isidorus* 13, 21, 26.

2,049000 *numerus* 2,490000 *sive* |xx| ccccxc, *id est* vicies quadringenta nonaginta milia; *hunc enim efficit duplicata longitudo p.* 1,020000 *additis latitudinibus* 410000 *et* 40000

1 habitu *G* diuersa RC^a garibus *R*, gradibus *H* 2 a] o *M* lauinio *G* acroceraunio] agro ceraunio (ceraumo *G*, ceuraunio *P*) *II* (*LMGAP*), acro (agro *C*) cerauniis *I* (*RCNHS*): Acroceraunio *Plinius* 3 meta *M* 4 italiae *M* pado] pato *S*, flubius (*corr. in* flubio) pado *C* clara (clari H^a) est] est clara *A* superatissimus R^1 5 inter] in *S* uisendo] *RCNMSA*, uisenno *HLB*, uissenno *P*, uisono *G*: fonte mirabili *Capella* ligurium *G* 6 sinibus *H* se *om. H* padis *S*, padum *H* profundit *A* rusus *S* 7 uibonensi *uel* uiuonensi] *libri* (uiuouensi *M*) *cum Capella: debuit esse* Forovibiensi a] con *S* 8 intumescet *M* heridanus *GA* liquentibus] reliquentibus *L*, relinquentibus *P* 9 accessione] *reliqui cum Isidoro*, agminibus N^2P^2A 10 hadriaticum *S solus* 11 memorabilibus] e (et *G*) memorabilibus *II* (*LMGBP*), memorabilius *I* (*RCNHSA*) inclutum] indutum *S*, inclytum *LP*, inclitum C^bHGA ora *om.* P^1 12 faliscorum (phal- *A*)] *II* (*LMGAP*), paliscorum *H*, paliseorum *I* (*RCNS*) quos h. u.] quae hyrpos uocantur *A* 13 soractis (soratis R^1C^1, socratis C^2A) montem] m. soractis (socratis *G*) *II* (*LMGP*) apolloni *S* id (ideo S^1) operantes] *RCNSMA*, ad (ac *B*, et *G*) operantes *HLGBP* 14 religis *G*, religionis *A* insultant] *II* (*LMGP*), exultant *I* (*RCNHSA*) urdentibus *M* 15 honore *G* regi *G*, rei et *A* parcentibus P^2N^2 *et coniectura Salmasius* 16 ministerium] *RCNHMSA*, mysterium *HLGP* munificentia] beneuolentia (-tiae *A*) AN^2 consulto] consulato *S*, consultu *NA*, *om.* L^2 17 numerum *HM*

L. 7, 15 ‖ Gentem Marsorum serpentibus inlaesam esse nihil mirum: a 2, 27
Circae filio genus ducunt et de avita potentia deberi sibi sciunt ser-
IGN. vitium venenorum: ideo contemnunt venena. ‖ C. Coelius Aeetae tres 28
filias dicit Angitiam Medeam Circen: Circen Circeios insedisse montes,
carminum maleficiis varias imaginum facies mentientem: Angitiam 29
vicina Fucino occupavisse ibique salubri scientia adversus morbos
resistentem, cum dedisset homines vivere, deam habitam: Medeam ab 30
Iasone Buthroti sepultam filiumque eius Marsis imperasse.
SOL. ‖ Sed quamvis Italia habeat hoc praesidium familiare, a serpentibus 31
3, 59. 8, 104 non penitus libera est. ‖ denique Amunclas, quas Amyclas ante Graeci 32
IGN. condiderant, serpentes fugavere. ‖ illic frequens vipera insanabili morsu:
brevior haec ceteris quas in aliis advertimus orbis partibus ac prop-
terea, dum despectui est, facilius nocet. Calabria chersydris frequen- 33
tissima et boas gignit, quem anguem ad inmensam molem ferunt
convalescere. captat primo greges bubulos et quae plurimo lacte
rigua bos est, eius se uberibus innectit, suctuque continuo saginata
longo in saeculo ita fellebri satietate ultimo extuberatur, ut obsistere

RCNH LMG(B) SAP
v. 1 gentem — inlaesam esse *adhibuit Isidorus* 9, 2, 88 *v.* 14 boas — 16 innectit *compilavit Isidorus* 12, 4, 28 *cf.* 14, 4, 19.

1 a circae] arcicae *P* 2 genus] *I* (*RCNHSA*), hi genus *I* (*LMGP*) d∗cunt L^1 auita] abita *C*, habita *RNHS* potestate *G* 3 uegenorum *R* cont. uen.] *I* (*RCNHA*), uen. cont. *II* (*LMGP*)*S* g. (*uel* gaius) coelius] c. (*vel* gaius) caelius *MA*, c∗∗caelius L^1, cecili coelius L^2, coelius *P*, celius *B*, ge *G* aeetae] aetae *II* (*LMGBP*), *om. I* (*RCNHSA*) 4 dicit] dicitur habuisse *H* anguitiam *MG*, angiam C^a mediam *M* circen circen] circen *A* circeor *H*, circelus *M*, circelios L^1G 5 carmine *S* inmaginum *P* facias L^1 angitia *R*, anguitiam *G*, anguitia *M*, agitiam H^a 6 fucina *M* aduersos *M* 7 resintentem *G*, residentem *P* dedisset] *II* (*MBP*, dedisses L^1) *H*, desisset *I* (C^2NL^2SA, desissent *R*, diu desisset C^1) *G* homines] hominem L^2MB, homine *G*, inter homines C^2 mediam *M* 8 buthrotis *R*, brithriti *A* sepultum *H* filiamque (filiusque *G*) eius (*om. H*) marsis *om. N* 9 quandonis *S* pesidium *N* 10 penitus] omnino *III* (AP^2) liberata *R* amunclas (amincas AP^2) quas] *II* (*LMGBAP*) *cum Plinio:* Amyclae sive Amynclae, *om. I* (*RCNHS*) amidas gr. ante condiderunt *A* 11 illi *M* insanabi *N* 12 quas] quam *H* aduertimur *S* 13 dispectui *GA* est] et *S* chersydris] *I* (*NSA*, chersidris *CH*, cheridris *R*), chelydris *II* (*LMGP*) 14 boas *I* (*RCNHSA*), boam *II* (*LMGP*) ad] in *H*, *om. NS* inmensam] messam *M* 15 conuescere H^a, coalescere *A* primos *G* bubolus *M*, bubalos *A* plurimo] primo *H* 16 irrigua *HA* suxuque *G*, sucoque *A* 17 longe *S* fellebri] fellibri *N*, felebri *H*, ∗∗lebri C^1, felcelebri C^2, uellebri *S* satietatem *P* ut .... p. 40, 1 queat (ualeat *A*) *om. P*

magnitudini eius nulla vis queat, postremo depopulatis animalibus IGN.
2, 34 regiones quas obsederit cogat ad vastitatem. ‖ Divo Claudio principe, PL. 8, 37
ubi Vaticanus ager est, in alvo occisae boae spectatus est solidus
infans.
35 ‖ Italia lupos habet quod cum ceteris simile non sit, homo quem PL. 8, 80
prius viderit conticescit, et anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi
36 votum habeat, non habet vocis ministerium. sciens de lupis prae-
tereo multa: spectatissimum illud est. ‖ caudae animalis huius villus PL. 8, 83
amatorius inest perexiguus, quem spontivo damno abicit, cum capi
metuit: nec habet potentiam, nisi viventi detrahatur. coëunt lupi toto
37 anno non amplius dies duodecim. vescuntur in fame terram. ‖ at PL. 8, 84
hi quos cervarios dicimus, quamvis post longa ieiunia repertas aegre
carnes mandere coeperint, ubi quid casu respiciant obliviscuntur, et
inmemores praesentis copiae eunt quaesitum quam reliquerint satietatem.

38 ‖ In hoc animalium genere numerantur et lynces, quarum urinas PL. 37, 53
coire in duritiem pretiosi calculi fatentur qui naturas lapidum exquisitius sunt persecuti. istud etiam ipsas lynces persentiscere hoc documento probatur, quod egestum liquorem ilico harenarum tumulis

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 homo — 7 ministerium *et* 10 coeunt — 12 ieiunia *compilavit Isidorus* 12, 2, 24 § 38. 39 *compilavit Isidorus* 12, 2, 20. 16, 8, 8 *cf.* 14, 4, 19.

---

1 postremo] et postremo *II* (*LMGP*), postremoque *A* animalibus] *I* (*RCNHS*), animantibus *II* (*L^2MGPA*, amantibus *L^1*) 2 obsidere *M* cogat] *I* (*RCNHS*), cogit *II* (*LMGPA*) diuo denique *AP* 3 occisa *R* 5 italia lupos (italiae lupus *N^2L^2P*) habet quod (qui *L^2*) c. c. simile (similis *A*, similes *L^2*) non sit (sint *L^2*)] *fortasse* Italiae lupus habet quod ceteris simile non sit 6 uiderint *C*(?)*L* obtutu (-tus *R*) nocentis (-ti *C*[?])] *RCHA*, obtutu aspectu (-to *GB*, -tus *L^2M*) nocentis *NMLGBS*, obtutu nocentis aspectus *P* liceat *S* 7 uotum] *I* (*RCNHSA*), uoluntatem *II* (*LMGP*) uocis] uicis *M* m. pr. *LMG* 8 spectantissimum *P* est ill. *G*, ill. est quod *C^2* huius *om.* *A* 9 amatoribus *RM* perexigus *M* abicit] *I* (*RCNHSA*) *cum Plinio*, amittit *II* (*LMGP*) capi] capite *R* 10 potentiam] potestatem (*superscr.:* uel potentiam) *H* diebus *A* 11 terra *A* 12 quos] cos *MP*, quo *G* longam *M* 13 madere *N*, mandare *S*, manderi *M* respicient *S*, respiciunt *H* 14 inmemoris *M* questum *S*, quesitae *A* qua *G* reliquerint] *I* (*RC^1*[?]*NHS*), reliquerant *II* (*LBP*, relinquerant *MG*) *C^2*, reliquerunt *A* satietatem] tritiaetatem *S* 16 numerantur] *I* (*RCNHSA*) *cum Isidoro*, nominantur *II* (*LMGP*) 17 duriciam *HA cum Isidoro* exquisitius] exsequentium *MA* 18 sunt *om.* *M^a* etiam] enim *S* ipsas] ipsa *M*, *om.* *R^1* 19 tumulis] tumulus *H^aM*, cumulis *GAP*

PL. quantum valent contegunt, invidia scilicet ne talis egeries transeat in
nostrum usum. ut Theophrastus perhibet, lapidi isti ad sucinum 2, 39
color est, pariter spiritu adtrahit propinquantia, dolores renum placat,
medetur regio morbo, lyncurium dicitur.
11, 95 ‖ Cicadae apud Reginos mutae, nec usquam *alibi: quod silentium 40
miraculo est, nec inmerito, cum vicinae quae sunt Locrensium ultra
IGN. ceteras sonent. ‖ causas Granius tradit, cum obmurmurarent illic
Herculi quiescenti, deum iussisse ne streperent: itaque ex eo coeptum
silentium permanere.
32, 22. ‖ Ligusticum mare frutices procreat, qui quantisper fuerint in 41
auctus aquarum profundis, fluxi sunt tactu prope carnulento: deinde ubi in
supera tolluntur natalibus derogati saxis lapides fiunt: nec solum
qualitas illis sed et color vertitur: nam puniceo protinus erubescunt.
ramuli sunt, quales arborum visimus, ad semipedem frequentius longi;
rarum est pedaneos deprehendi. excluduntur ex illis multa gestamina.
habet enim, ut Zoroastres ait, materia haec quandam potestatem, ac 42
37, 164 propterea quidquid inde sit, ducitur inter salutaria. ‖ curallium alias 43
auctus

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 cicadae — alibi *compilavit Isidorus* 12, 8, 10.

---

1 inuidia] *I* (*RCNHSA*) *cum Isidoro*, inuidae *II* (*LMG*, inuidiae *P*) egries *R*, negeries *M* 2 theiofrastus *S*, teofratus *N*, theofractus *M* succidum *M* 3 color est] colorē *HLGP* pari *P* renium *A*, remum *S*, nimium *H* 4 lyncurium] *NM*, lyngurium *RP*, lingurium *CLBSA*, ligurium *G*, ungurium *H* dicitur] *RCNMSA*, graece dicitur *LGP*, grecum *H* 5 reginos] reginus *M*, regionos *RCNS*, reginios *A* *post* alibi *ins.* cicadae (*ante* mutae *A*) quam regio (*LMG*, regionos *RC*¹*NS*, apud regionos *C*², apud reginos *H*, apud reginios *A*) mutae *ins. libri omnes* 6 miraculum *H* sunt *om. G* locorensium *M*, lucrensium *H* 7 ceteros *G*, cetera *S* sonitent *A* tradit] *LMGSAP*, tradidit *RCNH* obirent murarent *A* 8 ne] non *S* ex] et ex *II* (*MGB*, * * ex *L*) 9 permare *NS* 10 ligustricum *GB* 11 quarum *R*ᵃ fluxi] fixi *A*² cornulento *RS* 12 in supera tolluntur] *I* (*RCNA*, insuper attolluntur *HS*), in supera attolluntur *II* (*LMGP*) natalibus] *I* (*RCNHS*), naturalibus *II* (*LMGP*¹), genuinis *A*, genuinis natalibus *P*² derogatis (derodatis *H*, derorogatis *P*²) saxis (*om. P*²) *I* (*RCNHSAP*²), saxis derogati *II* (*LMGP*¹) lapis *P*² solum qu. illis] *II* (*L*¹*MGA*), solum qu. illis tantum *I* (*RCNHS*), qu. illis tantum *L*²*P* 13 rubescunt *L*²*P* 14 arborum] *I* (*RCNSAP*), arboris *II* (*LMG*), arbores *H* uidimus *C* longe *A*, longiora *S* 15 excluduntur] *RCLMG*, excuduntur *NHAP*, exciduntur *S*; *cf.* exclussor artis argentariae *Henzes, inscr.* 7229 multa *om. S* 16 zoroastre *G*, rozoastres *H* materies *AP* potestate *G* 17 sit ducitur] fit habetur *A* curallium *A*, curalium *plerique*, coralium *P*

dicunt: nam Metrodorus gorgiam nominat. idem quod resistat typho- PL.
nibus et fulminibus adfirmat. || eruitur gemma in parte Lucaniae PL. 37, 1
facie adeo iucunda, ut languentes intrinsecus stellas et sub nubilo
renidentes perfundat color croceus. ea quoniam in litore Syrtium
2, 44 inventa primum est, Syrtitis vocatur. || est et Veientana a loco dicta, PL. 37, 1
cui nigricolor facies propria, quam ad gratiam varietatis limites albi
intersecant notis candicantibus.
45 || Insula quae Apuliae oram videt tumulo ac delubro Diomedis PL. 10, 1
insignis est et Diomedeas aves sola nutrit: nam hoc genus alitis 127
praeterquam ibi nusquam gentium est, idque solum poterat memora-
bile iudicari, nisi accederent non omittenda. forma illis paene quae
46 fulicis, color candidus, ignei oculi, ora dentata: congreges volitant
nec sine ratione pergendi: duces duo sunt, qui regunt cursum: alter
agmen anteit alter insequitur: ille ut ductu certum iter dirigat, hic
47 ut instantia urgeat tarditatem. haec in meantibus disciplina est. cum
fetificum adest tempus, rostro scrobes excavant, deinde surculis in-
versum superpositis imitantur texta cratium: sic contegunt subter-
cavata et ne operimenta *si desint, forte lignorum cassa venti auferant,

RCNH LMG(B) SAP
v. 1 quod — 2 affirmat *compilavit Isidorus* 16, 15, 25 *cf.* 16, 8, 1
v. 2 eruitur — 5 vocatur *compilavit Isidorus* 16, 14, 10. *v.* 5 est et Veientana — 7 candicantibus *ex Plinio Solinove rettulit Isidorus* 16, 11, 5 § 45—50 *inter alia adhibuit Isidorus* 12, 7, 28. 29 *cf.* 11, 4, 2. 14, 4, 19.

1 methodorus *C* gorciam *R*, gurgia *LGP*, gurgiant *M* quod] quoque *S* 2 fuminibus *H* adfirmant L^1GM gemina *M* 3 adeo ... ut ... 4 perfundat] admodum ... nam ... perfundit *A* stellas] stillas *M*, *om. H* 4 renidentes (-tis HL^1MP)] *NHLMGP*, renitentes (-tis *S*) *RCSA cum Isidoro* perfundat (-dit *A*) color croceus *I* (*RCHSA*), croceo colore perfundat *II* (*LMGP*), color croceus .... 5 uocatur *om. N* ea] et *S* syrtium] sirtitim *A* 5 primum] primo *II* (*LMGP*) syrtitis] RCL^1S *cum Plinio* (*Bamb.*), sirtitis *G*, syrtites L^2MAP, sirtites *H* ueientana] RNL^2AP^2, uegentana *C*, uientana HP^1, uelentana L^1MG, ueitana *S* 6 nigricolor s. p.] superficies nigra *III* (AN^2) limitis *S* 7 notis] netis *G*, uenis *III* (*A*), *om. S* candidantibus *H* 8 apuli eorum *S*, apuleiae oram *P* diomedias *MA*, diomedas C^a 9 solas *M* hoc] hec *G* genus] generi *A* 10 genitum *II* (*LG*, genitus *M*) 11 accederet *R* 12 fulcis M^a candidis *M* ocuti *R* congreges] *II* ($LMGP^2$, congres P^1), congregatae *I* (RCN^1HSA), cum grege N^2 13 sq. duae ... quae regant ... altera ... sequitur altera illa ... destinet altera ut *A* 13 cursu *G* alter *om. H* alter insequitur] ins. altera *P* 14 dirigit *NS* 15 ut] et *S*, *om. H* instantiam *P* urgeat] urguaead *M* 16 est] et *I* (*RCNHS*) 16 feticum *M* tro scrobes ... deinde *om. S* scoues *R*, scobres H^1 excabant L^1 17 cratium] gratiam *L* sic] si *M* 18 si desint] *scripsi*, desint si *libri* cassa] (casam *G*) uenti] u. c. *M* auferant] auferent *M*, auferunt *LGP*

PL. hanc struicem premunt terra quam egesserant cum puteos excitarent.
sic nidos moliuntur bifori accessu, nec fortuitu, adeo ut ad plagas **2,** 48
caeli metentur exitus vel ingressus: aditus qui dimittit ad pastus in
ortum destinatur, qui excipit revertentes versus occasui est: ut lux et
morantes excitet et receptui non denegetur. levaturae alvum adversis
flatibus subvolant, quibus proluvies longius auferatur. iudicant inter
advenas: qui Graecus est propius accedunt et quantum intellegi datur 49
ut civem blandius adulantur, si quis erit gentis alterius, involant et
inpugnant. aedem sacram omni die celebrant studio eiusmodi: aquis
inbuunt plumas alisque inpendio madefactis confluunt rorulentae: ita
aedem excusso umore purificant: tunc pinnulis superplaudunt: inde
disceditur quasi peracta religione. ob hoc ferunt Diomedis socios aves 50
factos. sane ante adventum Aetoli ducis nomen Diomedeae non habe-
bant, inde sic dictae.
IGN. ‖ Italicus excursus per Liburnos, quae gens Asiatica est, procedit 51
in Dalmatiae pedem, Dalmatia in limitem Illyricum, in quo sinu Dar-
dani sedes habent, homines ex Troiana prosapia in mores barbaros
efferati. at ex altera parte per Ligurum oram in Narbonensem pro- 52
vinciam pergit, in qua Phocaënses quondam fugati Persarum adventu
PL. 3, 34 Massiliam urbem olympiade quadragesima quinta condiderunt. et 53

RCNH LMG(B) SAP
v. 17 homines — 18 efferati *compilavit non tam Isidorus* 14, 4, 8 *quam qui haec ad Isidorum addidit.*

---

1 stricem *N* premunt] *I* (*RCNHSA*, primunt *P*¹), conprimunt *II* (*LMGP*²) terram *NH* excitarent] excitassent *II* (*LMGP*) 2 biformi *III* (*LAP*²) nec] ne *S* fortuitu] *II* (*L*¹*MGP*¹), fortuito *I* (*RCNHL*²*SAP*²) 3 aditu *G* demittit *LMGP*, dimittitur *C* partus *P* 4 excepit *A* reuertentis *NS* occasum *RCN*²*L*²*S*, occasu *P*² 5 morantis *NSP* receptus *P*² degenegetur *P*¹ aluum] alarum *M* aduersus *HS* 6 fluctibus *S* profluuies *A* adferatur *P*² inter . . . . 7 accedunt et *om. S* 7 qui] * * * ui *C*¹, eum qui *C*² propius] proprius *M*, *om. H* accedit (?) *C*¹ ut] uelut *AP* 8 adulatur *RC*ᵃ 9 huiusmodi *H* aequis *G* 10 alique *N* robulente *M*, rotulentae *A* 11 aedem] *I* (*RCNHAP*), eadem *MS*, eodem *LG* excussu *N* pennulis *HA*, pennules *G* superclaudunt *L* 12 discedunt *C* superacta *S* ferunt] *I* (*RCNHSAP*²), credunt *II* (*LMGP*¹) diomedes *N* 13 ante *om. G* diomedi(a)e *RCNSA*, diomedi *H*, diomed(a)e *L*¹*MGBP* 14 sio *G* dictae] d. sunt *II* (*LMG*) 16 dalmatiae] dalmatii *L* dalmatia] dalmatiam *MGSA*, dalmatia * *L* in *om. A* dardani (-nis *M*) s. h.] dardanides habitant *A* 17 troianos *L*¹ 18 ligiram *A* ora *HS* in arbonensem *R*ᵃ 19 focenses (phoc- *G*) *libri* quendam *G*, quodam *NS* aduentum *NS* 20 masyliam *S* olympiade pyadae *M*

C. Marius bello Cimbrico factis manu fossis invitavit mare, pernicio- IGN.
samque ferventis Rodani navigationem temperavit: qui amnis praeci-
pitatus Alpibus primo per Helvetios ruit, occursantium aquarum agmina
secum trahens, auctuque magno ipso quod invadit freto turbulentior,
nisi quod fretum ventis excitatur, Rodanus saevit et cum serenum
est: atque ideo inter tres Europae maximos fluvios et hunc computant.
2, 54 Aquae quoque Sextiae illic obclaruerunt, quondam hiberna consulis,
postea excultae moenibus: quarum calor olim acrior exhalatus per
tempora evaporavit nec iam par est famae prioris.

Si Graecias cogitemus, praestat respicere litus Tarentinum: unde
a promunturio, quod Acran Iapygiam vocant, Achaiam destinantibus
citissima navigatio est.

3, 1 Flectendus hinc stilus est: terrarum vocant aliae, et longum est, SOL.
ut moratim insularum omnium oras legamus, quascumque promunturia
Italica prospectant: quamvis sparsae recessibus amoenissimis et quodam
2 naturae quasi spectaculo expositae non erant omittendae: sed quantum
residendum est, si dilatis quae praecipua sunt per quandam desidiam,
‖ aut Pandateriam aut Prochytam dicamus, aut ferri Ilvam feracem, PL.3,82.

RCNH LMG(B) SAP

v. 6 inter ... computant *adhibuit Isidorus* 13, 21, 30; *item* 13 flectendus h. st. est *idem* 14, 4, 1.

---

1 c. (*vel* gaius)] c. gaius *A* maurius *M* 3 albibus *M*, alpidus *G*, alipibus *S* per *om. H* eluetios *RLG*, elueticos *P* 4 octuque *L*, auctoque *A* ipso *om. A* fretro *R*, frento *S*, fretu *L* ruit] fruit (?) C^1, fluit C^2 fretro *M* 5 saeuit] s. alpibus *L* 6 ideo] adeo *I* (*RCHN*[1]*S*) inter *om.* H^a maximus fluuius *M* conputantur *M* 7 sextiae illic obclaruerunt] *I* (*RCHNS*), sextiae illic claruerunt *A*, sextiliae eo loci claruerunt (clauerunt *G*) *LMGP* quo * dam *R*, quodam *M* hiberno *L*[1] consule *RC*, consules *NS* 8 excultae] exculta *I* (*RCNHSA*) quarum] aquarum *C*, *om. H* color *H* 9 tempora] *I* (*RCNHSA*), temporem *II* (*GB*, teporem *LP*, tempor *M*) euaporauit] *I* (*RCNHA*, euarauit *S*), uaporauit *II* (*LGPB*) pars *M* priori *L*[2]*P*, priore *A* 10 grecas *M*, grecis *L*, grecos *GB* carentinum *G* 11 a *om. I* (*RCNHS*) agran *CH*, aran *A* iapygiam] *I* (*CNA*, iapigiam *RS*, iampygiam *P*, iampigiam *H*), iapygian *II* (*L*, iapigian *MG*) achaia *RCHS*, achamia cursum *A* 12 nauigatiost *G* 13 flectendus] lectandus H^a, lectendus H^b est] est quo *A* aliae] alia *I* (*CNHSA*, aliam *R*) 14 quoscumque *R* 15 quamuis] quam *S* recersibus *M* quodam] quod *R* 16 expectaculo *M* exposito *H* 17 resistendum *G* si *om. II* (*LMG*) quandam] quam *H* desidiam *om. S* 18 pandateria *I* (*RC*, pandataeria *NS*, pandataeri *H*, pandeteria *A*), pandatoriam *II* (*LMGP*) aut] ut *C* prochytam] *G*, prochytham *LMP*, procytham *RCNS*, prochitam *H*, procheta *A* ilbam *C*, iluan *S*, luian *N*, luan *RH*, liuam *A* ceracem *R*

. PL. aut Caprariam quam Graeci Aegilon dicunt, aut Planasiam de facie
L. 3, 85 supinati sic vocatam, vel Columbariam avium hoc nominis matrem, ‖
L. 3, 82 vel Ilhacesiam Ulixis speculam, ‖ vel Aenariam, Inarimen Homero nomi-
. IGN. natam, aliasque laetas non secus. ‖ inter quas Corsicam plurimi in
dicendo latius circumvecti plenissima narrandi absolverunt diligentia,
nihilque omissum quod retractanti non sit supervacuum: ut exordium 3,
L. 3, 80 incolis Ligures dederint, ut oppida extructa sint, ‖ ut colonias ibi
deduxerint Marius et Sulla, ut ipsam Ligustici sinus aequor adluat.
sed haec facessant.
37, 152 ‖ Verum ager Corsicanus, quod in eo agro unicum est, solus edit 4
quem catochiten vocant lapidem fatu dignissimum. maior est ceteris
qui ad ornatum destinantur nec tam gemma quam cautes. idem in-
positas manus detinet, ita se iunctis corporibus adnectens ut cum
ipso haereant quibus tangitur; *sic ei inest velut de glutino lentiore
IGN. nescio quid par atque gummi. ‖ accipimus Democritum Abderiten 5

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 29) 10 uerum . . . 15 gummi

v. 6 ut exordium incolis Ligures dederint *repetit Isidorus* 14, 6, 41 *adsumptis alienis; cf. Sallustius hist. fr.* 2, 8 *Dietsch* *v.* 8 Ligustici sinus aequor: *similiter Isidorus* 14, 6, 42 *v.* 11 quem catochiten v. l.: *inde Isidorus* 14, 6, 42 *et Priscianus v.* 472 *v.* 13 ita se — 15 gummi *expressit Priscianus v.* 473: corporibus lapis hic ceu glutine tactus adhaeret.

1 capriam *H* aegilon] *S,* egilon *NH,* egylon *CA,* egiloñ *R,* ΙΓΙΛΟΝ L^1M, ΠΙΛΟΝ *G,* ΑΙΓΥΛΟΝ L^2P 2 supinati] *HG,* supinatis *LM,* suppinatis *NS,* supinitatis *RCAP* *post* supinitatis *ins.* uel ulixi (-xis *A*) erroribus *AP contra Plinium* uocatur *M* columboriam *A* hoc n. matrem (marem *M*)], hoc (hac *C*) n. m. huius (cius *H*) *I* (*RCNHS*), huius n. matrem *A* 3 ithacesiam] *RCNSP,* ithacessiam *H,* itacesiam *A,* ithacesian *LMG* ulixis (ulexis *M*) speculam (-la *G*)] ul. ut proditur sp. *P,* quae ulixis proditur specula *A* aenariam] enaream *II* (*LMGP*^{1}), lenariam *I* (*RCNHSA*), eneariam P^2 inharimen *RCNHS* homoro *S* 4 non sec. laetas *A* 4. 5 indicem do *RNS,* indicendi *H* plenissimo *G* 6 etractanti L^1P, retractandi *MG,* retractari *A* 7 incolae *A* dederunt M^aA extructa] *I* (*RCNHS*), ibi extructa *III* (*AP*), structa *II* (*LMG*) colonia *R* 8 deduxerunt *S,* dederunt *A* maricius P^1 sylla *M* ipsam l. sinus (sinum R^a, sinu R^b) aeq. adluat (adlauat *H*)] ipsa l. s. aequore alluatur N^2A 9 facessant] deficiant P^2 10 cursicanus *N,* corsinus *S* quod . . . unicum (unicus *RC,* uicinicum *G*) est (et *RCNS*) *fortasse delendum* dedit que *R* 11 catochiten] *I* (*RC***HS,* catochien *N,* cathochiten *A*), ΚΑΤΟΧΕΙΤΕΝ *II* (*LMGP*) lapidem] lapide *R, ante* quem *A* statu [*H*] 12 ad ornatum] adomatum *S,* adommatum (?) *N* tam] tan *S* quem *P* caute fidem *S,* lapis idem P^2 13 detinent *G* nectens [H^a] 14 tangitur] iungitur *Anon. Leid.* sic] N^2MP, si L^1, sed *reliqui* ei] dei *M* uelut] MP^1, uellus uelut (ut [*H*]) *reliqui* gluttimo *RS,* gluti C^a lentiori P^2 15 nescia H^a qui P^1 par atque cummi (gummi S^2P)

ostentatione scrupuli huius frequenter usum ad probandam occultam naturae potentiam in certaminibus quae contra magos habuit. IGN.

4, 1 Sardinia quoque, ‖ quam apud Timaeum Sandaliotin legimus, PL. 3, 8 *auct.* Ichnusam apud Crispum, ‖ in quo mari sita sit, quos incolarum auctores IGN. habeat, satis celebre est. nihil ergo attinet dicere [ut] Sardus Hercule, Norax Mercurio procreati cum alter a Libya, alter ab usque Tartesso Hispaniae in hosce fines permeavissent, a Sardo terrae, a Norace Norae

2 oppido nomen datum, mox Aristaeum regnando his proximum in urbe Caralis, quam condiderat ipse coniuncto populo utriusque sanguinis, seiuges usque ad se gentes ad unum morem coniugasse, imperium ex insolentia nihil aspernatas.

Sed ut haec et Iolaum, qui ad id locorum agros ibi insedit, praeterea et Ilienses et Locrenses transeamus, Sardinia est quidem

3 absque serpentibus. sed quod aliis locis serpens, hoc solifuga Sardis agris, animal *perexiguum aranei forma, solifuga dicta quod diem

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 28) 3 sardinia . . . 8 datum *et ibidem a* 13 sardinia

v. 4 Ichnusam *ex Plinio Solinove Isidorus* 14, 6, 39. *Pro Crispo Plinius citat Myrsilum; videtur autem Solinus non tam errasse quam ad Plinium adnotatum reperisse haec item referri a Sallustio, quem constat similia narrasse in historiis* (2, 2 *Dietsch*) 5 ut Sardus — 8 nomen datum *compilavit Isidorus* 14, 6, 39 13 Sardinia — p. 47, 2 pestem facit *compilavit Isidorus* 12, 3, 4. 14, 6, 40.

I (*RCNSP*[1] *Leid.*, pariat gummi [*H*], parat gummi *A*), pareue (*LMG*, paraeque *P*[2]) gummi (cummi *M*) *II* (*LMGP*[2])

1 obstentatione *L*[1], ostensione *C*, nostemptatione *R* scrupuli] scripuli *LMGS*[1]*P*[1] 3 CANΔAΛΙωTIN *II* (*LMP*, CANΛAΛΙωTIN *G*), sandalioten *I* (*RCN* **HSA*), Sandaliolotin *Plin.* (*Ricc.*) 4 IXNOYCAM *II* (*G*, IXNOYCCAM *LM*, IXNOICCAM *P*, ichninam *A*) *cum Plinio:* Ichnusam, ichnus *I* (*RCN* **HS*) *cum Isidoro:* a navigantibus Graecorum Ἴχνος appellata erispum *G*, cripum *M*[a] mari sita (scita *G*)] maris his ita *M* inquolarum *M* 5 est] dictum *A* ut *habent libri, om. Leid. recte* sardus] sarda [*H*] 6 mecorio *M* cum *om. A* tarteso *I* (*RCN*[*H*]*S*), tertesso *Leid.*, tarcesso *G*, tartesu *A* 7 hispariae *S* promeauissent *A* 8 tristeum *S* 9 condiderat *om. S* coniuncto] *II* (*LMGP*), conducto *I* (*RCNHSA*) utrisque *I* (*RCSN*) 10 more *S* 11 aspernatus *MS*, aspernata *A* 12 ut haec et iolaum (iolaim *M*)], ut (et *ins. C*) haec est iolaun (iolaum *H*) creat (crea *R*) *I* (*RCNHS*), *ubi hoc vocabulum videtur accessisse ex verbis p.* 14, 10: Iphicles Iolaum creat *ad marginem adnotatis*, ut haec et stilaum cretensem *A* qui ad] quia *R* locarum *M* 13 praeterea] praeteream *LG*, *om. R* ilienses] itilienses *M*, hiolenses *H non recte probante Salmasio, vide Plinium* 3, 85 *cum adn. Silligii* transeam *G* sardinia ē est *P* 14 sed] *II* (*LMGAP*), et *I* (*RCN*[?] **HS*) serpentes [*H*] hoc] hoc est *R* 15 perexiguum] per-

IGN. fugiat. in metallis argentariis plurima est, nam solum illud argenti
dives est: occultim reptat et per inprudentiam supersedentibus pestem
facit. huic incommodo accedit et herba Sardonia, quae in defluviis 4, 4
fontaneis provenit iusto largius. ea si edulio fuerit nescientibus,
nervos contrahit, diducit rictu ora, ut qui mortem oppetunt intereant
facie ridentium.

Contra quidquid aquarum est varie commodis servit. stagna 5
pisculentissima. hibernae pluviae in aestivam penuriam reservantur,
nam homo Sardus opem plurimam de imbrido caelo habet: hoc
collectaneum depascitur, ut sufficiat usui ubi defecerint scaturrigines.
fontes calidi et salubres aliquot locis effervescunt, qui medelas afferunt 6
aut solidant ossa fracta aut abolent a solifugis insertum venenum aut
etiam ocularias dissipant aegritudines. sed qui oculis medentur, et 7
coarguendis valent furibus: nam quisquis sacramento raptum negat,
lumina aquis adtrectat: ubi periurium non est, cernit clarius, si perfidia abnuit, detegitur facinus caecitate et captus oculis admissum fatetur.

Si respiciamus ad ordinem temporum vel locorum, post Sardiniam 5, 1
res vocant Siculae. primo quod utraque insula in Romanum arbi-

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.) ad 16 fatetur
v. 3 herba Sardonia — 6 ridentium: *similia Isidorus* 14, 6, 40 *nec tamen ex Solino; cf. Sallust. hist. fr.* 2, 2 *Dietsch* *v.* 11 fontes — 16 fatetur *compilarunt Isidorus* 13, 13, 10. 14, 6, 40 *et Priscianus v.* 467—469.

exiguum quam (quae N^2P) *libri:* perquam exiguam *voluit glossator* aranei] aranee *A*, araneis *P*, araneae *Isidorus* die *A*
1 fugiat] fugat M^a, *om. A* argenteis *C* nam s. i. argenti (argento *LMG*) diues est *om. R* 2 occultum *AP* exreptat *II* (*LMG*) 3 accepit *S* serdonia *C*, sardinia [*H*] defluuiis] fluuiis R^a 4 largior *A* 5 diducit (deducit *RCN*HGS*) rictu ora] r. o. diducit *A* appetunt *RA* intereant facie ridentium] uelut f. ridentium (ridentum f. *A*) intereant *SA*, intereant f. r. uelut ridentium facie intereant *utraque lectione coniuncta P* 7 amarum *R* est *om. RS* commodis seruit] accommodatur *A* stagnea *NS* 8 piculentissima [*H*] penuriam] pluuiam [*H*] 9 sardis [*H*] 10 collectaneo *RS*, colletaneum *P* deparcitur *N*[*H*]S^1A, departitur *Leid.*, depacitur S^2 usui] usu sui *M* *post* scat. *ins.* id est euullientes C^a, *ins.* quae ad uictum usurpari solent *AP* 11 fontes] fontes sane *AP* aliquot] aliquibus *R*, *inc.* C^1 12 aut sol.] ut sol. [*H*], adsol. *S* *post* fracta *ins.* aut molliunt *P* abolant C^1, obolent *S* 13 sed qui (quia *S*) o. m. et coarguendis (coarguentes *NS*) u. furibus *om. G* 15 lum. aq. attrectat (attractat *N*) ubi] aquas attrectat *A* periurium] plurimum *N* [?] *S* 16 degitur *M* captis *M* fatetur] tenebris f. *AP* 17 si] sic *M* temporum] et temporum (tempore G^1) *LG* 18 res] re *R* sicalae *S* promo *G*, primum *P* romanum (romianum *G*) arbitratum] *II* (*LMGP*), romanam potestatem *I* (*RCNHSA et pro gl. P*)

tratum redacta isdem temporibus facta provincia est, cum eodem anno IGN.
Sardiniam M. Valerius, alteram C. Flaminius praetor sortiti sint. adde
quod freto Siculo excipitur nomen Sardi maris.

5, 2 ‖ Ergo Sicilia, quod cum primis adsignandum est, diffusis pro- PL. 3, 8
minentibus triquetra specie figuratur. Pachynus aspectus in Pelo-
ponnesum et meridianam plagam dirigit, Pelorias adversa vespero
Italiam videt, Lilybaeum in Africam extenditur. ‖ inter quae Pelorias IGN.
praestat laudata unico soli temperamento, quod neque umido in lutum
3 madefiat neque fatiscat in pulverem siccitate. ea ubi introrsum recedit
et in latitudinem panditur, tres lacus optinet, quorum unus quod
piscium copiosus est, non equidem ad miraculum duxerim. sed quod
ei proximans condensus arbustis inter virgultorum opaca feras nutriat
et admissis venantibus per terrenos tramites, quibus pedestres accessus
4 excipit, duplicem piscandi venandique praebeat voluptatem, numeratur
inter eximia. tertium ara sacrum adprobat, quae in medio sita brevia
dividit a profundis. qua ad eam pergitur, aqua crurum tenus per-
venit: quod ultra est, nec explorari licet nec attingi et si fiat, qui
id sit ausus malo plectitur quantamque sui partem ingurgitaverit,
tantam perditum vadit. ferunt quendam in haec alta quam longissimam
poterat iecisse lineam, eam ut recuperaret dum merso brachio nisum
adiuvat, cadaver manum factam.

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 21) *a* 4 ergo.

1 hisdem *LGS*, eisdem *C* 2 alteram *om. G* gneus flamminus *A* sint] sunt *II* (*LMGP*) 3 freto] e freto *H* nomen] cui nomen *A* naris *A* 5 triquetra in specie *RC*, triguetran speciae *S*, triquetra • specie *N*, trique trapetiae [*H*], triquadra specie *A* pachinus *RCN* peloponnensum *RCN*, pelopomnensum *S*, peloponensum *AP*, peloponensem **H*, pelopennensum *LMG* 6 meridianum *A* derigit *N* aduerso **H* uerpero *G* 7 libeum [*H*] africa *I* (*RCNS***H*), affricum *A* 8 praestet *M* laud. unico s. temp.] *II*, laud. egregio (*om. R*) s. temp. *I* (*RCN***HS*), temperie solo praedicata *A* neque um.] hum. [*H*] 9 madefiat] diluatur *A* ubi ea *I* (*RCN***HS*) introrsus *A* 11 ad] a *N* dixerim [*H*] 12 ei] et (*N*(?)**HS* condensum arbustum *R* 13 admissus [H^a] uenatibus *I* (*RCN***HA*) pedestris *RC* 14 publicem *M* uenandique] uenendique *M*, uenandi *R* praebeat *om.* S^a num. i. ex.] inter memorabilia numeratur AP^2 16 eam] eum *A* aqua] *I* (*RCN***HAP*, aquam *S*), ex qua *II* (*LMG*) cruru [*H*] 17 qui id] L^2MGA, quid $RCNSL^1$, si quis [*H*], si *Leid.* 18 sit ausus] *I* (*RCN***HSA*), ausus sit *II* (*LMGP*) malo *om.* P^1 quantaque [*H*] parte *N*[*H*]*S* ingurgitauerit] *I* (RCN*$HSAP^2$), gurgiti intimauerit *II* ($LMGP^1$) 19 tanta *R*, tantum [*H*] in perditum uadit *I* (*RCN***HSA*), perditum it *II* (*LG*, id perditum *M*, it perditum *P*) quandam *R* longissimam] *I* ($RCNSAP^2$ *Leid.*, longissima [*H*]), longissime *II* ($LMGP^1$) 20 poterat (*om.* L^1) iecisse (legisse *M*)] iecerat *S* eam *om. S* reciperaret L^1MP, aeriperet *G* dum merso] *RCLGA*, dum mersio *M*, demerso *NS*[*H*], dimerso *Leid.* 21 manu factum *R*

3, 88 ‖ Peloritana ora habitatur colonia Tauromenia, quam prisci Naxum 5, 5
3, 87 vocabant, oppido Messana Regio Italiae opposita. ‖ quod Regium a
IGN. dehiscendi argumento Ῥήγιον Graeci dictitabant. ‖ Pachyno multa 6
thynnorum inest copia ac propterea semper captura larga. Lilybitano 7
Lilybaeum oppidum decus est Sibyllae sepulcro. Sicaniae diu ante
Troiana bella Sicanus rex nomen dedit, advectus cum amplissima
Hiberorum manu: post Siculus Neptuni filius. in hanc plurimi Corin- 8
thiorum Argivorum Iliensium Doriensium Cretensium confluxerunt: inter
quos et Daedalus fabricae artis magister. principem urbium Syra-
2, 153 cusas habet, ‖ in qua etiam cum hiberno conduntur serena, nullo
. 3, 89 non die sol est. ‖ adde quod Arethusa fons in hac urbe est.
cf. MEL. 7, 17 ‖ Eminet montibus Aetna et Eryce. Vulcano Aetna sacer est, 9
Eryx Veneri. in Aetnae vertice hiatus duo sunt, crateres nominati,
per quos eructatus erumpit vapor, praemisso prius fremitu, qui per
aestuantes cavernarum latebras longo mugitu intra terrae viscera divol-
vitur, nec ante se flammarum globi attollunt quam interni strepitus
PL. 2, 236 antecedant. [mirum hoc est: nec illud minus quod in illa ferventis 10

RCNH LMG(B) SAP; Anon Leid. (*l. c.; om.* 2 Messana — 3 dictitabant *et* 9 principem — 11 est)

v. 5 Sicaniae — 7 Neptuni filius *compilarunt Capella* 6, 646 *et Isidorus* 14, 6, 32 *v.* 9 principem u. S. h. *expressit Isidorus* 14, 6, 33 *v.* 13 in Aetnae — 17 antecedant *excerpsit Dicuil* 8, 9.

---

1 habitatur (-tor *M*) *om. S* tauromoenia *MP* 2 oppidum *MA* regio italiae] *I* (*RCN*HSA*), it. reg. *II* (*LMGP*) opposita] oppositum est *A* regium] regio *NS* a dehiscendi] *II* (*LP*, a deiscendi *G*), adhiscendi (*NS*, adiscendi *RCA*, abhiscendi *H*) 3 PHΓΙΟΝ *II* (*LMG*, P⊦HΓΙΟΝ *P*), regium *I* (*RCNHSA*) graeci *om. C* dicitabant L^1 pachyno multa thynnorum inest copia] pachinum (pachoenum *P*) thinnis et omnibus mari nantibus pisculentissimum AP^2, *unde* Pachyno m. t. i. copia echinis et o. m. n. p. *Salm.* 4 ac] et *S* praeterea *A* semper *om. II* (*LMGP*) lilibatano [*H*] 5 lilybeum $RCAP^2$, lilibeum *H*, lylybeum *Leid.*, lybeum P^1, lilybeam *NS*, lilybaeo *L*, lilybeo *M*, lilibeo *G* 6 roiana *N*, troia *M* nomen rex *I* (*RCN*HS*) 7 post] pos *G* siculum neptum *M* 8 arguorum *M* iltensium *R*, ilensium *GS* doriensium *om. R* 9 dedalius *P* fabricae] *II* (*LMGAP*), fabr(a)e *I* (*RCN*HS*); *cf.* arte fabrica *Paulus diac.* 33, 7, 19 principem] matrem P^2, mater *A* 10 hiberna *A* conduntur] uentilantur AP^2 12 emine *M* aetna et eryce (eyyice [*H*])] etneterice *R*, et erice (*om.* aetna) *C* 13 erux *RCN*, et erit [*H*] aetnae uertice] etna uero *Dic.* cateres *G*, crateses *Dic.*, crateras P^2 14 erupit *N*[*H*] uapore *N*(?)*S* 15 aestuantis *N*[*H*]*SP*, aestuentes *Dic.* (*Dr.*) murgitu *Dic.* (*Dr.*) diuoluitur] *I* (*RCN*HSA Dic.*), diu uoluitur *II* (*LMGP*) 16 nec ante se] mecantes se *Dic.* (*Par. Dr.*) 17 mirum . . . p. 50, 4 dissoluitur *om. I* (*RCN*HS*); *variam lectionem vide in app.*

naturae pervicacia mixtas ignibus nives praefert, et licet vastis exundet IGN.
5, 11 incendiis, apicis canitie perpetua brumalem detinet faciem. ita invicta
in utroque violentia nec calor frigore mitigatur nec frigus calore
12 dissolvitur.] laudant alios montes duos Nebroden et Neptunium. e
Neptunio specula est in pelagus Tuscum et Adriaticum. Nebroden
dammae et hinnulei gregatim pervagantur: inde Nebrodes.
13 Quidquid Sicilia gignit sive soli sive hominis ingenio, proximum PL. 21, :
est his quae optima iudicantur, ‖ nisi quod fetus terrae Centuripino
croco vincitur. ‖ hic primum inventa comoedia: hic et cavillatio mimica IGN.
in scaena stetit: hinc domo Archimedes qui iuxta siderum disciplinam
14 machinarius commentor fuit: hinc Lais illa quae eligere patriam maluit
quam fateri. ‖ gentem Cyclopum testantur vasti specus: Laestrygonum PL. 3, 8
sedes adhuc sic vocantur. ‖ Ceres inde magistra sationis fructuariae. IGN.
hic ibidem campus Hennensis in floribus semper et omni vernus die:
15 quem propter est demersum foramen, qua Ditem patrem ad raptus
Liberae exeuntem fama est lucem hausum. inter Catinam et Syra-
cusas certamen est de inlustrium fratrum memoria, quorum nomina

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c.; om.* 4 laudant — 6 nebrodes *et* 8 nisi — 9 uincit *et* 10 hinc — 12 fateri *et* Laestrygonum — 13 vocantur)

v. 1 mixtas — 4 dissolvitur *expressit Priscianus v.* 492—494 *v.* 9 hic p. i. e. comoedia *compilavit Isidorus* 14, 6, 33.

---

4 laudant alios m. duos (duo *RNS*) nebroden (nebrodem *NHS*, nembroden *L*) et neptunium] sunt et alii montes duo nebrodes et neptunius *A*, sunt duo montes *P*[a] e] et *HG* 5 *post* adr. *ins.* nebrodi dammarum copia nomen dedit *AP*[a] nebrodae *H* 6 dammae et] danmeaet *R* inulei *NLMGS*[1]*P*, hinulei *S*[2], thinulei *H*, hynuli *C*, inuli *R*, hinnuli *A* 7 solis *RCN*HS* ingenium *P* 8 qui *M* iudicatur *C* fetus (fretu *L*[1], festus *R*) terrae centuripino croco uincitur (*LMGP*, uincit *RCNHSA*)] fetus terrae Centuripinae Corycio uincitur *Salmasius:* prima nobilitas Cilicio et ibi in Coryco monte, dein Lyciae monte Olympo, mox Centuripino Siciliae *Plinius* 9 hinc primum *A* comediam [*H*] hic] *RCN*HSL*[1]*M*, hinc *L*[2]*GAP* mimica] mica *L*[1] 10 in scaena stetit hinc] * * stetit hinc scena *L*, *om. G* 11 machenarius *RCN*, mechanarius *H* commentor] *II* (*LMGP*), commentator *I* (*RCNHSA*); *cf.* 9, 17 quae] qui *NS*, quam *A* patriam] terram *H* 12 cyclopum] coclitum *N*[2]*P*[2] testantur (testatur *S*) uasti] u. t. *A* 13 sic] si *M* magistra sationis (stationis *S*, rationis *L*[1])] magis transactionis *R* fructariae *S* 14 itidem **H* hennensis] ethnensis *C* et omni uernus die] *HA*, et omni (omnis *RC*) uernus (uer *R*) dies *RCNS*, et in omni (et in o. *om. M*[a]) uernus die *LMGP* 15 propter] iuxta *P*[a] dimersum *R* qua] quia *R* ditem] ditatem *M* ad (*om. N*) raptus] arraptus [*H*], araptus ad *M*, ad ratus *P* 16 liberie *R*, liberi **H*, liberet *SA*, liber * *N* exuentem *S* luce hausum *CH*, luce haustum *Leid.* catinos [*H*]

IGN. sibi diversae partes adoptant: si Catinenses audiamus, Anapius fuit
et Amphinomus: si quod malunt Syracusae, Emantiam putabimus et
Critonem: Catinensis tamen regio causam dedit facto. in quam se
cum Aetnae incendia protulissent, iuvenes duo sublatos parentes
evexerunt inter flammas inlaesi ignibus. horum memoriam ita poste-
ritas munerata est, ut sepulcri locus nominaretur campus piorum.
. 2, 225 ‖ De Arethusa et Alpheo verum est hactenus, quod conveniunt 5, 16
IGN. fons et amnis. ‖ fluminum miracula abunde varia sunt. Dianam qui
ad Camerinam fluit si habitus inpudice hauserit, non coibunt in corpus
unum latex vineus et latex aquae. apud Segestanos Helbesus in medio 17
flumine subita exaestuatione fervescit. Acidem, quamvis dimissum
Aetna nullus frigore antevertit. Himeraeum caelestes mutant plagae:
amarus denique est, dum in aquilonem fluit, dulcis ubi ad meridiem
flectitur.
. 31, 85 ‖ Quanta in aquis, tanta novitas in salinis. salem Agrigentinum 18
si igni iunxeris, dissolvitur ustione: cui si liquor aquae proximaverit,
. 31, 86 crepitat veluti torreatur. ‖ purpureum Aetna mittit, in Pachyno trans-
. *cf.* PL. lucidus invenitur. ‖ cetera salinarum metalla, quae sunt aut Agrigento 19
31, 77 aut Centuripis proximantia, funguntur cautium ministerio: nam illinc

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)

v. 8 Dianam — 10 aquae *expressit Priscianus v.* 489—491 *v.* 15 salem — 17 torreatur *compilarunt Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1; *Priscianus v.* 495—498; *Isidorus* 14, 6, 34 *v.* 17 purpureum — 18 invenitur *compilavit Isidorus* 16, 2, 5.

---

1 sibi *om.* [*H*] diuersa [*H*]: *fortasse* diuerse catinienses *II* (*MG*, catin • enses *L*) anaphius *LMGP* 2 amphinomus *RC*, anfinonus *A*, anphynomus *N* mantiam *AP* putauimus *RC*[1]*NMS* 3 cretonem *LG* catinenses *LMGS*, catiniens (*sic*) *R*, catinienses *N* tamen] tam tamen [*H*] 4 incendia aethnae (aeterne *R*) *I* (*RCN*HSA*) duos *R* sulatos *N* parentibus *R* 5 euexerint *S*[1] memoria *RA* ita *om.* *G* potestas *S* 6 campos *M* 7 darethusa *L* alfio *A* 8 amni *M* fluminum (-na *G*) m. a. u. sunt] fl. ab. u. m. (*om.* sunt) *A*, fl. uaria m. ab. uaria sunt *P* diana *M* 9 inpudice] *II* (*LMGP*) *cum Prisciano:* manibus non castis, pudic(a)e *I* (*RCN*HSA*) 10 latex uin.] le • uin. *A* segestans *R*, segetanos *S*, segestones [*H*] helbesus] *II* (*LMGAP*), helbessus *I* (*RCN*HS*) 11 feruescit] *I* (*RCN*HS*), feruet *II* (*LMGAP*) hacidem *RCNS* 12 himereum *RCNSA*, hymereum **H*, hemereum *LGP*, hiemereum *M* permutant *L*[2] 15 agrigentium *M*[a] 16 soluitur *A* aquae *om.* *A* 17 pupureum *A* aethna *libri boni cum Isidoro*, henna *L*[2]*P Salm. male:* Centuripis purpureus *Plin.* 31, 86 18 agrigento] *II* (*LMG*[2]*P*, agrigenta *G*[1]), agrigentino *I* (*RCN*HSA*) 19 centuripis] *II* (*A*, centuripiis *LMGP*), centuripino *I* (*RCN*HS*) fulguntur [*H*] cautio *NS*, cautici *A* ministerio] uice *P*[a] illic *I* (*RCN*HS*)

excluduntur signa ad facies hominum vel deorum. Thermitanis locis *cf.* PL. 1
insula est harundinum ferax: hae accommodatissimae sunt in omnem 168
sonum tibiarum, seu praecentorias facias, quarum locus est ad pulvi-
naria praecinendi, sive vascas quae foraminum numeris praecentorias
antecedunt, seu puellatorias quibus a sono clariore vocamen datur,
sive gingrinas quae breviores licet subtilioribus tamen modis insonant,
aut milvinas quae in accentus exeunt acutissimos, aut Lydias quas et
turarias dicunt, vel Corinthias vel Aegyptias aliasve a musicis per di-
versas officiorum et nominum species separatas.

5, 20 In Halesina regione fons alias quietus et tranquillus cum siletur,
si insonent tibiae, exultabundus ad cantus elevatur, et quasi miretur
21 vocis dulcedinem, ultra margines intumescit. Gelonium stagnum taetro IGN.
odore abigit proximantes. ibi et fontes duo, alter de quo si sterilis
sumpserit fecundatur: alter quem si fecunda hauserit vertitur in
22 sterilitatem. stagnum Petrensium serpentibus noxium est, homini
salutare. ‖ in lacu Agrigentino oleum supernatat: hoc pingue haeret PL. 35,17
harundinum comis de assiduo volutabro, e quarum capillamentis legitur
unguentum medicum contra armentarios morbos.

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c.; om.* 15 stagnum — 18 morbos) *v.* 10 in Halesina — 12 intumescit *expressit Priscianus v.* 499—501 *v.* 12 Gelonium — 13 proximantes *compilavit Isidorus* 13, 13, 8 *v.* 13 ibi et — 15 sterilitatem *compilavit Isidorus* 13, 13, 5.

1 excluduntur] *MB*, excuduntur *LGP*, excudunt *A*, excidunt *I* (*RCN*HS*) thermitanis] testantis *L*¹, meretanis *A* 2 est] sunt *H*ᵃ hae] *I* (*RC*H*, e *NS*), quae *II* (*LMGP*¹*A*) acommodatissima * *N*, accommodissime *S*, maxime accommodatae (accommodae *A*) *AP*² omnium [*H*] 3 quorum *A* ad] a *A* puluianaria *S*, puluianiaria *N*, pluuinaria *P*¹ 4 praecidendi *A* numeris] numnumeris *R*, numerum [*H*] praecentorias *I* (*C*, praecentoria *R*) *et II* (*LMGAP*¹), perpulcras *P*², *om. N*HS* 5 anteuertunt *AP*² siue [*H*]*A* puellarias [*H*] uocamen] nomen [*H*] 6 gingrias *A* 8 torarias *M* uel] et *R* aegyptias] eptias *H*, haeptias *Leid.* muscis *H*ᵃ per ... 9 sep.] per diuersa officta et nomina sep. *A* 10 halesina] *AP*, alesina *RCN*HS*, alisina *LMG* 11 si insonent] dum sonuntur [*H*], insonent (*om.* si) *Leid.*, et si insonent (* * * * insonent *C*¹) *C*² exultandus *A* ad cantum **H*, a cantu *A* 12 dulc. uocis *A* utra *P* gelonium (celonium *AP*, geleonium [*H*]) st. *om. R* retro *A* 13 abigit] adige *M* proximantis *N* ibi et (et *om. AP*¹) fontes duo *om. II* (*LMG*)*:* in Sicilia fontes sunt duo *Isidorus* alter de quo] alterum *II* (*LMGAP*) 14 fecundatur] *I* (*RCN*HS*), fecunda fiet *II* (*LMGAP*)*:* unus sterilem fecundat *Isidorus* alter quem] alterum *II* (*LMGAP*) uertit *M* 15 petrensium] *II* (*AP*, petresium *LMG*), pr(a)etensium *I* (*RCNHS*) hominis *M* 16 lacu] *RCLMGAP*, loco *NHS* hoc] ob *RC* 17 e quarum] (a)equorum *I* (*RCNHS*)

IGN. ‖ Nec longe inde collis Vulcanius, in quo qui divinae rei operantur 5, 23
ligna vitea super aras struunt nec ignis apponitur in hanc congeriem:
cum prosicias intulerint, si adest deus, si sacrum probetur, sarmenta
licet viridia sponte concipiunt et nullo inflagrante halitu ab ipso
numine fit accendium. ibi epulantes adludit flamma, quae flexuosis 24
excessibus vagabunda quem contigerit non adurit nec aliud est quam
imago nuntia perfecti rite voti. idem ager Agrigentinus eructat limosas
scaturrigines et ut venae fontium sufficiunt rivis subministrandis, ita
in hac Siciliae parte solo numquam deficiente aeterna reiectatione
terram terra evomit.

.37,139 ‖ Achaten lapidem Sicilia primum dedit in Achatae·fluminis ripis 25
repertum, non vilem, cum ibi tantum inveniretur, quippe interscri-
bentes eum venae naturalibus sic notant formis, ut cum optimus est
PL. 37, 5 uarias praeferat rerum imagines. ‖ unde anulus Pyrrhi regis, qui ad-
versus Romanos bella gessit, non ignobilis famae fuit, cuius gemma
achates erat, in quo novem Musae cum insignibus suis singulae et
Apollo tenens citharam videbantur, non inpressis figuris sed ingenitis.
.37,139. 140 | nunc diversis locis paret. dat Creta quem curalliachaten vocant 26
curallio similem, sed inlitum guttis auro micantibus et scorpionum

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c.*)

v. 11 achaten — 12 repertum *compilavit Isidorus* 14, 6, 34. *cf.* 16, 11, 1
v. 12 achaten — 14 imagines *expressit Priscianus v.* 502—504.

---

1 uolcanius *RS*^{1}, uulcanus *C*^{a} qui] quid *N*[*H*]*S*, aliquid *Leid.*, quidquid *R*, *inc. C*^{1} operatur **H* 2 lignea *A*, lycna [*H*] uitaea *L*^{1}, uittea *A*, uetera *S* 3 prosicias *del. L*^{2} intulerint] *I* (*RCHSA*), intulerunt *II* (*LMGP*)*N*, tulerunt *Leid.* probetur] *I* (*RCNS Leid.*), probatur *II* (*LMGP*)[*H*], approbatur *A* sacramenta (uel sarmenta *margo*) *S* 4 licet uiridia] uirentia lucent *A* halitu ab ipso] *II* (*LMGP*), halitato *I* (*S*, alitato *N***H*, alittato *A*, alitu *R*, halitu *C*^{2}, *inc. C*^{1}) 5 nomine *MG* fic *G* ubi **H* epulantis *N***HS*, epulantibus *RC* fluxuosis *H*^{a}*G*, flectuosis *A* 6 quem] quae *A* conticerit *R* 7 nuntio *P* uoti idem] uocati id est *G* ager] aer *LG* 8 caturrigines *M* sufficiunt] *C*^{2}*A corrigentes*, sufficiant *reliqui* ita] ita ut [*H*] 9 sicilia *S* 10 terram] terrarum *P*^{1} uomit **H* 11 achatem *RC*, acatem [*H*], chatem *P* (*deficit N charta lacera*) pr. ded. sic. [*H*] 12 non uilem] nouilem *M* 13 uente *M* notant] notam [*H*]*S*, nota * * *N*, notat *G* opimus *G* 15 romanis [*H*] gessit bella *S* fama *G* 16 agathes *S*, agithes *N* erat] fuit *A*^{1} cum signibus *RC*^{1} 17 tenes *G* c(h)ytharum *NS*, cithara *M* uidebatur *II* (*LMGP*) ingentis [*H*]*S* (*deficit N*) 18 pares *R* quam [*H*] curalliachaten (-tem *R*)] *RA*, curaliachaten (-tem *C*) *CP*, cura illi achaten *M*, curalii achaten *LG*, curaliiagathem *S*, curalii ac(h)aten **H*, curalii a * * * * *N* 19 curalio **HGSP* sed] sed et *I* (*RC***HS*, *deficit N*)

ictibus resistentem. dat India reddentem nunc nemorum nunc ani- PL.
malium facies, quem vidisse oculis favet quique intra os receptus
5, 27 sedat sitim. sunt et qui usti redolent myrrhae odorem: haemachates
sanguineis maculis inrubescit: | sed qui maxime probantur vitream PL. 37, 14
habent perspicuitatem, ut Cyprius: | nam qui sunt facie cerea abun- PL. 37, 13
dantes trivialiter negleguntur. | omnis ambitus huius insulae clauditur IGN.
stadiorum tribus milibus.
6, 1 | In freto Siculo Hephaestiae insulae viginti quinque milibus pas- PL. 3, 92
suum ab Italia absunt. Itali Vulcanias vocant, | nam et ipsa natura IGN.
soli ignea: per occulta commercia aut mutuantur Aetnae incendia aut
subministrant. | hic dicta sedes deo ignium. numero septem sunt. PL. 3, 92.
2 Liparae nomen rex dedit Liparus, qui eam ante Aeolum rexit. alteram
Hieran vocaverunt: ea praecipue Vulcano sacra est et plurimum colle
3 eminentissimo nocte ardet. Strongyle tertia, Aeoli domus, vergitur
ad exortus solis | minime angulosa, | quae flammis liquidioribus differt IGN.
a ceteris. haec causa efficit, quod ex eius fumo potissimum incolae PL. 3, 93
persentiscunt quinam flatus in triduo pertendant: quo factum, ut
Aeolus rex ventorum crederetur. ceteras Didymen Eriphusam Phoeni-
cusam Euonymon quoniam similes sunt dictas habemus.

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c. ad* 7 milibus *et p.* 27 *ab* 8 in *ad* 18 crederetur)

v. 6 omnis — 7 milibus *compilavit Isidorus* 14, 6, 34 *v.* 9 Itali Vulcanias — 19 dictas habemus *inter alia compilavit Isidorus* 14, 6, 36, 37.

---

1 resistentem *om. R* indiam *R* 2 receptu *R*, repertos *M* 3 siti *R* iusti *M* hemachataes *MG*, ac(h)ates *RC*HLAP*, agathes *NS* 4 rubescit [*H*] probatur *M* 5 cerea facie *A* 6 neglegantur *RC*[1]*S* omnis ambitus (o. a. *bis R*[a], o. habitus *N*) . . . clauditur *om. L*[1] 7 tribus] *sic* (*non* quinque) *etiam libri boni Isidori* 8 siciliae *CN*HS*, siciliam *R* efestiae *vel* effestiae *libri* quinque] que *N* 9 habit lia adsunt *G* uolcanias *RNS* ipse *A* 10 solis *CNS* mutuatur *G* aetnae] acterna *R* 11 subministrat *G* igneum *M* septem sunt] sunt uii sunt *M*, sunt septem *LGP* liperae *N* dedit rex *A* 12 ante aeolum eam **H* 13 hieran] *II* (*LMGP*), hieram *I* (*RCN*HSA*) sacra] *RCNMSA*, sacrata *LGP*H* colle] sacro colle *P*[2] 14 eminentissimo (-me *M*) nocte ardet] eminens ardet noctibus *AP*[2] uergit *A* 15 solis exortum *A*, ortus solis [*H*] 16 a *om. M* 17 praesentiscunt *A* pertendant (-dat *H*)] est pertendant *R*, sint futuri *AP*[2] quo] quod *R* 18 aeuolus *M* cederetur *C*[a] cetera *M* sidima *H* eriphusam] *P*, erifusam *RCNSA et sic index M:* eryfusa, eripusa *H*, eriphisam *LG*, aeriphisam *M:* Eriphusa *Plinius* (*Leid.*), Erepusa *Capella* 6, 648 (*Bamb. Reich.*) phenicusam *LMGP*, phinicusam *RCS*, phynicusam *NA et sic index M:* phynicusa, faenicusa *H* 19 euonymon] *P*, euonimon *LMG*, enonymon *RCNHS*, enonimen *A* simili *M* habe *M*

PL. 4, 1 ‖ Tertius Europae sinus incipit a Cerauniis montibus, desinit in 7, 1
PL. 4, 2 Hellespontum. ‖ in eo apud Molossos, ubi Dodonaei Iovis templum,
Talarus mons est, circa radices nobilis centum fontibus, ut Theopompo
IL. 2, 3, 5 placet. ‖ in Epiro fons est sacer, frigidus ultra omnes aquas et spectatae 2
PL. 2,228 diversitatis, nam ardentem si in eo demergas facem, extinguit: si procul
PL. 4, 6 ac sine igne ammoveas, suopte ingenio inflammat. ‖ Dodone Tmaro 3
L. 4, 8. 7 celsa est. ‖ Delphi Cephiso flumine, Castalio fonte, Parnasi iugis
L. 4, 6. 5 celebres. ‖ Acarnania Aracyntho eminet. ‖ hanc ab Aetolia Pindus
dividit, qui Acheloum parit cum primis Graeciae amnibus praeditum
.. 37,162 veteri claritate: nec iniuria, ‖ cum inter calculos quibus ripae eius
micant inveniatur galactites, qui scrupulus ipse ater si teratur, reddit 4
sucum album ad lactis saporem. feminis nutrientibus inligatus fecundat
ubera, subnexus parvulis largiusculos haustus facit salivarum. intra
os receptus liquescit: cum solvitur, tamen memoriae bonum perimit.
quem post Nilum Achelous dat nec alter alius.

RCNH LMG(B) SAP

v. 4 in Epiro — 6 inflammat *compilarunt Augustinus* 21, 5, 1 (*inde Isidorus* 13, 13, 10) *et Priscianus v.* 390—395 *v.* 10 cum inter — 15 dat *compilarunt Priscianus v.* 450—452 *et adsumpto Plinio Isidorus* 16, 10, 4.

---

1 simus *N* ceraunis *A* desinit (desiit R^a) in hell. (male *pro* in hell. *L*) *om. S* 2 in eo] meo *L* molossos] molosos *GA*, mollossos *N*, mollosos *LS*, mollossus *M* dedonei *H*, dodonet *A* templum] t. est *A* 3 talarus] AP^2 *cum Plinii libris*, tabarus *II* ($LMGP^1$), tiliarus *I* (*RCH*, tiliarum *NS*) radicis *M* nobilis (-les RC^aNS) centum] c. n. *H* 4 sacer fons est *I* (*RCNHS*), fons sacer est *A* omnis *NSP* aquas] a. est *H* et spectatae] *I* (*RCNHSAP*), expectatae *II* (*LMG*) 5 ardentem si in (ardentem sim P^1, si ardentem in *S*) eo demergas (*NS*, eo dimergas *RH*, eodem mergas *C*, eum demergas *MP*, eum dimergas *LG*)] in eo si ardentem inmergas *A* faciem H^a 6 igni *CNMSAP* suopte] C^2N^2HS, suote *R*, suoapte *M*, suapte N^1LGAP, *inc.* C^1 tmaro] *I* (*HSAP*, maro *R*, *inc.* C^1, *deficit N*), utmaro *II* (*LMG*), ismaro C^2 7 cetiso *M* 8 celebris *HLGP*, celebret *R* acarnanie *A* aracyntho] *R*, aracintho $NHLSP^1$, arachinto $MGAP^2$, arachintho *C* pindos *H* acaeloum *N*(?)*S* paret *LM* predictum *R* 10 eius] est *H* 11 inuenientur *N*(?)*S*, inueniuntur *RC* talatices *NS* scrupulus] *II* (*LMGP*), scopulus *I* ($RCHS^1A$, scopulos S^2, *deficit N*) *ante* ipse *ins.* quibus *S* (*deficit N*) ater] candidus *A*: galactites ex uno colore lactis est *Plinius*, galactites lactea est *Isidorus* 13 largiusculos] largiores AP^2 haustus] haustis *M*, abustus *P* facit saliuarum (saliburem L^1)] saliuarum (sabarum R^a) f. *I* (*RCNHSA*) intro *H* 14 cum] dum *A* m. b. peremit *MS*, m. b. interficit *A*, memoriam interficit bonum perimit *P* 15 achelaus *LMG* nec a. al.] tercius nemo *A*, nec a. a. tertius nemo *P*, *om.* *N*(?)*HS*

7, 5 ‖ Propter oppidum Patras Scioessa locus novem collium opacitate PL. 4, 13
umbrosus et radiis solis ferme invius nec aliam ob causam memora-
6 bilis. ‖ in Laconica spiraculum est Taenaron: ‖ est et Taenaron pro- MEL. 2, 3, IGN. cf. I 9, 28
munturium adversum Africae. in quo fanum Methymnaei Arionis,
quem delphine eo advectum imago testis est aerea ad effigiem casus
et veri operis expressa: praeterea tempus signatum: olympiade enim
undetricesima, qua in certamine Siculo idem Arion victor scribitur,
7 id ipsum gestum probatur. est et oppidum Taenaron nobili vetustate: cf. PL. 4,
praeterea aliquot urbes, inter quas Leuctrae non obscurae iam pridem
8 Lacedaemoniorum foedo exitu: Amyclae silentio suo quondam pessum
datae: Sparta insignis cum Pollucis et Castoris templo tum etiam
Othryadis inlustris viri titulis: Therapne unde primum cultus Dianae:
Pitane quam Arcesilaus stoicus inde ortus prudentiae suae merito in
9 lucem extulit: Anthia et Cardamyle. ubi quondam fuere Thyrae,
nunc locus dicitur, in quo anno septimo decimo regni Romuli inter
Laconas et Argivos memorabile fuit bellum. nam Taygeta mons et
flumen Eurotas notiora sunt quam ut stilo egeant.
10 Inachus Achaiae amnis Argolicum secat tractum, quem rex Inachus cf. PL. 4,
a se nominavit, qui exordium Argivae nobilitati primus dedit. Epi- cf. PL. 4,

RCNH LMG(B) SAP

v. 18 Inachus — 19 primus dedit *compilavit Isidorus* 13, 21, 25 cf. 14, 4, 14.

---

1 cioessa *II* (*LMP*, tioessa *G*), cloessa *I* (*A*, chloessa *RCH*, cholessa *S*, *deficit N*) 2 inuius] *I* (*RC^2HSAP^2*, *deficit N*), inuisus C^1 *II* (*LMGP^1*) 3 laconica] laconia *HL* taenaron] enaron *G* est et tenaron (*L^2P*, thenoron *M*, t • enoron L^1, theneron *G*)] *II*, *om. I* (*RCNHSA*) 4 fanum] f. est *H* mathinnei *R* arionis] *CLGAP*, arnonis *M*, iarionis *R*, arinis *S*, eionis *H*, *deficit N* 5 quem] qui *P* delphine eo] delphineo *M*, delphino *LGP^1* aerea] aere *M*, aera *G*, *inc.* L^1, *om.* L^2*P* 6 et] ut *G* ueri operis] fidem rerum P^2 expressa] *et post* casus *et suo loco H*, excusa P^2, expressa aere *II* (*LMGP*) signum *R* 7 qua in] quam in *N*, quam *H* certamine] cermine *N*, termine *S* 8 probator *G*, probat *S* tenarion *H* nobilis *LP* praeterea (propterea *M*) . . . 11 datae *om.* (*in fine paginae*) R^a aliquot] aliquas *II* (*LMG*) leustrae *SA*, leutrae *H*, leuthe P^1, *inc. N* 11 cast. et poll. *H* templo] et t. *P* 12 othryadis] *NA*, othriadis *RCHSP*, othriyades *LM*, othriiades *G* therapne] *II* (*LMGP*) *cum Plinio* (*Ricc.*), t(h)eramne *I* (*RCNSA*, theranne *H*) *cum Plinio* (*Leid.*) 13 pithane *RCNLS*, pitanae *A*, pithanae *H*, pithtane *G*, pythanae *P* quam *om. A* arcesilaus] archesilaus *L^2A*, archedicitur L^1, archesilas *P*, archelas *M* stoicus] sophicus *MP^2*, uel sophicus stoicus *G* suae *om. A* 14 luem *RC^1* antia *RCNLMGSP*, ancia *HA* cardamyle] *N*, cardamylae *M*, cardamil(a)e *plerique* thyre *RLMGAP*, thyrae *N*, thire *CH*, tyre *S* 15 dicitur in quo *om. M* 16 bellum fuit *LMG* nam] iam *Salmasius* taugeta *LG*, taugenta *M* 19 arginiae *H* nobilitatis *A* epi|pitauro *A*

IGN. dauro decus est Aesculapii sacellum, cui incubantes aegritudinum
.PL. 4, 20 remedia capessunt de monitis somniorum. Pallanteum Arcadiae quod 7, 11
Palatio nostro per Euandrum Arcada appellationem dederit, sat est
.PL. 4, 21 admonere. in qua montes Cyllene et Lycaeus, Maenalus etiam diis
alumnis inclaruerunt: inter quos nec Erymanthus in obscuro est.
inter flumina Erymanthus Erymantho monte demissus et Ladon ille
Herculis *pugna, hic *Pane clara sunt.
. PL. 2, 231 Varro perhibet fontem in Arcadia esse cuius interimat haustus. 12
PL. 10, 87 | in eadem parte de avibus hoc solum est non indignum relatu, quod
N. cf. PL. 37, 146 cum aliis locis merula furva sit, circa Cyllenem candidissima est. || nec 13
lapidem spreverimus quem Arcadia mittit: asbesto nomen est, ferri
colore, qui accensus semel extingui nequitur.
.4, 18. 19 || In Megarensium sinum Isthmos exit, ludis quinquennalibus 14
et delubro Neptuni inclitus: quos ludos eapropter institutos ferunt,
quod sinibus quinque Peloponnesi orae alluuntur, a septentrione Ionio,
ab occidente Siculo, a brumali *oriente Aegaeo, a solstitiali oriente
IGN. Myrtoo, a meridie Cretico. || hoc spectaculum per Cypselum tyrannum
intermissum Corinthii olympiade quadragesima nona sollemnitati pris-

RCNH LMG(B) SAP

v. 6 Erymanthus E. m. d. *compilavit Isidorus* 13, 21, 25. 14, 4, 15 *v.* 10 cum aliis — est *compilarunt Priscianus v.* 415 *et Isidorus* 12, 7, 69. 14, 4, 15 *v.* 11 asbesto — 12 nequitur *compilarunt Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1; *Priscianus v.* 416—418; *Isidorus* 14, 4, 15. 16, 4, 4.

---

1 est *om.* R^a 2 de *om. AP* pallanteum] p. oppidum *H* arcide *R* quo *LP* 3 arc(h)adam *CHA* 4 quam *RNS*, quo *P* lyceus *LP*, liceus *MGA*, lycheos *RCNS*, hyceos *H* dii *N* 5 alumnus R^b(?)*CNS* nec] net *A*, *om.* R^a erymanthus .... 6 erymanthus *om. N* erimanthus *GA*, herimantus *H*, orymanthus *M*, e*rymanthus *L* 6 inter flumina] flumen *RCHA* erimanthus *RCA*, herimantus *H*, e*rymanthus *L*, eurimanibus *G*, eurymanthus *M* erimantho *RCGA*, herimanto *H*, e*rimantho *L*, eurymantho *M* dimissus *RCNHMSA* et] est et *LP* ladon] *II* (*LMGAP*), lanod *I* (*RCNHS*) 7 pugnae hic plane *libri plerique*, pugnae spaniae *M*; *em. Salmasius* clarae *A*. 8 arcadiae *M* esse *om.* R^a inter(a)emat *RNMS* haustos *NS*, hautus *M* 9 eadem] hac terrarum AP^2 est *om. A* 10 furua *II* (*LMGAP*), fulua *I* (*RCNHS*) cyllenem] *I* (*RNS*, cillenem *CH*), cyllenen *II* (L^2*MGAP*) 11 arbesto *A*, abesto *H* 12 qui] hic *A* nequitur] *I* (*RCNS*) *II* (L^1*MBP*^{1}) *cum Prisciano*, nequit *H*L^2*G*, non potest AP^2 13 isthemos *M*, isthos *R*, sthmos *G* ludis] *II* (*LMGAP*), in ludis *I* (*RCNHS*) quinquannalibus *P* 14 fuerunt *M* 15 peloponensi *RC*, pelopponensi *N*, pelloponensi *M*, peloponessi *A* ora *RCNA* alluuntur] aluuntur *S*, *** uuntur C^1, abluuntur *H*, ** luuntur *N*, clauduntur RC^2 ab] et ab *LMG* 16 a br. oriente (occidente *libri*, *om.* A^1) aegaeo *om. R* solstitiale L^1, solestitiali *M* 17 myrtoo] myrto *M*, myrtho *S*, mirteo *HA* crotico *H* hoc] ho *N* cypsselum *C* 18 corinthi *L* sollemnitati (-te *M*) pr] pr. soll. *S*

7, 15 tinae reddiderunt. ceterum Peloponneson a Pelope regnatam nomen
indicio est. ‖ ea ut platani folium recessibus et prominentiis figurata MEL. 2, 3,
divortium facit inter Ionium et Aegaeum mare, quattuor non amplius cf. PL. 4, 9
milibus dispescens utrumque litus excursu tenui, quem Isthmon dicunt
ob angustias.
16 ‖ Hinc Hellas incipit, quam proprie veram habent Graeciam. PL. 4, 23
quae nunc Attice, Acte prius dicta: ibi Athenae. cui urbi saxa
Scironia propinqua sunt, porrecta sex milibus passuum, ‖ ob honorem IGN.
17 ultoris Thesei et memoriam nobilis poenae sic nominata. ex istis
rupibus Ino se cum Palaemone filio in profunda praecipitem iaculata
18 auxit maris numina. ‖ nec Atticos montes partitim tacebimus. est PL. 4, 24
Icarius, est et *Brilessus, est Lycabettus et Aegialus: sed *Hymetto
‖ meritissime ac iure tribuitur principatus, quod adprime florulentus IGN.
eximio mellis sapore et externos omnes et suos vincit. ‖ Callirhoen PL. 4, 24
stupent fontem, nec ideo Cruneson fontem alterum nullae rei nume-

RCNH LMG(B) SAP

v. 2 ea — 3 mare *adhibuit Isidorus* 14, 4, 11. 15, *v.* 6 proprie veram — 7 Athenae *idem* 14, 4, 10.

---

1 ceterum] c. a *H* peloponneson] *P*, peloponeson *C*, pelopo * nenson *L*, peloponenson *RH*, pelleponnenson *NS*, peloponessenon *A*, pennonson *G*, peloponnenson *M*, a *om. M* pelope] *HGA*, pelopi *RCNLSP*, pelorpi *M* regnatum *H* 2 ind. est nomen *RC* rec. et prominentiis (*vel* -tis)] *I* (*RCNHS*), rec. et prominentibus *II* (*LMGP*), per recessus et prominentias (-tia *A*) *AP* 4 milibus *om. R* dispescens] *HLGP*, ditaspescens *R*, disper * * ns C^1, disciscens *N*, desciscens *A*, discens *S*, dispergens C^2 exocursu *M* quam *P* isthmon] *II* (*P*, istmon *A*, isthemon *LM*, histemon *G*), stenon *I* (*RCNS*, stennon *H*): Megarensium tractus Isthmon attingit: de illo cognomen est, quia quattuor milium spatio Aegaeum mare ab Ionio submovens angusto tramite Helladi Peloponneson adnectit *Mela* 5 ob *om.* L^1 6 ellas *RC*, hella *A* uerum H^a habent] esse uolunt *AP* grecam *N* 7 qui *S* attica *A* acta *R* ibi] abi *R* 8 schironia *LMP*, scrironia *G* ob honores *R*, ab honorem *M* 9 thesci *R*, therei *S* memoria *G* nominatam *C* 10 ino] iuno A^1 palomone *M* praecipite *M* 11 mari nomina *M* partitim] S^2, par * itim S^1, pa * r * tim (*videtur fuisse* patritim) N^1, partim RC^2N^2HA, partem H^1, in partem *II* (*LMGP*) 12 est et briesus *II* (*MA*, est et briesius *L*, est et brigesus *P*), est ebriesus *I* (*RCNHS*), est et ebriesus *G* est] est et *MA*, est e *GP* lycabettus] RN^2S, lyc * bettus N^1, licabettus *C*, lycabetus *L*, licabctus *G*, licabectus *A*, licatbectus *H*, lycabetius *P* aegyalus *N*, egrialus *AP* hymetio *LMGA*, ymetio *RCN*, himetio *P*, imetio *H*, ymedio *S* 13 ac iure *om. M* tribuitur] adtribuitur *II* (*LMGP*) quod] quia *A* 14 melli *A* et *om. G* omnis NS^1P et] ex *M* calliroben *A*, calliyhoen *H*, callyphen *G* 15 stupet L^1, stupen *P* nec ideo cruneson (croneson *LMGP*, crunescon *CHA*, crunesscon *RN* Enneacrunos *Plinius*) fontem *om. S* munerant *P*, annumerant A^1

PL. 4, 21 *auctus* rant. ‖ Atheniensibus iudicii locus Arios pagos. Marathon campus
PL. 4, 62 *auctus* factus memorabilis opinione proelii cruentissimi. ‖ multae quidem in- 7, 20
sulae obiacent Atticae continenti, sed suburbanae ferme sunt Salamis
Sunium Ceos Coos, quae, ut Varro testis est, suptilioris vestis amicula
arte lanificae scientiae prima in ornatum feminarum dedit.

PL. 4, 25. IGN. ‖ Boeotia Thebis enitet. ‖ Thebas condidit Amphion, non quod 21
lyra saxa duxerit, neque enim par est ita gestum videri, sed quod
adfatus suavitate homines rupium incolas et incultis moribus rudes ad
PL. 4, 25 obsequii civilis pellexerit disciplinam. ‖ urbs ista numinibus apud se 22
ortis gloriatur, ut perhibent qui sacris carminibus Herculem et Liberum
celebrant. apud Thebas Helicon lucus est, Cithaeron saltus, amnis
Ismenus, fontes Arethusa Oedipodia Psamathe Dirce, sed ante alios
IGN. Aganippe et Hippucrene: ‖ quos Cadmus litterarum primus repertor 23
quoniam equestri exploratione deprehendisset, dum rimatur quaenam
insideret loca, incensa est licentia poetarum, ut utrumque pariter
disseminaretur, et quod aperti forent alitis equi ungula, et quod poti
PL. 4, 26 *auctus* inspirationem facerent litterariam. ‖ Euboea insula laterum obiectu 24

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 Marathon — 2 cruentissimi *compilavit Isidorus* 14, 4, 10 *v.* 4 Coos — 5 dedit *compilavit Isidorus* 14, 6, 18.

1 arios pagos] *RCNHLMP*, ariospagus *S*, ariopagus *GA* marthon *H*, mathon *G* 2 op. pr. cruentissimi (eruent-*R*)] ducibus et proeliis nobilissimis *P*[2] multae] et m. *A* 3 continentis *I* (*RCNS*, continentes *A*) suburbanae] *II* (*LMGAP*), suburb(a)e *I* (*RCNHS*) 4 unium *S* cecos *R*, *om.* *N*[2] coos] *LMP cum Isidoro*, toos *G*, choos *CNHSA*, ochos *R* 5 lanificae scientia *M*, lanifica scientia *A*: arte lanificii *Isidorus* ornatu *H* 6 boetia *RCA et sic passim deinceps*, boeota *H* themis *R* condit *NHS* 7 saxa *om.* *A* muxerit *C*[1], unxerit *R*, munxerit *C*[2] pars *M* ita] id ita *A*, *om.* *H* 8 rudes *om.* *A* 9 perrexerit *RC*[1]*NS*, perrexerint *C*[2], prouocauerit *P*[2] 10 et *om.* *H* 11 apud thebas] *L*[2]*AP*, apud thebas isdem (hisdem *RCM*) thebis *I* (*RCNHS*) *et II* (*M et ut videtur L*[1]), isdem thebis *G* elicon *RCN* lucus] *RC*[1]*AP*, locus *NHLMGS*, lacus *C*[2] est] est in *A* chiteron *M* 12 fons *R* psamate *H*, psamatae *P*, psarmathe *II* (*LMG*) 13 hippu (hipu *S*) crene] *RC*[1]*NS*, hippocrene *C*[2]*LMGP*, yppocrenae *H*, yppocrena *A* catmus *RCS*, cathmus *H* 14 equestri] etquestri *M*, ex eq. *LP* deprehendisset] primus repperit *AP*[2] dum rimatur (miratur *RCH*) q. ins. loca] dum inquirit quaenam adissent (adiset *P*) loca *post* repertor *AP* 15 insederet *M* utrumque pariter (pariter *om.* *H*)] p. u. *AP* 16 deseminaretur *LMGP*, uulgarent *AP* et quod aperti forent (*sic scripsi*, aperta foret *II* [*LMGP*], reperti forent *I* [*RCNHS*]) alitis (alites *R*) equi (etqui *M*) .... litterariam (litteraliam *C*)] scilicet quod eorum alter alitis equi ungula sollicitatus foret alter potatus (potus *P*) facundia animas irrigaret *AP*[2] 17 insula] in sua *S* lacterum *P*

efficit Aulidis portum, saeculis traditum Graiae coniurationis memoria.
7, 25 ‖ Boeoti iidem sunt qui Leleges fuerunt: per quos defluens Cephisos PL. 4, 27
26 amnis se in maria condit. in hac continentia Opuntius sinus, Larisa
oppidum, Delphi, ‖ Ramne quoque, in qua Amphiarai fanum et Phi- MEL. 2, 3
diacae signum Dianae.
27 ‖ Varro opinatur duo in Boeotia esse flumina, natura licet separi, IGN. cf. PL
miraculo tamen non discrepante: quorum alterum si ovillum pecus 230 et SOL.
debibat, pullum fieri coloris quod induerit, alterius haustu quaecum-
28 que vellerum fusca sint in candidum verti. addit videri ibi puteum
pestilentem, cuius liquor mors est. ‖ perdices sane cum ubique PL. 10,
liberae sint ut aves universae, in Boeotia non sunt nec cum volant
sui iuris, sed in ipso aëre quas transire non audeant metas habent:
inde ultra notatos iam terminos numquam exeunt nec in Atticum
29 solum transmeant. ‖ hoc Boeotis proprium: nam quae communia SOL.
sunt omnibus, generatim persequemur. ‖ concinnantur a perdicibus PL. 10, 1
nidi munitione sollerti: spineis enim fruticibus receptus suos vestiunt,
ut animalia quae infestant arceantur asperis surculorum. ovis stra-
gulum pulvis est atque clanculo revertuntur, ne indicium loci con-
30 versatio frequens faciat. plerumque feminae transvehunt partus, ut
mares fallant, qui eos saepissime adfligunt inpatientius adulantes.

RCNH LMG(B) SA (deficiunt folio exciso 20 qui eos — 63, 2 res est) *F (adhibitus ubi deficit A omissis minoribus) P*
v. 6 duo in Boeotia — 9 verti *compilavit Priscianus v.* 428—431; *Isidorus* 13, 13, 5 *pendet potius ex Plinio* 31, 13.

1 pertum M^a saeculis traditum] *III (AP)*, qui seculis traditum *I (RCNHS)*, qui (*om. M*) seculis traditur *II (LMG)* graiae] graue *S*, gratiae *NH* 2 boeotii (*vel* boeoti *vel* boetii)] *debuit esse* Locri leleges] N^2HL^2P *ex Plinio puto*, leges *I* (RCN^1SA) *et II* (L^1MG) ferunt *A* cephisos] *LMP*, cefisos *RCNHS*, scefisos *A*, cephisus *G* 3 se in m. condit (condidit C^a)] *I (RCHSA)*, in m. conditur *II (LMGP)* larisa] *II (LMGP)*, larissa *I (RCNHSA)* 4 ramnae *MG*, rannae *H*, amne *A* amphiaria *S*, amphirai *H* fidiae *H* 6 oppinator *M* duo] quo *P* separi] separari *R*, separata *A* 8 ebibat *H* pullum] paulum H^a, pallum H^b 9 fusca] fuscas *M*, furua *A* addit] addidit etiam *AP* put. ibi *G* 10 cuius liquor mors est] *I (RCNHS)*, c. l. m. e. haurientibus *II (LMGP)*, cuius liquorem qui hauserit bibat mortem *A* 12 in *om. NS* 13 natatos *R*, notatus *N* terminos *om. G* 15 persequentur *A* 16 munione *I (RCNS)* sollerti] praevalida *A* fruticibus] *I (R, ubi superscr.* surculis, C^bSH, fructicibus *N*, fruticibus surculis C^a), fruticibus (fructibus *G*) ac surculis *II (LMGP)*, asserculis *III* (AN^2) receptos H^aM 17 sarculorum *NS* straculum *G*, strangulum *H* 18 atque] *RCNSMA*, atquae *L*, ad quae *HGP* clangulo *RG*, calculo *M* indicium] indicibus *A* loci] *I (RCNHSAP)*, locis *II (LMG)* 19 transeunt R^a (?) 20 pallant *M* eas *G* saepsime *L*

PL. dimicantur circa conubium victosque credunt feminarum vice venerem
10, 102 sustinere: ‖ ipsas libido sic agitat, ut si ventus a masculis flaverit
10, 103 fiant praegnantes odore. ‖ tunc si quis hominum ubi incubant pro- 7, 31
pinquavit, egressae matres venientibus sese sponte offerunt et simu-
lata debilitate vel pedum vel alarum, quasi statim capi possint, gressus
fingunt tardiores. hoc mendacio inlicitant obvios et eludunt, quoad
provecti longius a nidis avocentur. nec in pullis studium segnius ad 32
cavendum: cum visos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus
attollunt, quarum obtentu tam callide proteguntur, ut lateant deprehensi.
L. 4, 28 ‖ Thessalia eadem est et Haemonia, quam Homerus Argos *Pelas- 8, 1
auctus gicon nominat: ubi genitus est Hellen, a quo rege Hellenes nomi-
L. 4, 29 nati. ‖ huius a tergo Pieria ad Macedoniam protenditur, quae devicta
4,28.29 sub Macedonum venit iugum. multa ibi oppida, multa flumina. ‖ de 2
L. 4, 30 oppidis egregia sunt Phthia, Larisa Thessalia et Thebae, ‖ de amni-
bus Peneus, qui praeter Ossam Olympumque decurrens collibus dextra
laevaque molliter curvis nemorosis convallibus Thessalica facit Tempe,
IGN. ‖ undisque apertior Macedoniam ac Magnesiam interluens in Ther-
maeum sinum decidit.
4, 29 *auct.* ‖ Thessaliae sunt Pharsalici campi, in quibus civilium bellorum 3
L.; *cf.* PL. 4, 30 detonuerunt procellae. ‖ ac ne in montes notos eamus, Pindum et

RCNH LMG(B) SFP

v. 11 Hellen — nominati *compilavit Isidorus* 14, 4, 10 *v.* 12 huius — 13 flumina *compilavit idem* 14, 4, 12 *v.* 19 in quibus — 20 procellae *male expressit Isidorus* 14, 4, 11.

---

1 dimicantur] *R solus*, dimicatur *plerique*, dimicatus *G* uen. sust.] coitibus subiacere N^2F 2 agitant *G* flauerit] fuerit H^a 3 incubat *N*, incumbat *S* propinquavit] *RG*, propinquabit *reliqui:* si ad nidum is coepit accedere *Plinius* 4 uenientibus *om.* C^1 5 ararum *M* 6 figunt *H* ardiores *R* inlicitant] *I* (*R*, *ubi superscr.* sollicitant, CN^1HS), sollicitant *II* (*LMGFP*) N^2 *et pro gl. R* alludunt *H* quodad *M* 7 profecti *NSF* longinus P^1 pupillis *M* stadium *P* segnium *G*, regnius *M* 8 repusinati *R* 9 quorum *H* optentum *R* deprehensi] etiam d. *FP* 10 thesalia *RMG*, thesali *NS* eadem] idem *H* est et] et et H^a, et H^b pelasgicon nominat (-nant *M*)] N^1M *cum Plinio:* pelasgicon argos, pelasgicon connominat *S*, pelasgi (pelagi *H*) cognominat (-nant N^2F) *reliqui* 11 a] e *N* 12 reges *NHSF* pyeria *R*, pieriam *M* madoniam R^a, macedonia *M* pertenditur *G* 13 fl. m. opp. *MG* 14 oppidi *M* phthia] phtia *H*, pthia *RCN*, phia *S*, thia *LMGP* larissa C^bH thessalia] *CNHLMS*, thesalia *RG*, thessala *P* amnis *H* 15 paeneus *L*, penius *RCNSF* propter *H* ossa *R* colle N^2FP 16 mollitur *N* curuo N^2FP thesalica *GS* tempere *H* 17 interlucens *H* hermeum *P* 18 decidit] conditur (-tus *F*) N^2FP^2 19 thesaliae *MGS*, thessalia *P* parsalici *LM*, persalici *G* 20 detonuerunt] detenuerunt M^a, decurrerunt *F* pintus *R*

Othryn agitent qui Lapitharum originem persequentur, Ossam quos IGN.
8, 4 Centaurorum stabulis immorari iuvat. Pelium autem nuptiale con-
vivium Thetidis atque Pelei in tantum notitiae optulit, ut taceri de
5 eo magis mirum sit. nam Olympum ab Homero non per audaciam
celebratum docent, quae in eo visitantur. primum excellenti vertice
6 tantus attollitur, ut summa eius caelum accolae vocent. ara est in *cf.* MEL. 2
cacumine Iovi dicata, cuius altaribus si qua de extis inferuntur, nec 10 *et* SOL
difflantur ventosis spiritibus nec pluviis diluuntur, sed volvente anno 11, 88
cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiuntur: et omnibus tem-
pestatibus a corruptelis aurarum vindicatur quidquid ibi semel est
deo consecratum.
7 In regione Magnesia Mothona oppidum est, quod cum obsideret
Philippus Macedonis Magni pater, damnatus est oculo iactu sagittae,
quam iecerat Aster oppidanus inscriptam suo nomine, loco vulneris,
nomine quem petebat. populum istum callere arte sagittaria credere
possumus vel de Philocteta, quoniam ‖ Meliboea in hoc pede conpu- PL. 4, 3
tatur. sed ne transeamus praesidium poetarum. fons Libethrius et
ipse Magnesiae est.

RCNH LMG(B) SFP

v. 4 Olympum — 11 consecratum *excerpsit Dicuil* 9, 1, *expressit Isidorus* 14, 4, 13 *cf.* 14, 8, 9 *v.* 17 praesidium poetarum fons Libethrius *male coniuncta compilavit Capella* 6, 654, *in reliquis hoc loco secutus Plinium.*

---

1 othryn] *N*, othrin *CHS*, athrynus *R*, othim *II* (*G*, othyn *M*, othin * *L*, othin *P*) agiten *C*, celebrent (-brant P^2) N^2FP^2 laphitarum *G* persequuntur *HF*, persecuntur *I* 2 stabuli *G*, fabulis *F* memorari *C* pelium] peliona *F*, pelogium (*superscr.* pelium uel pelion) *P* 3 theditis *M* atque] qatque H^a 4 sit] sunt *P* nam olympum — 11 consecratum] *hoc loco I* (*RCNH et Dicuil, qui ad hunc locum citat Solinum 'de Thessalia narrantem'*) *et II* (L^1MG); *post* 9,9 *extr.* specie litorali *collocant III* (*SA*) *eoque transponenda esse indicat* L^2 *'fidem uetusti codicis anteponens' eodemque loco habet P, ubi tamen prima duo verba* nam olympum *etiam hoc loco post* magis mirum sit *exhibentur* 5 uisitantur] *reliqui et Dicuil*, uisuntur *H* 6 attollitur] extollitur F^1 *Dicuil* 7 cacumine] c. eius *Dic.* ioni] sacrum ionis *F* alteribus *N* de extis] dextris *F* inferantur *H* nec] non *Dicuil* 8 difflammantur *H* pluuiis dil.] humoribus pluuiis diruuntur *MF* uolente P^1 9 fuerunt L^1 huiusmodi L^1, eiusmodis *N* 10 a] *RCNSP*, ac *HLMG Dic.* 11 deo] de eo *NS Dic.* (*Par. Dr.*) *post* consecratum *ins.* litterae in cinere scriptae usque ad (ad usque *P*) alteram anni cerimoniam permanent *FP* 12 magnensia *RCNS* macedoni *NS* magni] alexandri m. C^2 oculum N^2FP iactu] ictu *HS* iaceret *M* inscribitam *S* uulneribus *M* arte *om. M* sagittaria] sagittarum N^2 possimus C^a philotecta *P* 16 in hoc pede conp.] istic habetur FN^2, in hoc pede computatur melibia (melibya P^2) istic habetur *P* libetrius *H*, libethirius *RCN*, libetyrius *S*

L. 4, 40. ‖ Qui Edonii olim populi quaeque Mygdonia erat terra aut Pierium 9, 1
38. 33 solum vel Emathium, nunc omne uniformi vocabulo Macedonica res
est, et partitiones quae specialiter antea seiugabantur, Macedonum
nomini contributae factae sunt corpus unum.
‖ Igitur Macedoniam praecingit Thracius limes: meridiana Thes- 2
saliae Epirotae tenent: a vesperali plaga Dardani sunt et Illyrii: qua
septemtrione tunditur Paeonia ac Pelagonia protegitur a Triballis. mon-
PL. 4, 38 tanis excessibus aquilonio frigori obiecta. ‖ inter ipsam et Thraciam 3
PL. 4, 35 Strymon amnis facit terminum, qui ab Haemi iugis inrigat. ‖ verum
PL. 4, 37 ut sileam aut Rhodopen Mygdonum montem ‖ aut Athon classibus
Persicis navigatum continentique abscissum mille quingentorum pas-
IGN. suum longitudine, ‖ simul de auri venis et argenti, quae optimae in
agris Macedonum et plurimae eruuntur, Orestidem dicam. populi sunt 4
qui ut Orestae dicerentur inde coeptum. Mycenis profugus matricida
cum abscessus longius destinasset, natum sibi in Emathia parvulum
de Hermiona, quam in omnes casus sociam adsciverat, hic mandaverat
occulendum. adolevit puer in spiritum regii sanguinis, nomen patris 5
sui referens, occupatoque quidquid est quod procedit in Macedonicum
sinum et Adriaticum salum, terram cui imperitaverat Orestidem dixit.
admonet Phlegra, ubi antequam oppidum fieret rumor est militiam 6

RCNH LMG(*B*) *SF* (*ad* 3 res est) *A* (*redit* 3 *ab* et partitiones) *P*

v. 1 qui Edonii — 64, 13 reliquit *epitomavit Capella* 6, 655 *v.* 12 de auri v. et a. q. o. *excerpsit Isidorus* 14, 4, 13.

---

1 qui] ui *P* populo *M* erat *om.* *I* (*RCNHS*) perium *H* 2 emanthium *L* uniforme *R* macedoniica *G* 3 partiones *I* (*RC*, partionis *NS*) 4 nomine *R* un. corp. *H* 5 meridianam *G* thessaliae (thesal. *LMG*) epirotae] *II* (*LMGA*)C^2, thessali(a)epirot(a)e *I* (RC^1NHS), thessali et epirotae *P*: (Macedonia) a meridie (*vel* a meridiana) Epirotis habitatur *Capella* 6 illirici C^2 qua] quae *I* (*RCN*[?]*HA*) tenditur *H* 7 poeonia *LGP*, poenia *H* pelagonia] paflagonia N^2HAP *cum Capella* triuallis *RC* montonis *RN* 8 frigore *G* 9 ab haemi] habemi *P* irrigatur *C* ut] uti *H* 10 rodopem *A* mygdonum] *RCNS*, migdonum *H*, mycdonum *M*, micdonum *LGP*, mictoni *A*: Mycdonium montem *Capella* 11 continentiaque P^2 abscisum *RCNLS*, abosum *G* 12 longitudinem *G* uenis auri *H* opimae N^2A 13 acris *M* 10 orestide *A* dicant *S* popupuli *G* 14 orestide *A* inde coeptum] inceptum *H* mycenis] a mycenis *II* (*LMGP*) 15 sibi in] sibi R^a, sibisn (?) *N*, sibin *S* 16 hermiiona *H* emamathia *G* omnis *NP* mandauerat] amendauerat *NS*, commendauerat *RC* 17 in spiritu *MG*, in spitum (pitum N^a) *NS*, spiritu *H* sanguinis] seminis sanguinis *H* nomen] in nomine *R* 18 que *om.* *R* est] esse *M*, esset *LG* 18. 19 sinum in mac. *H* terra *R* imperitauerat] imperauerat *II* (*LMG*) orestiden *H*, oresdem M^a 20 admone *M* phegra *LMG* militiam] *RCNSA*[1], militia $HLMA^2P$, malitia *G*

mundi dimicatam cum gigantibus, ut penitus persequamur quantis probationibus imperii indicia divinae expeditionis in hoc saeculo per- IGN.
9, 7 severaverint. illic si quando (ut accidit) nimbis torrentes excitantur et aucta aquarum pondera ruptis obicibus valentius se in campos ruunt, eluvione ossa etiam nunc ferunt detegi ad instar quae sunt e corporibus humanis sed modo grandiora, quae ob enormem magnitudinem monstrosi exercitus iactant extitisse, idque adiuvatur argumento saxorum inmanium quibus oppugnandum impetitum caelum crediderunt.

8 Pergam ad residua quae in Thessaliam et Athamaniam contendunt. sunt enim arrectiora quam usquam proceritas montana attolli valet, nec est in terris omnibus quod merito ad istas eminentias comparetur, quippe quas solas diluvialis inruptio cum universa obduceret umido
9 situ, inaccessas reliquit. durant vestigia non languidae fidei quibus apparet hos locos superstites undosae tempestati fuisse: nam in latebrosis rupium cavaminibus quae fluctuum confligiis tunc adesa sunt, reduviae conchyliorum resederunt et alia multa quae adfatim mari incito expuuntur: ita ut, sint licet facie mediterranea, appareant tamen specie litorali.

10 Nunc de incolis reddam. Emathius qui primus in Emathia occepit principatum, seu quia indago originis eius aevo disperiit seu quia ita

RCNH LMG(B) SAP
v. 10 sunt enim arrectiora — 17 expuuntur *expressit Priscianus v.* 433—438.
v. 19 Emathius — p. 65, 4 dixit *expressit Isidorus* 14, 4, 13.

2 dimicatam] *RC*, dimicatum *reliqui* imperii] *II* (*LMG*), imperia *I* (*RCN*[?]*HS*), ibidem *III* (*A*), ibidem imperii *P* iudicia *G* expetitionis *S*, expeditionibus *M* perseuerauerint] permanserint *A* 3 ut *om. H* nimbi *I* (*RCNHS*) campo *II* (*LMG*) 5 eluuine *G* nunc] num *P* ad instar *om. S* e] et *N* 6 grandiore *AP* enormem] normen *H* 7 monstruosi *HMG* iactitant N^2H^bP, exiactitant H^a idque] ique *M* adiuuatus *G* 8 oppugnandum impetitum (impeditum *G*)] *II* (*LGPM*), oppugnatum *I* (*RCNHSA*) 9 residuum *S* thesaliam *RMS*, thesalia *G* athamaliam *C*, etomoniam *A*, haemoniam N^2, hamoniam *P*, emathiam *H* contendunt] porriguntur (-gantur *P*) *AP* 10 erectiora *A* usquam] ipsa *MGB* tolli *A* 11 emintias *M*, eminentiis H^a 12 sola *R* diliuialis *G* obducere *M*, induceret *NS* 13 relinquid *M* 14 locus *NS* tempestate *I* (*RCNS*) 15 cacuminibus *H* fructuum *M* confligis $C^a NS$, confragiis *A* adesa] *NLGAP*, adh(a)esa *CHM*, ad escam *R*, ades *S* 16 reduuue *H*, reliquiae *A* cochyliorum *R*, conchyae *M* residerunt *A*, heserunt *H* 17 apparent C^1H, appareat *L* 18 e specie *A* *post* litorali (litoralis *S*) *ins. locum supra p.* 62, 4—11 *SAP* 19 incolis] *II* (*LMGAP*), insulis *I* (*RCN*[?]*HS*) emanthius *G* occepit] *NLMP*, hoccepit *G*, cepit *C*, accepit *RHSA* 20 quia] qui *H* indago] familia AP^2 disperit $RC^1NHLMGS$ quia ita] qui ita *M*, qui altu *S*, quia alta *A*, ita quia *P*, *inc. N*

IGN. res est, genuinus terrae habetur. post hunc in Macedonis exortum 9, 11
Emathiae nomen perstitit: sed Macedo Deucalionis maternus nepos,
qui solus cum domus suae familia morti publicae superfuerat, vertit
vocamen Macedoniamque a se dixit. Macedonem Caranus insequitur 12
dux Peloponnesiae multitudinis, qui iuxta responsum dictum deo, ubi
L. 4, 33 caprarium pecus resedisse adverterat urbem condidit quam dixit ‖ Aegas,
IGN. in qua sepeliri reges mos erat: ‖ nec alter excellentium virorum bustis apud Macedonas priscos dabatur locus.

Succedit Carano Perdicca, secunda et vicesima olympiade, primus 13
in Macedonia rex nominatus. cui Alexander Amyntae filius dives habitus, nec inmerito: ita enim affluenter successus eius proficiebant, ut ante omnes Apollini Delphos, Iovi Elidem statuas aureas dono miserit.
voluptati aurium indulgentissime deditus: sicut plurimos qui fidibus 14
sciebant, dum vivit, in usum oblectamenti donis tenuit liberalibus, inter quos et Pindarum lyricum. ab hoc Archelaus regnum excepit, prudens rei bellicae, navalium etiam commentor proeliorum. hic Archelaus in tantum litterarum mire amator fuit, ut Euripidi tragico consiliorum summam concrederet: cuius suprema non contentus prosequi sumptu funeris, crinem tonsus est et maerorem quem animo conceperat vultu publicavit. idem Pythias et Olympiacas palmas quadrigis adeptus, Graeco potius animo quam regali gloriam illam prae se tulit.

R (17 amator . . . p. 66, 8 patrem *ex parte perierunt*) *CNH LMG*(*B*) *SAP*
1 post hunc — 4 dixit *adhibuerunt Isidorus* 14, 4, 13 *et schol. Lucani* 1, 1 *Bernensia.*

---

1 genuinu *R*, genuina *A*, genuimus *S* macedoniis *LG* exortu R^b (?) *CN*(?)*H*, exorti *S* 2 emthie R^a maternos *RC*[1] nepus R^a 3 domus suae familia] domo sua *A* morti (mortis *M*) publicae] *II* (*LMGAP*), mortis *RCNS*, morti *H* superfuit *A* 5 peloponnensiae *NSA*, peloponensi(a)e *RHLMG*, peloponensae *C* dictum] duce N^2 deo] de eo *HB*, e deo *A* ubi *om.* P^a 6 caprarium] capreum N^2, campum *A*, crarium M^a residisse *RCNMS* aduertat *S* cond. quam] q. c. *R* aegeas H^a 8 macedones *P* priscus *II* (*LMGAP*) 9 perdica *LGA*, perdicas *H* 10 in macedonia *om.* *M* hab. diu *A* 11 affl. succ. eius proficiebant (-bat *C*)] succ. (affluentes succ. *P*) eius ampliandis opibus proficiebat (-bant *P*) *AP* 12 omnis *NSP*, omen *A* apolloni *M* elide *P* domo *S* sidibus *S* 14 uixit N^2 doni L^1, domis *G* 15 hoc] ho M^a excipit *I* (*RCNHS*) 16 bellicae] publicae S^2 etiam comm.] c. e. *H* hic] idem *P* 17 mire] mirator N^2 erupidi AP^1 18 summa *G* concrederet] concederet *I* (*RCNHS*) 19 subtu *G*, sumptus C^1AP crines *P* 20 uultu] facie *A* idem] *I* (*RCNHSA*), idem archelaus *II* (*LMGP*), archelaus *B* et *om.* *M* olympiacas] *II* (*MG*, olympi * cas *L*), oly(*vel* i)mpicas *I* (*RCNHSAP*) 21 regili *M* gloria illa *P*, goriam illa *M*

9, 17 Post Archelaum Macedonica res dissensione iactata in Amyntae IGN.
regno stetit, cui tres liberi: sed Alexander patri succedit. quo exempto,
Perdiccae primo data copia amplissimae potestatis indupiscundae. qui
obiens hereditarium regnum fratri Philippo reliquit, quem captum
oculo dextro apud Mothonam supra diximus; cuius debilitatis omen *cf.* SOL.
praecesserat: nam cum nuptias ageret, acciti tibicines carmen cyclo-
18 pium quasi de colludio concinuisse traduntur. hic Philippus Magnum
procreat, quamlibet Olympias Alexandri mater nobiliorem ei patrem
adquirere adfectaverit, cum se coitu draconis consatam adfirmaret.
ita tamen et ipse egit, ut deo genitus crederetur. peragravit orbem,
19 rectoribus Aristotele et Callisthene usus, ‖ subegit Asiam Armeniam PL. 4, 3
Hiberiam Albaniam Cappadociam Syrias Aegyptum: Taurum Cauca-
sumque transgressus est: Bactros domuit: Medis et Persis imperavit:
cepit Indiam, emensus omnia quae Liber et Hercules accesserant.
20 ‖ forma supra hominem augustiore, cervice celsa, laetis oculis [in- IGN.
lustribus], malis ad gratiam rubescentibus, reliquis corporis non sine
maiestate quadam decoris. victor omnium vino et ira victus: sicut
morbo vinolentiae apud Babylonem humiliore quam vixerat fortuna
21 exemptus est. post quem qui fuerunt magis ad segetem Romanae
gloriae quam ad hereditatem tanti nominis ortos invenimus.
22 ‖ Macedonia lapidem gignit quem paeanitem vocant. hunc eun- PL. 37,

R (*cf. p.* 65) *CNH LMG*(*B*) *SAP*

v. 7 hic Philippus — 14 accesserant *in compendium redegit Capella* 6, 655 *v.* 21 Macedonia — p. 67, 1 prodiga est *compilarunt Priscianus v.* 439—441 *et Isidorus* 14, 4, 13.

1 tres] res *G* 2 liberi] *I* (*RCNHSAP*), filii *II* (*LMG*) alexandri *N*(?)*S* 4 perdicae *G* primum *P* amplissimae] regiae *A* indupiscundae] *NHMGBS*, indipiscundae *RC*, indepiscundae *LP*, *om. A* 4 capto *G* 5 dextero *N*[a] mathonam *N* cuiusque *AP* debilitas *H* 6 augeret *G* acciti] accipti *I* (*NS*, * * * ipti *R*, accepti *CH*) carnem *G* cyclopum *RC*, ciclopum *H*, cycoplium *A* 7 concinuisset *NS* hic *om. P* magnum] m. alexandrum *RC* 9 affectauerat *A* coitu] *LGAP*, coetu *M*, coeptu *NS*, ceptu *RC*, conceptu *H* 10 tamen et] sane *AN*[2] urbem *N* 12 hiberiam *plerique*, hiliberiam *M* syrias] *CNMS*, syriam *reliqui* 13 batros *R*[a], bractos *L*, bractros *M* et] in et *H*[a] 14 emensus] *II* (*LMGAP*) *C*[v], egressus *I* (*RC*[t] *N*[?]*H*, egr. est *S*) quae] qua *LGP*[1] 15 agustiore *M*, angustiore *RA*, augustiorem *C* in (*vel* il) lustribus] *RCM*, et in (*vel* il) lustribus *LGAP*, in (*vel* il) lustris *NHS* 16 inrubentibus *A* reliqui *H* 17 decorus *A* sicut] sic *RH* 18 uinulentiae *NLS* humiliori *I* (*CNHSA*, humili *R*) 19 extinctus *H* post quem] postquam *M*, pestem *R* qui] sui *G* regentem *M* 20 gloriae] ecclesiae *R* ortus *S*, *inc. N* inueniamus *M* 21 penitem *G*, paeaniten *M* undem *P*

PL. dem et concipere et parere et parturientibus opitulari fama prodiga
est. circa Tiresiae sepulcrum plurimus invenitur.
4, 40 ‖ Nunc in Thraciam locus pergere et ad validissimas Europae **10**, 1
SOL. gentes vela obvertere. ‖ quas qui sedulo experiri velint, non diffi-
culter deprehendent Thracibus barbaris inesse contemptum vitae ex
2, 2, 3 quadam naturali sapientiae disciplina. ‖ concordant omnes ad interi- 2
tum voluntarium, dum nonnulli eorum putant obeuntium animas reverti,
alii non extingui, sed beatas magis fieri. apud plurimos luctuosa sunt
puerperia, denique recens natum fletu parens excipit: contraversum 3
2, 2, 4 laeta sunt funera adeo, ut exemptos gaudiis prosequantur. ‖ uxorum
numero se viri iactant et honoris loco iudicant multiplex matrimo-
nium. quae feminae tenaces sunt pudicitiae, insiliunt defunctorum
rogos coniugum et, quod maximum insigne ducunt castitatis, prae-
cipites in flammas eunt. nupturae non parentum arbitrio transeunt 4
ad maritos, sed quae prae aliis specie valent subhastari volunt et
licentia taxationis admissa non moribus nubunt, sed praemiis: quas
formae premit dedecus, dotibus emunt quibus coniungantur. uterque 5
sexus epulantes focos ambiunt, herbarum quas habent semine ignibus
superiacto, cuius nidore perculsi pro laetitia habent imitari ebrietatem
sensibus sauciatis.
SOL. ,40.41 ‖ De ritu ista sunt, de locis et populis quae secuntur. ‖ Stry- 6

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 Thracibus b. i. c. v. *expressit Capella* 6, 656 *v.* 21 Strymonen — 68, 6 nationes *in compendium redegerunt Capella* 6, 656 *et Isidorus* 14, 4, 6.

1 et parere] *I* (*RCNHAP*, et parare *S*) *cum Prisciano, om. II* (*LMG*) et parturientibus (pert- *N*) op. *post* est *A* 2 circa tiresiae (ter- *M*)... inuenitur *om. G* 3 tunc *miniatore errante P* thraciam] *A*, trac(h)iam *HNS*, thracia *LMGP*, thracie *RC* locus] locum *R*, locos C^2 ad *om. H* 4 ob *om.* P^1 experiri] expediri *NS*, expedire *H* uelit *A* dfficulter *S*, difficultet L^1 5 deprehendet *S*, depraehendit *A* ex] et ex *RCNS* 6 quadam] qua *H*, quodam *M* naturali] naturalis *II* (*LMGP*) sapientiae *om. A* disciplinam *G* 8 luctuosa] luctui *H* 9 recens *om.* A^1 excepit *M* 10 fenera *N* gaudio *A* uxorem *M* 11 se uiri] securi *R* iactitant *H* honori C^1NS, honeri *R* iudicant] iudicatur *LP*, ducunt *A* m. m.] redundantiam coniugum AP^2 insiliunt (-luunt *M*) d. r. c.] def. ins. maritorum rogos *A*, insiliunt def. insiliunt maritorum rogos coniugum *P* 13 ducunt] habent *A* praecipientes *R* 14 arbitratu *A* 15 quae] qua *G*, *om. L* prae aliis] H^bLMGP, prae alias C^2NMS, praelias C^1, prelia *R*, prae ceteris *A*, pro aliis H^a subuastari *R*, subarrari *A* 16 amissa *R* non m. nubunt (nubent *R*) sed pr. (sed pr. *om.* P^1)] pr. non m. nub. *A* 17 decus *RMG* coniugantur *MG*, coniungentur R^bNSA, coniugentur *C*, coniungetur R^a 19 superiato *H* nitore *R* 21 ista] ita C^a 22 populis] de p. *A*

monem accolunt dextro latere Denseletae, Bessorum quoque multa PL.
nomina ad usque Mestum amnem, qui radices Pangaei circumfluit.
10, 7 Hebrum Odrysarum solum fundit, qui fluvius excurrit inter Priantas
Dolongos Thynos Corpilos aliosquc barbaros: ‖ tangit et Ciconas. MEL. 2, 2
‖ deinde Haemus sex milibus passuum arduus, cuius aversa Moesi PL. 4, 41
8 Getae Sarmatae Scythae et plurimae insidunt nationes. Ponticum
litus Sithonia gens obtinet, quae nato ibi Orpheo vate inter prin-
cipes iudicatur: ‖ quem sive sacrorum sive cantuum secreta in Sper- MEL. 2,
chivo promunturio agitasse tradunt. ‖ deinde stagnum Bistonium. PL. 4, 42
9 ‖ nec longe regio Maronia, in qua Tirida oppidum fuit equorum MEL. 2, PL. 4, 42
Diomedis stabulum: sed cessit aevo solumque turris vestigium ad-
huc durat.
10 ‖ Inde non procul urbs Abdera, quam Diomedis soror et con- MEL. 2,
didit et a se sic vocavit, mox Democriti domus physici ac si verum
rimere, ideo nobilior. ‖ hanc Abderam olympiade prima et tricesima IGN.
senio conlapsam Clazomenii ex Asia ad maiorem faciem restitutam
oblitteratis quae praecesserant nomini suo vindicaverunt.
11 ‖ Locum Doriscon inlustrem reddidit Xerxis adventus, quod ibi PL. 4, 4

RCNH LMG(B) SAP
v. 6 Ponticum — 14 domus physici *breviavit Capella* 6, 656. 657.

---

1 dextero *RCN*, extero *H* lateri *L* denseletae] *RCM*, dens(a)elaet(a)e *LG*, densalaetae *S*, dens(a)elat(a)e *HAP*, *inc. N* pessorum *H* multa nom. quoque *H* 2 mestum] in * * * * (inestum *Bernensis*) *H* 3 odrysarum] *L*, odryssarum *RGM*, odrissararum *C*, odryssararum *N*, odyrsararum *S*, odrisiaratrum *H*, odysarum *P*, odrysiaerarum *A*: Odrysiae nives *Capella* priantes *HM* 4 delongos *H*P^1 tynos *RCS*, thinos *N*, thunos *P* corpylos aliosque *RCN*, corpylopaliosque *S* et *om.* R^a ciconas] *LMP*, cyconas *RCNSA*, cionas *H*, ciconos *G* 5 auerse *H* moesi getae] *AP recte puto*, moesiagetae *N*H^b*GS*, moesiagaetae *M*, mesiaget(a)e *R*C^1, moesiagat(h)ae H^a*L*, messagetae C^2: Moesi Getae (moesiagetae *deteriores*) *Plinius*, terga diuersae gentes tenent, inter quos Getae (gente *libri*) Sarmatae Scythae *Capella*, Maesi Getae (*sic cod. Voss.*, massagetae *edd.*) Sarmatae Scythae *Isidorus* 6 sarmatae *om.* A^1 scythae *om. G* insirunt *L* rationes *R*C^1 7 sythonia *RC* natio *I* (*RCNHS*) inter pr. iudicatur (-tus *G*)] decus addidit (addit P^2) nomini *A*P^2 8 sperchiuo] *II* (*LMG*P^1), sperchico *A*P^2, spergiuo *I* (*RCHS*, pergiuo *N*): Seriphion *Mela*, in Sperthio (*uel* spartio) promuntorio *Capellae libri: debuit esse* Serrium 9 tradunt] credunt *H* bisthonium *RCMS* 10 maronia] maronea *M cum Capella*, *om.* L^a tyrida *CGA*, tirada *H*, tira L^a: tyrda *libri Capellae* 11 cessit] secessit *R*C^1 13 abdere *M* 14 democri *R* phisica *M* rimare *R*, recipias P^2N^2 16 conlapsa *R* clazomeni *LGP*, clazomensa *M* ex] et *A* 17 uindicauerint *RCN* 18 reddit *M*G^1*S* xerxis] *G*P^2, xersis *LH*, xersys *A*, xerxi *RNM*, xersi *CS* aduestus *G*

PL. recoluit militis sui numerum. Polydori tumulum ostendit *Aenus.
L. 4, 44 ‖ in parte, quam Aroteres Scythae *tenuerunt, celebrant quondam
urbem Geraniam (Cathizon vocant barbari), unde a gruibus Pygmaeos
IGN. ferunt pulsos. ‖ manifestum sane est in septemtrionalem plagam **10,** 12
hieme grues frequentissimas convolare. nec piguerit meminisse qua-
10, 59. tenus expeditiones suas dirigant. ‖ sub quodam militiae eunt signo,
60 et ne pergentibus ad destinata vis flatuum renitatur, harenas devo-
rant sublatisque lapillulis ad moderatam gravitatem saburrantur. tunc 13
contendunt in altissima, ut de excelsiori specula metentur quas petant
terras. fidens meatu praeit catervas: volatus desidiam castigat voce
quae cogit agmen, ea ubi obraucata est succedit alia. Pontum trans- 14
iturae angustias captant, et quidem eas (nam promptum est oculis
deprehendere) quae inter Tauricam sunt et Paphlagoniam, id est
inter Carambim et Criumetopon. cum contra medium alveum adven-
IGN. tasse se sciunt, scrupulorum sarcina pedes liberant. ‖ ita nautae pro- 15
. 10, 60 diderunt conpluti saepe ex illo casu imbre saxatili. ‖ harenas non
IGN. prius revomunt quam securae sedis suae fuerint. ‖ concors cura omnium
pro fatigatis, adeo ut si qua defecerit congruant universae lassatas-
que sustollant usque dum vires otio recuperentur. nec in terra cura

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 Polydori tumulam *hinc Capella* 6, 657 *v.* 8 sablatisque — saburrantur *excerpsit Aldhelmus p.* 291 *Giles* *v.* 8 tunc contendunt — 11 succedit alia *compilavit Isidorus* 12, 7, 14. 15.

---

1 miltis N^a aenus] *Salmasius;* h(a)emus (haemens *M*) *libri* 2 partem *RP* qua *R* aroteres] *I* (*RCNHS*) *cum Plinio,* aratores *II* (*LMGAP*) tenuerunt] *supplevi ex Plinio, om. libri* 3 garaniam *II* (*LMGP*) cathyzon *NMS,* cacython *A* umde *S* gruuibus *M* ipigmeos *A* 4 fuerunt *M* manifeste *G* 5 gruens *G,* graues *LM* conuolare] non uolare *R* ne *G* pinguerit *R* minisse C^1 6 expeditiones] profectiones *A* 7 ne] sine *H* destinata uis] destinatum suus *H* renitatur] renitantur H^a, obsistat *A* 8 moderatum *M* saturantur S^2 9 contendunt] se tollunt AP^2 de *om. G* excelsiore *N,* excelsioris *S* spectacula L^1 quas petant] *HP cum Isidoro,* quas petunt L^1MGA, qua spectant *RNS,* quas spectant *C* 10 meatus *P* 11 coit *A* obracata *R* 12 nam *om. AP* 13 taricam *N* paphlagonia *M* 14 carambim] C^bNGS, carabim *HM,* cararamban *R,* caramb * n C^a, carambin LP^1, carabiam *A,* carambiam P^2 criu (criuu *S*) metopon cum (cum cum C^2, *om. S*) contra] *I* (*RCNHS*), criu (crium *M*) metapontum contra *II* (*LMG*), criu (eriu *A*) metapon cum contra (citra *A*) *AP* 15 se adu. *A* scopulorum C^2A 16 saxatali *M* 17 reuoment *R,* euomunt *A,* remouunt *H,* reuomuent *M* 18 fetigatis *N* ut] in *G* si qua defecerit] *I* (*RCNHSA*), si quae defecerint (defecerent *M,* deficerent *L*) *II* (*LMGP*) 19 sustollunt *S* reciperentur *AP*

10, 16 segnior. ‖ excubias nocte dividunt ut exsomnis sit decima quaeque. PL. 10,
vigiles ponduscula digitis amplectuntur, quae si forte exciderint som- *auctus*
num coarguant. quod cavendum erit clangor indicat. ‖ aetatem in PL. 10,
illis prodit color: nigrescunt senectute.
17 ‖ Veniamus ad promunturium Ceras Chryseon Byzantio oppido PL. 4, 4
nobile, antea Lygos dictum, quod a Dyrrhachio abest septingentis
undecim milibus passuum: tantum enim patet inter Adriaticum mare
18 et Propontidem. ‖ in Ceniensi regione non longe Flaviopolim coloniam PL. 4, 4
Bizye oppidum, quondam area Terei regis, invisum hirundinibus et
deinceps alitibus illis inaccessum: ‖ quamquam et Thebas, quod illa PL. 10,
19 moenia saepius capta sint, negentur subire. ‖ nam inter cetera habere IGN.
illas quiddam praescium inde noscitur, quod lapsura non petunt cul-
mina et aspernantur peritura quoquo modo tecta. minime certe a diris *cf.* PL. 10,
avibus impetuntur nec umquam praeda sunt ut sacrae. ‖ cibos non PL. 10, 7
sumunt resistentes, sed in aëre capiunt escas et hauriunt.
20 ‖ Alter isthmos in Thracia est similibus angustiis et pari lati- PL. 4, 4
tudine arti maris. huius litora urbes utrimque secus ostentant. Pro-
pontidis oram insignit Pactye, Melanes sinum Cardia: quae quod in

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 excubias — 4 senectute *compilavit Isidorus* 12, 7, 15 *v.* 5 promunturium Ceras — 8 Propontidem *breviavit Capella* 6, 657 *v.* 7 tantum — 8 Propontidem *aut ex Plinio aut ex Solino Isidorus* 15, 1, 42 *v.* 11 habere illas — 15 hauriunt *compilavit Isid.* 12, 7, 70.

---

1 ex omnibus N^2 2 amplectens *M* 3 quod] quod cum *GB*, quod • • *L* clancor indicat *R*, clangore indicant *AP*: clamor indicat *Isidorus* in *om. G* 4 senectutem *G* 5 ad] a *N* chriseon *RC*, physeon P^2 uizantium *RC*, byzanti *A* oppidum *RCMG*, oppidu *L* 6 antea] ante antea *M* lygos] *LMAP*, lygus *RNGS*, ligus *CH* dictam *LMG* a *om. P* 7 undecim] x *H* mirilibus H^a 8 caniensi AP^2 longe] longe a *II* (*LMGP*) flauio] fluuio *NHS*, fluuioo *G*, fluuo *P* polim] polini *LGP*, populi *M* 6 byzie *RNM*, bizziae *A*, byze *C* area terei] *libri plerique*, mareaticum *M*, arax teri PN^2, *unde* arx Terei *Salmas.*: Bizi ara (*Leid.*, bizie arum *Ricc.*, byziae arx *alii libris*) regum Thraciae a Terei nefasto invisa hirundinibus *Plin.* inuisum (et *ins. N*) hir. . . . illis (aliis *S*) inacc.] nunc inuisum et inaccessum hyrundinibus et deinceps alitibus aliis *A* 11 negentur] nepernentur *A* 12 lapsuram n. p. calumniam *S* 13 quoquo] quo *R* 14 praedae *HA* 15 residentes N^2 aera *NHS* cupiunt *M* isthemos *M* 16 est *om. H* latitudine] modo *A* 17 huius] cuius *A* litore *S* utrumque *G* 18 oram] operam (*superscr.* oram) *R* insignit] *SP*, insignes N^2, insignis *reliqui* pactye] *RCNSAP*, piactiae *H*, pactusae *MG*, pactume *B*, ae *L* melannis sinum *II* (*M*, melanissimum *LB*, mulanissimum *G*), menalles sinum *I* (*RCNH*, maenalle sinum *S*, menallos sinum *A*), melanensium *P* cardis *H*

PL. 4, 49 cordis faciem sita sit, dicta Cardia est. ‖ ille autem magnus Helles- 10, 21
pontus stringitur in stadia septem, quibus ab Europa Asiaticam
plagam vindicat. hic quoque urbes duae: Abydos Asiae est, Sestos
Europae. Deinde contraria inter se promunturia: Mastusia Cherso- 22
PL. 4, 50 nesi, ‖ ubi finitur Europae sinus tertius, ‖ Sigeum Asiae, in quo tumulus
PL. 4, 49 est Cynossema dictus Hecubae sepulcrum et turris Protesilai delubro
PL. 4, 44 data. ‖ finibus Thraciae a septemtrione Hister obtenditur, ab oriente 23
43. 51 Pontus ac Propontis, a meridie Aegaeum mare.
PL. 4, 51 ‖ Inter Tenedum et Chium, qua Aegaeus sinus panditur, ab 11, 1
dextera Antandrum navigantibus saxum est (hoc enim verius quam
insula meruit cognominari): id quoniam visentibus procul caprae simile 2
PL. 4, 53 creditur, quam Graeci aega nuncupant, Aegaeus sinus dictus. ‖ a
Phalario Corcyrae promunturio ad navis effigiem scopulus eminet, in
PL. 4, 56 quem transfiguratam Ulixis navem crediderunt. ‖ Cytherae, quae a
Malea abest quinque milibus passuum, Porphyris antea nomen fuit.
IGN. ‖ Pronius est Cretam dicere quam absolvere, in quo mari iaceat. 3
ita enim circumflui illius nomina Graeci permiscuerunt, ut dum aliis
alia inferunt, paene oblimaverint universa. quanta potest tamen in

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 ille autem magnus — 6 Hecubae sepulcrum *breviavit Capella* 6, 657. 658 *v.* 7 finibus — 8 Aegaeum mare: *similia Isidorus* 14, 4, 6; *cf. Oros.* 1, 2, 56 *v.* 9 inter Tenedum — 12 dictus *compilarunt Capella* 6, 658 *et Isidorus* 13, 16, 5 *v.* 12 a Phalario — 14 crediderunt *compilavit Capella* 6, 658 *v.* 14 Cytherae — 15 fuit: *similia aut ex Plinio aut ex Solino Isidorus* 14, 6, 25.

---

1 sata est *S* ille autem magnus] omnis *N²P¹* 2 stringitur in] stringitur *H*, instringitur *G* ab *om. H* 3 indicat *RH* aboedos *M*, aboydos *A* est] et *A*, est et *P* sestos] *RNHP*, sextos *C*, restos *S*, festos *A*, sestus *LMG* 4 mathusia *H* chersonessi *RCNSAP*, cersonessi *H*, chersonensi *LMG* 5 quo] qua *R* 6 cynossema] *RCNLS*, cynos(a)ema *MGP*, cinossea *H*, cynosemae *A* sepulchrorum *M* tirris *N* portaesilai *S* 7 data] dicta *H* protenditur *A¹* 9 tenendum *NM* chium] cithum *S* qua] quae *M* aegeum *H* 10 ab dextera (extera *RCᵃNHS*)] ad dexteram *R* (*margo*) antanorum *M*, antadrum *L¹*, andrum *R* (*margo*) sexum *G* 11 id *om. Mᵃ* uirentibus *S* capraeae *M* 12 quam] quoniam *H* ega *I* (*RCNHS*), (a)egan *II* (*LMGP*), aegeam *A* sinus] ab eo sinus *AP* 13 phalarius *S* cortyre *A* 14 quam *A* figuratam *om. G* citherea *H*, cythereae *A*, cythare *R* 15 malea] mari *H* porphyris] *NA*, porphiris *CHS*, prophyris *R*, porfyris *P*, porfiris *LMG* 16 pronius] *C²N²SAP*, pro * ius *C¹*, prius *H*, protinus *RN¹LMG* certam *S* in] pronus in *NS* 17 circumfluis illius *I* (*RCNSA*, circumflui siluis *H*) 18 alia aliis ingerunt *H* oblimauerint] oblimauerunt *NHᵃ*, obduxerint (-runt *A*) *AP¹* quanta potest] *II* (*LG*, q. pote *M*), quandam potest *I* (*RC¹NS*), quantam potest *H*, quantam post *C¹*, quantam possumus *AP*

11, 4 designando operam locabimus, ne quid haereat sub ancipiti. ‖ inter PL. 4, 58
ortum porrigitur et occasum ‖ tractu longissimo, hinc Graecia illinc IGN.
Cyrenis obiacentibus. a septentrione Aegaeis et suis aestibus verberatur, id est Creticis: ab austro Libycis undis perfunditur et Aegyptiis, ‖ non stipata c urbibus, sicut perhibent qui prodige lingua largiti sunt, ‖ sed magnis et ambitiosis oppidis, quorum principatus est penes Gortynam, Cydoneam, Cnoson, Therapnas, Cylisson. ‖ Dosiades eam a Crete nympha Hesperidis filia, Anaximander a Crete rege Curetum, Crates Aëriam prius dictam, mox Curetum, nonnulli etiam a temperie caeli Macaronneson appellatam prodiderunt. ‖ prima potuit remis et sagittis, prima litteris iura vinxit. Pyrrhicho repertore equestres turmas prima docuit lascivas vertigines implicare, ex qua
6 disciplina bellicae rei usus datus. studium musicum inde coeptum, cum Idaei dactyli modulos crepitu ac tinnitu aeris deprehensos in versificum ordinem transtulissent. albet iugis montium Dictynnaei et Cadisti, qui ita excandescunt, ut eminus navigantes magis putent nubila. praeter ceteros Ida est qui ante solis ortus solem videt. Varro

PL. 4, 58 (l. 1); IGN. (l. 2); PL. 4, 58 (l. 5); PL. 4, 59 (l. 6); PL. 4, 58 (l. 7); IGN. (l. 10); *cf.* PL. 16, (l. 11); *cf.* PL. 7, 2 (l. 12); *cf.* PL. 4, 16, 142 (l. 15–16)

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (p. 18) 1 inter — 6 oppidis *et* 8. 9 a Crete rege Curetarum *et inde a* 9 nonnulli

v. 3 a septentrione Aegaeis — 4 Aegyptiis *inter aliena adhibuit Isidorus* 14, 6, 15 *v.* 8 Anaximander — 15 transtulissent *compilavit Isidorus* 14, 6, 15. 16 *v.* 17 Ida — videt *expressit Priscianus v.* 528.

---

1 designando] designanda fide *AP* locauimus *RHS* ancipiti] dubio *P*[2] gratia *M* 2 illinc] illio *M*[a], inde *AP*[2] 3 cyneris *SP*[1] septemtrionem *R* egeys *C* 4 id est cret. aest. uerb. *AP* et *om. M*[a] 5 non stipata] *RCN*[2]*LGP*, monstipata *M*, constipata *N*[1] **HSA* sicuti *RCN*[*H*]*A* linguam *CA* 6 sint *S* sed] sed et [*H*] 7 gortynam] *RCN*, gortinam *HSP*[2], gorthynam *A*, cortinam *LMGP*[1] cnoson] *RCN*, chnoson *A*, gnoson *S*, cynoson *H*, cinoson *P*, coson *LMG* therapnas] *I* (*RCNSP*, therrapnas *A*), theramnas *II* (*LM*, tetheramnas *G*), thera *H* cylisson] *RCNS*, cyclisson *H*, scylisson *LM*, scylyson *G*, cylioson *A*, scylioson *P* 8 nympha hesperidis (esperidis *S*, esperides *G*, speridis *LM*) f. anaximander (anaximan *A*) *om. H* crates] *AP*[2] *cum Plinio*, cretes *reliqui* 9 eriam *reliqui*, agriam *AP*[2] curetem *P* 10 macaronnesson *CLMGSAP*, maccannesson *R*, maccaronneson *Leid.*, maceron neson [*H*], macaronenesson *N* perdiderunt [*H*] prima] prima mari *II* (*LMGP*) *contra Isidorum* 11 remis] nauibus *AP*[1] *contra Isidorum* uinxit] *RCNM*, iunxit *LGAP*, finxit **HS et Vossianus certe codex Isidori* pyrrhicho] *RS*, pyrricho *CA*, pyrrico *NLM*, pirrico *HG*, pyrrhico *P* 12 et questres *G* 13 usus datus] usus datus constat [*H*], ratio conualuit *A*, ratio conualuit usus datus *P* ceptum est *H* idaei] iudei *M* 14 modolus *N* deprehensus *N* 15 albet] albeis *RC*[1], albei *C*[2] dictimnei *A* 16 excandescunt] *II* (*LMGAP*), excalescunt *I* (*RCN*HS*) ut *om. G* nubilia *S* 17 ida (yda *A*)

IGN. in opere quod de litoralibus est etiam suis temporibus adfirmat sepulcrum Iovis ibi visitatum. 11, 7

Cretes Dianam religiosissime venerantur, Britomartem gentiliter 8
nominantes, quod sermone nostro sonat virginem dulcem. aedem numinis praeterquam nudus vestigia nullus licito ingreditur. ea aedes ostentat manus Daedali.

Gortynam amnis Lenaeus praeterfluit, quo Europam tauri dorso 9
Gortynii ferunt vectitatam. iidem Gortynii et Adymnum colunt Europae fratrem: ita enim memorant. videtur hic et occurrit, sed die
iam vesperato augustiore se facie visendum offerens. Cnosii Miner- 10
vam civem deam numerant, primumque apud se fruges satas audacter cum Atticis contendunt.

.. 8, 227. 228 Ager Creticus silvestrium caprarum copiosus est, || cervo eget. 11
IGN. lupos vulpes aliaque quadrupedum noxia nusquam educat. || serpens 12
nulla, larga vitis, mira soli indulgentia, arborarii proventus abundan-
..16, 141. 142 tes: || nam in huius tantum insulae parte repullulant caesae cupressi.
IGN. | herba alimos dicitur: ea admorsa diurnam famem prohibet: proinde
PL. 11, 79. 8, 228 et haec Cretica est. || phalangium araneae genus est: si nisum quaeras, 13
nulla vis corporis: si potestatem, ictum hominem veneno interficit.

RCNH LMG(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (l. c.) *ad* 4 dulcem *et a* 13 ager
v. 13 ager Creticus — 74, 3 emoritur *compilavit Isidorus* 12, 7, 40. 14, 6, 16. 16, 15, 12 *v.* 17 herba alimos — 18 Cretica est *expressit Priscianus v.* 529. 530.

---

est] *III* (*AP*), id est (id • • C^1, idemque *Leid.*) *reliqui* ortus] *I* (*RCN*HSP*), orte *M*, ortem *LGA* uident *RMGLeid.*, uide • t *L*

1 litoribus *S*. litteralibus *M* 2 ioui [*H*] usitatum **H* 3 creter *S* dian. rel. uen.] r. u. d. *P*, cerimoniose u. d. *A* brittomartem *G*, critomartem *R* (*marg.*) 4 ducem *P: βριτὺ Cretensibus esse γλυκὺ ait Hesychius* 5 ea] e *G* 6 daedali (sedali H^a, edali H^b) . . . . 7 tauri *om.* C^1 7 cortynam *L*, cortinam *MG* l(a)en(a)eus *plerique,* lenneus *H*, lineus *A:* Lethaeus *Salmasius* quo] quod *I* (*RNHS, deficit margine resecto* C^2) 8 gortinii *H*, gortini *AP*, cortyni *M*, cortini *LG* uectitam *NHS* iidem] id est *G* gortinii *HS*, gortini *AP*, cortyni *M*, cortini LG^1 adymnum colunt] *A*, adymnum (adhymnum *LP*, adymni *RC*) colunt adymnum (adhymnum *LP*) *RCNHLMSP*, adhininum colunt adymnum colunt *G* europem C^b 9 memoratur P^2 10 iam] ia *I* (*RCN*[?]*S*) augustiore] $CNSP^2$, angustiori $LMGP^1$, angustiore *RHA* se] set *M* cnosii] *RCN*, gnosii *reliqui* 11 ciuem] auem *H* deam] de eam *M* que *om. LMG* audacter c. a. contendunt] affirmant *A* 13 egit *M* 14 nusquam] *I* (*RCNHA*, nus *S*), numquam *II* (*LMGP*) 15 solis *P* 16 parte] *cave scribas* Tarra *cum Bentleio epist. ad Millium p.* 29 17 herbam *NS* alimo N^a 18 et *om. P* falangium *I* (*RCNS Leid.*) *cum Plinio*, phalangio *A*, sphalangio *II* (*LMG*), sfalangium [*H*], sphalamgion *P:* spalangos (*corr. in* sfalangos, *acc. plur.*) *Isidori codex Vossianus* araneae] *I* (*RCN*HS*, (h)aren(a)e *II* (*LMG*), aranei *III* (*AP*) est *om.* [*H*] quaeres [*H*] 19 ictuum *RC*, ictu **H* interfecit *M*

11, 14 ‖ lapis quoque Idaeus dactylus dicitur insulae isti familiaris, coloris PL. 37, 1
ferrei, humano pollici similis. ‖ avem noctuam Creta non habet et PL. 10, 7
si invehatur, emoritur.
15 ‖ Carystos aquas calentes habet (Ellopias vocant) ‖ et carystias aves PL. 4, 64. IG
quae flammas inpune involant: carbasa etiam quae inter ignes valent.
‖ Chalcis eadem habita est apud priscos, ut Callidemus auctor est, aere PL. 4, 64
16 ibi primum reperto. ‖ Titanas in ea antiquissime regnasse ostendunt IGN.
ritus religionum: Briareo enim rem divinam Carystii faciunt, sicut Ae-
gaeoni Chalcidienses: nam omnis ferme Euboea Titanum fuit regnum.
17 ‖ Cycladas autumant inde dictas, quod licet spatiis longioribus a PL. 4, 65
Delo proiectae, in orbem tamen circa Delum sitae sunt, et orbem cyclon
Graii loquuntur. ‖ Chios Homeri tumulo ceteras antecedit. IGN.
18 ‖ Meminisse hoc loco par est post primum diluvium Ogygi tem- PL. 4, 66
poribus notatum, cum novem et amplius mensibus diem continua nox *auct.*
inumbrasset, Delon ante omnes terras radiis solis inluminatam, sorti-
tamque ex eo nomen, quod prima reddita foret visibus. ‖ inter Ogy- IGN.
19 gum sane et Deucalionem medium aevum DC annis datur. ‖ eadem PL. 4, 66
est Ortygia quae clarissima in Cycladum numero multifarie traditur: *auct.*
nunc Asteria a cultu Apollinis: nunc a venatibus Lagia vel Cynetho:
Pyrpile etiam, quoniam et ignitabula ibi et ignis inventa sunt.
20 ‖ In hac primum visae coturnices aves, quas ortygas Graeci vo- IGN.
cant. has easdem in Latonae tutela aestimant constitutas. | nec semper PL. 10, 6
cf. 61

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.) ad 3 emoritur
v. 10 Cycladas — 12 loquuntur *compilavit Isidorus* 14, 6, 19 *v.* 13 post primum — 16 visibus *compilavit Isidorus* 14, 6, 21 17 eadem est Ortygia *repetit Isidorus* 14, 6, 21 *v.* 21 in hac — 75, 1 aestate depulsa *compilavit Isidorus* 12, 7, 64. 14, 6, 21.

1 lapi *N*[a] dactib * * *C*[1], dactibus *C*[2] familiaris] alumnus *A* 2 ferreis *RC* 3 inueniatur **HS*[2]*M* caristus *A* 4 ellopias] *II* (*LMG*, hellopias *P*), tellopias *I* (*RCNS*, quas tellopias *H*, et tellopias *A*) caristeas *H* 5 etiam quae] etiam *I* (*RCNHS*) ualet *H* 6 chalcise *C*[a] priscus *M* callidem *G*, calledemus *H* 7 atiquissime *R*[1] 8 regionum *CN* briario *II* (*LMGAP*) caristi *LMG* 9 chalcidienses] calcidientes *H*, chalcidenses *M*, chalcidinses *L* eubia *M* 10 quod licet] autumant *S* 11 urbem *M* et *om. A* cichoin *G* 12 graii] *LMP*, grai *RCNHSA*, gra *G* loquuntur] ferunt *AP*[a] chios (cyos *H*) *libri*, Ios *Salmasius* tumulum *I* (*RC*[1]*NHS*)*M* 13 est] et *S* ogygii *C*[b], ogygy *S* 14 notandum *H* et *om. A* 15 delos *P*[2] omnis *N* 16 uiribus *S* ogicum *M*, ogigium *C*, ogicium *G* 17 et *om. H* 18 est] est et *A* in] est in *A* cycladum] c. insularum *II* (*LMGP*) mult.] quae mult. uocata *A* 19 asteria] *I* (*RC*) *et II* (*LMGP*), austeria *I* (*NHSA*) cultura *A* uenantibus *M* langia *H* 20 pyrpile] *RCL*, pyrpyl(a)e *NMSP*, pyrpilae *G*, pirpile *A*, parpilae *H* et ignitabula ibi et ignis] de ignitabulis semina ibi ignis *A*, de ignitabulis seminalbi *P*[2] 21 hanc *H* ortygas] *CN*, ortigas *RS*, ortygias *GA*, ortigias *HLMP* 22 eadem *A*

IGN. apparent: adveniendi habent tempora aestate depulsa. || cum maria
tranant, impetus differunt et metu spatii longioris vires suas nutriunt
L. 10, 65 tarditate. || ubi terram persentiscunt, coeunt catervatim, deinde glo- 11, 2
batae vehementius properant. quae festinatio plerumque exitium portat
navigantibus: accidit enim noctibus, ut vela incidant et praeponderatis
L. 10, 66 sinibus alveos vergant. || austro numquam exeunt, nam metuunt
vim flatus tumidioris. plurimum se aquilonibus credunt, ut corpora
pinguiuscula atque eo tarda facilius provehat siccior et vehementior
spiritus. ortygometra dicitur quae gregem ductitat: eam terrae pro- 22
ximantem accipiter speculatus rapit ac propterea opera est universis,
ut sollicitent ducem generis externi, per quam frustrentur prima dis-
L. 10, 69 crimina. || cibos gratissimos habent semina venenorum, quam ob 23
causam eas damnavere prudentium mensae. solum hoc animal praeter
hominem morbum patitur comitialem.
PL. 4, 63 || Euboea tam modico aestu dividua est a Boeotiae continente, ut 24
dubitandum sit, an numerari inter insulas debeat: nam latae quam
vocant terrae ponte iungitur et per fabricam brevissimae machinae
aditur pede. Cenaeo promunturio vadit in septentrionem, duobus
aliis in meridiem extenditur: quorum Geraestos spectat Atticam, Ca- 25
IGN. phereus prominet in Hellespontum. || ubi post Ilii excidium Argivam

RCNH LMG(B) SAP
v. 9 ortygometra — 14 comitialem *compilavit Isidorus* 12, 7, 65.

---

1 habent] enim h. *H* 2 impetu *R* differtur *A* 3 consentiscunt *H* cateruatim] *II* (*LMGAP*), aceruatim *I* (*RNHS*, acerbatim *C*) dein *A* conglobatae *I* (*RCNHS*) 5 accidit enim] accedit tamen *M* noctibus] in n. *II* (*LMGP*[2]) incedant *M* praeponderatis] inpulsis *AP*[2] 6 aluos *G* uergant] (*RCNHS*) *et II* (*LMGP*), *quod quamquam Plinius habeat* mergunt nauigia, *retinendum esse censet Oudendorpius ad Appuleium met.* 9, 179 *et tuetur item Vahlen adnotans praeponderandi vocabulo, quod Plinius non ponit, vergendi notionem melius convenire quam mergendi,* inuertant *III* (*AP*[2]) astro *G* 7 fatus *N*[a] *fortasse* umidioris: umido et graviore vento *Plinius* plurimo *RC*, plurimus *N* se] de *NHS* 8 pinguiscula *NS* otygometra *N*[a], ortygomatra *S*, ostigometra *G*, orgometra *M* quae] quem *NS* eam] eandem *A* 10 speculatus *om. H*[a] 11 quam] *plerique cum Isidoro*, quem *HP* frustrentur] *M*[b]*AP*, frustentur *reliqui* 13 causam] causas in *S* praeter] prae *G* 14 morbem *M* comitiale *N* 15 euboea tam] eubiata *M* (*index* eubia), euboea (*om.* tam) *LG* a *om. H* continenti *RCNH*, continentem *A* 16 sit] si *C*[a], sit si *C*[b] an] ad *N* 17 ponto *A* 18 auditur *G*, adicitur *H* pedes *A* c(a)eneo *L*[2]*MGSAP*, cheneo *RCNH*, caeleo *L*[1] septentriones *H* duobus alis *R*, duabus alis *H* 19 meridie *L* quarum *H* geraestos] generatos *RCH*, generatus *N* caphereus] cafereus *L*, caphareus *H*, cath(a)ereus *SA* 20 ilii] alium *R* archiuam *P*

classem vel Minervae ira vel, quod certior prodit memoria, sidus Arc- IGN.
turi gravibus adfecit casibus.
11, 26 ‖ Marmore Paros nobilis, Abdelo oppido frequentissima: prius PL. 4, 67
tamen Minoia quam Paros dicta: ‖ nam subacta a Minoe, quoad in IGN.
27 Creticis mansit legibus, Minoiam loquebantur. ‖ praeter marmor dat PL. 37, 10
et sardam lapidem, qui marmore quidem praestat, inter gemmas vero
28 vilissimus ducitur. ‖ Naxon a Delo duodeviginti milia passuum separant, PL. 4, 67
in qua Strongyle oppidum: sed Naxos Dionysias quam Naxos prius
dicta, ‖ vel quod hospita Libero patri ‖ vel quod fertilitate vitium vin- IGN. PL. 4, (
29 cat ceteras. ‖ sunt praeterea Cyclades plurimae, sed in supra dictis PL. 4, 68
30 praecipuum est quod memoriae debeatur. de Sporadibus est Icaros
quae Icario mari nomen dedit. ‖ haec inter Samum et Myconum PL. 4, 51
‖ procurrentibus saxis inhospita ac nullis sinibus portuosa ob inhumana IGN.
litorum infamis est. vult ergo Varro Icarum Creten ibi interisse nau-
31 fragio et de exitu hominis inpositum nomen loco. nam in Samo
nihil nobilius quam Pythagoras civis, qui mox offensus fastu tyrannico
relicta domo patria Bruto consule, qui reges urbe exegit, Italiam ad-
vectus est.
32 ‖ Melos, quam Callimachus Memallida dixit, omnium insularum PL. 4, 70 col. SOL. 6, 8
rotundissima, est iuxta Aeoliam. ‖ nam Carpathus, a qua Carpathium PL. 4, 71

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 prius tamen — 7 ducitur *compilavit Isidorus* 14, 6, 29. 16, 8, 2 *v.* 7 Naxon — 9 vincat ceteras *compilavit Isidorus* 14, 6, 27 *v.* 11 Icaros — 15 nomen loco *compilavit Isidorus* 14, 6, 26 *v.* 19 Melos — 20 rotundissima est *compilavit Isidorus* 14, 6, 28 20 Carpathus — 77, 1 dicimus *compilavit Isidorus* 14, 6, 24.

---

1 prodiit *H* 2 adficit *M* 3 marmores *M* nobiles *S* frequentissimae *M* 4 miia *R*[a] minoe] mynoe *A*, nimoe *S*, mineo *G* 5 minciam *SA*, minoeam *M* loquebatur *G* praeterea *RCH*, propterea *N* marmora *SA* 6 lapdem *H* marmori *H*, marmor et *M* 7 uerissimus *L* dicitur *HLMG* naxon a] naxono *S*, naxo a *A* delon *C* seperant *N* 8 dionysios *P*[2], dioiunisias *C*[1] 9 hospitali *M* libero] libus (?) *C*[a] 11 de speradibus *G*, destporadibus *L*[1], de strophadibus *HL*[2], de stropadibus *P*[2] est] est et *I* (*RCNHS*) 12 mari *om. G* sanum *N* micorium *A* 13 tortuosa *R* inhumanum *H* 14 est *om. LG* creten] cretem *S*, cretae *A*, cretensem *H cum Isidoro* naufragio int. *SA* 16 nob. nih. *SAP* cius *R*[a], ciues *N* 17 patria bruto] patri abrupto *M*: patria *suspectum, tuetur Vahlen adlegans locum c.* 27, 44 quae domus Callimachi poetae fuit patria exigit *L*[1], exiit *M* aduentus *G* 18 est *om. S* 19 memallida] *I* (*RCNHS*), memallidam *II* (*LMGP*), menallida *A* 20 rotundissimam (*om.* est) *A* ecliam *G*, aeliam *N* carpathus] carpathusa *I* (*RCNS*)*M*, carpadusa *A* carphatium *RCN*

'. *cf.* PL. sinum dicimus. ‖ numquam ita caelum nubilum est ut in sole Rhodos
, 71. 72 non sit. Lemnii Vulcanum colunt, ideo in Lemno metropolis ‖
PL. 4, 72 Hephaestia. praeterea oppidum Myrina, in cuius forum mons Athos in **11**, 33
Macedonia umbram iacit. quod non frustra inter miracula notaverunt,
L.2,2,10 cum Athos a Lemno VI et LXXX milibus passuum separetur. ‖ est sane
Athos sublimis adeo, ut altior aestimetur qnam unde imbres cadunt.
quae opinio in eo fidem concipit, quod in aris quas cacumine sustinet numquam cineres eluuntur nec quicquam ex aggeribus suis perdunt, sed quo relicti cumulo permanent. in summo eo oppidum 34
Acroton fuit, in quo dimidio longior quam in aliis terris incolentium
SOL. aetas prorogabatur: ‖ ideo inde homines macrobios Graeci, nostri appellavere longaevos.
PL. 4, 75 ‖ Quartus Europae sinus Hellesponto incipit, Maeotis ostio terminatur. atque omnis haec latitudo, quae Europam Asiamque dividit, **12**, 1
in septem stadiorum angustias stringitur. hic est Hellespontus: hac 2
Xerxes ponte navibus facto permeavit. tenuis deinde euripus porrigitur ad Asiae urbem Priapum, qua magnus Alexander potiundi orbis
PL. 4, 76 amore transcendit et potitus est. ‖ inde diffusus aequore patentissimo

RCNH LMG(B) SAP
v. 1 numquam — Rhodos non sit *expressit Priscianus v.* 533. 534
v. 3 in cuius — 6 cadunt *compilavit Isidorus* 14, 8, 10 *v.* 14 omnis haec — 78, 2 transportavit *compilavit Isidorus* 13, 16, 3.

---

1 unquam *P* rhodus *N*, rothos *A*, radius *C* 2 lemnio *H* 3 (a)ephestia *RCNLMGP*, efestia *HSA* 3 praeterea] prae ea *N* oppidum *om. M* myrrina *CNLMGA*, murrina *R*, myrrhina *P*, mirrhina *H*, myrrhna *S* foro *HSAP*[1] atho *S* in macedonia] *II* (*LMG*), in macedoniam *I* (*RCNH*), e macedonia (machedoniam *S*) *III* (*SAP*) 4 iacet *G* 5 lxxx] lxx *H cum Isidoro* est] et *I* (*RCNHA*) 6 altior (altiora *M*) . . . cadunt] *I* (*RCNH*) *et II* (*LMGP*[1]) *cum Mela*, nubes superuadat *III* (*SAP*[2])*:* altius etiam quam unde imbres surgunt *Mela*, altior nubibus *Isidorus* 7 in eo] eo *P* concepit *LMG* aris] ris *L*[1] cac.] in cac. *SAP* sustinent *G*[1] 8 namquam *M* eluuntur] eluantur] *SP*, eleuantur *A* ne *GS* quicquid *H* perdunt] perdant *SAP* 9 quo] *N*[1]*LMG*, quod *RCN*[2], in quo *SAP*, *om. H* relictui *RCN*, relictu *G* cumulo permanent (-neant *P*)] fuerint modo maneant *SA* eo *om. SA* oppido *G* 10 acroton] *I* (*CNSA*, acraton *R*, carocon *H*), agroton *II* (*LMG*, agronton *P*)*:* acroahon *Melae lib. Vat.*, agrothon *vel* agrathon *libri Plinii* 4, 37 quo in *S* dimio *N* in al. terr. incolentium] alias terras incolentibus *SA* 11 aestas *G* prerogabatur *S*[2], porrogabatur *M* macrobios] *RCNLP*, marobios *H*, matrobios *G*, machrodios *M*, macrochios *A*, machroios *S* 13 hellesponte *GS* meotis *RCNHLM*, moetis *G*, meotidis *SAP* 14 haec omnis *G* 15 hac] ac *RC*[1], has *L*[1]*MG*, quem *C*[2]*L*[2]*:* quo *Isidorus* 16 xerses *C*[2]*S*, xerse *H*, serxes *M* euripius *P*[1], europus *H*[a] 17 quam *NGS* potiendi *H* 18 potitus] potius *M*, pontius *S* inde] exin *H* patentissima *L*[1]

rursus stringitur in Propontidem: mox in quingentos passus coartatur PL.
fitque Bosphoros Thracius, qua Darius copias transportavit.
12, 3 ‖ Haec profunda delphinas plurimos habent, in quibus causae SOL.
miraculi multiformes. ‖ ante omnia nihil velocius habent maria, PL. 9, 20
‖ sic ut plerumque salientes transvolent vela navium. quoquo eant, coniuges PL. 9, 21. 2
4 evagantur. catulos edunt: decimus mensis maturum facit partum:
lucinam aestivus dies solvit: uberibus fetus alunt: teneros in fau-
cibus receptant: invalidos aliquantisper prosecuntur. ‖ in tricesimum PL. 9, 22
annum vivunt, quod exploratum est in experimentum caudis amputatis.
‖ ora non quo ceterae beluae loco habent sed ferme in ventribus. ‖ PL. 9, 20
contra naturam aquatilium soli linguas suas movent. ‖ aculeatae sunt PL. 9, 23 PL. 9, 25. 8, 9
5 pinnae dorsuales: cum ira subiacet, inhorrescunt: cum animi conquie-
verint, quibusdam receptaculis operiuntur. ‖ spirare eos in aquis PL. 9, 21. 2
negant et vitales auras nonnisi in aëre supero recuperare. ‖ pro voce PL. 9, 23
gemitus est similis humano. certum habent vocabulum quo accepto
6 vocantes secuntur: nam proprie simones nominantur. ‖ voces homi- PL. 9, 30
num aquilonis flatu celerius hauriunt: contra austro spirante auditus
obstruuntur. ‖ mulcentur musica: gaudent cantibus tibiarum: ubicum- PL. 9, 24. 2
7 que symphonia est, gregibus adventant. divo Augusto principe in Cam-
pania delphina puer fragmentis panis primo inlexit, et in tantum con-
suetudo valuit, ut alendum se etiam manui ipsius crederet. mox cum

RCNH LMG(B) SAP

v. 4 nihil — 5 navium *compilavit Isidorus* 12, 6, 11 *v.* 15 certum — 19 adventant *compilavit Isidorus* 12, 6, 11.

---

1 proponditen *H* 2 bosphoros] *P,* bosforos *RCNLMGSA,* bosforus *H* trachius *RN,* drarius *G* transfretauit *S* 3 habet *N* 4 miraculis *R* multiformis *NSA* 5 transuolant *SP*¹ quoquo eant] *A,* quoquo eunt *MS,* quo coeant *LGP,* quo eant *I* (*N,* coeant *C*¹, coeunt *RC*²*H*) 6 euangantur *N* catulus *M* edent *L* decima *A* naturum] mensurum *H* 7 estiuum *S* uberius *H* fauces *SA* 9 uiunt *N* amputatu • *N* 10 non *om. H* loco *om. A* ferme in] *III* (*SAP*) *cum Plinio:* medio paene in ventre, in (*om.* ferme) *reliqui* uentrabus *G* 11 suas *om. SAP* aculatae *S* 12 pinnae] *NSA,* pennae *reliqui* conquieuerunt *RCNSAP,* cum quieuerit *M* 13 eos *om. R* 13 aures *R,* inc. *C*¹ recuperare *II* (*MA*², recuperari *L,* rerecuperare *G,* reciperare *A*¹*P,* recipere *S*), respirare *I* (*RCNH*) 15 humono *N* certo *SA* habet *C*¹*N* uocabulom *N* quo] co *M* 16 uocantis *N* sinomones *II* (*LMGP*¹) uocis *N* 17 celerus *G,* celeriter *R* 18 obstruunt *C*¹ musica] *II* (*LMGP*), a musico *I* (*RCH,* a • music • *N*), a musica *SA* canticis *R* 19 aduertant *G* 20 delphina] *scripsi,* delphinam *RCNMAP*², delfinam *HS,* delphinem *LGP*¹ primo] prior *H* 21 manu *NHMGSA*

PL. profluxisset puerilis audacia, intra spatia eum Lucrini lacus vectitavit:
unde effectum, ut a Baiano litore equitantem puerum Puteolos usque
veheret. hoc per annos plurimos tamdiu gestum, donec assiduo spec- **12**, 8
taculo desineret miraculum esse quod gerebatur. sed ubi obiit puer
sub oculis publicis desiderii maerore delphin interiit. pigeret hoc ad-
severare, ni Maecenatis et Fabiani multorumque praeterea esset litteris
PL. 9, 26 conprehensum. ‖ in Africo mox litore apud Hipponen Diarrhytum 9
delphin ab Hipponensibus pastus est tractandumque se praebuit, im-
positos quoque frequenter gestitavit. nec populi tantum manibus acta
res est: nam etiam pro consule Africae Flavianus ipse eum contigit,
unguentis etiam delibuit: qua odoris novitate obsopitus aliquantisper
pro exanimi iactitatus est multisque mensibus descivit a solita conver-
PL. 9, 27 satione. ‖ apud Iasum urbem Babylonem puerum delphinus adamavit, 10
quem dum post adsueta conludia recedentem inpatientius sequitur,
harenis invectus haesit. Alexander Magnus amorem illum numinis
fuisse interpretatus praefecit puerum Neptuni sacerdotio. iuxta ean- 11
dem urbem, ut Hegesidemus auctor est, alium puerum Hermian no-
mine per maria similiter insidentem cum undosior fluctus necavisset,

RCNH LMG(*B*) *SAP*

1 profluxisset] *II* (*LMGP*^{1}), prolusisset *I* (*RCNSA*, proluxisset *P*^{2}, proluisset *H*) puerulis *S* euectitauit ude *H* 2 affectum *G* a baiano] ab iano *R* equitatem *C*^{a} puerulum *H* perueheret *SA* 4 esse mir. *SA* ubi obiit] ubiit *M* 5 publicis] publicis p̄b (*sic*) *M* desiderii maerore] *RCNHLMG*, desiderio eius *S*, desiderio *A*, desiderio eius merore *P* delphinis *R*, delfinus *HP*^{2} piget *RC*^{1}*H* 6 ni maecenatis] ni macenatis *M*, enim acenatis *L* fauiani *RCH*, fabiam *M* praeterea] praecetera *L*^{1} 7 africo] *CNHLMGP*^{1}, afrimo *R*, africano *SAP*^{2} hipponen] *NSA*^{2}, hypponen *LG*, ypponen *RC*, hyponen *M*, ypponem *H*, hipponem *P*, hippon *A*^{1} diarritum *LMG*, diarrhutum *S*, diarrutum *A*, diariton *P*, diaphytum *RC*, diaphitum *H*, dyaphytum *N* 8 delfinus *H* hipponensibus] *NMS*, ipponensibus *AP*, ypponiensibus *H*, yppenensibus *R*, ipponiensibus *C*, hypponiensibus *LG* pastus est *om. II* (*LMG*) impositus *M* 9 quoque] que *G* gestauit *H* manibus (nauibus *M*) a. r. e.] acta res est man. *H* 10 proconsule] proconsul *C*^{2}*SAP* flauianos *L*^{1}, flauiarum *A* 11 ungentis *RC* dilibuit *N*, diliuit *S* qua] *II* (*LMGP*), qui *I* (*RCNHSA*) adsopitus *L*, obsopitos *N* aliquantisper] diu *SA* iactitatus] *II* (*LMGP*), iactatus *I* (*RCNHSA*) desciuit] desiuit *SAP*^{2} solida *L* 13 diasum *L* babyloniae *S*^{2} 14 assuetam *R* recedente *R* 15 inuentus *N* haesit] *I* (*RCNHSAP*), inhaesit *II* (*LM*, inesit *G*) amore *SA* nominis *M* 16 neptuni] *I* (*CNHSAP*, neptum *R*), legi (lege *MG*) neptuni *II* (*LMG*) sacerdotium *L*^{1} iuxta] iux *M* 17 uti *H* hezessidimus *LMG*, haegzesidemus *P* hermian (heruiam *LM*, hermam *G*) nomine *om. H* 18 undusior *N*, odosior *P*^{1} nacauisset *G*, necauissent *M*

delphin ad terram revexit et velut fateretur reatum, paenitentiam suam PL.
12, 12 morte multavit nec reverti voluit amplius in profunda. ‖ suppetunt PL. 9, 28
et alia exempla, ut Arionem transeamus, cuius exitum annalium con-
probavit fides. ‖ ad haec si quando lasciviunt novi fetus, a maioribus PL. 9, 33
datur adultior custos, quo magistro discant eludere impetus incursan-
13 tium beluarum: ‖ quamquam ibi praeter phocas rara belua est. ‖ plu- PL. 9, 50. 47
rimus thynnus in Ponto, nec alibi paene fetificant: nusquam enim
citius adulescunt, scilicet ob aquas dulciores. ingrediuntur veris tempore
‖ intrant dextero litore, laevo exeunt: hoc inde accidere credunt quod PL. 9, 50
dexteris oculis acutius cernant quam sinistris.

13, 1 ‖ Hister Germanicis iugis oritur, effusus monte qui Rauracos Galliae PL. 4, 79
aspectat. sexaginta amnes in se recipit ferme omnes navigabilis. ‖ IGN.
septem ostiis Pontum influit: quorum ‖ primum Peuce, secundum Na- PL. 4, 79
racustoma, tertium Calonstoma, quartum Pseudostoma; nam Borionstoma
ac deinde Spilonstoma ‖ languidiora sunt ceteris, septimum vero pigrum IGN.

RCNH LMG(B) SAP

v. 6 quamquam — 7 thynnus *adhibuit Isidorus* 13, 16, 4 *v.* 8 ingrediuntur — 10 sinistris *compilavit Isidorus* 12, 6, 14 *v.* 11 Hister — 81, 4 sapore *exscripsit Dicuil* 6, 35; *similia Ammianus* 22, 8, 44—46 *v.* 11 Hister — 13 influit *compilavit Isidorus* 13, 21, 28.

---

1 delfinus *H*, delphini P^1, delphinis P^2 fatetur L^1, faceretur *M* 2 mortem *R* multauit] mutauit L^1, finiuit SAP^2 profundo LSP^1 3 aliae *S* transeam *S* cuius exitum] de quo SAP^2 anninalium *S* comprobauit] comprobat *H*, probauit *SA* 4 si quando *om. G* lasciuium L^1 a] e *P*, *om. R* 5 adultior] *II* (*LMGP*), adultior gregi *SA*, adulto *H*, adulto gregi *RCN*: parvos semper aliquis grandior comitatur ut custos *Plinius* custos quo m. discant *om. M* 6 ibi] *RCNLMG*, in ponto *SAP*, *om. H* phocas] opes L^a rara sit belua *SAP* plurimos *M* 7 thynnus *om. A* f(a)eticant *NG*, foeticant *LM* numquam *H* 8 ob aquas dulciores] ab aquas dultiores *G*, ab aquis dulcioribus *SAP* ingrediuntur] in (*vel* l) labuntur *SA contra Isidorum* 9 intrant (intran M^a)] *reliqui cum Isidoro, om. I* (*RCNH*) dextro *HSA* inde] deinde *H* accedere *M* 10 dextris *HGSA*, exteris R^aN acutius] aucius S^1, caut (*vel* c) ius S^2A sinitris *N* 11 germanicus *N* montes *R* qui] quem *A* rauracus *LMG*, raucacos *P* 12 aspectant *A* recepit *M Dic.* (*Dresd.*) lx] quadraginta *H* nauigales *R* 13 iostiis *N* naracustoma] *I* (*RCN Dic.*, naracostoma *H*) *II* (*L*, narratcustoma *G*), narecustoma *SAP* 14 colonstoma *G* *post* calonstoma *ins.* ac deinde stenostoma *III* (*SA*): *vide infra ad v.* 15 quartum pseudostoma] *I* (*RC Dic.*) *III* (psendostoma *A*, q. psedostoma *S*) *cum Ammiano* (pseudostomon *cod. Vat.*) *et Ptolemaeo* 3, 10, 6, quartum speudostoma (-mon P^2) *II* (*LMGP*) *et NH cum Plinii* 4, 79. 82 *libris* nam *II* (*LMGP*) *III* (*SA*) *cum Ammiano, om. I* (*RC*, quintum *H Dic.*, a *N*) borionstoma] *I* (*RCNH Dic.*) *III* (*A*, boriomstoma *S*) *cum Ammiano* (*cod. Vat.*), boriostoma *II* (*LMGP*) 15 ac deinde spilon (spolim M^a) stoma] *libri plerique et Dic.*, sextum spilonstoma ac deinde *H* [*quod natum*

. 4, 79 ac palustri specie non habet quod amni comparetur. ‖ priora quattuor ita magna sunt, ut per longitudinem quadraginta milium passuum non misceantur aequori dulcemque haustum incorrupto detineant sapore.

8, 109 13, 2 ‖ Per universum Pontum fiber plurimus, quem alio vocabulo dicunt castorem. lytris similis est, animal morsu potentissimum, adeo ut cum hominem invaserit, conventum dentium non prius laxet quam concrepuisse persenserit fracta ossa. testiculi eius adpetuntur in usum medellarum: idcirco cum urgeri se intellegit, ne captus prosit, ipse geminos suos devorat.

37,179 3 | Mittit Pontus et gemmas, quas a patria Ponticas dicimus genere diverso: aliae aureas, aliae sanguineas habent stellas, et hae quidem inter sacras habentur: nam quae ostentationi potius quam usui deliguntur, non guttis aspersae sunt, sed longis colorum ductibus liniantur.

.. 4, 88 .2, 1, 7 14, 1 ‖ Hypanis oritur inter Auchetas ‖ Scythicorum amnium princeps, purus et haustu saluberrimus, usque dum Callipidum terminis inferatur, ubi fons Exampaeus infamis est amara scaturrigine: qui Exam-

RCNH LMG(B) SAP

v. 9 cum urgeri — 10 devorat: *similia Ammianus* 17, 5, 7 *v.* 11 mittit — 13 habentur *compilavit Isidorus* 16, 12, 4 *cf.* 16, 15, 26.

---

ac deinde
est ex dittographia sextum spilonstoma], ac deinde stoma (*om.* spilon, *superscr.* uel stenon) *P, umiliterque* ac deinde spilon (*superscr.* stenon) stoma *Q:* stenostoma *Ammianus;* spireonstoma *libri Pliniani; debuit esse* psilonstoma *testibus Ptolemaeo* 3, 10, 4, *Arriano peripl.* 31. 35, *Anon. peripl. ponti Eux.* 63 uero *om. LG*

1 anini *G,* anni *HL* priora] primora P^1, prima ora *SA* 2 ita] adeo *SA* quadraginta] quadringenta *RC Dic.,* quadringinta *N* milia *HP,* milibus *A* 3 ducemquae *Dic.* (*Dr.*) haustu GP^2, austro *M* incorrupto] inconsumpto *pro gl. supra v. R et sic N Dic.* detineat *H,* detinent *SA Dic.* 4 saporem GP^2 5 portum *RC* plurimos *M* uocabulo] nomine (*superscr.* uel uocabulo) *A* 6 castoram *G* lytris] lytri *RC,* lystri *N,* lustri *H,* inystri *A,* listris P^2 simile *A* 7 inuaserit] $RCHS^2A^t$, inuasit $NLMGS^1A^vP$ quem P^1 8 eius *om. G* usu *N* 9 urgueri *RNMG* prosit] possit *S* 11 patria] pratri *M* 12 aliae (*bis N*) aur.] quippe al. aur. *SAP* stellas] stillas *LMG* hae] *MGA,* e *L,* eae R^bC^1NSP, ea R^a, haee *H,* haece C^2 13 ostentatione *H* 14 non guttis .... liniantur (*sic A,* limantur *S,* liniuntur *plerique*) *om. MG:* lineas habet *Plinius,* lineatae *Isidorus* 15 hyspanis *NA* auchetas] aucetas *HG,* auchaetas *SA* scythicorum] scythicorum (ti *superscr.*) (*sic*) *R,* scythiticorum *C,* scitiorum *H* principes M^a 16 austro *M* callipodum *NSAP contra Melam eiusque auctorem Herod.* 4, 52 17 infamis est amara (ima *H*) sc. q. exampaeus *om. G*

paeus liquido admixtus fluori amnem vitio suo vertit, adeo, ut dissimilis
14, 2 sibi in maria condatur. ‖ ita inter gentium opiniones fama de Hypane SOL.
discordat: qui in principiis eum norunt, praedicant, qui in fine ex-
perti sunt, non iniuria execrantur. PL. 4, 8
15, 1 ‖ Apud Neuros nascitur Borysthenes flumen, ‖ in quo pisces egregii MEL. 2,
saporis et quibus ossa nulla sunt nec aliud quam cartilagines tener-
2 rimae. ‖ verum Neuri, ut accipimus, *statis temporibus in lupos trans- MEL.2,1
figurantur: deinde exacto spatio, quod huic sorti adtributum est, in
3 pristinam faciem revertuntur. populis istis deus Mars est: pro simu-
lacris enses coluntur: homines victimas habent. ‖ ossibus adolent ignes MEL. 2,1
focorum. ‖ Geloni ad hos proximant. de hostium cutibus et sibi in- MEL.2,1
dumenta faciunt et equis suis tegmina. ‖ Gelonis Agathyrsi conlimitan- MEL. 2,1
tur, caerulo picti, fucatis in caerulum crinibus, nec hoc sine differentia:
nam quanto quis anteit, tanto propensiore nota tinguitur, ut sit in-
dicium humilitatis minus pingi.
4 ‖ Post Anthropophagi, quibus execrandi cibi sunt humana viscera: MEL.2,1
‖ quem morem impiae gentis adiacentium terrarum prodit tristissima PL. 6, 5
solitudo, quas ob nefarium ritum finitimae nationes metu profugae
reliquerunt. ea causa est, ut usque ad mare quod Tabin vocant per
longitudinem eius orae, quae aestivo orienti obiacet, sine homine terra

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 apud Neuros — 9 revertuntur *exscripsit Dicuil* 7, 52 *v.* 5 apud Neuros — 83, 1 ad Seras: *similia Ammianus* 31, 2, 13—15. 23 *cf.* 22, 8, 31 *v.* 5 Borysthenes — 6 tenerrimae *compilavit Iordanes Get.* 6, 46.

---

1 fluore *H*, flori *RC*[1] desimilis *M* 2 condat *RCHL*[1]*M* inter gentium] intellegentium *S* hypane] *RNM*, hipane *LP*, ypane *CH*, ipane *G*, hype *S*, yspane *A* 3 qui] quia *M*[a] princispiis *H*[1] 4 non] non sine *RC* iniuriam *S*, iniuriae *M* 5 neutros *MP*[1] borysthenes] *RLM*[b]*P*, boristhenes *CGM*[a] *Dic.*, borystenes *A*, boristenes *NHS* in *om. N* pices *N* 6 nulla *om. M*[a] cartillagines *RC*, cathilagines *G*, cartalagines *N* tenerissimae *R*, tenerae *SA* 7 neuiri *S*, neutri *MP*[1] accipimus] *RCL*[1]*MGSA Dic.*, accipiamus *N*, accepimus *HL*[2]*P* statis] *Salmasius ex Mela:* Neuris statum tempus est, aestatis (aetatis *H*[a]) *libri et Dic.* tempore *H* 8 deinde *om. M* adtributum] ortributum *Dic.* (*Dr. Par.*) 9 pristinas facies *H* istis] isti *L*[1] 10 coluntur] colunt *HP*[2] homies *R*[a] 11 gelonii (-niis *C*[a]) *libri* proximi *SA* 12 eques *G* gelonis (-niis *RHL*[2]*M*[b]*AP*) ag. conl. *om. G* fugatis *N* 13 in caerulum] sincerum *NH* criminibus *N* hoc] haec *RCNH* 14 anteit] altero praestat *SA*, altero praestat ante id *P* propensore *G* 15 pingui *M* 16 exesecrandi *L*, exegregandi *M*[a], exsegregandi *M*[b] sunt cibi *C* 17 tristissima *om. SA* 18 ob] aut. *P* metu (*om. H*) profugae *om. SA* 19 ea] et ea *H* (*LMGP*) ut] et *H* tabin] *RCNHP*, thabyn *A*, tabim *S*, tybin *L*, tubin *MG* 20 obiacet] adiacet (-cent *H*[a]) *H*

,54. IGN. sit et inmensa deserta, ‖ quoad perveniatur ad Seras. ‖ Chalybes et 15, 5
Dahae in parte Asiaticae Scythiae crudelitate ab inmanissimis nihil
L. 6, 38 discrepant. ‖ at Albani in ora agentes, qui posteros se Iasonis credi
L. 7, 12 volunt, ‖ albo crine nascuntur, canitiem habent auspicium capillorum:
ergo capitis color genti nomen dedit. glauca oculis inest pupula:
ideo nocte plus quam die cernunt.
8, 149 ‖ Apud hos populos nati canes feris anteponuntur, frangunt tau- 6
ros, leones premunt, detinent quicquid obiectum est: ex quibus causis
meruerunt etiam annalibus tradi. legimus petenti Indiam Alexandro a 7
rege Albaniae duos missos, quorum alter sues sibi et ursos oblatos
usque eo sprevit, ut offensus degeneri praeda ignavo similis diu accu-
baret: quem per ignorantiam velut inertem Alexander extingui impe-
ravit. alter vero monitu eorum qui donum prosecuti fuerant ‖ leonem
8, 150 missum necavit: mox viso elephanto notabiliter exultans beluam pri-
mum astu fatigavit, deinde cum summo spectantium horrore terrae
SOL. adflixit. ‖ hoc genus canes crescunt ad formam amplissimam, terri-
ficis latratibus ultra rugitus insonantes. haec sunt de canibus Al- 8
8, 142 banis: reliqua communia universis. ‖ dominos aequaliter omnes canes
diligunt, sicut exemplis patet. in Epiro denique domini percussorem
8, 143 in coetu agnitum latratu canis prodidit. ‖ Iaso Lycio interfecto canis

RCNH LMG(B) SAP
v. 2 in parte Asiaticae — 8 premunt *compilavit Isidorus* 9, 2, 65. 14, 3, 34 § 7 *expressit Priscianus v.* 707—709 *v.* 18 dominos — 19 diligunt *compilavit Isidorus* 12, 2, 26.

---

1 et *om. RCNH* deseta R^a quod ad *M* seres *LG* 2 dahae] *II* (*LMGP*), dach(a)e *I* (*RCNHSA*) 3 albini *G* agentes] *II* (*LMGP*), gentes *I* (*RCNSA*, gentis *H*) postero N^a 4 albo] cano SAP^2 canitiem] niciem *G* 5 ego H^a pupula] *RNLP*[1] *et codd. quidam Isidori*, popula *G*, pupilla $CHMSAP^2$ 8 premunt] *I* (*RCNH*) *et II* (*LGH*, premum *M*), perimunt *III* (*SA*): ut tauros premant, leones perimant *Isidorus*, *ut vel in eius libro utraque lectio fuisse videatur* quicquic *S* obi. est] obieceris *SA* quibus ex *SAP* 10 oblatos] oblatus *N*, et oblatos L^1, ablatos *H*, albatos *G* 11 offensos *S* similes diues acc. *M* 12 quem per] per quam *A* imperauit] praecepit *H*, iussit *SA* 13 uero alter *S* monito *M* fuerant] *I* (*RCH*), fuerunt *II* (*LMGP*)*N*(?), erant *III* (*SA*) 14 elephante *G*, elefonto *S*, elepanto *N* notabiliter] nota in lite *H* primo *RCNHA* 15 astu] haustu *R* expectantium *LMG*, sepectantium *S*, *om. H* terrae *om.* R^a 16 adfixit *MG* hoc genus canes] *CN*, hoc genus canis *LMG*, hoc genere canes *R*, horum generum canes *H*, hoc genus canum *SAP* crecit *G* firmam *N* 17 ultra] ut *NH* ruditus P^2 18 domnos *A et ita semper* omnes *om. SA* 19 exemplis] omnibus ex. *H* patet] palam factum est *SA* domini *om. H* 20 in coetu] in conuentu *Plinius* iaso] *RCNLMGPS*, laso *A*, iasone *H cum Plinio*

15, 9 ipsius aspernatus cibum inedia obiit. Lysimachi regis canis flammae se PL.
iniecit accenso rogo domini et pariter igni absumptus est. ‖ Garaman- PL. 8, 142
tum regem cc canes ab exilio reduxerunt proeliati adversus resistentes.
‖ Colophonii et Castabalenses canibus in bella ductis primas acies in- PL. 8, 143
10 struebant. ‖ Ap. Iunio P. Sicinio cos. damnatum dominum canis, cum PL. 8, 145
abigi non posset, comitatus in carcerem, mox percussum ululatu pro-
secutus est: cumque ex miseratione populi Romani potestas ei cibi
fieret, ad os defuncti escam tulit: ultimo deiectum in Tiberim cadaver
11 adnatans sustentare conatus. ‖ canes soli nomina sua recognoscunt, PL. 8, 146
itinerum meminerunt. ‖ Indi coitus tempore in saltibus religant canes PL. 8, 147
feminas, ut cum his tigrides coeant, quarum ex primis conceptibus
ob nimiam feritatem inutiles partus iudicant, itidem secundos, ter-
12 tios educant. ‖ Aegyptii canes e Nilo numquam nisi currentes lam- PL. 8, 148
bitant, dum a crocodilis insidias cavent.
13 ‖ Inter Anthropophagos in Asiatica parte numerantur Essedones MEL. 2, 1, 9
qui et ipsi nefandis funestantur inter se cibis. Essedonum mos est pa-
rentum funera prosequi cantibus et proximorum corrogatis coetibus
corpora ipsa dentibus lancinare ac pecudum mixta carnibus dapes fa-
cere: capitum etiam ossa auro incincta in poculorum tradere mini-
sterium.

RCNH LMG(B) SAP
v. 9 canes s. n. s. r. *compilavit Isidorus* 12, 2, 26.

---

1 flammae] flammis *SAP* 2 inlecit *M* rogo domini] R^2*NLMG* (cibum .... domini et *in litura* R^2), rogo domino *CH*, domini (domni *A*) rogo *SAP* et p. igni absumptus (assumtus *G*, adsumptus *NLP*) est *om. SA* garamantem *H* 3 regem *om. G* proelianti *N*, praeliantes *H* aduersum *SAP* 4 colofoni *RCNSA*, colofinii *M* castaualenses *RC*, castabadenses *P*, castabalentes *N* ductis] ductus L^1, productis *SAP* primae *M* 5 sicinio] **nio R^a, siccinio *H*, sycinio *A*: *debuit esse* Silio consule *G*, consule* L^1 6 cum canis *A* non] no *N* possit *S* ululatum *S*, ululato *M* persecutus LP^1 7 populi romani] populo romano *G*, populi *NSAP* 8 fierent *R*, fuerit *M* deiectum] inde deiectum *H*, adiectum *N* 9 adnans *SA*, adnotans *M* sustentare conatus] *CNMG*, sustinere con. *H*, sustentare con. est *RSAP*, *om. L* solis H^a 10 indi] in *R* relegant *RNLMP* 11 ex] in *RC* 12 idem *M* secundus *N*, sccundo *M* tertius *M* 13 (a)egypti *CN*, egipti *R* e nilo canes *A* 14 a *om. H* crocodilis] *N*, crocodillis R^b*CGSAP*, corcodillis R^a(?)*LM*, corcodrillis *H* 15 antropostagos *H* essedones] essedonos *G*, *inc.* L^1, *om.* L^2 16 ipsi] ipse H^a, si P^1 nefandis *om. H* funestantur (funerantur *M*) inter se c.] cibis polluuntur *SA*, cib. poll. f. i. s. c. *P* essedonium *G* 17 cant. pros. *SAP* voet. corrog. *SA* 18 corpora] *reliqui cum Mela*, cadauera *III* (*SA*) lancinare] *II* (L^2*MGP*, lanciare L^1), laniare *I* (*RCNHSA*) ac pec. m. c.] pecudumque carnibus (canibus *S*) m. *SA* 19 auro uincta *Mela*

..2,1,11 ‖ Scythotauri pro hostiis caedunt advenas. Nomades pabula se- 15,
cuntur. Georgi in Europa siti agros exercent. Asiatae perinde in
..2,1,10 Europa siti neque mirantur aliena neque sua diligunt. ‖ Satarchae
usu auri argentique damnato in aeternum se a publica avaritia vin-
..2,1,12 dicarunt. ‖ Scytharum interius habitantium asperior ritus est: specus 15
incolunt: pocula non ut Essedones, sed de inimicorum capitibus mo-
liuntur: amant proelia: interemptorum cruorem e vulneribus ipsis
bibunt: numero caedium honor crescit, quarum expertem esse apud
IGN. eos probrum est: haustu mutui sanguinis foedus sanciunt ‖ non suo 16
tantum more, sed Medorum quoque usurpata disciplina. bello deni-
que, quod gestum est olympiade nona et quadragesima, anno post
Ilium captum sescentesimo quarto, inter Alyatten Lydum et Astyagen
L. 6, 16 Mediae regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. ‖ Colchorum urbem 17
Dioscuriadem Amphitus et Cercius aurigae Castoris et Pollucis con-
diderunt, a quibus Heniochorum gens exorta est.
6, 17.19 ‖ Ultra Sauromatas in Asia sitos, qui Mithridati latebram et quibus 18

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 Scythotauri — 2 exercent *adhibuit Isidorus* 14, 3, 32 *v.* 13 Colchorum — 15 exorta est: *similia Ammianus* 22, 8, 24; *compilavit Isidorus* 15, 1, 40.

1 namades *S* papula *N* sequitur *H* 2 georgii *I* (*RCNHSA*) siti] positi *H* exercunt *NS* asiatae] *RCNHMSP*, asyatae *A*, assiatae *G*, a * siatae *L:* Asiacae *Melae liber Vat. ut libri Pliniani* 4, 82; Axiacae *Salmasius; cf.* Πασιάκης *Ptol.* 3, 5, 11 *et* Ἀξιάκης *Ptol.* 3, 5, 18. 3, 10, 14 proinde *S*, deinde *M* 3 siti] positi *H* neque] seque *M* satharcae usu] satharcheus *N*, satharcei *H* 4 dampnatos *H* a] ac *H* uindicarunt] *II* (*LMGP*[1]), uindicauerunt *I* (*RCNH*), abdicauerunt *III* (*SAP*[2]) 5 pecus *H* 6 procula *N* essedones] dones *L*[2] capitibus .... interemptorum *om. G* 7 cruore *RS* 8 bibunt] uiunt *N* numerum *N* caedium] caedi * * *L* expertum *G* 9 eos] iudeos *R* probrum] probum *NH*, probatum *M*, prob * * * *L*, profanum *G* mutui] uiui *H* sanciunt] ·i· firmant *P*[2] 10 bella *M* 11 nono et quadragesimo *S* 12 aliatten *M*, adluattem *R*, adluuatem *CN*, aduatem *H*, aduaten *LGP*[1], alyriten *SA*, aliriten *P*[2] astyagen] *LMP*, astiagen *S*, astragen *G*, astyagem *NA*, astiagem *RCH* 13 facto *LMG*, pactum *S* firmata] confirmata *I* (*RCNH*) iura] uera *R* 14 dioscuriadem] *L*[1]*M*, dioscoriadem *L*[2]*GSP*, dioscoriaden *RCNH*, dyoscoriadem *A* amphitus] ampitus *N: sic Plinio quique ex eo pendent*, Amphistratus *Straboni* 11, 2, 12 *p.* 496 *et Eustathio ad Dion.* 680 *et Iustino* 42, 3, 3 cercius] *RCNL cum Ammiano*, certius *M*, tercius *HS*, circius *GP cum Isidoro*, cirtius *A;* telchius *Plinii codices*, frudius *vel* frandius *Iustini*, Ῥέκας *Strabo et Eustathius* 15 a] e *R* heniochorum] *LMGP*, enioc(h)orum *RCNHS*, enichorum *A* orta *SA* 16 ultro *L* sauromatas] aromata *R* sitos] situs *M*, tos *NH* latebra *RC* quibus originem medi dederunt] *II* (*LMGP*[1]) *cum Plinio*, quibus originem ediderunt *I* (*RCNH*), qui o. medis dederunt *III* (*SAP*[2]): Medorum suboles *Plinius*

originem Medi dederunt, confines sunt Thali his nationibus quas ab oriente PL.
contingunt Caspii maris fauces: quae fauces mirum in modum maciantur
15, 19 imbribus, crescunt aestibus. ‖ Heniochorum montes Araxen, Moschorum PL. 6, 26.
Phasidem fundunt. sed Araxes brevibus intervallis ab Euphratis ortu
20 caput tollit ac deinde in Caspium fertur mare. ‖ Arimaspi circa Ges- PL. 7, 1
clithron positi uniocula gens est. ‖ ultra hos et Riphaeum iugum PL. 4, 8
regio est assiduis obsessa nivibus: Pterophoron dicunt, quippe casus
21 continuantium pruinarum quiddam ibi exprimit simile pinnarum. dam-
nata pars mundi et a rerum natura in nubem aeternae caliginis mersa
ipsisque prorsus aquilonis conceptaculis rigentissima. sola terrarum
non novit vices temporum nec de caelo aliud accipit quam hiemem
sempiternam.
22 ‖ In Asiatica Scythia terrae sunt locupletes, inhabitabiles tamen: PL. 7, 1
nam cum auro et gemmis affluant, grypes tenent universa, alites fero-
cissimi et ultra omnem rabiem saevientes. quorum inmanitate obsis-
tente advenis accessus rarus est: quippe visos discerpunt, velut geniti
23 ad plectendam avaritiae temeritatem. Arimaspi cum his dimicant, ut
intercipiant lapides, quorum non aspernabimur persequi qualitatem. ‖

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 Heniochorum — 4 fundunt *compilavit Isidorus* 14, 3, 32 *imperite sic*: habet et flumina magna Oscorum, Phasiden atque Araxen *v.* 4 sed Araxes — 5 mare *compilavit Isidorus* 13, 21, 16 *v.* 13 in Asiatica — 87, 1 dignitatem *compilarunt Priscianus v* 698—703 *et Isidorus* 12, 2, 17. 14, 3, 32. 16, 7, 1.

---

1 thali his] thalii his (hiis *P*)*SAP*, hi aliis *H* 2 caspi *R* quae fauces (facces H^a) *om. S* maciantur] mactantur R^bC, mactatur R^a, metantur *NH*, *bis M* 3 estibis *C* eniochorum *RCNHA* monschorum *G*, oschorum *H cum Isidoro:* Oscorum 4 phasiden *R* breuis *S*, breuiter *H* interualles *L* euphatis R^a, euphrastis *H* 5 arimasri *G*, arimapsi *M* gesclithron] (*γῆς κλεῖθρον*) *Salmasius cum Plinii edd.*, gesolithron *P*, gensclitheron *S*, gensclyteron *A*, gensclithelon *I* (*sic CN*, gentesclithelon *R*, gentesclitelon *H*), gensclithon *II* (*LMG*): gescliton *libri Pliniani* 6 posita *S* unocula *I* (*RCNH*) ripheum *HLMG*, rypheum *A*, ripeum *RC*, rhipaeum *N*, rhipeum *SP* 7 pterophoron] *NHM*, pteroforon *RC*, pterofuron *SA*, ptoerophoron *LGP* 8 similis *S* pennarum RS^2A, paenarum *C* 10 ipsique *P* porsus *N* conceptaculis] *reliqui cum Plinio*, conflatibus SAP^2 rigentissima] rigentis *H* sola] salo *S* 11 accepit *M* quam hiemem] qua gemem *M* 13 asiadicii *S* scyt(h)ica *RN*, scithica *CH* non habitabiles L^2S tamen *om. SA* 14 grypes] NP^1, gripes *HS*, cripes *R*, gryphes AP^2, griphes *C*, grhyphes *L*, ghrypes *M*, ghryphes *G* alites] 'hic et hec ales' *margo R* ferocissimae *A* 16 aduenis] (*om.* diuites) *I* (*RCNHA*, ad uenas *S*) ad uenas diuites *II* (*LMGP*)*:* accessus hominum rarus est *Isidorus* rarus] difficilis ac rarus *SAP* quippe qui *S* discrepunt *LM* 17 ad plectandam *S*, amplectendam *R*, ad amplectendam *H* arimapsi *CMS*, aprimapsi *R* 18 quorum] quo *M* non aspernabimur] conuenit *SA* qualitates *SA*

7, 62 *auct.* smaragdis hic locus patria est, quibus tertiam inter lapides dignitatem
7, 65. 72. 1. 73. Theophrastus dedit: ‖ nam licet sint et Aegyptii et Calchedonii et Me-
L. 37, 62 dici et Laconici, praecipuus est honos Scythicis. ‖ nihil his iucundius,
nihil utilius vident oculi. in primis virent ultra aquaticum gramen, **15**, 24
7, 63. 64 ultra amnicas herbas: ‖ deinde obtutus fatigatos coloris reficiunt leni-
tate, nam visus quos alterius gemmae fulgor retuderit smaragdi re-
creant. nec aliam ob causam placuit, ut non sculperentur, ne offen-
sum decus imaginum lacunis corrumperetur: quamquam qui verus
est difficulter vulneretur. probantur hoc pacto, si aspectus trans- 25
mittant: si cum globosi sunt proxima sibi inficiant aëre repercusso,
aut cum concavi sunt inspectantium facies aemulentur: si neque umbra
neque lucernis neque sole mutentur. optimos tamen sortiuntur situs
37, 65 quibus planities resupina est et extenta. ‖ inveniuntur etesiis flanti- 26
bus: tunc enim detecto solo facillime internitent: nam etesiae pluri-
mum harenas movent. alii minus nobiles in commissuris saxorum
37, 74 vel in metallis aerariis apparent, ‖ quos chalcosmaragdos nuncupant.
37, 68 ‖ vitiosi eorum intrinsecus quasdam sordes habent, vel plumbo vel 27
37, 65. 71 capillamentis vel etiam sali similes. ‖ laudantur austeri. ‖ sed mero

RCNH LMG(B) SAP

v. 17 vitiosi — 88, 1 inbuantur *compilavit Isidorus* 16, 7, 2 *praeterea hoc loco secutus Plinium.*

---

1 zmaragdis *S*, smaragdi *M* hic *om. RCNH* tertia *R* 2 theophratus *M* sint et] sint et et *S*, sint *RH* calchedonii] *CN*, chalchedonii *R*, calcedonii *A*, chalcedonii *plerique* 3 laoconici *M* est honos] *II* (*LMGSP*), est honor *I* (*RCNA*, honor est *H*) his] hiis *N*, *om. M* 4 utilius] uiridius *H* aquaticum gramen] in (*vel* r) rigua gramina *SA* 5 amticas R^a, amnaticas R^b lenitatem RC^1 6 uisos *N* gemine *HG* retruderit *S*, etuerit *R*, retulerit *H* smaragdi *MS* recreant] r. et exacuunt *SAP* 7 ne] non *S* 8 imaginis P^1 uerus] uersus *R* 9 uulneretur] ueneretur *R*, uulneratur *M*, atteritur *SA* transmutant *HA* 10 cum globosi] cum golbosi *P*, conglobosi *HA*, conglobisi *S* proxima (si proxima *SAP*) . . . sunt *om.* C^a percusso *L* 11 concaui] caui M^b, aui M^a inspect.] in inspect. *C* aemulantur *H* si] qui *I* (*RCNHSA*) 12 mutentur] utentur C^a optimo *L* 13 planitius *P* etensiis *R* flatibus *LMG* 14 enim] in *M* 16 chalcozmaragdos *S*, chalcos (calchos *R*) smaragdos *RC* 17 sortes *M* 18 lapillamentis *H* salis *RLBP* laudantur austeris et (*sic M*, austeres et *reliqui*) mero uiridi (uiridique *GB*) *I* (*RCN*) *et II* (*LMGB*), laudantur (lauantur *HA et margo S*) austero mero sed (sed *om. H*) uiridi *III* (*SAP*) *H:* sed mero *corruptum, sed legit iam Isidorus:* smaragdi autem mero et viridi proficiunt oleo, quamvis natura imbuantur *omnino non ex Plinio, sed ex Solino;* qui tamen viri(de)s nasci videntur, quoniam oleo meliores fiunt *Plinius* (*Bamb.*) *quibusdam ut videtur omissis*

15, 28 viridi proficiunt oleo, quamvis natura inbuantur. ‖ et cyaneus e Scythia PL. 37, 119
est, optimus si caerulo coruscabit. cuius gnari in marem et feminam
genus dividunt: feminis nitor purus est, mares punctillis ad gratiam
interlucentibus auratilis pulviculus variat.
29 ‖ Istic et crystallus, quem licet pars maior Europae et particula PL. 37, 23
Asiae subministret, pretiosissimum tamen Scythia edit. ‖ multus ad po- PL. 37, 26
30 cula destinatur, quamlibet nihil aliud quam frigidum pati possit. sexan-
gulus invenitur. ‖ qui eligunt purissimum captant, ne quid rufum, PL. 37, 28
ne nubilum vel spumis obsitum arceat perspicuitatem: tunc ne duritia
31 iusto propensior obnoxium fragilitati magis faciat. ‖ putant glaciem PL. 37, 23
coire et in crystallum corporari: sed frustra: nam si ita foret, nec
Alabanda Asiae nec Cypros insula hanc materiam procrearent, quibus
admodum calor iugis est. ‖ Livia Augusti ad magnitudinem CL librarum PL. 37, 27
inter Capitolina donaria crystallum dedicavit.
16, 1 ‖ Fabulae erant Hyperborei et rumor irritus, si quae illinc ad PL. 4, 91
nos usque fluxerunt, temere forent credita: sed cum probissimi auc-
tores et satis vero idonei sententias pares faciant, nullus falsum re-
formidet. de Hyperboreis rem loquemur. ‖ incolunt pone Pteropho- PL. 4, 89

RCNH LMG(B) SAP
v. 1 et cyaneus — 4 variat *compilavit Isidorus* 16, 9, 7 *cf.* 14, 3, 32
§ 29 *adhibuit Priscianus v.* 704 *v.* 6 multus — 7 possit *compilavit Isidorus* 16, 13, 1 (*cf.* 14, 3, 32) *praeterea hoc loco secutus Plinium.*

---

1 quamuis] quam *R* cyaneus] cyeneus *H*, cyoeaneus *S*, coanus *A* cyanos *Plinii cod. Bamb.*, cyanea gemma *Isidorus* e scythia] *NSAP*, ex-cyt(h)ia *RC*, et scythia *M*, scythia *LG*, *om. H* 2 coruscauit *RC* gnari] ignari *NG*, signari *M* mare *N* 3 punctillis] *I* (*C*[a]*P*[1], punctilis *NS*, punctilibus *R*) *et II* (*LMB*), punctulis *C*[b]*HGP*[2] *cum Isidoro*, punctis *A* 4 auratis *H* puluiculus] *RC*[a]*NHLB*, puluiculis *P*[1], paluisculus *C*[b]*MGAP*[2], puluisculis *S*: auratis puluisculis uarians *Isidorus* 5 istic] astici *N*, est hic *H* 6 sumministrent *M*, sumministrant *SA* syrthia *G* dedit *RC*[1]*N* multos *HLB*, multis *GP* 7 destinant *H* *post* destinatur *ins.* nam fert calorem praecipue *SAP*[2] fridum *G* sex angulis *RCNSP* 8 qui] quia *N* 9 ne nub.] *LMG*, neque nub. *RCN*, ne quid nub. *H*, neue nub. *SAP* perspuitatem *P*[1] 10 fragilitate *S*, fragitati *M*[a] graciem *M* 11 frustra] fr. est *H* 12 alauanda *N*, alanda *RC*[1], albanda *M* cyprus *NA*, ciprus *H* materiem *A* 13 adm. c. iugis est] regionibus incitatissimus (-mis *S*[1]) calor est (est *om. P*) *SAP*[1] libia *RCA* angusti *RC*[1], augusta *H*, augusto *C*[2] ad magnitudinen] magnitudine *R*, ad pondus *SA* cl *om. N* 14 capitulina *LMG* 15 fabulae erunt hyperborei] fabula erat de hyperboreis (hisp- *G*) *II* (*LMGP*) insitus *H* 16 probissimi] *NLMGAP*, probatissimi *RCHS* 17 faciunt *HLMGP*[2] refomidet *N* 18 hisperboreis *G* loquemur] loquimur *II* (*LMGP*) pone] *II* (*MGBSA*, prone *LP*), pene *I* (*RCNH*) ptorofuron *A*, ptoroforon *H*

PL. 4, 90 ron, quem ultra aquilonem accipimus iacere. gens beatissima. ‖ eam **16,** 2
Asiae quidam magis quam Europae dederunt. alii statuunt mediam
inter utrumque solem, antipodum occidentem et nostrum renascentem:
quod aspernatur ratio tam vasto mari duos orbes interfluente. sunt
PL. 4, 89 igitur in Europa. ‖ apud quos mundi cardines esse credunt et ex- 3
timos siderum ambitus, semenstrem lucem, aversum una tantum die
solem: quamquam existant qui putent non cotidie ibi solem, ut nobis,
sed vernali aequinoctio exoriri, autumnali occidere: ita sex mensibus
infinitum diem, sex aliis continuam esse noctem. de caelo magna
clementia: aurae spirant salubriter: nihil noxium flatus habent. do-
mus sunt nemora vel luci: in diem victum arbores sumministrant.
discordiam nesciunt: aegritudine non inquietantur: ad innocentiam 4
PL. 4, 90 omnibus aequale votum. ‖ mortem accersunt et voluntario interitu
castigant obeundi tarditatem: quos satias vitae tenet, epulati delibutique 5
de rupe nota praecipitem casum in maria destinant: hoc sepulturae
PL. 4, 91 genus optimum arbitrantur. ‖ aiunt etiam solitos per virgines pro-
batissimas primitiva frugum Apollini Delio missitare: verum hae quo- 6
niam perfidia hospitum non inlibatae revenissent, devotionis quam
peregre prosequebantur pontificium mox intra fines suos receperunt.
PL. 6, 34 ‖ Altera in Asia gens est ad initium orientis aestivi, ubi deficiunt **17,** 1
Riphaeorum montium iuga. Hyperboreis similes dicunt Arimphaeos.

RCNH LMG(B) SAP

v. 20 ubi deficiunt — 90, 3 laedere: *similia Ammianus* 22, 8, 38 *v.* 21 Hyperboreis — 90, 8 Hyrcani habent *compilavit Capella* 6, 665.

---

1 quem] quae *S*, quam *C* (*marg.*) accipimus] accepimus *HSA* gens beatissima (gentem beatissimam RC^{b}) *respondens Plinianis* gens felix *in orationis tenorem non recte receptum est* 4 iusto *A* duo *RCNS* interfluentes *RCNHS* 5 quos] quds *G* mundo *S* 6 semestrem *SA* aduersum *LMGP*, et au. *A* una] *reliqui cum Plinio*, uno *SAP* diem *R* 7 putant *RCNHP* 8 aut autumnali *G* 9 magnam *L* 10 clementiam *LM*, clemtia *H* noxium] *I* (*RCNHSA*), noxii *II* (*LMGP*): omni adflatu noxio carens *Plinius* flatius *R* domos *M* 11 arrabores *G* 12 aegritudinem *H*, egritudie R^{a} subministrat *N* 13 arcersunt *G*, accerscunt *H*, accersiunt *A*, ascessunt *M* 14 satias] saties *A* ten. uit. *SAP* dilibutique *RCNLSP*, delibatique *G*, dilibus utique *M* 15 de rupe nota] erumpunt ac *M* maria] profundum mare *SA*, profundum mare maria *P* 16 arbitrantur] ducunt *SA* solitus *M* 17 primitiua] primitias *A*, si primitias *S* haec *RNH*, hee *C* 18 persidia *M*, perfidiam *S*, perfidiae *A* inlate *R* reuenissent] renisse *G*, reuenisserant *M* deuotionem *H* 19 pontificum *H* mox intra] *II* (*LMGSAP*), intra *I* (*RCNH*) 20 est *om. C* ab initio *SA* aestiui *om. L* deficiuntur *R* 21 riphaeorum] *LM*,

‖ et ipsi gaudent frondentibus arbustorum: bacas edunt. iuxta viros ac PL. 6, 35
feminas taedet crinium: uterque sexus comas tondet. amant quietem, MEL. 1, 19,
17, 2 non amant laedere. sacri habentur attrectarique eos etiam a ferocis-
simis nationibus nefas ducitur. quicumque periculum a suis metuit,
3 si ad Arimphaeos transfugerit, tutus est, velut asylo tegatur. ultra hos
Cimmerii et gens Amazonum porrecta ad Caspium mare, ‖ quod dilap- PL. 6, 36
sum per Asiaticae plagae terga Scythicum inrumpit Oceanum.
4 Magnis deinde spatiis intercedentibus ostia Oxi fluminis Hyrcani
habent, ‖ gens silvis aspera, copiosa inmanibus feris, feta tigribus. PL. 8, 66
5 ‖ quod bestiarum genus insignes maculis notae et pernicitas memora- PL. 8, 62
bile reddiderunt. fulvo nitent: hoc fulvum nigrantibus segmentis
interundatum varietate adprime decet. ‖ pedum motum nescio ve- PL. 8, 66
locitas an pervicacia magis adiuvet. nihil tam longum est quod
non brevi penetrent: nihil adeo antecedit, ut non ilico adsequantur.
6 ac maxime potentia earum probatur, cum maternis curis incitantur,
cum catulorum insistuut raptoribus: succedant sibi equites licet et
astu quantolibet amoliri praedam velint, nisi in praesidio maria fuerint,
7 frustra est ausum omne. notantur frequentissime, si quando latrones
suos renavigantes vident, in litore irrita rabie cernuari, velut propriam

RCNH LMG(B) SAP

v. 9 gens — tigribus *compilavit Isidorus* 14, 3, 33 *v.* 10 quod — 11 reddiderunt *compilavit Isidorus* 12, 2, 7.

---

ripheorum *CH*, rypheorum *A*, ripaeorum *P*, ripeorum *R*, rhipeorum *NS* hiiperboreis *G* similis *SP* arimphaeos] *NLG*, arimpheos *HP*, arimfaeos *S*, arymfoeos *A*, arhympheos *R*, arhimpheos *C*, arepheos *M:* Arinfei *Capellae libri*, Armefi *Ammiani*

1 arb. frondibus gaud. *SAP* ac] *LMGSAP*, et *RCNH* 2 taedet] aedet *R* uterque] ita (itaque *S*) uterque *SAP* tondet] *CLMGP*, tondent *RNSA*, tondunt *H* 3 attractarique *S* 4 nationibus] *II* (*LMGP*), *om. I* (*RCNHSA*)*:* feris adcolarum populis *Plinius* ducitur] *II* (*LMGP*), dicitur *I* (*RCNHSA*) 5 si ad .... 7 oceanum *om. A* aremphaeos *L*, arephaeos *M*, arympheos *R*, arimpheo *N* tranfugerit *M* totus *M* insylo *G* 6 cimmerui *M* delapsum *RCNHSP* 7 terga] terram *RCNH*, *om. G* inrupit *M* 8 sed magnis *A* oxii *RCNHSA:* zoni *libri Plinii* fluminibus *P*[1] hyrcanus *M* 9 feta (freta *L*) tigribus (tigridibus *A*) *om. M* 10 nocte *N* memorabiles *H* 11 sementis *R* 12 uarietatem *RCLM* pedem *M* montum *R* 13 peruicatica *S* adiuuent *RNH*, adiubent *C* 14 breu penetret *S* 15 potentia earum (harum *SA*)] e. p. *H* concitantur *RCNH* 17 astu q. amoliri (ampliori *H*)] astu quantamlibet fuga amoliri *S*, astu quantalibet fugam moliri *A*, quantalibet fuga astu quantolibet amoliri *P* nisi] *RCNHMSA*, ni *LGP* 18 asum *C*[u] 19 suos] suos asportatis catulis *SAP* cernuari] cerni *R* propria *RC*

PL. tarditatem voluntaria castigantes ruina: quamquam de fetu universo
vix unus queat subtrahi.

L. 8, 62 ‖ Pantherae quoque numerosae sunt in Hyrcania, minutis orbi- 17, 8
culis superpictae, ita ut oculatis ex fulvo circulis vel caerula vel alba
distinguatur tergi supellex. tradunt odore earum et contemplatione
armenta mire adfici atque ubi eas persentiscant properato convenire
nec terreri nisi sola oris torvitate: quam ob causam pantherae ab- 9
sconditis capitibus quae corporis reliqua sunt spectanda praebent, ut
8, 100 greges stupidos in obtutum populentur secura vastatione. ‖ sed Hyr-
cani, ut hominibus intemptatum nihil est, frequentius eas veneno
quam ferro necant. aconito carnes inlinunt atque ita per compita 10
spargunt semitarum: quas ubi esae sunt, fauces angina obsidentur.
8, 101 ideo gramini nomen pardalianchem dederunt. ‖ sed pantherae ad-
versus hoc virus excrementa humana devorant et suopte ingenio pesti
resistunt. lenta illis vivacitas, adeo ut eiectis interaneis mortem diu
L. 8, 63 differant. ‖ in his silvestribus et pardi sunt, secundum a pantheris 11
L. 8, 43 genus, noti satis nec latius exequendi: ‖ quorum adulteris coitibus
degenerantur partus leaenarum et leones quidem procreantur, sed
ignobiles.

L. 4, 93 ‖ Quoniam in Ponticis rebus sumus, non erit omittendum, unde 18, 1

RCNH LMG(B) SAP; Anonymus Leid. (*p.* 16) *a v.* 20 quoniam

v. 3 pantherae *adhibuit Isidorus* 14, 3. 33 *v.* 3 minutis — 5 supellex *compilavit Isidorus* 12, 2, 8 *v.* 7 nec terreri n. s. o. t. *affert Aldhelmus p.* 292 *Giles* *v.* 16 pardi sunt — leaenarum *adhibuit Isidorus* 12, 2, 10. 11. 14, 3, 33.

---

1 de fetu uniuerso] defectu uniuersae uiae *II* (*LMGP*) 3 panth. quoque] et (e *R*) panth. *RCNH* numerosae] numero res *R* 4 ita *om. M* furuo *SA contra Isidorum* uel alba] quod alba *H* 5 destinguatur *L* 6 mire] amore *SAP*¹ persenticant *L*, persentiscunt *RCNHS* conueniret *G* 7 ori oruitate *L* abconditis *G* 9 greges] pecuarios greges *SAP* optutu *AP*², optutum *P*¹ hirtani *G* 10 frequentias eius *P*¹ 12 quas ubi esae sunt] qua (quae *H*) sublesae sunt *RCNH*, quas ubi spargunt se *G* fauces] f. earum *SAP* angina] angi *R*¹, angna *S*, *om. G* 13 pardalianchem] *RCNH cum Plinio*, pardaliachen *LMGP*, pardaliachem *S*, parthalyachen *A* 14 crementa *R* suopte] suopote *M*, suapte *S*², suo post *A*, suo *G* 15 electis *N*, euectis *H*, eictis *M* 16 defferant *L* siuestribus *N* secundum] sed unum *H* a] am *M* patheris *LM* 17 adulteriis *RNM*ᵃ, adul * * * *C*¹, adulterinis *C*² cotibus *S* 18 degenerantur] maculantur *P*² partu *NS*, pardus *R* laenarum *L* quidem *om. H* prooreantur *G*

mediterranea maria caput tollant. existimant enim quidam sinus istos PL.
a Gaditano freto nasci, || nec aliam esse originem quam eliquia in- SOL.
rumpentis Oceani: cuius spiritu pervadente apud aliquot mediterranea
18, 2 litora sicut in Italiae parte fieri accessus vel recessus. || qui contra- PL. 4, 9
rium sentiunt, omnem illum fluorem aiunt a Ponticis faucibus in-
undare, idque fulciunt argumento non inani, quod aestus e Ponto
profluus numquam reciprocetur.
19, 1 || Insula Apollonitarum octoginta milibus passuum abest a Bos- PL. 4, 9
phoro Thracio citra Histrum sita, ex qua M. Lucullus Apollinem
Capitolinum nobis extulit. || ante Borysthenem Achillis insula est || PL. 4, 93. 10, 78
cum aede sacra, quam aedem nulla ingreditur ales: et quae forte
2 advolaverit, raptim fugam properat. || Oceanum septemtrionalem ex ea PL. 4, 94
parte, qua a Propaniso amne Scythia adluitur, Hecataeus Amalcium
appellat, quod gentis illius lingua significat congelatum. Philemon
a Cimbris ad promunturium Rubeas Morimarusam dicit vocari, hoc
est mortuum mare: ultra Rubeas quicquid est Cronium nominat.
3 || Mare autem Caspium ex altero Ponti latere ultra Massagetas et PL. 6, 50; SOL. 49,
Apalaeos Scythas esse in Asiatica plaga || dulce Alexandro Magno pro- PL. 6, 5

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c.*) *ad* 7 reciprocetur
v. 8 insula — 12 properat *affert Dicuil* 7, 51.

---

1 mariria *M* tollant] *I* (*RCNSA Leid.*, extollant [*H*]), attollant *II* (*LMP*, atollant *G*) 2 fretu *SLeid.* eliquia (reliquias *C*[2] *et pro gl. R*) inrumpentis (erumpentis [*H*])] inundationem aestuantis *SA*, inundationem *P*[2] 3 perua-gante *SAP*[2] aliquos *R*[*H*] 5 a] e [*H*] 6 aestus] uestus *M*, uetus *L* 7 profluus] non inani (*sic*) *L* reciprocertur *S* 8 apollonitarum] *RCNLG*, appollonitarum *HA*, apollinitarum *SPDic.*, appollinitarum *M*: Apolloniatarum *Plinius* octoaginta *N* passuum] nasuum *Dic.* (*Par. Dr.*) bophoro *R*, bosporo *Dic.* 9 thracio] *RCNAP cum Plinio*, thratio *S*, trachio *H*, thracia *LMG*, tracie *Dic.* citra] *LMGSAP cum Plinio*, circa *RCNHDic.* qua *om. N* marcus] *SA cum Plinio*, *om. I* (*RCNH Dic.*) *et II* (*LMGP*) lucus *S* apollinen *MG*, apollinum *R* 10 capitolium *R* nubis *Dic.* intulit *M* boristhene *R*, boristene *C*, boristhenen *Dic.*, boristeben *SA*, brys-thenem *M* achillos *SAP*, hancillis *Dic.* 11 nullus *Dic.* et] ei *G* quae] qui *Dic.* 12 aduoluerit *H*[a] raptum *G* fuga *LMGP* oceano *M* ea *om. RP* 13 qui *S* propaniso] *RCNH*, propanisso *LMGPSA*: Parapa-niso *Plinius* (*Leid.*) amnis *RC*[2], am * * *C*[1] amalacium *R*, amalfium *S*, amalchrum *G* 14 congelatum] *II* (*LMGP*) *cum Plinio*, congelatum mare *I* (*RCNHSA*) 15 cibris *N*, cybris *RC*, cimberis *SP* morimarusam] *SA*, mori-marussam *RCN*, marimaruscam *H*, morimaurusam *LMG*, murimarusam *P* 16 cronum *LMG* 17 mare *bis P* caspium] caspidum *G*, caspium et *RCN*, caspium est *H* massegetas *P* 18 apaleos *CN*, apaleas *R*, apuleos *H* dulce] duce *I* (*RCNH*) *et II* (*LMGP*[1]), dulce haustu *S*, dulce (dulci *P*[2]) haustu sicut *AP*[2]

PL. batum est, mox Pompeio Magno, qui bello Mithridatico, sicut com-
milito eius Varro tradit, ipsis haustibus periclitari fidem voluit. id 19, 4
evenire produnt e numero fluminum, quorum tanta copia ibi confluit,
L. 6, 52 ut naturam maris vertant. ‖ non omiserim quod per idem tempus
eidem Magno licuit ex India diebus octo ad Bactros usque ad Alierum
flumen, quod influit Oxum amnem, pervenire, deinde mare Caspium,
L. 6, 39 inde per Caspium ad Cyri amnis penetrare fluentum, ‖ qui Armeniae
L. 6, 52 et Hiberiae fines interluit. ‖ itaque a Cyro diebus non amplius quin- 5
que itinere terreno subvectis navibus ad alveum Phasidis pertendit:
per cuius excursus in Pontum usque Indos advehi liquido probatum
L. 4, 95 est. ‖ auctor est Xenophon Lampsacenus a litore Scytharum in in- 6
sulam Abalciam triduo navigari: eius magnitudinem inmensam et
paene similem continenti: nec longe Oeonas separari, quas qui habi-
tent vivant ovis avium marinarum et avenis vulgo nascentibus: perinde 7
alias propter constitutas aeque insulas, quarum Hippopodes indigenae
humana usque ad vestigium forma in equinos pedes desinunt: esse 8
et Phanesiorum, quorum aures adeo in effusam magnitudinem dila-

RCNH LMG(B) SAP

v. 15 Hippopodes — 16 desinunt *compilavit Isidorus* 11, 3, 25 *v.* 16 esse et — 94, 2 vestiant: *similia Isidorus* 11, 3, 19.

---

1 rumpeio *M*, peio *L* thridatico *R*, mithriatico *S* 2 ipsi *R* austibus *L*, ausibus *GB*, austilibus *N*, haustribus *M* peritari *S*, pernoscere *P*² uol. fid. *H* 3 uenire *G* 4 uertat *RCNH* per idem] pridem *S* 5 ad bactros] *II* (*LM*ᵇ*GBP*, bractros *M*ᵃ) *cum Plinio:* in Bactros, a bactris *I* (*RCNHSA*) ad alierum] *RG*, dalierum *C*ᵇ*NHBSP*², alierum *C*ᵃ, dalietrum *A*, dailerum *L*, dalerum *MP*¹*:* ad Iacrum *Plinii libri* 6 quod] *reliqui cum Plinio*, quo *LMG* influxit *S* mare] in mare *SP* 7 inde per caspium *om. H* 8 ad cyri] adquiri *RCN*, acquiri *H* penetrari *MS* interludit *S* n. a. d. *RCNH* 9 itinero *N* ad alueum *om. S* pertendi *M* 10 portum *RC*¹*H* indos (indios *NH*) a. liquido (-dum *RCN*) p. est] uenientes india l. p. e. inuehi posse *SA*, indos a. l. p. e. uenientes india probatum est inu. posse *P* 11 auctore *L* xenoph (*vel* f) on] xeneph (*vel* f) on *LG* lampsacenus] *CM*ᵇ, lapsacenus *R*, lamsac(a)enus *reliqui* in *om. L* 12 abalcia *R*, abaltiam *HA:* balciam *Plinius* oeonas] *I* (*RC*, aeonas *H*, oecanus *N*, oecenus *S*, ocaenas *A*), oaeones *II* (*LP*, oaeonas *M*, oeones *B*, aecnes *G*)*:* Oeonae *Plinius*, Oeneas *Mela* 3, 6, 8 (*Vat.*) habent *I* (*RCNHSA*) 14 aduenis *R* 15 pr. contitutas *N*, const. propter *S* insula *L* quorum *A* hippopodes] *N*, hyppopodes *R*ᵇ, hypopodes *R*ᵃ, yppopodes *C*, hippopodas *SAP*, hippodes *MG*, ippodes *HL* 16 desinunt] sinunt *S* esse] est *H* 17 phanesiorum *I* (*CNH*, phenesiorum *R*, fannesiorum *SAP*) *cum indice M:* pannesii *et Plinio*, hanesiorum *I* (*LMG*)*:* Panotios *dicit Isidorus* 11, 3, 19, sannalos *Mela* 3, 6, 8 (*Vat.*) aures] ad aures *L* dilatantur *H*¹

tentur, ut reliqua viscerum illis contegant nec amiculum aliud sit PL.
quam ut membris membra vestiant.
19, 9 || Antequam digrediamur a Scythia, religio est praeterire, quaenam SOL.?
peculiares sint ferae Scythiae. cervi plurimi in hac terra: igitur
cervos persequemur. || mares generis huiusce cum statum tempus PL. 8, 1
10 venerem incitavit, saeviunt rabie libidinis. feminae licet prius con-
serantur, non concipiunt ante Arcturi sidus. || nec qualibet partus IGN.?
suos educant. teneros studio occulunt et absconditos inter profunda
11 fruticum vel herbarum pedum verbere castigant ad latendum. cum
maturuit ad fugam robur, || exercitio docent cursu et adsuescunt salire PL. 8, 11
per abrupta. || acceptis canum latratibus secundo vento vias dirigunt, PL. 8, 11
ut odor cum ipsis recedat. mirantur sibilum fistularum: rectis au-
ribus acutissime audiunt, submissis nihil. stupent omnia: propterea
12 facilius obvios se praebent sagittantibus. || si maria tranent, non PL. 8, 11
aspectu petunt litora, sed olfactu: infirmos ponunt in ultimo et las-
sorum capita clunibus per vices sustinent. || e cornibus quod dextrum PL. 8, 116
13 fuerit efficacius est ad medellam: si fugare angues gestias, utrum velis 28, 149. 2
ures, quae ustrina praeterea nidore vitium aperit ac detegit, si cui in-
est morbus comitialis. pro aetate ramos augent. id incrementum in

RCNH LMG(B) SAP

v. 8 teneros st. occ. *compilavit Isid.* 12, 1, 21 *v.* 12 mirantur s. f. — 16 sustinent *compilavit Isidorus* 12, 1, 19; *cf. Capella* 9, 927 *v.* 14 si maria — 15 olfactu *affert Aldhelmus p.* 323 *Giles* *v.* 15 et lassorum — 16 sustinent *affert Aldhelmus p.* 283 *Giles.*

1 uicerum *N* illis *om. A* contegunt *M* 2 quem *P* membris membra] *RCNH,* membra membranis aurium *LMSAP* uestiunt *LM^bG,* uestigant *S,* uestunt *M^a* 3 digredimur *SP*¹ a] ab *LMG* 4 pec. s. f. scyth.] ibi pec. s. f. *P,* pec. ibi s. f. *SA* 5 ceruus *N* persequamur *M* huiusce] huius quos *RCN,* huius *H* statutum *RCNHMAP*², statutum est *S* 6 incitauerit *H* rabia *M* libidinis] l. efferati *SAP:* rabie libidinis saeviunt *Plinius* consecrantur *L*¹*P*¹, conserant *GP*² 7 acturi *L* nec] ne *RCNH* quolibet *R* 8 educent *RCNHS* tenero *NH,* eneros *G* studio] studios(a)e *SAP* inter] inter in *S* 9 pedum] pede *R* 10 maturuit] *NLMGSP,* maturauit *C,* maturant *R,* maturuerit *H,* maturiunt *A* fugas *R* rubor *M* exercitio] per exercitium *H* cursu] *RCSA,* cursum *H,* cursus *NLMGP:* partus exercent cursu *Plinius* et *om. RCNMHSA* salire] salere *RCN,* sallere *S, om. M* 11 abruta *RH* accoeptis *L,* acconc(o)eptis *GB* secundum uentum *GP*² derigunt *LP*¹ 12 sibilo *C* rectis] *plerique cum Isidori codd. bonis,* erectis *RC* 14 se obbios *C* tranant *R* 15 olfatum *G* lassarorum *G* 16 glunibus *L* e] ex *C, om. S* dexterum *RCNP* 17 est *om. M* augues *L* gestias utrum uelis] uelis utrum putes *SA* 18 uras *SAP* nitore *R* sicubi *SA* 19 ramos] ramulos *SAP* auget *H* id] in *G*

sexeunes perseverat: deinceps numerosiora non possunt fieri cornua, pos-
PL. 8, 117 sunt crassiora: ‖ quae quidem castratis numquam crescunt nec tamen deci- 19, 1
PL. 8, 116 dunt. ‖ dentes monstrant senectutem, cum aut pauci inveniuntur aut nulli. 15
PL. 8, 118 ‖ serpentem hauriunt et spiritu narium extrahunt de latebris cavernarum.
PL. 8, 97 ‖ dictamnum ipsi prodiderunt, dum eo pasti excutiunt accepta tela. ‖
PL. 8, 101 herbam quoque quam cinarem vocant contra noxia edunt gramina. 16
PL. 28, 150 ‖ adversus venena mirificum est innulei coagulum occisi in matris suae
PL. 8, 119. SOL. utero. ‖ patuit numquam eos febrescere, ‖ quam ob causam confecta
ex medullis ipsorum unguina sedant calores hominum languentium.
PL. 8, 119 ‖ legimus plurimos matutinis diebus cervinam carnem degustare solitos 17
sine febribus longaevos fuisse: quod demum proderit si uno vulnere
fuerint interempti. ad dinoscendam vivacitatem Alexander Magnus 18
torques plurimis cervis innexuit, qui post annum centesimum capti
SOL. ‖ necdum senii indicium praeferebant.
PL. 8, 120 ‖ Eadem paene specie sunt quos tragelaphos dicunt, sed non 19
alibi quam circa Phasidem apparent: tantum quod illi villosos habent
armos et menta promissis hirta barbis.
PL. 4, 96 ‖ Mons Saevo ipse ingens nec Riphaeis minor collibus initium Ger- 20, 1
maniae facit. Inguaeones tenent, a quibus primis post Scythas nomen
SOL. Germanicum consurgit. ‖ dives virum terra, frequens populis nume- 2

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 serpentem — 5 tela: *similia Isidorus* 12, 1, 18 17, 9, 29 *compilans* (*ut monuit Dressel*) *cum Solino item Origenis in cant. cant. versionem Hieronymianam* (*opp. vol.* 3 *p.* 528 *Vall.*) *v.* 15 eadem — 17 barbis *compilavit Isidorus* 12, 1, 20 *v.* 20 dives — 96, 1 inmanibus *compilavit Isidorus* 14, 4, 4.

---

1 sexennes] sex menses *S*[2] perseueret *M* numerisiora *N* possunt crassiora (grassiora *L*)] *LMGSAP*, crassiora (*om.* possunt) *RCNH* 2 castratus *L*, crastatis *R*, cast * * atis *C*[1] 3 monstrant] indicant *SA* 4 serpentem] serpentes *SAP* 5 diptannum *H* ex eo] *SP contra Isidorum* 6 cinaren *HS*, ciranen *A*, cinerem *P*[1], cinare *M* noxa *R* gramen *SA* 7 aduersum *L*[2]*SAP* mirificum] trificum *R* est *om. SA* hinuli *CH*, innuli *R*, hynnuli *A* coagulum] quagulum *M*, corculum *P*[a] *contra Plinium* in *om. RNH* suae *om. A* 8 uterum *N* paruit *M* confecta] non fecta *M*[a] 9 ipsorum *I* (*RCNHSA*), eorum *II* (*LMGP*) 10 legimos *N* matunis *G* solitus *L* 11 quod] quae *SA* proderet *H*[a] uuln. fuer.] f. u. *A* 14 senii] senis *I* (*RCNH*), semi *M* 15 sunt] stru *H* stragelafos *S* 16 alibus *M* phasiden *P*, fassidem *H* 17 hyrto *M* barbaris *P*[1] 18 saeuo] *II* (*LMGSAP*) *cum Plinio* (*Leid.*), aeuo *I* (*RCNH*) nec] ac *H* ripheis *CNHA*, rhifeis *MG*, ripeis *RS*, rhipeis *P* 19 fecit *G* inguaeones] *II* (*LP*, ingueones *G*, inguaeonos *M*) *cum Plinio*, ingyeones *I* (*CN*, ingiaeones *H*, ingeeones *R*), ingynones *III* (*S*, inginones *A*) primus *HM* scythias *II* (*LMBP*) 20 uirum] *III* (*SA*), uirorum *II* (*LMG*, uiuorum *P*), horum *I* (*RCNH*): dives uirium *Isidori ut videtur codices* frequens freques *G*

rosis et inmanibus. ‖ extenditur inter Hercynium saltum et rupes Sar- PL. 4, 80
matarum. ‖ ubi incipit Danuvio, ubi desinit Rheno perfunditur. ‖ de SOL. PL. 4, 1
internis eius partibus Alba Guthalus Viscla amnes latissimi praecipitant
in Oceanum.
20, 3 ‖ Saltus Hercynius aves gignit, quarum pennae per obscurum emi- PL. 10, 1
cant et interlucent, quamvis obtenta nox denset tenebras. ‖ unde ho- IGN.
mines loci illius plerumque nocturnos excursus sic destinant, ut illis
utantur ad praesidium itineris dirigendi, praeiactisque per opaca cal-
lium rationem viae moderentur indicio plumarum refulgentium. ‖
4 in hoc tractu sane et in omni septentrionis plaga visontes frequen- PL. 8, 38
tissimi, qui bovis feri similes, saetosi colla, iubas horridi, ‖ ultra tauros SOL.
5 pernicitate, capti adsuescere manu nesciunt. ‖ sunt et uri, quos in- PL. 8, 38
peritum vulgus vocat bubalos, cum bubali paene ad cervinam faciem
in Africa procreentur. ‖ istis porro quos uros dicimus taurina cornua PL. 11, 1
in tantum modum protenduntur, ut dempta ob insignem capacitatem
6 inter regias mensas potuum gerula fiant. ‖ est et alce mulis compa- PL. 8, 39

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 saltus — 9 refulgentium *compilarunt Priscianus v.* 277. 278 *et Isidorus* 12, 7, 31. 14, 4, 4 *v.* 10 in hoc tractu — 97, 9 ipsam *refert Dicuil* 7, 16—18, *compilavit Isidorus* 14, 4, 4 *v.* 13 bubali — 14 procreentur *compilavit Isidorus* 12, 1, 33 *v.* 14 istis — 16 fiant *compilavit Isidorus* 12, 1, 34.

1 herquinium *NHLMP*, erquinium *RC*, ercinium *G*, hircunium *SA* armatarum *R*, sarmentarum *A* 2 denubio *libri praeter S* profunditur *S* de int. e. p.] ex p. e. int. *SA* 3 guttalus *R*, gutthalus *CN* uiscla] *I* (*RCNH*) *II* (*LMGP*), uistla *III* (*SAP*): Vistulus sive Viscla *Plinius* (*inde* Viustia *Dicuil* 1, 15) omnes *RC* praecipitant] praecipitantur *GBAP*[2] 5 herquinius *CMP*, erquinius *R*, herquinias *NH*, herquilinius *L*, hercinius *G*, hercunicis *S*, hircunius *A* pinnae *NLMS*[1]*P*[1] 6 denset] cogat denset *S*, cogat et denset *A* 7 loci illius] loco cullius *M* nocturno *M* destinat *G*, desinant *S* 8 praesidium] ductum *SAP*[2] *contra Isidorum* rigendi *RC* uallium *H* 9 ref. uiae mod.] uiae ordinem illustrent (-trant *SA*) *SAP*[2] pluma *P*[1] fulgentium *R*, refulgentium inter anthropofagos refulgentium (*sic*) *M* 10 sane *om. N* stratu *H* et in] et *SA* omne *N* septentrionis] *reliqui et Dicuil* (*non* septentrionalis), septentrione *G* uisontes *LMSAP*, uesontes *GB*, bisontes *RCNH Dic.* 11 qui bouis feri] qui boues feri *L*, e quibus feris *M*, qui bobus feri (*Par.*, fieri *Dresd.*) *Dic.*, qui boues feris *RCNHGBP*, qui feris *SA:* boum ferorum genera *Plinius* saxosi *A* collo *Dic.* iubis *SAP*[1], iuba *Dic.* oridi *L* 12 pernicitatem *R* manu aesciunt] manum nequeunt *SA* quos] quos et *P*[1] inmeritum *RCN Dic.* 13 uocat (uocant *SA*) bub.] b. u. *Dic.* (*Dr.*) 14 in africa *post* procreentur *Dic.* (*Dr.*) procreentur] magis abundent *SA contra Isidorum* isti *H* uro *NM* 15 protendunt *H* demptam *R*, empta *S*, depta *Dic.* (*Dr.*) insignem] signem *G* 16 potuum (potum *C*) ger.] g. p. *SAP* alcem *N*, alces *MGP*[2]*Dic.*

‥ 8, 40 randa, || adeo propenso labro superiore, ut nisi recedens in posteriora
3, 39 auct. vestigia pasci non queat. || Gangavia insula e regione Germaniae **20, 7**
mittit animal quale alce, sed cuius suffragines ut elephantis flecti nequeunt: propterea non cubat, cum dormiendum est, tamen somnulentam arbor sustinet, quae prope casuram secatur, ut fera dum adsuetis fulmentis innititur faciat ruinam. ita capitur: alioquin difficile est eam mancipari: nam in illo rigore poplitum inconprehensibili fuga
pollet. de Germanicis insulis Gangavia maxima est, sed nihil in ea **8**
magnum praeter ipsam.
cf. Pl. 37, 28 || Nam Glaesaria dat crystallum, || dat et sucinum: quod sucinum **9**
37, 42 / f. 4, 97 Germani gentiliter vocant glaesum. qualitas materiae istius summatim antea Germanico autem Caesare omnes Germaniae oras scrutante conperta: arbor est pinei generis, cuius mediale autumni tempore
37, 43 sucino lacrimat. || sucum esse arboris de nominis capessas qualitate: pinum vero, unde sit gignitum, si usseris, odor indicabit. pretium operae est scire longius, ne Padaneae silvae credantur lapidem fle-
visse. hanc speciem in Illyricum barbari intulerunt: quae cum per **10**
Pannonica commercia usu ad Transpadanos homines foret devoluta,

RCNH LMG(*B*) *SAP*

v. 3 ut elephantis *cf. Dicuil* 7, 35 *v.* 10 crystallum dat et s. *compilavit Isidorus* 14, 4, 4.

---

1 recedens] repedet *SA* 2 pasci] quasi *Dic.* gangauia] gangalia *C*, gangraina *H*[a], grauia *Dic.*; Scadinavia *Plinius; eadem videtur esse* Codannouia *Melae* (*Vat.*) 3, 6, 6 e (*om. M*) regione] regionis *Dic.* 3 mittit] *rel. et Dic.*, emittit *LGP* alces et *RCNH Dic.*, alces sed *LMGP*, alce et *SA* cuius] *LMGP*, cui *RCNHSA Dic.* suffragines] *NLMGAP Dic. cum Plinio*, suffragiones *RCHS* elefanti *R* 4 cubant *RCNH Dic.*, cubitat *SAP*[2] somnulenta *RC*, somnolenta *N Dic.* (*Dr.*, somnolentum *Par.*), sonnulentas *H* 5 prope] ad prope *MGBSAP* casuram] *RC*[1]*GSAP Dic.*, casura *C*[2]*HL*, casurum *N* (?) 6 flumentis *S*, fulcimentis *HA* innitur *C*[1], nititur *Dic.* runam *N* alioquin] *rel. et Dic.*, alioqui *L* 8 de g. i.] *III* (*SAP*), g. i. *I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*), germanicarum insularum *Dic.* gangauia] gangauiam *M*, candauia *RCNH Dic.* (*sic* [*non* candinauia] *Dresd.*, scandauia *Par.*) 10 glaesaria] *A*, glesaria *plerique*, glessaria *N* quod sucinum (signum *H*) *om. N* 11 germanici *P* gentiles *S* uocat *R* glaesum] *NLMSP*, glesum *RCGA*, clesum *H* qualiter *RC*[1] summatini *A* 12 caesare omnes] caes. omnis *R*, caesonis *NH* ora *N* 14 sucum] sucinum *A* de nom. capessas (-sans *H*) qu.] de significatione nominis capessas (*om. A*) *SAP* 15 pinum (pino *N*) uero] uerum *P* sit gignitum] *RCNHLM*, sit genitum *GB*, profluit *P*, gignitum (pignitum *A*) profluit *SA* si] ipsi *LMG* iusseris *HP* odori *S* indicauit *RCLMS* 16 scire] ire *L*[2]*SAP* padaneae] *RCNHSA*, pandaneae *LMG*, pandanae *P* flauisse *M* 17 babari *M*[a] 18 pannonia *H* deuoluta] delata *SA*

20, 11 quod ibi primum nostri viderant, ibi etiam natam putaverunt. munere PL.
Neronis principis adparatus omnis sucino inornatus est: ‖ nec diffi- PL. 37, 46
culter, cum per idem tempus tredecim milia librarum rex Germaniae
12 donum ei miserit. rude primum nascitur et corticosum, deinde in-
coctum adipe lactentis suis expolitur ad quem videmus nitorem.
13 ‖ pro facie habet nomina: melleum dicitur et Falernum, utrumqne de PL. 37, 47
similitudine aut vini aut utique mellis. ‖ in aperto est quod rapiat PL. 37, 48
folia, quod trahat paleas: ‖ quod vero medeatur multis vitalium in- PL. 37, 50
commodis, medentium docuit disciplina. ‖ et India habet sucinum, PL. 37, 36
sed Germania plurimum optimumque. quoniam ad insulam Glaesa-
riam veneramus, a sucino coeptum.
14 ‖ Nam in Germaniae continentibus gallaica reperitur, quam gem- PL. 37, 110
mam Arabicis anteponunt: vincit enim gratia. ‖ Arabes quidem dicunt PL. 37, 11
non alibi eam deprehendi quam in nidis avium quas melancoryphos
vocant: quod nullus recepit, ‖ cum apud Germaniae populos quamvis PL. 37, 110
rara in saxis tamen appareat. honore et pretio ad smaragdos viret
15 pallidum. ‖ nihil iucundius aurum decet. ‖ cerauniorum porro genera PL. 37, 11
diversa sunt. Germanicum candidum est: splendet tamen caerulo et si PL. 37, 13
sub divo habeas, fulgorem rapit siderum.
21, 1 ‖ Galliae inter Rhenum et Pyrenaeum, item inter Oceanum et PL. 4, 105
montes Cebennam ac Iuris porriguntur, ‖ praepinguibus glebis accom- IGN.

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 47) *inde a* 20 Galliae

v. 6 de similitudine — 8 paleas *compilavit Priscianus v.* 283. 284 § 14 *de gallaico compilavit Isidorus* 14, 4, 4. 16, 7, 10 § 15 *de ceraunio compilavit Isidorus* 14, 4, 4. 16, 13, 5 *v.* 21 praepinguibus — 99, 3 fontium *compilavit Isidorus* 14, 4, 25.

---

1 quod ibi] quod sibi *M* 2 nec indifficulter *RCNHSA* 4 dono *RCNHSA* miserat *L* 5 lactantis *GB* sui *H* ad] ad ius *N* 6 nomina melleum] *III* (*SA*), nomen amelleum *II* (*LMGP*), nomen amellum *I* (*RCNH*) falternum *RNH*, fatlernum *C* utrumque] *III* (*SAP*), utroque *RCNH*, utraque *II* (*LMG*) de sim.] dissim. *H* 7 uini] ini* *L*, uni *M* 8 medetur *A* 9 medicorum *H* disciplinam *R* et india] *III* (*SA*), india *reliqui* 10 ad *om.* R^1 glesariam *RNH* 11 ueneramus *om. A* a] ad *R* 12 gallaica] *LMGAP*, galliaca *S*, gallaicus *I* (*RCNH*) quem *P* 13 gratiam *P* 14 alibi] ibi *H* deprehensi] *III* (*SAP*), reprehendi *I* (*RCN*, repperiendi *H*) et *II* (*LMG*) quas] qua *R* melancoryfos *RN*, melancorifos *C*, melancoriphos *H*, melancorynfhos *S*, melancorinfos *A*, melanchorytos *P*, menalamchoritos *LMG* 15 recipit *RCNHSA* populus *NHM* 16 pareat *P* zmaragdos *NS*, smagrados *P* 17 cerauiornum *G* 18 caelo L^1, caeruulo M^a 19 dio *M* sidera *N* 20 inter] iter *N* pyrenum *A* item] * it *L* 21 cebennam] *RCNSAPLeid.*, cebanam [*H*], gebennam *LMG* iuris] *LMGSAP*, iures *RCN***H* praep. gl.] felices gl. praep. *SAP*

IGN. modae proventibus fructuariis, pleraeque consitae vitibus et arbustis,
*omni ad usum animantium fetu beatissimae, riguae aquis fluminum
30, 13 et fontium, sed fontaneis interdum sacris et vaporantibus. ‖ infaman-
tur ritu incolarum, qui ut aiunt (veri enim periculum non ad me
IGN. recipio) iniuria religionis humanis litant hostiis. ‖ ex isto sinu quo-
PL. 3, 138 quo orbis velis exeas: in Hispanias et in Italiam terra marique: in
Africam mari tantum: si Thracia sit petenda, excipit ager Raeticus **21,** 2
PL. 3, 146. 147 optimus et ferax, inde Noricus frigidus et parcius fructuosus, tum Pan- 3
nonia viro fortis et solo laeta, deinde Moesiae, quas maiores nostri
PL. 3, 149 iure Cereris horreum nominabant. in quarum parte quae Pontica est 4
PL. 2, 235 apparet herba, qua inficitur oleum quod vocant Medicum: hoc ad in-
cendium excitatum si obruere aqua gestias, ardet magis nec alio so-
pitur quam iactu pulveris.
SOL. ‖ Finis erat orbis ora Gallici litoris, nisi Brittania insula non **22,** 1

RCNH LMG(B) SAP et inde a 14 finis *cod.* 24; *Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 3 uaporantibus *et* (*p.* 36) *inde a* 14 finis

v. 7 ager Raeticus — 10 nominabant *compilavit Isidorus* 14, 4, 5. 16 *v.* 11 herba — 13 pulveris *compilavit Priscianus v.* 316—320; *similia Ammianus* 23, 6, 37 *v.* 14 finis erat — 100, 1 mereretur *affert Heiricus in miraculis S. Germani c.* 80 (*acta sanct. Iul. vol.* 7 *p.* 272) *v.* 14 finis erat — 100, 2 detinet *affert Dicuil* 8, 21; *compilavit Beda hist. eccl.* 1, 1.

1 prouenientibus *S* fluctuariis *LP* pleraque *LM,* pleneque RC^1 (?) 2 omni] *Salmasius,* omnia *libri* beatissima fetu *A* rigua *S* 3 uaporantibus] calentibus *SA* 4 ritu] moribus SAP^2 *ante* infamantur (P^2) *vel post* aiunt (*SA*) *ins.* detestabili sacrorum ritu SAP^2 uiri *L*, uir *M* 5 sino *M* quoquo (quoque *RH*) orbis] quaqua parte P^2, quaqua parte orbe *SA* 6 hispaniis *LH*, hispanas *G* maque M^a in *om. A* 7 affrica *H* petenda] potenda *S* rheticus *RC*, creticus *LMGP* 8 optimus et ferax (opt. et f. *om.* P^2) inde noricus frigidus et parcius fructuosus] $RCNHLMGP^2$, bonus frugibus brigantino lacu nobilis inde noricus qua subducitur a iugis (iuguis *S*) alpium admodum laetus P^1 *et ita, sed pro* bonus frugibus *habens* frigidus et parum fructuosus, *S, item, sed post* noricus *collocatis verbis* frig. et parcius fruct., *A;* Noricus ager frigidus et parcius fructuosus: post quem Raeticus frugibus ferax *Isidorus* tum (tunc *C*) pannonia (pannonio *N*) uiro fortis et solo (sola *M*) laeta (ileta *H*)] $RCNHLMGP^2$ *cum Isidoro*, dehinc pannoniae uiro (uiros *A*) fortes (fortis *S*) solo plano ubertoque (*sic*) *SA*, dehinc pannonia solo plano uberique P^1 9 deinde] $RCHLMGP^2$, deind *N*, drauo sauoque inclutis amnibus circumfluae (-flua *P*) mox SAP^1; *Isidorus quae habet interpolatis his similia:* duobus satis acribus fluviis Dravo Savoque vallata *non ex Solino sumpsit, sed ex Floro* 2, 24 (4, 12): Pannonii duobus acribus fluviis Dravo Savoque vallantur 10 ceteris P^1 nominabat M^a 11 incendium] cendium *N* 12 excitandum *SA* abruere *R* gestias] nitaris *SA* aliu *N* sipitur *G*, sopitus *S* 13 iactu] iam iactu *G* 14 in *ante* britt. *ins.* P^1 brittania] *RCN* (*hic* brittanea) *LMG Dic. Leid. omnes semper*, brittannia *A plerumque*, britannia [*H*]*SP semper* non (*om. A Dic.*) qualibet] singulari *Heiricus*

qualibet amplitudine nomen paene orbis alterius mereretur: ‖ octin- PL. 4, 1
genta enim et amplius milia passuum longa detinet, ‖ ita ut eam in IGN.
Calidonicum usque angulum metiamur. in quo recessu Ulixem Ca-
lidoniae adpulsum manifestat ara Graecis litteris scripta [votum].
22, 2 Multis insulis nec ignobilibus circumdatur. ‖ quarum Hibernia ei MEL. 3,
proximat magnitudine, inhumana incolarum ritu aspero, alias ita pa-
bulosa, ut pecua, nisi interdum a pastibus arceantur, ad periculum
3 agat satias. ‖ illic nullus anguis, avis rara, gens inhospita et belli- IGN.
cosa. sanguine interemptorum hausto prius victores vultus suos ob-
4 (6) linunt. fas ac nefas eodem loco ducunt. apis nusquam: advectum
inde pulverem seu lapillos si quis sparserit inter alvearia, examina
5 (7) favos deserent. sed mare quod inter hanc et Brittaniam interluit un-
dosum inquietumque toto in anno nonnisi pauculis diebus est naviga-
6 (8) bile ‖ idque in centum viginti milia passuum latitudinis diffundi qui PL. 4, 1

RCNH LMG(B) SAP cod. 24; *Anon. Leid. (l. c.) ad* 3 metiamur *et inde a* 5 multis *v.* 5 multis — 6 magnitudine *affert Dicuil* 8, 22 *v.* 6 alias — 8 agat *affert Dicuil l. c.; v.* 6 ita pabulosa — 8 satias *Priscianus inst.* 6, 15 *v.* 8 illic n. a. a. r. *compilavit Isidorus* 14, 6, 6 *v.* 10 apis — 12 deserent *compilavit Isidorus* 14, 6, 6 *v.* 12 sed mare — 14 diffundi *affert Dicuil* 8, 22; *v.* 14 idque — 101, 1 aestimarunt *Aldhelmus p.* 323 *Giles.*

---

1 alt. orb. *A* octingentis et a. milibus p. *SAP* 2 longa det.] longa (longe *S*) porrigitur *SA*, in longitudine detinet in latitudine cc[ta] *alienis adsumptis Dicuil* 3 calydonicum *RNH*, calidomicum *S* metimur *M*[a], metiatur *H*[a] ulixen *CH* calydoniae *RN*, calidonia *H* 4 manifestat ara] *P coniectura puto*, manifestatur a *plerique*, manifestat a *M*, manifestant * * * 24, manifestat *L*[2] scripta uotum (uota *C*[2])] scriptura ueterum *N*[2], scr * * * * * * (scripta *m.* 2) uatum 24: uotum *delendum* 5 ignobilius *C* 6 inc. rutu *G*, ritu inc. *SAP* hbernia (y *superscr.*) *R* ei] et *RC*[1] (?(proxima 24 magnitudinem *R* alias] alia *R*, alioqui *P*[1] pabuloso [*H*] 7 pecua] [*H*]*LMGSAP Priscianus*, pecunia *RCN et sic* 24[1] (pecu * * *) *et* (*superscr.* pecora) *Anon. Leid.*, pecora *Dic.* nisi] ibi nisi *SAP* interdum] i. aestate *SA* acceantur *Dic.* (*Dr.*), arceatur 24 pastoribus [*H*] ad] in *SA* 8 saties *A*, satietas *Prisciani libri* anguis] sangus *N* 9 sanguinem *M* interemptorum] in tempore [*H*] uultos *M* obliniunt *S* 10 ac] et [*H*] loco] animo *SA* 11 *inter* ducunt *et* apis *inserunt* puerpera . . . . nitela *SAP* (*v. app. et praef.*) apis (apes *C*[2][*H*]*GB*, aspi *N*) nusquam (numquam *RCGB*)] interea apes non habent *SAP*[1]*:* apis nulla *Isidorus* 10. 11 aduecto inde seu puluere seu lapillo si quid sparseris *SAP*[1]*;* ut advectos inde pulveres sive lapillos si quis alibi sparserit *Isidorus* albaria *R*, aluaria *N* 12 deserent] deserunt *LMGP* sed *om. SAP* inter hanc] *reliqui et Dic.*, hiberniam (hyb- *A*, ib- *S*) *SAP* 13 nonnisi] *RCNSAP*[2] *Dic.*, nisi **HLMGP*[1] paucis [*H*], aestiuis *P*[2], aestiuis pauculis *SA* 13. 14 diebus (dibus *R*) est nauigabile idque (itaque **H*) in centum xx (xxx *Plinius*) milia passuum latitudinis (lat. *om. Aldhelmus*) diffundi

IGN. fidem ad verum ratiocinati sunt aestimarunt. ‖ Siluram quoque insulam ab ora quam gens Brittana Dumnonii tenent turbidum fretum distinguit. cuius homines etiamnunc custodiunt morem vetustum: nummum refutant: dant res et accipiunt: mutationibus necessaria potius quam pretiis parant: deos percolunt: scientiam futurorum pariter viri ac feminae ostentant. at Tanatus insula adspiratur freto Gallico, a Brittaniae continente aestuario tenui separata, felix frumentariis campis et gleba uberi, nec tantum sibi verum et aliis salubris locis: nam cum ipsa nullo serpatur angue, asportata inde terra quoquo gentium invecta sit angues necat. 22,7 (9) 8 (10)

. 4, 103. 104 ‖ Multae et aliae circa Brittaniam insulae, ‖ e quibus Thyle ul- 9 (11)

RCNH LMG(B) SAP cod. 24; *Anon. Leid.* (*l. c.*)

v. 6 Tanatus — 10 necat *compilavit Isidorus* 14, 6, 3; *cf. Beda hist. eccl.* 1, 1 *v.* 11 Thyle — 102, 3 concretum mare *compilavit Isidorus* 14, 6, 4; *v.* 11 Thyle — 102, 2 nullus dies *affert Dicuil* 7, 10.

(diffunditur *Dic.*)] *RCN*H Dicuil*, *item inde ab* idque *Aldhelmus*, diebus nauigatur (d. est nauigabile P^1). nauigant autem (enim *A*) uimineis alueis, quos circumdant ambitione tergorum bubulorum (bubalorum *A*). quantocumque tempore cursus tenebit nauigantes escis abstinent. freti latitudinem in cxx milia passuum diffundi *SAP*, diebus est nauigabile. nauigant .... abstinent freti latitudine (-dine * *L*) idque in cxx mil. passuum latitudinis diffundi *LMG*. *Vide praef. et appendicem*

1 ad uerum] aduersum *R* 24, aduenarum *Aldhelmus*, ad fidem L^2 rationati **H* aestimauerunt *M*HS Aldh.* siluram (silura *R*, silvestram *Anon. Leid.*) q. i.] sillinas q. insulas *III* (*SAP²*): *Solinus male accepit locum Plinii modo adhibitum:* super eam (*Britanniam*) haec (*Hibernia*) sita abest brevissimo transitu a Silurum gente, *interpolator autem cogitavit de insulis Sillinis* xxx m. p. (*hodie Scilly islands*), *quas eodem fere nomine* (Sylina insula) *appellat Sulpicius Severus hist. sacr.* 2, 51 *quaeque vere fuerunt e regione Dumnoniorum* 2 qua [*H*] brittanna *N*, britamna *S*, brittania *RC* 24, britannica [*H*], brittannicam *Leid.* dumnoni tenent *RCN* 24 *ut coniecit Salmasius*, dum non tenent (tepen *S*) L^1*MGBS*, dudum non tenent L^2*P*, dum nunc tenet *A*, detinet [*H*], tenet *Leid.* turbidum fretum] turbidus sinus SAP^2 3 distinguet *NLS*, distinguent *M*, distinat P^2 homines etiamnunc (num RP^1 24, nu * * *L*) custodiunt] etiam homines * * * num cust. *N*, non custodiunt etiam *S* morem] mores *M*, *om.* [*H*] 4 mutuationibus [H^b] necessari *N* 6 uiuiri *G*, uir [*H*] ac] et *A* ostentat *L*, ostendant *S* at tanatus] ad (at *SA*) tanatis *III* (*SAP*) *cum indice M* (tanatis), ad (at *NH* 24) tanus *RCNH* 24, ad (at *M*) canus (canum *G*) *LM* (*in textu*) *G:* Tanatos *Isidorus*, Thanetos *Beda hist. eccl.* 1, 25, *hodie* Thanet adspiratur] adpiratur *N*, adluitur SAP^2 freto (fretu [*H*]) gall.] g. fr. *S* 7 continenti [*H*] aestuario] euripo P^2 tenuis *S* reparata [*H*] frumentarius *G* 8 et *om. SA* sibi] *LMGP*, soli *R Leid.*, soli sibi *N*[*H*]*SA*, sibi soli *C*, suis 24 9 nullo serp. (separatur [*H*]) a.] serpentes nesciat *SA* quoque *S*, quaque *A* anguis *N* 11 circum *SP* e *om.* **H* thile *CDic.*

tima, in qua aestivo solstitio sole de cancri sidere faciente transitum PL.
nox nulla: brumali solstitio perinde nullus dies. ultra Thylen accipimus pigrum et concretum mare.
22, 10 (18) ‖ Circuitus Brittaniae quadragies octies septuaginta quinque milia PL. 4, 1
sunt. ‖ in quo spatio magna et multa flumina, fontes calidi opiparo IGN.
exculti apparatu ad usus mortalium: quibus fontibus praesul est Minervae numen, in cuius aede perpetui ignes numquam canescunt in
11 (19) favillas, sed ubi ignis tabuit vertit in globos saxeos. praeterea, ut taceam metallorum largam variamque copiam quibus Brittaniae solum undique generum pollet venis locupletibus, gagates hic plurimus optimusque est lapis: ‖ si decorem requiras, nigrogemmeus: si natu- PL. 36, 1
ram, aqua ardet, oleo restinguitur: ‖ si potestatem, attritu calefactus IGN.
12 (20) adplicita detinet atque sucinum. regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarum figuras iam inde a pueris variae ani-

RCNH LMG(*B deficiens post c.* 22, 10) *SAP cod.* 24; *Anon. Leid.* (*l. c.*)
v. 4 circuitus — 5 sunt *affert Dicuil* 8, 2, 23; *v.* 4 circuitus — 11 lapis *compilavit Isidorus* 14, 6, 2; *cf. Beda hist. eccl.* 1, 1 *v.* 10 gagates — 13 sucinum *compilarunt Priscianus v.* 581—584 *et Isidorus* 16, 4, 3, *quamquam hic magis pendet ex Plinio et quibusdam ex Isidoro adiectis Beda hist. eccl.* 1, 1.

---

1 sidero *G* 1—3 faciente transitum (-tu *R*) nox nulla brumali solstitio (solistitio 24) perinde nullus dies (*sic Dic.*, d. n. *RCN* **H* 24) ultra thylen (thilen *C*) accipimus (accepimus [*H*]) pigrum et concretum mare] *RCN* **H* 24 *Dic.*, faciente transitum nox nulla brumali (brumalis *Q*, brumari *G*) solstitio perinde nullus dies ultra thylen acc. pigrum esse (*post* mare *P*²) et concr. mare nullus ut ortus iunctus sit occasui (*ins.* a calidoniae . . . matrimonium nulli, *v. app.*) circuitus *LGQ*¹*P*², faciente nullus ut hortus iunctus sit occasui (*ins.* a calydoniae . . . . matrimonium nulli, *v. app.*) transitum nox paene nulla brumali solstitio perinde (nullus *om.*) dies ultra thylen acc. pigrum esse et concr. mare *M*, faciente transitum nox paene nulla brumali solstitio dies adeo conductus ut ortus iunctus (coniunctus *A*) sit et occasus (*ins.* a calidoniae . . . . matrimonium nulli, *v. app.*) ultra thylen accipimus (*om. P*¹) pigrum et concr. mare (esse *add. P*) *SAP*¹*Q*² 4 circumitus *S* milia sunt] milia 24, m. passuum *SA*, m. p. sunt *P* 5 magna] sunt magna *SA*, magna ibi *P* flumina] fl. sunt [*H*] opiparet *S* 6 ex(s)culpti *RCNLMGAP Leid.* 24 adparatus *RC*¹*N*[*H*]*SA*, adparatos *Leid.*, apparati 24 fontibus *om. SA* praesule *S* minerua *A* 7 nomen *H*ᵃ*MS* casiescunt *S*, cassescunt *MP*² 8 uertitur *GBP*² 24 *Leid.* globus *N* ut] in [*H*], aut *M*ᵃ 10 undique] mundique [*H*], *om. Leid.* uenis *om. G* primus *C*ᵃ 11 est *om. SA* decorem] faciem *SAP*² gemmeus] lucidus *SAP*² *ante* si (*om. S*) naturam *ins.* si qualitatem nullius (nullus *S*) fere ponderis *SAP*² si naturam . . . 12 attritu *om.* [*H*] 12 aqua] quam *R* restringuitur *P*, exstinguitur *RC* adtritus *RC*¹ 13 adpliciata detineat *M* atque] aqu(a)e *LM*, aeque *GB*: aeque ut *Beda*: ceu succina *Priscianus* 14 *post* sucinum *ins.* si beneficium ydropis morbus illam portantibus beneficium praestat [*H*] figuras] figuris **H*: *fortasse delendum;* figuratores *Kübler*

IGN. malium effigies incorporantur, inscriptisque visceribus hominis in-
cremento pigmenti notae crescunt: nec quicquam mage patientiae
loco nationes ferae ducunt, quam ut per memores cicatrices pluri-
mum fuci artus bibant.
EL. 2, 6, 2 ‖ Reversos ad continentem res Hispanienses vocant. terrarum **23**, 1
plaga conparanda optimis, nulli posthabenda frugis et soli copia, sive
vinearum proventus respicere sive arborarios velis. omni materia 2
affluit, quaecumque aut pretio ambitiosa est aut usu necessaria.
argentum vel aurum requiras, habet: ferrariis numquam deficit: non
MEL. 2, 6, 3 SOL. cedit vitibus, vincit olea. ‖ dividua est provinciis tribus, ‖ secundo 3
MEL. 2, 6, 2 Punico bello nostra facta. ‖ nihil in ea otiosum, nihil sterile: quic-
quid cuiuscumque modi negat messem, viget pabulis: etiam quae
arida sunt, ab sterilitate rudentum materias nauticis subministrant.
f. PL. 31, 80 PL. 33, 114 non coquunt ibi sales, sed effodiunt. ‖ depurgant in minium nitellas 4
L. 9, 141. 16, 32. 22, 3 (?) pulveris. ‖ fucant vellera, ut ad ruborem merum depotent cocci
venenum.
PL. 4, 113 ‖ In Lusitania promunturium est quod Artabrum alii, alii Olisi- 5
PL. 4, 114 ponense dicunt. hoc caelum terras maria distinguit: ‖ terris His-

RCNH LMG SAP et ad 4 *bibant cod.* 24; *Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 4 bibant *et* (*p.* 45) 5 terrarum — 10 olea *et* 11 nihil — 14 effodiunt

c. 23 § 1—4 *compilavit Capella* 6, 627; *simillima Iustinus* 44, 1 *v.* 17 in Lusitania — 18 distinguit *compilarunt Capella* 6, 629 *et Isidorus* 15, 1, 70.

---

1 homines *RCN*[*H*] 24 2 pigmenti] *L²SAP*, pigmentis *RCN*HL¹M* 24, figmentis *GB* mage] *RGBP* 24 *Leid.*, magn(a)e *CN*[*H*]*MSA*, mag • *L* patientiae *ante* magne *A* 3 ferae] federe *R* dicunt *L* cicaces *R* 4 fuci] fugi *RC* 24, suci [*H*] 5 reuersos] *RCN*, reuersus *LMGSP*, reuersum *A*, rursus *H* continem *G* hisp. res *H* 6 plagam *S* nullis *M* post] potest *G* fr. et soli (sola *M*) copia] frugum copia et soli (sole *A*) ubere *SAP¹* 7 uinearum] uenarum *Leid.* prouentu *R* uelis] malis *SA* 8 quaeque *Nᵃ* aut] a *M*, *inc. L¹* ambitiosa] cara *SAP²* necessaria est *S* 9 requiras] si quaeras [*H*] ferrariis — 10 uitibus *om. P* deficit] *RCNᵇ*HA*, defecit *NᵃLMGS* non] nec *LMG* 10 olea] oleas *LMGP²*, oleo [*H*] 11 otiosum] tiosum *Rᵃ* quicquid] nec qu. [*H*] 12 cuiuscumque] cuiusque *Cᵃ*, cuius cuiuscumque *G* pabulo *SAP* 13 ab sterilitate] *LMGP*, a sterelitate *RCN*H*, ac sterilia *SA* materiem *SA* subministrent *P¹*, summistrant [*H*] 14 coquunt] [*H*] *SA*, cocunt *P²*, cogunt *RCNLMGP¹*, cognouit *Leid.* ales [*H*] depurgati *C*, depurgatur *RN*, depungatur *H* in minium] *I* (*RCN*) *III* (*SAP*), inminiunt *M*, in minium imminuunt (inminiunt *G*) *II* (*LG*)*H* 15 fugant *RN* ad *om. A* merum] inaerum *G* depotent] *RCNS*, deputent *LMGAP*, donent *H* cocei *H* 17 lusitania (-na *P*) hispania *SAP* quod *om. RCNH* alii alii] *III* (*SAP*), alii *I* (*RCNH*) *II* (*LMG*) olissiponense *RCN*, olisponense *S* 18 terras (terra *G*) maria] terra marias *N* a terris *H*

paniae latus finit: caelum et maria hoc modo dividit, quod a cir- PL.
cuitu eius incipiunt Oceanus Gallicus et frons septentrionalis, Oceano
23, 6 Atlantico et occasu terminatis. ‖ ibi oppidum Olisipone Ulixi conditum: IGN.
‖ ibi Tagus flumen. Tagum ob harenas auriferas ceteris praetule- PL. 4, 115
7 runt. ‖ in proximis Olisiponis equae lasciviunt mira fecunditate: nam PL. 4, 116.
aspiratae favonii vento concipiunt et sitientes viros aurarum spiritu 8, 166
8 maritantur. ‖ Hiberus amnis toti Hispaniae nomen dedit, ‖ Baetis pro- PL. 3, 21. 7
vinciae: uterque nobilis. ‖ Carthaginem apud Hiberos, quae mox PL. 3, 21. 19
colonia facta est, Poeni condiderunt, Tarraconem Scipiones: ideo
caput est provinciae Tarraconensis.
9 ‖ Lusitanum litus floret gemma ceraunio plurimum, quod etiam IGN. *cf.* PL.
Indicis praeferunt: huius ceraunii color est e pyropo: qualitas igni 37, 97. 92
probatur: quem si sine detrimento sui perferat, adversum vim fulgurum
creditur opitulari.
10 ‖ Cassiterides insulae spectant adversum Celtiberiae latus, plumbi PL. 4, 119
fertiles: et tres Fortunatae, e quibus solum vocabulum signandum fuit. PL. 3, 76
11 ‖ Ebusus quae a Dianio abest septingenta stadia, ‖ serpentem non habet: PL. 3, 78 *cf.* 35, 202

RCNH LMG SAP
v. 3 ibi — conditum *compilarunt Capella* 6, 629 *et Isidorus* 15, 1, 70 *v.* 4 Tagum — praetulerunt *compilarunt Capella* 6, 628 *et Isidorus* 13, 21, 33 *v.* 5 in proximis — 7 maritantur *compilavit Capella* 6, 629 *et Isidorus* 9, 5, 25 *v.* 7 Hiberus — dedit *compilavit Isidorus* 13, 21, 31. 34; *cf. Capella* 6, 627 *v.* 8 Carthaginem — 10 Tarraconensis *compilarunt Capella* 6, 627 *et Isidorus* 15, 1, 65. 67 *v.* 11 Lusitanum — 14 opitulari *compilavit Isidorus* 16, 13, 5 *v.* 17 Ebusus — 105, 2 anguibus *compilavit Isidorus* 14, 6, 43.

---

1 a *om. SA* 2 oceani *C* frons] *RCNSAP*[2] *cum Plinio et Capella* (facies), fons *HLGP*[1] occasum *H*, occaso *L*, occasio *M* 3 terminatus *GP*[2] olisiponeo *M* ulixe *A*, ulexi *M* 4 tagus flumen *om. RCNH* aure * as *G* ceteris] ceteri *H*, ceteris (ibi *ins. P*) amnibus *SAP* 5 olisinponis *S* 6 a(d)spiratae fauonii (*SA*[b], fabonii *R*, faboni * *C*[2], fauoniis *NHA*[a]) uento] *RCNHSA*, aspirante fabonio (fabono *P*[1]) uento *LMGP* 7 marizantur *G* hiberus] iberus *H et sic fere deinceps*, hyberis *A* beatis *HS* 8 utraeque nobiles *G* mox] mox ex *M* 9 tarraconem (tarragonen *L*, carragonen *M*, terraconem *CH*[a]*A*, terragonen *G*) scipiones (-nis *S*) ideo caput est (e. c. *N*[2]*SAP*) prouinciae *om. N*[1] 10 terraconensis *CA* 11 usitanum *P* floret] pollet *SA* 12 indices *S* ceranni *LMG* 13 promatur *P*[1] si *om. H* sinoe *L* aduersus *RCNHSA* uim fulgurum] uim fulgorem *MS*, fulgura *G* 15 casiterides *N*, cassitedes *H*[a] insulae] singulae *RNH* (*non C*) aduersus *RCNHSA* 16 tres] tre *P*[1] fortunatae] *III* (*SAP*) *cum Plinio*, fortunae *RCNHLMG* e] de *N*(?)*SAP* solus *S* uocamen *SA* 17 *post* ebusus *ins.* e balearibus *SAP* dianio] *RCNH cum Isidoro:* Zanio (Diania *Plinius*), diano *LMG*, chanio *P*, chiano *A*, diano achanio *S* septinta *C*[1], septuaginta *S cum Isidoro* habent *M*

PL. 3, 76 utpote cuius terra serpentes fuget. ‖ Colubraria quae Sucronem versus
PL. 3, 77. 78 est feta est anguibus. ‖ Bocchoris regnum Baleares fuerunt, ‖ usque **23**, 12
L. 4, 119 ad eversionem frugum cuniculis animalibus quondam copiosae. ‖ in
capite Baeticae, ubi extremus est noti orbis terminus, insula a con-
L. 4, 120 tinenti septingentis pedibus separatur, ‖ quam Tyrii a Rubro profecti
mari Erythream, Poeni lingua sua Gadir, id est saepem nominaverunt.
in hac Geryonem aevum agitavisse plurimis monumentis probatur,
tametsi quidam putent Herculem boves ex alia insula abduxisse, quae
Lusitaniam contuetur.
PL. 3, 3 ‖ Sed Gaditanum fretum, a Gadibus dictum, Atlanticos aestus in 13
IGN. nostrum mare discidio inmittit orbis. nam Oceanus, ‖ quem Graii
L. 3, 3. 4 sic nominant de celeritate, ‖ ab occasu solis inrumpens laevo latere
Europam radit, Africam dextero, scissisque Calpe et Abinna montibus
quos dicunt columnas Herculis, inter Mauros funditur et Hispaniam:
ac freto isti, cuius quindecim milia passuum efficit longitudo, latitudo 14
vix septem, quodam ostio aperit limen interni aequoris, mixtus mediter-
PL. 3, 74 raneis sinibus, quos ad usque orientem propellit. ‖ horum qui His-

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*p.* 11) *a* 10 Atlanticos
v. 3 in capite — 6 nominaverunt *compilavit Isidorus* 14, 6, 7 *cf.* 15, 1, 29
v. 10 Gaditanum — 16 aequoris *refert Dicuil* 8, 18 *v.* 10 G. fr. a G. d. *repetit Isidorus* 13, 15, 2 *v.* 10 Atlanticos — 11 orbis *compilavit Isidorus* 14, 6, 7 *v.* 11 quem — 12 celeritate *compilavit Isidorus* 13, 15, 1 (*verba* sive . . . currat *om. codd. quidam boni*) *v.* 15 freto — 16 aequoris *compilavit idem* 13, 15, 2 *v.* 17 horum — 106, 17 partium *compilavit aliis aliunde adscitis Isidorus* 13, 16, 2—9.

---

1 serpentem *H* fugat *HA* colubraria] *GSAP*, colobraria *RCNH*, colubra *LM* quae *om. SP* sucrone *H* 2 est *om. L²SAP* feta] facta *G*: Colubrariae (terra serpentes) parit *Plinius*, freta (*codd.*, referta *edd.*) *Isidorus* hocchoris *R* ualearis *RC¹*(?) 3 uersionem *HLMG* frigum *A* quondam *om. A* 4 biticae *G*, boetiae *A* a *om. NHLMGS* 5 pedibus] passibus *SA contra Plinium:* centum viginti passibus *Isidorus* tyri *H*, tiri *R* ad rubrum *R*, adlubro *S*, adrubo *N* 6 mare *R* erithream *RC*, aerithream *L*, aerithrea *G*, erinthream *NHS*, erintream *A*, aerit^h^ran *P* linguam *N* gaddir *H*, gadis *SA* saepem] sepe *RCN*, uii *LMGP²* nominauerint *RCNM* 7 geryonem] *NMGP¹*, gerionem *CLA*, gerionen *P²*, geriogerionem *S*, regionem *R*, regione *H* monimentis *HAP²* 8 ex illa ins. boues *H* adduxisse *N*, aduexisse *SAP²* 9 lusitania *R* 10 sed] et *R* graditanum *S*, gadrenum *A* gaditibus *L*, gadibus insulis *Dic.* athlanticos *R¹C*, at(h)lanticus *R²*HLMGSAPDic.*, adlaticus *N* 11 nostrum *om. A* discidio] *CLMP*, discidium *RN*HGSA Dic.* orb. inm. *SAP* nam] nom *Dic.* (*Dr.*) quam *LM* grai(i) *reliqui et Dic.*, greci [*H*] 12 de] a *SA* 13 dextera *L*, dextro *S* 14 quos] *rel. et Dic.*, quas *LMG* dicunt *om.*, *superscr. m.* 2 al. sunt columne *R* maurus *M* 15 cuis *S* latitudo *om. C¹* 16 mistus *M*

panias perfundit, Hibericus fertur et Balearicus: qui Narbonensem PL.
provinciam, Gallicus: mox Ligusticus: ‖ ab eo ad Siciliam Tuscus, PL. 3, 7
quem Graeci Ionium vel Tyrrhenum, Itali inferum vocitant: a Sicilia
23, 15 Cretam usque Siculus: inde Creticus, ‖ qui in Pamphyliam et Aegyp- IGN.
tum pertendit: quae aquarum moles torto in septentrionem prius
latere, anfractibus magnis iuxta Graecias et Hillyricum per Helles-
pontum in angustias stringitur Propontidis: quae Propontis Europam *cf.* PL. (
16 Asiamque discriminans ad Maeotidem pervenit. causas nominum non
uniformis dedit ratio. Asiaticum et Phoenicum a provinciis dictum:
ab insulis Carpathium Aegaeum Icarium Balearicum Cyprium: a *cf.* PL. 4
gentibus Ausonium Dalmaticum Ligusticum Tuscum: ab oppidis 51. 6
Adriaticum Argolicum Corinthium Tyrium: a casibus hominum Myr-
toum vel Hellespontum: a memoria regis Ionium: a bovis transitu *cf.* PL. (
vel angustiis etiam meatibus boum perviis Bosphoros: a moribus acco- *cf.* PL. (
larum Euxinus, Axinos ante appellatus: ab ordine fluenti Propontis.
Aegyptium pelagus Asiae datur, Gallicum Europae, Africum Libyae:
17 his ut quaeque proxima sunt venerunt in partes partium. haec in
gremiis terrarum. oras autem extimas Oceanus amplectitur, qui a
litoribus suis Arabicus Persicus Indicus Eous Sericus Hyrcanus Cas-

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*l. c.*) *ad* 17 partium *et* (*p.* 14) 18 a litoribus suis

v. 19 Hyrcanus — 107, 1 Atlanticus *adhibuit Isidorus* 13, 15, 2.

1 baliaricus *RC* qui in arb. *N* 2 eo] eos *M* 3 quem *om.* C^a graeci *om.* [*H*] tonium *R*, onium *S* tyrherenum *S* uocitant] uocant *SAPLeid.* silicia *S* 4 certam *L* usque] musque *G*, tenus *SA* inde creticus *bis* C^1 qui in *om.* [*H*] paphiliam *G* aegyptum pertendit] *reliqui cum Isidoro*, aegyptium pertenditur mare (m. p. *A*) *SAP* 5 mole orto *L* septemtrio *G* 6 hylliricum *LAP*, hilliricum *MG*, illyricum *N*, ylliricum *C*, illirycum *RS*, illiricum **H* 7 propontibus [*H*] 8 causam *RCN***HA* non uniformis] non ut uniformis *N*, formis (*om.* non uni) *S* 9 asiadicum *S* 10 carphatium *RCNM*, carpadium *S* egeam [*H*] baliaricum *RC* cyprium (*RCNMG cum Isidoro*, cypricum *LSAP*) a gent. a. dalmaticum (dalmacum *S*) lig. *om.* **H* 12 hadriaticum *R solus* cor. arg. *RC* myrtoum] *P Leid.*, murtoum *C*, mortuum *RN*, myrteum *A cum Isidoro*, mirteum [*H*], mysteum *S*, mirticum *LMG* 13 uel *om.* *P* hellespontus *P* a boriis [*H*], ab eius *M* transitum *A* 14 angustiis] *SP*, angustis *reliqui* peruiis] uiis *S* bosphoros] *CLGAP Leid.*, bosforus [*H*], bosporos *NS*, uosporus *R* 15 eusinus [*H*], luxinus *M* axinos] *RCN***H*. axinus *LP*, acsinus *SA*, ausinus *G*: acsenos *Isidorus* (*Voss.*) antea *G* fluente *SAP* 16 aegyptius *LMG* assie *R* 17 quaeque] que C^a proximi *M* uenerant *M* 18 gemiis *N* (?), geniis *M* estimas *RC* 19 arabricus *M* oeus *H* hircanius *LGP*, hyrcaniis *N*

IGN. pius Scythicus Germanicus Gallicus Atlanticus Libycus Aegyptius
dicitur. cuius accessus incrementa circa litora Indiae vehementissime **23**, 18
proruunt maximosque ibi exitus faciunt, sive quod *suspensius sustollatur vi caloris, seu quod in ea parte orbis et fontium et fluminum
IEL. 3, 1, 1 copia sit effusior. || dubitatur etiamnunc quibus ex causis intumescat 19
vel quatenus, cum superfluus sibi fuerit, rursus in se residat. nec
in obscuro est plura pro ingeniis disserentium potius quam pro veritatis fide expressa. sed omisso ancipiti concurrentium quaestionum
IEL. 3, 1, 2 has opiniones probatissimas invenimus. || physici aiunt mundum animal 20
esse eumque ex variis elementorum corporibus conglobatum moveri
spiritu regente: quae utraque diffusa per membra omnia aeternae
molis vigorem exerceant. sicut ergo in corporibus nostris commercia 21
sunt spiritalia, ita in profundis Oceani nares quasdam mundi constitutas, per quas emissi anhelitus vel reducti modo efflent maria, modo
revocent. at hi qui siderum sequuntur disciplinam contendunt meatus 22
istos commoveri lunae cursibus: adeo ut sic vicissitudines inter maciem aquarum et plenitudinem respiciant ad auctus eius vel eliquia. neque eodem semper tempore, sed prout illa aut mergatur aut surgat variant se alternantes recursus.
PL. 5, 2 || De Hispania excursus in Libyam: nam Baelone progressos, **24**, 1

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*p.* 4) 5 dubitatur — 19 recursus, *item* (*p.* 61) *inde a* 20 de hispania
v. 9 physici — 15 revocent *compilavit Solino citato Isidorus de nat. rer.* 40
v. 20 Baelone — 108, 3 Antaeus *ex Solino potius quam ex Plinio Capella* 6, 666; *cf. Isidorus* 15, 1, 74.

---

1 geramanicus *M* atlaticus *N* aegyptius] Aethiopicus *Salmasius*
2 accessu *H*, accensus *M* 3 maximusque *S* suspensius] *H coniectura opinor*, suspensius altius *RCNLMG*, suspensus altius *SAP* sustollit uis *H*
4 coloris H^a, caligoris *S* et font.] font. *LMG* 5 copiosa P^1 effusior *M* etiamnum *P* intumescat] int. oceanus *SAP* 6 superfluis *M* 7 obscura *G*
8 fides R^a omissa *M* anticipiti *A* 10 moueris *L* 11 spiritum *M* regente] RCN^aLG *Leid.*, regenti [*H*], regi mente N^bMSAP: anhelitune id suo mundus efficiat retractamque cum spiritu regerat undam undique *Mela;* moveri quodam spiritu *Isidorus, quorum neuter agnoscit verba* regi mente *ab loci sententia abhorrentia* 13 sunt *om.* [*H*] spiritualia [*H*] nares] mores R^1, *inde* mores quosdam m. spiritus constitutos per quos R^2 14 ahelitus *N*, anelitas *M* efflent] *RCNHSA cum Isidoro*, inflent *LMGP* 15 sequ. disc. sid. *SA* meatos R^1N, meat• *L* 16 sic] sit *S*, *om. P* uiuicissitudines *L* 17 actus *R* eloquia *R*, deliquia *A* 18 ilia *S* aut mergatur (mergantur *M*) a. s. uariant se] aut minuatur aut crescat uariari alt. SAP^1; ut illa surgit ac demergitur *Mela* 20 hispania] h. est *LP Leid.*, hispaniae *S* belone *RCSA*, belonem *N*, belonae P^1, bellonae $LMGP^2$ *Leid.*, bellone [*H*]: Baelone *Plinius*, Velonensis civitas *Capella* progressos] *P*, progressus *reliqui*

quod Baeticae oppidum est, ultra interiacens fretum trium et tri- PL.
ginta milium passuum Tingi excipit, Mauretaniae nunc colonia, sed
24, 2 cuius Antaeus primus auctor est. || porro quod in illo ambitu Aegyp- PL. 5, 1
tium finitur pelagus et Libycum incipit, placuit ut Africam Libyam
diceremus. || quidam tamen Libyam a Libya Epaphi filia, Africam IGN.
3 autem ab Afro Libyis Herculis filio potius dictam receperunt. || Lix PL. 5, 3
quoque colonia in eodem tractu constituta est, ubi Antaei regia, qui
implicandis explicandisque nexibus humi melius sciens, velut genitus
4 matre terra, ibidem Herculi victus est. nam de hortis Hesperi-
dum et pervigili dracone, ne famae licentia vulneretur fides, ratio
haec est. flexuoso meatu aestuarium e mari fertur adeo sinuosis
lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta ver-
5 tigine mentiatur: itaque quod hortos appellavere circumdat: unde
pomorum custodes interpretantes struxerunt iter ad mendacium fabu-
landi. sed haec insula, insinuata sinibus alvei recurrentis et in qui-
busdam aequoris spiris sita, praeter arbores oleastri similes et aram
sacram Herculi aliud nihil praefert quo propaget vetustatis memoriam.

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*l. c.*) *ad* 6 receperunt *et* (*p.* 39) *inde a* 9 nam

v. 5 quidam — filia *adhibuit Isidorus* 14, 5, 1 *v.* 5 Africam — 6 receperunt *compilavit Capella* 6, 667 *v.* 6 Lix — 9 victus est *compilavit adscitis Plinianis Isidorus* 15, 1, 74 *v.* 11 aestuarium — 12 vertigine mentiatur *compilavit Isidorus* 14, 6, 10.

---

1 ultra *om. M* intraiacens *A* trium et tricenta (trecenta *G*) *LG* 2 milia *H* tingui *M* mauretaniae] *hoc loco RNLP, reliqui et infra etiam illi fere* maurit- 3 prim. auct. ant. *SAP* illo] illo est *G* ambitu] ambi R^a aegyptum *L* 5 diceremus q. t. libyam (lybiam R^b, libya *N*)] libyam uocarent libyam (*om.* q. t.) **H, om.* R^a a (*om. N*) libya (libia *HSA*) epaphi (epan [*H*]) filia] *NHSA,* a libia (libie *L*, lybiae *M*) epaph (*vel* f)i filia *LPM,* libi epa filiam *C,* lybie pamphiliam *R: cf. Pausanias* 1, 44, 3 6 libyis] P^1, lybiis *LM,* libyae et GP^2, lybus *N*, lybis *R*, libis *CA*, liberis *S*, libe *Leid.*, libero [*H*]*:* ab Afro Libe Herculis filio *Capella* potius *om. RC* lix] R^b*CNHSAP*, lex *LMG*, l * * * * R^a*:* Lixos *Plinius*, Lisos *vel* Elissos *Capellae libri* 7 tracto *G* ibi *P* 8 melios *L* genitos *L* 9 mare *N* terra] terram *M*, *om. in sp. vac. H* hercule *RC*, ab hercule *A* uictus] dictus *R* horti *N* speridum *M* 10 et *om.* [*H*] peruigil *S* ne] cum *A*, *om. S* fama *A* fides] foedis *M* et ratio *SA* 11 aestuario in mare *LMGP;* affunditur aestuarium e mari flexuoso meatu *Plinius;* fertur enim ibi e mari aestuarium *Isidorus* (*cod. Voss.*) 12 lapsu *S* anguem *M* 13 hortus *M* 14 porum [*H*] custodes] custodem *SAP Leid.:* dracones custodiae instar *Plinius* interprecantes *G* instruxerunt *RCN*H* iter] inter *M* 15 sinuata *A* alue recurrentes R^1*N* 16 dam *om.* [*H*] spiriis *LM* leastri *A* similes *om. G* 17 sacra *A* aliud (*om.* C^a) nihil] n. a. *G* praeferunt *A* quo] R^1*CLMGP*, quod R^2*N*HSA* memoria *A*

PL. verum ultra frutices aureos et metalla frondentia illud magis mirum, **24**, 6
quod solum inferiore licet libra depressum numquam accessu freti
superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginibus haeret
unda et intimis orarum superciliis sponte fluctus ingrui resistuntur:
spectando nimirum ingenio loci planities manet sicca, quamvis prona
PL. 5, 5 aequora superveniant. ‖ Sala oppidum imminet Salae flumini. ab 7
PL. 5, 6 hoc per Autolorum gentem iter est in Atlanticas solitudines. ‖ Atlas 8
mons e media harenarum consurgit vastitate et eductus in viciniam
lunaris circuli ultra nubila caput condit: qua ad Oceanum extenditur,
cui a se nomen dedit, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, rupibus
asperatur, squalet ieiunio, humo nuda nec herbida: qua Africam contra
PL. 5, 14 versus est, felix nascentibus sponte frugibus, ‖ arboribus proceris opa-
cissimus, quarum odor gravis, comae cupressi similes vestiuntur lanu-
L. 5, 16 *cf.* gine sericis velleribus nihilo viliore. ‖ in eo latere et herba euphorbea 9
25, 78. 79 copiosa, cuius sucus ad ocularium proficit claritatem nec mediocriter
L. 5, 14. 15 percellit vim venenorum. ‖ vertex semper nivalis. saltus eius qua- 10
PL. 5, 7 drupedes ac serpentes ferae et cum his elephanti occupaverunt. ‖ silet

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*l. c.*) *ad* 7 solitudines

v. 6 Sala — flumini *compilavit Isidorus* 15, 1, 74 *v.* 7 Atlas — 110, 3 cymbalorum *affert Dicuil* 9, 3. 4 *cf.* 6; *compilavit Capella* 6, 667 *v.* 14 in eo latere — 15 claritatem *ex Plinio Solinove Isidorus* 17, 9, 26.

---

1 fructices *R* auraees *M* 2 quod] quos P^{1} inferiori *SA* depressus *M*, depressius *P* fretis *M* 3 superlabitu [*H*] obsticulo *M* 4 intimis] immitis *P*, *om. R* superciliciis *M* sponte fl. ingrui (ingrue *NS*, ingruae *M*, in girum *A*) resistuntur (-tunt $C^{2}A$)] pendent fluctus nec non defluunt P^{2} 5 spectando] *RCN*, spectandum *LMG*P^{1}, ita spectando *SA*P^{2}, spectanda **H* nimirum i. l.] loci ingenio *SAP* sicca *om.* P^{2} prona *om.* P^{2} 6 aequora *om. LMG*P^{1} sala] sola *RLeid.*, salo *SA*P^{2} salae] et salae *S* 7 auctolorum *RCN*HLMG*P^{1}, rutulorum *S*P^{2}, ruttulorum *A*: Autololum *Plinius* inter P^{1} atlas] *LP*, at(h)lans *reliqui* 8 e media (medio *Dic.*) harenarum (aerenarum *M*) c. u.] exsurgit (esurgit P^{2}) in medio tractu harenarum *SA*P^{2} uicinam *L* 9 nubilia *M* qua] *rel. et Dic. c.* 6, quo *A*, qui *H*, quae *Dic. c.* 3 10 a] ad *G* 11 squale *R* iciuna *Dic.* nudi P^{2} nec herbida] et infelicis (-ces *S*) soli *SA*P^{2} africam (africa *RL*) contra uersus (uersa *R*)] africae controuersus *SP*, contra africam uersus *Dic.* 12 felix] opimus *SA* nascentibus *om.* C^{a} 13 similis *M* lang * ine *L* 14 nihilo uiliore] nihil (nichil *CH*) uiolare *RCNH Dic.* latere] larem *R*, letere *N* haerbae *S* euforbea *RCNH Dic.*, euforuea *MG*, euforuia *LP*, euforbia *SA* 15 susus *S*, fucus *G* ad o. proficit (profecit *M*) cl.] proficit ad multiplex praesidium sanitatis *SA*; in claritate visus *Plinius* nec] et *M* 16 procellit *LM* salutis *M* 17 ferae] *plerique*, fere *RC*, et ferae *Dic.*; saltus refertos elephantorum ferarumque et serpentium omni genere *Plinius* elephantio *N*

per diem universus nec sine horrore secretus est, lucet nocturnis PL.
ignibus, choris Aegipanum undique personatur: audiuntur et cantus
24, 11 tibiarum et tinnitus cymbalorum per oram maritimam. || a Lixo abest PL. 5, 9
quinque et ducentis milibus passuum, Lix a Gaditano freto centum
duodecim milibus. || habitatus ante, ut indicat loci facies quondam PL. 5, 13
12 cultu exercita, in qua usque adhuc vitis et palmae extat vestigium. || apex PL. 5, 7
Perseo et Herculi pervius, ceteris inaccessus: || ita fidem ararum IGN.
inscriptio palam facit. || qua spectat occasum, inter ipsum et flumen PL. 5, 9
Anatim per quadringenta nonaginta sex milia passuum infames bestiis
13 silvae obsident. || amnes circa eum non tacendi, qui licet separentur SOL.
intervallis amplioribus, transierunt tamen in quoddam Atlantici nominis
14 ministerium, || Asana marino haustu, || Bambotum crocodillis et hippo- PL. 5,13.1(
potamis refertum || *ultraque adhuc amnis qui atro colore exit per in- PL. 5, 15
timas et exustas solitudines, quae torrente perpetuo et sole nimio
15 plus quam ignito numquam ab aestu vindicantur. || haec de Atlante, PL. 5, 13
quem Mauri Addirim nominant, || et *Hannonis Punici libri et nostri PL. 5, 8
annales prodiderunt, || Iuba etiam Ptolemaei filius qui utriusque Maure- PL. 5, 16
taniae regno potitus est. || Suetonius quoque Paulinus summam huic PL. 5, 14
cognitioni inposuit manum, qui ultra Atlantem primus et paene solus
Romana signa circumtulit.

RCNH LMG SAP
v. 8 qua spectat — 10 obsident *compilavit Capella* 6, 668.

2 choris] foris *L* aegyspanum *P*, egiptinus *H* 3 lix a] luiiii a *R*, lixam *A*, lixus a *G* 4 graditano *M* fretu *HS* 5 habitatur *H* iudicat *M* 6 cultum *M* exercitata $RCNS^m$ (*margo:* uel exercitata) *A*, exercitate *H* extant uestigium *RCP*, extant uestigia *SA* 7 perseo] perspesseo *M* peruius] per huius *M* 8 palam facit] p. fecit *RCNH*, conpraehendit *SA* spectato *S* 9 anatim] anatum *S*, tanaim *H* per *om. SA* nonaginta] *RCNHSAP cum Plinii libris melioribus et Capellae Bambergensi*, lxxx ta *LMG cum Plinii deterioribus*, lxx *Capellae liber Reich.* milibus *P* infanes *R* bestias *A* 10 obsident] tenent *SA* separantur *A* 11 interualles *N* quodam *R* nominis] montis *SA* 12 asana] *RCSP cum Plinio*, at (ad *MG*) sana *LMG*, asano *A*, asono *H*, asa *N* hastu *NH* bambothum *SP* crocodillis] corcodillis *G*, crocodrillis *HA*, crocodilis *N* hippopotamis] *RCN*, ippopodamis *LP*, hippotamis *S*, yppotamis *A*, ippotamis *H* 13 refertum] aerae ferrum *H* ultraque] N^2, ultra *P ex Plinio opinor:* ultra ad fluuium qui Ger vocatur, utraque *reliqui* 14 soli *N* 15 ignoto nunque *H* uindicatur *RCNS* 16 mari H^a addirim] *RCNA cum Plinio* (*Leid.*), adderim *LMG*, addirum *H*, addiarim *SP:* Adiri *Capella* et hannonis] et hamnonis *N*, et hammonis *CLMGSAP*, et ammonis *H*, etiam nonicis *R* 17 ptolomei *RCH*, tholemei *N* utrisque *M* 18 signa *om. S* 20 circumtulit] contulit *H*

IGN. ‖ E provinciis Mauretaniis Tingitana, quae solstitiali plagae obvia 25, 1
PL. 5, 18 est quaeque porrigitur ad internum mare, ‖ exurgit montibus septem,
qui a similitudine fratres appellati freto imminent. hi montes ele- 2
phantis frequentissimi sunt. monent a principio hoc animantium
PL. 8, 1 genus dicere. ‖ igitur elephanti iuxta sensum humanum intellectus
PL. 8, 2 habent, memoria pollent, siderum servant disciplinam. ‖ luna nitescente
gregatim amnes petunt, mox perspersi liquore solis exortum motibus
PL. 8, 3 quibus possunt salutant, deinde in saltus revertuntur. ‖ duo eorum 3
genera sunt: nobiliores indicat magnitudo, minores nothos dicunt.
PL. 8, 8 ‖ candore dentium intellegitur iuventa: quorum alter semper in ministerio
est, alteri parcitur, ne hebetatus assiduo repercussu minus vigeat si
fuerit dimicandum. cum venatu premuntur, pariter affligunt utros- 4
PL. 8, 7 que, ut damnato ebore non requirantur: ‖ hanc enim sibi causam
PL. 8, 11 periculi inesse sentiunt. ‖ oberrant agminatim: natu maximus ducit
agmen, aetate proximus cogit [sequentes]. flumen transituri minimos 5
antemittunt, ne maiores ingressu alveum atterant et profundos gur-
PL. 8, 13 gites depressis vadis faciant. ‖ venerem ante annos decem feminae,
ante quinque mares nesciunt. biennio coeunt quinis nec amplius in
anno diebus, non prius ad gregarium numerum reversuri quam vivis
aquis abluantur. propter feminas numquam dimicant: nulla enim 6
PL. 8, 9 noverunt adulteria. ‖ inest illis clementiae bonum: quippe si per

RCNH LMG SAP

v. 2 exurgit — 3 imminent *compilavit Isidorus* 15, 1, 73 *v.* 5 intellectus — 8 salutant *compilavit Isidorus* 12, 2, 15. 16.

---

1 e] ex *RC*, et *N* mauretanis *LMP*, mauritaniis *plerique*, mauritania *H* tinginata *H*, tangitana *N* qua *P* solistitiali *N*, solistitilia *M* plaga *S* 2 quaeque] CHL^1MG, quaque *RNSAP* porgitur *G* 3 hii *C* elephantes *G* 4 fretiuentissimi *M* sunt monent] *LGP*, sunt monet *RCNHSA*, summonent *M:* sunt *delendum* animalis *SA* 5 elefantis *S* 6 seruat *S* nitiscente *LM*, tacescente *H* 7 omnes *R* perspersi] *RCNSA*, aspersi *H*, perpersi *M*, expersi LP^2, expresi P^1, expressi *G:* aqua circumspergi *Plinius* s. exortum (-tus *LMGP*) m.] m. ex. sol. *SA* 8 saltum *A* duo] do *N* 9 gen. eor. *H* indicant *M* 10 iuuenta] *LMGA cum Plinio*, iuuentas *NSP*, iuuentus *RCH* 11 pacitur *N* repercursu *NS*, repercussus *G*, repercusso *M* 12 pariter] partem *H* 13 eb. damn. *SAP* non] noni *S* 14 periculi (-lis *R*) inesse] i. p. *SAP* maximum *A* 15 ducit *om.* *N* proximos *N* sequentes *delendum* minimus *N* 16 maiores RC^2NH, maiors C^1, maiorum *MSAP*, malorum *G*, ma • orum *L* adterantur SP^2 profundos (-das *R*) gurgites depressis (-si *L*) uadis (-di *L*)] profundum gurgitem pressis uadis *H*, depressis uadis gurgitem SAP^2 19 anno] eo *H* prius] amplius *S*

deserta vagabundum hominem forte viderint, ductus usque ad notas PL.
vias praebent: ‖ vel si confertis pecoribus occursitent, itinera sibi PL. 8, 23
blanda et placida manu faciunt, ne quod obvium animal interimant
25, 7 conflictu fortuito. si quando pugnatur, non mediocrem habent curam
sauciorum: nam fessos vulneratosque in medium receptant. cum
captivitate venerint in manus hominum, mansuescunt hausto hordei
8 suco. ‖ maria transmeaturi in naves non prius subeunt quam de IGN. *cf.* PL. 8,
reditu illis sacramentum luatur. ‖ Indicos elephantos Mauretani timent PL. 8, 27
et quasi parvitatis suae conscii aspernantur ab his videri. ‖ non annis PL. 8, 28
decem, ut vulgus, sed biennio, ut Aristoteles definit, utero graves-
cunt, nec amplius quam semel gignunt, nec plures quam singulos.
9 vivunt in annos trecentos. inpatientissimi frigoris. ‖ truncos edunt, PL. 8, 29
lapides hauriunt, gratissimas in cibatu habent palmas. odorem muris
vel maxime fugiunt: pabula etiam quae a musculis contacta sint
10 recusant. ‖ si quis casu chamaeleontem devoraverit, vermem ele- PL. 8, 100
phantis veneficum, oleastro sumpto pesti medetur. ‖ durissimum dorso PL. 8, 30
tergus est, ventri mollius. setarum hirsutiae nullae. ‖ inter hos et PL. 8, 32
dracones iugis discordia. ‖ denique insidiae hoc astu praeparantur: PL. 8, 33
serpentes propter semitas delitescunt, per quas elephanti assuetis
callibus evagantur: atque ita praetermissis prioribus postremos ado-

RCNH LMG SAP

v. 8 Indicos — 9 videri *compilavit Dicuil* 7, 33 *v.* 10 biennio — 12 trecentos *compilavit Isidorus* 12, 2, 16 *v.* 19 serpentes — 113, 2 facultatem *compilavit Isidorus* 12, 4, 5.

1 desertum *P* uinderint *P*[1] 2 sic *G* conuertis *S*, consertis *HM* pecudibus *A* occursistent *M* 3 planda *S*, blande *M* quod] quote *H* ouium *NH*, obuiam *S* interimunt *G*, intimant *H* 4 conflictu] *RCN*, conflictis *H*, adflictu *SA*, ad (at *G*) conflictu *LMGP* fortuitu *LMG* habent curam (*om. S*)] c. h. *A* 6 captiuitate] in captiuitatem *RC* uenerint] uenerunt *II* (*LMGP*) 7 transmeaturi in] *LMGP*, transmeantur in *S*, transmeanturis *C*, transmeaturi *N*(?)*A*, transmeant in *H*, transmeantur *R* 8 reditu] riditu *H*, retu *N* elephantes *G* mauritani *LMGSAP*, mauri *RCNH* 9 et quasi *om. P*[1] paruitatis (prau- *H*) suae c.] c. p. s. *SA*, p. c. (*om.* suae) *P* 10 biennio] b. gignunt *SA* stoteles definit *om. H* utro *N* 11 quam semel *bis H* singulas *H* 12 in *om. P* 13 lapidem *H* in] indi *P* cibatu] *II* (*LGP*, cibato *M*), cubatu *I* (*RCNHS*, cubitu *A*) palm. hab. *A*[b]*P* m * uris *N* 14 a *om. L*[2]*P* contracta *NMSP* sunt *S*, sit *M* 15 casu] causa *N* chameleonem *R*, chameleontem *G* deuorauerint *M* uermen *H* elephantus *RC* 16 beneficium *RNS*, beneficio *H* pesti] post *A* meditetur *H* 17 tergum *LMG* 18 austu *R* 19 delitiscunt *MS*, dilitiscunt *N* atque] ad *S* assueti *H* 20 praemissis *P*

PL. riuntur, ne qui antecesserunt queant opitulari: primumque pedes
nodis ligant, ut laqueatis cruribus inpediant gradiendi facultatem:
nam elephanti, nisi praeventi hac spirarum mora, vel arboribus se **25**, 12
vel saxis applicant, ut pondere nitibundo attritos necent angues.
PL. 8, 34 ‖ dimicationis praecipua causa est, quod elephantis ut aiunt frigidior 13
inest sanguis et ob id a draconibus avidissime torrente captantur
aestu. quam ob rem numquam invadunt nisi potu gravatos, ut venis
PL. 8, 33 propensius inrigatis maiorem sumant de oppressis satietatem. ‖ nec 14
PL. 8, 34 aliud magis quam oculos petunt, quos solos expugnabilea sciunt, ‖ vel
interiora aurium, quod is tantum locus defendi non potest promoscide.
itaque cum ebiberint sanguinem, dum ruunt beluae, dracones ob-
PL. 33, 116 ruuntur. ‖ sic utrimque fusus cruor terram imbuit fitque pigmentum 15
PL. 8, 16 quicquid soli tinxerit, quod cinnabari vocant. ‖ elephantos Italia anno
urbis conditae quadringentesimo septuagesimo secundo in Lucanis
primum bello Epirotico vidit et boves Lucas inde dixit.
PL. 5, 20 ‖ Caesariensi colonia Caesarea inest a divo Claudio deducta, Bocchi 16
PL. 5, 19 prius regia, postmodum Iubae indulgentia p. R. dono data. ‖ inest et
PL. 5, 20 oppidum Siga, quod habitatum Syphaci fuit. ‖ nec ab Icosio taciti 17

RCNH LMG SAP

v. 11 ruunt — 13 tinxerit *compilavit Isidorus* 19, 17, 8 *v.* 18 nec ab Icosio — 114, 4 datum *compilavit Isidorus* 15, 1, 76.

---

1 qui] que *N* antecesserunt] antecesserant *H*, antecesserint *SAP* queant] ualeant ultimis *SA* primumque] ac primum *SAP* 2 ligant] R^a*LG*, inligant (-gunt *S*) R^b*CNHMSAP*: alligant *Plinius*, illigat *Isidorus* gradienti *R* 3 praeuenti *om. R* hac] has *G* spinarum *R* 4 pondere nitibundo] p. mutabundo *G*, nisu ac pondere *SA*, pondere *P* 6 a *om. LMG* torrenten (*sic*) *N* 7 quam ob rem] denique *SAP*^{1} puto *M* ut] aut *H* 8 propensis *S* 9 maius *NS* quos] quod *RCNH* inexpugnabiles *H* 10 auriorum P^1 promoscide] *H*, promoschide *RCNA*, promuscide *LMGP*, proboschide *S*: rostrum promoscida dicitur, quoniam illo pabulum ori admovet *Isidorus* 12, 2, 14 11 ebiberunt *P*, biberint *RCNH* obruunt *H* 12 figmentum *MG* 13 tinxerit] inexerit *R* cinnabari] S^1*P*, cynnabari *A*, cinnabarim *RCHS*^{2}, cinnaliari *M*, cinabari *G*, cinaberi *NL* elephantes *LGP* 14 septuagesimo] *III* (*SAP*) *cum Plinio*, *om. I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*) · 15 lucas] et l. P^1 duxit *G* 16 caesariense *LMG*, cesaria est si *H* coloniae *RCNSAP* caesarea (-ria *RCNS*) inest a] caesariana et *H* deducta] deta *RCN*, dedita *H* 17 indulgentiae p̄r *vel* populi romani] *plerique*, p̄ *N*, per *H* dono data] *LMGSAP*, donata *CNH*, donet *R* 18 syga *A*, signa *S* quod *om. P* syphaci (siphaci *C*, symphaci *R*, syraci *SA*) fuit (*om. P*) *om. H* nec (nech *S*) ab icosio (ecosio *NA*) taciti recedemus (recedamus *LMG*, recedimus *P*)] est et oppidum icosium *H*

recedemus: ‖ Hercule enim illa transeunte viginti qui a comitatu eius IGN.
desciverant locum deligunt, iaciunt moenia: ac ne quis inposito a se
nomine privatim gloriaretur, de condentium numero urbi nomen
datum.
26, 1 ‖ Quod est a flumine Amsiga Numidiae datur. huius incolae quam- PL. 5, 2
diu errarunt pabulationibus vagabundis, Nomades dicti sunt. urbes
in ea plurimae nobilesque, sed Cirta eminet: dein Chulli ‖ purpurario PL. 5, 12. 6
2 fuco Tyriis velleribus comparata. ‖ omnis haec regio finibus in Zeugi- PL. 5, 2
tanum limitem desinit. ‖ qua parte silvestris est, feras educat, ‖ qua PL. 5, 22. 1
iugis ardua, equos alit. ‖ eximio etiam marmore praedicatur. PL. 5, 2
3 ‖ Numidici ursi ceteris praestant rabie dumtaxat et villis profun- PL. 8, 1
dioribus: ‖ nam genitura par est quoquo loco genitis. eam protinus PL. 8, 1
dixero. coeunt non itidem quo quadrupedes aliae, sed apti amplexi-
4 bus mutuis velut humanis coniugationibus copulantur. desiderium
veneris hiems suscitat. secreti honore reverentur mares gravidas et
in iisdem licet foveis, partitis tamen per scrobes secubationibus divi-
duntur. lucinae illis properatius tempus est: quippe uterum trigesi-
mus dies liberat. unde evenit, ut praecipitata fecunditas informes
5 creet partus: carnes pauxillulas edunt, quibus color candidus, oculi
nulli et de festina inmaturitate tantum rudis sanies, exceptis unguium
liniamentis. has lambendo sensim figurant ‖ et interdum adpectoratas PL. 8, 1

RCNH LMG SAP

v. 5 quod est — 10 marmore praedicatur *compilavit* (*adsumpto Orosio* 1, 2, 92) *Isidorus* 14, 5, 9 *v.* 17 uterum — 21 figurant *compilavit* (*adsumptis Servianis ad georg.* 3, 247) *Isidorus* 12, 2, 22.

1 illa] illo *CH* transeunte] *HAP cum Isidoro*, transeunti *RCLMGS*, transeunt *N* uiginti *om. G* qui a] quia a *MG*, qui *RC*(?) 2 diligunt *NGM* iaciunt] iaciu *R* qui *P* inposita *N* 3 priuato *RCNH* 5 amsiga] *SAP cum libris Isidori bonis* (amsiga *Weilb.*, amisiga *Voss.*), amsica *LMG*, siga *RCNH*: Ampsaga *Plinius* numiniae *G*, numiae die *N* quamdiu errarunt (-uerunt *G*)] quamquam diuersarum *H* 6 populationibus *A* numidas H^a, numides H^b 7 nobilesque sunt *H* cirta] cirt *S*, circa *LMGA* chulli] hulli *P*, choullo *H*: Chullu *Plinius* purpuraria *SA* 8 comparatae *LMGP* 9 limicem *G* desiit C^a, deficit *SA*: definit *Isidori libri boni* educant *C* 10 equos] *II* (*LMGP*) *cum Isidoro*, equas *I* (*NHSA*, aquas *RC*) eximitio *N* praechatur *M* 11 numidi *RCNH* ceteris] forma c. *SAP* rabie] rabien *S*, *om. H* 12 pars *N* et *om. H* logo *R*, *om. N* genitis] editis *SA* 13 quatrupedes *M* alii *R*, alia *NM* sed] et *H* 14 mutus *M* hiemns M^a 15 honore *om. A* uerentur *H* et *om. N* 16 in *om. S* isdem *NGSAP*, hisdem *RHLM* partis *M*, partes *LG* 17 proparatius L^1, properatus *G* utrum *N* trice(n)simus *RNHLSP* 19 oculis *M* 20 rudis] redit *H* 21 laniamentis *RN*

8, 127 fovent, ut assiduo incubitu calefactae animalem trahant spiritum. ‖ interea **26**, 6
cibus nullus. sane diebus primis quattuordecim matres in somnum ita
8, 126 concidunt, ut nec vulneribus excitari queant. ‖ enixae quaternis
8, 129 latent mensibus: ‖ mox egressae in diem liberum tantam patiuntur in-
8, 130 solentiam lucis, ut putes obsitas caecitate. ‖ invalidum ursis caput, 7
vis maxima in brachiis et in lumbis: unde interdum posticis pedibus
8, 129 insistunt. ‖ insidiantur alvearibus apium, maxime favos appetunt, nec
8, 101 avidius aliud quam mella captant. ‖ cum gustavere mandragorae mala, 8
moriuntur: sed eunt obviam, ne malum in perniciem convalescat et
8, 131 formicas vorant ad recuperandam sanitatem. ‖ si quando tauros ado- 9
auct. riuntur, sciunt quibus potissimum partibus immorentur nec aliud quam
cornua aut nares petunt: cornua, ut pondere defetigent, nares, ut
acrior dolor sit in loco teneriore. M. Messala consule L. Domitius 10
Ahenobarbus curulis aedilis ursos Numidicos centum et totidem Aethio-
pas venatores in circo Romano edidit: idque spectaculum inter memo-
rabiles titulos adnotatur.

„ 5, 23 ‖ Omnis Africa a Zeugitano pede incipit, promunturio Apollinis **27**, 1
Sardiniae contraversa, promunturio Mercurii procedens in frontem
Sicanam: proinde extenta in duas prominentias, quarum altera pro-
„ 5, 32 munturium Candidum dicitur, ‖ alteram quae est in Cyrenaica regione
Phycuntem vocant: ea per sinum Creticum opposita Cretae insulae 2

RCNH LMG SAP; Anon. Leid. (*p.* 62) *a* 17 omnis
v. 5 invalidum — 7 insistunt *compilavit Isidorus* 12, 2, 22 *v.* 17 omnis — 21 vocant *excerpsit Dicuil* 8, 12.

1 incubitu] incubatu *SAP contra Plinium* 2 cibi *N* somno *LMG* 3 ut] ut et *SA* excituri *M* exnixae *P*[1] queternis *H* 4 tantum *NMG* ins. lucis *bis G* 6 uix *P*, ui* *N* in br.] et in br. *RN* poticis *N* 7 apum *RHA* gustauero *M* 8 mandracorae *P* 10 deuorant *SA* recuperandam] reciperandam *N*, percipiendam *II* (*LMGP*) taurus *M* 11 sciunt] sciunt potis *M* portibus *H* inmoderentur *N* alia *SA* 12 cornua a. n. p. *om. S* defetigent] *S*, defatigent *A*, defitigentur *M*, defatigentur *LGP*, defingent *RC*[1]*N*, defingant *C*[2], defigant *H* neres *N* 13 agrior *M* m. *vel* marco] *MSAP*, *om. reliqui* massalla *S*, mesala *N*, messali *R* l.] uel *H* domutius *S* 14 aenobarbus *LMGP*, chenobarbus *R*, athenobarbus *CNA*, abthenobarbus *S*, henoborbus *H* ursus] *NH* numidiscos *S* aethiopes *C*[2]*G* 15 idique *S* expectaculum *G* 16 titulus *M* 17 a *om. RCN***HSA Dic.* zeucitano *LMG*, teugitano *Dic.* apollonis *CS* 18 sardinae *M* controuersa *LMGAP*[1], controuerso *Dic.* promuntorium *Dic.* mercuri *LP* fortem (*corr. in* fontem) *Dic.* (*Dr.*) 19 sicaniam *Dic.* prominentias] prominent *Dic.*, partes *H*[a] 20 altera *RCN***HS Dic.*, alterum *M* cirenacia *Dic.*, cyreaica *N* 21 ficuntem *RCN***H*, phycontem *SA*, quam ficontem *Dic.*, fucuntem *LMP*, fecuntem *G* eam *LMGP* opposita (apposita [*H*], oppositam *G*) cretae (certe *S*)] oppositae *M*

27, 3 contra Taenarum Laconicae excurrit. ‖ harenis Catabathmi Aegypto PL. 5, 33.
insinuata, cui proximi Cyrenenses, extenditur inter duas Syrtes, ‖ quas PL. 5, 2[illegible]
inaccessas vadosum ac reciprocum mare efficit. ‖ cuius sali defectus IGN.; *cf.*
vel incrementa haud promptum est deprehendere, ita incertis motibus 2, 218
nunc in brevia *residit dorsuosa, nunc inundatur aestibus inquietis,
4 ut Varro auctor est, perflabilem ibi terram ventis penetrantibus subi-
5 tam vim spiritus citissime aut revomere moria aut resorbere. ‖ omnis PL. 5, 3[illegible]
haec plaga ab Aethiopia et terminis Asiae Nigri flumine, qui Nilum
parit, ab Hispania freto scinditur: ‖ latere quod ad meridiem vergit SOL. *cf.*
fontium inops est et infamis siti: altrinsecus qua septemtrionem pati- 5, 23
6 tur aquario larga: ‖ in agro Byzaceno, qui patet passuum ducentis vel PL. 5, 2[illegible]
amplius milibus, ‖ glebis ita praepinguis, ut iacta ibi semina cum in- PL. 5, 2[illegible]
cremento centesimae frugis renascantur.
7 ‖ Externos in ea plurimos conventasse argumentum de urbibus et SOL.
locis dabimus. ‖ Borion promunturium quod aquilone caeditur Graeci PL. 5, 2[illegible]
advenae sic vocaverunt. ‖ Hipponem Regium postea dictum, item Hip- IGN.; *cf.* 5, 22. [illegible]

RCNH LMG(*B rediens a* 13 centesimae) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 13 renascantur

v. 5 in brevia dorsuosa: *similia Amm.* 22, 8, 46 *v.* 11 in agro — 13 renascantur *compilavit Isidorus* 14, 5, 7 *v.* 15 Borion — 16 dictum *perperam compilavit Isidorus* 14, 7, 7 *sic:* Borion promunturium Numidiae vocatum ita, quod aquilonem intendat; hoc Hippone regium postea dictum.

---

1 taenarum] narum *C*[a] loconicae *S*, lagonicae *N* catabathmi] *CN*H*, catabathmim *R*, catapathmi *LMGP*[a], catabathi *SP*[1], cathabati *A* aegyptio *R Leid.*, egyptio *C*, aegiptio *N*[*H*], egipeo *A* 2 proxim(a)e **H*, proxima *SA* cyrenensis *RC*HSA*, cyrensis *N* 3 reprocum [*H*[a]] effecit *LM*, inficit [*H*[a]] sale *G* 4 aut *RNM* promptus *S* 5 nunc (*om. R*[*H*]) in (*om. R*[a]) breuia rescidit (rescit *MG*, rescinditur *Leid.*) dorsuosa nunc inuud. aestibus *plerique*, nunc in breuia (breui *S*) rescidit dorsuosa (tortuosa *A*) nunc fluctibus inundatur *SA*, nunc breuibus extollitur nunc fluctibus inundatur in breuia rescidit dorsuosa nunc inundatur aestibus *P* inquietis] et quietis **H*, *om. A* 6 auct. est uarr. *LMGP* perflauidem *R* uentris [*H*[a]] subita *G*, ubitam *M* 7 uim] um *S* citissimi *RC*H*, • cistissime (*sic*) *N* reuomere] remouere *RC*, remomere *N*, reuocare [*H*] resoluere *RCN*H* 8 ab *om. R* (a)ethiopi(a)e (ethipioe *H*[a], ethipie *H*[b]) term. *RCN*H* tigri **H* 9 latorem *R* quod] que *N*, quo *SA*, quod uni [*H*], usque *Leid.* meridiem] memphym *Leid.* spania fretu *M* 10 est et] *LMGP*, est *RCN*H*, et *SA* infami *S* altrinsecus (alterinsecus *RC*[1][?]*N*) qua septentrionem (-ne *M*) . . . aquario (aquarum *SAP*) larga *om. C*[a] 11 byzaceno] *RCN*, bizaceno *LMGP*, bizanceno [*H*], bizanteno *Leid.*, bizocene *SA* ducentis (-ta *P*[1]) u. a. milibus (milia *P*[1])] m. d. u. a. *LMGP*[a] 12 praepinguis] praepinguibus *SAP contra Isidorum* incrementa *G* 13 renascentur *N* 14 in ea] ibi *SAP* conuenisse *M* 15 *post* dabimus *ins. locum ex Isidoro* (*v. app.*) *H* borion] *RCNHAP cum Isidoro*, boron *LMG*, borum *S* creditur *LMG* 16 uocauerunt *C*

IGN. ponem alterum de interfluenti freto Diarrhyton nuncupatum, nobi-
'L. 5,24 lissima oppida, equites Graeci condiderunt. Clypeam civitatem Siculi **27**, 8
extruunt et Aspida primum nominant, Veneriam etiam in *quam Veneris
Erycinae religiones transtulerunt. Achaei Tripolim lingua sua signant
de urbium trium numero, id est Oeae, Sabratae, Leptimagnae. Phi-
laenis fratribus a laudis cupidine Graium vocamen datum.
Hadrumeto atque Carthagini auctor est a Tyro populus: sed quae 9
super Carthagine veraces libri prodiderunt hoc loco reddam. urbem 10
istam, ut Cato in oratione senatoria autumat, cum rex Iapon rerum in
Libya potiretur, Elissa mulier extruxit domo Phoenix et Carthadam
dixit, quod Phoenicum ore exprimit civitatem novam. mox sermone
verso in verbum Punicum et haec Elisa et illa Carthago dicta est:
quae post annos DCCXXXVII exciditur quam fuerat constituta. deinde a 11
C. Graccho colonis Italicis data et Iunonia ab eo dicta, aliquantisper
ignobilis humili et languido statu: demum in claritatem secundae Car-
thaginis, interiectis centum et duobus annis, M. Antonio P. Dola-
SOL. bella cos. enituit, alterum post urbem Romam terrarum decus. || Verum 12

RCNH LMG(B) SAP et ad locum 17 uerum — 118, 4 inopes *libri* [*R*]*QF*. 4. 7—15. 17. 18. 20—24. 25 A. 26. 28—36. 38. 41—44. 46—48. 51—54. 58. 58 A. 59—64. 66. 69—76. 78. 79. 81—88. 90. 92—94. 98—103. 105. 108. 109. 112. 114. 116. 117. 120. 123. 125. 126. 128—131. 133. 135—138. 141. 143. 144. 148. 149. 150. 150 A. 151. 152. 154—158

v. 4 Achaei — 5 Leptimagnae *compilavit Isidorus* 14, 5, 6 *v.* 10 Carthadam — 12 dicta est *compilavit Isidorus* 15, 1, 30.

---

1 fretu *LMG* diarrhitum *LMP*[1], diarritum *RHG*, dyarritum *C*, dearritum *N*, diarchium *SA*, diarchicum *P*[2] 2 clipeam *HSA*, clyppeam *P* 3 extrunt *G* haspida pr. *RNH*, primo aspida *SA* qua *libri* 4 religionis *RCNH*[1]*S*, religionem *H*[2] tritripolim liga *N* signant de] signandae *H* 5 trium] rium *N* oeae] *ML*[2]*P cum Isidoro*, oae *L*[1], oaeae *RCG*, oaee *N*, ocea *H*, aee *A*, eae *S* sebrate *S* lepti (*sic CNH*, leptis *reliqui*) magnae (manae *H*[a], magnaae *S*) *om. R* 6 ad laudis cupidinem (-ne *NMS*) *RCNHMS* grabium *C*, grauium *N* 7 adrumeto *LG*, adrumento *M*, adrymeto *RN*, adrimeto *CH*, hadrimeto *SAP* tropopulus *M*, tyroppulus *N* 9 iapon] *LMP*, lapon *GB*, iapum *RH*, lapum *CNSA* 10 poteretur *RC*[1]*M* elissa] *NSA*, elyssa *LP*, elysa *M*, elisa *HG*, elixa *RC* phonix *RCN*, fonix *S* et *om. M* 11 poenicum ore *LM*, poenico ore *G*, fenico (poenico *P*[2]) more *RC*[1]*P*[2] 12 verbum] *CNHSA*, uerbo *R*, morem *LGP*, more *M* elisa] *RHM*, elsisa *C*, elissa *reliqui: Dido coniecit Salmasius ad rem recte, sed mutatione violenta* 13 dccxxxuii] *CNLM*[b]*GSAP*, dcccxxxuii *M*[a], dccxxxuiii *R*, dclxxuii *H: numerum* DCLXVII *habet Velleius* constituta] extructa *SA* a c.] a g. *plerique*, aut *M* 14 graccho] graia *A* colonis] lonis *S* dicta ab eo *S*, dicta (*om.* ab eo) *P* 15 ignobilis humili] *SAP*[1] *fortasse recte*, ignobilis humilis *RCNHLMGP*[2] et *om. P* 16 p.] pre *H*[1] dolubella *LG* 17 uerum] ueniam 54

ut ad Africam redeam, ipsa suo cingitur angio. interna eius
27, 13 plurimae quidem bestiae, sed principaliter leones tenent. ‖ quorum PL. 8, 4(
trifariam genus scinditur: nam breviores et iubis crispi plerumque
ignavi sunt et inbelles: longiores et coma simplici acres magis: ‖ at PL. 8, 4!
hi quos creant pardi in plebe remanent iubarum inopes. ‖ pariter omnes PL. 8, 4(

RCNH LMG(B) SAP et ad 5 inopes *libri p.* 117 *adlegati*
v. 2 quorum — 4 acres magis *compilavit Isidorus* 12, 2, 4.

---

1 ut] et 42. 125, *om. H.* 4. 11. 12. 15. 30. 36. 41. 48. 51. 53. 54. 66. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 98. 101. 129. 131. 148 ad *om. Q.* 42. 59. 82. 90. 100. 148 redeam] reddam 135, redeamus 26. 34. 38. 52. 58 A. 78. 79. 81. 102. 114. 117. 126. 137. 150 A. 155. 156. 158, *om. H.* 4. 11. 12. 30. 36. 41 (?). 48. 51. 53. 54. 66. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 100. 101. 123^1. 129. 131 ipsa suo c. angio *om. LMGBP.* 7. 8. 14^1. 17. 20. 21. 22. 23. 28. 31. 33. 35. 47. 61. 69. 70. 72. 73. 74^1. 88. 92. 93. 94. 98. 99. 103. 105. 108. 133. 136. 141^1. 143. 151. 152 ipsa] ipa 52, ipsam 10. 149, ut ipso 59 suo] suc [*R*], sua 12 (?) cingitur] gignitur 46, agitur 81 angio] augio 48. 51. 53. 58. 126. 141^m. 143, augeo 13, angirio *R*[*R*]. 9. 112, angyrio *C*, angyro 123, augurio 79. 81, angurio angirio 43, angino 62, angulo 44. 46. 84^2. 85^1. 110. 138. 156. 157. 158, ango 85^2, agnis 78 interna] interne 15, in tertia 142, interea *R*[*R*], interciua 131 2 plurimae] plures 8, puluere 79, *om.* 92 quidem] quod 123^1, *post* bestiae 81, *om. SAF.* 15. 18. 25 A. 32^1. 59. 60^1. 144. 148. 150 bestiae *om. F* tenent] tenet 63^a *post* tenent *ins.* qui ut aristoteles perhibet . . . nascuntur (*v. app.*) *N^{2}SAPF.* 9. 14^2. 15^2. 18. 25 A. 26. 28. 32. 33. 34. 36. 38. 43. 44. 46. 59. 60. 61^m. 70. 71. 73. 74^2. 75. 76. 78. 81. 82. 98. 102. 112. 114. 116. 117. 125. 126. 128. 130. 133. 135. 137. 138. 141^m. 143. 144. 148. 150. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158 quorum] hornm *SAP.* 9. 15. 18. 25 A. 32. 34. 36. 43. 46. 59. 60. 71. 73. 82. 98. 112. 116. 128. 133. 135. 138. 144. 148. 150. 154 3 trifariam] trifarium *SAF.* 7. 10. 17. 18. 20. 22. 23. 25 A. 32^1. 33. 58. 59. 60. 69. 92. 98. 103. 105. 128. 135. 136. 138. 141. 144. 150. 151. 152. 154, trumphanam 53: trifarium dicitur *Isidorus* genus *post* scinditur 61 scinditur] cingitur 13. 43. 53, dicitur 11. 131, scribitur 154 nam] nam et 133 breuiores] uimores 58 A. et *om.* 81. 102. 117. 126. 130. 150 A. iubis] iuuis *R*[*R*], iubiis 144, iubi 7. 76, uillis 11, crinibus 41. 102. 117. 130. 150 A, *om.* 81 crispi] scrispi 131^a, scripsi 59, ∗ cripis 123^a, crispis 41. 102. 117. 123^b. 126. 130. 150 A plerumque] plurumque 41, et plerumque 114 4 ignaui sunt] graui sunt 46, ignauis 60^1, ignaui (*om.* sunt) 60^2, sunt (*om.* ignaui) 103 inbelles] inbecilles 18. 20. 32. 59. 131^a. 141. 148. 151 et coma] et cama *M*, *om.* 31 simplici] simplicia *R^b*[*R*], simplici ∗ *C*, simplia *R^a*, simpli 60, simplex *S*, simplicior (?) 24^2, simplici et 63. 120, simplices 35 acres] acri 25 A, *om. in sp. vac.* 131 magis] nimis 138, magni 142 *post* magis (*super* acres 135^b, *post* acres 73. 74. 116, *ante* magis 46) *ins.* ac (et 15. 46. 71. 116) potentes *SAPFQ^2.* 9. 13. 15. 18. 25 A. 28. 32. 43. 46. 59. 60. 70. 71. 73. 74. 75. 76^2. 98. 112. 116. 121. 135^b. 138^b. 148. 150. 154. 157. 158 at (ac 29, sed 74^2. 75. 76) hi (*vel* hii *vel* ii; hiis 62) quos] antiquos 98, athicos 35, albiquos *B^1*, quos *B^2* 5 pardi] part(h)i *Q.* 8. 17. 31. 74, pardi ut 78^a remanent] remanet *R^a*, remanen *M*, remanerent 78, remanere 150 A, remant 152, sunt

PL. parcunt a sagina, primum quod alternis diebus potum, alternis cibum
capiunt ac frequenter, si digestio non est insecuta, [solitae] cibationi
superponunt diem: tum quod carnes iusto amplius devoratas, cum gra- **27**, 14
vantur, insertis in ora unguibus sponte protrahunt. sane et cum
L. 8, 47 fugiendum est in satietate, idem faciunt. ‖ senectam defectio probat 15
L. 8, 48 dentium. ‖ nam clementiae indicia multa sunt: prostratis parcunt: in
auctus viros potius quam in feminas saeviunt: infantes nonnisi in magna
fame perimunt. nec a misericordia separantur: assiduis denique exem-
plis patet eos pepercisse, cum multi captivorum aliquot leonibus obvii
intacti repatriaverint: Gaetulae etiam mulieris nomen Iubae libris con- 16
10, 173 prehensum est, quae obtestata occursantes feras inmunis rediit. ‖ aversi
coeunt: nec hi tantum, sed et lynces et cameli et elephanti et rhi-
L. 8, 45 nocerotes et tigrides. ‖ leaenae fetu primo catulos quinque edunt, 17
deinde per singulos numerum decoquunt annis insequentibus et postremo
cum ad unum materna fecunditas recidit, sterilescunt in aeternum.
L. 8, 49 ‖ animos leonum frons et cauda indicant, sicut motus equini de auri- 18
bus intelleguntur: dedit enim has notas generosissimo cuique natura.
PL. 8, 50 vis summa in pectore est, ‖ firmitas in capite praecipua. ‖ cum pre-
muntur a canibus, contemptim recedunt subsistentesque interdum

RCNH LMG(B) SAP
v. 6 clementiae — 10 repatriaverint *compilavit Isidorus* 12, 2, 6 *v.* 11 aversi — 17 intelleguntur *excerpsit Dicuil* 7, 8, 2 *v.* 16 animos — indicant *rettulit Isidorus* 12, 2, 4; *v.* 16 motus — 17 intelleguntur *idem* 12, 1, 47 *v.* 18 vis — capite *compilavit Isidorus* 12, 2, 4.

---

14 iubarum] iuuarum *R* [*R*], iubrarum 61^a, iubare 11^1. 53^2. 86. 90. 131, iubaris 7, iube 53^1 inopes] inops 46

1 parcunt] parcuna *A* primo *SA* 2 ac] at *RCNH* solitae *om. LMG* cibationis *RC*, cibationibus *N* 3 diem *om.* P^1 tunc *RCNHSA* cum] con *H* 6 prostrati *N* 7 magne *G* 8 peremunt *S* nec] nam *N* 9 percepisse *R* multi] mul R^a, multorum *H* castiuorum *S* aliquot] aliquo a *R*, aliqui *H* 10 repatriauerunt *A* 11 obtestata] obtesta *N*, obfestata *S*, obtecta *C*, obiecta *H* occursantibus feras *N*, occursantibus (incurs- *R*) feris *RCH* inpunis *SA* redit *NLA*, reddit *S* 12 hi (i *M*, ipsi *Dic.*) tantum] tatum *N* et inlinces *S* et el.] el. *C* renocerotes *Dic.* (*Dr.*) 13 tigres *SA Dic.* leaenae] et l. *RCN Dic.*, et hyenae *H* fatu *G*, freto *M* quinque] quin *N* edunt] *III* (*SAP*^{1}), educant *I* (*RCNH Dic.*) *et II* (*LMGP*^{2}) 14 sing.] sing. partus *SAP* dequoquunt *NHM*, demunt (demum *Dr.*) *Dic.* annis (*bis G*) ins.] i. a. *Dic.* et] sed *LMGSP* 15 ad unum] eo P^1 recidit] redit C^1, cecidit *S*, aduenerit *Dic.* sterilescunt] *plerique et Dic.*, steriliscunt *L*, steriles sunt *G*, ut ultimo (-mos *S*) singulos procreent steriles (-le P^1) fiunt *SAP*^{1}: ab uno sterilescere *Plinius* 16 animos] annos *RCNH Dic. contra Plinium* de *om. Dic.* 17 has notas] haec signa *SA contra Plinium* 19 a *om. SAP* contempti *R*

27, 19 ancipiti recessu dissimulant timorem: idque agunt, si in campis nudis PL.
ac patentibus urgeantur, nam silvestribus locis, quasi testem ignaviae
non reformident, quanta possunt se fuga subtrahunt. cum insequun-
tur, nisum saltu adiuvant: cum fugiunt, non valent salire. ‖ gradientes PL. 8, 41
mucrones unguium vaginis corporum claudunt, ne acumina adtritu
retundantur. hoc adeo custodiunt, ut nonnisi aversis falculis cur-
20 rant. ‖ saepti a venantibus obtutu terram contuentur, quo minus con- PL. 8, 51
spectis venabulis terreantur. ‖ numquam limo vident minimeque se PL. 8, 52
volunt aspici. cantus gallinaceorum et rotarum timent strepitus, sed
21 ignes magis. ‖ leontophonos vocari accipimus bestias modicas, quae PL. 8, 13
captae exuruntur, ut earum cineris aspergine carnes pollutae iactae-
que per conpita concurrentium semitarum leones necent, si quantu-
22 lumcumque ex illis sumpserint. propterea leones naturali eas premunt
odio atque ubi facultas data est, morsu quidem abstinent, sed dilan-
cinatas exanimant pedum nisibus. ‖ spectaculum ex his primus Romae PL. 8, 53
edidit Scaevola Publii filius in curuli aedilitate.
23 ‖ Hyaenam quoque mittit Africa, cui cum spina riget collum con- PL. 8, 10
tinua unitate flectique non quit nisi toto corporis circumactu. multa

RCNH LMG(B) SAP

v. 7 saepti — 8 terreantur *compilavit Isidorus* 12, 2, 4 *v.* 9 rotarum — 10 magis *eompilavit Isidorus* 12, 2, 4 *v.* 10 leontophonos — 13 sumpserint *compilavit Isidorus* 12, 2, 34 *v.* 14 morsu — 15 nisibus *excerpsit Aldhelmus p.* 323 *Giles* *v.* 17 hyaenam — 121, 17 clauditur *excerpsit Dicuil* 6, 33—35.

---

1 dissimilant timorem *N*, dissimulantimorem *S* itaque *H* 3 reformident] *CMGSAP*, reformidant *RNL*, reformidantes *H* secuntur *S* 4 nisu NP^2, nisi *H* saltum MP^2 adiuuent *P*, adiuuantur *H* salere *RCN*, sallere *S*, fallere *A*, saculire M^a, saulire M^b gredientes *M* 5 ungulum *LM* uaginisque *H* ne] nec *G* adtrita *LG*, adtritae *M* 6 retundant *H*, retunditur *S* aduersis *LMG* faculis R^a 7 a uenantibus] uenatibus *RCNHSA:* a uenatoribus *Isidorus* terra *R* 8 uenalibus *G* uidentur *A* minime *om.* C^a se (si *A*) uelint *SA* 9 aspici] aspi *L* galliceorum *S* sed] *RCNSAP cum Isidoro*, sed et *H*, et *LMG* 10 ignem *LG* leontophonos] *CNHSAP cum Isidoro:* leontophonos bestia *et Aldhelmo:* Solinus de leontophono bestia, leontofronos *R*, leontophanas *LMGP* uocari accipimus (accepimus *H*)] a. u. *SA* 11 capite C^a cineres *MS* 12 cupita *N* 13 proterea R^a lones *N* 14 ubi] ibi *N* dilancinatas] *P cum Aldhelmo*, lancinatas *II* (*LM*, lantinatas *G*), dilaniatas *I* (*RCNA*, dilaniatis *H*, hilaniatas *S*) 15 examinant *G* primum *R* 16 dedit *SA* sc(a)efola *NS* publi LGS^1, pupli *C* in curuli (curili *A*) *om.* *G* aedilatate *NLS* 17 henam *M* mittat *H* cui *om.* *R* 18 flectique non (num *M*, ne P^2) quit] flecti non quit *RCNS*, flecti nequit *HA*, flectit non *Dic.* corporis circumactu] *RCNH Dic. cum Plinio*, corpore circumacto (-tu *M*) *LMGP*, corpore circumacta *A*, corporis circumacta *S* multum *G*

PL. de ea mira: primum quod sequitur stabula pastorum et auditu assiduo
addiscit vocamen quod exprimere possit imitatione vocis humanae, ut
8, 106 in hominem astu accitum nocte saeviat. ‖ vomitus quoque humanos 27, 24
mentitur falsisque singultibus sollicitatos sic canes devorat: qui forte
si venantes umbram eius dum sequuntur contigerint, latrare nequeunt
voce perdita. eadem hyaena inquisitione corporum sepultorum busta
eruit. praeterea pronius est marem capere: feminis enim ingenita est
callidior astutia. varietas multiplex inest oculis colorumque mutatio. 25
37, 169 ‖ in quorum pupulis lapis invenitur, hyaeniam dicunt, praeditum illa
potestate, ut cuius hominis linguae fuerit subditus, praedicat futura.
8, 106 ‖ verum hyaena quodcumque animal ter lustraverit, movere se non
8, 107 potest: quapropter magicam scientiam inesse ei pronuntiaverunt. ‖ in 26
Aethiopiae parte coit cum leaena, unde nascitur monstrum: corocottae nomen est. voces hominum et ipsa pariter adfectat. numquam cohibet aciem orbium, sed in obtutum sine nictatione contendit. in ore gingiva nulla, dens unus atque perpetuus, qui ut numquam retundatur, naturaliter capsularum modo clauditur.
8, 108 ‖ Inter ea quae dicunt herbatica eadem Africa onagros habet, in 27
quo genere singuli inperitant gregibus feminarum. aemulos libidinis metuunt. inde est quod gravidas suas servant, ut expositos mares, si

RCNH LMG(B) SAP
v. 9 in quorum — 10 futura *compilavit Isidorus* 16, 15, 25 *v.* 18 Africa — 122, 2 occulunt *compilavit Isidorus* 12, 1, 39.

1 eo AP^1, *inc. N* stacula P^1 audito *M* 2 addisict (*sic*) *L*, addidit *H* imitationem *NH Dic.* 3 accinctum *R* saeuiat] ui seuiat *G*, inseuiat *B* uomitos *M* 4 sollicitatosque *RCNS*, sollicitosque *A* canes sic *Dic.* forte si] si forte *mavult Vahlen* (*cf. c.* 53, 15) 5 umbra *R* dum (dem *Dic.*) sequuntur *om. SA* contigerunt $RNSAP^1$ 7 prom(p)tius SAP^1 *Dic.* accipere *H* infinita *H* est in *S* 9 quorum] quo RC^1N, cuius *Dic.* pupulis] *RCNHL*, populis *M Dic.*, pupillis *GSAP* lapis] lapis hiena *Dic.* hieniam *NHL Dic. cum Isidoro:* hyaenia lapis, hieneam *M*, yenia *C*, hienam *G*, yenam *R*, hy(a)enium *SAP* praeditam *G* 10 fura *G* 11 lustrauerint *N* 12 inesse] inest *G* *post* pronuntiauerunt *ins.* est quidem . . . mortuorum (*v. app.*) *H* 13 leene *G* monstrum] monstrum cui *H Dic.* corocott(a)e RC^bSP, corotte C^a, corocot(a)e *LMG*, corococt(a)e *NA*, chorococta *Dic.*, crocote *H* 14 ipse *S* 15 cohibet] *CLMAPDic.*, coiuet *R*, coniuet *NH*, coniuit *S*, colibet *G* acie *S* orbium] morbium *N*, urbium *M*, uel oculorum *superscr. in Bernensi*, orbium oculorum *Dic.* in *om.* H^a optutum] *reliqui, etiam Dic.* (*Dr. Par.*), obtutu L^1G nutatione R^bC^b, n * * tatione C^a, nutatio R^a 16 gingiua] lingua (li^{n}gua *Dresd.*) *Dic.* 18 ea] ae *M* quem *G* dicuntur *H* herbiatica *N* africa] afri *M* habet] dat C^2, *om.* RC^1NH 19 aemulos] aemu P^1 libidines *S*, libidines suae *LMGP* 20 expositos mares] in editis maribus L^2SA

qua facultas fuerit, truncatos mordicus privent testibus, quod caventes PL.
feminae in secessibus partus occulunt.
27, 28 ‖ Africa serpentibus adeo fecunda est, ut mali huius merito illi SOL.
potissimum palma detur. ‖ cerastae praeferunt quadrigemina cornicula, PL. 8, 85
quorum ostentatione veluti esca inlice sollicitatas aves perimunt: nam
reliqua corporis de industria harenis tegunt nec ullum indicium sui
praebent nisi ex ea parte, qua invitatis dolo pastibus necem prae-
29 petum aucupentur. amphisbaena consurgit in caput geminum, quorum
alterum loco suo est, alterum in ea parte qua cauda: quae causa
efficit, ut capite utrimque secus nitibundo serpat tractibus circulatis.
30 ‖ iaculi arbores subeunt, e quibus vi maxima turbinati penetrant ani- PL. 8, 86
mal quodcumque obvium fortuna fecerit. ‖ scytale tanta praefulget IGN.
tergi varietate, ut notarum gratia videntes retardet et quoniam rep-
tando pigrior est, quos adsequi non quit, miraculo sui capiat stupentes.
31 in hoc tamen squamarum nitore hiemales exuvias prima ponit. plures
diversaeque aspidum species, verum dispares effectus ad nocendum:
dipsas siti interficit: hypnale quod somno necat, teste etiam Cleopatra
emitur ad mortem. aliarum virus quoniam medellas admittit, minus

RCNH LMG(B) SAP

v. 4 cerastae — 8 aucupentur *compilavit Isidorus* 12, 4, 18 *v.* 8 amphisbaena — 10 circulatis *compilavit Isidorus* 12, 4, 20 *v.* 11 iaculi — 12 fecerit *expilavit Isidorus* 12, 4, 29 *v.* 12 scytale — 15 ponit *compilavit Isidorus* 12, 4, 19 *v.* 15 plures — 123, 4 sequitur *compilavit Isidorus* 12, 4, 12—17.

---

1 fuerint *R* truncatos (trucatos *G*) mordicus privent (praebent *M*) testibus] *RCNHL*^{1}*MGP*, generandi spem morsu detruncent *L*^{2}*SA cum Isidoro:* nascentibus masculis celant et testiculos eorum morsu detruncant; morsu natos mares castrant *Plinius* 3 ut *om. M* huius] ius *H* 4 prae *om. H* quadigemina *G* corniculum *H*^{a} 5 ostentatione] tentatione *M*, temptatione *LGP contra Isidorum* inlicet *NS*, illicitae *H*^{a}, illicita *H*^{b} 6 iudicium *G* sui praebent] subrebent *M* 7 qua] quae *LMGSP*^{1} cauda . . . 9 parte qua *om. A* passibus *LMGP*^{2} perpetem *H*^{b}, perpentem *H*^{a}, perpetum *P*^{1}, praepetunt *G* 8 aucupetur *SP*, aucuperentur *M* anphisbaena *S*, amphiuena *H* 9 loco] in loco *H* cauda] c. est *H* quae] qua *HS* 10 effecit *LMG* ut] in *G* utrimque] utrique *M*, uterque *LGP* secus] se *H*, sexus *LGAP* nibundo *R*, nutibundo *H*, nutabundo *G* 11 Iaculi *A* sebeunt *M* e] a *H*, *om. R* 12 refulget *LMGP contra Isidorum* 13 tegi *M* retardaret *P*^{1} rectando *M* 14 non quit] *RCNS*, num quid *M*, nequit *reliqui* capit *A* 15 squamarum] quamarum *R*^{b}, quam aurum *R*^{a} hiemalexesuuias *M* initore *S* 16 dipsa *H*, di • pran *M*^{a}, dispar *M*^{b} 17 siti] sit *R* hypnale] hyinale *R*^{b}, hynale *R*^{a}, hihale *C* necet *RCNH* etiam *om. H* 18 ad] a *N*

IGN. famae meretur. haemorrhois morsu sanguinem elicit et dissolutis
venarum commerciis quicquid animae est evocat per cruorem. prester
quem percussit, distenditur enormique corpulentia necatur extuberatus.
ictus sepium putredo sequitur. sunt et ammodytae, est et cenchris, 27, 33
elephantiae, chersydri, chamaedracontes. postremo quantus nominum
tantus mortium numerus. nam scorpiones scinci lacertaeque vermibus,
non serpentibus adscribuntur. monstra haec si sibilant, clementius 34
L. 8, 86 feriunt. ‖ habent adfectus: non temere nisi coniuges evagantur: capto
IGN. altero vel occiso uter superfuerit efferatur. ‖ subtiliora sunt capita
feminis, alvi tumidiores, pestis nocentior. masculus aequaliter teres
L. 8, 87 est, sublimior etiam mitiorque. ‖ igitur anguibus universis hebes visus 35
est. raro in adversum contuentur, nec frustra, cum oculos non in
fronte habeant, sed in temporibus, adeo ut citius audiant quam
aspiciant.

37,165 ‖ De gemma heliotropio inter Aethiopiam Africam Cyprum cer- 36
tamen fuit, quaenam mitteret generis huius eminentissimam: depre-
hensumque est documentis plurimis Aethiopicam aut Libycam palmam
tenere. viridi colore est non ita acuto, sed nubilo magis et represso,
stellis puniceis superspersa. causa nominis de effectu lapidis est et 37
potestate: deiecta in labris aheneis radios solis mutat sanguineo reper-

RCNH LMG(B) SAP

v. 4 sunt et — 6 numerus *compilavit Isidorus* 12, 4, 39 *v.* 6 scorpiones — 7 adscribuntur *compilavit Isidorus* 12, 5, 4 *v.* 11 anguibus — 14 aspiciant *exscripsit Isidorus* 12, 4, 44 *v.* 15 de gemma — 124, 4 obviorum *compilarunt Priscianus v.* 254—258 *et Isidorus* 16, 7, 12, *quorum hic hoc loco item adhibuit Plinium.*

---

1 moretur *L* haemorois *LM*, haec orrois *R* morsus *S* anguinem *N* elegit *M* 2 prieter *R*, praeter *N*, praeterea *C* 3 percusserit *H cum Isidoro* disternitur *M*, discernitur *LP* extuberatos *LGP* 4 itus *N* sapium *N*, sepius *GP*[2], serpentium *H* ammodit(a)e *CG*, amoditae *H*, hammodytae *S*, hammoditae *RNLA*, hammodiiae *M* est et] es *S*, aes *A* chencris *A*, ceneris *H* 5 elephantiae] et el. *SAP* chresydri *RC* chamedracones *N* nominatum *M* 6 tantum *RN* sinci *A* lacertique *SA* 7 adcribuntur *N* si sibilant] *GBA coniecture fortasse*, si (i *RN*) bibant *RCNHLMSP* 8 feriunt] fuerint *P*[1] adfectos *S* 9 occisi • *L*[1] uter] uter si *H* 10 alui tumidiores] aliud midiores *N*, aliud humiliores *RC*, aluus humidior est *H* masculis *S* teres] ters *S*, *om. RCNH* 11 etiam mitiorque igitur *om. S* uni uniuersis *M* hebes] habes *S*, he • bes *N*, *om. R* uisus] sus *N* in *om. H*[a] 13 habent *A* 15 heliotrophio *G*, eliotropia *H*, heliotrochio *M* 16 eminentissimum *H* 17 est *om. MA* docimentis *L* pluribus *SA* libyam *P*[1], libysam *P*[2] 19 superpressa *S* 20 delectu *MG* eneis *RC* repercusso *H*, repercurso *N*

cussu extraque aquam splendorem eius abicit et avertit. etiam illud PL.
posse dicitur, ut herbae eiusdem quo est nominis mixta et praecan-
tationibus legitimis consecrata eum a quocumque gestabitur subtrahat
visibus obviorum.

27, 38 ‖ Inter Syrtes quamvis terra pergentibus iter sideribus destinatur PL. 5, 26
nec aliter cursus patescit: nam putris soli faciem aura mutat et minimo
licet vento tantam diversitatem flatus efficit, ut subinde perversis siti-
bus locorum nulla indicia agnitioni relinquantur, cum modo quae
fuerant tumulis ardua in valles residunt, modo quae vallibus pressa
39 *coitu pulveris aggerantur. ita etiam continens naturam maris sui
patitur: nec interest, ubi potius sint procellae, cum ad exitium vian-
tium elementis congruentibus in terris flabra saeviant, in mari terrae.
40 ‖ utraeque Syrtes CCL milibus passuum separantur. ‖ aliquanto clemen- PL. 5, 27. 1
tior quae minor est. Cn. denique Servilio C. Sempronio cos. inter
haec vadosa classem Romanam inpune accipimus perfretasse. in hoc
sinu Mene insula post Minturnenses paludes C. Mario fuit latebra.
41 ‖ Supra Garamantas Psylli fuerunt, ‖ contra noxium virus muniti PL. 5, 27. 7
incredibili corporis firmitate. soli morsibus anguium non interibant
et quamvis dente letali appetiti incorrupta durabant sanitate. recens
42 etiam editos serpentibus offerebant: si essent partus adulteri, matrum

RCNH LMG(B) SAP

---

1 extraque] extra *H*, sectraque *M*, secta extraque *LGP*[a] splendor *H* eius] aeris *SAP:* extra aquam speculi modo solem accipit *Plinius et Isidorus*, purior at soli renitet nudatus ab undis *Priscianus* 2 dic. posse *H* herbae] *GSAP*, herba *RCNH*, herbam *LM* quo] quod *LMGP* numinis *A* mixtam *R* praecantationibus] *plerique cum Plinii libris melioribus*, praecationibus *SAP*[a] *cum libris bonis* (*certe Weilb. Voss.*) *Isidori* 3 consecreta *H* eum] cum *S* subtrahit *H* 5 pergent • s *L*[1] 6 patrii *H* solis *G* auram *M* et *om. H* minime *L* 7 euersis *SA* 8 agnitione *H* relinquatur *G* cum modo] dummodo *AP*, dum *S* 9 fuerant . . . ualles (ualle *RC*[b]*NHS*) residunt (-dent *L*[1]*N*) modo quae *om. C*[a]*M*[1] 10 coetu *LMGSP*, caetu *A*, coeptu *N*, caeptu *R*, ceptu *CH* constinens *M* natura *MG* sui] ui *A* 11 partitur *R* uitium *M* 12 elementis] uel el. *P* flabras *N* 13 uterque *C* syrces *G* milibus passum] passus *M* 14 quae] quem *S* cn.] *NLMGP*, gn. *RCH*, gn(a)eo *SA* g. *plerique*, gaio *A*, guo *S* simpronio *CA*, semphronio *N* consule *LMGP*, consules *N* iter *N* 15 uad. haec *SA* classem (-se *R*, dlassem [*sic*] *M*) romanam (-na *R*)] r. cl. *SA* accepimus *HSA* 16 menturnenses *M*, menenturnenses *A*, minturnense *P* g. *fere libri* 17 garamantes *RHG* spilli *M* munit *R*, minuti *M* 18 interibant] teribant *R*[a] 19 et *om. LMG* appetit *M* darabant *S* sanitatem *N* recentes *H*, recensa *N* 20 deditos *R* offerebat *G* adulterii *M*, adulterim *N*[a](?), adulterini *N*[b]*H*

PL. crimina plectebantur interitu parvulorum: si pudici, probos ortus a
morte paterni sanguinis privilegium tuebatur: sic originis fidem pro-
babant venenis iudicantibus. sed haec gens interivit a Nassamonibus
capta nec quicquam aliud praeter opinionem de vestigio nominis sui
37, 17 Psylli reliquerunt. ‖ nassamonitem lapidem Nassamones dant, san- 27, 43
.. 5, 28 guineum universum, nigris venulis adumbratum. ‖ in intimo recessu
auct. Syrtis maioris circa Philaenorum aras Lotophagos fuisse discimus, nec
incertum est. a Philaenorum aris non procul palus est quam Triton
amnis influit, ubi speculatam se artium deam crediderunt.
i, 31. IGN. ‖ Maior Syrtis ostentat oppidum, Cyrenas vocant, ‖ quod Battius 44
Lacedaemonius olympiade quinta et quadragesima, rege Marcio res
Romanas tenente, anno post Troiam captam quingentesimo octogesimo
.. 5, 31 sexto condidit: quae domus Callimacho poetae fuit patria. ‖ inter hoc 45
oppidum et templum Hammonis milia passuum cccc sunt. templo
IGN. fons proximat Soli sacer, ‖ qui umoris nexibus humum stringit, fauillam
etiam in caespitem solidat. in qua gleba non sine miraculo lucus 46
37, 167 emicat undique secus agris arentibus. ‖ illic et lapis legitur, Ham-
monis vocant cornum: nam ita tortuosus est et inflexus, ut effigiem
reddat cornus arietini: fulgore aureo est: praedivina somnia reprae-
12, 107 sentare dicitur subiectus capiti incubantium. ‖ et arbor est melopos 47
nomine, ex qua profluit lentus umor, quem a loco hammoniacum
nominamus.

RCNH LMG(B) SAP

v. 8 palus — 9 crediderunt *compilavit Isidorus* 8, 11, 74 *v.* 14 templo — 16 solidat *compilavit Isidorus* 13, 13, 8 *v.* 20 et arbor — 22 nominamus *compilavit Isidorus* 17, 7, 13.

---

1 plectabantur H^a probus *G* ortus] ortos NH^a, ormi (*sic*) *R* a morte] amare *H* 2 priuilegio *G* sic] si *M* orinis *R* 3 Iudicantibus *G* interiuit] interrit *C*, interita *RHS*, interrita *NA* nasamon. *SAP et sic deinceps* 4 nec] ne *NS* relinquerunt *M*, reliquerant *G* nasamoniten *SAP*, nassomonitem *RC* nassomones *RC* sanguinem *N* 6 uniuersis *RCNH* in *om. H* 7 maiores *LM* dicimus *H, inc. R* 8 inertum *A* a phil.] apud hilaenorum *S* aris] maris *M* 9 spec. se] speculata se esse *H* 10 ostendant *S* cyrenes *LMG* battius] *RCNGS*, batthius *LM*, batius *A*, bathius *P*, bathcius *H* 12 captam] quintam *M* 13 domus (domos *M*) callimac(h)o *LMGP*, domus callimachi *RCNSA*, callimachi domus *H* fuit] fuit et *H* 14 ammonis *RC*, amonis *H* cccc] *LMG cum Plinio*, ccc *uel* trecenti *RCNHSA*, quadraginta P^2, *om.* P^1 sunt *om. A* templo *om. H* 15 humeris *R* stringit fauillam etiam] stringit fauillaticum (f. str. AP^1) SAP^1 *contra Isidorum* in] et *RCN*, et in SAP^1 16 lucus] locus *RCNHSA* 17 emicat] uiret *SA* argentibus *R* 18 cornu *RCNH* indeflexus *N* 19 cornu *RCH* est] quod est *H* praediuinus *H* 20 subiectu N^a 21 umor *om. S* que *R* a loco] *CLMGP cum Isidoro,* alio loco *RNHSA*

27, 48 ‖ Apud Cyrenenses praeterea sirpe gignitur odoratis radicibus, IGN.; *cf.* 5, 33
virgulto herbido magis quam arbusto: cuius e culmo exudat aestatis *cf.* PL. 12
tempore pingue roscidum idque pascentium hircorum inhaeret bar-
bulis: ubi cum arefactum inolevit guttis stiriacis, legitur ad usum
49 mensarum vel medellae magis. dictum est primum lac sirpicum, quo-
niam manat in modum lacteum: deinde usu derivante laser nomi-
natum. quae germina initio barbaricae inpressionis vastatis agris, *cf.* PL. 19
postea ob intolerandam vectigalis nimietatem ferme penitus ipsi accolae
eruerunt.
50 Cyrenis ab laeva Africa est et a dextera Aegyptus, a fronte saevum
et inportuosum mare, a tergo barbarorum variae nationes et solitudo
51 inaccessa, ‖ quae basiliscum creat, malum in terris singulare. serpens PL. 8, 7
est paene ad semipedem longitudinis, alba quasi mitrula lineatus caput,
nec hominis tantum vel aliorum animantium exitiis datus, sed terrae
quoque ipsius, quam polluit et exurit, ubicumque ferale sortitur
receptaculum. denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam
corrumpit auras, ita ut in aëre nulla alitum inpune transvolet in-
52 fectum spiritu pestilenti. cum movetur, media corporis parte serpit,
media arduus est et excelsus. sibilum eius etiam serpentes perhor-
rescunt et cum acceperint, fugam quaeque quoquo potest properant.

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 dictum est — 6 nominatum *compilavit Isidorus* 17, 9, 27 *v.* 10 Cyrenis — 12 creat *compilavit Isidorus* 14, 5, 4 § 51—53 *ad locum de basilisco aut Plinium aut Solinum adhibuit Isidorus* 12, 4, 6. 7.

---

1 cynerenses *N*, cynenses H^a 2 aestatis t.] *II* (*LMG*P^a), statuto t. *I* (*RCHS*, t. statuto *A*, stato t. *N*P^1) haeret *N* 4 arefectum *L*, adrefectum *M* stiriacis] stiriatis *RCMA*, *om. S* 5 mensuram *S*, mensurarum *H* medelas *P* magis *om. SA* est *om. LMGP* lac scirpicum R^b*C*, lascirpicum R^a 6 deriuante] ribante R^a nominatur *LMGP* 7 gemina *H* in initio *LMG* inpresiones *N recte fortasse* uastis *M*, uastitatis *N* 8 intolerandum *G* nimietate *R*, nimietatatem *M* 9 eruerint *N* 10 a leua *H* africe *RC* est et a] *CHLG*, est et ad *RNM*, est ab *SAP* dextera] *RCSAP*, dextris *H*, dextra *LMG*, dexteram *N* frote *G* 11 uariae *om.* C^a solitudo (sil- *G*) inacc.] *reliqui cum Isidoro:* solitudines inaccessibiles, solitudo inculta (-tu *P*) squalens et inacc. *SAP* 14 exitus *G* terra *A* 15 quam] quam a *G* exurit] ex. et *LMG* feralis oritur *H* 16 extinguet *M* 17 aur. corr. *H* in *om. GP* aerem *R*C^1, aera *SAP* infectu *RCN*(?)*S*, infecta *H* 18 spiritu *om.* C^a pest. cum] pestilentium M^a moueretur *RM* partes *S* serpit (serpens *NH*) media (reliqua uero *C*, *om. NH*) .... 19 etiam *om. R:* celsus et erectus in medio incedens *Plinius* 19 serpentes] alii serp. *LMGP* 20 acceperunt *NSP* quoquo] quo *M* possunt *G* properat *CH*

IGN. ‖ quicquid morsu eius occiderit non depascitur fera, non attrectat 27, 53
ʼL. 8, 79 ales. ‖ mustelis tamen vincitur, quas illic homines inferciunt cavernis
IGN. in quibus delitescit. ‖ vis tamen ne defuncto quidem deest. denique
basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni conparaverunt, ut aedem
Apellis manu insignem nec araneae intexerent nec alites involarent.
ʼL. 5, 31 ‖ Circa extimum Syrtium cornum Bernicem civitatem adluit Lethon 54
IGN. amnis, ‖ inferna ut putant exundatione prorumpens et apud pristinos
PL.6,168 vates latice memoratus oblivionis. hanc Berenice munivit quae Pto-
lemaeo tertio fuit nupta et in maiori Syrti locavit.
Omne autem latifundium quod inter Aegyptum Aethiopiam Libyam- 55
que diffunditur, quacumque lucis opacum est, varium implevit simi-
arum genus. nec quisquam offensus nomine cognitionem gravetur.
enimvero operae pretium est nihil omittere in quo naturae spectanda 56
.. 8, 215 sit providentia. ‖ plebes simiarum in his est quas passim videmus
non sine ingenio aemulandi, quo facilius in manus veniunt: nam
dum avide venantium gestus adfectant, relicta consulto visci unguilla,
quod mendacio factum vident, oculos suos oblinunt: ita visu obducto
pronum est eas corripi. exultant nova luna, tristes sunt cornuto et 57

RCNH LMG(B) SAP
v. 18 exultant — 128, 11 lata cauda *compilavit Isidorus* 12, 2, 31—33; *cf. Augustinus de civ. dei* 16, 8.

---

1 morsu eius] morsum est *A* occiderit] *LMGP*, occiditur *RCNHSA* detrectat *R* 2 alas *G* tamen] tantum *A* quas] quasi *RSP* illinc *M* insterciunt *H* 3 delitiscit *CNMS* uis] ui *N* ne] *RCNSAP*, nec *HLMG* 4 basilici *S* amplo (ampliore *H*) sestertio] amplo tertio C^a, amphos est tertio *M* pergami *S* conpararunt *H*, parauerunt *M* ut (et ut *SA*) aedem (eadem *S*) apellis (*sic* L^2P^2, appelis *M*, apollinis *reliqui*) manu (manum *H*, manui *SA*) insignem (-ne *A*) nec araneae (-nei *CNMS*, nec ar. *om. H*) intexerent *om. R* nec] ne *H* aliter *R* inuoluerent *H* *post* inuolarent *ins.* cadauer eius reticulo aureo suspensum ibidem locauerunt *SAP* 6 eximum *R*, exitum *NH*, extimus *G* syrtium] srum *H* cornum] *MSAP*, cornu *RCNH*, quorum *LG* bernicem] *LMGS*[1], uerenicem *C*, uenericem *R*, berenicem *NP*, beronicem *H*, berenicen S^2A lethon] *CSAP*, leton *NH*, letoni *R*, laethon *L*, laetho *M*, loethon *G* 7 annis *R* 8 uatos *R*, uatus *M*, uatis *N* berenice] *RNLG*, uerenice *C*, berenicen *SA*, beronicem *H*, berenicen berenicen *M*, berenicem berenice *P* pt(h)olomeo *RCHMA* 9 tercia *H*, irio *A* 10 aegyptam et *S* aethiopia *G*, aethyopam *N* 11 quaecumque *G* locis *CNH*, logis *R* 12 cognitione *RCG* 13 op. pr. est] op. pr. (*om.* est) *RCNH*, pr. op. est *SA*, pr. est op. *P* 14 plebis RC^bNH, ple C^a, uulgus SAP^2 quam *R* 15 in manus *om. H* 16 uenantum *SA* adflectant *M* unguillae *S*, unguina *H* 17 obliniunt *CA*, oblimunt *N* uisu (uisci *N*) obd.] o. u. *H* 18 pronum] facile *A* corripi] capi *SA* exultent M^a

cavo sidere. ‖ inmoderate fetus amant, adeo ut catulos facilius amit- PL. 8, 2
tant, quos impendio diligunt et ante se gestant, quoniam neglecti
27, 58 pone matrem semper haerent. ‖ cercopitheci caudas habent: haec PL. 8, 72 *cf.* 8, 215
sola discretio est inter prius dictas. ‖ cynocephali et ipsi sunt e PL. 8, 2
numero simiarum, in Aethiopiae partibus frequentissimi, violenti ad
saltum, feri morsu, numquam ita mansueti, ut non sint magis rabidi.
59 ‖ inter simias habentur et sphinges, villosae comis, mammis promi- PL. 8, 7
60 nulis ac profundis, dociles ad feritatis oblivionem. ‖ sunt et quas IGN.; *cf.*
vocant satyros, facie admodum grata, gesticulatis motibus inquietae. 8, 21
‖ callitriches toto paene aspectu a ceteris differunt: in facie barba est, PL. 8, 2
lata cauda. has capere non est arduum, sed proferre rarum: neque
enim vivunt in altero quam in Aethiopico, hoc est suo caelo.
28, 1 ‖ Inter Nassamonas et Trogodytas gens Amantum est quae sali- PL. 5, 3
bus domus extruunt: quos in modum cautium e montibus excitatos
ad usum aedium caementiciis nectunt struicibus. tanta ibi huiusce
2 venae copia est, ut tecta faciant e salinis. isti sunt Amantes, qui
commercium cum Trogodytis habent carbunculi gemmae. citra Aman- *cf.* PL. 5, *extr.*
tas propiores Nassamonibus Asbytae lasere vivunt. hoc aluntur, hoc
illis edule est.
29, 1 ‖ Garamantum oppidum est Debris fonte miro: quidni? qui alter- PL. 5, 3

RCNH LMG(*B*) *SAP*

v. 20 fonte — 129, 13 frigore *compilavit Priscianus v.* 202—205: *similia Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1 (*unde pendet Isidorus* 13, 13, 10).

---

1 inmoderata *S* adeo — amittant (admittant *N*[?]*H*) *om.* R^{a} 2 gestiant *RCN* nec electi *R* 3 poni *S*, paene *C* cercopitheci] *RCN*, cercophitici *S*, circopithici *LMGP*, circopetici *H*, corcopithici *A* 4 est *om. C* dicta *RC* cenocephali *H* 5 in *om. LMG* parte SAP^{1} 6 fieri morsus *S* 7 spinges *SA* uillosae comis] *RCLMG cum Isidoro*, uillosae (uillos et *A*) comas *SAP*, uillosae *NH* 8 profundis] fundis *P* 9 gestaculis *S* 10 a] ac *N*, *om. A* 11 hos *RCNH* neque . . . 12 caelo *om. H* 12 alter *M* in aeth.] aeth. *SA* suo] uo *R* caelo] solo A^{1} 13 nassamones *NH* trogloditas *MP* amantium *A* 14 extruunt] inextruunt H^{a} excitatus *NS* 15 caementitius *S*, comenticiis *H* nexuunt *R* (*superscr. m. eadem* nectunt) *CN* struicionibus *H*, instruicibus *M* tantas *H*, tanti *S* huius *SAP* 16 uenae] *RCNLMG*, rei *HSAP* copiosa *G* facient *N* e] a *H* isti] hi SAP^{1}, isque P^{2} 17 trogoditum *G*, trogloditis *CP*, throchloditis *M* gemma *A* amantas] C^{a}(?)*NHLMP*, amantes $R^{b}C^{b}GA$, amates R^{a}, amantis *S* 18 propiores] *CP*, propriores *LMG*, propior est *RHSA*, proprior est (?)*N* asbytae] *GSP*, asbitae *LMA*, asbyste *RCN*, asbistae *H*: Hasbitae *Plinius* uiuunt] uiunt *N*, uniunt *R* aguntur *P* 19 edule] $C^{2}N^{2}$, sedule $C^{1}N^{1}S$, sedile *RA*, aedale *H*, dulce *LMGP* 20 caramantum *RC*, garamanticum *P* debis $L^{1}M$ quidni qui] quidenique *P*, qui *RC* alt. uic.] uicibus (uisibus *S*) alt. *A*

PL. nis vicibus die frigeat, nocte ferveat, ac per eadem venarum com-
mercia interdum ignito vapore inaestuet, interdum glaciali algu in-
horrescat. incredibile memoratu, ut tam brevi curriculo natura tam **29**, 2
dissonam faciat varietatem idque qui percontari velit tenebris, inesse
fluori illi aeternam facem credat: qui rimetur die, brumales scatebras
numquam aliud aestimet quam perpetuo rigere. unde non inmerito 3
per gentes Debris inclita est, cuius aquae *caelesti vertigine mutant
qualitatem, quamvis contraversa siderum disciplina: nam cum mundum
a calore vesper temperet, ab occasu incipit ita incalescere, ut ni
tactu abstineas, noxium sit contigisse, rursum cum ortu solis incan- 4
duerit et radiis fervefacta sunt universa, sic hiemales evomit scaturri-
gines, ut hauriri etiam a sitientibus non queat. quis ergo non stu-
peat fontem qui friget calore, calet frigore?

5, 38 Garamanticae regionis caput Garama est, ‖ ad quam iter diu in- 5
extricabile fuit et invium: nam latrones puteos harenis operiebant,
ut temporaria fraude subductis aquis iter infame siti submoveret acces-
sus viantium. sed Vespasiano principe bello, quod cum Oeensibus 6
gestum est, difficultas haec dissoluta est, conpendio spatii brevioris
5, 36 reperto. ‖ Garamantas Cornelius Balbus subegit et primus ex hac 7

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 die frigeat n. f. *adhibuerunt scholia Bernensia ad Lucani* 4, 333
v. 13 fontem — 14 Garama est *compilavit Isidorus* 14, 5. 13.

---

1 eferueat *M*, efferueat *LGP* 2 ignoto *NH*, ignato *M* pauore *R* aestuet *S*, aestuit *A* algu inhorrescat] *scripsi*, alguine (alguin • *N*) horrescat *NSA*, algurescat *H*, algedine horrescat *RC*, algore inhorrescat *LMGP* 3 memorant *N*(?)*H* ut tam (utam *M*, uitam P^2, ut in tam *H*) breui curriculo] ut in articulo temporis SAP^1 naturam *NS* 4 diss.] diss. sui *SAP* qui *om. H* inesse] uicem *A* 5 fluore *S* brumali *LMGP* 6 rigore *N* 7 gentis *M* cuius . . . 8 qualitatem *om. G* caelesti] *H coniectura puto*, a caelesti *RCNSA*, et caelesti $LMGP^2$, caelestium P^1 8 controuersa *CSAP* sideram *M* 9 a] ac *N* colore H^a ab] et ab RC^1NM, hic ab C^2 occasum *M* ita incipit *SAP* incalescere] excandescere SAP^2 10 contingisse *N* rursus *RHSA* ortu] *RCNLMG*, ortus *HSAP* incanduerit] *RCNH*, incanduerunt $LMGP^2$, incaluit *SA*, inclaruit P^1 11 radiis *om. H* feruefacte *N* sint *RN* hiemales] glaciales *SA* euomit] emit L^1 12 ut (*om. S*) hauriri (hauri *N*) etiam (*om. SA*) a s. non (ne *SA*) queat] ut fluorem suum prohibeat hauriri P^1 quis] ut quis *S* 13 qui friget (frigescit *H*) c. calet (calescit *SAP*) frigore *om. M* 14 grarama *N* quam] quod *H* iter *om. RCN* diu *om. H* inestricabile *C* 15 inuium] in unum *R* nam *om. M* aperiebant *LMG* 16 temporalia fraudes *A* iter (inter *N*) i. s.] inf. siti iter *SA* submoueretur *G*, submouerent *H* accensus *MG* 17 uespanio P^1 oeensibus] C^2NM, oenensibus *RS*, oenesibus *A*, ocensibus *HLGP*, *inc.* C^1 18 diss. est] interit *S*, interiit *A* 19 garamantes *H* cormelius *S* hac *om. H*

victoria triumphavit: primus sane de externis utpote Gadibus genitus PL.
29, 8 accessit ad gloriam nominis triumphalis. ‖ armenta gentis istius ob- MEL. 1,
liquis cervicibus pabulantur: nam si recta ad pastus ora dirigant,
officiunt prona ad humum cornua. ‖ ex parte qua Cercina est acci- PL. 5,
pimus Gauloen insulam, in qua serpens neque nascitur neque vivit *auct.*
invecta: praeterea iactus ex ea quocumque gentium pulvis arcet
angues: scorpiones superiactus ilico perimit.
30, 1 ‖ Aethiopes et gentes Atlanticae Nigri flumine dividuntur, ‖ quem PL. 5, 3(PL. 5, 44
partem putant Nili: sic papyro viret, sic calamo praetexitur, animalia
eadem edit, iisdem temporibus exundat, intra ripas quoque tunc redit,
2 cum contentus est alveo suo Nilus. ‖ Garamantici Aethiopes matri- PL. 5,
monia privatim nesciunt, sed omnibus in venerem vulgo licet. inde *auct.*
est quod filios matres tantum recognoscunt: nam paterni nominis
3 nulla reverentia est. quis enim verum patrem noverit in hac luxuria
incesti lascivientis? eapropter Garamantici Aethiopes inter omnes popu-
los degeneres habentur: nec inmerito, quia adflicta disciplina casti-
tatis successionis notitiam ritu improbo perdiderunt.
4 ‖ Nomen Aethiopum late patet. in parte Africana qua Meroen PL. 6,
videt Libya plurimae eorum sunt et variae nationes. harum e numero
Nomades cynocephalorum lacte vivunt. Serbotae longi sunt ad pedes PL. 6,
5 duodecim. ‖ Azachaei captos venatibus elephantos devorant. ‖ Psam- PL. 6,

RCNH LMG(B) SAP
v. 5 Gauloen — vivit *compilavit Isidorus* 9, 2, 124.

---

1 gladibus RC^1, gradibus *H*, gaudibus *S* 2 gestis *G* 3 si] sic *M* pastum *SAP* 4 ad] in *SA* humum] unum *P* cornua] c. et obnixa *SAP contra Melam* circina *RCNH* accepimus *LMGP* 5 gauloen] *RCNSAP*, galloen *H*, gauloenis *LMG* nacitur N^a 6 praeterea] *RCNHSAP*, propterea *LMG* arecet *M* 7 scorpionis *SA* superiactu *LMG*, superiactatur *R*, subactos *H* peremit *MS* 8 gentis *M* nigri] *MAP*, tigri *RCNHLGS* quam *RCNLG* 9 patrem *coniecit Salmasius male* papyrio *R*, papirio *CN*, papyri *S* uiret et sic *S* pertexitur *A* animali *M* 10 edit iisdem (hisdem *RC*) *om. M* 11 garamantici (garamatici *N*, garamanticia *M*) . . . sed (*om.* SAP^1) omnibus in uenerem uulgo (uulgo o. in uen. *SAP*) licet] garamanticis omnibus uenus est uulgalis et *H* 13 nam *om. P* 15 incesti] incessit *RCNH* lasciuientes *RCNHSA* populos (populo *A*) deg. hab. gar. aeth. i. omnes *SA* 16 quia] qui *RCNLMG* cast. disc. *SAP* 17 ritum C^1 18 quam meroen *R*, quam ameroen *LMG* 19 uidet lybiae *M*, uident et libiam *H* harum e] horum *H* 20 nodames *A* cenocephalorum *H*, cynomatefalorum *S* serbotae] *RNHSAP cum indice M*, seruote *C*, suerbotae *LM* (*text.*) *G* longi] longe *NA*, *om. H* 21 azachaei] *SP*, azachei *HA*, adzachei RC^1, adzacchei *N*, azzanchaei *index M*, azzac(a)ei *M* (*text.*) *G*,

PL. baris nulla est aurita quadrupes, nec elephanti quidem. his proximi
summam regiae potestatis cani tradunt, de cuius motibus quidnam in-
6, 194 peritet augurantur. || maritimos Aethiopas quaternos oculos dicunt **30**, 6
habere: sed fides alia est, illa denique quod et vident plurimum et
6, 195 manifestissime destinant iactus sagittarum. || occidentem versus Agrio-
phagi tenent, qui solas pantherarum et leonum carnes edunt, rege
praediti, cuius in fronte oculus unus est. sunt et Pamphagi, quibus 7
esca est quicquid mandi potest et omnia fortuitu gignentia. sunt et
Anthropophagi, quorum morem vocamen sonat. Cynomolgos aiunt 8
habere caninos rictus et prominula ora. Artabatitae proni atque quadripedes, nec secus ac ferae sine sedibus evagantur. confines Mauretaniae certo tempore lucustas terrestres legunt duratasque salsugine in praesidium vitae solas habent: sed ex illis quadragesimum aevi annum nullus supergreditur.
L. 6, 196 L. 8, 9, 1 || Ab Oceano isto ad Meroen, || quam insulam amplexu primo 9
L. 6, 196 L. 8, 9, 1 Nilus facit, || milia passuum sunt sescenta viginti. || ultra Meroen super
exortum solis Macrobii Aethiopes vocantur: dimidio enim eorum pro-
tentior quam nostra vita est. hi Macrobii iustitiam colunt, amant 10
aequitatem, plurimum valent robore, praecipua decent pulchritudine,
3, 9, 2 ornantur aere, auro vincula faciunt noxiorum. || locus apud eos est

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 Agriophagi — 7 est *ex Plinio Solinove Isidorus* 11, 3, 16 *v.* 7 sunt et — 8 gignentia *compilavit Isidorus* 9, 2, 130 *v.* 10 Artabatitae — 14 supergreditur *male compilavit Isidorus* 11, 3, 20.

---

a • zacaei *L*: Asachae *Plinii libri* eleuantos *N* psambaris] *RCNHLMG*, apud psambares (ipsambares *A*, ipsampares *S*) *SAP*: Sambri *uel* Sesambri *Plinii libri* 1 arita N^a quadrupedes N^aH^a 2 summa *H* cani tradunt] cadunt *R* quidnam imperitet] *III* (*SA*), quiddam (quidam *H*) imperite (inperitae *NH*, imperitre *L*, imperitiae *M*) *I* (*RCNH*) *et II* (*LMGP*): motu eius imperia augurantur *Plinius* 3 aethiopes *NH* 4 illac d. quae uident *H* 5 ictus] lactus *M* uersus] uero *H* agriofati *M* 7 panphagi *P*, panfagi *RCNHLG*, pangati *M* 8 fortuito *RCNSAP* 9 more *RC*, mores *NSA* cynomolfos *R*, cinomologos *LMG* 10 rictus] rictos *M*, *om.* C^a artabeatitae *G*, artabaturtae *A* quadripedes] *RCNL*, quatripedes *M*, quadrupedes *reliqui* 11 sine se nec s. ac f. dibus *S* uagantur *N* confines] c. sunt *H* 12 lucustas] *RNM*, locustas *plerique* 14 nullus *om.* MA^a 15 isto] aestu $LMGP^1$ 17 exortu *M*, exortus *P* macrobi *SA* 18 q. n. u. est] q. u. n. est *H*, est q. n. u. est *M*, est q. n. uita L^1G macrobi *SA*, marobii *H* iustiam *G* 19 praecipua] *RCNSA*, praecipuo *H*, praecipu(a)e *LMGP* decenti *LMGP* pulchritudinem *H* 20 ornatu *R* est *om.* *RNH*

Heliutrapeza opiparis epulis semper refertus, quibus indiscretim omnes MEL.
30, 11 vescuntur: nam etiam divinitus eas augeri ferunt. est etiam ibidem
lacus, quo perfusa corpora velut olivo nitescunt. ex hoc lacu potus
saluberrimus. sane adeo liquidus est, ut ne caducas quidem vehat
frondes, sed ilico folia lapsa ad fundum demittat laticis tenuitate.
12 || Ultra hos desertae et inhumanae solitudines ad usque Arabicos MEL. 3,
sinus. || deinde in ultimis Orientis monstrosae gentium facies. aliae IGN.
sine naribus, aequali totius oris planitie, informes habent vultus.
13 || aliis concreta ora sunt modicoque tantum foramine calamis avenarum MEL. 3,
pastus hauriunt. nonnullae linguis carent, in vicem sermonis utentes
14 nutibus motibusque. || quaedam ex istis nationibus ante Ptolemaeum MEL. 3,
Lathyrum regem Aegypti incognitum habuerunt ignis usum. *cf.*
|| Aethiopia omnis ab oriente hiberno ad occidentem hibernum PL. 6,
tenet. quicquid eius est sub meridiano cardine, lucis nitet, qui maxime
virent hieme. a media parte mons editus mari inminet, ingenuo igni
15 per aeternum fervidus et in quiete iugis flagrantibus: || inter quae in- IGN.
cendia iugis aestus draconum magna copia. veris draconibus ora parva
et ad morsus non dehiscentia et artae fistulae, per quas trahant spi-

RCNH LMG(B) SAP

v. 2 est etiam — 3 nitescunt *compilavit Isidorus* 13, 13, 2 *v.* 7 in ultimis — 11 motibusque *compilavit Isidorus* 11, 3, 18 *v.* 14 quicquid — 17 copia *compilavit Isidorus* 14, 5, 14 *v.* 17 draconibus — 133, 2 nocent *compilavit Isidorus* 12, 4, 4. 5.

---

1 heliu (*R*, eliu *C*, helii *N*, helio *SA*, elio *G*, huius *H*) trapeza (trapezia *H*)] ΗΛΙΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑ helio trapeza *L*, ΝΑΕΛΙΟΥ ΤΡΑΛΕΖΑ helio trapeza *M*, ⊦ΗΛΙΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑ *P* refertur *RS*, referta *H* 2 uesciuntur *S* ibi *A* 3 quo] qua *H* oliuo] *RCNLMGP*, oleo *HSAP cum Isidoro* laco *M* 4 nec caducas C^b*L*, nec aduncas *R*C^a*NH* 5 folia *bis N* ad f. demittat (*sic H*, demitat *N*, dimittat *RCLMG*)] dimittat ad f. *SAP* latices *S*, latici *RN* tenuitae *M* 6 et humanae *S* rabicos *G* 7 monstrosae] *RCLSA*, montrosae *N*, mostrosae *P*, monstruosae *HMGB cum Isidori libris bonis* 8 oris *om. P* nultos *M* 9 modicoque (modico P^1 *cum Isidoro*) tantum (tantum *om. H*)] *I* (*RCNHSA*P^1), modico quoque *II* (*LMG*P^2) 10 in uicem *bis R* sermones *S* 11 que *om. R* quaedam ex istis nationibus] *LMGSAP*, quaedam excitationibus *RCN*, quae aeaedem nationes *H* pt(h)olomeum *RCNHMA* 12 ign. us. hab. *H* 13 ad occidentem] ab occidente *R* 14 est *om. LMGP* 15 hieme] hebeno *Plinius* a *om. S* media] meridiana *SAP contra Plinium* mari] maris C^a, *om.* P^1 eminet *LMG* igne *SA* 16 et *om. R* in quiete (quite *N*) i. fl.] estuosus P^1 17 copia] copia porro *P*, copia est porro *SA* parua et] parua sunt et P^2, nulla sunt (*om.* et) P^1 18 morsus non] morsum *H* hiscentia M^a et] sed *SAP* trahant] et (*om. P*) trahunt *CSAP*

ign. ritus et linguas exerant: quippe non in dentibus vim, sed in caudis
37,158 habent et verbere potius quam rictu nocent. ‖ exciditur e cerebris **30,** 16
draconum dracontia lapis, sed lapis non est nisi detrahatur viventi-
bus: nam si obeat prius serpens, cum anima simul evanescit duritie
soluta. usu eius Orientis reges praecipue gloriantur, quamquam nul-
lum lenocinium artis admittat soliditate et quicquid in eo nobile est,
non manus faciant nec alterius quam naturae candor sit quo reluceat.
auctor Sotacus gemmam hanc etiam visam sibi scribit et quibus inter- 17
cipiatur modis edocet. praestantissimi audacia viri explorant anguium
foveas et receptus: inde praestolati ad pastum exeuntes praetervecti-
que percitis cursibus obiciunt gramina medicata quantum potest ad
incitandum soporem: ita somno sopitis capita desecant et de manu- 18
biis praecipitis ausi praedam revehunt temeritatis.

.. 8, 69 ‖ Quae locorum Aethiopes tenent, feris plena sunt, e quibus quam 19
nabun vocant nos camelopardalim dicimus, collo equi similem, pedi-
bus bubulis, capite camelino, nitore rutilo, albis maculis superspersa.
animal hoc Romae circensibus dictatoris Caesaris primum publicatum. 20
8, 70 ‖ iisdem ferme temporibus illinc exhibita monstra sunt, cephos appel-
lant, quorum posteriores pedes crure et vestigio humanos artus men-

RCNH LMG(B) SAP

v. 2 exciditur — 13 temeritatis *compilavit Isidorus* 14, 5, 15. 16, 14, 7
v. 15 camelopardalim — 16 superspersa *compilavit Isidorus* 12, 2, 19 *coll.* 14, 5, 15.

---

1 exerant] exerunt *CSAP,* exerat *M*[a] uim sed in caudis] sed in caudis uenenum *H contra Isidorum* 2 uerber *N* e] ex *N*, a *G* 3 dracontia] *RCSAP cum Plinio,* dracontias *NHLMGP* est *om. H* uiu. detr. *H,* eximatur uiu. *SA* 4 durities *RCSAP* 5 uisu *R* orientes *M* 6 leocinium *N,* leonocinium *H* soliditatem *R* nobilem *N* 7 faciant] *RCNHM,* faciat *SA*, faciunt *LGP* 8 sotacus] *CSAP cum Plinio*, sotagus *R*, satogus *H*, sutacus *N*, solacus *LM*, sōlacus *G* 11 perscitis *LMP* curribus *A*, cubiis *S* potest] pote *M* 12 inuitandum *SP*, mutandum *A*[1], inmittendum *A*[2] sopore *M*, soperem *C*, saporem *G* sopitis] *Plinius et Isidorus*, obsitis *I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*), obsopitis *III* (*SAP*) capita desecant] e capitibus execant lapides *SAP*[1] 13 seuehant temeritatas *M* lotorum *S*, locerum *A* 15 nabun] *RC*[a]*NSP cum Plinio*, nabum *C*[b]*HA*, nauum *LMG* camellopardalim *S*, camelopardalum *HA:* camelopardus *Isidorus* equis *NH* 16 bubalis *A*, bubulus *S* retilo *M* albis (abbis *M*) maculis superspersa (-sparsa *RCN*)] stellatam candidis maculis (*ins.* supersparse *S*, supersparsam *A*) *SAP*[2] 17 hoc animal *A* 18 isdem *RCHGP*, hisdem *NLMA*, istem *S* illic *H* exhibita] et habita *A* ceffos *RNHSAP*, cefos *C*, caeffusa *M*, c(a)efusa *LG:* caepus, cephus *Plinii libri* 19 posteriorum pedes *R*, posteriorum pedum *LMG* crure et] *RCNHMSA*, crura et a *LG*, crurae *P* humanus *N* artos *M*

tiuntur, priores hominum manus referunt: sed a nostris non amplius PL.
30, 21 quam semel visa sunt. || ante ludos Cn. Pompeii rhinocerotem PL. 8,
Romana spectacula nesciebant: cui bestiae color buxeus, in naribus
cornu unicum et repandum, quod subinde attritum cautibus in
mucronem excitat eoque adversus elephantos proeliatur, par ipsis
longitudine, brevior cruribus, naturaliter alvum petens, quam solam
intellegit ictibus suis perviam.
22 || Iuxta Nigrim fluvium catoblepas nascitur modica atque iners PL. 8,
bestia, caput praegrave aegre ferens, aspectu pestilenti: nam qui in
23 oculos eius offenderint, protinus vitam exuunt. || formicae ibi ad for- IGN.
mam canis maximi harenas aureas pedibus eruunt, quos leoninos
habent: quas custodiunt, ne quis auferat, captantesque ad necem
24 persequuntur. eadem Aethiopia mittit || lycaonem: lupus est cervice PL. 8,
iubatus et tot modis varius, ut nullum colorem illi dicant abesse.
25 || mittit et parandrum, boum magnitudine, bisulco vestigio, ramosis PL. 8,
cornibus, capite cervino, ursi colore et pariter villo profundo. hunc
parandrum adfirmant habitum metu vertere et cum delitescat fieri
adsimilem cuicumque rei proximaverit, sive illa saxo alba sit, seu fru-
26 tecto virens, sive quem alium modum praeferat. faciunt hoc idem in *cf.* PL. 9
mari polypi, in terra chamaeleontes: sed et polypus et chamaeleon 8, 12

RCNH LMG(B) SAP

v. 2 ante ludos — 7 perviam *adhibuit Isidorus* 12, 2, 12, *excerpsit Dicuil* 6, 32 *v.* 10 formicae — 13 persequuntur *compilavit Isidorus* 12, 3, 9 *v.* 13 Aethiopia — 14 abesse *compilavit Isidorus* 12, 2, 24.

---

1 priores] priores proinde (perinde *P*) *SAP* refererunt *R* sed] quae tamen *SAP*[1] 2 renocerotem *Dic.*, rhinoceroten *M* 3 buxeis *G* 4 cornum *S*, *om. G* unum *H* et repandum quod (qui *A*) subinde (subiende *M*) ... in *om. H* 5 eo *om. H* que] quod *Dic.* praeliantur *G* ipsis] i. prope *SAP* 6 naturaliter] naturali telo *SA* quam] quem *Dic.* 7 actibus *Dic.* 8 nigrim] *RNSAP*, nigri in *M*, tigrim *LG*, tigrin *H*, *deficit hians hoc loco C* catoplepas *LM*, catoplebas *G*, catoblepa *RC*[2]*NHSA*, *inc. C*[1] 9 pestilenti] bestia est *H* in *om. RNH* 10 oculis *S* protinus *om. A* uitam (uita *M*) exuunt] *LMGP*, uita (iuxta *S*) exeunt *RCNHSA* 12 captatisque *NSA* negem *G* 13 ceruice iubatus (iuuatus *R*, inuatus *N*)] *RCNMGSA*, ceruicem iubatus *LP*, ceruae uinctus *H* 14 ut nullum *bis M* colorem illi (*om. R*)] illi col. *SA* 15 parandrum] tarandrus *Plinii libri* bouum *LMP* bisulco] *III* (*SA*) *cum Plinio*: ungulae bifidae, hibico *I* (*CN*, ibico *H*, hibisco *R*), hiulco *II* (*LMGP*) 16 ursi] ursino *LMGP* 17 delitiscat *RC*, dilitiscat *LM*, delistescat *S*, delitiscant *N* 18 ad similitudinem *H* proximauerit] *RCNH*, proximarit *SAP*, proximat *LMG* albo *LMGP*[2] 19 uirenti *LMGP*[2] quem (que *G*) a. m. pr.] quam aliam praeferat qualitatem *SAP*[1] 20 mare *SA* terrae *S* cameleo *G*

PL. glabra sunt, ut pronius sit cutis laevitate proximantia aemulari: in
hoc novum est ac singulare hirsutiam pili colorum vices facere. hinc
evenit ut difficulter capi possit.
PL. 8, 123 || Aethiopicis lupis proprium est, quod in saliendo ita nisus habent 30, 2
alitis, ut non magis proficiant cursu quam meatu: homines tamen
numquam impetunt. bruma comati sunt, aestate nudi: thoas vocant.
PL. 8, 125 || hystrix quoque inde loci frequentissima, erinacii similis, spinis ter- 28
gum hispida, quas plerumque laxatas iaculatione emittit voluntaria, ut
PL. 10, 136 assiduis aculeorum nimbis canes vulneret ingruentes. || illius caeli ales 29
est pegasus: sed haec ales equinum nihil praeter aures habet. tra-
gopan quoque avis maior aquilis, cornibus arietinis praeferens arma-
tum caput.
PL. 12, 86. 89 || Aethiopes legunt cinnamum. || id frutectum situ brevi nascitur, 30
PL. 12, 91 ramo humili et represso, numquam ultra duas ulnas altitudinis: || quod
gracilius provenerit eximium magis ducitur: quod in crassitudinem
PL. 12, 89 extuberatur despectui est. || verum legitur per sacerdotes hostiis prius 31
caesis: quae cum litaverint, observatur, ut messis nec ortum solis
PL. 12, 90 anticipet nec egrediatur occasum. || quisquis principatum tenet, sar-
mentorum acervos hasta dividit, quae sacrata est in hoc ministerium:
atque ita portio manipulorum soli dicatur: quae si iuste divisa est,
sponte incenditur.
PL. 37, 125. 126 || Inter haec quae diximus nitore caerulo hyacinthus invenitur, 32
lapis pretiosus, si quidem inculpabilis reperiatur: est enim vitiis non

RCNH LMG(B) SAP

v. 7 hystrix — 9 ingruentes *compilavit Isidorus* 12, 2, 35 *v.* 13 Aethiopes — 16 despectui est *compilavit Isidorus* 17, 8, 10 *v.* 22 nitore — 136, 9 notatur *compilavit Isidorus* 16, 9, 3 *coll.* 14, 5, 15.

---

1 ut pr. sit (si *R*)] et pr. est *SAP*[2] leuitatem *RNH*, lenitatem *CLMGP*[1], leuitate speculi (speculu *S*) modo *SAP*[2] proximantia] proximanti *LMGP* 2 faceret *M* 3 capi possit] capissit *G* 4 salendo *N* nisi *H* 5 alites *M* curso *S* quam] q. homines *A* meatum *N*[1]*S*, adsultu *N*[2]*P*[2] 6 comati] iubati *SA* theas *H* 7 strix *H et Isidori libri boni* locis *R* frequentissime *RCN* erenacii *LM*, erinatii *G*, erinaceis *RCS*, erinaciis *H*, herynaciis *A*, erenaceis *P*, renaceis *N* 9 uulnerent *R* celtales *R*, caeli auis *C* 10 sed] et *P* ales] auis *C* nil *H* tragopa *A*, tragopam *LMG* 13 cinnamomum *H* *locum de cinnamo* §§ 30. 31 *denuo exhibent post* 33, 11 *ad Arabes conversum et subinde interpolatum* (*v. app.*) *codd. SA* id] in *G*, quod *S* 14 represso] depresso *Salmasius* 15 gratilius *G* dicitur *G* crassitudinem] crassum *SA* 16 extuberantur *N*, extubereatur *S* 17 litauerunt *NSP* mensis *HLM* 18 quiquis *M* 20 atque] *LMGSP*, inquae *RCN*, inque *A*, in qua *H* iuste] ius *N* 22 haec] ea *P*[1] caeruleo *RCNHS*

parce obnoxius: nam plerumqne aut violaceo diluitur aut nubilo ob- PL.
ducitur aut albicantius in aquaticum eliquescit: optimus in illo tenor,
si nec densiore fuco sit obtunsior nec propensa perspicuitate detec-
tior, sed ex utroque temperamento lucis et purpurae fucatum suaviter
30, 33 florem trahat. ‖ hic est qui sentit auras et cum caelo facit: nec IGN.
aequaliter rutilat, cum aut nubilosus est aut serenus dies. praeterea
in os missus magis friget. scalpturis certe minime adcommodatus,
ut qui tritum respuat, nec tamen penitus invictus: nam adamante
34 scribitur et notatur. ‖ ubi hyacinthus, ibi et chrysoprasus apparet: PL. 37, 1
quem lapidem lux celat, produnt tenebrae. haec enim est in illo
diversitas, ut nocte igneus sit, die pallidus. ‖ ex ipso solo sumimus PL. 36, 1
haematitem rubore sanguineo ac propterea haematitem vocatum.
31, 1 ‖ Quod ab Atlante usque Canopitanum ostium panditur, ubi PL. 5, 4
Libyae finis est et Aegyptium limen, dictum a Canopo Menelai guber- 128
natore sepulto in ea insula quae ostium Nili facit, gentes tenent dis-
2 sonae, quae in aviae solitudinis secretum recesserunt. ‖ ex his PL. 5, 4
Atlantes ab humano ritu prorsus exulant. nulli proprium vocabu-
lum, nulli speciale nomen. diris solis ortus excipiunt, diris occasus
prosequuntur ustique torrentis plagae sidere oderunt deum lucis.

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 63) *a* 13 quod
v. 9 ubi — 11 pallidus *compilavit Isidorus* 16, 14, 8 *coll.* 14, 5, 15
v. 11 ex ipso solo — 12 vocatum *compilavit Isidorus* 16, 8, 5 *v.* 13 ubi Libyae
— 15 facit *compilavit Isidorus* 14, 3, 28.

---

1 parte *H* uiolacio *RCN*, uiolatio *H* deluitur *G* obducitur] ut ducitur *M* aut *om. M* 2 abbicantius *R* aquanticum *M* liquescit *H* 3 desiore N^a suco *RCN*, succo *H* obtusior *H* detectior] *LP*, dectectior *M*, detentior *G*, deiectior *RCNHSA* 4 utroque] troque M^a fucatum] moderatum *SA* 6 nubilosus] *RCNLMGP cum Isidoro:* nubilo, nebulosus *HSA* aut serenus] aut (au M^1) s. est L^1MG 7 sculpturis H^2, scupturis *G* adcommodatum RC^1 8 ut] et *SA* tritum] trium M^a, attritum *SAP* punitus *N* inuictus] i. est *SAP* 9 et *om. NHA* chrysoprasus] *P*, chrisoprasus *L*, chrisoprasi *M*, chisoprassus *G*, chrisopassus *R*, grisopassus *C*, crisoptasius *H*, chrysotapsis *N*, chrysothapsus *A*, chrysuthapsus *S*, de crisotapso lapide *index M:* chrysoprasus *Isidorus bis;* chrysolapsis *Plin.* (*Bamb.*) *indeque* chrysolampis *Isidorus* 16, 15, 4 10 produnt tenebrae] produnt (prodit *A*) obscurum *SA* est *om.* L^a 11 diuisitas *H* die pallidus] palladius *H* 12 h(a)ematiten *RNSA* hematiten uocatum *A*, haemantites uocatus *S* 13 athante M^a usque] ad usque *SAP* ibi [*H*] 14 egyptum *A* 15 sepulto in . . . facit (faciat M^a)] ibi sepulto (*rel. om.*) *SA*, ibi sepulto in . . . facit *P* 16 in auiae] inuiae [*H*] solitudines *A* 17 humanu *N* exultant *A* 18 diris] C^2SA, diri *reliqui* ortus *om. M* diris] *RCNSA*, diri **HLMGP* 19 ustique] *SA*, utique *RCN *H*, ustique undique *LMGP* plagae sidere] plagae federe *S*, plaga est dire [*H*], plaga est de re *Leid.*, *inc. N*

IGN. adfirmant eos somnia non videre ‖ et abstinere penitus ab animalibus
..5, 45. IGN. universis. ‖ Trogodytae specus excavant, illis teguntur. ‖ nullus ibi **31, 3**
. 37, 167 habendi amor: a divitiis paupertate se abdicaverunt·voluntaria. ‖ tan-
tum lapide uno gloriantur, quem hexecontalithon nominamus, tam
diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo orbi-
PL. 5, 45 culo eius deprehendantur. ‖ homines isti carnibus vivunt serpentium
ignarique sermonis stridunt potius quam loquuntur. Augilae vero 4
solos colunt inferos. feminas suas primis noctibus nuptiarum adul-
teriis cogunt patere, mox ad perpetuam pudicitiam legibus stringunt
severissimis. Gamphasantes abstinent proeliis, fugiunt commercia, nulli 5
se extero misceri sinunt. Blemyas credunt truncos nasci parte qua
caput est, os tamen et oculos habere in pectore. Satyri de homini-
bus nihil aliud praeferunt quam figuram. Aegipanes hoc sunt quod 6
pingi videmus. Himantopodes fluxis nisibus crurum serpunt potius
quam incedunt et pergendi usum lapsu magis destinant quam ingressu.
Pharusi cum Herculi ad Hesperidas pergenti forent comites, itineris
taedio hic resederunt. hactenus Libya.
PL. 5, 48 ‖ Aegyptus a meridie introrsus recedit quoad praetendant Aethiopes **32,** 1
a tergo. inferiorem eius partem Nilus circumfluit, qui scissus a loco,

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*l. c.*) *ad* 17 Libya *et* (*p.* 65) *inde ab* 18 Aegyptus
v. 1 adfirmant — videre: *similia Ammianus* 15, 3, 6 *v.* 3 tantum — 6 deprehendantur *compilavit Isidorus* 16, 12, 5 *v.* 11 Blemyas — 12 pectore *compilavit Isidorus* 11, 3, 17 *v.* 14 pingi videmus] *cf. Augustinus c. d.* 16, 8: hominum genera quae in maritima platea Carthaginis musivo picta sunt *v.* 18 Aegyptus — 139, 11 mari *excerpsit Dicuil* 6, 6—11; *v.* 18 Aegyptus — 19 circumfluit *compilavit* (*adhibito Orosio* 1, 2, 12) *Isidorus* 14, 3, 27. 28.

1 ab *om. SA* 2 trodite *C*, trolite *R*, troglodytae *P* excauent *M* 3 ac] ad *N* diutiis *S* se] sed *N* abdicarunt [*H*] uoluntarie *S* 4 quam *LMG* execontalithon *SAP*, ex(s)econtalithum *RCNLG Leid.*, execontalium *M*, excontalitum [*H*] nominant *SA* 5 sparsis *A* sexaginta] xl *RC*[1] 6 depraehendatur *G* homines] et *S*, *om. A* serpentum *RCNS* 7 stridunt p. q. l. *om. M* augilae] *RCN*[*H*], authgile *Leid.*, augul(a)e *AP*, angulae *S*, augire *LMG*, gens augilum *index M* uere *RCN* 8 solis *N* suas *om. SA* primus *S* adulteris **HM*[a] 9 colunt *R* mos *P* pudicitiae *M* 10 gamfasantes [*H*]*S*, gamfanantes *A*[1] nulli (nullis *S*) se extero (excitero *M*, externo *SA*)] *LMGSAP*, nulli extero *CN*H*, nulli *R* 11 sciunt *G* blemyas] blemias [*H*]*MG*, blemmias *Leid.*, blemmyas *A* *post* blemyas *ins.* sed . . . incolunt (*v. app.*) *SAP* 12 sitiri *S* 13 nil [*H*] aegiphanes [*H*] quo *M* nidemus] demus *L*[1] hymantopedes [*H*] serpunt] saepiunt *C*[a], repunt *LMGP* 15 lapsum *R* gressu [*H*] 16 hesperidas] *RCN*HMS*, hespiridas *A*, (h)esperias *LGP* pergenti] p. fugienti *N* 17 residerunt *GS* 18 a (*om.* [*H*]) meridie] *libri cum Isidoro*, ad meridiem *Dicuil cum Plinio et Capella* quoad praetendant] *LGSAP*, quod ad praetendat *M*, quoad praetendunt *RCN*H*, quoad praehendunt *Dic.* 19 interiorem *RCN*H Dic. contra Plinium*

cui Delta nomen est, ad insulae faciem spatia amplectitur interamna PL.
32, 2 | et incerto paene fonte decurrens proditur ut loquemur. originem PL. 5, 51
habet a monte inferioris Mauretaniae, qui Oceano propinquat. | hoc SOL.
adfirmant Punici libri: | hoc Iubam regem accipimus tradidisse. igi- PL. 5, 51
3 tur protinus lacum efficit quem Nilidem dicunt. Nilum autem iam
inde esse coniciunt, quod hoc stagnum herbis piscibus beluis nihil
minus procreet quam in Nilo videmus ac si quando Mauretania, unde
origo eius, aut nivibus densioribus aut imbribus largioribus inrigatur,
4 incrementa exundationis in Aegypto augeantur. || sed effusus hoc PL. 5, 52
lacu harenis sorbetur et cuniculis caecis absconditur: deinde in Cae-
5 sariensi specie prorumpens ampliore eadem indicia praefert quae in
exortu notavimus rursusque subsidit nec se prius reddit quam post
intervalla itineris extenti contingat Aethiopas, ubi exit et Nigrim facit
fluvium, || quem supra diximus esse terminum limitis Africani. Asta- PL. 5, 53 c
pum eum inde gentes vocant, scilicet aquam e tenebris profluentem. SOL. 27, 30, 1

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)

v. 2 originem — 7 videmus: *similia Ammianus* 22, 15, 8 *v.* 5 lacum — dicunt *adhibuit Isidorus* 13, 21, 7.

---

1 della *L* interamna] *RCNSP Dic.*, interamni *A*, interamnana *M*, interna **H*, interammana *L*, interrammana *G* 2 et incerto *om.* P^1 proditur *om.* C^a loquimur *M* 3 propinquat] incumbit SAP^2 hoc . . . 4 tradidisse *om.* [*H*] 4 regem] gem R^1 5 lacus *RCN*H* nilidem (-den *Dic.*)] *LMGSAP Dic. cum Plinio et Isidori libris optimis* (*Weilb. et supra versum Voss.*) nilum *RCN*H cum Isidori codd. plerisque* 6 esse *om.* P^1 coniectant [*H*]*SA et pro gl.* P^2 herbas pisces belual (*sic*) *Dic.* nil [*H*] 7 procreat [*H*] *Dic.*, procreet et *N* ac si] *LMSAP*, at si *G*, *om. RCN*H Dic.* mauritaniae *Dic.* unde] *III* (*SAP*), undique *I* (*RCN*H Dic.*) *et II* (*LMG*) 8 eius] *RLMG Dic.*, eius est *CN*HSAP* aut] a *RCN Dic. Leid.*, an [*H*] inrigatur incrementa] *II* (*LMGP*), incremento inrigatur *III* (*SA*), inr. unde incrementa *I* (*RCN*H Dic.*) 9 exundationes *A* augeatur L^1, augentur *Dic.* hoc] a hoc *Dic.* (*Dresd.*) 10 cesis *R* caesariensi specie] *I* (*RCN*, caesariensis penita *Leid.*, caesariensis petita [*H*]) *II* (*LMG*) *III* (*SAP*)*:* Caesariensi specu, *quod habet Dicuil*, *quamquam defendi videtur a Plinio:* lacu maiore in Caesariensis Mauretaniae gente . . . erumpit *non ausus sum retinere* 11 ampliore] ampliori *III* (*SA*) *cum Plinio* (*vide ante*), amplior *II* (*LM*[?]*GP*), ampliora *I* (*RCN*H Dic.*) indigia *R*, indica C^a praefer [*H*], profert *Dic.* (*Dresd.*) 12 exortum *C Dic.* subsidet *LM* prius *bis A* quam post] postquam *Dic.* (*etiam Dresd.*), quam postquam [*H*] 13 extendi *P*, extentis *M* et *om. LMGP* nigrim] *III* (*SAP*), nigrum *I* (*RCN Dic. Leid.*) *et II* (*LMG*), tigrin [*H*] 14 quam H^a astapum] *RCN*HMSA cum Plinio*, astapuni P^1, astacponi *G*, astapunici *L*, astacum P^2 15 inde gentes] $N*HLGAP^2$ *Dic.*, indigentes *MS*, indegetes C^b, gentes inde *R*, indigenae P^1, *inc.* C^a*:* cognominatus Astapus, quod illarum gentium lingua significat aquam e tenebris profluentem *Plinius*

PL. Multas magnasque ambit insulas: quarum pleraeque sunt tam 32, 6
[diffusae et] vastae magnitudinis, ut vix eas dierum quinque cursu
praetermeet, quamvis concitus ibi feratur. nobilissima earum est Meroe, 7
circum quam divisus dextero alveo Astosapes, laevo Astabores nomi-
PL. 5, 54 natur. || tunc quoque emensus magna longinqua, cum primum occur-
santibus scopulis asperatur, tantis agminibus extollitur inter obiecta
rupium, ut ruere potius quam manare credatur: demumque a cata-
SOL. racte ultimo tutus est: || ita enim quaedam claustra eius Aegyptii nun- 8
PL. 5, 53 cupant. | relicto tamen adhuc pone se nomine, quod Giris vocatur,
PL. 5, 54. 64 | mox inoffensus meat. septem ostiis conditur, in meridiem versus
excipitur Aegyptio mari.
PL. 5, 55 || *Gnari siderum vel locorum varias de excessibus eius causas 9
dederunt. alii adfirmant etesias nubium densitatem illo cogere, unde

RCNH LMG(B) SAP et 12 gnari — 140, 3 subministraverint *codices recensiti p.* 117 *praeter* 88. 138; *Anon. Leid.* (*l. c.*)

v. 1 multas — 3 Meroe: *similia Ammianus* 22, 15, 11 *v.* 5 cum primum — 10 conditur: *similia Ammianus* 22, 15, 9. 10 *v.* 10 in meridiem — 11 mari *adhibuit Isidorus* 13, 21, 7 *v.* 12 gnari — 140, 3 subministraverint: *similia Ammianus* 22, 15, 5.

---

1 ambit] habet *G* plerique *M* 2 diffusae et uastae **HLMGP*, diffusae uastae *RCNA Dic.*, uastae et diffusae *S:* tam uastae magnitudinis *Plinius, unde videtur delendum esse* diffusae et cursus *RCN*H Dic.* 3 praetermetet *A* eorum **H* 4 quam *om. R* dextro *S Leid.*, *om.* [*H*] astosapes] *LMP*[1] *cum Plinio*, astocapes *G*, astisapes *RC*[*H*] *Dic.*, astissapes *N*, astapores *SA*, astapes *P*[2]*Leid.* astabores] *RCNLMG*[2]*Dic. Leid.*, astaboris [*H*], astaboras *G*[1], astapores *SP*, actapores *A:* Astobores *Plinius* nominatur] *LMGP Leid.*, nominantur *RCN*[*H*]*SA Dic.* 5 longinquam *A* occursantibus] *III* (*SA*) *cum Plinio:* inter occursantes scopulos, occurrentibus *reliqui* 6 obiectatus [*H*] 7 manere [*H*]*GP* credeatur *M* cateracte *LM Leid.*, caracte *C Dic.* (*Dr.*), caractere [*H*] 8 ultimus totus *M* 9 adhuc (*SAP*, hoc **H*, hac *RNLM*, ac *CG Dic.*) pone se (ponere *M*, ponere se *Dic.*) nomine quod giris (*RCH Dic.*, quod gyris *N*, quo igiris *S*, quo nigris *LMGAP*)] nec ante Nilus quam se totum . . . iunxit, sic quoque etiamnum Giris ante nominatus per aliquot milia *Plinius* 10 ostendiis *Dic.* meridiem] septentrionem *Dic. contra Isidorum* 11 exicipitur *M* 12 gnari] 15. 34 *et sic scripsi*, ignari (ingnari 123) *plerique*, ignaris *R*, in agris [*R*], si igna *S* locorum] colorum 60[a] de *om.* 74[1] excessibus] excensibus 35, excessus *S*, excessu *A.* 15. 18. 25 A. 32. 33. 59. 60. 79. 144. 150 eius] ei 98 causas (causis 14[1]) dederunt] d. c. 58 A. 90, c. reddiderunt 116 13 adfirmant] adfirmantes 24. 63. 79. 120. 150 A. etesias] athesias 129, adesias 144, exesias 123, etherias 9, echesias 13, etesaias 32[1] nubium] nubilum 103 densitatem] desitatem 152, densitate 54. 78. 102. 117. 157 illo] illud 61, *ante* nubium 102. 117 cogere] coercere 34 unde *om. B*[1]. 123[1]

amnis hic auspicatur, ipsumque fontem umore supero saginatum tantam inundationis habere substantiam, quantum pabuli ad liquorem PL.
32, 10 nubila subministraverint. ferunt alii, quod ventorum flatibus repercussus, cum fluorem solitae velocitatis non queat promovere, aquis in arto luctantibus intumescat: et quo inpensius controversi spiri-

RCNH LMG(B) SAP et ad 3 subministrauerint *codices p.* 139 *laudati; Anon. Leid. (l. c.)*

v. 3 ventorum — 5 intumescat *adhibuit Isidorus* 13, 21, 7; *similia Ammianus* 22, 15, 7.

---

1 amnis] annis [*R*]. 123^{1}, animis *B* hic] is *LG*. 7. 8. 14. 28. 31. 35. 46. 61. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 92. 93. 98. 103. 105. 116. 135. 136. 141. 151. 152, his *MQ*. 17. 20. 21. 22. 23. 47. 99. 100. 133. 148, ipse *B*, hinc 9. 32^{1}, aut 90, *ante* amnis 102. 117 auspicatur] aulpicatur 59, auspicantur 31 ipsumque] ipsum 61^{a}. 82 umore] amore humore 15, umorem *G*. 17. 20. 103. 141. 151. 152, *post* sup. *SAF*. 15. 18. 33. 59. 60. 79. 144. 148. 150 157. 158, *ante* sup. 87, *post* agitatum 151, *om.* 61^{a} supero] *R*[*R*]*CNQ Leid.* 4. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 21. 24. 26. 29. 30. 31. 32. 34. 36. 38. 41. 42. 43. 44. 51. 52. 53. 54. 58. 58 A. 63. 64. 66. 74. 75. 76. 78. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 102. 112. 117. 120. 123. 125. 126. 129. 130. 131. 137. 150 A. 155. 156, superos *M*, superno [*H*]*SAF*. 15. 18. 25 A. 33^{1}. 46. 48. 60. 62. 72. 73. 79. 116. 128. 135. 144. 148. 149. 150. 154. 157. 158, super *LGBP*. 7. 17. 20. 22. 23. 28. 33^{2}. 35. 47. 69. 70. 71. 92. 93. 98. 99. 100. 103. 105. 108. 114. 133. 136. 141. 143. 151. 152, *om.* 61 saginatum *R*[*R*]*CN*. 24. 26. 29. 32. 34. 38. 44. 62. 63. 74. 75. 76. 78. 81. 82. 102. 117. 120. 125. 126. 130. 137. 142. 150 A. 155. 156 *et in corr. Pisaurensis ed. a.* 1512, *denique codice M usus, in quo est* superos agitatum, *coniectura Salmasius exerc. Plin. p.* 299 *B*, agitatum **HLMGB*^{1}*QP*. 4. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 17. 20. 21. 22. 23. 28. 30. 31. 33^{2}. 35. 36. 41. 42. 43. 47. 48. 51. 52. 53. 54. 58 A. 64. 66. 68. 69. 70. 71. 73. 83. 84^{1}. 85. 86. 87. 88. 90. 92. 93. 94. 98. 99. 100. 103. 105. 108. 112. 123. 129. 131. 133. 136. 141. 143. 148. 149. 151. 152, agittatam 72, agitatum superagitatum 61, sublatum *SAF*^{1}. 15. 18. 25 A. 33^{1}. 46. 59. 60. 84^{2}. 116. 128. 135. 144. 150. 154. 157. 158, saginatum uel sublatum 79, sublatum uel saginatum *F*^{2}, consanguinatum 114^{1}, cognatum 114^{2}, signatum *B*^{2} 2 tantam] tantum *S*. 35, *om.* 78 inundationis] inmundationis 62, inundantius 46 habere *om.* 131 quantum] quatum 62, quantam 120. 123. 125. 154, quanta 157, quanta (-tam 135) impendia *SAF*. 15. 18. 25 A. 46. 59. 60. 73. 116. 128. 135. 144. 150, quanta impedia per copia ponitur 148 pabuli] populi [*R*]. 59, pabula 60^{1}, bibula 61. 154, buli *Q*^{a} ad] a *M* liquorem] liquiorem 35. 60 3 nubila] nubilosa *Q*, *ante* pabuli *SAF*. 15. 18. 25 A. 59. 60. 128. 144. 150 subministrauerint] subministrarint 157, subministrauerit 93, subministrauerunt 34. 60^{a}. 79. 90. 102. 150 A, ministrauerint *Q*. 74^{1}, strauerint *H*. 4. 11. 12. 30. 36. 41. 42. 48. 51. 53. 54. 62. 66. 83. 84^{1}. 85. 86. 87. 94. 101. 129. 131. 142, strauerunt 52 fuerunt *N* 4 fluore [*H*], fluores *Leid.* solitae] sollicit(a)e *RC*^{1}*N* promoueri *RCN***HS* 5 quo] quanto iam *SAP* controuersi] *libri cum Ammiano:* reluctante spiritu controuerso, contrauersi *vulgo*

PL. tus repugnaverint, eo excelsius sublimari in altitudinis vertices reper-
cussam celeritatem, quando nec solitus extenuet cursus alveum et
stipato iam flumine venis originalibus torrentium pondera super-
veniant: ita concurrente violentia hinc urgentis elementi hinc resisten- 32, 11
PL. 5, 56 tis undis exultantibus molem colligi, quae excessus facit. ‖ nonnulli
adfirmant fontem eius qui Phialus vocatur siderum motibus excitari
PL. 5, 57 extractumque radiis candentibus caelesti igne suspendi, ‖ non tamen
sine certa legis disciplina, hoc est lunis coeptantibus: verum omnem 12
abscessus originem de sole concipi primosque fieri excessus tumoris,
cum per cancrum sol vehatur: postmodum triginta eius partibus evo-
lutis, ubi ingressus leonem ortus sirios excitavit, emissis omnibus
IGN. cumulis totam fluctuationem erumpere. ‖ quod tempus sacerdotes nata- 13
PL. 5, 57 lem mundi iudicaverunt, id est inter XIII k. Aug. et XI. ‖ deinde
revocare exitus universos, cum in virginem transeat, penitusque intra
ripas suas capere, cum libram sit ingressus. hoc etiam addunt pariter 14
eum nocere, sive abundantius exaestuet sive parcius: cum exiguitas
minimum adportet fecunditatis, propensior copia diuturno umore cul-
PL. 5, 58 turam moretur. ‖ maximos eius exitus cubitis duodeviginti consurgere, 15
PL. 5, 57. 58 ‖ iustissimos sedecim temperari, ‖ nec in quindecim abesse proventus
fructuarios, quicquid infra sit, famem facere. dant illi etiam hoc 16
maiestatis, ut portendat futura, quandoquidem Pharsalico bello non

RCNH LMG(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 12 erumpere *et a* 13 deinde *ad* 20 facere

---

1 eo] tanto *SAP* excèsius R^a altitudines *R* repercussam] repercussa est *A* 2 et] ex *RC* 3 uenis] auenis *M* torrentium *om.* *RCN***H* 4 concurrente] concurdi *M*, concordi LGP^2 urguentis *RN* resistens [*H*], resistentibus *P*, resistendis *N* 5 exaltantibus *LM*, extantibus *G* colligit *G* 6 sederum *S* 7 cadentibus P^2 8 certa legis] creta regi *M* coetantibus *S*, coitantibus *A* 9 abscessus] exabscessus *M*, excursus *SA* de sole (solo P^1) concipi (-pit G^1) primosque (primusque *M*) f. e. tumoris] sole fieri primamque exultantiam tumoris incipere SAP^2 10 cancrum] campum P^1 part. ei. [*H*] euolitis *G* 11 leonem ortos *M*, leone mortuus *N* emissis (emis R^a) . . . . 12 fluctuationem] propulso omni fluore tantam vim amnis *SAP* 13 iudicauerunt] uocauerunt *SA* inter tertium decimum] MS^2, in tertium decimum S^1AP, in tertio decimo *LG*, inter iii (*uel* tertio, *om.* decimum) *RCNH* 14 reuocari *SAP Leid.* in *om.* *RCN***H* 15 cape *G* libram (libra *M*) sit] sit in l. *SA* par. add. [*H*] 16 noceri *RCN* patius *N* cum] quando quidem SAP^1 17 fec. app. *SA* copia] scopia *M* cultura *M* 18 maximos] *RCN***HP*, maximus *LMGS*, maximas *A* eius] deinde eius *SAP* exitus *om.* [*H*] 19 iustissimus *G* temparari *S*, temperare LGP^1, comparari P^2 in *om.* *LG* adesse *A* 20 fructuarios] -rius *M*, *om.* P^1 quicquid] sed q. *SAP* infra] *III* (*SA*), intra *RCN***HLMGP* famen [*H*]*A* illi etiam hoc (ac *M*, *om.* *RC*)] h. e. i. *H* 21 portendant *S* futura] f. argumentantes SAP^2

fuerit egressus quinque ulnas. iam illud palam est, quod solus ex PL.
amnibus nullas expiret auras. ‖ dicionis Aegyptiae esse incipit a Syene, PL. 5, 59
in qua fines Aethiopum, et inde usque dum mari intimatur, Nili *cf.* 53
nomen tenet.
32, 17 ‖ Inter omnia quae Aegyptus habet digna memoratu praecipue PL. 8, 18
bovem mirantur: Apim vocant. hunc ad instar colunt numinis, insig-
nem albae notae macula, quae dextero lateri eius ingenita cornicu-
18 lantis lunae refert faciem. statutum aevi spatium est, quod ut adfuit,
profundo sacri fontis inmersus necatur, ne diem longius trahat quam
licebit. mox alter nec sine publico luctu requiritur, quem repertum
centum antistites Memphim prosequuntur, ut incipiat ibi sacris ini-
19 tiatus sacer fieri. ‖ delubra quibus succedit aut incubat mystice tha- PL. 8, 18
lamos nominant. dat omina manifestantia de futuris: illud maximum,
si de consulentis manu cibum capiat. denique aversatus Germanici
Caesaris dexteram prodidit ingruentia, nec multo post Caesar extinctus
20 est. pueri Apim gregatim sequuntur et repente velut lymphatici ven-
tura praecinunt. ‖ bos illi ostenditur femina in anno semel, et ipsa PL. 8, 18
non absque certis insignibus, quae atque inventa et oblata est, eadem
21 die neci datur. Apis natalem Memphici celebrant iactu paterae aureae,
quam proiciunt in Nili statum gurgitem. haec sollemnitas per sep-

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 inter omnia — 14 cibum capiat *referunt tam mythographus Vaticanus primus c.* 79 *quam scholia novicia ad Lucan.* 8, 479 *v.* 6 Apim — 17 anno semel *compilavit Isidorus* 8, 11, 86; *similia Ammianus* 22, 14, 7. 8 *v.* 19 Apis — 143, 2 habent: *similia Ammianus* 22, 15, 17.

1 ulnas] uellas *M* quod solus . . . 2 expiret auras] quod solus nullas expirare (expsirare *A*) auras ex amn. uniuersis *SA*, solum illum nullas expirare auras ex amn. uniuersis P^1 2 a syene] amsienae *H* 3 quas *M* et *om. RCNH* mari] maron *SA* intimatas *H* 5 aegyptos *P* 6 apin *H*, quem apim C^2A hunc] hac M^a, hanc M^b nominis *M* 7 not. alb. *A* dextro *HSA* corniculantibus *H:* corniculatae *myth. et schol. Luc.* 8 refret *A* statutum] statum LMP^1, estatum *G:* spatium praestitutum *Ammianus* ut *om. MA* spetium *N* 9 inmersum *M* nec *R* 10 luctu] fletu *H* 11 antistes *RG* memfim *RCHSA*, memfin *LMG*, menfin *P* sacris ibi *A* 12 delubra] tecta P^2 13 omina] RC^2NH, omnia *plerique, inc.* C^1*:* de futuris quaedam manifesta signa *Isidorus;* signa rerum futurarum *Ammianus* manifesta *SA* maxime *SA* 14 auersutus *H*, uersatus *M* germani R^a 15 caes. dexteram (dextram *N*)] d. c. *S* multum *LMGP* extinctus] extinc *R* 16 est *om. SA* apin *H* 17 bos] pus *M* 18 certis insignibus] incertis signibus *R*, incertis insignibus *CNH* atque] qua *A* 19 naturalem *H* memphici] *LMG*, memfici *RCNSA*, memphi *P*, memfi *H*, *hi cum Plinio et Isidoro* iactu] uacti *H* aur. pat. *SAP* 20 proicium *S* statum] *NLMGP*, statutum *C*, statim *H*, tantum *R*, statu *SA* gurgite *HA*

PL. tem dies agitur: quibus diebus cum sacerdotibus quasdam crocodili
indutias habent nec attrectant lavantes. verum octavo die caerimoniis
iam peractis, velut reddita saeviendi licentia, solitam resumunt atro-
citatem.
PL. 8, 89 ‖ Crocodilus malum quadrupes et in terra et in flumine pariter 32, 22
valet: linguam non habet: maxillam movet superiorem. morsus eius
horribili tenacitate conveniunt, stipante se pectinatim serie dentium.
plerumque ad viginti ulnas magnitudinis evalescit. qualia anseris edit
ova. metatur locum nido naturali providentia nec alibi fetus premit 23
IGN. quam quo crescentis Nili aquae non possint pervenire. ‖ in partu
PL. 8, 89 fovendo mas et femina vices servant. ‖ praeter hiatum oris armatus
est etiam unguium inmanitate. noctibus in aqua degit, per diem humi 24
IGN. adquiescit. ‖ circumdatur maxima cutis firmitate in tantum, ut ictus
PL. 8, 90 quovis tormento adactos tergo repercutiat. ‖ strophilos avis parvula 25
est: ea reduvias escarum dum adfectat, os beluae huiusce paulatim
scalpit et sensim scalpurrigine blandiente aditum sibi in usque fauces
facit. quod ichneumon conspicatus penetrat beluam populatisque vita-
libus erosa exit alvo.
PL. 8, 91 ‖ Est et delphinum genus in Nilo, quorum dorsa serratas habent 26

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 crocodilus — 6 superiorem *excerpsit Dicuil* 7, 37; *v.* 5 crocodilus — 14 repercutiat *compilavit Isidorus* 12, 6, 19. 20; *similia Ammianus* 22, 15, 15. 16 *v.* 8 qualia — 10 pervenire *excerpsit Dicuil* 7, 37 *v.* 14 strophilos — 18 alvo: *similia Ammianus* 22, 15, 19 *et Isidorus* 12, 2, 36 *v.* 19 est et delphinum — 144, 2 interimunt *compilavit Isidorus* 12, 6, 11. 16. 20; *similia Ammianus* 22, 15, 18.

1 quosdam *H*[a] crocodill- *RCNA*, crocodrill- *H*, corcodrill- *Dic. constanter omnes* 5 malus *Dic.* quatrupes *M* in fl.] fl. *S* pariter *om. A* 7 horribile *M* tenacita *G* stipanti *G*, stipantes *S* dent. ser. pect. *SA* 8 anser insedet *Dic.* 9 oua] oria *H* nido *om. Dic.* promit *H* 10 quo] quod *Dic.*, pro *P*[1] crescentes *SA* possunt *HDic.*, possent *M* pernire *G* in partu] in parcum *G*, *om. H* 11 hiatum] in actum *M* mars *NS* feminas *P* serant *S* 13 circumdata *M*, circumdatus *SA* 14 adactus *HNS* repercutiat] recipiat *M* strophilus *H*, strofilus *N*: trochilos *Plinius et Ammianus* 15 est *om. SAP*[1] redubias (res dubias *H*) escarum (ercarum *M*) dum *RCNHLMGP*[2], dum redubias esc. *SAP*[1] adfectat] adsectat *P*[2] os] us *N* 16 scalpurrigine] prurigine *H* 17 (h)ic(h)neumon (hicheumon *M*) consp.] *RCNHLMGP*[2], enhydrus (denhydrus *A*) consp. alterum ichneumonum (inneumonum *P*[1]) genus *SAP*[1]: somno pressum conspicatus ichneumon *Plin.*, quod factum contuens enhydrus ichneumonis genus *Ammianus*, enhydros si invenerit dormientem crocodilum *Isidorus* penetra *R*[a] populatusque uitalia *P* 18 rosa *MA* alueo *N* 19 est et (*om. RCH*) delfinum genus] sunt delphines *SAP*[1] in *om. LMG* habet *R*

cristas. hi delphines crocodilos studio eliciunt ad natandum ‖ demer- PL. 8, 92
sique astu fraudulento tenera ventrium subternatantes secant et inter-
32, 27 imunt. habitant in insula Nili homines forma perexigui, sed audacia
usque eo pergit, ut crocodilis se offerant obvios: nam haec monstra
fugientes insequuntur, formidant resistentes: ‖ ergo capiuntur, subacti- PL. 8, 93
que etiam inter aquas suas serviunt et perdomiti metu ita obsequun-
tur, ut inmemores atrocitatis victores suos inequitantes dorso vehant.
28 ‖ hanc ergo insulam et hanc gentem ubicumque indicio odoris per- PL. 8, 94
senserint, procul fugiunt. in aqua obtunsius vident, in terra acutissime.
hieme nullum cibum capiunt, quin etiam quattuor menses a coeptu
brumae inedia exigunt.
29 ‖ Scinci quoque circa Nilum frequentissimi, crocodilis quidem PL. 8, 91
similes, sed forma modica et angusta, verum ad opem salutarem non
qualibet necessarii: medentes quippe ex ipsis pocula inficiunt, quibus
extinguitur vis veneni.
30 ‖ Hippopotamus in eodem flumine ac solo nascitur, equino et PL. 8, 95
dorso et iuba et hinnitu, rostro resimo, ungulis bifidis, aprugineis

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 habitant — 9 fugiunt *excerpsit Dicuil* 7, 39 *v.* 4 haec monstra — 5 resistentes: *similia Ammianus* 22, 15, 20 *v.* 9 in aqua — 11 exigunt *excerpsit Dicuil* 7, 38; *similia Ammianus* 22, 15, 20 *v.* 16 hippopotamus — 145, 1 depascitur *compilavit Isidorus* 12, 6, 21; *v.* 16 hippopotamus — 145, 7 invexit: *similia Ammianus* 22, 15, 21—24.

---

1 delfinis *M*, delfini *LG* nandum A^1 dimersique *RLMG* 2 haustu *R* fraudulento] fraudolentu *M*, *om. SA* subternantes *A*, subterantes *S* 3 habitant] praeterea h. *SAP* perexsicui *M*, exigui *Dic.* 4 usque eo] eo usque *S*, usque adeo *Dic.* pergit] *RCNLMG*, pergunt *H*, periti *Dic.*, perditi *A*, praediti *SP* offerat *L* 5 fugientia secuntur *Dic.*, fugientes sequuntur *RCNH* formida *R* ergo] et *Dic.* subactaque *Dic.* 6 inter] *libri nostri et Dic.* (*Par.*), intra *Dic.* (*Dresd.*) perdomita *Dic.* metu ita] et uita *M* 7 inequitantes dorso (dorsu *M*)] *LMGSP*, inequitantis dorso *CNA*, inequitatis dorso *RS*, equitantes in dorso *Dic.*, in dorso equitantes *H* uehat *A* 8 hanc] han *R* 9 procul] et procul *M* obtusius *M*, obtuntius *Dic.* 10 cib. null. *RCNH Dic.* a coeptu] *NSP*, a ceptu *CA*, acceptu RH^1 *Dic.*, accepto H^2MGB, *inc. L* 11 inedias H^a 12 scini *H*, scinici *S* frequentissim(a)e *LGS* quidem *om. H* 13 forma modica et ang.] $LMGP^1$, modica forma et ang. *RCNH*, forma minuscula SAP^2 salutarem] salute *H* 14 quamlibet *malim* necessaria *G* conficiunt *H* 15 extinguitur (et ext. *LMG*) uis ueneni (ueneris *R marg. m.* 1)] *RCNHLMG*, uis uen. ext. P^2, et stupor neruorum excitetur et ueneni (ueni P^1) uis extinguatur (exigatur P^1) SAP^1 16 hippotamus *S*, ippotamus *H constanter*, hippopotamius *P* et dorso] dorso P^2 17 resimo] $RCNHLMSP^1$ *cum Plinio*, resupino GBP^2, resupinato *A cum Isidoro* aprugineis] $RCNLP^1$, apruines *M*, aprugnis P^2, acpruginis *A*, aprinis $HGBS^2$ *cum Isidoro*, *inc.* S^1

PL. dentibus, cauda tortuosa. noctibus segetes depascitur, ad quas pergit
aversus astu doloso, ut fallente vestigio revertenti nullae ei insidiae
8, 96 praeparentur. || idem cum distenditur nimia satietate, harundines recens **32**, 31
caesas petit, per quas tamdiu obversatur, quoad stirpium acuta pedes
vulnerent, ut profluvio sanguinis levetur sagina: plagam deinde caeno
oblinit, usquedum vulnus conducatur in cicatricem. hippopotamos et
crocodilos primus Romae M. Scaurus invexit.
cf. PL. | Circa easdem ripas ales est ibis. ea serpentium populatur ova 32
97 gratissimamque ex his escam nidis suis defert: sic rarescunt proven-
3, 8, 9 tus fetuum noxiorum. || nec tamen aves istae tantum intra fines 33
Aegyptios prosunt: nam quaecumque Arabicae paludes pennatorum
anguium mittunt examina, quorum tam citum virus est, ut morsum
ante mors quam dolor insequatur, sagacitate qua ad hoc valent aves
excitatae in procinctum eunt universae et prius quam terminos pa-
trios externum malum vastet, in aëre occursant catervis pestilentibus:
cf. PL.), 32 ibi agmen devorant universum: quo merito sacrae sunt et inlaesae. || ore
., 10, 87 pariunt. || nigras solum Pelusium mittit, reliqua pars candidas.
13, 56 || De arboribus quas sola fert Aegyptus praecipua est ficus Aegyptia, 34
foliis moro comparanda, poma non ramis tantum gestitans, sed et
13, 57 caudice: usque adeo fecunditati suae angusta est. || uno anno septies

RCNH LMG(B) SAP

v. 8 circa — 9 defert *compilavit Isidorus* 12, 7, 33; *v.* 8 circa — 17 ore pariunt: *similia Ammianus* 22, 15, 25. 26 *v.* 12 quorum — 13 insequatur *adhibuit Isidorus* 12, 4, 29 *v.* 20 uno anno — 146, 3 sustollitur *compilarunt Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1 *et tam eo quam Solino adhibito Isidorus* 17, 7, 17.

---

1 nocte *H* regites *M* depacitur *N* ad quas pergit] *RCNLMGP*, aquas pergit *S*[1]*A*, aquas spargit *HS*[2] 2 dololo *R*, dolos *M* falso *H* reuererenti *M*, reuerenti *L*, reuertendi *G* ei *om. HL*[2]*P* insidia *M* 3 item *R* extenditur *A* 4 caesas] quassas *H* tamdi *M* obserratur *A* acutas *M* 5 leuet saginam (-na *RC*) *RCNH* 6 oblimit *N* conducitur *A*, condatur *H* cicatricae *H* hippopotamus et crocodillus *M* 7 primos *N*, primum *A* romae m.] romam *LMGP*[1] inuxit *A*[1], induxit *A*[2] 8 circum *SAP* serpentum *RCNHM* pabulatur *RCNH* 9 ex] et *N* refert *RCNH* prouentu fetus *RCNH*, prouentu fetuum *SA*: ut rarescant mortiferae pestes absumptae *Ammianus* 10 tamen *om. SA* 11 prosunt] sunt *H* nam quaecumque] namque cum *N*[2]*SA recte fortasse:* nam quacumque *coniecit Salmasius* pinnatorum *RCNHA*, pinnatores *M* 13 ualens *A* 14 prios *N* terminos patrios] patrias *H* 15 aeternum *A* are *M* 16 inlesa *R* ore *om. RCNH* candida *L*[1]*M* 18 de . . . . aegyptus *om. N* 20 fecunditati] *SAG*, fecunditatis *CNHLMP*, fundatis *R* augusta *C* uno anno] ut a. u. *H*

fructum sufficit: unde pomum decerpseris, alterum sine mora pro- PL.
32, 35 tuberat. materia eius in aquam missa subsidit: deinde cum diu de-
sederit in liquore, levior facta sustollitur et versa vice, quod natura
in alio ligni genere non recipit, fit umore sicca.
36 ‖ Palma quoque Aegyptia dicenda res est: proprie adipsos vocatur, PL. 12,
ut dici oportet ea, quae gustata arcet sitim. odor ei idem qui et
malis Cydoniis. sed demum sitim sedat, si prius quam maturuerit
decerpatur: nam si matura sumatur, sensum intercipit, gressum prae-
pedit, linguam retardat obsessisque officiis mentis et corporis ebrietatis
facit vitium.
37 ‖ Aegyptium limitem, qua ad Diacecaumenen tendit, incolunt po- IGN. *cf.*
puli, qui momentum, quo reparari mundum ad motus ferunt annuos, 2, 10
hoc studio deprehendunt. eligitur sacer lucus, in quo consaeptant
animalia diversissimi generis. ea, ubi ad statum modum caelestis per-
venit *disciplina, sensus suos significationibus produnt quibus possunt:
38 alia ululant, alia mugiunt, quaedam strident, quaedam rudiunt, non-
nulla simul confugiunt ad volutabra. hoc argumentum illis est ma-
39 gistrum ad indicium temporis deprehendendi. ‖ iidem populi ferunt a MEL. 1,
primis sibi gentis suae avis traditum, ubi nunc occasus est, quondam
ibi ortus solis fuisse.
40 ‖ Inter Aegyptias urbes numero portarum Thebae nobiles, ad quas PL. 5, 6

RCNH LMG(B) SAP
v. 5 palma — 6 sitim *compilavit Priscianus v.* 248. 249 *v.* 21 inter Aegyptias — 147, 1 Thebaica *compilavit Isidorus* 15, 1, 35.

1 pomo *M* decepseris *M,* decerperis *N* protulerat *H* 2 materies *SAP* subdit *S,* subsidet *M* dein *A* deserit C^a 3 liquorem *H* 4 aliquo *M* recepit *NM* 5 res *om. C* propria *H* 6 ut] aut *RCNH* dicit *H* gustata] angustata N^a oportet] oportuit *LMGP* ei idem] *LMGP,* eidem *RCSA,* est idem *N(?)H* 7 cydoneis *RCNH* matuerit *S,* maturuit *P,* maturierit *M,* maturauerit *H* 8 intercepit *M* 9 ebr. fac. uit.] uitium ebrietatis imitatur SAP^1 11 aegiptum *H* qua *om. H* diacecaumenen] diacecaumen *S,* diaticae cacumen con *H* 12 quo .... 13 eligitur *om. P* fuerunt *S* annus *LM* 13 erigitur *H* lucus] *LMG,* locus *RCNHSAP* in quo cons.] in quem compellunt SAP^2 14 statum modum] RC^1*(?)NLG*P^1, statum modulum *M,* statutum modum C^2H, statam (statutam *A*) lineam SAP^2 caelesti *R* peruenit disciplina] P^1 *coniectura puto,* peruenit disciplinae *RCNM,* peruenitur disciplinae *GB,* perueniunt disciplinae *H,* uertigo prouecta est SAP^2 16 quaedam (et q. *LMGBP*) rudiunt (rugiunt *NGSA,* rugunt *B*) *om. H* nonnulla s. confugiunt *om. N* 17 hoc *om. RCNH* magisterium *SA* 18 deprehendi C^1S, deprehendenda *M* idem *RCN* 20 ortum *A* 21 numere *H* thebe] th. fuisse *H* nobilis *RCLMG*

PL. commercia Arabes Indique subvehunt: hinc regio Thebaica. Aboedos **32**, 41
et ipsa nobilis, olim Memnonis regia, nunc Osiris fano exculta.
. 5, 62 ‖ Alexandriam et operis ipsius magnitudo et auctor Macedo nobilitant:
quam metatus Dinocrates architecton alterum a conditore in memoria
IGN. locum detinet. ‖ condita autem Alexandria est duodecima centesima- 42
que olympiade, L. Papirio Sp. f. C. Poetelio C. f. consulibus Romanis,
. 5, 64 ‖ haud longe ab ostio fluminis Nili, quod Heracleoticon alii, alii Ca-
nopicon appellant.
5, 128 ‖ Est et Pharos, colonia a Caesare dictatore deducta, e qua faci- 43
bus accensis nocturna dirigitur navigatio: nam Alexandria insidioso
accessu aditur, fallacibus vadis, caeco mari, tribusque tantum canalibus
IGN. admittit navigantes, Posideo Tegano Tauro. ‖ hinc igitur in portibus
machinas ad praelucendi ministerium fabricatas pharos dicunt. pyra- 44
mides turres sunt fastigatae ultra excelsitatem omnem quae fieri manu
possit: itaque mensuram umbrarum egressae nullas habent umbras.
nunc ab Aegypto provehamus stilum.
. 5, 65 ‖ Ultra Pelusiacum ostium Arabia est, ad Rubrum pertinens mare, **33**, 1
107. IGN. ‖ quod Erythraeum ab Erythra rege ‖ Persei et Andromedae filio, non

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 Alexandriam — 4 architecton: *similia Ammianus* 22, 16, 7; *cf. Isidorus* 15, 1, 34 *v.* 9 est et Pharos — 13 dicunt *adhibuit Isidorus* 15, 2, 37. 20, 10, 10; *similia Ammianus* 22, 16, 9 *v.* 13 pyramides — 15 umbras *compilavit Isidorus* 15, 11, 4; *similia Ammianus* 22, 15, 28. 29; *cf. schol. novicia ad Lucan.* 8, 697 *v.* 17 ultra — 148, 6 terram *compilavit Capella* 6, 677. 678.

---

1 indique] *RCNMP^2 cum Plinio:* Thebe .... nobilis fama, Coptos Indicarum Arabicarumque mercium emporium, undique *HLGP^1 cum Isidoro:* ad quas commercia Arabes undique subvehunt, undique gentium *SAP^2* subuehunt] *C^{2}NHSAP cum Isidoro*, subeunt *RC^{1}LMG* regio] ergo *H* thebaida *H cum Isidori cod. Voss. contra Weilb. aliosque* aboedos] *LMGSP*, abaedos *RCNHA* 2 memmanis *S* osirius *A* ex(s)culpta *RCNH* 3 ips. op. *H* macedo] alexander m. *SA* nobilitat *CA^b* 4 alterum a c. in memoria (-riam *H*) l. detinet] secundum post conditorem inter (in *SP^2*) memorabilia (memoria *P^2*, memoralia *A*) locum sortitus est *SAP^2* 5 condita .... 8 appellant *om. RCNH* 6 spurii filio] *M^{1}SA*, spurio spurii filio *LM^{2}GP^1* gaio petilio *LMGAP*, galo paetilio *S* 7 alii alii] *MSAP*, alii *LG* 9 farus *LMG* e] *RCNH*, ex *LMG*, de *SAP* 10 accensu *G* 11 addicitur *H* uadis] *CHSAP cum Isidoro*, uagis *RN*, undis uadis *LMGP* canalibus] milibus *H* 12 ammittit *RC* posideo] *RC cum Plinio*, possideo *NSA*, possidet *H*, postideo *LMGP* hanc *H* portibus] *libri Solini et Isidori Vossianus* (*altero loco ex corr.*), porticibus *Isidori libri plerique loco utroque* (*etiam Voss. altero loco ante corr.*) 13 foros *M* 14 sunt] s. in aegypto *N^{2}SAP* fastigiatae *C^{2}G* qua *G* manus *M* 15 utra *M* 18 erythra] *RNA*, erithra *CHS*, herithro *M*, herytho *L*, heritho *P*, erico *G* persei] perseg *R*, persarum *A* andromade *M*

solum a colore appellatum Varro dicit. qui affirmat in litore maris *cf.* SOL. 7,26
istius fontem esse, quem si oves biberint, mutent vellerum qualitatem
et antea candidae amittant quod fuerint usque ad haustum ac furvo
postmodum nigrescant colore.

33, 2 ‖ Rubri autem maris Arsinoe oppidum. verum haec Arabia pro- PL. 5, 65
cedit ad usque illam odoriferam et divitem terram, quam Catabani et
3 Scaenitae tenent Arabes, nobiles monte Cassio: ‖ qui Scaenitae causas PL. 6, 143
nominis inde ducunt, quod tentoriis succedunt nec alias domos habent:
ipsa autem tentoria cilicia sunt: ita nuncupant velamenta caprarum
4 pilis texta. ‖ praeterea suillis carnibus prorsus abstinent. sane hoc PL. 8, 212
animalis genus si invectum illo fuerit, ilico moritur. ‖ hanc Arabiam PL. 6, 138
Graeci Eudaemonem, ‖ nostri Beatam nominaverunt. ‖ habitatur in colle PL. 5, 65. 6, 138
manu facto inter flumen Tigrim et flumen Eulaeum, ‖ quod ortum a PL. 6, 135
Medis tam puro fluore inclitum est, ut omnes inde reges non alias quam
eius aquas bibant.

5 ‖ Eudaemonem non frustra cognominatam hinc capessas, quod PL. 12, 51
praeter odores, quos creat plurimos, sola tus mittit, nec tamen uni-
versa. ‖ nam in medio eius sunt Astramitae, pagus Sabaeorum, a quo PL. 12, 52
octo mansionibus regio turifera disterminatur, Arabia appellata, id est
6 sacra: hoc enim significari interpretantur. ‖ virgulta haec non sunt PL. 12, 54

RCNH LMG(B) SAP

v. 9 cilicia — 10 texta *compilavit Isidorus* 19, 26, 10 *v.* 11 hanc — 12 nominaverunt *compilavit Isidorus* 14, 3, 15 *v.* 17 odores — 20 sacra *compilavit Isidorus* 14, 3, 15.

---

1 adfirmant M^a 2 mutant *H* 3 ante *A* chaustum *LMP* fuluo *RCNH* 4 colorem *M* 6 diuidentem *H* catabani] *H*, catabamni *RCN*, catabyani LMP^1, catabiani *G*, scaptabani SAP^2 7 tenenent *S*, tent *M* arebes *M* *post* nobiles *ins.* catabathmon fuerint usque ad austrum *C*, *habet in margine R* montes *R* cassito *RCH* quis *G* causam *H* 8 tentoris *G* domus *RCNH* habitant *SA* 9 cilicia] *RNHMSA*, cilicina *CLGP* ita (enim *ins. H*) nuncupant (nominant LMP^1) uel. (e *ins. SA*) capr. pilis texta *om. G* 10 suillis] uillis *R*, suis *H* 11 mor. il. *RCNH* 12 grece *G* eunde monem R^b (*recte* R^a) *ante* habitatur *fortasse exciderunt plura, cf. Plin.:* Charax oppidum Persici sinus intumum, a quo Arabia Eudaemon cognominata excurrit, habitatur in colle *cet.* habitatur] ha^{r}tatur *S* in *om. LMGP* 13 tigrin *CH*, tegri *M* 14 medis tam] medis ita *H*, medita *R* inde *om. SA* quam] quas *RN* 16 quos] quod *H* 17 sola] sal *S* 18 sunt astramitae] sunt atramite *A*, samstramitae *H* sebaeorum M^a 19 octo] uii L^1 mansionibus] mansio *S* arabia .... 20 interpretantur *om. G* arabia] *idem Plinii libri quidam* (*Ricc.*) *et Isidorus*, Sariba *Pliniani alii* appellata (-tur L^a) .... 20 interpretantur (-tatur *RP*) *om. H*

PL. publica, sed quod inter barbaros novum, in ius posterorum per suc-
cessiones transeunt familiarum. ergo quicumque dominatum istius **33**, 7
tenent nemoris, Arabice sacri vocantur. iidem illi cum lucos istos
vel metunt vel incidunt, non funeribus intersunt, non congressibus
12, 56 feminarum polluuntur. ‖ hanc arborem, priusquam penitus fides pro- 8
deretur, alii lentisco, alii mage terebintho conparabant, usquedum
libris, quos Iuba rex scripsit ad Caesarem Augusti filium, palam fieret
intorto eam esse vimine, ramis ad aceris qualitatem, amygdalae modo
12, 58 sucum fundere, ‖ incidi ortu canis flagrantissimis solibus.
12, 66 ‖ In iisdem saltibus myrrha provenit, cuius radices ut vitium 9
rastris proficiunt, ablaqueationibus gaudent; nudatae pinguiori fluunt
12, 68 lacrima. ‖ sponte manans pretiosior ex ea sudor est: elicitus corticis
12, 67 vulnere vilior iudicatur. ‖ codex in vertiginem flexus et spinis hispidus: 10
folium crispius licet, olivae tamen simile: maxima extollitur ad quin-
12, 80 que cubita proceritatis. ‖ Arabes sarmentis eius ignes fovent, quorum
fumo satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerumque
insanabiles morbos contrahunt.
L. 10, 3 ‖ Apud eosdem nascitur phoenix avis, aquilae magnitudine, capite 11
honorato in conum plumis extantibus, cristatis faucibus, circa colla

RCNH LMG(B) SAP

v. 7 palam — 8 qualitatem *exscripsit Priscianus inst.* 5, 15 *et* 6, 44, aceris *idem* 2, 61 *v.* 8 ramis — 9 fundere *adhibuit Isidorus* 17, 8, 2 *v.* 10 in iisdem s. m. p. *adhibuit Isidorus* 14, 3, 15 *v.* 12 sponte — 17 contrahunt *compilavit Isidorus* 17, 8, 4 *v.* 18 apud e. n. ph. a. *adhibuit Isidorus* 14, 3, 15; *v.* 18 apud — 150, 4 superposita *excerpsit Dicuil* 7, 47.

---

1 in ius] ius *CNH, om. R* posteriorum *N* 2 transeant *H* dominium R^b*CNH,* domi * um (*fort.* dominum) R^a 3 tenet *N* idem *RCN* locos *N* 4 funeris *HS* congressionibus *SAP;* congressu *Plinius* 5 proderet L^1(?)*B* 6 alii lentisco *om. RCNH* mage] *RCNLMG*A^a*P,* magis *HS*A^b 7 rex] r *S, om. A* scripsit] *III* (*SAP*) *H,* scribit *I* (*RCN*) *et II* (*LMG*) 8 acmygdale *S,* amycdalae *M* 9 flagrant tissimis *N* 10 eisdem *RC,* iisdem *N,* hisdem *HLMG*P^2, isdem *A*P^1, istem saltem *S* murra *RCN* myra *M* 11 ablaqueactionibus *R,* albaqueationibus *S,* ablaqueationibusque *G* nudatae] nudeque *H* pinguiore *GB* 12 licitus M^a, licitur M^b 13 codex] *M et III* (*SA*) *cum Plinio:* caudice duro et intorto, cortex *I* (*RCNH*) *et II* (*LGP*) fluxus *N* 14 cripius *S* lucet *H* oliuae tamen] oliua et non *M* similem *NM* maxima] *H fortasse coniectura,* maxima altitudine *I* (*RCNSAP*), maxima altitudo *II* (*LMG*) ad] a *G* 15 cubitos *CG* ignis *NH* fouet H^a 16 nisi] nis *N* accurrant *H* 17 *post* contrahunt *ins. denuo* (*cf. c.* 30, 30. 31) *locum de cinnamo:* idem arabes — concipit (*v. app.*) *SAP* 18 eosdem] eos quae *M* au. phoen. *SAP* aquilis *M* 19 conum] coma *R,* crista C^2, *inc.* C^1 extant tibis *N* collo *H,* collum *Dic.*

fulgore aureo, postera parte purpureus absque cauda, in qua roseis PL.
33, 12 pennis caeruleus interscribitur nitor. ‖ probatum est quadraginta et PL. 10, 4
quingentis eum durare annis. rogos suos struit cinnamis, quos prope
Panchaeam concinnat in Solis urbem, strue altaribus superposita.
13 | cum huius vita magni anni fieri conversionem rata fides est inter PL. 10, 5

RCNH LMG(B) SAP et 3 rogos — 151, 4 involavit *codices recensiti p.* 117 *praeter* 88. 138

---

1 purpureo *R*   absque cauda] extra caudam *RCNH*, praeter caudam *Dic.*   roseus *HL*   2 pinnis *NLSP*, pinis *M*   inscribitur *Dic.*, scribitur *RCNH*   3 quigentis et xl *M*   eam *R*   rogos s. str. cinnamis *om.* *R*^{a} rogos] reges 13   suos] sibi *Dic.*, *post* struit 81   struit] struunt 17. 20. 22. 23. 64. 69. 72^{1}. 79. 103. 133^{a}. 141. 151. 152, struitur 12, sternit 142, instruit 61^{a}, extruit 18. 65, construxit 28, feruit 94, *post* cinn. 47   cinnamis] cinnamus 148, cumanus 58 A   quos] quas *RCNH*. 4. 11. 12. 29. 30. 32. 36. 48. 51. 52. 53. 54. 64. 66. 74. 75. 76. 78. 81. 94. 101. 123. 125. 129^{a}. 131. 137   prope] proprie 76^{1}. 98   4 panchaeam] 24, panchaiam 28. 98. 150^{2} (*m. rec.*). 158, pachaiam 157, pancheam *N*^{2}. 26. 38^{2}. 46. 79. 82. 114. 120. 125. 126. 133. 135. 142. 150 A *et sic in corr. ed. Pisaur. a.* 1512, panchatam 70, panchea 73^{1}, partheam 148, iuncheam 63, pencheam 137, peneam 34. 81. 102. 117. 130, pencam 38^{1}, pantheam *C.* 9. 43. 72^{1}. 112. 116, rant cheam (*voluit* properant cheam) *R*[*R*]. 69, prantheam *H.* 11. 12. 13. 14. 30. 32. 33. 41. 42. 48. 53. 54. 62. 64. 66. 74^{1}. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 100. 101. 123. 131, parantheam 36, prantheau *Q.* 149, pranteam 4. 52. 58, pranthea 129, pranctheam *LBP.* 7. 17. 20. 22. 23. 31. 35. 47. 51. 74^{2}. 92. 93. 99. 103. 105. 136. 141. 143. 151. 152, pranctean 8. 21. 61, pracicteam 108, prancthea *G*, practheam *N.* 10. 29. 44. 58 A. 72^{2}. 75. 76. 78 (p̄ctheam). 150^{1}. 155. 156 *Dic.*, practhea *AF.* 18. 60. 73^{2}. 128. 144, practea 15. 25 A. 154, phractea 59; prattea 71, achaiam *M*, panpractheam
panchaiam
chaiam (*ex dittographia archetypi* practheam) *S*, practheam aliter perthenam *epitome cod. Paris.* 6818   concinnat] concinnant *R*[*R*]*CN.* 4. 11. 12. 13. 24^{a}. 29. 30. 32^{1}. 48. 51. 52. 53. 54. 61. 66. 74^{1}. 78. 81. 82^{1}. 84^{1}. 85. 86. 87. 112. 126. 129. 131. 137. 150 A. 154, concinant *H.* 90. 94. 101, concinunt *Dic.*, continuant 123, continuat 71. 142, incendit 28 (*adscr. m.* 2 alarum plausu). 70   in] uersus ad 28. 70, *om.* 21^{a}. 31   urbem] *LMQS.* 8. 14. 34. 38. 61. 99. 154. 157. 158, orbem *plerique*, orbe 13. 17. 20. 22. 23. 35. 64. 69. 103. 108. 141. 151. 152, *om.* 33   strue] *GQAPF et plerique*, struere *R*[*R*]*CNHLBS Dic.* 29. 76. 99. 123. 125, sruere *M*, feruere 150, struet 61, *om.* 17. 20. 22. 23. 33. 35. 69. 103. 108. 141. 151   altaribus] alteribus 31   superposita] supposita 13. 98. 130, superpositis *Dic.*   5 cum huius] cuius 18. 28. 89   uita] uitam *CN*^{1}*H.* 12. 18. 22. 23. 48. 53. 58. 58 A. 59. 76. 83. 85. 86. 94. 101. 123. 129. 154, uite 34, *om.* 32^{1} magni] magis 142   anni *post* fieri 117, *om.* 28^{1}. 143^{a} fieri] ferunt 36, *om.* 44   conuersionem] conuersione 8. 154, conuersationem 61. 74^{2}. 75. 76. 90. 99. 114. 123. 124. 144, cumuersationem 94, *post* fides est 32   rata f. e. i. auctores *om.* 105   rata] rara *PF*^{2}. 10. 11^{1}. 13. 15. 20^{2}. 21. 26. 46. 58 A. 61. 62. 71. 78. 81. 82. 116. 117. 123. 130. 131^{1}. 133^{1}. 141. 157. 158, tanta *F*^{1} est *om.* 4. 150 A   inter (*om.* 23^{a}) auctores (actores 78. 137) *om.* 32^{1}

IGN. auctores: ‖ licet plurimi eorum magnum annum non quingentis
quadraginta, sed duodecim milibus nungentis quinquaginta quattuor
L. 10, 5 annis constare dicant. ‖ *Q. Plautio itaque et Sex. Papinio cos. **33**, 14
Aegyptum phoenix involavit: captusque anno octingentesimo urbis
conditae iussu Claudii principis in comitio publicatus est. quod gestum,
praeter censuram quae manet, actis etiam urbis continetur.
10, 97 ‖ Cinnamolgus perinde Arabiae avis in excellentissimis lucis texit 15
nidos e fruticibus cinnamorum: ad quos quoniam non est pervenire

RCNH LMG(B) SAP et ad 4 inuolauit *codices laudati p.* 150
v. 1 licet — 3 dicant: *eadem Tacitus dial. de orat.* 16 *et Servius ad Vergilii Aen.* 1, 269. 3, 284, *citantes Ciceronis Hortensium* *v.* 7 cinnamolgus — 152, 3 probent *compilavit Isidorus* 12, 7, 23.

---

1 licet] quamuis *SAF.* 15. 18. 25 A. 32. 59. 60. 144. 150. 154. 157. 158, quamquam 128 eorum] earum 33. 151, *om.* 32^1 magnum annum] a. m. 32, *om. H.* 4. 11. 12. 13. 30. 36. 41. 42. 46. 48. 51. 52. 53. 62. 66. 83. 84^1. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 123. 131. 142. 149 non *om.* 92 2 quadraginta] et q. *SAP.* 15. 18. 32. 34. 59. 60. 112. 116. 133. 135. 143. 144. 152. 157, et sexaginta 8. 21, et q. annis 79. 151. 152 sed] sex 36. 157 duodecim] xcu 129 nungentis] *R*[*R*], nongentis *plerique*, nonginti *N*, noningentis 79. 103. 149, nonigentis 29. 78, non quingentis 4^1 quinquaginta] uii 64, lx 25 A, *om.* 17. 20. 22. 23. 33. 103. 151. 152 quattuor] unum iiii 123, ui 25 A 3 annis] annum 36, *om. F.* 142. 144 constare] stare 120, *post* dicant 15 dicant] dicunt 46. 66^1. 74^2 75. 76. 102. 117, dicatur al. dicant 135 *post* dicant *ins.* ut tullius 34 q.] 158 (*addidit Vinetus*), *om. libri* plautio (*vel* plaucio)] platio (*vel* placio) *G.* 15^1. 98, plantio (*vel* plancio) 11. 12. 13. 30. 36. 41. 42. 47. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 64. 66. 78. 83. 84. 85. 86. 87. 94. 101. 123. 129. 131. 133. 137, plauctio 151, plancoque 127, plantano 90, plauto 34, papinio 62, papirio 142, *om.* 46 itaque] atque 131, namque *B, post* q. 158 et sexto] *scripsi*, sextio et *plerique*, sixtio et 154, setio et 148, sestio et 47. 141. 151. 152, sexio et B^1. 28^1. 94^1, sexsio et 130, sertio et 11^b. 51. 52. 54. 66, sexto et 17. 20. 59. 79, sexto e *G*, seccō et 13, et sextio 158, et sextio et 78, sextio (*om.* et) 90, et planctio sextio 62, et plautio 142 papinio] *H.* 4. 11. 12. 13. 30. 42. 47. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 62. 64. 66. 78. 83. 84. 85. 86. 87. 94. 101. 123. 129. 131. 137. 150 A^1(?). 158, pampinio 36. 41, pampinioque 90, papirio 38. 44. 81. 102. 117. 126^1. 130. 148. 155. 156, p. (*vel* publio; publico 59) aponio *SAF.* 15. 18. 32^1. 34. 58 A. 59. 60^a. 79. 144. 150, patronio *R*[*R*]C^a, proponio 29, p. (*vel* publio) apronio C^b*NLMQGP.* 7. 8. 9. 10. 14. 17. 20. 21. 22. 23. 26. 28. 32^2. 35. 43. 60^b. 61. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 93. 98. 99. 100. 103. 105. 108. 112. 114. 116. 125. 126^2. 128. 133. 135. 136. 141. 143. 150 A (*marg.*) 151. 152. 154. 157, petronio 24. 63. 120. 149, pampronio *B.* 92, publio apio 25 A, preetpronio 31, p. antonio 33, sempronio 46, *om.* 62 (*hoc loco*). 82 (*in sp. vac.*). 142 (*hoc loco*) cos.] c̄es 135, cum suis 63 4 phoenix] finix 135 inuiolauit *S* urbes *S* 5 publicatum *R* 6 actus *R* 7 cinamolgos *LMGP,* cynamolgos *RCN*, cynamolgus *H,* cynomolgus *A,* cyriomolgus *S:* cinomolgus *Isidorus* 8 fructicibus C^1*LM,* fructibus *RNH* perueniri *LMGAP*

propter ramorum altitudinem et fragilitatem, accolae illas congeries PL.
plumbatis petunt iaculis deiectasque pretiis vendunt amplioribus, quod
hoc cinnamum magis quam alia mercatores probent.
33, 16 ‖ Arabes longe lateque diffusi diversis et moribus vivunt et culti- PL. 6, 162
bus. plurimis crinis intonsus, mitrata capita; redimitu pari pars rasa
in cutem barba. commerciis student, aliena non emunt, vendunt sua:
17 quippe et silvis et mari divites. ‖ umbrae quae nobis dexterae sunt IGN.
illis sinistrae. ‖ pars eorum quibus asper victus est angues edunt, PL. 6, 169
nulla vel animi cura vel corporis, ac propterea ophiophagi nominantur.
18 ‖ Ex istius litoris sinu Polycrati regi advecta sardonyx gemma IGN.; *cf.* PL.
prima in orbe nostro luxuriae excitavit facem. nec multum de ea 37, 4
disserendum puto, adeo sardonyx in omnium venit conscientiam.
‖ superficies eius probatur, si meracius rubeat: arguitur, si fuerit fae- PL. 37, 89
19 culentior: medietas circuitur limite candicante: optima est, si nec
colorem suum spargat in proximum nec ipsa ex altero mutuetur: ‖ re- PL. 37, 88?
liqua nigro finiuntur. ‖ quod si transluceat, vitio vertitur: si per- PL. 37, 86?
20 spicuitatem arceat, proficit ad decorem. ‖ et molochiten Arabs invenit, PL. 37, 114
virentem crassius quam smaragdus, contra infantum pericula ingenita
vi resistentem. ‖ invenit et iridem in mari Rubro, sicut crystallum PL. 37, 136.
sexangulatam, quae radiis icta solis rutilo aëris repercussu caelestis 137
21 arcus ex sese iacit speciem. ‖ androdamantem iidem legunt Arabes PL. 37, 144
auct.

RCNH LMG(B) SAP

v. 17 et molochiten — 19 resistentem *compilavit Priscianus v.* 882
v. 21 androdamantem — Arabes *compilarunt Priscianus v.* 883 *et adsumpto Plinio Isidorus* 16, 15, 8.

---

1 fragilitate *M*, flagilitatem *P* 2 plumtis *H* deiectosque *LG* quod] eo quod *H cum Isidoro* 3 praebent *G* 4 diffusis *N* 5 tonsus *H* redemitu *L*, redimitum *M*, redimiti *H* pari pars] *III* (*SAP*), pari *II* (*LMG*), pars *I* (*RCNH*): Arabes mitrati degunt aut intonso crine, barba abraditur praeterquam in superiore labro, aliis et haec intonsa *Plinius. Solinus hoc voluit mitratos fuisse Arabes omnes, alios crine intonso, alios rasa barba* 6 cutem] *SA*, cuten *P*, cute *H*, cuti *RCNLG*, cutim *M* 7 dextrae *NS*, dextera est *L* 9 uelamini (-minis *H*, -mina *R*) cura corporis (-ri *H*) *RCNH* propterea] propter *N* 10 ex] et *H* 11 in urbe nostro (nostra A^b) *A* incitauit *H* faciem H^aSA^a multa *H* 13 superfigies *N* fuerit] fuer *N* 14 circumitur *RCNSAP* limine *H* candidante *LP* optima est] *HLMGP*, optima *SA*, optime *RCN* nec] ne R^aNM, net A^a, et A^b 15 ipsa] *GBSA*, ipse *RCNHLMP* motuetur *R*, mutetur *H* 16 uitio] e uitio *RCNH* 17 arceant *M* molochitem *RNH* 18 smaragdos *RCNA*, zmaragdos *S* 19 uim *R* resistem *S* iridem] ir. lapidem *R* crytallum *N* 20 icta] ita R^a, iecta *H* repercusso *M*, repercussa *NHS* 21 se *A* speciamen *S* andradamantem *LMGP*, andromantem *H* idem *libri* legunt *om. N*

PL. nitoris argentei, lateribus aequaliter quadris, quem de adamante non-
nihil mutuatum putes. datum illi nomen ex eo censent, quod ani-
SOL. morum calentium mollit impetus et tumentes refrenat iras. ‖ pae- **33**, 22
37, 145 derotem etiam et Arabicam inde sumimus. ‖ Arabica aspectu eburnea
37,129 est, radi abnuit: contra nervorum molestias prodest habentibus. ‖ in
paederote congruit quicquid eximium est quadam decoris praerogativa:
crystallinum lucet, rubet purpuram, orarum extimis corona crocea
velut e liquido renitente: hac suavitate oculos afficit, visum inlicit, 23
7,130 SOL. detinet intuentes: ‖ hac etiam gratia Indis placet. ‖ hoc Arabiae sat
est: ad Pelusium repatriemus.
L. 5, 68 ‖ A Pelusio Cassius mons est et delubrum Iovis Cassii, atque ita **34**, 1
Ostracine locus Pompeii Magni sepulchro inclitus. Idumaea inde in-
AN. 3, 216 PL. 5, 68 cipit ‖ palmis opima. ‖ deinde Ioppe oppidum antiquissimum orbe
L. 5, 69 toto, utpote ante inundationem terrarum conditum. ‖ id oppidum 2
saxum ostentat, quod vinculorum Andromedae vestigia adhuc retinet.
.. 9, 11 ‖ quam expositam beluae non inritus rumor circumtulit: quippe ossa
monstri illius M. Scaurus inter alia miracula in aedilitate sua Romae
publicavit. annalibus nota res est: mensura quoque veracibus libris 3
continetur, scilicet quod costarum longitudo excesserit pedes qua-

RCNH LMG(B) SAP
v. 4 Arabica a. e. est *adhibuit Isidorus* 16, 15, 14 *v.* 11 a Pelusio — 12 inclitus: *similia Ammianus* 22, 16, 3 *v.* 13 Ioppe — 154, 1 eminentior *compilavit Isidorus* 15, 1, 19.

1 nitores *N* quatris *M* nonnihil] nil *H* 2 mutatum *RCNHS* censet *RCN* animarum *A* impetus] petus M^1 3 tumentis *NH* refrenat] frangit SAP^2 perodotem *C* 4 et] *III* (*SA*), *om. reliqui* arabicum *S* aspectu] specie SAP^2 *contra Isidorum* eburna *RCNHSA* 5 radi abnuit] L^2MP, radia abnuit CNL^1GSA, india abnuit *H, om. R* proderit *RCNH* tabentibus *RN* 6 perodote *C* conguit M^a decorus *S* 7 purpuram] purpura in *G*, purpura *H* orararum P^1 corona crocea] *RCNMSAP*, corocrocea *LG*, croco congruit *H* 8 liquo *M* renidente *MP*, renidendo *G* 9 ac *CNLG* intuentes] uentis *S* (h)ac] *NLMGAP*, haec *RCHS* inlicet *N* etiam *om. H* 10 ad] hinc ad *SAP* peleusium *H* repatriam *A*, uela repatriemus *P* 11 peleusio *H* cassios *M* est *om. N* delubrium M^a cassii *om. A* atque ita] (itra *M*) deinde SP^2, inde *A* 12 ostraginae *LG*, ostragiae *M* locus] l. clarus *SAP* idymea *NMP*, idimea *LGS* 13 palmis (psalmis *M*) opima *non corruptum esse, quod putaram ego, sed proficisci ex Lucano* 3, 216: arbusto palmarum dives Idume *vel ex simili loco Vergiliano georg.* 3, 12 *monuit Vahlen* dein *RCNH* iope *NM* 14 terr. inund. *SA* id] in *G* 15 ostentant *S* andromadae *A* 16 exposita *S* inrutis *N* 17 mostri *L* 18 est res *A* mensurae *LMGSP* 19 continentur *LMGP* exsesserit *C*, exesserit R^a

draginta, excelsitas fuerit elephantis Indicis eminentior: porro verticuli PL.
spinae ipsius latitudine semipedem sint supergressi.
35, 1 Iudaea inlustris est aquis, sed natura non eadem aquarum om- PL. 5,70.
nium. Iordanis amnis eximiae suavitatis, Paneade fonte dimissus, re-
giones praeterfluit amoenissimas; mox in Asphaltiten lacum mersus
2 stagno corrumpitur. ‖ qui Asphaltites gignit bitumen, animal non PL. 5, 7
habet, nihil in eo mergi potest: tauri etiam camelique inpune ibi
3 fluitant. ‖ est et lacus Sara extentus passuum sedecim milibus, circum- PL. 5, 71
saeptus urbibus plurimis et celebribus, ipse par optimis. sed lacus
Tiberiadis omnibus anteponitur, salubris ingenuo aestu et ad sanita-
4 tem usu efficaci. ‖ Iudaeae caput fuit Hierusolyma, sed excisa est. IGN.; cf. 5, 70
successit Hierichus: et haec desivit, Artaxerxis bello subacta. ‖ Cal- PL. 5, 7
lirrhoe Hierusolymis proxima, fons calore medico probatissimus et
ex ipso aquarum praeconio sic vocatus.
5 ‖ In hac terra balsamum nascitur, quae silva intra terminos viginti PL. 12, 1
iugerum usque ad victoriam nostram fuit: ‖ at cum Iudaea potiti su- PL. 12, 1
mus, ita luci illi propagati sunt, ut iam nobis latissimi colles sudent
balsama. similes vitibus stirpes habent: malleolis digeruntur, rastris

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 69) *a* 3 Iudaea
v. 3 Iudaea inl. est aq. *adhibuit Isidorus* 14, 3, 21 *v.* 6 qui — 7 potest *adhibuit Isidorus* 13, 13, 6 (*cf.* 13, 19, 3 *Pliniana*) *v.* 9 sed lacus — 11 efficaci *compilavit Isidorus* 13, 19, 5 *v.* 15 in hac — 18 stirpes habent *adhibuit Isidorus* 17, 8, 14.

---

1 excelsitas] sublimitas autem *SAP*[1] el. ind. em. fuer. *SAP*[1] 2 uertibula *H* latitudinem *NH*, latitudinis *SA* 4 iordanes *CNS* eximia *S* paniade *M* dimissos *M* 5 praeter fluui *S* asfaltiten *RCNA*, asphaltiten *Leid.*, asfalitten *S*, asfaltitem *LGP*[1], hasfaltitem *M*, affaltitem [*H*], asfalitem *P*[2] 6 asfalittes *S*, asfaltitis *LMGP*, affaltites [*H*] bit. (pitumen *S*) gign. *SAP* 7 eo] eum *P* camelsque *R* 8 locus *RCN* sara] *libri*, genesara *A*[2] *Salm. cum Plinio* extensus *N*HSA* passu *G* sedecim] xu *RC*[1] circumsaeptus] *A cum Plinio*, circumsepsus *C*[*H*]*P*[1], circumsessus *RNLGP*[2]*Leid.*, circumsensus *M*, circumses • us *S* 9 celeribus *P* ipse] in se *G* sed] sed et *C* 10 tibiriadis *M* omnibus] his o. *LMG* haustu **H* 11 iudae *N* hierusolym- *R constanter*, hierusolim- *MS*, hierosolym- *vel* hierosolim- *N*, iherosolim- [*H*] *et sic deinceps* 12 hierichus] ierichus *G*, iericus *H*, hiericho *R*, iaericho *M*, macherus *P*[2] *ex Plinio* 5, 72: Machaerus secunda quondam arx Iudaeae ab Hierosolymis haec] haec caput esse *SAP*[2], *om.* *R*[a] artaxersis bello *CP*, artarxersis b. *R*[*H*], artarcxersis b. *Leid.*, artaxerixi b. *M*, bello artaxersis *SA* subducta *RCN*H* callirhe *R* 13 proxuma *N* colore *RCN*H* probatissimis *M* et *om.* **H* 14 uocatus] *L*[2]*SA*, uotatus *P*, uocatus est *RCN*HL*[1]*MG* 15 terminos *om.* **H* 16 at (ut *M*, aut *G*) cum] ubi *SAP*[2] iudeae *N*HSAP*[2] sumus] eramus *SAP*[2] 18 malleoles *M* digerunt *RCN*H* rastris] *reliqui cum Plinio:* rastris nitescit, rastris raturiis *LM*, rastris rasoriis *G*

PL. 12, 12. 113 nitescunt, ‖ aqua gaudent, ‖ amant amputari, ‖ tenacibus foliis sempi-
L. 12, 115 terno inumbrantur. ‖ lignum caudicis attrectatum ferro sine mora
moritur: ea propter aut vitro aut cultellulis osseis, sed in sola cortice 35, 6
12, 116 artifici plaga vulneratur, ‖ e qua eximiae suavitatis gutta manat.
12, 118 ‖ post lacrimam secundum in pretiis locum poma obtinent, cortex ter-
tium, ultimus honos ligno.

IGN. ‖ Longo ab Hierusolymis recessu tristis sinus panditur, quem de 7
caelo tactum testatur humus nigra et in cinerem soluta. ibi duo 8
oppida, Sodomum nominatum alterum, alterum Gomorrum, apud quae
pomum quod gignitur, habeat licet speciem maturitatis, mandi tamen
non potest: nam fuliginem intrinsecus favillaciam ambitio tantum
extimae cutis cohibet, quae vel levi pressa tactu fumum exhalat et
fatiscit in vagum pulverem.

L. 5, 73 ‖ Interiora Iudaeae occidentem quae contuentur Esseni tenent, 9
qui praediti memorabili disciplina recesserunt a ritu gentium uni-
versarum, maiestatis ut reor providentia ad hunc morem destinati.
nulla ibi femina: venere se penitus abdicaverunt. pecuniam nesciunt.
palmis victitant. nemo ibi nascitur nec tamen deficit hominum mul- 10
titudo. locus ipse addictus pudicitiae est: ad quem plurimi licet
IGN. undique gentium properent, ‖ nullus admittitur, nisi quem castitatis
fides et innocentiae meritum prosequatur: nam qui reus est vel levis 11
culpae, quamvis summa ope adipisci ingressum velit, divinitus sub-
L. 5, 73 movetur. ‖ ita per inmensum spatium saeculorum, incredibile dictu,

RCNH LMG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)

v. 7 longo — 13 pulverem *compilavit Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1: *similia Hegesippus qui dicitur Bell. Iud.* 4, 18.

---

1 aquis *SA*, aquas *P* 2 sine] nec *RCN*H* 3 uitrio *N* cultellis [*H*] *cum Plinio* sola] ipso *SA* 4 artificio *RCN*HSA cf. supra p.* 102, 14 pla *G* e] a *N* 5 fecundum *N* optinet *N* loco *M* corter [*H*] 6 lignus *M* 7 longe *RCN*HSA* hierosolima *SA* recessus *A*, regressu *M* tritis sinus *M*, tristissimus *L*[1]*P*[1] 8 factum *N*HSA* duo ibi *SAP* 9 alterum alterum] *L*[1](?)*P*, unum alterum *C*[2], alterum *reliqui* gumorrum *N*, gormorrum [*H*[a]] 10 speciem] *RN*HM*[1], specimen *CLM*[2]*GSAP* 11 muturitatis [*H*], maturitas *M*[1] non *om. R*[a] fauillaciam] uanam *P*[2] 12 tactatu *G* 13 fatescit *G* 14 quae occ. *SAP* continentur *R*, continent *C* hessenni *SAP* 15 quae *S* praediti *om. RCN*H* ritu] more *SAP* 16 reor] creditur *SAP*[2] huc *R* destinati] desti *P*[1], destiti *P*[2] 17 nullae ibi feminae *L*[1]*G* a uenere *LMGP* 18 uectitant *G*, uictant *S* defecit *M* 19 lucus [*H*] ipse *om. SA* ad quem] atque **H* plurimi licet (l. pl. *C*) u. g. pr.] plurimarum l. gent. und. uersum prop. *SAP*[2] 21 fidel *H* innocentia *S* 22 quamuis] quam *N* summa] umma *R*, summe *G* opem *R* 23 ductu *M*

35, 12 aeterna gens est cessantibus puerperiis. Engada oppidum infra Esse- PL.
nos fuit, sed excisum est. verum inclitis nemoribus adhuc durat decus
lucisque palmarum eminentissimis nihil vel de aevo vel de bello dero-
gatum. Iudaeae terminus Massada castellum.
36, 1 ‖ Transeo Damascum Philadelphiam *Rhaphanam: Scythopoli pri- PL. 5, 74
mos incolas et auctorem dabo. Liber pater cum humo nutricem *auct.*
tradidisset, condidit hoc oppidum, ut sepulturae titulum etiam urbis
2 moenibus ampliaret. incolae deerant: e comitibus suis Scythas delegit,
quos ut animi firmaret ad promptam resistendi violentiam, praemium
3 loci nomen dedit. ‖ in Seleucia alter Cassius mons est, Antiochiae PL. 5, 80
propinquus, cuius e vertice vigilia adhuc quarta conspicitur globus
solis et brevi corporis circumactu radiis caliginem dissipantibus illinc
nox hinc dies cernitur. talis e Cassio specula est, ut lucem prius
videas quam auspicetur dies.
37, 1 ‖ Euphraten fundit Armenia maior, ortus supra Zimam sub radi- PL. 5, 83
cibus montis, quem Catoten accolae nominant, ‖ Scythis proximo. IGN.
‖ hic receptis in se aliquot amnibus convalescit et stipatus convenis PL. 5, 84
aquis luctatur cum montis Tauri obiectu, quem apud Elegeam scindit,
resistat licet duodecim milium passuum latitudine: ‖ longisque excursi- PL. 5, 85
2 bus dextera Commagenem, Arabiam laeva relinquit: deinde praelabens
plurimas gentes ‖ Babyloniam quondam Chaldaeorum caput dividit. PL. 5, 90

RCNH LMG(*B*) *SAP; Anon. Leid. ad* 2 est *et* 4 iudaeae t. m. castellum *v.* 15 Euphraten — 19 latitudine *excerpsit Dicuil* 6, 22.

---

1 engada] *LMGSP, cum Plinii libris,* engaddi *A,* engeda *RN Leid.,* engena *C,* engela [*H*] hessennos *AP* 2 inditis *H* 3 uel (*om. H*) de aeuo uel de bello (euo [*sic*] *R*)] *RCHL*¹*MB,* uel aeuo uel bello *L*²*GSAP ex emendatione probabili* 4 iudaeae terminus (-num *S*) *om. R* missada *A post* castellum *ins. nigro colore in textum* de scythopoli oppido de monte cassio *RCN* 5 transio *R* arafianam *LMGP,* aurafantam *RCNH,* aarafantam *S,* aurafanam *A* scithopolim *C* primus *N* 7 condit *SA* 8 e] et *N* deligit *M* 9 animis *malim* firmarent *G* prompta *R,* prumpta *M* resistenti *G* uiolentia *RM,* uolentiam *Salmasius* 10 arter *G* antiochiam proximus *SA* 11 e] se *N* conspicitur *om. H* 12 solus *N* circuactu *M* 13 hinc] *LMGP,* illinc *RCNHSA* e] de *SA* casio *hic GS* est spec. *G* 15 fundit armenia (ermenia *N*) maior] m. f. a. *SAP* ortus] *RCNHS Dic.,* ortu *LGA,* hortu *M,* ortum *P* zimam] *RCNHLMG Dic.,* zizamam *SA,* zizaniam *P:* Zimaram *Plinius* 16 catoten] *RNHLMGP Dic.,* catochiten *C,* catopen *SA:* Capoten *Plinius cum Capella* stithis *Dic.* (*Dr.*) proximo] proximum *Dic.* 17 receptus *G* aliquid *S* et *om. H* conuenit *R* 18 tauri montis *SAP* 19 licet resistat *Dic.* (*Dr.*) milibus *H* 20 dextra *H* commagenem] *RCNHGP*¹, commaginem *LMP*², comagenem *S,* commagenam *A* reliquit *LMG* 21 caput] aput *M*

PL. Mesopotamiam opimat inundationis annuae excessibus, ad instar
Aegyptii amnis terras contegens, invecta soli fecunditate, iisdem ferme
temporibus quibus Nilus exit, sole scilicet in parte cancri vigesima
constituto: tenuatur cum iam leone decurso ad extima virginis curri- 37, 3
IGN. cula facit transitum. ‖ quod gnomonici similibus parallelis accidere
contendunt, quos pares in terrarum positione aequalitas normalis
facit lineae. unde apparet ista duo flumina ad modulum eiusdem per- 4
pendiculi constituta, licet e diversis manent plagis, easdem incre-
menti causas habere.
. 6, 127 ‖ De Tigri quoque dicere hoc loco par est. in Armeniae regione 5
caput tollit mire quam lucidum, conspicuo fonte in loco edito qui
Elegos nominatur. nec ab exordio statim totus est. primo pigre
fluit non suo nomine: at cum fines Medorum invectus est, Tigris
statim dicitur: ita enim nominant Medi sagittam. influit in Aretisam 6
lacum omnia pondera sustinentem: cuius pisces numquam se alveo
. 6, 128 Tigridis miscent, sicut nec amnici pisces in stagnum transeunt Are-
tisae, ‖ per quam dissimilis colore et volucri meat cursu. mox Tauro
resistente in profundum specum mergitur, quem subterlabens in
altero eius latere apud Zomade emicat, ulvas et purgamenta plurima

RCNH LMG(*B*) *SAP*

v. 10 de Tigri — 158, 3 accipit *excerpsit Dicuil* 6, 24—26 *v.* 13 Tigris — 14 sagittam: *eadem ex Plinio Solinove Isidorus* 12, 2, 7.

---

1 mesopomiam *M* opima *H* ann. inund. *SA* intar *N* 2 aegypti (aegipti *R*) amnis *RN*, amn. aeg. *SAP* terras contegens inuecta] terris (-ras *S*) superfusus inuectaque *SA* solis *RCNHS* isdem *RCNH*, hisdem *M* 3 quibus *om. G* scilicet *om. SA* cacri *LM* uicicesima *H* 4 tenuatur *om. H* iam *om. A* decursu *N* curricula *om. SA* 5 gnomodici *RCNH* similibus] isdem *SAP*^{2} paralellis *R*, parellelis *LM* accedire *M* 6 quas *SA* in terr.] et (*om. S*) caeli et terr. *SA* normulis *H* 7 facit] efficit *SA* ap(p)arent *RCNHM* duo ista *RC* modum *H* perpendiculum *H* 8 costituta *N* e] et *G*, *om. P* 10 tigri] *LGPDic.*, tegri *M*, tigride *RCNHSA* loco] co *S* 11 lucido conspicuo *LM*, lucido conspicuoque *G* sponte *A*^{a} luco *RC* 12 egelos *RCNHDic.* nec] nam *H* primo] *RCLMG*, primum *NHSAPDic.* 13 non suo] nec cum *SAP*^{1} at] a • t *R* est *om. S* 14 statim *om. M* enim *om. Dic.* aretisam] *SAP*^{1}, arethisam *LM*, aret(h)usam *CNGP*^{2}*Dic.*, arethusa *R*, artusam *H*: Aretissam *Plinius* 15 lacu *R* pices *G* 16 tigridi *S*, tigris *Dic.*, tygris *M*^{a} aminici *Dic.* tagnum transiunt *N* aretisae] *AP*^{1}, arethisae *M*, araetissae *S*, aret(h)usae *RCNLGP*^{2}*Dic.*, artusae *H* 17 quem *SAP* dissimili *Dic.* colore et] colore *LMP*, color et *CNG* 18 subterlabens] sub terra benis (uenis *C*) *RC* 19 eius *om. G* zomade] *RC*, zomadat *N*, zomadae *H*, zomada *LMG*, zomadam *SA*, zomadan *P*, azomad *Dic.*: Zoroande *Plinius* uluas] ulnas *A*, uias *RCNHDic.*

secum trahens. deinde identidem absconditur rursusque redditur:
‖ Adiabenos Arabasque praeterfluit: Mesopotamiam amplectitur: ‖ amnem PL. 6, 1
nobilissimum Choaspen accipit: Euphraten defert in sinum Per- 130
sicum.
37, 7 ‖ Quaecumque Euphraten bibunt gentes, diverso niteat lapide. SOL.
‖ zmilanthis in ipso *alveo legitur, gemma ad imaginem marmoris PL. 37, 1
Proconnensis, nisi quod in medio umbilico lapidis istius glauci velut
8 oculi pupula internitet. ‖ sagda a Chaldaeis ad nos usque fluxit, haud PL. 37, 1
facilis repertu, ni ut perhibent ipsa se capessendam daret: namque
ingenita spiritus efficacia supermeantes naves e profundo petit et
carinis ita tenaciter adcorporatur, ut nisi abrasa parte ligni aegre
9 separetur. ea sagda apud Chaldaeos propter effectus, quos ex ea
sciunt, habetur loco principe, ceteris propter gratiam magis com-
10 placet iucundissime virens. ‖ myrrhites Parthis familiaris est. hunc PL. 37, 1
si visu aestimes, myrrhae colore est et non habet quod adficiat: si *auct.*
penitus explores et attritu incites ad calorem, spirat nardi suavitatem.
11 ‖ In Perside lapidum tanta copia est tantaque diversitas, ut lon- PL. 37, 1

RCNH LMG(B) SAP

v. 6 zmilanthis — 8 internitet *compilavit adhibitis Plinianis Isidorus* 16, 15, 14 *v.* 8 sagda — 12 separetur *compilavit adhibitis Plinianis Isidorus* 16, 7, 13 *v.* 14 myrrhites — 16 suavitatem *compilarunt Priscianus v.* 984 *et Isidorus* 16, 7, 14 *v.* 17 in Perside — 159, 1 immorari *compilavit Priscianus v.* 980. 981.

---

1 trahens] habens *G* rursumque *C* 2 adabienos *Dic.*, adgabenos *H*, abiabenos *M* arabsque *M* 3 choaspen] *RCN(?)LMG*, coaspen *Dic.*, coaspem *H*, hydaspen *SAP* accepit *LM* defert .... 5 euphraten *om. H* 5 eufratem *S*, in eufraten *L* 6 alueo] eufrate (-ten *R*) alueo *RCNHLMGSP cum Isidori cod. Voss.*, eufratis alueo *A* 7 proconnensis] *NHS*, proconensis *RCLGP*[1], proconessis *A*, proconnesi *P*[2], proconens *M* umbunculo *P*[2] lapis *N* glauci uelut] glauciū ut *M*, glaucum (glaccum *L*) ut *LGP*[1] 8 pupula internitet] pupilla i. *G*, nitet pupula *SA* sagda] *SAP*[1] *et index M et ita Plinius et Isidorus*, sagada *reliqui* a *om. RC*[a]*NH* chadeis *N* fluxit] *NMSAP*, fluit *LG*, profluxit *RCH* 9 ni] ne *M*, nisi *A*, *om. H* ipsam *NH*[b]*A*, ipse *H*[a] capsendam *S* daret] dampnaret *H* 10 ingenita spiritus (spiratus *H*) efficacia] animata spiritu quodam *P*[2], animata spiritu efficacia quadam *SA* e prof.] profunde *H* 11 carnis *MS*, carnes *LG* abras *H* 12 sagda] *SAP*, agada *M*, sagada *RCNHLG* ea] illa *SA* 13 sciunt] *fortasse scr.* ciunt in loco *LMG*, in lo *P* 14 placet *S* myrthite *R* pathis *G* 15 aestimens *M* myrrhae] m. et *N* colore] *GSA*, color *RCNLMP*, *om. H* quod] quo *P* adficiat] adf. aspectum *SAP* 16 adtritum *C* ad *om. H* colorem *N(?)HG*, odorem *RC* suauitate *NS* 17 tantaque] ac tanta *SA*

PL. gum paene sit ipsis vocabulis inmorari. mithridax sole percussa colo- 37, 12
37,184 ribus micat variis. ‖ tecolithos nucleo olivae similis spernitur cum
videtur, sed remediis bonus vincit aliorum pulchritudinem: solutus
quippe et haustus pulsis calculis renium dolores ac vesicae levat.
37,188 ‖ hammochrysos harenis auro intermixtis nunc brattearum, nunc pul- 13
36,149- veris habet quadrulas. ‖ aëtites et fulvus est et tereti positione alte- 14
150 rum lapidem intrinsecus cohibens, cuius crepitu sonorus est cum
movetur: quamlibet tinnitum illum non internum scrupulum facere,
IGN. sed spiritum scientissimi dicant. ‖ hunc aëtiten Zoroastres praefert 15
36, 149 omnibus maximamque illi tribuit potestatem. ‖ invenitur aut in nidis
.PL.36,151 aquilae ‖ aut in litoribus oceani: in Perside tamen plurimus. ‖ [sub-
37, 189 nexus spem uteri defendit a fluxibus abortivae.] ‖ pyrites furvus est 16
tenerique se vehementius non sinit ac si quando artiori manu pre-
mitur, digitos adurit. chalazias grandinis et candorem praefert et 17
37, 187 figuram, duritia robustissima et invicta. ‖ echites vipereas habet macu-

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 mithridax — 2 variis *compilavit Isidorus* 16, 4, 21. 16, 12, 2 *v.* 2 tecolithos — 4 levat *compilavit Priscianus v.* 982. 983 *v.* 5 hammochrysos — 6 quadrulas *compilavit Isidorus* 16, 15, 5 *v.* 6 aetites — 12 abortivae *compilavit Priscianus v.* 985. 986 *v.* 12 pyrites — 14 adurit *compilarunt Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1 *et Priscianus v.* 987; *Isidorus* 16, 4, 5 *ex Augustino pendet,* 16, 11, 8 *ex Plinio* *v.* 14 chalazias — 15 invicta *compilavit Isidorus adsumptis Plinianis* 16, 10, 5; *cf.* 16, 13, 4 *ex Plinio sumpta* *v.* 15 echites v. h. m. *compilavit Isidorus* 16, 15, 18.

---

1 ipsius *M* mythridax *RCA,* methridax *M,* metridax *G,* myrthridax *S:* mithrax *Plinius,* mitridas *similiterve libri Isidori* 2 micat uariis (plurimis *H*[a])] u. m. *G* thecolithus *P,* t(h)egolit(h)us *reliqui* nugleo *G,* nuculeo *P*[a] 4 ac] et *SA* 5 ammochrysos *R,* amochrisus *H,* hammochrisius *M,* amochrisius *LG* intermixtus *RCNH* 6 aet(h)ites] *RNLMGSP,* ethites *A,* etites *CH* et fuluus] fuluus *SA,* fuulus *N* 7 cuius] cuius e *P* trepitus honorus *S,* strepitu sonorus *A* cum mouetur] commobetur *M* 8 quemlibet *H,* qualibet *M* internum] in alternum *G* scupulum *H* 9 spiritum] spu̅ *C* dicunt *RCNHSA* aetiten] etiten *CH,* etthiten *G,* aetitem *A* rozoastres *H* praefert] praeter *A* 10 prae * * * illi tribuit *mediis omissis N* aut] autem *H* 11 plurimus] *LGP,* plurimis *M,* in plurimis *RCNHSA* subnexus spem uteri defendit a fluxibus abortiuae] *III* (*SAP*) *cum Plinio:* aetitae gravidis adligati mulieribus continent partus *itemque cum Prisciano:* praegnantibus utilis aegris, *om. I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*) 12 pyrite *C,* pyrrhites *M* furuus] *III* (*SAP*[a]) *cum Plinio:* nigra, fuluus *I* (*RCH,* fuulus *N*) *et II* (*LP*[1], fluuius *MG*) *cum Isidoro* 13 ortiori *M* 14 chalazias] *CNLM*[b]*AP,* calazias *H,* calazyas *G,* chalatias *R,* chalacias *S,* chaezias *M*[a], chaladias *index M* et candorem (-re *R*) *bis G* 15 duritiam *R* robustissima] inpenetrabili *SAP*[2] echites] *II* (*LMG,* ethites *P*) *cum Plinio et Isidoro,* echidnes *I* (*RCNS,* ecithnes *H,* echinides *A*) uipreas *S,* uiperas *A*[a]

37, 18 las. ‖ dionysias fuscus est, rubentibus notis sparsus. idem si aquae PL. 37, 157
mixtus conteratur, vinum fragrat et, quod in illo odore mirificum est,
19 ebrietati resistit. ‖ glossopetra deficientibus lunis caelo cadit, linguae PL. 37, 164
similis humanae, non modicae ut magi ferunt potestatis, qui ex ea
20 lunares motus excitari putant. ‖ solis gemma percandida est ad PL. 37, 181
speciem fulgidi sideris, rutilosque ex sese iacit radios. ‖ Veneris crinis PL. 37, 184
nitet nigro, internis ductibus ostentans ruforum crinium similitudinem.
21 ‖ selenites translucet fulgore candido melleoque, continens lunae ima- PL. 37, 181
ginem, quam iuxta cursum astri ipsius perhibent diebus singulis vel
22 minui vel augeri. ‖ meconites papavera exprimit. ‖ myrmecites rep- PL. 37, 173. 187
tantis formicae effigie notatur. ‖ chalcophthongos resonat ut pulsata PL. 37, 154 *auct.*
23 aera: pudice habitus servat vocis claritatem. ‖ siderites a contempla- PL. 37, 182
tione ferri nihil dissonat, verum maleficus quoquo inferatur discor-
dias excitat. ‖ phlogites ostentat intra se quasi flammas aestuantes. PL. 37, 189

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 dionysias — 3 resistit *compilavit Isidorus* 16, 4, 7; *cf.* 16, 11, 8 *ex Plinio sumpta* *v.* 3 glossopetra — 5 putant *compilavit Isidorus* 16, 15, 17 *v.* 5 solis gemma — 6 radios *compilavit Priscianus v.* 988 *v.* 8 selenites — 10 augeri *compilarunt Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1; *Priscianus v.* 989. 990; *Isidorus* 16, 10, 7 *v.* 10 meconites p. e. *ex Plinio Solinove Isidorus* 16, 15, 20 *v.* 12 siderites — 14 excitat *compilavit Isidorus* 16, 15, 11 *v.* 14 phlogites — aestuantes *compilavit adsumptis Plinianis Isidorus* 16, 14, 9.

---

1 dionisius *H* noctis *R* sparsus] pictus SAP^2 *contra Isidorum* 2 uinum fraglat (flagrat *RCNG*, flaglat P^1) $RCNHLMGP^1$, fragrat (P^2, fraglat A^2, flagrat *S*, flaglat A^1) ut uinum SAP^2 3 resistit] repugnat SAP^2 *contra Plinium et Isidorum* glosopetra *SAP* lunis] lutus *G* linguae] lingua est *N*, linguae est *RCH* 4 hum. sim. H^a magi ferunt] magi perhibent *A*, per magi hibent *S* 5 percanda C^a 6 fulgide *N* rutulosque *N* sese] ese *G*, se *SA* crines *NLSAP* 7 ostentas *S* similitudinem] faciem SAP^2 selenite *RN* 8 tranlucet *M* fulgore] fuluo *H* contines linguae *G* 10 minui (minuit *G*) uel augeri] a. u. m. *H* monites *R* parauera *R*, papauer *H cum Isidoro* myrmecites] *CN*, mirmecites *RH*, myrmicites *SP*, myrmicetes *A*, myrmecetes *LM*, mirmeicetes *G* reptantes *S*, reptanti *M* 11 effigiem *H* chalcophtongos *S*, chalcofthongos *N*, calcoptongos *index M*, calchopthongos *P*, chalcothongos *RC*, chalcophongos *A*, calcofanos H^b, calofanos H^a, chalcofungos *M*, calchofungos *L*, calchofungus *G:* chalcophonos *Plinius* resonat ut (uel *G*)] resonant *R*, resonat * * C^1 13 dissonat] differt SAP^2 maleficus] *plerique et Isidori cod. Weilb.*, maleficis M^a, maleficiis *H et Isidori cod. Voss.*, in maleficiis *Isidori libri plerique* quoquo] *plerique cum Isidori cod. Weilburg.*, quoquo modo *H*, quoque modo *Isidori libri plerique* discordias] discordiam *SAP*, discordia *G* 14 flongites *AP* ostentant *S* intra se *om. G* quasi] uelut *SA*

37, 190 anthracias coruscat velut scintillantibus stellis. ‖ enhydros exudat, ut 37, 24
clausam in eo putes fontaneam scaturriginem.
IGN. ‖ Ciliciam, qua de agitur, si ut nunc est loquamur, derogasse 38, 1
videbimur fidei vetustatis: si terminos sequimur quos habuit olim,
absonum est a contemplatione rerum praesentium. ergo inter utramque
culpam factu optimum est amborum temporum statum persequi.
Cilicia antea usque ad Pelusium Aegypti pertinebat Lydis Medis 2
Armeniis Pamphylia Cappadocia sub imperio Cilicum constitutis: mox
ab Assyriis subacta in breviorem modum scripta est. plurima iacet
campo, sinu lato recipiens mare Issicum, a tergo montium Tauri et
Amani iugis clausa. a Cilice nomen trahit, quem aetas pristina paene 3
ultra aevum memoriae abscondit: hunc Phoenice ortum, qui antiquior
Iove de primis terrae alumnis habetur. matrem urbium habet
.. 5, 92 Tarson, quam Danaae proles nobilissima Perseus locavit. ‖ hanc 4
IGN. urbem intersecat Cydnus amnis. ‖ hunc Cydnum alii praecipitari Tauro,
31, 35 alii derivari ex alveo Choaspi tradiderunt. ‖ qui Choaspes ita dulcis

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 enhydros — 2 scaturriginem *compilavit Isidorus* 16, 13, 9 *v.* 9 plurima — 15 amnis *compilavit Isidorus* 14, 3, 45 *v.* 14 Tarson — locavit *compilavit Isidorus* 15, 1, 38; *similia Ammianus* 14, 8, 3 *v.* 15 hunc Cydnum — 162, 6 quietus *compilavit Isidorus* 13, 21, 15. 20.

---

1 anthracias] *CNLMSAP*, anthratias *G*, anthacia *R*, antrachites *H cum Plinio* uelut sc. st.] in modum scintillantium stellarum SAP^2 enhydros] *II* (*P*, enhidros *LMG*), enhydrus *I* (*RCN*, encidrus *H*) *cum Plinii libris deterioribus et Isidoro* enhygrus *III* (*A*, henhygrus *S*), enhygros *index M cum eiusdem melioribus* exudat .... 2 eo (ea *N*) p. f. scaturriginem (scaturginem *G*)] exundat ut clausum in eo putes fontem *S* (scaturginem *inserens post sequentis lemmatis primum vocabulum*) AP^2: exundat aquam *libri Isidori* 3 cilicia *H* si ut] HL^2SAP^1, sicut R^bNL^1MG, si sicut C^bP^2, si sic C^a, si R^a 4 fidei uetustatis] ei de uetustate *RCNH* 5 absomnum *G* a] ac *S* inter] in *RCNH* 6 factum RC^a arborum M^aG statu *R* sequi *H*, prosequi *A* 7 cilicii *A* ad *om. AP* peleusium *H* pertinebant *MA* lidiis *LMGP* mediis *G* 8 armenis *H* cadocia *S* imperium *LMG* 9 plurimas *N* 10 campo] in c. *S*, *om. R* sinu late *H*, simulato *P* issicum] siccum *H* ab *S* 11 amani] *II* (*LMGP*), amaniti *I* (*RCNHSA*) a cilice nomen trahit] sortita nomen a cilice SAP^2 12 utra P^1 aeu. mem. absc.] memoriam abscondit aeuorum *SA* hunc *fortasse del.* antiquior ioue] antiquiori euo P^2 *m. rec.* 14 tharsum *H* danae *CHMS*, dane *LGP*, damne *R*, daneae *NA* uocauit *R* 15 inter (iter *N*) secat] adluit SAP^2 *contra Isidorum* amnis *om. RCNH* alii pr.] anii pr. *N*, magno pr. *H* taurum *C* 16 deriuariuari *G* alueo] auro *M* choaspi] coaspi *H*, hydaspi P^2, hycodaspi *S*, choydaspi *A*, *hi ex* ch(hyd)oaspi: Choaspes *Isidorus* choaspes] coaspis *H*, hydaspes SAP^2

est, ut Persici reges, quamdiu inter ripas Persidis fluat soli, sibi ex PL.
eo pocula vindicaverint et cum eundum foret peregre, aquas eius
38, 5 secum vectitarent. ‖ ex illo parente Cydnus miram trahit suavitatem. IGN.
quicquid candidum est cydnum gentili lingua Syri dicunt: unde amni
huic nomen datum et tumet vere cum nives solauntur, reliqua anni
6 tenuis et quietus. ‖ circa Corycum Ciliciae crocum plurimum opti- PL. 21,
mumque: det licet Sicilia, det Cyrena, det et Lycia, hoc primum est:
‖ spirat fragrantius, colore plus aureo est, suci ope citius proficit ad IGN.; cf.
medellam. 21, 3
7 ‖ Ibi Corycos oppidum est et specus, ‖ qui montem inpositum PL. 5, 9
mari a summo cavat vertice, patulus hiatu amplissimo: nam deiectis MEL. 1, 1
lateribus in terrae profundum nemoroso orbe amplectitur mediam in-
8 anitatem, virens introrsus lucis pendentibus. descensus in eum per
duo milia et quingentos passus non sine largo die, hinc inde fontium
adsidua scaturrigine. ubi perventum ad ima primi sinus, alter rursus

RCNH LMG(B) SAP

v. 6 circa — 10 oppidum est *compilavit Isidorus* 14, 3, 45 *cf.* 17, 9, 5.

1 persi *RN* regis *R* fluat] fluit *H*, influat *A: fuit vel fluit libri Isidori meliores; debuit esse* quamdiu forent in Perside, ex solo eo pocula soli sibi] sibi soli *S*, solo ibi C^2, solis sibi *edd.* 2 eo] ea *N* poc. uind.] sumant pocula SAP^2 eundem *NSA* foret peregre (pergere *A*)] peregre sit *P* 3 uectitarent] vehant SAP^2*: scr.* uectitarint parente] igitur *SA*, igitur parente *P* cydonus *M* mira *G* 4 cydnum g. l. s. dicunt] illinc homines cydnum uocant SAP^1*:* Cydnum gentili lingua Syri dicunt *Isidorus* unde amni] inde amni *A*, in eadem ni *S* 5 huic] hunc M^a et (est *G*, *om.* P^2) tumet uere cum niues (-uis P^2) soluunt (soluuntur *G*) $LMGP^2$, et uere cum niues soluunt (*om.* tumet) *RCN*, autumpno et uere cum niues soluuntur tumescit *H*, tumet uere cum liquuntur niues SAP^1*:* tumet aestate quando niues soluuntur *Isidorus;* liquuntur *interpolatum est ex Vergiliano georg.* 1, 43: vere novo gelidus canis cum montibus umor liquitur reliqua anni (amni *CNM*)] *RCNM*, reliqua amnis *LG*, reliqua parte anni *SAP*, reliquis anni temporibus *H cum Isidoro* 6 et] *LMG*, est et *RCNHSAP* corycon *SA*, corion *P*, coricum *H*, corycium *L*, coricium *RCNMG* crocrum *S* optimum] opimum *S*, *om. L* 7 det] dat *NH* cilicia *RCN*, *om. H* cyrena] *RCNSA*, cirena *H*, cyrina *LMG*, cyrenea *P* det et] *LMGP*, det *CNHSA*, de *R* est *om. NH* 8 fragrantius] fraglantius *H*, flagrantius *LMSAP*, flagratius *G*, flagrantibus *RCN* est *om. SA* suci ope] *II* ($LMGP^2$), sucore *I* (*CN*, sucus ore *H*, suco $RSAP^1$) citius] truus *M*, citus *A*, cicitius P^1, retentus *H* profecit *M* 10 ibi] ubi *SA* coricos *C*, coricus *RNHA* est *om. SA* mortem *M* 11 cauet H^a deiectus *RCN*(?), delectis *LMG* 12 nemeroso *A* arbe *H* media *RCN*(?)*HLM* inanitate *RCN*(?)*H* 13 urens *A*, uigens H^a discensus *LMS* 14 passus] possos *M*, passus numero *SA* hinc] huic *H* 15 ads. scaturrigine (scaturgine *G*)] adsiduo fluore SAP^2 peruenta *G* simus *S* rursum *RCNH*

MEL. specus panditur: quod antrum latis primum patet faucibus, post-
modum in processu per angustias obscuratur. in eo sacrum est
PL. 1,13,4 Iovis fanum, ‖ in cuius recessu intimo Typhonis gigantis cubile posi-
tum qui volunt credunt.
N. *cf.* PL. 5, 92 ‖ Heliopolis antiquum oppidum Ciliciae fuit, patria Chrysippi 38, 9
stoicae sapientiae potentissimi: quod a Tigrane Armenio subactum
et diu Solum, Pompeiopolim devictis Cilicibus Cn. Magnus cogno-
minavit.
PL. 5, 97 ‖ Mons Taurus ab Indico primum mari surgit, deinde a scopulis 10
N. PL. 5, 97 Chelidoniis, ‖ inter Aegyptium et Pamphylium pelagus, ‖ obiectus sep-
temtrioni dextero latere, laevo meridianae plagae, occidenti obversus
fronte profusa. palam est terras eum continuare voluisse penetrato
mari, nisi profundis resistentibus extendere radices suas vetaretur.
denique qui periclitantur naturas locorum, temptasse eum omnes 11
exitus promunturiis probant: *etenim quoquovorsum mari adluitur,
procedit in prominentias: sed modo intercluditur Phoenicio, modo
Pontico sinu, interdum Caspio vel Hyrcano: quibus renitentibus sub-
PL. 5, 98 inde fractus contra Maeotium lacum flectitur ‖ multisque difficultati-
bus fatigatus Ripaeis se iugis adnectit. pro gentium ac linguarum 12

RCNH LMG(*B*) *SA* (*deficit folium incipiens* 10 et Pamphylium) *F* (*ubi deficit A*) *P*

v. 9 mons Taurus — 164, 3 Caucasus *adhibuit inter Pliniana Isidorus* 14, 8, 2; *v.* 9 mons Taurus — 164, 10 pruina *Iordanes Get.* 6, 52—55 *v.* 10 et Pamphylium — 166, 5 Phrygia ab *om. A folio exciso; adhibuimus eius loco Florentinum* *v.* 18 multisque — 19 adnectit *exscripsit Aldhelmus p.* 324 *Giles.*

---

2 angustiam *A* eo] eos *S* 3 cuius] cius R^a 4 qui uolunt credunt] accolae crediderunt SAP^2 5 patriae *H* 6 potissimi RC^bNH, *inc.* C^a a] an *N* armoenio *N* 7 deuictibus *H* 9 primo *LMGP* matri *M* 10 chelidonis *RC*, caelidonis $NLMP^1$, caelidoniis *HG*, chelíodonis *SA*, heliodonis P^2 aegyptum *P*, egiptum *H* plagae] pla *N* septemtrione *G* 11 dexero P^1, dextro *RCH* latere *om. H* occidenti] occurrit SFP^2 12 profusa] prorsus *SF*, profusa prorsus *P* palma *S* 13 obsistentibus *SP*, obistentibus *F* extendere] ostendere *M* uetaretur] nequiret SFP^2 14 periclitantur (pereclinantur *N*) naturas] ratiocinantur de naturis SFP^2 temptare *H* eum] et *R*, eius *H* omnis *RCN* 15 etenim] N^2, enim *I* (RCN^1H) *et II* ($LMGP^1$), nam *III* (SFP^2) quoquouorsum] P^2; quoquouersum *S*, quoque uersus *F*, quoquorsum $CNHLGP^1$, quoquorso *M*, quo cursu *R* abluitur *MG* 16 procedit *bis G* foeniceo *G*, feniceo *F* 17 inter caspium uel hircanum *H* retinentibus $RCNSF^2$ 18 fractis *L* m(a)eotium] $RCNLGP^1$ *cum Plinio:* Maeotium, meocium *H*, meoticum *M*, maeotim SFP^2 19 riph(a)eis *RCNM*, ripheisque *H* adnectit] *RCNLGSP Aldhelmus*, adnectens *F*, inuectit *H*

varietate plurifariam nominatus, apud Indos *Imaus, mox Propanisus, PL.
Choatras apud Parthos, post Niphates, inde Taurus atque ubi in excelsissimam consurgit sublimitatem, Caucasus. ‖ interea etiam a popu- PL. 5, 9?
lis appellationem trahit: a dextero latere Caspius dicitur vel Hyrcanus, a laevo Amazonicus, Moschicus, Scythicus: ad haec vocabula habet
38, 13 alia multa. ubi dehiscit hiulcis iugis, facit portas, quarum primae sunt Armeniae, tunc Caspiae, post Ciliciae. in Graeciam verticem
exerit, ubi Ceraunius praedicatur. ‖ a Ciliciae finibus Asiaticum limi- IGN.
tem dispescit. quantus meridiem videt, sole inaestuat: quicquid septemtrioni oppositum est, vento tunditur et pruina: quo silvestris est, efferatur multis bestiis et leonibus inmanissimis.

39, 1 ‖ Quod in Campania Vesubius, in Sicilia Aetna, hoc in Lycia PL. 5, 1(
mons Chimaera est: hic mons nocturnis aestibus fumidum exhalat.

RCNH LMG(B) SFP et 12 quod — 165, 5 uisentibus *codices recensiti p.* 117 *praeter* 88. 138
v. 12 quod — 13 exhalat *compilavit Isidorus* 14, 3, 46.

---

1 plurifarie *RC*[1](?) imaus] *Plinius*, iamus *RCNHLMGP*[1], iamos *FS*, lamos *P*[2]: Lammum *Iordanis libri plerique* propanisus] propannisos *SP*[2], paropanisus *F*(?), profanisus *RCNHLMGP*[1]: Propanissimum *Iordanis libri optimi: cf. c.* 49, 2 2 choatras (coatras *H*, choatros *SP*) apud parthos] Cambades Pariades (*unde fortasse effecit Solinus* apud Parthos) Choatras *Plinius*, Parthus primum Castram . . . edicit *Iordanes* in *om. LMGP* 3 excelsimam *N*, excellentissimam *P*[2] interea etiam] interceptam *FS*, interea etiam interceptam *P* 4 ab *LMG* dextro *FH* 5 amatonicus *H* moschicus] *III* (*FSP*[2]), mox cichus *I* (*RCNH*), mosachicus *II* (*LMP*[1], monsachicus *G*) scythicus] schreicus *G* uocabulum *S* 6 muta *R* 7 tunc] *NLMFSP*, tum *RCHA* liciae *P*[1] 8 erexit] exit *R* 9 dispercit *G*, dispicit *S*, despicit *RCNF* quantum *RFSP*[1] sole] solem *LMP*[2], *om. H* inaestua *L*, in aestum *GP*[2], aestuat *P*[1], *inc. M* septentrione *G* 10 oppositus *CNLMG*, appositus *R* est *om. N* uento tunditur] uentorum dicitur *G* quod *GFS* siluestri *NGS*, siluestre *F* 11 multis] plurimis *FS* inmanibussimis *G* mons chimaera (*rubrica pro textu habita*) *ante* uesuuius *RC* 12 campania] campanie 17[1] uesubius] uesuuius *F*. 47. 75. 76[2](?). 154. 158, uesuuiis 25 A, uersubius [*R*]. 84[1], uesebius 130, uesibius 52, ueseuius 63, ueseuus 28. 58. 79. 102. 117. 126[1]. 142. 150 A. 157, uesenus 90, ueius 100, ue 64 *post* ues. *ins.* est 62. 142 sicilia] silicia *N*. 29, scicilia 58 A, cicilia 21. 28. 137[a], cilicia *B*. 10. 13. 53. 78. 125[1]. 137[b], csicilia 26[a], licia [*R*] aetna] aetne 17. 20. 35. 103. 108. 141. 151. 152, ethina 62, eterna 126. 150 A hoc in l. m. ch. est *post emblema* (*v. infra*) 74[2] (*in textu adest suo loco* 74[1]) hoc *om.* 46 in *om.* 157 lycia] cilia 28, lithia 90, cilicia 79 13 mons *post* chim. 18. 33. 59, *om.* 38. 81. 117. 130. 138 *post* mons *ins.* in 38[1] est *ante* chim. 9. 11. 14. 29. 43. 61. 78. 81. 90. 94. 131. 137. 154, *om.* 44. 117. 130. 155. 156 *post* est *ins.* nissis (?) *B* hic] hinc 148 mons] extra *H*. 4. 10. 11. 12. 13. 30. 36. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 58 A. 62. 66. 83. 84[2]. 85. 86. 87. 90. 94. 101.

PL. et quoniam natura ibidem subest ignea, Vulcano urbem proximam
Lycii dicaverunt, quam de vocabulo sui nominis Hephaestiam vocant.
Olympus quoque inter alia ibi oppidum fuit nobile, sed intercidit: **39, 2**
IGN. | nunc castellum est, infra quod aquae Regiae ob insigne fluoris
spectaculo sunt visentibus.

RCNH LMG(*B*) *SFP et codices adlegati p.* 164

---

129. 131, ex 142, mons extra 64, *inc.* 84[1], *om.* 79. 102   nocturnis] nocturnas 46, nocturnibus 72   fumidum] fomidum 61, fumidam 33, fumidis 46, fumum *R*[*R*]*C.* 25 A. 38. 74[2]. 75. 76[2]. 138. 148, fundum 12. 13   *post* exhalat *ins.* uaporem 24. 63. 79. 120. 149, *ins.* flammas 46: *item ins. locum* unde .... putauerunt (*vide app.*) *FSP.* 9. 13. 15. 18. 23. 25 A. 28. 32. 33. 34. 36. 38. 43. 44. 46. 59. 60. 64. 70. 71. 73. 79. 81. 84[2]. 98. 102. 112. 116. 117. 126. 128. 130. 135. 138. 143. 148. 150. 150 A. 154 (*om. in textu ed. Pisaur. a.* 1512). 155. 156. 157. 158, *eadem post* aetna 74[2]. 75. 76

1 et (*om.* 13. 151) quoniam (*om.* 154) *om. S*   natura] naturam 53. 142, nato 13, natum 29, *post* ibidem 71   ibidem] ibi *FSP.* 18. 23. 25 A. 32. 33. 46. 60. 62. 64. 73. 116. 135. 150, *om.* 15. 29   subest] sub *H.* 4. 11. 12. 30. 36. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 66. 73. 83. 84. 85. 86. 87. 94. 101. 129. 131   ignea] gena [*R*], ignara 46, ingnea (*ante* subest) 29   proximam] proxima 10. 28   2 lycii] lucii *RCN.* 29. 35, lucu [*R*]. 108, lici(a)e 23. 71. 73. 75. 76. 117. 127. 128. 135   dicauerunt] diicauerunt [*R*[a]], dicauere 64, dicarunt 157. 158, dedicauerunt 61. 81. 131, dicatam colunt *FSP.* 15. 18. 23. 25 A. 28. 33. 34. 59. 60. 73[2]. 79. 98. 128. 138. 150   quam] quoniam *R*[*R*]   sui] suo 22. 35   hephaestiam (*vel* efestiam, effestiam *cet.*)] efestia 29. 83, efessiam 9. 43, efesciam 86. 129. 131, effesciam 58, efescia *H.* 11. 30. 41. 42. 66. 84. 85. 87. 94. 99. 100. 149, effescia 101, effesicia 90, efiscia 54, effeciam 36, effecia 53, ephecia 4, effectiam 17. 20. 48. 51. 52. 69. 103. 105. 141. 151. 152, ebestiam 71. 76[a], ephesias 46   uocant] uocat *N.* 29, dicunt 34. 41. 47. 82. 102. 117. 126. 130. 148. 155. 156 *et ante* heph. *FS.* 9. 18. 23. 25 A. 46. 59. 60. 71. 112. 117. 128. 135. 138. 150, dicunt ef. uocant *P*   3 olympus] olympos *FSP.* 15. 18. 23. 25. 28. 33. 46. 60. 71. 72[2]. 73. 82. 135. 138, polympus 70, olympius 35, olim 17. 20. 22. 69. 103. 141. 151. 152   quoque *om.* 117. 130   ibi] ubi 53, *post* oppidum 44. 78. 81. 102. 117. 126. 130. 137. 150 A. 155. 156, *om.* 135. 136   oppidum] oppodum 13, oppida dum 78, *post* fuit 38, *et hic et post* fuit 102. 117. 130   fuit] fiat *B*[1], *post* nobile 71, *om.* 32[1]   sed] hoc 61   intercidit] intercedit 36. 60[1]   4 nunc] hinc 90   est *om.* 79. 142. 151   *ante* infra *ins.* inde *H*   infra] in frustra 29   *post* infra *ins.* et 61   quod] quo *G.* 11[1]. 14[1]. 17. 20. 22. 28. 35. 41. 51. 52. 54. 58 A. 66. 69. 70. 72. 74[1]. 75. 76. 90. 92. 93. 98. 99. 103. 108. 141. 151. 152   aquae] aqua 81   regiae] reiae 73[1]   ob] ab 117   insigne] insignem 34. 102. 117. 126[1]. 130. 150 A[1], signe 142, infine 148, *ante* infra 136   fluoris] fluorem 34. 38 (?). 102. 117. 126[1]. 130. 150 A[1], fluore 87   5 spectaculo] spectaculum 58. 148   uisentibus] uesentibus 72[a]   *post* uisentibus *ins.* nam asia .... tanaim (*v. app.*) *H.* 4. 11. 12. 13. 36. 38[2] (*in fine vol. post indicem et dimensurationem provinciarum*). 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 62. 64. 66. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 126. 129. 131. 142. 150 A

40, 1 ‖ Sequitur Asia: sed non eam Asiam loquor, quae in tertio orbis PL. 5, 47
divortio terminos amnes habet ab Aegyptio mari Nilum, a Maeotio
lacu Tanaim: ‖ verum eam quae a Telmesso Lyciae incipit, unde PL. 5, 10
etiam Carpathius auspicatur sinus. eam igitur Asiam ab oriente Lycia
includit et Phrygia, ab occidente Aegaea litora, a meridie mare Aegyptium, Paphlagonia a septemtrione.
2 ‖ Ephesus in ea urbs clarissima est: Epheso decus templum MEL. 1, 15; cf. PL. 5, 1
Dianae, Amazonum fabrica, ‖ adeo magnificum, ut Xerxes, cum omnia IGN.
Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. sed haec Xerxis
3 clementia sacras aedes non diu a malo vindicavit: namque Herostratus, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendium nobilis fabricae
manu sua struxit, sicut ipse fassus est, voto adipiscendae famae
4 latioris. notatur ergo eadem die conflagravisse templum Ephesi, qua
5 Alexander Magnus Pellae natus est. quod cum postmodum ad cultum augustiorem Ephesii reformarent, faber operi Dinocrates praefuit: quem Dinocratem Alexandri iussu Alexandriam in Aegypto
metatum supra exposuimus. nusquam autem orbe toto tam adsiduos cf. SOL. 32
terrae motus et tam crebras urbium demersiones quam in Asia esse
cladibus Asiaticis patuit, ‖ cum Tiberio principe urbes duodecim simul PL. 2, 2(
una ruina occiderint.

RCNH LMG(B) SF (*ad* 5 Phrygia ab) *A* (*redit* 5 occidente) *P*

v. 5 a meridie m. Aeg. *Orosianis inserit Isidorus* 14, 3, 38 *v.* 8 Amazonum fabrica *repetit Isidorus* 15, 1, 38.

---

1 asiam *N* tertio] toto *H* 2 terminos] tertio [*sic*] *R* (a)egypto *NH* mare *N* mentio *R* 3 lacum *HP* tanain *RN*, taniaim *S*, tanum *G* eam] ea *R* telm(a)eso *LMGP* 5 aegaea] *CLMGSAP*, ege *R*, (a)egeae *NH* littera *G* 6 paflaconia *M* 7 efesis *R*, efesos *P*, effesos *M*, efusus *S* in *om.* *S* urbis *M* clarissima] noclarissima *H* est *om.* *C*[a] 8 fabrica] sicuricatum [*sic*] *R* ut] ut et *A* xerxes] *RN*, xerxis *LMG*(?), xerses *reliqui* omne a. t. indignaret *G* 9 pepercerat *S*, pepercit *CA* haec *post* xersi *A* xerxis] *RG*, xerxi *NM*, xersis *H*, xersi *reliqui* 10 sacras sedes *RCN*, sacre sedis *A* uindicat *H* namque] nam *A* 11 ut *om.* *P*[1] nomen memoria] nominis sui memoriam fama *SAP*[1] 11. 12 incendium n. f. m. sua (*om. H*) str. s. i. fassus (fatus *R*) est] sicut ipse confessus est incendium n. f. m. s. struxit *SA*, sicut i. c. e. incendium n. f. m. s. struxit sicut ipse fassus est *P* 12 noto *om.* *SA* famae (fama *H*) latioris] l. f. *A* 13 eadem] earum *A* quam *M* 14 peliae *H*, pello *G* est *om.* *LMG* quod cum postmodum] *I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*), *post verba* qui oritur .... quinto *relata in app.* id templum postmodum cum *III* (*SAP*) 15 dinocrates praefuit] dinocratis fuit *SA*, fuit dinocrates (-crites *H*[a]) *H* 16 dinocraten *MSA* alexandriam iam *LMG* 17 praemetatum *P* autem *om.* *SA* 18 crebra *S* dimersiones *RCN* in *om.* *H* 19 tiberium *R* 20 una] a *H* occiderunt *RCNH*

IGN. ‖ Ingenia Asiatica inclita per gentes fuere. poetae Anacreon, inde 40, 6
Mimnermus et Antimachus, deinde Hipponax, deinde Alcaeus, inter
quos etiam Sappho mulier. at historiae conditores Xanthus, Heca-
taeus, Herodotus, cum quibus Ephorus et Theopompus. nam de
septem sapientia praeditis Bias, Thales, Pittacus, Cleanthes Stoicae
eminentissimus, Anaxagoras naturae indicator, Heraclitus etiam sub-
tilioris doctrinae arcanis immoratus.
.. 5, 106 Asiam excipit Phrygia, ‖ in qua Celaenae, quae antiquato priore 7
IGN. nomine in Apameam transiere, ‖ oppidum a rege Seleuco postmodum
.. 5, 106 constitutum. ‖ istic Marsyas ortus, istic et sepultus: unde qui pro-
ximat fluvius, Marsyas dicitur: nam sacrilegi certaminis factum et 8
audaces in deum tibias testatur non procul vallis, quae eventum
gestae rei signat et ab Apamea decem milibus passuum separata
.. 5, 113 Aulocrene usque adhuc dicitur. ‖ ex arce huiusce oppidi Maeander
auct. amnis caput tollit, qui recurrentibus ripis flexuosus inter Cariam et
.. 5, 145 Ioniam praecipitat in sinum qui Miletum dividit et Prienam. ‖ ipsa 9
Phrygia Troadi superiecta est, aquilonia parte Galatiae conlimitanea,

RCNH LMG(B) SAP

v. 8 Phrygia — 15 caput tollit *epitomavit Capella* 6, 685 *v.* 14 Maeander — 16 Prienam *compilavit Isidorus* 13, 21, 23; *cf. Dionysii perieg. v.* 825
v. 16 ipsa Phrygia — 168, 3 Pactolus *compilarunt Capella* 6, 686 *et Isidorus* 14, 3, 41 *coll.* 43.

---

1 asiaca *N* incl. per g.] ingentes inclita H^a, incl. ingentes H^b fuerunt *H* poeta *GP*, paetae *M* anecreon *LMG* inde *bis M* 2 mimnermus] *RCN*, minnerimus *H*, inimnermus *S*, mimermus A^a, minnermus A^b, minermus LM^bGP, minermis M^a deinde *om. SA* hipronax *S* alceos *M*, alcios *L*, altiocas *G* 3 at] et *RCNHSA* exanthus *LMG*, decim (x *A*) xanthus (xancthus *P*) *SAP* egatheus *RCH*, aegatheus *N* 4 orodotus *H*, ergodotus *N* eporus *H* namque *SAP* 5 septimo *M* sapientiae *MG*, sapienta *H* bias] hias *G*, las *A* tares *H* pitacus *B*, pitactus *H* 6 indicator] indicatur *N*, indagator *SAP* herabites *H* etiam *om. P* 7 doctrinae] scientiae *A* immoratus] clarissimus SAP^2 8 frygia (*pro lemmate*) as. excipit (excepit *MG*) *LMG* caelonae *H* antiquanto *G* priori *G* 9 apamea *NHLMG*, apamiam *RSAP*, apamia *C* transit *P* 10 marsius *H* ortus .... 11 marsyas *om. G* 11 sacriligis *M* 12 dibias *S* testantur *RCNH* uallis] *G*, ualles *RCNHLM*, cum fonte ualles *SAP interpolatione ex vocabulo petita* euentu *H* 13 signant *RCNHS* ab (ap *G*) *om. RCNH* appamea *H*, apamia *SAP*, apameam *M* passum *N* 14 alocren(a)e *LMG*, aulucrene H^a huc *om. G* huiusque *H*, iusce *N* oppidi] iuxta oppidum *H* 15 riuis *H* fluxuosus *S* caria *G* 16 praecipitatur *G*, praecipitant *M* sinu *P* et pr.] a priena P^2 17 tradi R^a aquilonis a parte *RC* glatiae *A* conlimitanea] *II* (LMP^1, conliminanea *G*), collimita a *I* (*RC*, collinita a *NH*), conliminata a *III* (*A*, conliminita P^2, conliminatae a *S*)

meridiana Lycaoniae Pisidiae Mygdoniaeque contermina. ‖ eadem ab PL. 5, 11
oriente vicina Lydiae, a septemtrione Moesiae, Cariae a parte qua *auct.*
40, 10 dies medius mons Lydiae Tmolus croco florentissimus: amnis Pac-
tolus, quem aurato fluore incitum aliter Chrysorrhoan vocant. ‖ in PL. 8, 40
his locis animal nascitur quod bonacum dicunt, cui taurinum caput
ac deinceps corpus omne, tantum iuba equina: cornua autem ita
multiplici flexu in se recurrentia, ut si quis in ea offendit, non vul-
11 neretur. sed quicquid praesidii monstro illi frons negat, alvus suf-
ficit: nam cum in fugam vertit, proluvie citi ventris fimum egerit
per longitudinem trium iugerum, cuius ardor quicquid attigerit am-
burit: ita egerie noxia submovet insequentes.
12 ‖ Miletos Ioniae caput, Cadmi olim domus, sed eius, qui primus PL. 5, 11
13 invenit prosae orationis disciplinam. ‖ non longe Ephesum Colophon PL. 5, 11
civitas, nobilis oraculo Clarii Apollinis. unde haud procul Mimas
surgit, ‖ cuius vertices de nubilis supervolantibus futurae tempestatis IGN.
14 significant qualitatem. ‖ caput Maeoniae Sipylus excipit, Tantalis antea PL. 5, 11
dictus ‖ et in illam vocabuli memoriam orbitatibus datus Niobae. IGN.

RCNH LMG(B) SAP

v. 3 Pactolus — 4 vocant *compilavit Isidorus* 13, 21, 21 *v.* 12 Miletos — 169, 5 extitit *epitomavit Capella* 6, 686.

---

1 lyconiae *NH^a A* ipsidiae *M* mycdoniaeque *M*, midonieque *H^b*, mcdonieque *H^a* contermine *RCN* eadem . . . . 2 lydiae *libri legeruntque sic etiam Capella et Isidorus; debuit esse:* occidentali Lydiae. Lydia ab oriente vicina eidem (*Phrygiae*) mysiae *A*, misiae *S* carisiae *M* 3 die *G* medius] *RCMA*, madius *N*, medius est *HLGSP* lydiae tmolus] *NMSP*, lydia et tmolus *R*, lydia et amolus *C*, lidiae molus *H*, lydia et tinolus *A*, lyda et molus *L*, lida et tumulos *G* 4 inclitum *RC* c(h)ry (*vel* i) soroan *plerique*, c(h)ry(*vel* i) soroam *RCNHM* 5 bonacum] *LMG*, bonnacum *RCNSAP*, bonnacon *H*: bonasus *Plin.* 6 omne corpus *G* iube *S* 7 in sese currentia *M* eo *H* offendit] *LM^a G*, offendat *RCNHM^b*, offenderit *SAP* 8 praesidiis *N* necat *NM* 9 uertitur *RC* finum *N* 10 per long. tr. iug. cuius], p. l. tr. iugerum per longas aspergines quarum *A*, per longas aspergines trium iug. quarum *P^2*, per longas per longitud. tr. iug. aspargines quarum *S* finum *N* quicquid] quem *G* amburit] *LMGP cum Plinio*, adurit *RCNHSA* 11 submouet] amouet *SA* egri *M* insequentis *N* 12 ionae *SA* admi *H* olim] lolim *G* 13 persae *S* non] *LMGP*, nam *RCNH*, nam non *SA* epheso *A* 14 clari *RNHM* hauh *G*, aut *NM* procul] pro *N* mimas] *CNSA*, minas *RHLMGP* 15 nubilis] *NLMGP^1*, nubibus *RCH*, nebulis *SAP^2* uolitantibus *A* 16 significant] *CLMGSAP*, significat *RNH* meoniae *plerique*, moeniae *N*, meniae *H*, meoiae *A*, maeole *S* sibilus *A^b*, subtilius *M*, *om. G* cantalis *RCNH* 17 illa *RCNHS* memoria *RCNH* niobae] in iobe *RC^1*

.. 5, 118 ‖ Zmyrnam Meles circumfluit, inter flumina Asiatica facile praecipuus 40, 15
.. 5, 119 amnis. ‖ Zmyrnaeos vero campos Hermus secat, qui ortus Dorylao
IGN. Phrygiae Phrygiam scindit a Caria. ‖ hunc quoque Hermum fluctibus
aureis aestuasse antiquitas credidit. Zmyrna, unde praecipue nitet, 16
Homero vati patria extitit, qui post Ilium captum fuit anno ducentesimo septuagesimo secundo, Agrippa Silvio Tiberini filio Albae regnante, anno ante urbem conditam centesimo sexagesimo. inter quem 17
et Hesiodum poetam, qui in auspiciis olympiadis primae obiit, centum
.. 5, 125 triginta octo anni interfuerunt. ‖ in Rhoeteo litore Athenienses et
Mytilenaei ad tumulum ducis Thessali Achillion oppidum condiderunt,
quod propemodum interiit: deinde interpositis quadraginta ferme 18
stadiis in altero cornu eiusdem litoris ob honorem Salaminii Aiacis alterum oppidum, cui Aeantio datum nomen, Rhodii extruxerunt.

.. 10, 74 ‖ At iuxta Ilium Memnonis stat sepulcrum, ad quod sempiterno 19
ex Aethiopia catervatim aves advolant, quas Ilienses Memnonias vocant. *Cremutius auctor est has easdem anno quinto in Aethiopia catervatim coire et undiqueversum, quo usquam gentium sint, ad regiam

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 Zmyrnam — circumfluit *compilavit Isidorus* 14, 3, 43 *v.* 2 Zmyrnaeos — 5 extitit *compilavit Isidorus* 13, 21, 22. 14, 3, 42. 43. 15, 1, 39 *v.* 14 at iuxta — 170, 3 flumine *epitomavit Capella* 6, 686; *v.* 14 at iuxta — 170, 1 convenire *adhibuit Isidorus* 12, 7, 30.

---

1 zmyrnam] *MSA*, smirnam *LGP*, zmyrna *N*, zmirna *RC*, tmine *H* celes *G* facile] felicae *M* 2 uero] u • (*corr. in* û) *R*, *om. A* hermus] *RCH*, hermos *NSA*, fluuius hermus (hiemis *G*) *LMGP* siccat *H*[a] ortu *N*, hortos *M*, ortus a *SAP* 3 phrygiae *om. RCNH* cariam *G* hemum *S* 4 auriis *S* credidit] *LMGP*, credit *RCNHSA* unde] eodem *H* nitet] *LMGP*, enitet *RCNHSA* 5 patria extitit] *RCNH*, patria existit *LMG*, fuit patria *SAP* ilicum *G* fuit .... 6 secundo] anno d. s. s. humanis rebus excessit *SAP* 6 tibenni *H*, tiberino *A* fili *N* 7 et sex. *LMGP* 8 petam *M*, potam *G* 9 anni octo *RC*[1]*N* interfuerunt] interfuit *M*, fuerunt *G*, medii fuerunt *SAP*[1] roetheo *RLMP*, roheteo *N*, roetheio *H*, rotheo *G*, rhyteo *SA* anthenienses *C* 10 mtylen(a)ei *CN*, mtilenei *R*, nitilenei *H*, militinei *G* ad *om. L* 11 deinde] dein *A*, de *S* ferme] septem *SAP*[1]*:* xxx stadiorum intervallo *Plinius* 12 alterum *G* ob] ad *A* salamini *RCNH*, salaminis *P* aiiacis *S*, aicis *H* 13 euantio *H* nomen] n. est *SAP* r̄. odii *R*, hiodii *H*, rhoehi *A* struxerunt *H* 14 adixta *N* mennonis *H et ita deinceps* sep.] aliud sep. *P* sempiterno] ex(s)empiterno *SA* 15 aethipia *G* auolant *NP*[1], auolent *H* 16 cremutius (*Plinius*, cremuntius *SAP*[2], crumentius *LMGP*[1], crementius *RCN*) auctor] notum *H* 17 coire] congregari *SAP*[2] et .... 170, 1 conuenire *om. N* quo] *RCSA*, quod *LMGP*, quos *H* usque *G* gentium *om. SA* sit *P*

40, 20 Memnonis convenire. ‖ mediterranea quae sunt supra Troadis partem PL. 5, 1
Teuthrania tenet regio, quae prima Moesorum fuit patria. haec
Teuthrania perfunditur Caico flumine.
21 ‖ Per omnem Asiam chamaeleon plurimus, animal quadrupes, PL. 8, 1
facie qua lacertae, nisi crura recta et longiora ventri iungerentur:
‖ prolixa cauda eademque in vertiginem torta: hamati ungues subtili PL. 8, 1
aduncitate: incessus piger et fere idem qui testudinum motus: corpus asperum cute, qualem in crocodilis deprehendimus: subducti
22 oculi et recessu concavo introrsum recepti, quos numquam nictatione obnubit, visum non circumlatis pupulis, sed obtutu rigidi orbis intentat. hiatus eius aeternus ac sine ullius usus ministerio: quippe cum neque cibum capiat neque potu alatur nec alimento alio quam
23 haustu aëris vivat. ‖ color varius et in momenta mutabilis, ita ut PL. 8, 1
cuicumque rei se coniunxerit, concolor ei fiat. colores duo sunt quos fingere non valet, rubrus et candidus: ceteros facile mentitur. corpus paene sine carne, vitalia sine liene nec nisi in corculo pauxillum
24 sanguinis deprehenditur. latet hieme, producitur vere. ‖ impetibilis PL. 8, 1
est coraci, a quo cum interfectus est, victorem suum perimit interemptus: nam si vel modicum ales ex eo ederit, ilico moritur: sed corax habet praesidium ad medellam natura manum porrigente: nam

RCNH LMG(B) SAP

---

1 memonis *A* conuenirent *R* mediterraneas *R*, mediterraneae *NH* troada partim *SA* 2 teuthrania tenet] *LGP*, teuthrania tenent *M*, teuthrani (teuthani *N*) tenent *RCNSA*, teutranea (*om.* tenet) *H*: Teutrania est *Capella* regione *G* prima] pri *G* mysorum *P*² 3 uteuthrana *N*, teutranea *H* funditur *L* 4 quadrupe *R* 5 qua] quasi *C* uentri *om. H* 6 in *om. G* humati *S*, amat *R* 7 abuncitate *RNH*, abiuncitate *C*, aduncitata *S* incessus] in processu *C* piger et] *LMGP*, piger *RCNHSA*: motus tardior ut testudini *Plinius* qui *om. A* testidinum *G*, testitudinum *H* motos *S* 8 cutem *RCNHLMG*, squamosa cute *SAP* 9 recessu] recessum *G*, recesti *RC*¹(?) quos numquam n. obnubit (obnuit *H*)] n. n. obn. quos *A*, quod semper inconiugos habet *P*² uisum] *RNH*, uisus *C*, uisum (uisuum *G*) denique *LMGP*, *om. SA* 10 circulatis *H* populis *NM*, pupillis *GSAP*² obtutu] intuiti *P*² rigidi orbis] *CNHLGP*, rigidioris *SA*ᵃ, rigidiori *A*ᵇ, rigidior *R* 11 intentat] optentat *G* illius *L* 12 accipiat *G* alatur] alter *C* aliment *G* 13 austo *N* et *om. A* momento *HA* 14 se rei *SAP* coniuxerit *N*, iunxerit *SA* concolos *M* quos] quis *A* 15 finge *G* ruber *H* candidos cęterus *N* facillime nititur *G* 16 paene *om. H* liene] lene *G*, linea *RC* nisi] sine *G* coriculo *N*, ruriculo *H* paxillum *RC*¹ 18 est *om. H* quo cum] quocumque *H* peremit *NS* intereptus *G* 19 uel mod. ales (alas *G*) ex eo (*om. H*)] ex eo u. m. ales *P*, ex eo ales u. m. *SA* 20 corax] c. quoque *SAP* manu *N*

PL. cum adflictum se intellegit, sumpta fronde laurea recuperat sani-
tatem.
L. 10, 62 ‖ Pythonos come est in Asia locus in campis patentibus, ubi primo 40, 25
adventus sui tempore ciconiae advolant et eam quae ultima advenerit
lancinant universae. aves istas ferunt linguas non habere, verum
L. 10, 63 sonum quod crepitant oris potius quam vocis esse. ‖ eximia illis in- 26
est pietas: etenim quantum temporis inpenderint fetibus educandis,
IGN. tantum et ipsae a pullis suis invicem aluntur: ‖ ita enim inpense nidos
L. 10, 62 fovent, ut incubitus adsiduitate plumas exuant. ‖ noceri eis omnibus 27
quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia vel maxime, ubi serpen-
tium immanis copia est: quos dum escandi gratia insectantur, regio-
nibus Thessalicis plurimum mali detrahunt.
L. 5, 146 ‖ Galatiam primis saeculis priscae Gallorum gentes occupaverunt 41, 1
Tolosboci Veturi Ambituuti, quae vocabula adhuc permanent: quam-
vis Galatia unde dicta sit, ipso sonat nomine.
IGN. ‖ Bithynia in Ponti exordio ad partem solis orientis adversa Thra- 42, 1
ciae, opulenta ac dives urbium, a fontibus Sagari fluminis primos
fines habet: ante Bebrycia dicta, deinde Mygdonia, mox a Bithyno
rege Bithynia. in ea Prusiadem urbem et adluit Hylas flumen et 2

RCNH LMG(B) SAP

v. 5 aves — 9 exuant *compilavit Isidorus* 12, 7, 16. 17 *v.* 13 Galatiam — occupaverunt *compilavit Isidorus* 14, 3, 40 *v.* 16 Bithynia — 19 Bithynia *compilarunt Capella* 6, 687 *et Isidorus* 14, 3, 39: *similia Ammianus* 22, 8, 14 *v.* 19 in ea — 172, 2 rapinam *compilavit Capella* 6, 687.

1 fronte *N* reciperat *NP*, receperat *M* 3 pythonos] *RCNSAP*, phitonos *H*, pithonus *LM*(?), pithonius *G* come est] comes est *RCNMG*, come is est *L*, coniae *H*, comes *SA*, come *P* in c.] est c. *SAP* 4 aduolunt *H*[a] ea *N* aduenerint *N* 5 lancinant] *NHLMG*, lacinant *AP*, lacimant *S*, laniant *RC* uniuesae *N* uerum sonum] sonum autem *SAP*[1] 6 quod] *RCNHLM*, quo *GSAP cum Isidoro* esset *N* illis (llis *N*) inest] in illis est *S* 7 educandis] et lucandis *H* 8 inpense] pense *N* 9 adsiduitatem *N*, adsuitate *L* nocere *H* eis] his *RCH*, is *N* 10 ducunt] putant *SAP*[2] 12 detrahunt] demunt *SAP*[2] 14 tolosboci] *CNLM*, tolosuoci *R*, tolosbuci *G*, tolosbocci *H*, tolosbici *P*[1], tolosbi *P*[2], tollosbi *A*, colosi *S*: Tolostobogi (tolostobagi *Ricc. et Lipsii*, tolistobogi *Par.* 6795) *Plinius* beturi *C* ambituuti quae] ambitu (ambitii *H*) utique *RCNH cum Plinii cod. Par.* 6795: ambituuti (ambitouti *Ricc.*), ambitoti quae *reliqui* 15 sonet *SA* 16 cratiae *H* 17 fontibus] pontibus *RCNHSA* sagari] *RCNH*, sangari *LGP*, sangaris *SA*, *inc. M*: Saggarius *vel* Sagarius *Plinii libri*, Sangarim *Ammianus*, a Sagari flumine *Capella* 18 debrycia *A*, hebricia *P* 19 trusiadem *SA*, brusiadem *P* et adluit hylas] *LMGP*[1], et adluit hyzas *N*, et adluythizas *R*, et adlui * * hyzas *C*, et adlui zias *H*, praetermeat hylas *SAP*[2]

perspergit Hylas lacus, in quo resedisse credunt delicias Herculi, PL. Hylan puerum, Nymphis rapinam: in cuius memoriam usque adhuc sollemni cursitatione lacum populus circumit et Hylan voce clamant.

42, 3 || in Bithyno quoque agro Libyssa locus Nicomediae proximus, sepulcro PL. 5, 1 Hannibalis famae datus: || qui post Carthaginense iudicium transfuga IGN. ad regem Antiochum, dein post Antiochi apud Thermopylas *pugnatam malam pugnam fractumque regem fortunae vicibus in hospitium Prusiae devolutus, ne traderetur T. Quintio ob hanc causam in Bithyniam misso captivusque Romam veniret, veneni mali poculo animam expulit.

43, 1 || In ora Pontica post Bospori fauces et Rhesum amnem || por- PL. 6, 3 PL. 6, 4 tumque Calpas Sagaris fluvius ortus in Phrygia dictusque a plerisque Sagarius exordium facit Mariandyni sinus, in quo oppidum Heraclea adpositum Lyco flumini: et Acone portus, qui proventu malorum graminum usque eo celebris est, ut noxias herbas aconita illinc nomi-

RCNH LMG(B) SAP

v. 4 in Bithyno — 10 expulit *compilarunt Capella* 6, 687 *et* (*nisi Sallustiana a Solino exscripta aliunde pleniora adhibuit, v. Dressel p.* 232) *Isidorus* 14, 3, 39 *v.* 11 in ora — 13 Heraclea *compilavit Capella* 6, 688 *v.* 14 et Acone — 15 nominemus *compilarunt Capella* 6, 688 *et Isidorus* 17, 9, 25.

---

1 perspergit (aspergit *RC*) h. l.] hilas lacus adluit *SAP*[2] resedisse] perisse *LMG* herculi] *RCNLMSP*, herculis *HGA* 2 hylan] *RCM*, hilan *LGA*, hylam *NS*, hilam *HP* nymphis] in nymphis *R* rapinam] rapina *R*, ripam *H* cuius in *SA* memoria *RCG* 3 cursitatione] tripudatione *A*, tripudanione *P*, typumdanione *S* circuit *RCNHM* hylan] *LMGSA*, hylam *P*, hyla *NH*, hila *RC* 4 libyssa] *N*, libissa *plerique*, lybissa *P* sepuchro *N* 5 carthaginiense *P*, carthaniense *R*, chartagiense *N* tranfuga *N* 6 deinde *HM* antiochum *LG* hermopilas *C*, hemopilam *R* pugnatam malam pugnam] *P coniectura puto*, pugnam tam malam pugnam *I* (*RN*, pugnatum mala pugna *H*, tam malam pugnam *CSA*) *et II* (*LM*, pugnantem mala pugna *G*) 7 fractoque rege *H* 8 prusia *SA* deuotus *H* quinto *RS* ob] ab *M*[a] 9 captiuus usque *N*, captiuumque *S*, et captiuus usque *H* 10 *post* expulit *ins.* et a romanis se uinculis morte defendit *SAP* 11 post] est *R*, *om. H* bospori] *plerique*, bosphori *M* et rhesum] *GP*, et hresum *S*, et hressum *LM*, et resum *A*, et ressum *CH*, egressum *RN* pontumque *G* 12 sagari *S*: Sangaris *Plinius*, Sagaris *Capella* dictusque *om. A* a *om. P*[1] perisque *N* 13 sagarius] *RCNHLMG*, sangarius *SP*, sangaris *A*: idem Sagiarius plerisque dictus *Plinius* exordio *M*[a] marisandy (*vel* i) ni *SAP* in quo] in quo in *N* oppositum *RH* 14 loco *G* flumine *P* aquone *H* 15 noxia *G* aconitus *R*

IGN. nemus. proximus inde Acherusius specus, ‖ quem foraminis caeci 43, 2
profundo ad usque inferna aiunt patere.
6, 5. 6 ‖ Paphlagoniam limes a tergo Galaticus amplectitur. ‖ ea Paphla- 44, 1
PL. 6, 5 gonia Carambi promunturio spectat Tauricam, ‖ consurgit Cytoro monte
porrecto in spatium trium et sexaginta milium, insignis loco Eneto:
a quo, ut Cornelius Nepos perhibet, Paphlagones in Italiam transvecti
mox Veneti sunt nominati. plurimas in ea regione urbes Milesii con- 2
PL. 6, 7 diderunt, ‖ Eupatoriam Mithridates: quo subacto a Pompeio Pompeio-
polis est dicta.
L. 6, 24 ‖ Cappadocia gentium universarum quae Pontum accolunt prae- 45, 1
cipue introversus recedit. latere laevo utrasque Armenias et Comma-
genen simul transit: dextero plurimis Asiae populis circumfusa.
attollitur ad Tauri iuga et solis ortus. praeterit Lycaoniam Pisidiam
Ciliciam. vadit super tractum Syriae Antiochiae, parte regionis alte- 2
L. 6, 25 rius in Scythiam pertendens, ‖ ab Armenia maiore divisa Euphrate
PL. 6, 8 amne: quae Armenia unde Panedri montes sunt auspicatur. ‖ multae 3
in Cappadocia urbes inclitae: verum ut ab aliis referamus pedem,
coloniam Archelaidem, quam deduxit Claudius Caesar, Halys praeter-

RCNH LMG(B) SAP

v. 1 proximus — 2 patere *compilavit Capella* 6, 688 *v.* 3 Paphlagoniam — 9 dicta: *similia ex Plinio potius quam ex Solino Capella* 6, 689 *v.* 10 Cappadocia — 174, 4 caret *compilavit Capella* 6, 690.

---

1 proximum *H* acerusius *H,* acherussius *NLM*[b], acherisius *G* caeti *A* 2 infernas *SA* patere] *RCNHSAP*[2], pertendere *LGP*[1], praetendere *M* 3 galatius *H* ea *om. A* paflagoniam *M* 4 carambi] *II* (*LMP,* caranbi *G*), *cum Capella,* carabi *I* (*RCNHS,* scarabi *A*)*:* Carambis *Plinius* expectat *H* taurigam *SA,* taurincam *P* cons. cytoro (cutoro *RCN,* cuturo *H*) monte] cyt. (cythero *A*) monte cons. *SA* 5 trium] passuum trium *SAP* eneto] *H*, enoto *RCNLMG*, ueneto *SAP:* quo loco Enetos adicit Nepos Cornelius *Plinius* 6 a *om. R* 7 uenetici *R* plurima *N* 8 mitridaces *S* quo] quae *A*, *om. S* subacta *A* pompeio *om. M* 9 dictam *R* 10 capadociam *N* 11 introuersus] *RCNHLMG cum Capella*, introrsus *SAP cum Plinio* latere a laeuo *SA*, laeuo latere *H* utrasque] usque *H* commagenem *NHS*, conmagenem *P* 12 circumfulsa *R* 13 ad] a *R*[a]*LM*, et *C* iugo *L* (h)ortu *LM* licaonicum *G*, liconiam *S* psidiam *H* 14 uadet *M* super] sub *S* syri *L* parte] pariter *H* regionis] gionis *G* 15 in] ad *H* scythiam] scythia *M:* Cyrrhesticam regionem *Plinius*, Sistiam *Capella* 16 panidri *HLG*, panhydri *RCNM*, panthy (*vel* i) dri *SAP:* Parihedri *Plinius testibus libris* 6, 25 *cf.* 5, 98. 6, 29, montibus Panedriis *Capella* multae] m. sunt *SA* 17 in capp.] cappadociae *H* alius *G* 18 colonia *G* archilaidem *SA* haly *S*, hylas *A*

45, 4 fluit: Neocaesaream Lycus alluit: Melitam Samiramis condidit: Maza- PL.
cam sub Argaeo sitam ‖ Cappadoces matrem urbium numerant: qui IGN.
Argaeus nivalibus iugis arduus ne aestivo quidem torrente pruinis
caret quemque indidem populi habitari deo credunt.
5 Terra illa ante alias altrix equorum et proventui equino accom-
modissima est: quorum hoc in loco ingenium reor persequendum.
6 nam equis inesse iudicium documentis plurimis patefactum, cum iam
aliquot inventi sunt, qui nonnisi primos dominos recognoscerent, ob-
liti mansuetudinis, si quando mutassent consueta servitia. inimicos
7 partis suae norunt adeo, ut inter proelia hostes morsu petant. sed
illud maius est, quod rectoribus perditis quos diligebant arcessunt
fame mortem. verum hi mores in genere equorum praestantissimo
reperiuntur: nam qui infra nobilitatem *sati sunt, nulla documenta
8 sua praebuerunt. sed ne quid videamur dicendi licentia contra fidem
adrogasse, exemplum frequens dabimus. ‖ Alexandri Magni equus Bu- PL. 8, 15
cephalus dictus sive de aspectus torvitate seu ab insigni, quod tau-

RCNH LM (*inde a* 12 mortem *passim corruptus*) *Q* (*inde a* 12 mortem) *G*(*B*) *SAP*; *Anon. Leid.* (*p.* 74) *inde a* 5
v. 5 terra — equorum *adsumptis fortasse Sallustianis* (*cf. Dressel p.* 228) *compilavit Isidorus* 14, 3, 37 *v.* 8 nonnisi — 10 petant *compilavit Isidorus* 12, 1, 43.

---

1 neocaesaream] *III* (*AP*, neocaesarea *S*), in eo caesaream (-riam *HM*) *I* (*RCNH*) *et II* (*LMG*) lycus] *RSA*, licus *CN*, littus *H*, fluuius ly (*vel* i) cus *LMGP* samiramis] *RNLSAP*, samirammis *G*, semiramis *CH* mazacam] *RCNA*, mazacham *H*, mazzacam *S*, mazzagam *LMGP* 2 argeuo *LM*, argo *H* urb. numerant] urb. nominant *RC*, habent urb. *SAP* 3 arduus ne a. q. torrente (tempore *RC*)] *reliqui cum Capella:* nives verticis albicantis ne aestivis quidem solibus, obsitus numquam *SAP*² pruis *C*ᵃ 4 indidem] itidem *C*, indi *G*, indicem *S*, *om. H* habitare *LG* deum *RG* 5 et prouentui e. a. e. quorum *om. M* prouentu [*H*]*A* accommodissima] *RC*ᵃ*NLG* *Leid.*, accommotissima [*H*], accommodatissima *C*ᵇ*SAP* 6 est *om. SA* reor persequendum] persequemur *P*¹ equus *S* 7 indicium *HG* patefactum] *RCNMSA*, p. est **HLGP* 8 aliqui **H* sint *A* non *om. C*ᵃ primas domos **H* agnoscerent *SA* 9 mans. obl. *G* mutassent] equitassent *S* inim.] quorum inim. *G* 10 inter] in *RCN***H* 11 arcessunt] *II* (*LGP*, arcersunt *M*), accersunt *I* (*RCN*, accersiunt *A*, accessunt [*H*], accesserunt *S Leid.*) 12 hi] in *S* quorum *N* prestantissime *RC*¹, praestantissimi *SA* 13 reperiuntur] inueniuntur **H* nouitatem *RCN***H* sati] *C*²[*H*] *coniectura puto*, satis *RC*¹*NLQGPLeid.*, *def. M*, *om. SA* nulla] aliqua nulla *Q* 14 sua] sui *SAP* dicendi] dicen *N*, *bis G* 15 adrogasse] usurpasse *SAP*² alexander *S* bucefalas *N*, bucephalas *C*², bucefala [*H*], bucefalus *RC*¹(?)*LQGSAPLeid.*, *def. M*: Bucephalan *Plinius* 16 quo *SA*

IGN. rinum caput armo inustum habebat, ‖ seu quod de fronte eius quae-
. 8, 154 dam corniculorum minae protuberabant, ‖ cum ab equario suo alias
etiam molliter sederetur, accepto regio strato neminem umquam alium
praeter dominum vehere dignatus est. documenta eius in proeliis 45, 9
plura sunt, quibus Alexandrum e durissimis certaminibus sospitem
ope sua extulit: quo merito effectum, ut defuncto in India exequias
rex duceret et supremis sepulcrum daret, urbem etiam conderet, quam
. 8, 155 in nominis memoriam Bucephalam nominavit. ‖ equus C. Caesaris 10
nullum praeter Caesarem dorso recepit: cuius primores pedes facie
vestigii humani tradunt fuisse, sicut ante Veneris genetricis aedem
. 8, 156 hac effigie locatus est. ‖ regem Scytharum cum singulari certamine 11
interemptum adversarius victor spoliare vellet, ab equo eius calcibus
. 8, 155 morsuque est lancinatus. ‖ Agrigentina etiam regio frequens est
equorum sepulcris, quod munus supremitatis meritis datum credimus.
IGN. ‖ voluptatem his inesse circi spectacula prodiderunt: quidam enim 12
equorum cantibus tibiarum, quidam saltationibus, quidam colorum
varietate, nonnulli etiam accensis facibus ad cursus provocantur.
8, 157. 158 ‖ affectum equinum lacrimae probant: ‖ denique interfecto Nicomede rege 13
equus eius vitam inedia expulit. cum proelio Antiochus Galatas sub-
egisset, Cintareti nomine ducis, qui in acie ciciderat, equum insilivit

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*)
v. 9 nullum — recepit *adsumpsit Isidorus* 12, 1, 43 *v.* 17 accensis f. ad c. pr. *expressit Isidorus* 12, 1, 43.

---

1 inust. arm. [*H*]*SAP* habebat] gerebat SAP^2 seu] uel SAP^2 quod de] *CLQG*, quo de *N*H*, quod ne *R*, quod in *SAP*, *def.* *M* quaedam] q. existentium *SA* 2 prot. min. *SAP* aquario *Q* 3 sedetur *A*, sequeretur S^1 accepto] a. etiam *C* strato *SA*, statu Q^a alium *om.* **H* 4 est *om.* *S* docimenta *LMQP* proelio *S* 5 plura] multa *RC* durissimis] diuersis *SA*, diuersissimis P^2 6 open *N* eff.] eff. est [*H*] exsequias *Q* 7 supremis (subpraemis *G*, supremi [*H*]) sep. daret] suprema (-mo *A*) ornaret sepulchro SAP^1 quam] quod *M* 8 bufalam *G*, bucefalis **H* 9 c. *om.* *G* recipit Q^aS priores $RCN{*}HQ^2$ pede R^a faciem [*H*] 10 hamani [*H*], humano *Q* trahunt *A* fuisse *om.* [*H*] aedem] eadem L^1MQG 11 haec *G* locutus *S* sing. cert. int. cum adu. **H* 13 lancinatus] lacinatus S^1, laceratus *RCN*H*, laniatus S^2 agregantina *RC*, acragantina *SA*, agragentina *LQP*, agragantina *NM* est] est etiam [H^a] 14 mun. supr.] supremorum (supramorum *A*) munus *SAP* meritos *M* creditur *SAP* 15 uoluntatem *SA* his *om.* **H* spectacula] repagula P^2 enim] eorum *L* 16 quorum *N* 17 cursum *N* probantur *M* 18 interfectu *N* nicomediae *A* 19 ined. uit. N^a 20 cintareti] *R*[*H*]*LMSP*, cyntarreti *Leid.*, cinctareti *N*, cintrareti *C*, cintariti *G*, citareti *A*: Centaretum *Plinius* insiliuit *LMGP*, insiluit *RCN*HSA*

ovaturus isque adeo sprevit lupatos, ut de industria cernuatus ruina PL.
45, 14 pariter et se et equitem adfligeret. | ingenia equorum etiam Claudii PL. 8, 1
Caesaris circenses probaverunt, cum effuso rectore quadrigae currus 160
aemulos non minus astu quam velocitate praeverterent et post decursa
legitima spatia ad locum palmae sponte consisterent, velut victoriae
15 praemium postularent. | excusso quoque auriga, quem Rutumannam PL. 8, 1
nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga prosilivit nec
16 ante substitit quam Tarpeium Iovem trina dextratione lustrasset. | in PL. 8, 1
huiusce animalis genere aetas longior maribus: | legimus sane equum PL. 8, 1
ad annos LXX vixisse. | iam illud non venit in ambiguum, quod in PL. 8, 1
annum tertium et tricesimum generant, utpote qui etiam post vice-
simum mittantur ad subolem reficiendam. notatum etiam advertimus
Opuntem nomine equum ad gregariam venerem durasse in annos qua-
17 draginta. | equarum libido extinguitur iubis tonsis. | in quarum partu PL. 8, 164.
amoris nascitur veneficium, quod in frontibus praeferunt recens editi,
furvo colore, caricis simile, hippomanes nominatum: quod si prae-
reptum statim fuerit, nequaquam mater pullo ubera praebet fellitanda.
18 quo quis acrior fuerit speique maioris, profundius nares mersitat in

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP*; *Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 13 quadraginta

---

1 ouaturus *ante* insiluit *SAP* adeo spreuit] adeor praetulit *M* ceruatus *M*[a] 2 et se et eq. par. *SA* ingentia *R* etiam] et *RCN*H* 3 cirnenses *G* probauerum [*sic*] *R* cursus *RC*[*H*], *om. S* 4 peruerterent [*H*] 5 uelut] et uelut *LQG*, uelut quae *P*, *def. M* 6 excussa *R*[*H*] quem] qua *R*, quam *Q* rutumannam] *LG*, rutamanimam *Q*, rutumanam *C*, rumtumanam *R*, rutumannum **H*, rutimannam *P*, rutummananam *N*, rotimananam *S*, rutimanam *A*, *def. M*: Ratumenna *Plinius* 7 prosiliuit] *L*, prosiluit *reliqui* (*def. M*) 8 substitit] subsistit quamlibet obuiis occursibus inpedita *SAP* iouen *P* textratione *P* lustraret *SAP* 9 ammalis *G* gene *Q* moribus *Q* legimus sane] nam (mam *S*) l. *SAP* equum *om. S* 10 ad] ad usque *SAP* lxx] lxxu *Plinius* ambiguum] dubium *RC* in annum] annus *H*[a] 11 generant .... uicesimum *om. R*[a] quia *N* 12 refiendam *Q* notum *G* auertimus *Q* 13 opunten *P* in] ad **H* 14 equarum] uel quarum *A* tonsus *H*[a] 15 beneficium *NLQGSA* (*def. M*) recens *om. H* editio *R*, seditio *N* 16 furuo] *III* (*SAP*[2]), fuluo *I* (*RCNH*) et *II* (*LMP*[1], filuo *G*): colore nigro *Plinius* core *R*[a]) caricis] *I* (*RCNHSAP*[2]) *cum Plinio*, cicatricis *II* (*LQGP*[1], *def. M*) hippomanem *R*, yppomenes *H* nominatur *RCNH* 17 ubera praebet (praeter *H*)] pr. u. *SAP* fellitanda] *I* (*CNHSA*, fellitada *R*), uellicanda *II* (*LGP*[1], *def. M*), fellicanda *P*[2], uellitanda fellitanda *Q* 18 quis acrior] equis amor *H* speciaeque *Q* profundius] eo pr. *H* nares mersitat in bibendo] n. m. uiuendo *RC*, cum bibit nares suas mersat *SAP*[2]

PL. bibendo. mas ad bella numquam producitur apud Scythas, eo quod
8, 166 feminae exonerare vesicas etiam in fuga possunt. ‖ edunt equae et
ventis conceptos: sed hi numquam ultra triennium aevum trahunt.
.. 6, 41 | Assyriorum initium Adiabene facit: in cuius parte Arbelitis regio **46**, 1
.. 13, 3 est, quem locum victoria Alexandri Magni non sinit praeteriri. ‖ nam
ibi copias Darii fudit, ipsum subegit expugnatisque eius castris in reli-
quo apparatu regis repperit scrinium unguentis refertum, unde primum
13, 24 Romana luxuria fecit ingressum ad odores peregrinos. ‖ aliquantis- 2
per tamen virtute veterum ab hac vitiorum inlecebra defensi sumus
atque adeo in tempus censorum P. *Licinii Crassi et C. Iulii Caesaris: qui
edixerunt anno urbis conditae quingentesimo sexagesimo quinto, ne
quis unguenta inveheret peregrina. postmodum vicerunt nostra vitia 3
13, 25 | et senatui adeo placuit odorum delicia, ut ea etiam in poenalibus
tenebris uteretur: sicut L. Plotium fratrem Planci bis consulis pro-
scriptum a triumviris in Salernitana latebra unguenti odor prodidit.
SOL. ‖ Hos terrarum ductus excipit Media, cuius arbor inclaruit etiam 4

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP*

v. 2 edunt — 3 trahunt: *similia Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1
v. 4 Assyriorum in. A. f. *compilavit Capella* 6, 691 *v.* 16 hos — Media *compilavit Capella* 6, 691; *v.* 16 arbor — 178, 7 protuberant *adhibuit Isidorus* 17, 7, 8.

1 mas *om. RCNH* 2 exonerare] exonerate *N*, exhonorare *Q*, leuare *SAP*[2] possint *SAP* equae] et quae *G* et] ex *LMQG* 3 uentis] ouentis *G*, uessicis *A* conceptus *C*[a]*A* hii *G* aeuum (equum *H*) trahunt (trahimo *R*)] uiuunt *SA*, uiuunt eum trahunt *P* 4 assy(*vel* i)riorum] *RCNHSA*, assiriarum *LGMQP* initium *ante* ass. *SAP* adrabene *MQ*, adgabene *HG*, ad * * bene *L* facit] fecit *N*, *om. H* in cuius parte] *SA*, in parte cuius *RCNH*, huius parte *LMQG* arbelitis] *III* (*SAP*) *cum Plinio*, abelitis *I* (*RCNH*) *et II* (*LM*, abellitis *Q*, habelitis *G*) 5 uictorie *Q* 6 ibi] ubi *R* 7 primum .... 9 tamen] latius luxuria se protulit non tamen longo (longe *S*) tempore *SA*, latius l. se protulit primum r. l. f. i. ad o. peregrinos aliquantisper non tamen longo tempore *P* ad odores] adores *G*, adolores *P*[1] 9 uitiorum] uictorium *S* def. sum.] defendimus *S*[1] 10 atque] usque *A* tempus cens.] censuram *S*, censura *A*, in censuram *C*[1] p. licinii] *scripsi*, pl *RCNHLQG*, publii *SA*, publi *P*, *def. M* grassi *LQG* g. *uel* gai (gaius *N*, gn. [*om.* et] *Q*) *libri:* L. *Plinius recte* que dixerunt *N*, qui dixerunt *R*[a], qui eduxerunt *GS* 11 quingentesimo] *ita etiam Plinius; requiritur* sescentesimo et sexag. *G* 12 quis ung. inu.] ungenta quis inu. *H*, quis inu. ung. *SAP* nostrammuitiam *G* 13 sanatui *G* placuerunt *A* delicta *RCN*, debita *H*[b], dbita *H*[a], delicie *A* ea] eis *A*, *om. R*[a] paenetralibus *A* 14 uterentur *RCSA*, u * teretur *N* l.] cl. *G* polcium *S* blanci *H* bis] bilis *A* consusis *H* 15 atrium curis *G* solernitana *H* 16 ductum *N* media (medica *RC*) cuius *om. H*

carminibus Mantuanis. ingens ipsa ‖ et cui tale ferme quale unedo- VERG. G. PL. 12, 14
nibus folium est: tantum eo differt, quod aculeatum spinulentis fastigiis
hispida turgescat. malum inimicum venenis: ‖ sapore asperum et PL. 12,
amaritudinis merae: odoris autem fragrantia plus quam iucundum lon-
46, 5 geque sensibile. verum pomo illius tanta ubertas inest, ut onere pro-
ventus semper gravetur: nam protinus atque poma eius deciderunt
maturitate, alia protuberant, eaque tantum est opimitati mora, ut fetus
6 decidant ante nati. ‖ usurpare sibi nemora ista optaverunt et aliae na- PL. 12,
tiones per iudustriam germinis transferendi, sed beneficium soli Mediae
datum natura resistente terra alia non potuit mutuari.
47, 1 ‖ Portae Caspiae panduntur itinere manu facto longo octo milibus PL. 6, 4
passuum: nam latitudo vix est plaustro permeabilis. in his angustiis
etiam illud asperum, quod praecisorum laterum saxa liquentibus inter
se salis venis exundant umorem affluentissimum, qui constrictus vi
caloris velut in aestivam glaciem corporatur: ita labes invia accessum
2 negat. praeterea octo et viginti milium passuum tractus omnis, quo-
quo inde pergatur humo arida, sine praesidio sitit. tunc serpentes

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP*; *Anon. Leid.* (*p.* 6) *a* 11 portae *v.* 17 serpentes — 179, 1 confluunt *inter Pliniana* (6, 30. 31) *adhibuit Capella* 6, 691.

---

1 montuanis *R* et *om. LMQG* tale] tela *S* unedenibus *G*, unacedonibus A^a, unacedronibus A^b 2 est *om.* R^a tanto *G* eo] eum *N* quod aculeatum (acualeatum *LM*, *om.* P^1)] a. q. *A* spinulentis] spinosis SAP^1 fastagiis H^a 3 hispida turgescat] hispidatur gestat *RCNSA* uenenis] ueniens *H* aspero *SAP* 4 maritudinis *Q* merae] mire S^2, myrre A^b fragrantia] *P emendans*, flagrantia *RCLMQSA*, flagranti *N*, fraglantia *HG* 5 pomo] *RCNSA*, pomi *H*, pomorum *LQP*, pomarum *G*, *inc. M* illius] illiu R^a, illi *H* honore *Q* prouentus] fructus prouentus *Q* 6 atque] ut *HA* deciderint *H*, ceciderint *SA* 7 protuberunt *Q*, proturabant P^1, protuberabant P^2 eaque] et haec *A*, haec et *S* opimitati] *RCLMQP*, opimi • tanti *N*, opimitanti *SA*, opinitati *G*, opimati *H* fetus ut *P*, ut fetus ut LM^aQG, ut fetus et M^b(?), ut factus *A* 8 nationis *NQ* 9 germinis transferendi] geminis tranferendi *N*, gemmis transferendis *RC*, translati germinis P^1, translati germ. et inserti (-tis *S*) *SA* soli] sibi *H* medicae *RCNH* 10 naturae *N* mutari *CNMS* 11 casp. port. *SAP* itinere] in it. *S* longo] longitudo [*H*] 12 est] em *G* 13 etiam *om. G* asperum] inter alia difficile SAP^2 laterum] lapidum *Q* 14 umorem affl. q. c. ui (sui RC^1) caloris (calis *N*, callis *RC*, callium **H*)] (h)umore affluentissimo qui mox sole constrictus SAP^2 15 ueluti [*H*] in aestiuam (-ua *R*, -uum **H*) glaciem (glaciae **H*, glatiam *P*) corporatur] in glaciem coit SAP^2 labes] luues *M*, labes liuies *Q*, luuies P^2 *m. rec.* in uia] inuiae *Q*, in una A^a, mutua A^b 16 et *om. N* omnis *om. P* quoquo] *RCHMP*, quoque *NLGQSA* 17 pergatur] $RCNMSAP^2$, pergitur $*HLGP^1$ humo arida] nullis puteis uel fontibus SAP^1 tunc] hunc *C*, ut tunc *LMQG*

PL. undique gentium convenae a verno statim die illuc confluunt. ita
periculi ac difficultatis concordia ad Caspios nisi hieme accessus negatur.
PL. 6, 46 ‖ A Caspiis ad orientem versus locus est, quod Direum appel- **48, 1**
latur, cuius ubertati non est quippiam quod comparari queat. quem
locum circumsident Lapyri, Narici et Hyrcani. ei proximat Margine **2**
regio inclita caeli ac soli commodis, adeo ut in toto illo latifundio
vitibus sola gaudeat. in faciem theatralem montibus clauditur, am-
bitu stadiorum mille quingentorum, paene inaccessa ob incommodum
harenosae solitudinis, quae per centum et viginti milia passuum undi-
queversum circumfusa est. regionis huius amoenitatem Alexander **3**
Magnus usque adeo miratus est, ut ibi primum Alexandriam con-
PL. 6, 47 deret: ‖ quam mox a barbaris excisam Antiochus Seleuci filius re-
formavit et de nuncupatione domus suae dixit Seleuciam: cuius urbis
circuitus diffunditur in stadia septuaginta quinque. in hanc Orodes
PL. 6, 48 Romanos captos Crassiana clade deduxit. ‖ et aliud in Caspiis Ale- **4**
xander oppidum excitarat idque Heraclea dictum dum manebat: sed
hoc quoque ab iisdem eversum gentibus, deinde ab Antiocho resti-
tutum, ut ille maluit, Achais postmodum nominatum est.
Oxus amnis oritur de lacu Oaxo, cuius oram hinc inde Bateni **49, 1**

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP*; *Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 2 negatur *v.* 19 Oxus — 180, 17 Didymaeo *epitomavit Capella* 6, 692.

---

1 diem *R*, de *M* illuc confluant P^1, ilico coeunt SAP^2 2 ad *om.* *LMQG* accessos *N* negant P^2 3 a *om.* *HP* uersum *G* est locus *LMQGP* Dareium *Plinius* 4 ubertati] ubertim *S* quippiam quod] quod uspiam *SAP* quem] hunc SAP^1 5 locum *om.* P^1 lapiri *LGQ cum Plinio:* Lapyri, eapyri *R*, capyri *CA*, capiri *NS*, cipiri *H*, lapydi *P*, *def.* *M* narici] *scripsi*, naricli *LMQGP*, narachi *SA*, naci *RCNH:* Narieci *Plinius* ei (et *RCMQ*) prox.] proximat (-mant *A*) ei *SAP* margyriae *P:* Margiane *Plinius* 6 indita A^a, incliti *H* caeli *om.* *R* ac] et *Q* commoditas *A* illi *S* latifundo HA^a 7 in] ad *LMQG* facie *H* theatrale *R*, tetrale *H* montibus] nientibus *H* claudebitur *G*, circumuenitur *SA* ambitus *S* 9 harereneos *R*, hareneae *G* solitudines *R* et *om.* *H* milia *om.* *L* 11 primum] primam *HGB:* *cf.* *v.* 16 *et* *p.* 180, 6 12 anthiocus *R* 13 nupatione *Q* sua *Q* 14 circuitus] circus *R* in *om.* *HQ* orocles *H*, odores *Q* 15 romanus *RC* crassian *G* claude *Q* de * * * uxit R^a (deduxit R^b), duxit *H* aliud *om.* *H* carpiis *G* 16 excitarat] excitaret *L*, excitauit *SA*, extruxerat *H* heraclia *RCNH*, arecle *Q* dum] dom *R*, *om.* *NH* 17 quoque *om.* *NH* isdem *RNS*, hisdem *CLMQGAP*, eisdem *H* 19 oxus] oxis *RC cum Capella*, oxys *N*, (*sp. vac.*) xi *H* oritur *om.* *NH* oaxo] *I* ($RC^bN^bS^1A$, oxo C^aN^aP, axo HS^2) *cum Plinio*, oazo *II* (*LMQ*, cazo *G*) oram] *RC*, ora *NHLMQGP*, oras *SA* batani SAP^2, bani *Q*

et Oxistacae accolunt: sed praecipuam partem Bactri tenent. Bactris PL.
praeterea est proprius amnis Bactros: unde et oppidum quod incolunt
49, 2 Bactrum. gentis huius quae pone sunt, Propanisi iugis ambiuntur:
quae adversa, Indi fontibus terminantur: reliqua includit Ochus flumen.
3 ‖ ultra hos Panda oppidum Sogdianorum, in quorum finibus Alexander PL. 6, 4
Magnus tertiam Alexandriam condidit ad contestandos itineris sui ter-
4 minos. hic enim locus est, in quo primum a Libero patre, post ab
Hercule, deinde a Samiramide, postremo etiam a Cyro arae sunt con-
stitutae, quod proximum gloriae omnes duxerunt illo usque promo-
visse itineris sui metas.

5 Universi eius ductus dumtaxat ab illa terrarum parte Laxates fluvius
secat fines, quem tamen Laxaten soli vocant Bactri: nam alii Scythae Silim
nominant. hunc eundem esse Tanain exercitus Alexandri Magni credi-
derunt: verum Demodamas dux Seleuci et Antiochi, satis idoneus vero
auctor, transvectus amnem istum, titulos omnium supergressus est alium-
6 que esse quam Tanain deprehendit. ob cuius gloriae insigne dedit
nomini suo, ut altaria ibi strueret Apollini Didymaeo. ‖ hoc est con- PL. 6, 5
liminium, in quo limes Persicus Scythis iungitur: quos Scythas Persae

RCNH LM (*passim corruptus; deficit* 9 *in* gloriae)*QG*(*B*) *SAP*
v. 1 Bactris — 4 flumen *compilavit Isidorus* 9, 2, 43. 14, 3, 30. 15, 1, 11
v. 17 hoc est — 18 iungitur *compilarunt Capella* 6, 693 *et Isidorus* 9, 2, 62.

1 oxistacae] *RCNHLMQGP*^{1}, oxostate *SP*^{2}, oxostasae *A*: Oxyttagae *Plinius* acculunt *H* praecipuam] terciam *H* pactem *S* baetri *G* batris *Q* 2 propius *HP* bactrus *H*, bractum *N*, bractros *Q*^{a} et *om. P* 3 gentis huius quae] *II* (*MP*, gentes h. quae *LQG*) *cum Isidoro*, gentis huiusce *I* (*CNSA*, gentis ce *R*), gentibus his quae *H* p(a)ene *HQ* propanisi *II* (*LMQGP*), propanis *I* (*RCN*[?]*BSA*) *cum libris bonis Isidori* iugius *R* 4 indiffontibus *H*, inde fontiblis *N* includit] *RCNMBSAP cum Plinio*, intercludit *HL*, interducit *G* Ochus] *Q cum Plinio et Isidoro*, occhus *RCNLM*, occus *HG*, oxus *SAP* 5 utra *H* hoc *SAP*^{2} panda] *RCNMQSAP*^{2} *cum Plinio*, pada *BLG*: Paranda *Capella* sucdianorum *H*, sagdianorum *Q* alexanter *N* 6 tertiam *om. M* terminus *N* 7 hinc *G* 8 semiramidae *H*, samide *Q* 9 duxerint *AP*, dixerunt *G* usque] se *H* 10 itineri *Q* 11 laxates] *I* (*RCNHA*, iaxatas *S*) *cum Capella*, laxantes *II* (*LQGP et index M*): Iaxartes *Plinius* 12 secat fines] sed ad finem *RCNH* quam *H* tamen] trans *H*, *om. SA* laxaten] *NA*, iaxaten *RCS*, laxate *H*, laxantem *LQGP* hactri *G* alii *om. SA* silin *P*^{2}, silint *P*^{1}, sili *Q* 13 nonominant *S*, nonant *G* esse] et *H* tanaim *RCNHSA* exercitus . . . . 16 tanain *om. P* 14 demodemas *A*, demoda• *R*^{a} antiochus *S* uero] u [*sic*] *R*, *om. A* 15 istum tit.] istutulos *G* superegressus *S*, supergres *G* 16 tanaim *NHSA*, tinain *Q* 17 nomine *H* strueret] statueret *SA* didymeo] didymio *N*, deli *H* conliminum *A* 18 quos] quo *N* scythas] chitas *G*

PL. lingua sua Sacas dicunt et invicem Scythae Persas Chorsacos nominant
montemque Caucasum Croucasim, id est nivibus candicantem. densis- **49**, 7
sima hic populorum frequentia cum Parthis legem placiti ab exordio
PL. 6, 22 OL. 19, 8 moris incorrupta custodit disciplina: e quibus celeberrimi sunt Massa-
PL. 6, 51 getae et Essedones, Satarchae et Apalaei. ‖ post quos, immanissimis 8
barbaris interiacentibus, de ritu aliarum nationum paene inconstanter
definitum advertimus.

L. 8, 67 ‖ Bactri camelos fortissimos mittunt, licet et Arabia plurimos 9
gignat: verum hoc differunt, quod Arabici bina tubera in dorso habent,
11, 254 singula Bactriani. ‖ hi numquam pedes atterunt: sunt enim illis re-
ciprocis quibusdam pulmunculis vestigia carnulenta. unde et contraria
est labes ambulantibus nullo favente praesidio ad nisum insistendi.
L. 8, 67 ‖ habentur in duplex ministerium: sunt alii oneri ferundo accommodati,
L. 8, 68 alii perniciores: ‖ sed nec illi ultra iustum pondera recipiunt nec isti
amplius quam solita spatia volunt egredi. geniturae cupidine efferantur 10
adeo, ut saeviant, cum venerem requirunt. oderunt equinum genus.
sitim etiam in quadriduum tolerant: verum cum occasio bibendi data
est, tantum implentur, quantum et satiet desideria praeterita et in
futurum diu prosit. lutulentas aquas captant, puras refugiunt: denique 11
nisi caenosior liquor fuerit, ipsi adsidua proculcatione limum excitant,
IGN. ut turbidetur. durant in annos centum, ‖ nisi forte translati in pere-
L. 8, 68 grina insolentia mutati aëris morbos trahant. ‖ ad bella feminae prae-

RCNH LQG(B) SAP

v. 2 montemque — candicantem *compilavit Isidorus* 14, 8, 2 *v.* 8 Bactri — 10 atterunt *compilavit Isidorus* 12, 1, 35. 14, 3, 30.

---

1 saccas *H*, satas *A* chorsacos] *RCNLQP*¹, corsachos *G*, chersacos *H*, scortacos *SP*², scrotacos *A:* Chorsari *Plinius* 2 que *om. H* croucasim] *RCNLG cum Plinio eodemque ducunt libri Isidori*, croricasin *H*, croucassim *AP*, craucassim *S*, crocasim *Q:* candidantem *II* (*GPQ*, candi • antem *L*¹) *contra Isidorum* dens.] in dens. *S* 3 poplorum frequenti *H* 4 moris] montis *A* incorruptam *R*ᵃ masagetae *SP*, massageste *R* 5 et *om. L*²*SAP* oesaedones *G*, sedones *Q* satarchae] *RCNHSA*, satharcae *LQG*, satharche *P* apalei *RCNHQP*², apalegi *LG*, apamei *P*¹, apamaei *S*, apamae *A* 6 aliorum *N* 9 hoc] in hoc *A*ᵇ arabiaci *G* bina] uesna [*sic*] *R* dorsa *H*ᵃ 10 bactriana *Q*ᵃ hi] et *A*ᵇ, *om. QA*ᵃ 11 palmumculis *H*, pumunculis *SA* et *om. RC*¹ 12 fauentem *Q* 13 habent *L*² sunt] sicut *G* oneri ferundo (ferendo *CHGS*²*A*ᵇ) acc.] onerarii *P*² 14 perniciores] ad pernicitatem leues *SAP*² sed *om. RC* nec illi] illi *N*, illi non *H* ista *S* 15 uoluunt *H*ᵃ egredi geniturae (genitorae *G*)] et redigentur (redigetur *CN*) (a)e *RCN*, et rei gestu e *H* efferatur *G*, afferantur *L*, *om. R* 16 seruiant *Q*ᵃ 17 quatriduum *HQG* occansio *N*, occasusio *Q* 18 satient *RC* 20 censior *Q* excitan *G* 21 annis *N* nisi] ni *G* 22 aeri *G* morbus *N*

49, 12 parantur inventumque est, ut desiderium eis coitionis quadam castra- PL.
tione execaretur: putant enim fieri validiores, si coitibus arceantur.
50, 1 ‖ Qua ab Scythico oceano et mari Caspio in oceanum eoum cursus PL. 6, 5[?]
inflectitur, ab exordio huiusce plagae profundae nives, mox longa de-
serta, post Anthropophagi gens asperrima, dein *feris spatia obsita
2 ferme dimidiam itineris partem inpenetrabilem reddiderunt. quarum
difficultatum terminum facit iugum mari imminens, quod Tabin barbari
dicunt: post quae adhuc longinquae solitudines. sic in tractu eius
orae, quae spectat aestivum orientem, post inhumanos situs ‖ primos PL. 6, 5[?]
hominum Seras cognoscimus, qui aquarum aspergine inundatis fron-
dibus vellera arborum adminiculo depectunt liquoris et lanuginis teneram
3 subtilitatem umore domant ad obsequium. hoc illud est sericum in
usum publicum damno severitatis admissum et quo ostendere potius
corpora quam vestire primo feminis, ‖ nunc etiam viris ‖ luxuriae per- SOL. PL.
suasit libido. Seres ipsi quidem mites et inter se quietissimi, alias
vero reliquorum mortalium coetus refugiunt, adeo ut ceterarum gen-
4 tium commercia abnuant. primum eorum fluvium ‖ mercatores ipsi PL. 6, 8
transeunt, in cuius ripis nullo inter partes linguae commercio, sed

RCNH LQG(B) SAP; Anon. Leid. (*p.* 6) *a* 15 Seres
v. 3 qua ab — 6 reddiderunt *compilarunt Capella* 6, 693 *et Isidorus* 9, 2, 132. 14, 3, 29 *v.* 9 post — 183, 2 non emunt *compilarunt Capella* 6, 693 (*cf.* 697) *et Isidorus* 14, 3, 29; *similia Ammianus* 23, 6, 67. 68.

---

1 ut (*om. G*) desiderium *om.* C^1 eius *H* quad. castr. *om. H* 2 exsecraretur *Q* coit.] a coit. *SAP* 3 ab] *LQG*, a *SAP*, *om. RCNH* eoum] *RCNHP*, eoeum *S*, oeum *Q*, eum A^a, euum *L*, aeuum *G*, *om.* A^b: qua in oceanum eoum cursus est *Capella* cursus (cursum *R*) flectitur *RCNH* 4 pelagae *S*, prelagae *G* 5 astropofagi *Q*, antropofagos *LG* gens] g. est *HLG* feris spatia obsita] *scripsi*, feri spatio obsita *I* (*RCNH*) *et II* (*LQG*) spatia (spatio *SA*) saeuissimis bestiis efferata (-to *A*) *SAP;* ferarum multitudo haud dissimilem hominum inmanitatem obsidens *Plinius* 7 difficultatium *N*, difficultatiunm *C* tabin] *RCNH*, tabim *LQGSAP* 8 quae] haec *RCNH* longinqueue *G* sic *om.* P^1 9 quem *H* spectant *QA*, aspectata *R* aestuum *S*, stiuum *Q* post] ultra SAP^1 inmanos *S*, humanos *A* primus *S* 10 seras] $RCNLSP^1$, seres $HQAP^2$, sere *G* cognoscimus] accipimus SAP^1 aspargine *N* inundantis *G* frontibus H^a 11 adminiculo] et miniculo *S* licoris *G* tenera subtilitate *RC* 12 domunt H^a illud] istud *Q* 13 adm.] adm. est *H* et] *LQSAP*, e *RCNH*, ex *G* ostentare *H* 14 uestiri *HQ* primi *Q* feminae *S* luxuriae *om. S* 15 librido *Q* ipso *N* quietissime *S* alias uero] aliasum [*sic*] *R* (*v. p.* 169, 2. 187, 9), et qui P^1 16 liquorum *S* refugiant *P* ceterarum (cetarum *G*) gentium] ceterorum *A* 17 obnuant [*H*] eorum *om. G* 18 transiunt *RN*

PL. depositarum rerum pretia oculis aestimantibus sua tradunt, nostra
non emunt.
6, 55 || Sequitur Attacenus sinus et gens hominum Attacorum, quibus 51, 1
temperies praerogativa miram aëris clementiam subministrat. arcent
sane adflatum noxium colles, qui salubri apricitate undique secluso
obiecti prohibent auras pestilentes: atque ideo, ut Amometus adfir-
mat, par illis et Hyperboreis genus vitae est. inter hos et Indiam
gnarissimi Ciconas locaverunt.
6, 56 || A Medis montibus auspicatur India, a meridiano mari porrecta 52, 1
6, 58 ad eoum. || favonii spiritu saluberrima in anno bis aestatem habet, bis
6, 57 legit frugem, vice hiemis etesias patitur. || hanc Posidonius adver- 2
6, 58 sam Galliae statuit. || sane nec quicquam ex ea dubium: nam Ale-
xandri Magni armis comperta et aliorum postmodum regum dili-
gentia peragrata penitus cognitioni nostrae addicta est. Megasthenes 3
sane apud Indicos reges aliquantisper moratus res Indicas scripsit, ut
fidem, quam oculis subiecerat, memoriae daret. Dionysius quoque,

RCNH LM (*redit sed corruptus* 9 a medis) *QG*(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*) *ad* 2 emunt *et* (*p.* 79) *a* 9 a Medis
v. 3 sequitur — 8 locaverunt *compilavit Capella* 6, 693. 694 *v.* 9 a Medis — 11 patitur *compilarunt Capella* 6, 694 *et Isidorus* 14, 3, 5. 6.

---

1 depositarum] deposita *RCN*H* stimantibus *Q*, aestimantes SAP^2 tradunt] trahunt *H*, distrahunt *A* nostra non (*om. RG*) emunt] non e. nostra *SAP* 3 attacenus] *III* (*SAP*) *cum Capella:* Attagenus, attanus *I* (*RCNH*) *et II* (*LQG*) et gens *om. R* hominum *om. SA* attacorum] *III* (*SAP*) *cum Plinio,* attagorum *I* (*RCNH*) *et II* (*LQ*, attogorum *G*) quibus temperis *S*, temperies quibus *A* 4 praerogatiuam *N*, praerogatiuae *A* clementia *R* sumministrant *A* arcen *G* 5 secluso] *II* ($LQGP^1$) *cum Plinio:* gens apricis ab omni noxio adflatu seclusa collibus, secus *I* ($RCNHSAP^2$) 6 obiectu *G* pestilens *S* amonetus *H*, ammetus *N* 7 pars *H* hy (*vel* i) porboreis *LQ* inter hos et indiam (diama *N*) g. ciconas (-nes *H*) locauerunt *om.* RC^1 9 a medis] *RCN*HLQGP cum Capella,* e medis *SA, inc. M:* ab Emodis *Salmasius ex Plinio* auspicator *G* 10 ad eoum] *I* (*RCN Leid.*) *cum Capella:* ad eoum mare, ad eo *II* (*LMQG*) *et III* (*SAP*), usque ad ortum solis et a septemtrione usque ad montem caucasum peruenit terra eius [*H*] (*verbis* usque — peruenit *petitis ex Isidoro* 14, 3, 5): non eo (*immo* eoo) tantum mari adiacens *Plinius* fauoniis *P* amno *P* bis aestatem (statem *Q*, aestatum *N*, aetatem *G*) habet (babet *G*) bis legit fr.] bis legit fr. aest. h. bis *S* 11 uicem *RCNG* etesias] *N*HLQGP*, et aestas *RCS*, et aestatis *A, inc. M* patitur] potitur auras (auris *A*) *SAP* possidonius *RCN*HLQGSA, inc. M* aduersum *G* 12 sane *delendum* nec *om. G* 14 magastenes [*H*] 15 apud i. r. a. moratus] conuersatus inter i. r. aliquantisper moratus P^1, conuersatus aliquantisper (aliquantis conuersatus *A*) inter indicos reges *SA* 16 oculis subiecerat] *malim* oculi subiecerant quodque *N*

qui et ipse a Philadelpho rege spectator missus est, gratia pericli- PL.
tandae veritatis paria prodidit.
52, 4 ‖ Tradunt ergo in India fuisse quinque milia oppidorum prae- PL. 6, 59
cipua capacitate, populorum novem milia. diu etiam credita est tertia
pars esse terrarum. nec mirum sit vel de hominum vel de urbium
5 copia, cum soli Indi numquam a natali solo recesserint. ‖ Indiam PL. 7, 191.
Liber pater primus ingressus est, utpote qui omnium primus trium- 8, 4
phavit. ‖ ab hoc ad Alexandrum Magnum numerantur annorum sex PL. 6, 59
milia quadringenti quinquaginta unus additis et amplius tribus mensi-
bus, habita per reges conputatione, qui centum quinquaginta tres
tenuisse medium aevum deprehenduntur.
6 ‖ Maximi in ea amnes Ganges et Indus. ‖ quorum Gangen qui- PL. 6, 60. 65
dam fontibus incertis nasci et Nili modo exultare contendunt: alii
7 volunt a Scythicis montibus exoriri. ‖ Hypanis etiam ibi nobilissimus PL. 6, 62
fluvius, qui Alexandri Magni iter terminavit, sicuti arae in ripa eius
positae probant. ‖ minima Gangis latitudo per octo milia passuum, PL. 6, 65
maxima per viginti patet: altitudo, ubi vadosissimus est, mensuram
centum pedum devorat.
8 Gangarides extimus est Indiae populus: ‖ cuius rex equites mille, PL. 6, 66
elephantos septingentos, peditum sexaginta milia in apparatu belli

RCNH LM (passim corruptus) QG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)

v. 3 in India — 7 triumphavit *compilavit Capella* 6, 694 *v.* 8 ab hoc — 9 unus *citat Dicuil* 7, 36 *v.* 12 maximi — 14 exoriri *compilarunt Capella* 6, 694 *et Isidorus* 13, 21, 8. 14, 3, 6 (*cf.* 9, 2, 41); *v.* 12 maximi — 18 devorat *excripsit Dicuil* 6, 28 *v.* 14 Hypanis — 18 devorat *compilavit Capella* 6, 694; *cf. Isidorus* 14, 3, 6.

1 qui *om.* **H* a] ad *M* filiadelfo *G* spectatus *G*, spectatur *N* est] *LMQGP*, *om. RCN***HSA* gratiam **H*, gratiae *S*, grecie *A* periclitantem *G*, periclitate [*H*] 2 paria *om.* **H* 3 ergo *om.* **H* 4 milium *LQG* 5 hominem *Q* 6 recesserunt *Q*[a] 7 ingressus est .... primus *om. G* omn. primus] indis subactis pr. omn. *N*[2]*SAP* 8 ab] ad *G* ad] ab *G*, *om. RC*[1] alexdrum *Q* 9 quadringentorum *RCNLG*, quingentorum **H*, *inc. M* unum *RCN***HLMQGS*, iii *Dicuil* additis *om.* **H* et] eo *SA* 10 qui centum] quingentum *G* 11 genuisse *S* medium aeuum] mediocum *RN*, medio * * * *C*[1], medium **H* 12 ea] eam *G* quorum] quarum *Dic.* (*Dr.*) amnes] a. sunt [*H*] 13 exultare cont.] exundare perhibent *SAP*[2] 14 uolant *Q* scythis *S* oriri [*H*] hypanis] *N***HLMQGAP cum Capella et Isidoro*, hyppanis *R*, hippanis *C*, hyspanis *S*, hypranes *Dicuil:* Hypasis *Plinius* etiam ibi] etiam *A*, et *S* 15 iter] inter *QG*, item *S* 16 ganges **HS* 17 uiginta *L* *post* patet *ins.* magnitudo (*sic Dr.*) cccclliii *Dic.* 19 sextimus *N* 20 elephantes [*H*], ephantos *Q* pedites *Q*

PL. habet. Indorum quidam agros exercent, militiam plurimi, merces alii: 52, 9
optimi ditissimique res publicas curant, reddunt iudicia, adsident regibus. quietum ibi eminentissimae sapientiae genus est vita repletos
incensis rogis mortem accersere. qui vero ferociori sectae se dedide- 10
runt et silvestrem agunt vitam, elephantos venantur, quibus perdo-
L. 6, 67 mitis ad mansuetudinem aut arant aut vehuntur. ‖ in Gange insula 11
est populosissimam continens gentem, quorum rex peditum quinqua-
SOL. ginta milia, equitum quattuor milia in armis habet. ‖ omnes sane, quicumque praediti sunt regia potestate, non sine maximo elephantorum, equitum etiam peditumque numero militarem agitant disciplinam.
L. 6, 68 ‖ Prasia gens validissima. Palibothram urbem incolunt, unde 12
quidam gentem ipsam Palibothros nominaverunt. quorum rex sescenta milia peditum, equitum triginta milia, elephantorum octo milia om-
L. 6, 69 nibus diebus ad stipendium vocat. ‖ ultra Palibothram mons Malleus, 13
in quo umbrae hieme in septemtriones, aestate in austros cadunt, vicissitudine hac durante mensibus senis. septemtriones in eo tractu

RCNH LM (passim corruptus) QG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)
v. 6 in Gange — 10 disciplinam *exscripsit Dicuil* 6, 29   *v.* 15 ultra — 186, 1 parent *epitomavit Capella* 6, 694.

---

1 militia *Q*   2 optimi] optissimi [*H*]   distissimique *N*   res p. curant *LMQG Leid. cum Plinio*, res procurant *RC*[*H*], rem publicam (pliblicam *NP*) curant (*om. A*) *NSAP*   3 quietum] uictum *G*: quintum *Plinius*   sapientissimae *G*   repletus *QS*   4 regis *G*   arcessere *G*, accessere *MQ*   ferocioris *LMQGP*   se dediderunt] *II* (*LMQ*, dedidirunt [*om.* se] *G*) *et III* (*SAP*) *C*², se dedierunt *I* (*C*¹, sed diderunt *N*, se dederunt *RC*² **H*)   5 siluesterem *G*   uit. ag. [*H*] uentantur *G*   6 urant *N*   7 populosissimam] *MQGSA*, populosissima (populissima *Dic.*) amplissimam *RCN* **H Dic.*, populosissimam et amplissimam *LP*: insula in Gange est magnae amplitudinis gentem continens unam *Plinius*   contines *G*   quarum [*H*], cuius *Dic.*   rex *om. N*   quinquaginta milia equitum quattuor] *C*²*N*²*SA cum Plinio*, quinquaginta quattuor *om. mediis R*ᵃ, quinquaginta milia equitum quinquaginta quattuor (*vocabulis vel notis*) *R*ᵇ*N*¹ **HLMQGP Dic.*   8 armis] harenis *R*   omnia *A*   9 predita *Q*   maxima *G*   10 equitum] et quitum *Q*, equitatu **H*   etiam peditumque] *reliqui et Dic.*, peditum etiam *SAP*   numerum *N*   agunt [*H*]   12 parasia *C*   palibothram u. i. u. q. g. ipsam] istam (*om. rel.*) *S*, *om. A*   13 palibothros] *QGA*, paliuothros *L*, palibuthros *SP*, palibothras *RCN*, palibotram **H*, *inc. M*   sexcentena milia ped. *NSA*, peditum lx milia *P*   14 octo] novem *Plinius*   15 diebus *om. R*   stipendia **H*   palibothram] *RCNP Leid.*, palibothra *A*, balibothra *S*, palibotras [*H*], polibothram *LMG*, polibothrim *Q*   maleus **H cum Capella*, malleus aliaeus *MQ*   16 umbra *S*   septemtrione *Q*(?)*G*   aestatem *S*   austros] *RCHAP cum Capella*, austro *NLMQGS*   cadunt] occidunt **H*   17 mesibus s. *N*, sen. mens. *SAP*   septentrionis *RCN*

in anno semel nec ultra quindecim dies parent, sicut auctor est PL.
52, 14 Baeton, qui perhibet hoc in plurimis Indiae locis evenire. || Indo PL. 6, 70
flumini proximantes versa ad meridiem plaga ultra alios torrentur
15 calore: denique vim sideris prodit hominum color. montana Pygmaei
tenent. || at hi quibus est vicinus Oceanus sine regibus degunt. PL. 6, 74
|| Pandaea gens a feminis regitur, cui reginam primam adsignant PL. 6, 76
16 Herculis filiam. || et Nysa urbs regioni isti datur, mons etiam Iovi PL. 6, 79
sacer, Meros nomine, || in cuius specu nutritum Liberum patrem MEL. 3, 7
veteres Indi adfirmant: ex cuius vocabuli argumento lascivienti famae
17 creditur Liberum femine natum. || extra Indi ostium sunt insulae PL. 6, 80
duae Chryse et Argyre adeo fecundae copia metallorum, ut plerique
eas aurea sola habere prodiderint et argentea.
18 || Indis omnibus promissa caesaries, non sine fuco caerulei aut IGN.
19 crocei coloris. cultus praecipuus in gemmis. nullus funerum apparatus. praeterea, ut Iubae et Archelai regum libris editum est, || in MEL. 3, 7
quantum mores populorum dissonant, habitus quoque discrepantissi-
20 mus: alii lineis, alii laneis peplis vestiuntur, pars nudi, pars obscaena
tantum amiculati, plurimi etiam flexibilibus libris circumdati. quidam

RCNH LM (*passim corruptus*) *QG*(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.; om.* 1. 2 auctor e. b. qui *et* 2 indo — 3 torrentur *et* 8 ex cuius — 10 natum *et* 11 adeo — 12 argentea)

v. 4 denique — 5 degunt *compilarunt Capella* 6, 695 *et Isidorus* 14, 5, 14 (*cf.* 11, 3, 26 *ex Augustino*) *v.* 6 Pandaea — 10 natum *compilavit Capella* 6, 695 *v.* 10 extra — 12 argentea *compilarunt Capella* 6, 695 *et Isidorus* 14, 3, 5. 14, 6, 11 *v.* 13 Indis — 14 apparatus *compilavit Capella* 6, 696 *v.* 18 quidam — 187, 2 transiliant *expressit Priscianus v.* 1027. 1028.

1 sem. in anno **H* sicuti *RCN*[*H*] 2 baeton] *CN*, beton *RHP* (*deficit Leid.*), bethon *LMQGSA* pluribus *SA* euenere *N*, inuenire *S*, inueniri *A* 3 uersam *HMQ* plagam *RCHMQ* torrentur calore] *II* (*LMQG*) *et III* (*SP*, t. colore *A*), torrentes (-tis *H*) habent calores (colorem R^b) *I* (*RCN*[*H*], calores *om. rel. Leid.*) 4 denique *om. SA* uim] colorem R^b, *om.* R^a*CN *H* pigmet *G*, picmei *H*, pimei *L* 5 at hi] anthi *MQ* rege *SA* 6 cui] cum *G*, quibus *SA* primum *C* 7 et nysa] et nisi [*H*], et nysae *S*, ethnisae *A* isti] iusti *M* 8 sacer meros] sacer (sache *H*) metros *RCN *HQ*^{a}(?): montem Merum *Plinius et Capella* nutritum] tritum *Q* 9 huius *LMQG* lasciuienti (-tis *C*, -te *Q*) fam. cr. liberum (patrem *ins. SP*) fem. natum (tum *R*)] cr. lib. patr. lasc. fam. fem. *A* 10 extra indiae ostium [*H*], extra indiam *Leid.* 12 eas] as *N* prodiderint] iactent *SA* 13 indis] in his [*H*] promissa] longa promissa *Q*, prolixsa C^2 c(a)eruli *RCNLMP*, ceroli *Q* 14 colores *N* apparatum *R* 15 ut] aut *RC*H* et] aut *RCN*H* 16 mores] *LMQGSAP*, morum *CN*, horum *Leid.*, mos [*H*], *om. R* dissonant] *QSAP*, dissonan *G*, dissonat *RCN*HLM*(?) discr.] discr. est *LMQGP* 16 pepleis *G*, plepis *Q* pars nudi *om. *H* 18 plurimi] primi *G* plexibilibus *A*, plexibus *S*

MEL. populi adeo proceri, ut elephantos velut equos facillima insultatione
transiliant. plurimis placet neque animal occidere neque vesci carni- 52, 21
bus. plerique tantum piscibus aluntur et mari vivunt. sunt qui pro- 22
ximos parentesque priusquam annis aut aegritudine in maciem eant,
velut hostias caedunt, deinde peremptorum viscera epulas habent: quod
ibi non sceleris, sed pietatis loco numerant. sunt etiam qui, cum in- 23
cubuere morbi, procul a ceteris in secreta abeunt nihil anxie mortem
expectantes.
L. 6, 79 ‖ Astacanorum gens laureis viret silvis, lucis buxeis: vitium vero 24
et arborum universarum, quibus Graecia dulcis est, proventibus copio-
L. 7, 22 sissima. ‖ philosophos habent Indi (gymnosophistas vocant), qui ab 25
exortu ad usque solis occasum contentis oculis orbem candentissimi
sideris contuentur in globo igneo rimantes secreta quaedam harenis-
que ferventibus perpetem diem alternis pedibus insistunt. ad montem, 26
qui Nulo dicitur, habitant quibus aversae plantae sunt et octoni digiti
L. 7, 23 in plantis singulis. Megasthenes ‖ per diversos Indiae montes esse 27
scribit nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas vestitu
tergorum, ad sermonem humanum nulla voce, sed latratibus tantum
sonantes rictibusque. apud Ctesiam legitur quasdam feminas ibi semel 28
.7,28 (*cf.* parere natosque canos ilico fieri: ‖ esse rursum gentem alteram, quae
.2) *auct.* in iuventa cana sit, nigrescat in senectute, ultra aevi nostri terminos
PL. 7, 23 perennantem. ‖ legimus monocolos quoque ibi nasci singulis cruri- 29

RCNH LM(passim corruptus) QG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.) ad 8 expectantes *v.* 11 philosophos — 13 quaedam *expressit Priscianus v.* 1029 — 1032
22 legimus — 188, 2 inumbrentur: *similia Augustinus c. d.* 16, 8.

---

1 ininsultatione *G* 2 uesci] ueti *N* 3 mari] e mari *SAP* 4 parentesque] parentes qui *N*, parentes *RC*H* aut] ut *M*¹*G* egritudinem *R*ᵃ in maciem eant] intabeant *SAP*² *contra Melam* 5 uelunt [*H*] 6 inbuere *Q* 7 morbo *LQG*, morbu *M* a *om.* [*H*] screta *L* axie *NM* murtem *N* 9 astacanorum] *LMQGP*, astiacanorum *RCHSA*, astioconorum *N:* Aspagani *Plinius* uero] ũ *R*ᵃ, *delet R*ᵇ 10 graecia] *libri nostri cum Plinio*, gratia *Bernensis et Salmasius* 11 haben *Q* indi] indym *N* zimnosophistas *H*, gymnofistas *RC* 12 candidissimi *RC*¹*LMQGP* 13 tuentur *S*, intuentur *A* ignis *RCNH* rimantis *H*ᵃ habenisque *R* 15 nulo] *LMQGP cum Plinio*, nullo *H*, nilo *RCNA*, nilo nullo *S* aduerse *Q* 16 in pl. sing. digiti *SAP* magasthenes *MQ* diuersus *N* montis *N* 17 amictis *S* uestimento *MQG* 18 ad sermonem (-num *S*) h. n. uoce] haud sermone humano *H* sonantibus *G* rictibusque] ratibusque *M*, asperis rictibus *SAP* ctesiam] *RCN*, thessiam *H*, clesian *AP*, clesiam *S*², celsiam *S*¹, icesiam *LMQG* 20 natisque *RC*¹ alteram] ad terram *Q* 21 in iuuenta] inuenta *H*ᵃ sit cana *A* senectutu *Q* terminos *R*ᵃ 22 perennantem] peremantem *M*, permantem *H*ᵃ, permanentem *H*ᵇ*QA*ᵇ monocolos] *CNHP*, monoscolos *R*, monoculos *LMQGSA* quoque] quoquo *Q*, *om. SA*

bus et singulari pernicitate, qui ubi defendi se velint a calore, resu- PL.
52, 30 pinati plantarum suarum magnitudine inumbrentur. ‖ Gangis fontem PL. 7, 25
qui accolunt, nullius ad escam opis indigi odore vivunt pomorum
silvestrium longiusque pergentes eadem illa in praesidio gerunt, ut
olfactu alantur. quod si taetriorem spiritum forte traxerint, exanimari
31 eos certum est. ‖ perhibent esse et gentem feminarum, quae quin- PL. 7, 3(
quennes concipiant, sed ultra octavum annum vivendi spatium non
32 protrahant. ‖ sunt qui cervicibus carent et in umeris habent oculos. PL. 7, 2
‖ sunt qui silvestres, hirti corpora, caninis dentibus, stridore terrifico. PL. 7, 24
‖ apud eos vero, quibus ad vivendi rationem exactior cura est, multae IGN.
uxores in eiusdem viri coeunt matrimonium, et cum maritus homine
decesserit, apud gravissimos iudices suam quaeque de meritis agunt
causam, et quae officiosior ceteris sententia uicerit iudicantium, hoc
palmae refert praemium, ut arbitrio suo ascendat rogum coniugis et
supremis eius semet ipsam det inferias: ceterae nota vivunt.
33 Enormitas in serpentibus tanta est, ut cervos et animantium
alia ad parem molem tota hauriant, quin etiam oceanum Indicum
quantus est penetrent insulasque magno spatio a continenti separatas
pabulandi petant gratia. idque ipsum palam est non qualibet magni-

RCNH LM (*passim corruptus, deficit totus inde a* 8 sunt) *QG*(*B*) *SAP*
v. 2 Gangis — 6 certum est *excerpsit Dicuil* 7, 36 *v.* 6 perhibent — 8 oculos: *similia Augustinus l. c.*

---

1 defendi] defen C^a supinati *Q*, *def. M* 2 suarum *om. SA* inumbrantur *HGP*[1] 3 qui accolunt] que colunt *Dic.* nullis A^b, nullus *P*, quod nullius *Dic.* ad eum opis] escae opus *Dic.* indigi] *LMQGP*, indice *R*, indicae *N*, indigent *CHA*, indigent sed tantum *Dic. haec referens mutata*, indie *S* odoris *S* uiuunt] ibunt *Dic.* (*Dr. Par.*) 4 illi *Dicuil* ut *om.* C^1 5 olfatu *HG* spitum *Q* traxerit C^1 examinari *QSP* 7 concipiunt *H* annum] annum et *G* spatia *SA* 8 protrahant] *RSA*, protrahunt *CNHLQGP*, *inc. M* inter humeros *H* 9 qui] quae *H* siluestria *RC* 10 exactior] perpensior *SA* 11 homine *om. RCNH* 12 sua *S* maritis *H* 13 officiosior] *CLQGSAP*, officio *RH*, oficior *N*, *inc. M* ceteras *H* sententia] R^b*HLQBP*, sententiam R^a*CNGSA*, *inc. M* iudicum uicerit *SAP* 14 arbitratu *SA* 15 nota] cum nota *H* uiuant *LQG*, *inc. M* 16 cerus R^aC^1 animantum *RCNQAP* 17 patrem *P* tota] mota *RC*, *om. NH* 18 penetrent] per *H* insulasque] et insulas quae *Q*, insulas quas *H*, insulas *SA*, et siluas *P* magno] longissimo *SAP* a *om. RCNH* continet *H* 19 populandi *RCNH* petunt *Q* idque . . . 189, 1 euenire (uenire *LQGP*[1]) ut] quod coram est potentia amplissimae magnitudinis fieri qua *SAP*[2] palam] pabulam *Q*

IGN. tudine evenire, ut per tantam sali latitudinem ad loca permeent destinata.

Sunt illic multae ac mirabiles bestiae, quarum e multitudine et **52**, 34
PL. 8, 72 copia vel particulam persequemur. ‖ leucocrota velocitate praecedit feras universas: ipsa asini feri magnitudine, cervi clunibus, pectore ac cruribus leonis, capite melium, bisulca ungula, ore ad usque aures dehiscente, dentium locis osse perpetuo. haec quod ad formam: nam voce loquentium hominum sonos aemulatur.

PL. 8, 73 ‖ Est et eale, alias ut equus, cauda elephanti, nigro colore, maxillis 35
aprugnis, praeferens cornua ultra cubitalem modum longa ad obsequium cuius velit motus accommodata: neque enim rigent sed moventur, ut usus exigit proeliandi: quorum alterum cum pugnat protendit, alterum replicat, ut si ictu aliquo alterius acumen offenderit, acies succedat alterius. hippopotamis comparatur: et ipsa sane aquis fluminum gaudet.

PL. 8, 74 ‖ Indicis tauris color fulvus est, volucris pernicitas, pilus in con- 36
trarium versus, hiatus omne quod caput. hi quoque circumferunt cornua flexibilitate qua volunt. tergi duritie omne telum respuunt et tam inmiti feritate, ut capti animas proiciant furore.

RCNH LQG(B) SAP
v. 16 Indicis — 19 feritate *compilavit Isidorus* 12, 1, 29.

---

1 soli *RCNH*, salis *A* pertinent *R*, permeant *AP*, permaneant *S* 3 ac mirabiles (-lis *N*)] admirabiles *P* quarum] qua *H*, harum *SA* e multitudine et copia] e copia *SA*, *om. P* 4 uel particulam] partem SAP^1 persequimur *Q* leucocrota] *reliqui*, leucorota *index M*, leucrocota *H cum Plinio* uelocitas *R* 5 feri] fieri *HA* 6 ac] a *QG* leonis] *RCNHQSA*, leoninis *LGP* melium] *II* (*LQGP*), elium *I* (*RCN*, *om. H*), melino *III* (*S*, camelino *A*) *cum Plinio* ore] ore et *G* 7 locus *H* quid *A* nam uoce (-cem *LQ*)] uoce autem *SAP* 8 sonus *LQ* aemulator *S* 9 eale] hae *Q* alias ut eq.] ut eq. cetera *SAP* cauda] cauda ut *R*, cauda (cada P^1) uero SAP^1 maxillas P^1 10 aprugnis] $RCSA^aPL$, apruinis *N*, aprinis $HQGA^b$ cubitale *R* longa ad] langa *G* 11 uelut *A* modus R^a mouentur] flectuntur *SA* 12 ut] et *L* cum] com *N*, quocum *P* pr(a)etendit *RCNH* 13 ictu . . . offenderit] nisu aliquo fuerit alt. ac. obtunsum (-tusum P^1) SAP^1 14 aces succendat *N* alterius *om. G* hippotamis *HA* 15 fluminum] plurimum *H* 16 fuluus] fluuius *N*, luus *G* uolucri *P* 18 flexibilatate *N*, flexilitate *LGPQ* quam *R* malunt *A*, maliunt *S* duriti(a)e] *RCNL*, duritia *HGQSAP* telum] caelum *G* respuunt et] *II* (*LQG*) *cum Isidoro:* respuunt, respuente *I* (*RCNH*), respuentes *III* (*SAP*) 19 feritate] *RCNH cum Plinio et Isidoro*, ferocitate *LQG*, ferocia *SAP* proficiant *R*

52, 37 ‖ Mantichora quoque nomine inter haec nascitur, triplici dentium PL. 8, 7
ordine coeunte vicibus alternis, facie hominis, glaucis oculis, sanguineo
colore, corpore leonino, cauda velut scorpionis aculeo spiculata, voce
tam sibila ut imitetur modulos fistularum [tubarumque concinentum].
38 humanas carnes avidissime affectat. pedibus sic viget, saltu sic potest,
ut morari eam nec extentissima spatia possint nec obstacula latis-
sima. ‖ sunt praeterea boves unicornes [et tricornes] ‖ solidis ungulis PL. 8, 73
nec bifissis.
39 Sed atrocissimus est monoceros, monstrum mugitu horrido, equino
40 corpore, elephanti pedibus, cauda suilla, capite cervino. cornu e
media fronte eius protenditur splendore mirifico, ad magnitudinem
pedum quattuor, ita acutum ut quicquid impetat, facile ictu eius per-
foretur. vivus non venit in hominum potestatem et interimi quidem
potest, capi non potest.
41 ‖ Aquae etiam gignunt miracula non minora. ‖ anguillas ad tri- SOL. PL.
cenos pedes longas educat Ganges. ‖ quem Statius Sebosus inter PL. 9, 4
praecipua miracula ait vermibus abundare caeruleis nomine et colore.
hi bina habent brachia longitudinis cubita non minus sena, adeo

RCNH LQG(B) SAP

v. 7 sunt — 14 capi non potest *exscripsit Dicuil* 6, 31, *compilavit adsumpto Gregorio* (*moral.* 31, 15, 29) *Isidorus* 12, 2, 12 *v.* 15 anguillas — 191, 2 profundum *exscripsit Dicuil* 6, 30; *v.* 15 anguillas — 16 Ganges *aut ex Plinio aut ex Solino Isidorus* 12, 6, 41.

---

1 manticora *libri praeter G* 2 ordine] uersu *SAP*[1] coeunt *Q* uicibus] ordinibus *SAP*[1] 3 ueluti *SAP* speculata *S*, spinata *H* 4 tam] tanquam *H* imitentur *LQ* tubarumque (turbarumque *G*) concinentum (-tium *Q*, concentum *P*) *II* (*LQGP*) *cum Plinio:* uocis ut si misceatur fistulae et tubae concentus, *om. I* (*RCNHSA*) 5 affectant *H*[a] saltus *S*, saltibus *H* 6 mi∗rari *A* ea *R* extensissima *LBP*, extendissima *N* obsticula *RN* latissima] altissima *B solus* 7 et tricornes (tricones *Q*) *II* (*LQGP*) *cum Plinio* 8, 73, *om. I* (*RCNHSA et una cum seq.* sol. u. n. bifissis *Dicuil*) *cum Plinio* 8, 76 9 atrocissimus] *RCNLG Dic.*, atrocissimis *H*, atrocissimum *SAP* moceros *R*[a] horridu *S*, horridum *A* 10 elephantis *H* cauda suilla] claudis uillosis *Dic.* e] a *RCNH Dic.*, enim *Q* 11 eius fronte *SA* praetenditur *S* mirificum *LQG* magnitudinem] *I* (*RCNHSA Dic.*), longitudinem *II* (*LQGP*) 12 facili ictu *AP*, faciluctu *S* eius *om. SA* 13 uiuus] cuius *R*, uus (?) *H*[1], uiui *H*[2] potestate *G* et *om. C* interemi *S*, interim *G* quidem potest] q. est *S* 15 aquae] atque *RCN* minora] minuunt *G* 16 sebossus *QSAP*, ebosus *H* 18 hi bina] habina *N Dic.* cubitorum n. m. senorum *Dic.*, n. m. cubita sena *SAP:* LX cubitorum *Plinius* non] no *Q*

PL. robustis viribus, ut elephantos ad potum ventitantes mordicus con-
prehensa ipsorum manu rapiant in profundum.
PL. 9, 4 ‖ Indica maria balaenas habent ultra spatia quattuor iugerum, 52, 42
PL. 9, 8 ‖ sed et quos physeteras nuncupant, qui enormes supra molem in-
gentium columnarum ultra antemnas se navium extollunt haustosque
fistulis fluctus ita eructant, ut nimbosa adluvie plerumque deprimant
alveos navigantium.
10, 117 ‖ Sola India mittit avem psittacum colore viridem torque puniceo, 43
cuius rostri tanta duritia est, ut cum e sublimi praecipitat in saxum,
nisu se oris excipiat et quodam quasi fundamento utatur extraordi-
nariae firmitatis: caput vero tam valens, ut si quando ad discendum 44
plagis sit admonendus (nam studet ut quod homines loquatur), ferrea
10, 119 clavicula sit verberandus. ‖ dum in pullo est atque adeo intra alterum
auct. aetatis suae annum quae monstrata sunt et citius discit et retinet
tenacius: paulo senior et obliviosus est et indocilis. inter nobiles 45
et ignobiles discretionem digitorum facit numerus: qui praestant,
quinos in pedes habent digitos, ceteri ternos. lingua lata multoque
latior quam ceteris avibus: unde perficitur, ut articulata verba peni-

RCNH L[*L*](*incipit v.* 15 paulo)*QG*(*B*) *SAP*

v. 3 Indica — 7 navigantium *exscripsit Dicuil* 7, 25 *v.* 8 sola — 192, 1 eloquatur *compilarunt Priscianus v.* 1033. 1034 *et Isidorus* 12, 7, 24; *similia Appuleius flor.* 2, 12.

---

1 elephantes *Dic.* uentantes *A* mordicu *S*, mordicitus *R*, modicus *H*, mordaci *Dic.* comprehensos *SAP Dic. contra Plinium* 3 indica ... iugerum *om. RC* ballenas *libri*, bellenas *Q Dic.* iugerum] i. in longitudine *Dic.* 4 sed et] sunt et *S* (?), sunt *H* fiseteras *LG*, fisiteras *RC*, fusiteras *H*, fusiterant *N*, fusiteres *Dic.*, fisteras *Q*, fyseteras *A*, syseteras *S*, fysetas *P* nuncupant] nominant *LQGP* supra molem] ultra modum *SA* 5 ultra] utra *N*, supra *SA* antemnes *Q* extollant *QG* 6 fistulos *S* ita] indita *Dic.* (*Dr.*) nibosa *R* adluuie] diluuie P^2 deprimunt] *S* 7 alueo *A* nauigium *SA* 8 auem sittacum *C*, psitt. au. *SA* uiride *C*, uiridi *H*, uidem *Q* 9 cui *G* e] se e H^a, *om.* $R^a Q$ praecipitatur $N^2 A$ 10 nisi *NHQ*(?) fundamento] praesidio SAP^2 extra ordinem *RC* 11 tam] tantum *H* ad] a *S* 12 sit] siet *LQP* admonendus] ammonefidus *G* nam] non *H* homine *Q* loquatur] loquantur R^a, adloquatur *LQGP* 13 clauicula *om. H* dum] nam cum *RCNH* in pullo] pullus SAP^2 *cum Appuleio* atqui *A* 14 monstrate *G* 15 tenacius ret. *SAP* paulo senior (segnior [*L*]) et obl. est] maior paulo (pullo *Salmasius*) segnior est et obl. *SAP; senex captus et indocilis est et obliviosus Appul.* 16 et ignobiles] *II* (*L*[*L*]QGP^1), et plebeios SAP^2, *om. RCNH* 17 in pedes *om. SA* dig. hab. *G* mutaque *Q* 18 ceteris] aliis *SAP*

tus eloquatur. ‖ quod ingenium ita Romanae deliciae miratae sunt, SOL.
ut barbari psittacos mercem fecerint.

52, 46 ‖ Indorum nemora in tam proceram sublimantur excelsitatem, ut PL. 7, 2
47 transiaci ne sagittis quidem possint. ‖ pomaria ficus habent, quarum PL. 12,
codices in orbem spatio sexaginta passuum extuberantur: ramorum
umbrae ambitu bina stadia consumunt: foliorum latitudo formae Ama-
48 zonicae peltae conparatur: pomum eximiae suavitatis. ‖ quae palustria PL. 16,
sunt, harundinem creant ita crassam, ut fissis internodiis lembi vice
vectitet navigantes. ‖ e radicibus eius umor dulcis exprimitur ad PL. 12,
49 melleam suavitatem. ‖ Tylos Indiae insula est: ea fert palmas, oleam PL. 12,
creat, vineis abundat. terras omnes hoc miraculo sola vincit, quod
quaecumque in ea arbos nascitur, numquam caret folio.

50 ‖ Ibi mons Caucasus, qui maximam orbis partem perpetuis iugis PL. 12,
penetrat, fronte qua soli obversus est arbores piperis ostentat, quas
51 ad iuniperi similitudinem diverse fructus edere adseverant. qui paene
inmaturi exeunt, dicitur piper longum: quod incorruptum est, piper

RCNH L[L]QG(B) SAP

v. 9 e radicibus — 10 suavitatem *compilavit Isidorus* 17, 7, 58 *adsumptis scholiis Bern. Lucani* 3, 237 *v.* 10 Tylos — 12 folio *excerpsit Dicuil* 7, 25, *compilarunt Priscianus v.* 1059—1062 *et Isidorus* 14, 3, 5. 14, 6, 13: *similia Augustinus de civ. dei* 21, 5, 1 *v.* 13 ibi mons — 193, 2 colore *compilavit Isidorus* 17, 8, 8.

---

1 eloquantur *R* miratae sunt] miras *N* 2 barbaris *P* sittacos *C* mercedem *NH* 3 in tam p. s. excelsitatem] ita procera s. excelsitate *H* 4 trasiaci *N* ne] nec *H* pomarias *L*[*L*]*QG* ficos *RCNL*[*L*] 5 caudices *A*, cordices *G* orbem (orbe *H*) spatio (spatia *LG*, *om.* [*L*]) s. p. extuberantur] s. p. spatium enorme crassescunt *SA*, orbem spatia s. p. extuberantur spatium enorme crassescunt *P* 6 consumunt] consuunt *RC*, consunt *N*, concludunt *H*, consumant *Q* amazoniae *H* 7 pelae *Q* comparantur *NS* pomum *om. H* suauitati *LQ* 8 intermediis *H* lemni u. uectitent *SA* 9 eius *om. RCNHG* expr. hum. dulc. *SAP* 10 me***leam R^a thilos *Dic.*, tilus *Q* 11 terras omnes (-nis *N*) hoc] terrarum omnis *H* habundat *Dic.* 12 arbos] *LQGS*, arbor *RCNH*[*L*]*APDic.* foliis *Dic.* 13 ibi mons caucasus] m. c. inde incipit SAP^1 qui *om. Q* part. orb. *H* 14 penetrat] p. idem *SAP* frontem *H* qua] que *G* arboris *R* quasi *G* 15 iunipiri *N* diuersi RC^1(?), diuersos C^2 edere] ede R^a adseuerantur *G* qui p. i. exeunt] eorum qui primus erumpit uelut corylorum fimbria *SA; de* P^1 *vide app.;* quod immaturum est, piper longum vocatur *Isidorus* 16 dicitur] *RCNH*[*L*]*SA*, dicuntur LGP^2 quod (quo C^a) incorruptum est] qui incorrupti $L[L]QGP^2$

PL. album: quorum cutem rugosam et torridam calor fecerit, nomen trahunt
de colore.
. 12, 20 || Hebenum ex India Mithridatico triumpho Romae primum Magnus **52**, 52
2,104. SOL. Pompeius exhibuit. || mittit India et calamos odoratos || et multa alia (55)
fragrantia mirifici spiritus suavitate.
!7,56.61 || Indicorum lapidum in adamantibus dignitas prima, || utpote 53
qui lymphationes abigunt, venenis resistunt, mentium vanos metus (56)
SOL. pellunt. || haec primum de his praedicari oportuit, quae respicere ad 54
utilitatem videbamus: nunc reddemus quae adamantium sint species (57)
37, 56 et quis colos cuique. || eximius in quodam crystalli genere invenitur,
*materiae in qua nascitur adaeque similis splendore liquidissimo, in
mucronem sexangulum utrimque secus leviter turbinatus nec umquam
ultra magnitudinem nuclei Abellani repertus. huic proximus in ex- 55
cellentissimo auro deprehenditur, pallidior ac magis ad argenti colorem (58)
37, 58 renitens. || tertius in venis cypri apparet, propior ad aeream faciem.
quartus in metallis ferrariis legitur, pondere ceteros antecedens, non
tamen et potestate. nam et hic et qui in cypro deprehenduntur frangi 56
(59)

RCNH L[L]QG(B) SAP

v. 4 mittit — 5 suavitate *adhibuit fortasse Isidorus* 17, 8, 13 *v.* 6 Indicorum — 8 pellunt *compilavit Priscianus v.* 1063. 1064; *v.* 6 indicorum — 194, 10 auferat *cum Plinianis adhibuit Isidorus* 16, 13, 2. 3 *cf.* 12, 1, 14.

---

1 torridam] horridam *A* color *G*, calore *H* *post* fecerit *ins.* qui deinde caducus torretur fervido solo *SA* nomen trahunt] uocamen trahit *SA* *post* colore *locum de pipere et hebeno* at qui ex ipsa — honorantur (*v. app.*) *ins. SA similiterque* P^1 3 hebenum] hebeno R^a, *post* pompeius *H* ex india *om.* P^1 rom. mithr. tr. SAP^1 4 et *om. RCNH* *post* odoratos (oderatos *Q*) *ins.* potentes aduersum intestinae aegritudinis incommoda dat SAP^1 alia *om. S* 5 fraglantia $NHGA^b$, flagrantia $RCL[L]QSA^aP$ suauitatem *NH*, gratia P^2, suauitate (-tem *S*) grata *SA* 6 indiae *[L]SAP* 7 abigunt] adimant SAP^2 resistant *[L]SAP* mentium] pauitantium *SA contra Plinium:* metus vanos expellit a mente uanus *N* 8 pellant *SAP* praedicare *GB* (*deficit L*) oportet *H* 9 reddimus *Q*, redolemus *H* quae] quod *RN*, quot *CHG* adamantum *RCN[L]GSP* sint] sit *N*, *bis H* 10 et *om. SAP* colos] N^bSA^a, colus N^a, color *reliqui* cuique] $HSAP^2$, quique $RCNLQGP^1$, quisque *[L]* eximu * *Q* 11 materiae] *P emendans,* materia *reliqui* adaeque similis splendore (splendo *A*) ad dore *H* 13 nuculei *NS* abellani] *RCNHS*, auellani *A*, auellanae *L[L]QGP* reptus *G* huhic *G*, hic *H* proximus] primus *RCNH* 14 pallidior] alter p. *R*, secundus p. *L[L]QG* ad *om. R* colore *R*, colores *A* 15 renitens] retens R^a, renidens *NH*, retinens *Q* proprior *NLGS* aeriam *CNH*, aaeriam *A*, ediam *R* 16 quatuor *G* ceteros] et ceteros *Q* 17 hic] hi *C[L]* et qui] qui *S*

queunt, plerique etiam adamante altero perforantur. at illi quos pri- PL.
mos significavimus nec ferro vincuntur ‖ nec igni domantur: verum PL. 37,
tamen si diu in sanguine hircino macerentur, non aliter quam si
calido vel recenti, malleis aliquot ante fractis et incudibus dissipatis
aliquando cedunt atque in particulas dissiliunt. ‖ quae fragmenta PL. 37,
scalptoribus in usum insigniendae cuiusce modi gemmae expetuntur.
52, 57 ‖ inter adamantem et magnetem est quaedam naturae occulta dissensio, PL. 37,
(60) adeo ut iuxta positus non sinat magnetem rapere ferrum vel si ad-
motus magnes ferrum traxerit, quasi praedam quandam adamans
magneti rapiat atque auferat.
58 (61) ‖ Lychniten perinde fert India, cuius lucis vigorem flagrantia PL. 37,
59 excitat lucernarum, qua ex causa lychniten Graeci vocaverunt. duplex
(62) ei facies: aut in purpurae emicat claritatem aut meracius suffundi-
tur cocci rubore, per omne intimum sui, si quidem pura sit, in-
offensam admittens perspicuitatem: at si excanduit radiis solis incita
vel ad calorem digitorum attritu excitata est, aut palearum cassa aut
60 chartarum fila ad se rapit: ‖ contumaciter scalpturis resistens ac si PL. 37,
(63) quando insignita est, dum signa exprimit, quasi quodam animali
morsu partem cerae retentat.

RCNHL (*deficit* 15 *in* perspi)[*L*]*QG*(*B*) *SAP*
v. 2 nec ferro — 10 auferat *compilavit Priscianus v.* 1065—1070; *similia Augustinus de civ. dei* 21, 4, 4 *v.* 11 lychniten — 12 vocaverunt *adhibuerunt Priscianus v.* 1071. 1072 *et Isidorus* 16, 14, 4 *v.* 17 scalpturis — 19 retentat *Plinianis attexuit Isidorus* 16, 14, 4.

---

1 adamante] ab ad. *HLG* primum *Q* 2 significamus *H*, diximus SAP^2 igne [*L*]*AP* dominantur *N*, soluuntur SAP^2 3 tamen *om. SA* hircinio *A* macerentur] sint macerati SAP^2 non *om. RCNSA contra Plinium* alter *S* 4 uel (e *ins. G*) recenti] frigidoue AP^2, fiegido uel *S* 5 particulis N^a 6 sculptoribus *H* cuiusce] cuiuscumque *SAP* modi gemmae] modae gratiae *H* 7 amantem *G* magneten *LQG* natura *C* dissentio *Q* 8 magneten *G* 9 traxit *R* adamans (-mas RP^2) magneti] quicquid magneti haeserit adamans (-mas P^1) SAP^1 11 lychniten] *NS*, lichniten *RCHA*, lychniteñ (*sic*) *P*, lygnitem *L*, ligniten *G* deinde *A* locis N^a uigorem] uigor *Q*, ardor SAP^1 flagrantiam *Q* 12 quia *Q* lychniten] *N*, lichniten *RCHA*, lycniten *S*, lygniten *L*, ligniten *QG* 12 uoca- uocauerunt *G* 13 in purpurae ($RCNH^bQ$, purpureae H^a, purpuream *L*[*L*]*G*) emicat claritatem (claritem *R*)] enim purpurae (-rea *P*) emicat claritate *SAP* 14 omne *P*, omnem *reliqui* intimum] initium *S* 15 admittit *L*[*L*]*G*, con- mittit *Q* at] ac *Q* incita] icta SAP^2 16 colorem *HQG* adtritum *R*· excitata] *RCNQSAP*, excita *HGB*, excitatus [*L*] 17 fida *A* resistens *N* 18 signata *S* inprimit [*L*]*QSA* animalis *H* 19 caereae *G* retentant *BS*, tentat *G*, *om. A*

37, 76 ‖ Beryllos in sexangulas formas Indi atterunt, ut hebetem coloris 52, 61
lenitatem angulorum repercussu excitent ad vigorem. beryllorum (64)
genus dividitur in speciem multifariam: eximii intervirente glauci et
caeruli temperamento quandam praeferunt puri maris gratiam. infra 62
hos sunt chrysoberylli, qui languidius micantes nube aurea circum- (65)
, 113 cf. 77 funduntur. ‖ chrysoprasos quoque, ex auro et porraceo mixtam lucem
37, 77 trahentes, aeque beryllorum generi adiudicaverunt. ‖ hyacinthizontas, 63
scilicet qui hyacinthos prope referant, et ipsos probant. eos vero, (66)
qui crystallis similes capillamentis intercurrentibus obscurantur (hoc
enim vitio illorum nomen est), scientissimi lapidum plebi dederunt.
37, 78 ‖ Indici reges hoc genus gemmas in longissimos cylindros amant 64
fingere eosque perforatos elephantorum setis suspendunt ac monilia (67)
habent, vel plerumque ex utroque capite insertis aureis umbilicis incendunt ad nitellam pinguiorem, ut per industriam metallo hinc inde addito fulgentiorem trahant lucem.
6, 81 ‖ Taprobanem insulam, antequam temeritas humana exquisito 53, 1
penitus mari fidem panderet, diu orbem alterum putaverunt et quidem

RCNH [*L*]*QG*(*B*) *SAP*; *Anon. Leid.* (p. 30) *a* 16 Taprobanem

v. 1 beryllos — 7 adiudicaverunt *cum Plinianis adhibuit Isidorus* 16, 7, 5—7 *v.* 7 hyacinthizontas — 10 nomen est *compilavit Isidorus* 16, 9, 4 *v.* 16 Taprobanem — 197, 8 navigatur *exscripsit Dicuil* 7, 26—30.

---

1 berullos *R*, berullus *N* sexangulos *QG* 2 lanitatem *Q*, leuitatem *S* ang. repercussus [*L*], per ang. repercussum *H* ad *om.* *H* berullorum *RN*, berillum *H* 3 anteruirente *S*, interuirentem *Q* glauci] glaciae *H* 4 cerule H^a 5 hoc [*L*]*QGB* sunt *om.* *H* crysoberillo *G* nub. aurea (area *Q*) circ.] circ. aur. nube *SA* 6 chrysoprasos] *RP*, crysoprasos *G*, chrysoprassos *CNBA*, crisoprassus *H*[*L*], chryoprasos *S*, chrisoparus *Q* porraceo *II* ([*L*]*QGBP*) *cum Plinio et Isidoro*, purpuraceo *I* (*RCNS*^{1}*A*, purpura ceu *H*, purpuracea S^2) mixtum *H* 7 trahens *NH* genere *S* adiudicatur *H*, addiderunt P^2 hyacincinthizontas *P*, iacinctizontas *H* 8 hyrcinctos *H* hos [*L*]*QG* 9 qui *om.* *Q* cristalli *H*P^2, cry (*vel* i) stallo *SA*P^1 similis *S*P^1 10 uitium [*L*]*QGB* scient.] hos (hoc *S*) scient. *SA* lapidem *G* 11 hoc genus gemmas] *RCNS*P^1, hoc gemmae genus *H*, hoc genus gemmarum [*L*]*QGBA*P^2 12 suspendunt] subligant *SA*P^2 ac] haec *S*, ad *Q* munilia *G* 13 uel] aut *SA*P^1, *om.* [*L*] plerumque ex] ex pl. *S*, ex *A*P^1 utraque *S* inferunt aureos umbilicos P^1 inc. ad nit.] ut marcentem (marcescentem *A*) faciem ad nit. incendant *SA*P^1 14 ut] quo *SAP* pro industria [*L*]*QGB* metalla *Q* 15 trahunt *S*, retrahant R^a 16 taprobanen *RNQGA*, taprobanam *Dicuil* temeritate *A* humano *R*, humanae *S*, humono *Q* 17 fidem paret *Q* fidus ponderet [*L*], fides panderetur *SAP* diu] in [*L*]*QGBP*

quem habitare *Antichthones crederentur. verum Alexandri Magni PL.
virtus ignorantiam publici erroris non tulit ulterius permanere, sed
53, 2 in haec usque secreta propagavit nominis sui gloriam. missus igitur
Onesicritus praefectus classis Macedonicae terram istam, quanta esset,
quid gigneret, quomodo haberetur, exquisitam notitiae nostrae dedit.
patet in longitudinem stadiorum septem milia, in latitudinem quinque
3 milia. scinditur amni interfluo. nam pars eius bestiis et elephantis
repleta est maioribus multo quam fert India: partem homines tenent.
margaritis scatet et gemmis omnibus. ‖ sita est inter ortum et occa- PL. 6,
4 sum. ab eoo mari incipit praetenta Indiae. a Prasia Indorum gente
dierum viginti primo in eam fuit cursus, sed cum papyraceis et Nili
navibus illo pergeretur: mox cursu nostrarum navium septem dierum
5 iter factum est. mare vadosum interiacet altitudinis non amplius
senum passuum, certis autem canalibus depressum adeo, ut nullae
6 umquam ancorae ad profundi illius fundamenta potuerint pervenire. ‖ nulla PL. 6,

RCNH [*L*]*QG*(*B*) *SAP; Anon. Leid. l. c.* (*om.* 9 sita — 10 gente)
v. 6 patet — 7 milia *denuo Dicuil* 7, 32; *v.* 6 patet — 9 omnibus *compilarunt Capella* 6, 696 *et Isidorus* 14, 6, 12; *cf. Priscianus v.* 596 *v.* 7. 8 *cf. Dicuil* 7, 33 *v.* 10 praetenta — 197, 8 navigatur *compilavit Capella* 6, 696. 697.

1 quem] quam *Dic.*, eum quem *SAP*, *om. G* habitate *P* antichthones] *sic ad Plinium:* Antichthonum appellatione, antihones *III* (*SAP*²), eachites *I* (*RCN Dic.*), easchites *II* ([*L*]*Q*, easchidetes *G*, eascites *B*, eascithes *P*¹), tum scitas **H* 2 crederentur] *reliqui et Dic.*, crederent **HG*, crederetur *P*¹ uerum] sed *SAP*² alexander *A* 2 non tulit u. permanere (pergere **H*) sed] extinxit dum *SAP*¹ 3 in *om. Q* secreta] sacreta *Dic.* (*Dr.*) propugnauit **HQ*, propagat *SA* 4 onesicritos *P*, onesicretus *Dic.* classi *SAP* macedoniae *CQ* istam] ipsam *Dic.* 5 exquisitam] exploratam *SAP*² notitiae (notiae *G*) nostrae (nostra *N*, nostram *Dic.*)] nostr. not. *RC* 6 stadiorum (stadium *NSAP*¹) s. m.] uii milium stadiorum **H* in] *III* (*SAP*) *Dic. Leid.*, *om. reliqui* latitudine *Dic.* (*Dr.*) quinque] stadiorum u *Dicuil* 7 milium [*H*] scanditur *N* anni *R* pars] pras *Dic.* (*Dr.*), paas *G* eius] elus *G* bestiis et *om. SA* 8 maioribus] magnis [*H*], magnos *Leid.* multo q. f. i.] quam quos indi habent *SA*, multo q. f. i. quam indi habent *P* partem . . . 10 indiae *om. Q* partim *SA* hominis *N* 9 margaretis *Dic.* casam *R*ᵃ 10 eoo] *S*¹ (eo *) *P ex coniectura*, eo *reliqui* (*in his S*²) *et Dic.* praetentia *S*, praeterita [*L*] indiae] *HSAP*, india *I* (*RCN Dic.*) *et II* ([*L*]*GB*) gentem *RC* 11 dierum *bis Q* primo *om.* [*H*] ea [*H*] currus *Q* sed] sed hoc *BSAP* papiriceis *Dic.* et nili (nihili *R*, lichni [*H*]) nauibus *om. SA contra Plinium* 12 cursu nostr. nau. (nau. nostr. *P*²)] cursu nostrarum gentium nauium [*L*], cursum nauibus nostris *S*, nauibus nostris *AP*¹ 13 inter *N* uadorum *G* 14 senorum *Dic.* passum *RN* autem *om. SA* depr. adeo] adeo altum adeo depr. *SAP* nullae] nec **H* 15 ancorae] ancolore *Q* ad] a *R* profunda **H*, profundum *S* fund. pot. peru.] ima pot. peru. *P*, ima peruenerint *SA*

6, 87 in navigando siderum observatio: ‖ utpote ubi septemtriones nequa-
quam videntur vergiliaeque numquam apparent. lunam ab octava in
sextam decimam tantum supra terram vident. lucet ibi canopos sidus **53, 7**
clarum et amplissimum. solem orientem dextra habent, occidentem
6, 83 sinistra. ‖ observatione itaque navigandi nulla suppetente, ut ad desti-
natum pergentes locum capiant, vehunt alites, quarum meatus terram
petentium magistros habent cursus regendi. quaternis non amplius
mensibus in anno navigatur.

6, 84 ‖ In Claudii principatum de Taprobane haec tantum noveramus: 8
tunc enim fortuna patefecit scientiae viam latiorem. nam libertus
Annii Plocami, qui tunc Rubri maris vectigal administrabat, Arabiam
petens, aquilonibus praeter Carmaniam raptus, quinto decimo demum
die adpulsus est ad hoc litus portumque advectus qui Hippuros nomi-
natur. sex deinde mensibus sermonem perdoctus admissusque ad 9
6, 85 conloquia regis quae compererat reportavit. ‖ stupuisse scilicet regem
pecuniam quae capta cum ipso erat, quod tametsi signata disparibus
foret vultibus, tamen parem haberet modum ponderis: cuius aequali- 10
tatis contemplatione cum Romanam amicitiam flagrantius concupivisset,
*Rachia principe legatos ad nos usque misit, a quibus cognita sunt
universa.

R(deficit 2 *in* octa)[*R*](*succedit ubi deficit R*)*CNH* [*L*]*QG*(*B*) *SAP Anon. Leid.* (*l. c.*).

---

1 in *bis R*   obs. sid. *SAP*   utp. ubi sept. nequaquam (numquam *P²*) uid. uergiliae (uirgile *Q*) que (que *om. RN*H Dic., deficit C*) numq. app.] nam neque sept. illic (illinc *A*) conspiciuntur (conspicuuntur *S*) nec uergiliae (uirgiliae *S*) apparent *SAP¹*   2 lunam] l. nouem diebus [*H*]   ab] ob *N*   3 terra *Dic.* (*Dr.*)   canopus *Dic.*, conopos *G*   4 amplissimum] amplissidus *S*, scitam [*H*], situm *Leid.*   dextera *SA* (*deficit C*)   5 itaque] ita *S*   nauiganti *N*   ut] per quam *SAP¹*   ad destinatum] ad est natum *Dic.*, ad destinata *SAP¹*   6 meatu *G*, *om.* [*H*]   7 mag. hab. curs. regendi (-de [*Hᵃ*])] r. c. m. h. *SAP*   8 nauigantur [*R*]   9 in claudii (cludi *N*) principatu [*R*]*CN*H*[*L*]*QGBP¹*, adusque cl. principatum *SAP²*   taprobanem *N*, probane *Hᵃ*   10 scientiae] scientia *Leid.*, *om.* [*H*]   11 plocani [*H*], plocanii [*L*]*A*, *om. Leid.*   tunc] tum *QGB*   rubi *Q*   adm.] administrabant *Q*, tenebat *SAP²*   12 carminiam [*L*], germaniam [*R*]*CN*H*, armeniam *Q*   13 diem [*R*]   inpulsus *Q*   inuectus *SAP¹*   hippuros] [*R*]*CSA*, ipporus [*L*]*GB*, hipporus *P*, porus *Q*, hippurus *N*, hyppurus **H*   nominantur *S*   14 sermonem (-ne [*R*]*C*, -num *Q*) *om. A*   perductus *NQB²*, productus [*L*]*G*   admissusque] amissusque [*R*], missusque *N*H*, ductusque *SAP¹*   15 compereat [*L*]*B*, concerperat *S*   16 pecunia [*H*]*G*   erat cum ipso *A*   tametsi] tamen et [*R*]   17 tamen parem] [*L*]*QGB*, parem tamen [*R*]*CNSAP*, tamen **H*   habere *G*   aequitatis *SAP*   18 contemplationem *NQ*   amicitia *N*   concupisset *N*[*H*]   19 rachia] *Plinius*, t(h)racia *libri Solini*   ad usque nos *A*   cognita] praecepta *SA*, percepta *P²*

53, 11 ‖ Ergo inde homines corporum magnitudine omnes homines ante- PL. 6, 88
cedunt: crines fuco inbuunt, caeruleis oculis ac truci visu, terrifico
12 sono vocis. ‖ quibus inmatura mors est in annos centum aevum tra- PL. 6, 91
hunt: aliis omnibus annosa aetas et paene ultra humanam extenta
13 fragilitatem. ‖ nulli aut ante diem aut per diem somnus. aedificia PL. 6, 89
modice ab humo elevata. annona eodem semper tenore. ‖ vites PL. 6, 91
14 nesciunt: pomis abundant. ‖ colunt Herculem. in regis electione PL. 6, 89
non nobilitas praevalet, sed suffragium universorum. populus eligit
15 spectatum moribus et inveterata clementia, etiam annis gravem. sed
hoc in eo quaeritur, cui liberi nulli sunt: nam qui pater fuerit,
etiamsi vita spectetur, non admittitur ad regendum: et si forte dum
regnat pignus sustulit, exuitur potestate: idque eo maxime custodi-
16 tur, ne fiat hereditarium regnum. ‖ deinde etiamsi rex maximam prae- PL. 6, 90
ferat aequitatem, nolunt ei totum licere: *triginta ergo rectores accipit,
ne in causis capitum solus iudicet: quamquam sic quoque si displi-
cuerit iudicatum, ad populum provocatur atque ita datis iudicibus
17 septuaginta fertur sententia, cui necessario adquiescitur. cultu rex
dissimili a ceteris vestitur syrmate, ut est habitus, quo Liberum patrem
amiciri videmus. ‖ quod si etiam ipse in peccato aliquo arguitur, PL. 6, 91

[*R*]*CNH* [*L*]*M*(*redit* 3 *ab* aevum, *sed ut hic et deinceps passim hiet*) *QG*(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*)
v. 1 ergo — 199, 8 receptet *compilavit Capella* 6, 698.

1 inde] indi *GBP*, idem *A* corp. magn. omn. hom. (alios omnes *pro* o. h. *SAP*¹) *om. N* 2 crinis *N* ac truci] atroci **H* 3 innatura [*R*] trahunt] harunt [*R*] 4 omnibus *om. SA* ultra hum. extenta (-te *N*)] ext. paene ultra hum. *SAP* 5 nulli] *plerique cum Capella,* nullus *BSAP* aut per diem (dies **H*) *om. N* somnos *A* aedificia] aefia *N* *post* somnus *ins.* noctis partem quieti destinant (dist. *S*) lucis ortum uigilia anteuertunt *SAP* 6 eleuata] tollunt *SAP* annonae **H* eodem] pari *SAP* tenore] t. est *SA* 7 regnis *G* 8 suffragia [*H*] uniuersorum] uniuersus [*L*]*QGBP*² populus] *MSAP*¹, populus enim [*R*]*CN***H*, enim p. [*L*]*QGBP*² elegit *NMA* 9 inueteratae clementiae *SAP* etiam (*om. Q*) annis (amnis *G*)] a. e. *SAP* graue *S* 10 hoc in] in hoc [*R*]*CN* sunt] sint *C*[*H*] fuerit] sit *SAP* 11 spectetur] spectatus *P*, spectatus est *SA* et] ac *SA* 12 regnat] pugnat *G* pignus sustulit] subolem uelit educare (edere *P*¹) *SAP*¹ exuit *SP*, exuuntur *A* potestatem *AP* idque eo] *III* (*SAP*) *Leid.* (*contra H*), ideoque *reliqui* maxime *om. SA* 13 fiat] faciat *SA* heridatarium *Q* 14 triginta] *Plinius et Capella*, quadraginta *libri* ergo *om. SA* 15 ne] nec *S* quamquam] et *SAP*¹ si *om.* [*R*] 16 iud. ad pop. prou. (reuocatur *C*)] aduocatur iudicatus ad populum [*H*] atque ita] a quo *SAP*¹ 17 septuaginta] xl [*H*], lx *Leid. et Bern. contra Plinium et Capellam* sententiam *S* 18 dissimilis *P*, simili *Q* uestitus *P*¹ 19 arguitur] arguitus (argutus *SP*) sic (sit *P*) ac reuictus *SAP*

PL. morte multatur: non tamen ut cuiusquam attrectetur manu, sed con- 53, 18
sensu publico rerum omnium interdicta ei facultate: etiam conloquii
potestas punito denegatur. culturae student universi. venatibus in- 19
dulgent nec plebeias agunt praedas, quippe cum tigrides aut ele-
phanti tantum requirantur. maria quoque piscationibus inquietant 20
marinasque testudines capere gaudent, quarum tanta est magnitudo,
ut superficies earum domum faciat et numerosam familiam non arte
receptet.
IGN. ‖ Maior pars insulae huius calore ambusta est et in vastas deficit 21
PL. 6, 87 solitudines. ‖ latus eius mare adluit perviridi colore fruticosum, ita
PL. 6, 88 ut iubae arborum plerumque gubernaculis atterantur. ‖ cernunt latus
PL. 6, 89 Sericum de montium suorum iugis. ‖ mirantur aurum et ad gratiam 22
L. 9, 106 poculorum omnium gemmarum adhibent apparatum. secant marmora
107 testudinea varietate. ‖ margaritas legunt plurimas maximasque. ‖ con- 23
chae sunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quae certo anni
tempore luxuriante conceptu sitiunt rorem velut maritum, cuius desi-
derio hiant: et cum maxime liquitur lunaris imber, oscitatione quadam
hauriunt umorem cupitum: sic concipiunt gravidaeque fiunt. de saginae 24
qualitate reddunt habitus unionum: nam si purum fuerit quod acce-

[R]CNH [L]MQG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)
v. 14 margaritas — 200, 14 datum *compilavit Isidorus* 16, 10, 1; *similia Ammianus* 23, 6, 85. 86.

---

1 adtractetur *SA*, arteratur [*H*], atteratur *Leid. Bern.* manus *S* 2 publico (pliblico *N*) rerum] publicorum [R^b] (*recte* [R^a]) interdicta ei (et [*R*], *om.* **H*) facultate] interdicitur ei facultas *SAP* 3 negatur *SAP*, denegetur H^a suident *G* uen.] interdum uen. *SAP* 4 nec] ne *Q* tigres SAP^1, trigides *Q* 5 pisc. inq.] sagacissime expiscantur SAP^1 7 superfacies *G*, superfices *Q* eorum [*H*] 9 colore *N*[*H*] 10 peruiride *S* fructicosum [*R*]*A*, fructuosum [*H*]*B* 11 plerumque] que *R* latius [*R*]*CNS* 12 et *om.* [*H*] ad (a *N*, *om. G*) gratiam (-tia *NS*) poculorum (populorum *G*) e. g. a. apparatum] pocula gemmis igniculant P^2 14 uarietate] uaetate *N* margaritis *N* lagunt] lecunt *vel* letunt [*R*] maximaque *SP*, maximaeque *A* 15 quibus] quo *A* hoc genus lapidum (lapideum [H^a]) *om.* P^1 requiritur] requiuitur *M*, repperiuntur SP^1, repperiunt *A* anno *S* 16 rorem *om.* [*R*] maritam *S* cuius] cum eius *M* cum] uim *S* 17 liquitur (loquitur [*L*]) lunaris imber] *I* ([*R*]*CN***H*) *et II* ([*L*]$MQGP^2$), lunares liquuntur aspergines *III* (*SAP*) *cum Ammiano:* umores ex lunari adspergine capiunt 18 humore *Q* concupitum *N* concupiunt *N* de] et de *S*, ac de *AP* saginae] sanguine *Q* 19 qualitatem *N* uniorem *Q* fuerit] fuit *SAP* acceperint [*R*]CN^bMQGB *Leid.*, acceperit N^a, acceperunt [*H*], acceperant *SAP*

perint, candicant orbiculi, si turbidum, aut pallore languent aut rufo PL.
53, 25 innubilantur. ita magis de caelo quam de mari partus habent. deni-
que quotiens excipiunt matutini aëris semen, fit clarior margarita,
quotiens vespere, fit obscurior ‖ quantoque magis hauserit, tanto magis PL. 9, 1
proficit lapidum magnitudo. si repente micaverit coruscatio, intem-
pestivo metu conprimuntur clausaeque subita formidine vitia contra-
26 hunt abortiva: aut enim perparvuli fiunt scrupuli aut inanes. ‖ con- PL. 9, 1
chis ipsis inest sensus: partus suos maculari timent cumque flagran-
tioribus radiis excanduit dies, ne fucentur lapides solis calore,
subsidunt in profundum et se gurgitibus ab aestu vindicant. huic
tamen providentiae aetas opitulatur: nam candor senecta disperit et
grandescentibus conchis flavescit margarita. in aqua mollis est unio,
27 duratur exemptus. ‖ numquam duo simul reperiuntur: inde unioni- PL. 9, 1
bus nomen datum. ‖ ultra semunciales inventos negant. ‖ piscantium PL. 9, 116.
insidias timent conchae: unde est, ut aut inter scopulos aut inter
marinos canes plurimum delitescant. ‖ gregatim natant: certus exa- PL. 9, 1
mini dux est: illa si capta sit, etiam quae evaserint in plagas rever-
tuntur.
28 ‖ Dat et India margaritas, ‖ dat et litus Brittanicum: sicut divus PL. 9, 106.
Iulius thoracem, quem Veneri genetrici in templo eius dicavit, ex Brit-

[R]CNH [L]MQG(B) SAP; Anon. Leid. (l. c.)
v. 14 piscantium — 19 Britannicum: *similia Ammianus* 23, 6, 87. 88.

1 orbiculi] orbiculis *[R]*, orbiculi lapillorum *SAP:* claros efficiunt lapillos *Ammianus* pallorem *N* languescunt *SAP*^{1} rofo *N* 2 innubolantur (*ut vid.*) *[R]* magnis *Q* 3 matutini] tini *G* aeris *om.* *[R]* clarius margaritum *SAP*^{1} 4 uespero fit obscurius (-rus *A*) *SA* que *om.* *[R]* **H* magis *om.* *G* hauserint *SA* tantum *Q* 5 emicauerit *SA* 7 aut enim] etenim *NSA* inanes] manes *[L]*, imanes *G*, immanes *[H]* 8 partu suo *M* maculari] immalari *G* cumque] cum quo *Q* flagratioribus *GSLeid.* 9 fucentur] fuscentur *C*, fuscent *[H]*, fugentur *SA* lapidis *Q* colore *CGB* 10 in profundum . . . . uindicant (indicant *[H]*)] et se profundis ingurgitant ut ab a. uindicentur *SA*, in prof. et se g ab a. u. et se profundis ingurgitant ut ab a. uindicentur *P* 11 aestas *G* opitulantur *Q* senectu *G* disperet *M* 12 grandiscendibus *Q* flauescunt *BSAP*^{1}, flauentibus *G* margaritae *A* in] lapis iste in *SAP*^{1} unio] homo *G*^{1}, humo *G*^{2}, *om.* *P*^{1} 13 durescit **H* exemptus] euisceratus *SAP*^{1} *contra Plinium* numnumquam *N* duos *Q* uniobus *G*, unioribus *[L]* 14 ultra *om.* *MQ* semiunciales *GSA* inuentas *[R]G*, inuentus *M* piscantum *[R]C* 15 insudias *G* inde *SAP* ut *om.* *MG* aut *om.* *[H]* scopopulos *G* 16 delitiscant *[R]CN* certa *SAP* examinis *SA* 17 illa si] illi et cum *[H]* plaga *Q* 19 india] in india *[R]* margarita *P*^{1} diuius *G* 20 thoracem] ex thorace *[R]* uenegri *G* templum *MQ* ducauit *G* ex] e *SA*

9, 117 tanicis margaritis factum subiecta inscriptione intellegi voluit. ‖ Lol- 53, 29
liam Paulinam Gaii principis coniugem vulgatum est habuisse tunicam
9, 118 ex margaritis sestertio tunc quadringenties aestimatam: ‖ cuius parandae
avaritie pater ipsius Manilius spoliatis Orientis regionibus offendit
C. Caesarem Augusti filium interdictaque amicitia principis veneno
9, 123 interiit. ‖ illud quoque expressit vetus diligentia, quod Sullanis pri- 30
mum temporibus Romam inlati sunt uniones.
SOL. ‖ Ab insula eus ea, ut consequens, ad continentem: igitur a 54, 1
Taprobane *in Indiam revertamur. sed si Indicis urbibus aut natio-
nibus resistamus, egrediemur repromissae concinnitatis modum.
. 6, 92 ‖ Proximam Indo flumini urbem habuere Caphisam, quam Cyrus 2
diruit. Arachosiam Erymantho amni inpositam Samiramis condidit.
*Cadrusium oppidum ab Alexandro Magno ad Caucasum constitutum
. 6, 93 est. ‖ ibi et Alexandria, quae patet amplitudinis stadia triginta.
.. 6, 95 multa et alia sunt, sed haec cum eminentissimis. ‖ post Indos mon- 3

[*R*]*CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP; Anon. Leid.* (*l. c.*; *om.* 2 lolliam — 6 interiit) *ad* 7 uniones

v. 15 post Indos — 202, 2 vetuit *compilarunt Capella* 6, 699 *et Isidorus* 9, 2, 131.

---

1 inscriptio *Q* int. uol.] testatus est *SAP*^{1} bolliam *N* 2 nauli[nam] *M*, pauliam *Q*^{a} gaci *Q*^{a} 3 estertio *G* *post* quadringenties *ins.* bizantiorum [*R*] prande *G*, parundiae *Q* 4 (h)auaritia [*R*]*SA* manilius] *plerique*, manibus [*L*]*QB* (*def. M*): M. Lollius *Plinius* orientis (-tes *QS*) regionibus] orientibus *G*, orientis regibus *P*^{2} offendit g. (gaius *N*) caesarem] *CNH*, offendit cum cesare [*R*], offendit spirauit c. caesarem *MQ*, offendi sperauit, c. (*om. B*) caesarem [*L*]*GBP*^{1}, asperauit c. caesarem *P*^{2}, asperauit offendit gaium caesarem *S*, asperauit gaium caesarem offendit *A* 5 priscipis *Q* 6 interitur *G* illud] illo *Q* syllanis *NM*, sillani [*R*]*C*, sillanus *G* 7 inlata *G* sint [*L*]*MQG* 8 insulam *M*^{a} eus ea] *II* (*MQG*, eusia *B*, ensea [*L*]), aus(a)ea *I* ([*R*]*CNHSAP*) consequens (est *ins. GBP*) ad continentem] consequens aut conti[nente]m *M*, consequens aut continens est [*L*]*Q* a] ad *GB* 9 in indiam] *scripsi*, indiam *CN*[*L*]*SAP*, india [*R*]*MQ*, indie *B*, inde *G*, ad indicum *H* reuertemur [*R*]*CN*, reuertimur *MQ* *post* reuertamur *add.* conuenit res indicas uidere *A*, conuenit in res indicas (-cat *P*) uadere *SP* si *om.* [*R*]*BS* indicis] *III* (*SAP*), indicis aut *I* ([*R*]*CNH*), in his *II* ([*L*]*MQGB*) 10 egredimur [*L*]*MQG* repromissae] propositae *SA* concinnatis [*R*]*CN*, concinnantis *G* modo *N* 11 habere *G* caphisam] cafysam *S*, caphusam *P*, casysam *A* 12 erymantho] *N*, erimant(h)o *CHMGB*, erumantho [*L*]*Q*, erumnatho [*R*], erumando *P*, erimando *S*, rimando *A* semiramis *CHB*, samisramis [*L*], samaramis *MQ* 13 cadrusium] *scripsi ad Plinium*, cadrusiam *I* (*NHSA*, candrusiam [*R*]*C*, cadrusia *P*), catrusia *II* ([*L*]*MQGB*) caucaso *S*, causarum [*R*], causam *H* constitutus *S*, constitum *H*[*L*] 14 ubi *SAP* et] ad *H*, *om. G* alexandriam *H*[*L*] 15 idos *H*

tanas regiones Ichthyophagi tenent, quos subactos Alexander Magnus PL.
vesci piscibus vetuit: nam antea sic alebantur. PL. 6, 111
54, 4 ‖ Ultra hos deserta Carmaniae, Persis deinde ‖ atque ita navi- SOL. 54, 1 PL. 6, 97
gatio: in qua Solis insula rubens et omni animantium generi inac-
5 cessa, quippe quae nullum non animal inlatum perimat. ‖ ex India PL. 6, 9
revertentes ab Hyani Carmaniae flumine septemtriones primum vident.
6 Achaemenidis in hoc tractu sedes fuerunt. inter Carmaniae promunturium et Arabiam quinquaginta milia passuum interiacent: deinde tres insulae, circa quas hydri marini egrediuntur vicenum cubitum longitudinem.
7 ‖ Dicendum hoc loco, quatenus ab Alexandria Aegypti pergatur PL. 6, 1
in usque Indiam. ‖ Nilo vehente Copton usque etesiis flantibus cursus PL. 6, 1
est. deinde terrestre iter Hydreum tenus. ‖ post transactis aliquot PL. 6, 1
8 mansionibus Berenicen pervenitur, ubi Rubri maris portus est. ‖ inde PL. 6, 1
Oceli Arabiae portus tangitur. proximum Indiae emporium excipit

[*R*] (*ad v.* 14 bereni) *R* (*redit inde a* 14 cem peruenitur) *CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP*

v. 4 Solis — 5 perimat *compilarunt Capella* 6, 699 *adsumptis Plinianis et Dicuil* 7, 40 *v.* 6 ab Hyani — 10 longitudine *compilavit Capella* 6, 699.

---

1 icciofagi *H* tenent] tent [*R*]*S* 2 uesci pisc. uet.] in reliquo abstinere iussit a piscibus SAP^1: vetuit piscibus vivere *Plinius*, piscibus vesci prohibuit *Isidorus* nam a. s. alebantur *om.* [*R*] 3 carmaniae] (*AP*, carmeniae S^2 *et index M*, carminae S^1, geramanie *Q*, germaniae *CNHLM* (*text.*), germantie *R*, gesta germaniae *GB* persis] praesis *A*, *om. M* atque] que *M* rubens] subens [*R*], r. semper *SAP* omnia *NMS* animantum *CNQS* 5 quippe .... perimat *om. M* quae (*om. G*) nullum *om. H* nullum non] omne *Dic.* inaltum *H* perimat] perimit *Dic.*, necet SAP^1 6 yani *II* (*M*, iani *GB*, iam [*L*], inani *Q*), uani *I* ([*R*]*NH*, uanim *C*), azanio *III* (*AP*, azonio *S*): Hyanis *Plinius*, Ypanis *Capella* carmaniae] *SP*, carmeniae *A*, geramaniae [*L*]*Q*, germaniae [*R*]*CNH MGB cum Capella* flumine] fluminnm [*L*], fluento *SA* 7 achaemenidis (acheminidis [*R*], -nedis *H*, -nides [*L*]MQP^1) in (*om. H*) hoc tractu] in hac plaga achaemenis SAP^1 ferunt [*R*] *post* ferunt *ins.* xuiii *M* carmaniae] *P*, carmeniae *A*, geramaniae *Q*, carminae *S*), germaniae [*R*]*CN*, [*L*]*MG*, germaniam *H*, germanio *B*: Germaniae *libri Capellae* 8 passuum *om. M* 9 circa] inter [*R*] 10 longitudine *CH*[*L*]*BA* 11 loco] locorum *HGB* 12 usque] *H* in uehentem *N* capton [*R*] usque] tenus SAP^2 et(h)esii *MQG*, ethesu [*L*], adesum *B* flantibus] [*R*]*CNHSAP cum Plinio*, flatibus [*L*]*MQGB* 13 terrestre] in t. [*L*]*MQGB* iter] inter *QS* hydreum] (hiderum [*R*], yderum *C*) *libri cum Plinio: requiritur* hydreuma tenus *om. SA* tansactis *M* 14 mansinibus *G*, maresinibus *B* benenicem *G*, beronicem *H*, cem *R*, brenicem *Q* portu N^a est *om.* M^a inde ide *G* 15 oceli] *C*[*L*]*Q*, ocaeli *RNMG*, occeli *H*, oc(a)elia *SAP*, doceli *B* emptorium *R* excipitur *SA*

L. 6, 105 Zmirim infame piraticis latronibus. ‖ deinde per diversos portus Cot-
tonare pervenitur, ad quam monoxylis lyntribus piper convehunt.
L. 6, 104 | petentes Indiam ante exortum canis aut protinus post exortum 54, 9
L. 6, 106 navigia media aestate *solvunt, ‖ revertentes renavigant Decembri 10
mense. secundus ex India ventus est vulturnus: at cum ventum est
L. 6, 107 in Rubrum mare, aut africus aut auster vehunt. ‖ spatium Indiae
decies septies quinquaginta milia passuum proditur: at Carmaniae
L. 6, 109 centum milia, cuius pars non caret vitibus. ‖ praeterea habet genus 11
hominum, qui non alia quam testudinis carne vivunt, hirsuti omnia
facie tenus, quae sola laevis est: iidem coriis piscium vestiuntur,
Chelonophagi cognominati.
L. 6, 107. 108 ‖ Inrumpit haec litora Rubrum mare ‖ idque in duos sinus scin- 12
ditur. quorum qui ab oriente est Persicus appellatur, quoniam
quidem oram illam habitavere Persidis populi, vicies et sexagies cen-
tena milia circuitu patens: ex adverso, unde Arabia est, alter

R (*deficit* 14 *in* uicies)[*R*](*succedit ubi deficit R*)*CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP*

v. 12 inrumpit — 204, 1 vocatur *compilarunt Capella* 6, 699 *et Isidorus* 13, 17, 4.

---

1 zmirim] *RCHMQGAP*^{1}, zmirum *N*, zinirim [*L*], et mrim *B*, nirim *P*^{2}, nizirim *S*: Muzirim *Plinius*   paraticis *G*   latronibus] factionibus *SAP*^{2} uersos *NS*   per diuersos .... piper *om.* *C*^{a} cottonare] *III* (*SP*, coctanare *A*) *cum Plinio:* Cottonara, cottaonare *I* (*RCN*^{b}, cottaonere *N*^{a}, quodzaonare *H*), cottaonore *II* (*MQ*, quottaonore *G*, coitaonore [*L*], quamcaonere *B*)   2 peruenitur] peruenire *N*, succeditur *SAP*^{2} quam *om.* *G*   monoxylis] *RN*, monoxilis *CH*[*L*], moxnoylis *S*, moxnolis *A*, monoxyllis *P*^{1}, monoxillis *G*, moxillis *B*, moxilis *P*^{2} lyntribus] quintribus *A*   pirper *S*, periper *P*   conueheunt *H*, cononuehunt [*L*]*M*, cononuehuntur *Q*   petentes .... 6 uehunt *om.* *M*^{a} 3 potentes *R*   canis .... exortum *om.* *H*   nauia *G*, nauigio *A*   soluunt] *P corrigens,* soluuntur (solinintur [*L*]) *reliqui*   reuertentis *M*   renauigent *H*, renauigari *S*, nauigant *A*   deeembre *S*, decembro [*L*]   5 secundos *Q*   uulturnis *A*   ut] aut *G*   6 rubro mari [*L*]*MQGB*   aut afr.] ut afr. *Q*, afr. *H*   7 septies] septies (speties *S*) centena et *SAP*^{2} at] ad *HS*, ac *BA*   carmaniae] *AP*, carmeniae *S*, geramaniae *M* (*in indice huc pertinet caput inscriptum* de magnitudine indie et carmine) *Q*, germaniae *CNH*[*L*]*GB*, gemaniae *R*   9 alia quàm] aliquam *M*   omnia] a nimia *GB*, omnes a *MQ*, omnes [*L*]   10 facitenus *G*   sola l(a)euis] *RCNMSP*, solaeuis *G*, sola lenis *H*[*L*]*QBA*   est i(i)dem] est id est *G*, ae id est *H*   11 chelonofagi *RCNSAP*, chelonofaga *H*, chelcenofagi *MQGB*^{2}, chelcenophagi [*L*], chelsonofagi *B*^{1} cognominati] cognominantur *RCN*, nominantur *H*   12 irrupit *G*   idque] atque [*L*]*MQGB*   13 est] est et *Q*   14 habitauerunt *H*, habet habere *M*   persidis populi] persi *H*   uicies *bis R*   uicies et sexagies (sexies P^2) centena (centum *P*^{2})] |XXV|, *id est* vicies et quinquies centena *Plinius*   15 circumitu *P*   patens] panes *S*   aduersa *H*   rabia *S*

Arabicus vocatur: Oceanum vero qui ibi influit Azanium nominaverunt. PL.

54, 13 ‖ Carmaniae Persis adnectitur, quae incipit ab insula Aphrodisia PL. 6, 11
variarum opum dives, translata in Parthicum nomen, litore quo
14 occasui obiacet porrecta milia passuum *quingenta quinquaginta. ‖ oppi- PL. 6, 1
dum eius nobilissimum Susa, ‖ in quo templum Susae Dianae. PL. 6, 1
‖ a Susis [Carbyle sive] Barbitae oppidum centum triginta quinque PL. 6, 1
milibus passuum distat, in quo mortales universi odio auri coëmunt
hoc genus metallum et abiciunt in terrarum profunda, ne polluti usu
15 eius avaritia corrumpant aequitatem. ‖ hic inconstantissimus est terra- PL. 6, 1
rum modus: nec inmerito, cum aliae circa Persidem nationes schoinis,
aliae parasangis terras metiantur et incertam fidem faciat mensurae
ratio discors.

55, 1 ‖ Parthia quanta omnis est a meridie Rubrum mare, a septem- PL. 6, 11
trione Hyrcanum salum claudit. regna in ea duodeviginti dissecantur in

[R]CNH [L]MQG(B) SAP

v. 3 Carmaniae — 6 Susa *compilarunt Capella* 6, 700 *et Isidorus* 14, 3, 12
v. 7 a Susis — 10 aequitatem *compilavit Capella* 6, 700 *v.* 14 Parthia — 205, 7 Persidem *compilavit Isidorus* 14, 3, 9. 11.

---

1 uocatus *S* qui *om. P* influunt *A*, fluit *Q, om. P* uero] ut *[R]* azaminium *H* 3 carmaniae] *sic index M* (gens carmaniae), carmeniae *SA*, garmaniae *P*, garamaniae *[L]MQB*, garamine *G*, germani(a)e *[R]CN*, germania *H* qui *S* incipit ab *om. H* afrondisia *A*, frodisiae *[L]MQGBP* 4 opum] opus *[R]M* translata] translata (a *ins. S*) quondam *SAP* litori *[R]* 5 subiacet *CSAP* milia] in milia *SAP* passuum] passum *[R]*, *om. H* quingenta quinquaginta] *Plinius et Capella*, quinquaginta *libri* 6 templum *om. A* susae] *[R]CNMQGBS cum libris Capellae*, susac *A*, susiae *[L]*, susitae *H*, suseae *P* dianae] diani *A* 7 a *om. S* susius *M* carbyle (*P*, carbile *[L]QB*, carbi *G*) siue barbytae (*P*, barbite *[L]MQG*, barbice *B*) *II* (*LMQGBP*) *cum Capella:* Carbyle siue Barbyta, arbyle (arbile *[R]H*) siue barbyte (barbitae *[R]H*) *I* (*[R]CNH*), barbitae *III* (*A*, babitae *S*)*:* Babytace *Plinius* (*Βαβυτάκη Stephanus Byz.*) 8 milia *H[L]GB* distant *[R]C* quo *om. N* mortalis *M* tauri *[R]* caemunt *H*, comedunt *[L]* 9 metallum] *NMSP*, metalli *RCH[L]QGBA* hobiciunt *Q* nec *S* 10 auaritiae *NQ* corrumpunt *NG* hinc *[R]CNMSP*, hin *[L]* est *om. HSA* terrarum] naturarum *[L]* 11 modus] commodus *[R]* schoinis *[R]*C^{b}*N*, scoinis C^{a}*H*, scoenis *MGB*P^{1}, scenis *[L]*, exquoenis *Q*, scynis *SA*P^{2}, 12 alia *Q* *post* parasangis *ins.* aliae incomperta (inconper *S*) disciplina (-nas *S*) *SAP* mentiantur *[R]* incertam] infidem fidem *H* mensurae ratio], mensuratio S^{1}, mensura ratio S^{2}, mensura *H* 13 dicors *M* 14 parth. quanta (quanto *Q*) q. o. e.] quod est parthiae *SA* medie *H*, maridie *Q* ruborum *Q* a] ac *N* 15 solum *[R]*, saltum *[L]MQGB* regna in ea (eo Q^{a})] in ea r. *HSAP* uiginta H^{a}

PL. duas partes. undecim quae dicuntur superiora incipiunt ab Armenico limite et Caspio litore, porrecta ad terras Scytharum, quibuscum
concorditer degunt: reliqua septem inferiora, sic enim vocitant, 55, 2
PL. 6, 113 ‖ habent ab ortu *Arios, Carmaniam Arianosque a medio die, Medos
PL. 6, 114 ab occidui solis plaga, a septemtrione Hyrcanos. ‖ ipsa autem Media ab occasu transversa utraque Parthiae regna amplectitur: septemtrione Armenia circumdatur: ab ortu Caspios videt: a meridie Per-
PL. 6, 116 sidem. ‖ deinde tractus hic procedit usque ad castellum quod Magi obtinent, Fidasarcida nomine: hic Cyri sepulcrum.

PL. 6, 121 ‖ Chaldaeae gentis caput Babylonia est, tam nobilis, ut propter 56, 1
eam et Assyrii et Mesopotamia in Babyloniae nomen transierint. urbs 2
est sexaginta milia passuum circuitu patens, muris circumdata, quorum altitudo ducentos pedes detinet, latitudo quinquaginta, ternis in
singulos pedes digitis ultra quam mensura nostra est altioribus. inter- 3
luitur Euphrate. Beli ibi Iovis templum, quem inventorem caelestis

[R]CNH [L]MQG(B) SAP

v. 10 Chaldaeae — 11 transierint *compilarunt Capella* 6, 701 *et Isidorus* 14, 3, 14 *v.* 11 urbs — 13 quinquaginta *epitomavit liber genealogus a.* 455 *c.* 132 (*chron. min.* 1 *p.* 166).

---

1 ermenico *Q* 2 limite] litore *[R]* littor *H* porrectas *[R]* terram *[L]MGB* 3 cum concorditer] cum corditer *M,* concorditer *[L]GQSP*¹ 4 habet *[R]CNH[L]MQ* uarios (uarias *[R]*) arianos (arionos *H,* rianos *S*) que carmaniam (*SAP,* germaniam *[R]CNHG,* germania *B,* geramani *[L]Q,* germani *M*) *libri:* ab ortu Arios, a meridie Carmaniam et Arianos *Plinius* die medio *SAP* medos] edos *G* 5 occiduo *[R]MQ* a *om. MQ* media] edia *G* 6 ab occasu] ob casu *N*ᵃ, ob occasu *N*ᵇ sept.] a sept. *SAP cum Isidoro* 7 circumdata *SA* capios *N*ᵃ meridi *N* persiden *H* 8 dein *C*ᵃ praecedit *A* usque ad (*om. A*) cast. *om. H* 9 optinet *[R]* phidasarcida *[R]CQGB,* phydasarchida *P,* phydasacida *MN,* fidasareida *[L],* phydarsaci *H,* satarchida *SA:* Frasargida *Plinii libri* hic cyri] hic cyris *M,* hycari *H* sepucrhum *G* 10 genti *[L]MQGB* caput] apud *N, om. G* *post* babylonia (-niae *M*) *ins.* a (*om. P*) samirami (-mide *A*) condita (condi *S*) *SAP* 11 assyriae *[R]C* mesopotamiam *N* transierunt *BSA,* transierit *M*ᵃ urbs] ubr *M*ᵃ*Q,* ubrs *M*ᵇ 12 circumitu *SP* circ. mur. *H* 13 altitudo] latitudo *P*² ducentos (-tis *H,* -tes *Q*) p. d.] per ducentos pedes extenditur *SAP*² detinet .... 14 pedes *om. M* latitudo q.] lat. in quinq. *SA,* altitudo q. sublimatur *P*²*:* lati pedes LXX *genealogus* 14 singulo *Q* mensuram *GA* altioribus] auctioribus (auctoribus *A*) amni *SAP*², *om.[L]* 15 beli ibi (ueli ibi *B,* belii ibi *P,* bellubi *G*) iouis] *II* (*[L]MQGB*) *et III* (*SAP*), beli iouis *I* (*N,* beli iobis *RC,* babilonis *H*) inuentorum *S*

disciplinae tradidit etiam ipsa religio, quae deum credit. ‖ in aemu- PL. 6, 12
lationem urbis huius Ctesiphontem Parthi condiderunt.
56, 4 ‖ Tempus ad Oceani oras reverti, represso in Aethiopiam stilo: SOL.
namque ut Atlanticos aestus occipere ab occidente et Hispania dudum *cf.* SOL. 1[8]
dixeramus, ab his quoque partibus mundi unde primum Atlantici
5 nomen induat, exprimi par est. ‖ pelagus Azanium usque Aethiopum PL. 6, 1[7]
litora promovetur, ‖ Aethiopicum ad Massylicum promunturium, unde PL. 6, 1[7]
rursus oceanus Atlanticus.

6 Iuba igitur universae partis, ‖ quam plurimi propter solis ardorem PL. 6, 1[7]
perviam negaverunt, ‖ facta etiam vel gentium vel insularum comme- PL. 6, 1[7]
moratione ad confirmandae fidei argumentum, omne illud mare ab
India usque Gades voluit intellegi navigabile, cori tamen flatibus, cuius
spiritus praeter Arabiam, Aegyptum, Mauretaniam evehere quamvis
queant classem, dummodo ab eo promunturio Indiae cursus diriga-
7 tur, quod alii Lepten acran, alii Drepanum nominaverunt. addidit
etiam stationum loca et spatiorum modum: nam ab Indica promi-

[*R*]*CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP*

v. 1 in aemulationem — 2 condiderunt *compilavit Isidorus* 15, 1, 9.
v. 16 ab Indica — 207, 6 inaccessa *epitomavit liber genealogus a.* 455 *c.* 75 (*chron. min.* 1 *p.* 165).

---

1 deum] dum *M* credidit Q^a aemulatione [*L*]*SA* 2 urbi *G* huius] illius *S*, huius conuersum (circumuersum *B*) *GBP* ctesifontem *CN*, contesifontem [*R*], et(h)esifontem [*L*]*MQS*, t(h)esifontem *HGBAP*: hictesifontem *Isidori libri boni* condidere *H*, condididerunt *G* 3 tempus] t. est HB^2SA praesso *H*, repulso P^2 4 namque ut *om. H* occipere] *NHSP*, accipere [*R*]*C*[*L*]*MQGBA* 5 partibi *G* mundi unde] mundum de *M* 6 induant *SA*, induxit *H*, inducat [*L*] expr. par est H^a azaminium *H*, azantum *M* usque] usque ad *SA* ethiepum *H* 7 aethiopicum] (a)ethiopum [*R*]*H*[*L*]*B* massylicum] *C*, massilicum [*R*]*NH*[*L*]*MP*, massillicum *GQ*, masilicum *B*, amassylicum *SA*: Mossylicum *Plinius* unde] un *G*, inde *SAP* 9 iuba] iube *A*, iuga [*R*]*CNHMS* uniuersa *Q* partis] par *G* plirimi *G* propter] pro *G*, prope B^1 solis *om. A* srborem *M* 10 peruia [*R*]*CNHQG* insularum uel gent. commeratione *H* 11 confirmandum *HB*, firmandae *P* fidei *om. H* argentum *H* 12 usque] adusque [*R*]*NAP* gades] *A*, gadis *plerique*, gadisi *M*, *om. H* uolunt *H* nauigabibile *G* 13 spiritus *om. G* arabiam] auiam *M* maretaniam *M*, muretaniam *Q*, mauritaniam *libri reliqui* uehere *H* quamuis (quaeuis H^a) queant] quod uisus uehant *B* 14 india *Q* 15 lepten [*R*]*CNH*, leptan [*L*]*MQGBSAP* acran] [*R*]*G*, acram *CN*[*L*]*MQBSA*, aeram *H*, acacra *P* derpanum *B*, repanum HP^1, depanum [*L*] addit *N*[*L*]*QGA*, addet *M*, addunt *H* 16 et *om.* C^a spatorum *G* modo *M*, modos *Q*

PL. nentia ad Malichu insulam adfirmat esse quindecies centena milia
passuum: a Malichu ad Scaeneon ducenta viginti quinque milia: inde
ad insulam Adanum centum quinquaginta milia: sic confici ad aper-
6, 176 tum mare decies octies centena et septuaginta quinque milia. ‖ idem 56, 8
opinioni plurimorum, qui solis flagrantia maxima partis istius ferunt
humano generi inaccessa, sic reluctatur, ut mercantium ibi transitus
infestari ex Arabicis insulis *dicat: quas Ascitae habent Arabes. qui-

[*R*]*CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et a* 4 idem *ad finem libri recensiti p.* 117 *v.* 7 ex Arabicis — 216, 2 qualitatem *excerpsit Dicuil* 7, 40—45.

---

1 malichu] *A*, malic(h)um *libri plerique et genealogus*, melahum *G* insula *M* adfirmat] *genealogus*, adfirmant *libri nostri* 2 a] ad [*R*] malichu] *SAP*[1], malic(h)o (macho *C*[a]) *reliqui*, malicum *genealogus* passus *genealogus* ad scaeneon] uero scenio *genealogus* inde .... 3 milia *om. C*[a] adnum *G*, adanii [*L*], adanu *MP*, adannum *Q*, adano *genealogus*: Sadanum *Plinius* 4 decies] *A*, deciem *S*, decies et [*R*], decem et *CNH*[*L*]*QGB*, decim et *MP*, dece et *genealogus* lxxu] lxu *H* idem] id est 90, ratione 38. 81, nature (?) 130 *post* idem *ins.* quoque 102. 117. 126. 150 A, iuba 15 5 opinioni] opinione [*R*]*CHB*. 4. 11. 12. 13. 30. 32[1]. 34. 36. 38. 41. 42. 44. 48. 51. 52. 53. 54. 58 A. 66. 79. 83. 85. 86. 87. 101. 102. 117. 123. 126. 129. 130. 131. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158, opinionem *N*. 10. 26. 31. 78. 81. 82. 114. 125. 137, oppinio 61 plurimorum] plurmorum *G*, plurimum 33, multorum 58 qui] quod [*R*]*CNH*. 11. 12. 26. 30. 34. 38. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 58 A. 66. 78. 81. 82. 83. 85. 86. 87. 117. 125. 126. 129. 130. 131. 137. 148. 150 A. 155, quid 135, q (*sic*) 59, quorum 114 solis (soli 11[1]. 34. 44. 47. 126. 131. 150 A. 155. 156, solum 130[1], solus 81) flagrantia (flagrantiam 108. 137, fraglantia 92, fragrantia *M*[a])] ob (ab 135, ad 75. 148) solis flagrantiam (fragrantiam 59) *SAPF*. 13. 15. 18. 23. 25 A. 32. 33. 46. 59. 60. 64. 70. 71. 73. 74[2]. 75. 76[2]. 84[2]. 98. 116. 128. 133. 135. 138. 150. 154. 157 maxima] maximam *SAPF*. 15. 18. 23. 25 A. 28. 33. 46. 59. 60. 64. 70. 71. 73. 79. 84[2]. 93[1]. 98. 116. 128. 133. 135. 138. 150. 154. 157. 158, maximas 150 A, maxime 136, *om.* 32 partis (partes 133. partem 71. 79. 108. 116, pars 34. 38. 44. 130[2]. 155. 156), istius (ipsius 131, *ante* partis 25 A)] partius 17. 20. 22. 69. 103. 141. 151. 152, *om.* 32 *post* istius *ins.* regionem *SAPF*. 15. 18. 23. 25 A. 28. 33. 46. 59. 60. 64. 70. 73. 79 (?). 84[2]. 98. 128. 133. 135. 148. 150. 154. 157. 158, regionis 32. 116. 138 ferant] fuerunt *MGA*. 151. 152, fierent *Q*, feruiti [*L*], fertur 23. 38. 44. 149. 155. 156, forent 13 6 humano] humani *H* inaccessa] inaccessam *SAPF*. 15. 18. 25 A. 28. 32. 33. 34. 59. 60. 64. 71. 73. 79. 81. 123. 128. 133. 135. 138. 143. 150. 154. 157. 158, inaccensa *Q*. 74, inactissimam 46 sic *om.* 35 reluctatur] reluctantur 2. 17. 26. 90. 103. 151. 152, reluctat 46 ut] in 152 ibi] ubi 135 transitur] transitum 82, trans *G*. 94. 129 7 infestari] infenstari 61, infostari 11 ex] ab 9. 11. 43. 90. 131, ad 15, et 21 arabicis] arabis 154. 157, arabia 149 dicat] *A*. 8. 9. 12. 15. 18. 21. 24. 25 A. 26. 31. 32. 38. 43. 44. 47. 58. 60[1]. 63. 74. 75. 76. 78. 82.

bus e re nata datum nomen: nam bubulis utribus contabulatas crates superponunt vectitatique hoc ratis genere praetereuntes infestant PL.
56, 9 sagittis venenatis. habitari etiam *addit Aethiopiae adusta Trogody-

[*R*]*CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensiti p.* 117.
v. 3 habitari — 209, 3 valent *compilarunt Capella* 6, 702 *et Isidorus* 9, 2, 129. 131.

---

84. 87. 105. 112. 114. 120. 126. 130. 138. 155. 156, dicit *F*, dicant *plerique*, dicunt 61, dicatur 28 ascitae (*vel* aschite, aschithe *cet.*, ascythae *ed. Pisaur. a.* 1512) ascythee 125, achy (*vel* i) te 9. 43. 112. 131, acitae 36 *Dic.*, asite 31, astite 83, sasite 98, sc(h)ith(a)e 17. 33. 59. 154 habent] habitant 18[2], sunt 141, *om.* 28. 46. 53 arabes] arabas 8. 15. 21, ambes 142
1e re nata] [*R*]*CNSP.* 10. 23. 26. 32. 43. 44. 64. 78. 82. 114. 123. 125. 133. 137. 148. 150 A. 156. 157. 158 *Dic.* (*Par. Dr.*), e re natha 126, aerenata 14. 99. 143, herenata *H.* 41. 48[1]. 51. 52. 54. 62. 66. 87. 101. 155, herennata 38, e re nanta *F.* 15. 18. 25 A. 33. 59. 60. 73. 116. 117. 150, erananta *A.* 81. 128. 138, crenata 9. 112, crennata 102, hearenata 13. 42, heharenata 53, henenata 129, hereneta 142, heremnatam 34, e re natum 7. 17. 20. 22. 28[2]. 47. 69. 70. 74[2]. 75. 76. 92. 105. 136. 141. 151. 152, aerenatum 108, haerenatum 93, etenata 58 A, exenatum 28[1], esenatum *G*, ereratum *B*[2], a re nata *QB*[1]. 31. 48[2]. 86 *et ed. Pisaur. a.* 1512, harenata [*L*]*M.* 4. 12. 30. 83. 85, arenatam 74[1], arenatum 72. 98. 103, a re innata 61. 154, a re nota 8. 21. 100, est a re nota. 36, a nota 84[2] (*inc.* 84[1]), de re nota 11. 90. 131, cirnamta 130, echanata 46, heremita 79, bene nata 94, ab arena 58, aere nomen natum 35, e r̄e 24, e re 63. 120. 149, nata 71, *om. in sp. vac.* 135 datum] datur 112. 124, dicun t121[1], *post* nomen 8. 11. 21. 58. 79. 93. 131. 142 *ins.* est *post* datum 25 A. 28. 137[a]. 157. 158, *post* nomen 71. 123[2]. 154 nam] nan 114 bubulis] bubalis *AF.* 13. 15. 18. 25 A. 32. 34. 38. 46. 60. 71. 73. 102. 108. 117. 138. 150. 154, bubaleis *Dic.*, bubalimis 84[2] (*inc.* 84[1]), bubalorum 59, bubilis 81. 100[1], bubiliis 135, bibulis [*L*]. 4. 9. 43. 92. 112, bubinas 150 A, bubulus 23, bubulatis 14. 99, bulatis 61, busilis 78 utribus] uiribus 28[1]. 135, tribus 71, uitibus 142 contabulatas] contubulatas *M.* 93. 151, contubulotuas 35, constabulatas 78. 117, constabilitas 38 crates] cratis 8, crate 60[1]. 62, cartes *S*, cratas 10, graes 99, traces 13, rates 79, erates uel crates 81 2 superponunt . . . . infestant *om. G* superponunt] supponunt [*L*]*A.* 61. 79. 81. 102. 117. 130, superpontum *B* uectitatique] uectitati 154, uictitatique 10, uectatique *HSF*[1]. 34. 62. 125. 131. 142. 155. 156 *Dic.*, uectitaque 24[a]. 25 A, uetitiatique 13, uectique *P.* 71. 133 hoc] her 62 ratis] cratis *C*[*L*]*MB.* 7. 14. 17. 18. 20. 21. 22. 31. 33. 35. 47. 69. 72. 74. 76[1]. 92. 93. 100. 103. 105. 108. 131. 136. 141. 151. 152, gratis *Q.* 59. 61. 99 genere] cernere [*R*] praetereuntes] preteruntes 123[1], preternites 152[1], praetereuntem 35 infestant] infestat 66, infestinant [*R*]*F*[2], impetunt *SAP*[2]*F*[1]. 15. 17. 23[2]. 32. 33[2]. 59. 60. 73[2]. 128. 150. 154. 157. 158, petunt 25 A. 138, *et hic et post* sagittis 90 3 sagittis (sagatis 36) uenenatis (uenatis 35. 82, uenantis 87)] sagittas uenenatas [*R*] habitari] habitare *G.* 22. 35. 70. 72. 76[1]. 90. 93. 99. 108, habituri 152, hibitari *B*[1], hibitare *B*[2] *ante* abdita *ins.* die 138

PL. tarum et Ichthyophagorum nationibus: quorum Trogodytae tanta pernicitate pollent, ut feras quas agitant cursu pedum adsequantur, Ichthyophagi non secus quam marinae beluae nando in mari valent.

[*R*]*CNH* (*hi quattuor cum inde pendentibus et Dicuile deficiunt v.* 1 *in* ichthyofagorum nam) [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensiti p.* 117 *praeter eos qui pendent ex* [*R*]*CNH.*

---

addit] *P.* 23. 24. 63. 64. 82. 84^2. 94^2. 103. 120. 128. 133. 148. 149, addidit [*L*]*MQGB.* 7. 8. 10. 14. 17. 20. 21. 22. 28. 31. 35. 47. 58. 58 A. 69. 70. 72. 74. 75. 76. 92. 93. 98. 99. 100. 108. 136. 141. 143. 151. 152, addita [*R*]*NHSA*F^1. 4. 12. 13. 30. 32. 36. 42. 46. 48. 53. 60. 71. 73. 79 (*vide infra*). 81. 83. 84^1. 85. 86. 94^1. 101^1. 105. 125. 135. 150, adita 123 *Dic.*, abdita *C*F^2. 11. 15. 18. 25 A. 26. 33. 34. 41. 51. 52. 54. 59. 61. 78. 81. 87. 90. 101^2. 102. 114. 116. 117. 126. 129. 130. 137. 138. 142. 150 A. 154. 157 *cum Capella:* habitantur etiam abdita Aethiopiae et adusta Trogodytarum et Ichthyophagorum gentibus, abditam 131, addunt 9. 43. 112, *post* aeth. 142, *om.* 38. 44. 62. 155. 156. 158   aethiopiae] aethiope *H,* (a)ethyope 54 *et ante* addita 79   adusta] adustu 105, adustam 8. 21, adustra [*R*]*M,* adulta 79   trogodytarum (*vel* -ditarum)] tragoditarum [*R*]. 60. 90 *Dic. Dresd.*), trogaditarum 15. 112, dirogoditarum 59, trogditarum 58 A, togoditarum 61, throgodiarum 46, troglody (*vel* i) tarum C^b[*L*]*SP.* 23. 24. 28. 34. 43. 44. 63. 64. 74^1. 117^2. 120. 128^2. 133. 151. 155. 156. 157. 158, trocloditarum Q^2. 21. 100. 112, trocoloditarum Q^1, tocloditarum *M*, tocloclitarum 31, togloditarum 9. 128^1, tercloditarum 8

1 ichthyofagorum (*vel similiter*)] icciofagorum *H.* 48. 54. 114. 150 *aliique*, i (*vel* y) t(h)iofagorum [*R*]*M.* 62. 137, icthofagorum 135, ictiosfagorum 129, ichtyfagorum 142, icthionfagorum 10, i (*vel* y) ociophagorum 102. 117, uociofagorum 123, occiofagorum 86^1, ictrof (*vel* ph) agorum 9. 43, hyciophagorum 34, lygicciophagorum 38, igiphophagorum 46   nationibus] nam (*omissis quae sequuntur usque ad* 213, 2 cum ferulae) [*R*]*CNH.* 4. 11. 12. 24. 26. 30. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 63. 66. 78. 83. 84^1. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 114. 120. 123. 125. 129. 131. 137. 142. 149 *Dic.*, nationibus nam (*omissis iisdem*) 62, nationibus .... 2 adsequantur *om.* 22   trogodytae] trogodita 135, trochodite 21, tragodite 60, trogadite 103, t(h)roglody (*vel* i) tae *SP.* 9. 23. 34. 43. 44. 46. 74^1. 128^2. 131. 155. 156. 157. 158, troclodite *Q.* 8. 112, trocluditae *M,* troelodite 36, crogloditae 64. 133, toclodytae 31, tuclodite [*L*], thoglodite 128^1, troclidite 100, trogitae 35   tanta pernicitate] tantae (tanta 150 A) pernicitatis 82. 150 A   2 *ante* pollent *ins.* contendunt 141^a pollent] pellent 130, polleant *MQBP.* 8. 9. 14. 21. 23. 31. 35. 36. 43. 61. 64. 71. 74. 93. 99. 100. 105. 108. 112. 128. 136. 143   feras] ferat 36^a, ferant 60^1, ferrae 13   agitant] agitent 71, cogitant 100, sagittant (sagyptant 130) 18. 34. 38. 44. 59. 79. 98. 102. 117. 126. 130. 148^2. 150 A. 155. 156   cursu pedum (pedes 36^a, pedum *om.* 84^1)] ipsi cursibus *SA*P^2*F.* 13. 15. 18. 23. 25 A. 32. 34. 38. 46. 59. 60. 64. 79. 81. 102. 126. 128. 130. 133. 148. 150. 150 A. 155. 156, ipsi cursibus cursu pedum 71. 73. 116. 135, ipsi cursibus pedum 82. 138   adsequantur] exequantur 61, persequantur *SA.* 13. 15. 25 A. 32. 59. 60. 64. 79. 81. 126. 128. 130. 150. 150 A. 155. 156, insequantur 34. 138   ichthyofagi] ethiophagi 79, hithiofagi *B,* ictrophagi 9. 43, hictiogagi 10, i (*vel* y) ociophagi 81. 102. 117, hygicciophagi 38   3 non secus *om.* 61   quam] quoniam 64, ac 138, que 35   marinae]

56, 10 ‖ Ita exquisito Atlantico mari usque in occasum, etiam Gorgadum PL. 6, 2
meminit insularum. Gorgades insulae, ut accepimus, obversae sunt
11 promunturio quod vocamus Hesperu ceras. has incoluerunt Gorgones
monstra et sane usque adhuc monstruosa gens habitat. distant a
12 continente bidui navigatione. prodidit denique Xenophon Lampsacenus

[*L*]*MQG*(*B*) *SAP et reliqui indicati p.* 209.

v. 3 Gorgades — 211, 3 corpore *compilarunt Capella* 6, 702 *et Isidorus* 14, 6, 9.

---

maurine 61, maritime 141, marie 92, marene B^{1} nando] nanto 62, natando 143, *post* ualent 36 in mari] in mare 103, minari 136, in aqua 34. 38. 79. 81. 102. 117. 126. 130. 150 A. 155. 156 ualent] ualeant *MQB*. 8. 9. 14. 21. 22^{b}. 31. 35. 43. 58. 74^{1}. 93. 99. 105. 108. 112, ualet 73^{1}

1 ita] itaque 82, in 13 exquisito] exquisita 130, exquisitam 81, exquisitio 61 atlantico] atlantio 35 mari] mare 103, *om.* 20^{a} in] ad *Q*. 14. 15. 31. 32. 34. 74. 79. 103. 117. 126. 141, *om. SAF*. 18. 25 A. 60. 62. 81. 84. 120. 138. 155. 156 occasum] oceanum 38. 82 etiam] et 25 A. 138, eam *SA*. 13. 15. 32. 60^{1}. 150, causa 116, *om.* 46. 73 gorgadum] gorgandum 43, gorgadam 82, gorganam 43, grogadum 36, *om.* 157 2 meminit] menit 35, memini 116, m. xenofon 61, xenofon m. 154, ueniunt B^{2} gorgades] gargades 82, gogades 13, gorgodes 25 A *cum Isidori libris bonis*, grogades 36, gorgones 157 insulae *post* accipimus 150, *om. SAF*. 15. 18. 23. 32. 34. 59. 60. 64. 79. 82. 102. 117. 126. 128. 130. 150 A. 154. 155. 156 ut *om. Q* accepimus] [*L*]*MQBP*. 9. 10. 14. 17. 20. 21. 22. 23. 28. 31. 33. 34. 35. 36. 38. 46. 58^{1}. 58 A. 59. 61. 69. 71. 73. 79. 81. 82. 84^{2}. 92. 93. 98. 99. 102. 103. 105. 108. 112. 116. 117. 126. 128. 135. 136. 141. 143. 151. 152. 154. 157. 158, accipimns *GSAF*. 7. 8. 15. 18. 25 A. 32. 43. 44. 47. 60. 64. 70. 72. 74. 75. 76. 100. 130. 133. 138. 144. 150. 155. 156 obuersae] obuesae *G*, oburse 79, obeuerse 58, uersae 18, subuerse 105^{1}, aduerse 148 sunt] sed 15 3 uocamus] uocatur 138 hesperu] hesperii *F*. 13. 14. 15. 23. 25 A. 32. 64. 71. 99. 105. 128. 154, hesperue 31, hesperiie *A*. 116, experu 36. 98. 130, espereu 58, hesperum 143, hesperus 73, hesperion 157. 158: espera *libri Isidori* ceras] ceas *Q*. 7. 47. 70. 72. 74. 75. 76. 98, cas 10. 17. 20. 22. 58 *A*. 69. 141. 151. 152 *et sic ed. Pisaur. a.* 1512 *in corr.*, steras 105, strias 46, terras 13. 143, certis 9. 43. 112, ceron 82, curas 157: cerus *libri Isidori* has] hos 72 incoluerunt] incoluerent 150 A, inquoluerunt *G*, incolunt 36 gorgones] gargones 135, gorganes 31, grogones 36 4 monstra] tra 10. 22. 58 A, *om.* 17. 20. 33. 103. 141. 151. 152 usque *om.* 34. 44. 79. 81. 102. 155. 156 adhuc] adho S^{1} monstruosa] monsturosa *S*, monstrosa 62^{a}. 157. 158 habitat] habitant S^{1}. 143, habitat eas 117. 150 A, inhabitat 13 distant] distat 31^{1}. 46. 64. 73^{1}. 116 a *om.* 46 5 continente] continenti 13. 17. 20. 32. 33. 38. 44. 47. 61. 79. 81. 84^{2}. 102. 105. 135. 141. 150 A. 151. 152. 154. 155. 156. 157. 158, continentis 130, continentiae 22. 35 bidui] bidua 17. 20. 22. 33. 58 A. 79. 103. 151. 152, idui *Q*, nidui 46 nauigatione *om.* 133 prodidit] prodedit *M*, perdidit *G*. 8 (?), prodit 34. 38. 100. 102. 117. 126. 130. 150 A xenophon] xenofo 100, xenofons *F*, xenof (*vel* ph) an 7. 59. 76^{a} (?). 130^{2}, xenofam 35. 70. 72. 76^{b}. 92. 93. 105, xenofani 98. 108, xenophati 81. 130^{1}, exenofon $Q^{2}A$. 23. 25 A. 60. 64.

PL. Hannonem Poenorum imperatorem in eas permeavisse repertasque ibi feminas aliti pernicitate atque ex omnibus quae apparuerunt duas captas tam hirto atque aspero corpore, ut ad argumentum spectandae rei duarum cutes miraculi gratia inter donaria Iunonis suspenderit, quae duravere usque ad tempora excidii Carthaginensis.

[*L*]*MQG*(*B*) *SAP et reliqui indicati p.* 209.

128, exonofon Q^{1}, pronephon 13, senofon 46, enofa 10. 17. 20. 22. 58 A. 69. 141. 151. 152, enosa 103 lampsacenus h. p. i. in eas *om.* 93 lampsacenus (*vel* lamsacenus)] lanisacenus 28, lamsacenos *M*, lansacenus 38. 117, lapsacenus 46. 73. 116. 135. 157, lanscenus 59. 143, lausacenus 112, lasancenus 81, lauçesacenos 61, lampascenus 71, lasascenus 36

1 hannonem] [*L*]. 8. 9. 21. 38. 43. 44. 58. 70. 82. 100. 112. 116. 126^{2}. 133. 143. 151. 152, annonem 17. 20. 69. 141. 156. 157. 158, annonam *Q*. 74^{1}, (h)ammonem *MAF*. 10. 13. 14. 15. 22. 25 A. 28. 31. 32. 34. 58 A. 60. 72. 73. 99. 108. 128. 138. 148. 150. 154, (h)amonem *GBP*. 7. 23. 35. 46. 64. 71. 74^{2}. 75. 76. 84^{2}. 92. 98. 105. 136, hamnionem *S*, hammeno 18. 59, habomonem 135, hanmonem 61, armono 79, hammeno 33, harmeno 81. 102. 117. 130. 150 A. 155 *et ed. Pisaur.* 1512 *in corr.*, amronem 103, hannibalem 36, amnem 47, *inc.* 126^{1} poenorum] pe 18. 59. 60^{1}. 79. 81. 102. 130, pem 117. 150 A. 155 *et ed. Pisaur. a.* 1512 *in corr.*, pem penorum 33, *inc.* 126^{1} imperatorem] [*L*]*MQGBP et plerique cum Plinio,* regem *SAF*. 13. 15. 18. 23. 25 A. 32. 34. 44. 59. 60. 64. 73^{2}. 79. 81. 102. 116. 117. 126. 128. 130. 133. 135. 138. 148. 150. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158, *om.* 73^{1} in eas] in ea 13. 32. 143^{1}, in meas 73^{1}, lineas 100, *om. B* permeauisse] permeasse 9. 14. 25 A. 43. 58. 71. 112. 116. 157, peruenisse 81, promeauisse 15 repertasque] repertusque 31, repertus 25 A. 151 ibi *om. G*. 13. 81. 136 2 feminas] feminis 10 aliti] alitis 9. 10. 13. 17. 20. 22. 31. 32. 33. 43. 58 A. 69. 70. 74. 75. 76^{2}. 112. 131. 133. 141. 151. 152. 158, abti 61 pernicitate] pernicita 35 atque *om.* 10. 17. 21. 22. 58 A. 103. 141. 151. 152 ex] et 59 apparuerunt] apparuerant *SAPF*. 15. 18. 23. 25 A. 33. 36. 46. 59. 60. 73. 79. 84. 116. 128. 133. 135. 148. 150. 150 A. 154 captas] raptas 81, cepit 25 A 3 tam] tamen 71, eas 9. 43 hirto] hinto (?) 10, hyrtu 59, hi (*vel* y) rco *G*. 35. 69. 75. 76^{1}. 84^{2}. 100. 103. 141. 151. 152 atque] ac 46. 73. 116. 133. 135, quam (?) 13, et 28. 34 aspero] exaspero 100, hirsuto 8. 21 ut *om. G* ad] in 138, *om.* 9. 13. 25 A. 32. 34. 43. 71. 72. 79. 116 argumentum] miraculum 126. 130. 150 A, miraculo (*post* spectandae) 102. 117 spectandae] sperandae 73 4 rei] regi *G*, *ante* spectandae 102. 117, *om.* 59^{a} duarum] dictarum 13, duas 82. 93. 102. 117. 120. 148 cutes] ciues 28, cugargadas 130^{1} miraculi] miracli 10, mirali 31, miraculo 46, miracula 151, mirandi 152 inter] iter 81 donaria] donari 130^{a}, abnaria 46 iunonis] minonis 82, innōis 81, iunoni *SA*. 13. 15. 32. 34. 60. 64. 79. 150. 154. 157 suspenderit] suspenderet 13. 71, suspenderint 38. 59. 81. 126. 130. 150 A. 155. 156, suspenderent 14 5 durauere] dorauere 82, durauerunt 157 ad] in *SA*. 15. 32. 38. 44. 59. 60^{b}. 64. 79. 81. 102. 117. 126. 130. 138. 150. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158 excidii] discidii 71 carthaginensis] carthaginiensis B^{1}*AP*. 10. 14. 22. 23. 47. 58 A. 60. 81. 92^{1}. 99. 128. 150. 157, cartaginis 102. 117

56, 13 ‖ Ultra Gorgadas Hesperidum insulae, sicut Sebosus adfirmat, PL. 6, 2
dierum quadraginta navigatione in intimos maris sinus recesserunt.
14 | Fortunatas insulas certe contra laevam Mauretaniae accepimus iacere, PL. 6, 2
15 | quas Iuba sub meridie quidem sitas, sed proximas occasui dicit. de PL. 6, 2
harum nominibus expectari magnum *non miror, sed infra famam

[*L*]*MQG*(*B*) *SAP et reliqui indicati p.* 209.

v. 1 ultra — 2 recesserunt *compilavit Capella* 6, 702; *cf. Isidorus* 14, 6, 10
v. 3 Fortunatas — 4 dicit *compilarunt Capella* 6, 702 *et Isidorus* 14, 6, 8.

---

1 gorgadas] gorgades *AF.* 18. 25 A. 32. 58. 59. 60. 73. 79. 84^{2}. 116. 128. 138. 143^{1}. 150. 154, gorgados 13. 35. 43. 112, gorgodas 34. 44. 82. 100. 102. 155. 156, gorgonas 64. 157, horgadas *M,* grogades 36 hesperidum] hesperium 43. 112, hesperidium 154, hesperibundum 46, *om.* 9 insulae (insula 156) sicut] i. sunt 154, i. sunt sicut 43. 112 sebosus] sebossus 58. 59. 70. 81. 150, sebosius 133, sesbosus 100, sesobiu 32, sesobus 13, sedosus 15, sebolus 64 2 dierum] datum 99 quadraginta] c 71 nauigatione] in n. 71, nauigatio *Q.* 46. 74^{1}, nauigantes 102 (?). 117 in intimos] intimos (*om.* in) 46. 79. 92, in (*om.* intimos) 9. 43. 112, in in [*L*], in inti *G.* 76^{1}, in intimi 8. 21. 28. 31. 47. 70. 98, in intima *MQB.* 7. 10. 14. 20. 22. 35. 58 A. 69. 72. 74. 92. 93. 99. 100. 103. 105. 108. 136. 141. 151. 152 maris] *post* sinus 71, *om.* 43 sinus] sinu 98, silis 135, *post* recesserunt 84^{2}, *om.* 17. 20. 69. 70. 103. 141. 151. 152 decesserunt] recesserint 135 3 fortunatas] fortunatos *F*^{1}, contuniatas 136, *bis* 93 insulas (*om.* 60^{a}) certe (cerat 9. 43. 112, *om.* 10. 38. 154. 157. 158) *om.* *SAF.* 13. 15. 18. 25 A. 32. 33. 36. 44. 59. 60. 79. 81. 84^{2}. 102. 117. 126. 130. 138. 150. 150 A. 155. 156 contra] c (*seq. sp. vac.*) 126, circa 34. 79, terra *B*^{1} laeuam] laeua *S,* lenam 47. 99, leuem 35. 43. 112, leuom *B*^{1} mauretaniae] *MQ,* mauritaniae *plerique,* maturitane 13 *post* maur. *ins.* partem 74, insulas 33 accepimus] [*L*]*MQGBP*^{1} *et reliqui,* tradunt *SAP*^{2}*F.* 13. 15. 18. 23. 25 A. 31. 32. 34. 38. 44. 46. 59. 60. 64. 71. 73. 79. 81. 82. 102. 117. 126. 128. 130. 133. 135. 138. 150. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158 iacere] iacerent 74, iacente 9. 43. 112, latere 13, *ante* accepimus 14 4 quas] quos 79. 81. 126. 130, nomen *F*^{1} iuba] tuba *S,* iubas 105 sitas] sit 130^{1}, satas 36 occasui] occasu 61 dicit] dicat 10, dixit 9. 43. 112, dedit 21, *post* occasui 73 harum] earum 82. 102. 108. 117. 136. 148, bearum [*sic*] 31 5 expectari] spectari *MQ.* 8. 9. 31. 43. 58. 74. 100. 112, sperari 21, expediri 23. 64 non miror] *Salmasius,* miror [*L*]*QGB*^{2}*P*^{1}. 7. 9. 10. 14. 17. 20. 22. 28. 31. 35. 43. 47. 58 A. 61. 69. 70. 72. 74. 76^{1}. 78. 84^{2}. 92. 93. 98. 99. 100. 103. 105. 108. 112. 116. 117. 136. 141. 143. 151. 152, minor *B*^{1}. 36. 58, minor reor *M,* mirum reor *SAP*^{2}*F.* 13. 15. 18. 23. 25 A. 32. 33. 38. 44. 46. 59. 60. 64. 71. 73. 79. 82. 102. 126. 128. 130. 133^{b}. 135. 138. 148. 150. 150 A. 154. 155. 156. 157. 158, mirum reorum 81, miror reor 133^{a}, magnum reor 34, reor 8. 21, ror 75. 76^{2} sed] si 8 infra] intra 28. 135, in *G.* 130^{1}, insita [*L*] famam] fama *S*

PL. vocabuli res est. in prima earum, cui nomen est Embrion, aedificia
nec sunt nec fuerunt. iuga montium stagnis madescunt. ferulae
surgunt ad arboris magnitudinem: earum quae nigrae sunt, expressae
liquorem reddunt amarissimum, quae candidae, aquas revomunt etiam
. 6, 204 potui accommodatas. ‖ alteram insulam Iunoniam appellari ferunt, **56, 16**

[*R*]*CNH* (*hi quattuor redeunt* 2 *in* cum ferulae) [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensit p.* 117.

v. 1 in prima — 215, 4 abundantes *compilavit Capella* 6, 702.

---

1 est *ante* res 46, *om.* 117 prima] primum 7 earum] harum 13, eorum 151, est 46. 116 est *om.* 43. 58^{1}. 105. 112 embrion] *M in indice* (embrion insula), embriona *SAF.* 13. 15. 18. 25 A. 32. 33. 34. 46. 59. 60. 72^{2}. 73. 81. 126. 128. 130· 133. 135. 138. 150. 150 A. 155, enbriona *P*^{2}. 148^{2}, embronia 23, hembronia 64, embrionia 38, ebriona 102. 117 *et ed. Pisaur. a.* 1512 *in corr.*, hebrionia 79, hembronia 64, hebrionia 79, ombrion 44. 156. 157. 158 *et sic Plinius* (*cod. Paris.* 6795, ondrion *reliqui*), membriona *Capella,* norion [*L*]*M* (*in textu*) *QGBP*^{1} *et plerique*, neruon 36, gnorion 84^{2}, norio 82, nono 72 aedificia *om.* 9. 43 2 nec] non 13. 15. 64^{2}. 143. 154 sunt nec (ne 135, *om.* 61^{1}) fuerunt (fuere 18. 25 A.)] fuerunt nec sunt 10. 58 A *post* iuga *ins.* etiam 17. 20. 22. 33. 69. 103. 138. 151. 152 montium] fontium 34 stagnis] stagnas 58, stagtus 13 madescunt] cum [*R*]*CNH.* 4. 11. 12. 24. 26. 30. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 62. 63. 66. 78. 83. 84^{1}. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 114. 120. 123. 125. 129. 131. 137. 142 *Dic. hinc redeuntes* (*vide supra p.* 209, 1), madescunt (madestam 126. 130, madefecit 81) nam cum 9. 43. 48. 81. 84^{2}. 100. 102. 112. 117. 126. 130, madescunt nam 13, madescunt cum 58, mandescunt 59 *post* ferulae (fescule 90) *ins.* ibi *SAP*^{2}*F.* 13. 15. 18. 23. 25 A. 32. 33. 34. 44. 46. 59. 60. 73^{2}. 79. 128. 135. 138. 150. 154. 157. 158 surgunt] sargunt 99, excrescunt *SAP*^{2}*F.* 15. 18. 23. 25 A. 32. 33. 34. 59. 60. 73^{2}. 79. 128. 138. 150 3 arboris] arborum *AP*^{2}. 9. 15. 23. 25 A. 32. 43. 46. 59. 60. 71. 73. 82. 112. 128. 133. 135. 138. 150, arborem *S.* 116, arbores 72^{2} magnitudinem] -ne 36 earum] eorum 4. 12. 30. 36. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 66. 69. 85. 86. 87. 90. 94. 101. 129, earumque 43. 112, *om.* 130^{1} quae] qui 90, quoque 131 nigrae] iure 36, uirgae 149, magnae *Dic.* liquorem] liquore [*R*], ligorem *M.* 62, liquorum 41. 51. 54. 87^{1} *Dic.* 4 reddunt] reddant 35. 108, *om.* 61^{a} quae] quamquam 64 candidae] candode 46, candie 61, candidam 125^{1}, candidas 74^{1} *post* candidae *ins.* etiam 17. 20. 22. 33. 103. 151. 152, *ins.* ẹṭịạṃ sunt 141 aquas reuomunt (remouunt *B*^{1}. 4. 35. 114, euomunt 38. 155. 156)] sucis (suci 79,suscis 59^{a}, sucus *F*) manant (mananant 73^{2}) *SAP*^{2}*F.* 15. 18. 23. 25 A. 32. 59. 60. 73^{2}. 79^{1}. 128. 138. 150, sucos reuomunt 154. 157. 158 etiam] et 71. 116. 148. 150 A, eam 24^{1}, eas 24^{2}. 120, easque 64, *om.* 33 5 potui] potu 15. 41. 46. 51. 52. 54. 66 accommodatos] accommodatis *SAP.* 18. 23. 32. 35. 60. 73. 150, accomodas 36, accommodans *F,* accommodis 25 A, accommodatissimas 38, atromordatas 46, accommodatos 154. 157. 158 *post* alteram *ins.* autem 63, ciuitas 87^{1} iunoniam] tunoniam [*R*], iunonia 46, iuniam 8, iunomiam 53, iulionam 63, innoui iam 13, *ante* insulam 8. 21. 31. 38 app. ferunt] fecerunt 61. 112, uolunt 149

in qua pauxilla aedes ignobiliter ad culmen fastigata. tertia huic PL.
proximat eodem nomine, nuda omnia. quarto loco Capraria appella-
56, 17 tur, enormibus lacertis plus quam referta. sequitur Nivaria aëre
nebuloso et coacto ac propterea semper nivalis. ‖ deinde Canaria PL. 6, 2

[*R*] (*deficit in* 4 nebulo) *CNH* [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensiti p*. 117.

---

1 in qua] in ea *SA*. 15. 18. 23. 32. 33. 59. 60. 128. 138. 154. 157, in 125^{1}, *om*. *Dic*.   pauxilla] puxilla 35, pausilla 62. 98, panxilla 152, pauxillas 105, paxilla [*L*]. 14. 26. 53. 54. 81. 92. 99. 112. 114. 123^{1}. 151^{1}, paxillam 129^{1}, pauxillae *SA*P^{2}*F*. 15. 18. 25 A. 32. 33. 58. 59. 60. 61. 64. 71. 73. 74^{2}. 75. 76^{2}. 84. 116. 126. 133. 138. 148. 150. 154. 155. 157. 158 *Dic*., pausille 21. 34. 46. 79. 82. 149, paxillae 23. 78. 117. 128. 129^{2}. 130. 135. 137. 143   aedes] aedis 26. 114   *ante* ignobiliter *ins*. et 102. 117. 126. 150 A   ignobiliter] humiliter *SA*P^{2}*F*. 15. 18. 23. 25 A. 33. 34. 59. 60. 64. 73^{2}. 79. 138. 150. 154. 157   ad culmen (culmō 154) *om*. 71. 133. 148^{1} fastigata] [*R*]*CNH*[*L*]*QG* (* * * * ta) *B*P^{1}. 4. 8. 11. 12. 13. 14. 20. 21. 30. 31. 41. 42. 47. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 63. 74^{1}. 75. 76^{2}. 82. 83. 85. 86. 87. 90. 94^{1}. 99. 100. 101. 112. 125^{b}. 131. 143, fastisgata 123^{a}, fatigata 24^{1}. 125^{a}, fastigiata 7. 9. 10. 17. 22. 24^{2}. 26. 28. 35. 36. 43. 44. 58 A. 62. 92. 93. 94^{2}. 98. 103. 105. 108. 114. 123^{b}. 129^{1}. 136. 149. 151. 152. 155. 156, fastigiatam *Dic*., fastigatae *SA*P^{2}*F*. 15. 18. 25 A. 32. 60. 61. 71. 73. 74^{2}. 78. 84. 137. 138. 148. 150. 150 A. 158, fatigate 23. 128, fastigiatae 33. 34. 38. 46. 59. 64. 66. 69. 70. 72. 76^{1}. 79. 81. 102. 116. 117. 120. 126. 129^{2}. 130. 133. 135. 141. 154. 157, fastigiatas 142   huic] hinc (?) 12

2 proximat] proxima 38. 78. 102. 130. 155. 156, proxima est 117, proximatur 17. 20. 22. 33. 69. 103. 141. 151, approximatur 152, *om*. 105   eodem] eadem 86. 129^{1} nomine] (h)omine *H*. 4. 11. 26. 30. 36. 41. 48. 51. 52. 53. 54. 63. 66. 83. 85. 86. 87. 90. 94. 101^{1} (?). 114, onime 12, ordine 62. 142, *om. in sp. vac*. 129^{1} nuda omnia (omnis 138)] omnia nuda 25 A. 93, nuda per omnia *Dic*., in hac nuda omnia 14^{2}. 74^{2}. 75. 76^{2}, in qua omnia nuda 38   quarto (quanto 123^{1}) loco] quarta 8. 21. 138   capraria] caprariam [*R*], capracia 58 A, capria 63, camptia (?) 46, caprarie 157   appellatur] appellata 11, appellator 131, appellantur 61, *om*. 46. 116   3 enormihus] onormibus 61, enormis 83^{1}, e nemoribus 85   lacertis] laceratis [*R*]   plus quam (que 22)] pl. q. aliae *Dic*. (*Paris*.), *om*. 136   referta] referto 35, refreta 61, repleta *SAF*. 15. 18. 23. 25 A. 32. 33^{2}. 34. 59. 60. 128. 138. 150   niuaria] niuariam [*R*]. 31, uinaria 78, uiniuaria 116, inuaria 52. 54. 66. 136, nuaria *Q*. 74^{1}, nutaria 34, niueuaria 4, intuuaria 73^{1}, inniuaria 46, iniuria 130^{1}, niualia 114, nifuria B^{2}. 7. 17. 20. 21. 35. 69. 72. 76. 98. 103. 108. 141. 151. 152^{2}, nefuria 152^{1}
aere n. et coacto *om*. 46   aere] aera 10. 58 A, are 64, a [*R*]*C*, *post* nebuloso 9. 43. 112, *om*. 76^{1} 4 nebuloso] nebulo [*R*] *hic finiens*. 14. 73^{1}. 99, nebulosa 64, nebulosorum 7, nobuloso 83, nubuloso 137^{a}, nubiloso 13. 74. 75. 76^{2}. 87. 90. 130, nubilo 61   et] ac 79, *om*. 10. 62. 142   coacto] eo acto 18, coacta 11^{1}. 62. 142   ac] et 11. 131. 141   propterea] praeterea a *M*   semper *om*. 133   deinde] dein 28   canaria] cenaria 128^{a}

PL. repleta canibus forma eminentissimis, unde etiam duo exhibiti sunt
Iubae regi. in ea aedificiorum durant vestigia. avium magna copia, **56**, 18
nemora pomifera, palmeta caryotas feritantia, multa nux pinea, larga
mellatio, amnes siluris piscibus abundantes. perhibent etiam expui 19
in eam undoso mari beluas: deinde cum monstra illa putredine tabe-

CNH [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensiti p.* 117.

---

1 repleta] plena *SAP*^{2}. 15. 25 A. 32. 33. 34. 59. 60. 128. 150. 154. 157, *post* canibus 90 *ante* canibus *ins.* est 38. 44. 79. 81. 117. 126. 137. 150 A. 155. 156 forma] forma etiam 18. 33. 59. 154. 157 eminentissimis] eminentissima *B*, excellentissimis 9. 43 unde] und 141, inde *SAPF*. 15. 23. 25 A. 32. 33. 59. 60. 128. 150. 154. 157. 158 etiam] in eam 98, *om.* 46. 73. 116 duo *ante* etiam 34. 38. 44. 81. 117. 126. 130. 151. 155. 156, *post* exhibiti 60, *om.* 15 exhibiti] excibiti *M*, exhiti 100, exibita 123, *om.* 21 sunt *ante* exhibiti 58, *om. AF*. 18. 25 A. 32. 59. 60^{1}. 112. 138. 154. 157. 158, *hiat G* 2 iubae regi] r. i. 138, i. r. mauritanie 34. 62. 79. 142, *post* etiam 9. 43. 112 in] an 150 *A* aedificiorum] edifiorum 59, edificatiorum 62 durant] dura *M* auium] aui 128^{a}, auium ibi 72 magna] magnam 94. 129^{1}, magnum 28^{1}, *post* copia 13 nemora] nemor 129^{1}, memora 35 3 palmeta] palmita *C*, palmitas *H*. 4. 12. 30. 36. 42. 48. 53. 63. 83. 84^{1}. 85. 86. 94. 101. 129, palmia et 62, palmas et 142, palmatas 22^{a}. 93, palmas et 79, palmea 14^{a}. 120^{a}, palme atque (?) 46, pomi•a 125^{1}., palmenta 69, pometa 34, pomata 114 caryotas] carictas 130^{1}, cariotos *B*, carioctas 33, carrietas 114, careotas 116, caritas 34. 102. 126. 130^{2}, caricas 26. 38. 117. 136^{1}. 150 *A et ed. Pisaur. a. 1512 in corr.*, ficus carictas (caricta 8. 21.) 8. 21. 31, dactilos 138^{a} feritantia [*L*]*MQGBP*^{1}. 7. 8. 14. 21. 22. 35. 46. 47. 56. 57. 61. 69. 70. 71. 72. 73^{1}. 74^{1}. 76^{1}. 86. 92. 93. 105^{1}. 408. 116. 133. 135. 142. 148. 150 *A*, ferentia *CNHSAP*^{2}*F Dic. et reliqui*, ferestia 15, sententia 130^{1}. nux] rupe 81. 130^{a}. pinea] pimea 148. *Dic.*, *om.* 46 larga] largo 34 4 mellatio] mellaceo 38. 44. 82. 155. 156, mellatia 126, mellacio 9, mellati (?) 60^{a}, mella 18^{b}. 59. 154. 157. 158. amnes] amnis *M*. 99, annes 130, amones 46 siluris] *CNMQGBP et plerique*, silures 62, silure *S*, saluris 7^{1}, silitros [*L*], salubris 7^{2}, salubres *AF*. 13. 15. 17. 18. 20. 21^{2}. 23. 25 A. 32. 33. 34. 36. 46. 59. 60. 69. 71. 72^{2}. 73. 75. 76^{2}. 79. 103. 116. 128. 129.^{2}. 138. 141. 150. 151. 152. 154. 157, solubres 135, siluestris *H*. 11^{1}. 61. 63. 70. 78. 90. 102. 117. 148^{2}. 150 A, siluestres 81. 126. 130, *inc.* 129^{1}. piscibus (picibus *G*, *om. B*) abundantes *et suo loco et ante* multa 59 perhibent] perhibunt *Q*, perhibet 102, perhibetur 130^{1}, prohibent 59 etiam] et 78, etiam et 152^{1}. expui] exparui 130^{1}, erpui 25 A, *et hoc loco et post* in eam 82^{1} 5 in eam] in eum 18. 154. 157, in eamam 71, meam 11. 13. 52, merri 61, in ea 17. 20. 22. 33. 59. 69. 103. 130. 141. 151. 152, ea 123^{1}, *post* etiam 74, *om.* 71 undoso] unboso *H*, undo 18. 59. 60, undorem 105, unda 154. mari] mali *H*, mari marinas 63, maris 54 beluas] beuas 62 deinde] dein 28, deince 94, denique 93 cum] cunu 35, canum 22, *ante* putredine *H*. 4. 10. 11. 13. 25 A. 26. 30. 36. 41. 42. 48. 51. 52. 53. 54. 58. 58 A. 62. 63. 66. 83. 84^{1}. 85. 86. 87. 94. 102. 117. 123. 129. 131. 138. 142. 148^{2}. 150 A, *utroque loco NSAF*. 18. 32. 44. 59. 60^{1}. 78. 84^{2}. 90. 101. 125. 126. 130. 155. 156, *Dic.*

56, 19 facta sunt, omnia illic infici taetro odore: ideoque non penitus ad nuncupationem sui congruere insularum qualitatem. PL.

CNH [*L*]*MQG*(*B*) *SAP et libri recensiti p.* 117.

---

monstra] mostra 61, montra 35 putredine] putre 8, *post* fuerint 63 tabefacta] tafacta 59[1], tebefacta *G.* 35. 72, ptabefacta *N*, tabefacte [*L*]. 60. 81. 101[1]. 137, tepefacta 25 A, facta 8

1 sunt] fuerint 63, *om.* 83 illic] illinc 157, *post* infici 9. 43. 90. 112, *om.* 4 infici] inficit *P.* 18. 71. 73. 132. 135, inficiunt 13. 42[2]. 53. 154, interfici 76[1]. taetro] tetro 130[1], terro 99, ex 18, *post* odore 154. 157. odore] fatore 138, colore 44. 78. 81. 102. 117. 126[1]. 130. 137. 150 A[1]. 155, calore 156 ideoque] ideo 141, *bis* 9 non *om.* 130[1] 2 sui] suam *SAP*[2]*F.* 15. 18. 23. 25 A. 32. 33. 46. 59. 60. 64. 116. 128. 133. 135. 148. 150. 154. 157. 158, *om.* 22[1] congruere] congrue 13. 41[1]. 42. 53. 81, congruere aiunt 133 insularum] insulam 42 qualitatem] quasitatem 94, qualiter *Dic.*

CODICVM CLASSIVM SECVNDAE ET TERTIAE ADDITAMENTA POTIORA.

Recepimeos etiam ea loco, quae utrum sint auctoris an interpolata iure dubitari potest. — Cancellis quadratis [] *comprehensa Solini sunt vel pro Solinianis substituta ab auctore additamentorum verbis tantummodo immutatis.*

C. (commenta *A*) Iuli Solini sive grammatici Polyhistor ab ipso editus et recognitus. (*add.* de situ orbis terrarum et de singulis mirabilibus quae in mundo habentur *SA*)

Solinus Advento (S. A. *om. S*). — Quoniam quidam inpatientius potius quam studiosius opusculum quod moliebar (-batur *S*) intercipere properarunt idque etiamtum inpolitum prius in medium dederunt, quam inchoatae rei summa manus inponeretur, et nunc exemplaribus corruptis quae damnata sunt quasi probata circumferunt (probata et reum ferant *S*, prolata et referant *A*), praeteritis quae ad incrementum cognitionis accesserunt cura longiore: ne (in *pro* ne *S*) forte rudis et inperfecta materia velut (ueluti *S*) spectatus a me liber in manus tuas (in m. t. *om. A*) deferretur (deferetur *S*), corpusculum sententia mea digestum ut nosceres misi: primo quod referendus ad industriam tuam fuit (fuit *om. A*) tenor dispositionis, deinde ut scabrae adhuc informitatis (informanis *S*, informationis *A*) proditio editione vera extingueretur. erit igitur operi isti titulus Polyhistor: nam quem in exordio designaveram, scilicet Collectanea rerum memorabilium, cum his quae inprobavimus (bauimus *S*, probauimus A^a, reprobauimus A^b) placuit oblitterari. conlata igitur hac epistula cum ea, quae auspicium scriptionis facit, intellegis eodem te loco habitum quo eum, cui laboris nostri summam dedicavimus. — *SAP*

ad p. 6, 14: [Numa . . .] sepultus sub Ianiculo. — *LMBAP* **1, 21**

ad p. 16, 1: [Convenit inter omnes corda primum ex universa formari **1, 62**
carne . . . at ex ossibus spinas:] ea propter capitale si (capitalem si *A*,

capitales sed *B*^{2}, cupitales si *M*^{2}, cupitales sed *B*^{1}, capital est si *N*^{2}*L*^{2}*P*, cupitales secundum *L*^{1}*M*^{1}) pars alterutra noceatur. — *N*^{2}*LMBAP*

3, 2 *ad p.* 45, 2: [Planasiam de facie supinitatis] vel Ulixi (Ulixis *A*) erroribus [sic uocatam] — *AP*

5, 10 *ad p.* 49, 17: *de Aetna post* antecedant: mirum hoc est: nec illud minus quod in illa ferventis naturae pervicacia mixtas (*N*^{2}*AP*, mixtis *LMG*) ignis nivibus (ignibus nives *A*) praefert (praeferit *M*) et (*om.* *N*^{2}) licet vastis exundet incendiis apicis (*N*^{2}*A*, aprici *LMGP*) canitie (canicae *M*^{a}) perpetua (*N*^{2}*AP*, perpetuo *LMG*) brumalem detinet faciem: ita invicta (*om.* *N*^{2}) in utroque violentia nec calor frigore mitigatur nec frigus calore dissolvitur. — *N*^{2}*LMGAP*

8, 6 *ad p.* 62, 11 *in loco de Olympo ex c.* 8, 6 *translato in c.* 9, 9 *post* consecratum: litterae in cinere scriptae ad usque (usque ad *A*) alteram anni caerimoniam permanent. — *AP*. *Cf. c.* 11, 33

21, 1 *ante p.* 99, 3 infamantur (*P*^{2}) *vel p.* 99, 4 *post* aiunt (*SA*) *de Gallorum hostiis humanis ins.* detestabili sacrorum ritu. — *SAP*^{2}

2 *ad p.* 99 (*uli vide v. l.*): [ager Raeticus bonus frugibus] Brigantino lacu nobilis: [inde Noricus frigidus et parcius fructuosus], qua subducitur a iugis Alpium admodum laetus: [dehinc Pannoniae viro fortes et] solo] plano ubertoque, Dravo Savoque inclutis amnibus circumfluae. — *SAP*^{1}

22, 4 *ad p.* 100, 10 *de incolis Hiberniae post* ducunt: puerpera si quando marem edidit, primos cibos gladio inponit mariti inque os parvuli summo mucrone auspicium alimentorum leuiter infercit (infert *A*) et gentilibus votis optat, non aliter quam in bello et inter arma mortem oppetat.
5 qui (quod *A*) student cultui, dentibus (cultu uidentibus *S*) mari nantium*) belvarum insigniunt ensium capulos. candicant enim ad eburnam (-neam *A*) claritatem. nam praecipua viris gloria est in armorum nitella. — *SAP*

7 *ad p.* 100, 13, 14 *de incolis Hiberniae:* navigant autem (enim *A*) vimineis alveis, quos circumdant ambitione tergorum bubulorum (bubalorum *A*). quantocumque tempore cursus tenebit, nauigantes (-tis *SP*) escis (aestis *G*) abstinent. — *LMGSAP* PL. 4, 1

---

*) *cf.* 5, 6 *p.* 49, 3 *lect. interpol.* Pachynum thynnis et omnibus mari nantibus pisculentissimum.

ad p. 102, 1 *de Thyle insula:* [in qua aestivo solstitio .... nox] paene **22**, 9
[nulla]. — *MSAP*^{2} (11)

ad p. 102, 1—3: a Calidoniae promunturio Tylen (-lem *A*, thylen *et sic* **22**, (12)
deinceps F) petentibus bidui navigatio est. inde (nauigatione perfecta *pro*
n. est inde *SAP*) excipiunt Ebudes insulae quinque numero, quarum in-
colae nesciunt fruges, piscibus tantum et lacte vivunt. rex unus est (13)
universis, nam quotquot (quot *A*, quod *S*) sunt, omnes (omnia *A*)
angusta (-tia *MF*^{a}) interluvie (-uien *M*) dividuntur (-dentur *A*). rex nihil
suum habet, omnia universorum. ad (ad uniu. *S*) aequitatem (aequitat *L*^{1}) (14)
certis (cunctis *LMFG*) legibus (*ins.* stringibus *G*) stringitur ac ne ava-
ritia devertat a vero, discit paupertate iustitiam (iustiam *G*), utpote
cui nihil sit rei familiaris, verum alitur (aliter *LMFG*) e publico. nulla (15)
illi femina datur propria, sed per vicissitudines, in quamcunque com-
motus sit, usurariam (usuariam *malim*) sumit. unde ei nec votum
nec (ne *P*) spes conceditur liberorum. secundam (-dum *G*; *inserunt* (16)
continenti *SP*, continentiam *A*) stationem (rationem *LMFG*) euntibus
Orchades praebent. sed Orchades (pr. s. orch. *om. M*) ab Ebudibus
(ebadibus *LMF*^{a}*G*) porro sunt (est *A*) septem dierum totidemque
noctium cursu (cursus *A*) numero tres. vacant (uocant *LM*) homine
(omnes *LMFG*), non habent (*om. LMFG*) siluas (siluis *LMGF*), tantum
iunceis (unceis *G*) herbis inhorrescunt. cetera (-rae *MFG*) earum
(eorum *A*) nudae harenae (herbis — harenae *om. L*) et rupes (rupe *L*)
tenent (et r. t. *om. P*). ab Orchadibus Tylen usque quinque dierum (17)
ac (et quinque *SA*) noctium nauigatio est. sed Tyle larga et diutina
Pomona (pomana *P*, pomonam *A*) copiosa est. qui illic habitant
(habent *S*), principio veris inter pecudes pabulis vivunt, dein lacte,
in (*om. F*) hiemem conpercunt (*sic P*, conpergunt *LMS*, conspergunt
FGA) arborum fructus (fructu *LMFG*). utuntur feminis (seminis
LMFG) vulgo: certum matrimonium nulli. — *LMF*(*risingensis Mon.*
6384) *GSAP*

ad p. 102, 11 *de gagate:* si qualitatem (requiras), nullius (nullus *S*) **22**, 11
fere ponderis. — *SAP*^{2} (19)

ad p. 118, 2 *de leonibus post* tenent: qui, ut Aristoteles perhibet, soli ex **27**, 13
eo genere quod dentatum vocant vident protinus atque nascuntur. — *SAP*.
*Monuerunt Adolphus Trendelenburg et Valentinus Rose talia apud Ari-
stotelem non legi, sed contraria de gen. anim.* 4, 6 *p.* 774 *b* 15; *similia
Solinianis reperiri apud Aelianum de nat. anim.* 5, 39 (*coll.* 4, 34 *et
Plutarch. qu. conviv.* 4, 5, 2) *ex Democrito.*

27, 53 *ad p.* 127, 4: [basilisci reliquias amplo sestertio Pergameni comparaverunt] et [ut aedem Apellis manu insignem nec araneae intexerent nec alites involarent,] cadaver eius reticulo aureo suspensum ibidem locaverunt. — *SAP*

31, 5 *ad p.* 137, 11: [Blemyas,] sed non eos qui vicina Rubro mari incolunt, [credunt truncos nasci parte qua caput est, os tamen et oculos habere in pectore]. — *SAP*

32, 25 *p.* 143, 17 *pro ichneumone substituitur*: enhydrus (denhydrus *A*) [conspicatur] alterum ichneumonum (inneumonum P^1) genus — SAP^1

42 *ad p.* 147, 5 *post* detinet: condita autem Alexandria est duodecima centesimaque olympiade L. Papirio (spurio *ins.* LM^2GP^1) Sp. f. C. (galo *S*) Poetelio (petilio *LMGAP*, paetilio *S*) consulibus Romanis haud longe ab ostio fluminis Nili, quod Heracleoticon alii (*om. LG*), alii Canopicon appellant. — *LMGSAP*: *magis est ut sit Solini*

33, 10 *ad p.* 149, 17 *post* contrahunt: idem Arabes legunt cinnamum. quod frutectum (-to *A*) situ brevi nascitur, ramo humili et represso, numquam ultra duas ulnas altitudinis. quo gracilius provenerit (peru. *S*), eximium magis ducitur: quod in crassitudinem extuberatum sit, inutilius habetur (haberetur *S*). verum legitur per sacerdotes hostiis prius caesis, quae cum litaverint (-runt *P*), observatur, ut messis nec ortum solis anticipet nec egrediatur occasum. quisquis principatum tenet, sarmentorum strues hasta dividit, quae sacrata est in hoc munus (munûnt *A*), atque ita portio manipulorum Soli dicatur: quae si iuste divisa sit, radiis inflagrata incendium concipit. — *SAP. Repetita haec sunt paucis immutatis ex Solini capite de Aethiopia* 30, 30. 31.

37, 15 *ad p.* 159, 11 *de aëtite:* subnexus spem uteri defendit a fluxibus abortivae. — *SAP cum Plinio et Prisciano, ut haec magis videantur esse genuina*

39, 1 *ad p.* 164, 13 *de monte Chimaera Lyciae post* exhalat: unde fabula triformis monstri in vulgum data est, quod Chimaeram animal putaverunt. — *SFP* (*A deficit*)

40, 4 *ad p.* 166, 14: [Alexander Magnus ... natus est] qui oritur, ut Nepos edit (sedit *S*), M. Fabio Ambusto T. Quintio Capitolino (capitalino *P*) cos., post Romam conditam anno trecentesimo octogensimo quinto. — *SAP*

42, 3 *ad p.* 172, 10 *post* expulit: [(Hannibal) veneni mali poculo animam expulit] et a Romanis se vinculis morte defendit *SAP*

ad p. 192, 15: [arbores piperis . . . ad iuniperi similitudinem diverse **52,** 50
fructus edere adseverant]. eorum qui primus erumpit velut corylorum 51
fimbria, dicitur piper longum (dic. p. l. *om. P*)*: qui deinde caducus
torretur fervido solo, vocamen trahit de colore: at qui (que *A*) ex ipsa
arbore stringitur, ut est, album piper dicitur. sed ut piper sola India, ita 52
et hebenum sola mittit; nec tamen universa, verum exigua sui parte
silvas hoc genus gignit (ducit *A*). arbor est plerumque tenuis et fre-
quentior vimine raro (rario *S*), in crassitudinem codicis (caudicis *A*,
codis *S*) extuberata (-tur *P*), hiulco cortice et admodum reticulato
dehiscentibus venis, adeo ut per ipsos sinus pars intima vix tenui
libro contegatur. lignum omne atque mediale (medicale *A*) eadem 53
ferme et facie et nitore, qui est in lapide gagate. Indi reges ex eo
sceptra sumunt et quascumque deorum imagines non nisi ex hebeno
habent. iidem ferunt materie ista liquorem noxium non contineri
et quidquid maleficium fuerit, tactu eius averti. hac gratia pocula ex 54
hebeno habent. ita nihil mirum, si peregre sit in pretio, quod etiam
ipsi quibus provenit honorantur. — *SAP*[1]

ad p. 193, 4: [mittit India et calamos odoratos] potentes adversum **52,** 52
intestinae aegritudinis incommoda. — *SAP*[1]

ad p. 198, 5: *de incolis Taprobane insulae:* [nulli aut ante diem aut
per diem somnus:] noctis partem quieti destinant (dist- *S*), lucis **53,** 12
ortum vigilia antevertunt. — *SAP* (55)

ad p. 205, 10: [Babylonia] a (*om. P*) Samirami (-mide *A*) condita **56,** 1
(condi *S*) *SAP*

---

*) *Quae inseruntur hoc loco in libris SA:* quod incorruptum est piper album, quorum cutem rugosam et torridam calor fecerit, *errore remanserunt ex primaria recensione; nam pro his interpolator substitui iussit ea quae sequuntur. item utramque recensionem contaminatam exhibet P in textu* (*nam in margine manu aequali perscripta est prior incorrupta*) *diverse; scilicet secundae inter* pars *et* intima *supra v.* 10 *interponitur pars prioris p.* 192, 15 *sic:* qui pene inmaturi exeunt dicuntur piper longum, qui incorrupti piper album, quorum cutem rugosam et torridam calor fecerit nomen trahunt de colore. hebenum ex India Mithridatico triumpho.

CODICVM HEIDELBERGENSIS SIMILIVMQVE ADDITAMENTA.

11, 18 *ad p.* 74, 13 *post* Ogygi: secundum diluvium fuit in Achaia Iacob patriarche et Ogygy. — *Bern.* (*non Heid.*) *ex Isidoro* 13, 22, 3. *eandem interpolationem amplificatam habet Palatinus* 886, *ex quo edidit Stowasser* p. 3; *incipit* primum diluvium . . . ac pelagi, *deinde spatio vacuo interposito* secundum diluvium . . . . . fovit et aluit. *S similiter Barberinianus, sed incipiens a verbis* secundum diluvium.

22, 10 *ad p.* 102, 14 *de gagate:* si beneficium (requiras), ydropis morbus illam portantibus beneficium praestat. *H.*

27, 7 *ad p.* 116, 15 *post* dabimus: Affricae principium est a finibus Egiptiorum, quod est Alexandriae per (*cod.* p) anticipata deserta. ultimus autem finis illius Athlans insulesquae occidentales, quas Fortunatas vocant. cuius hae sunt principales provinciae: Libia, Cyrenaica, Pentapolis, Ethiopia, Tripolitana, Bizancium, Getulia, Katabria, Numidia et Mauritania, Sirtes maiores (et Sirtes minores *add. Bern.*). Flumina praecipua Nilum et Malvam. Montes praecipuos asperum Athlans et Astrixum, qui dividit inter vivam terram et harenas iacentes. *H ex Isidoro* 14, 5, 3 *sq.*

25 *ad p.* 121, 12 *post* pronuntiaverunt *de hyaena:* estq uidem parvum, sed rusticum animal, nocte sepulchra perfodiens et cadaveribus vescens mortuorum. *H.*

39, 2 *post* visentibus *p.* 165, 5: nam Asia per totam transversi plagam orientis extenditur. cuius hae sunt principales provinciae: Archadia, India, Parsia, Siria, Persida, Media, Mesopotamia, Cappadocia, Palaestina, Armenia, Cilicia, Faenicia, Chaldea, Isauria, Aegiptus et Libia. Continet Colpos, Albanos, Partos, Sirtas et Hircanos. Precipuos habet montes Taurum, Olimpum et Caucasum. Flumina praecipua Indum, Tigrim, Eufraten, Idaspen, Ganges et Tanaim. *H ex Isidoro potissimum* 14, 3, 6 *sq.*

52, 1 *ad p.* 183, 9 *de India:* [a meridiano mari porrecta] usque ad ortum solis et a septemtrione usque ad montem Caucasum pervenit. *H ex Isidoro* 14, 3, 5.

RVBRICAE[1]).

1 (*om. S*) *a* de origine urbis Romae
b et [de *LM*] temporibus eius
c de diebus intercalaribus
d de homine (de genitura hominis *AP*)
e [et his quae memorabilia in hominibus (homine *A*, his *LM*) fuerunt (-rint *M*) *AP et ante d LM*]
f de alectorio (alectoria *P*) lapide
2 *a* [de *NSA*] Italia
b in ea de boa (boo *N*, bo *SP*) angue
c de lupis
d de lyncibus
e de lyncurio (lincurio *RMA*, lingorio *N*, lingurio *LP*, lygurio *C*, ligurio *HG*) lapide
f de mutis cicadibus (cicadis *LMGP*) (*hoc loco RCHS, post i LMGAP*)
g de curallio (corallio *RCN*, curalio *M*) lapide (l. c. *AP*)
h de gemma syrtite (sirtice *R*, syruce *P*)
i de Veientana (uegentana *NGP*, uengentana *S*, ueienta *H*, ualentana *M*) gemma
k de Diomedis avibus
3 (*om. H*) *a* (*om. S*) Corsica
b in ea (in ea *om. S*) de catochite (athochite *P*) lapide
4 (*om. H*) *a* [de *LG*] Sardinia
b in ea de solifuga
c et herba [quae *LMGP*] sardonia (sardinia *LMG*) [dicitur *LMGP*]
5 *a* Sicilia
b in ea memorabilia soli (solis *RC*) et aquarum
c item de achate lapide
6 (*om. P*) *a* Vulcaniae insulae
a Europae sinus tertius
7 *b* in eo (ea *S*, meo *H*) de Graeciae (greticae *H*) locorum (l. gr. *AP*) admirabilibus
c de fluminibus et (de *LMGP*) fontibus

1) [ ] *comprehanduntur quae addunt codices ii qui deinceps nominantur*

d de merulis (*ordinant sic: f. d. g. e RCNHS*)
e de perdicibus
f de lapide galactite (calactitae *H*, galatite *G*, galatice *LM*, galactide *P*, galatiae *S*)
g de lapide asbesto (abesto *HLM*, abesio *G*)
h [de Arione *hic LGPMA*, *post b* in ea *S*)

8 (*deficit A*) *a* [de *LGM*] Thessalia (thesalia *RLG*, thessala et macedonia, *non omittens infra* 9*a* macedonia, *P*)
b de monte Olympo (*post* 7*h LMGP*, *om. SP*)
c de oculo Philippi [Macedonis et insignibus *LMGP*, regis *RCN*, regis dampnato *H*] (*post* 7*h* 8*b LMGP*; *hoc quoque loco post* 8*a P*)

9 (*ante* 9, 2 *P*, *deficit A*) *a* Macedonia
b cum regibus
c [et natura Olympi montis *SP*]
d et lapide paeanite (l. paenitae *G*, p. l. *H*)

10 *a* Thracia
b cum moribus gentium
c in ea de gruibus
d [de Bizantio *RNH et post f A*, de bithantio *C*]
e de hirundinibus
f [de isthmo *SPA*]

11 (*om. S*) *a* clarae insulae (de clara insula *LMG*)
[*b* et in insulis clara *adiunctis rubricis* 11, 3—11, 19 *AP*]

11, 3 (*om. G et hoc loco A*) *a* Creta [in creta *supra AP*)
b (*om. S*) in ea herba alimos (*RCNHLMP et supra AP*)
c (*om. S*) falangium animal (*RCN*, f. aranea *H*, in ea phalangio animal *LM ante b*, animal falangium *supra A*, animal falangios *supra*, animal sfalangios *hic P*)
d lapis Idaeus dactylus (dactibus *C*)

11, 5 (*om. hoc loco A*) *a* Carystos (in caristo *supra A*)
b (*om. S*) [et *P*] in ea carbasum (item carbasum *post c supra AP*)
c et Carystiae (carritiae *L*, garistiae *M*) aves (in ea de carisciis auibus *S*, auis caristia *supra A*, aues caristiae *supra P*)

11, 17 *a* [chios delos in ea de temporibus diluniorum *P*, in delo tempora diluuiorum *supra AP*]

11, 19 (*om. S et hoc loco A*) *a* (*om. supra AP*) Ortygia
b (*om. H*) in ea coturnices (aues coturnices *supra A*, et aues coturnices *supra P*)

11, 24 *a* [de *LMG*] Euboea (eobiata *M*)
[*b* *sequentia* 11, 26—11, 32 *hoc loco SAP*]

11, 26 (*om. hoc loco A*)
a Paros
b [et Naxos]
c in ea lapis sarda
} paros in ea l. s. *NLGM*, paros et naxos in ea l. sarda (sardamus *R*) *RC*, paraos in ea l. s. poros et naxos *H*, paros et l. s. naxos *supra SAP*

11, 30 (*om. MS et hoc loco A*)
a Icaros
b (*om. AP*) Pythagoras philosophus

11, 32
a [Lemnos *ante* lemnii *S*, Melos Carpathus Rodos Lemnos *supra SAP*]

12
a Hellespontus
b Propontis
c Bosporos (bosforus *HA*)
d in his (uis *C*) de delphinis
e de thynnis

13
a [Ponticae *H*] flumen Histrum
b fiber Ponticus
c gemma (gemmae *H*) Pontica (*om. H*)

14 (*pro textu LMG*)
a amnis Hypanis (hyspanis *SA*)
b et fons Exampaeus (exampaeius *LP*)

15
a (*post f H, om. A*) de flumine Borysthene (borystenes *M*) [et in eo piscibus *SP*]
b de natura canum (in his de n. c. *post c SAP*)
c gentis (gentes *N*, genti *C*) scytharum (scythicarum gentium *SAP*) varia miracula
d de lapide smaragdo (de zmaragdo lap. *SA*)
e de lapide cyaneo (l. coeaneo *SP*, coeano l. *A*, l. cyanea *H*)
f [et *N*] de crystallo

16
a de Hyperboreis (hisperboreis *M*)
b [et Hyperboreae (-reis *A*) regionis situ *SAP*]

19, 1
a de Arimphaeis
b et aliis Scytharum gentibus
c item (*om. SAP*) de tigribus (trigibus *H*, tygridibus *AP*)
d de pantheris
e [et *N*] de pardis

17
a unde mediterranea (mediterra *R*) maria oriantur (oriuntur *H*)

18
a de insulis Scythicis (scythis *M*)
[*b sequentia* 19, 2. 9 *adiungunt SAP*]

19, 2 (*om. hoc loco SA*)
a de Oceano septentrionali
b (*om. N*) et [de *LMGP*] itinere Indico *RCHLMG et hic P*, de spatiis inter Scythas (scythicis *S*) et Indos *supra SAP*
[*c* de formis hominum *supra SAP*]

19, 9 (*om. hoc loco SA*)
a (*om. supra A*) de ceruis
b et (de *supra SAP*) tragelaphis (tragelupis *R*)

20 *a* Germania
b in ea (in ea *om. R*) de avibus Hercyniis (ercinis *R*, herquiniis *H*, hercuniis *SAP*)
c de uisontibus (bisontibus *RH*, uesontibus *G*, uisantibus *L*)
d de uris (ursis *R*)
e de alce
f item de alce Gangaviae (-uiane *R*) insulae (-la *P*)
g de sucino
h de lapide gallaico (g. l. *S*, gallico l. *A*, l. gallacio *LM*)
i de ceraunio (cerouio *LM*) albo (lapide *A*)
21 *a* [de *LMGP*] Gallia
b [de herba Pontica *RCNH*]
c [et ex ea itinerarium *SAP*]
d [item de oleo Medico *SAP*]
22 *a* Britannia
b in ea de lapide gagate
c [et de gentibus barbaris insulisque circa eam claris *SAP*]
23 *a* Hispania
b in ea (in ea *om. RCS*) de ceraunio (ceraeunio *S*, cauuraunio *H*) rubente (rubro *SAP*)
c de Gaditano freto et mediterraneo mari (et med. m. *om. N*, mari *om. H*)
d de oceano
24 *a* Libya
b horti Hesperidum
c mons Atlans (atlas *P*, athalans *M*)
25 *a* Mauretania (*sic RN*, -ritania *plerique*, -ritani *A*)
b in ea de elephantis (elesphantis *M*)
c de (et *RCHS*) pugna eorum et draconum
d (*om. MSA*) unde cinnabarim (-berim *LG*)
26 *a* Numidia
b in ea de ursis (urbis *M*)
27 *a* [de *R*] Africa (-cam *LMG*)
b cum Cyrenaica regione
c in ea de leonibus (d. l. *bis C*)
d de leontophona (leontefona *S*)
e de hyaena
f de lapide (pyde *R*, py *C*) hyaenia (yena *R*, ena *C*, hyena *NLGM*, hyaenio *SAP*)
g de corocotta (corocota *LM*, corococta *P*, corcotia *S*, corocotia *N*, corocotica *A*, crocote *H*)

h de onagris
i de [diuersis *H*] serpentibus
k de gemma heliotropio (heliotorpio *S*, helyotropia *A*, heliotrochio *LM*)
l de psyllis (syllis *M*)
m de lapide Nassamonite (nasam. lap. *SA*)
n de lapide cornu Hammonis (c. hamnonis *R*, c. amnonis *C*, c. ammonii P^1, ammonis cornu *H*)
o de arbore melopo (melopeo *RC*)
p de lasere (lacte *SA*, *om.* P^1) [sirpicio *S*, scirpicio *P*, syrpeo *A*]
q de serpente [de *G*] basilisco
r (*om. P*) de genere simiarum
s [de Garamanticis pecoribus *LMG*]
t [de circopeticis *RCNH*]
u [de (*om. H*) cinocephalis *RCNH*]
v [de (*om. H*) spingis (sfingis *H*) *RCNH*]
w [de (*om. H*) satiriscis (satyris *H*) *RCNH*]
28 *a* [de *H*] Nassamonibus gentes finitimae *RCNHLMG*, gens Amantum et Asbitarum (aspitarum *S*) *SAP*
29 *a* Garamantum (car- *RC*) oppidum (fons *SAP*)
b [et iter Garamanticum (gamanticum *P*) *SAP*]
c [item pecora Garamantica *SAP*]
d [et natura (-rae *A*) insulae Gauloes (-leos *S*) *SAP*]
30 *a* Aethiopes
b in quorum gentibus varia miracula *RCHLMG*, et (*om. S*) in eorum locis ac gentibus mira *SAP*
c ibidem (in ea idem *M*, *om. SA*) de draconibus
d de dracontia (-tio *LMGA et in fine* C^1, corcontia *N*) lapide (*repetit post t* C^1)
e de camelopardali (-lo *HSAP*, gamelopardali *M*)
f de ceffis (cesfis *H*)
g de rhinocerote (-ceronte RC^1N, -ceron *LMG*)
h de catoblepa (-blefa *LMG*)
i de formicis (formices *N*) Aethiopicis
k de lycaone (lucaone RC^1)
l (*om. M*) de parandro (parando *H*, paparandro *L*, paparando *G*)
m de lupis Aethiopicis
n de hystrice (de strice *H*, de histriae *P*, de historice *L*)
o (*post p S*) de ave (auo *G*) pegaso
p de ave tragopane
q (*om. SAP loco translato ad c. 33*) de cinnamo (-momo *H*)

r de hyacintho (iacito *C*[1]) lapide
s (*om. S*) de chrysopraso (chrisoprasso *C*, chrisopasso *R*, chyrsopaso *N*, chrisopaso *M*, crisoptasio *H*, chrisotapso *AP*) lapide (*om. P*)
t de haematite (ematite *H*, emantite *M*) lapide (l. h. *SA*)
31 *a* mira (*om. SAP*) de intimis (*om. RC*) gentibus Libyae
b de lapide hexecontalitho (-lintho *C*, eysecontalitho *G*)
32 *a* Aegyptus
b in ea de origine et [de *LMGP*] natura Nili (lini *R*, *inc. C*[1])
c de tauro (boue *LG*, bobe *M*) Apide (lapide *C*[a]*SP*)
d de (*om. LG*) crocodillo (-drillo *HA*)
e [de strophilis *H*]
f (*om. LMGP*) de delphino (-ne *S*)
g de scinco (scineo *LG*)
h de hippopotamo (-tamio *S*, ippotamo *H*, hyppotamio *AP*)
i de ave ibide (*RCSA*, ibidem *P*, ibicae *H*, ibi *LMG*)
k de (et *RCNHSAP*) serpentibus Arabicis (arabiles *LMG*)
l de ficu (fia *G*) Aegyptia
m de palma Aegyptia (*om. RCNH*)
n de disciplina (-nis *SA*) Aegyptiorum
o et de (*om. SA*) urbibus inclitis
p (*om. MP*) de pyramidibus
33 *a* Arabia
b in ea mira de fontibus
c de moribus (nemoribus *S*) et habitu populorum (populo *H*[1], populi *CNH*[2])
d de Eulaeo (euleuo *S*) flumine
e de ture
f [*hic LMG, post p SAP*) de gemma Arabica *LMGSAP*]
g de myrrha (murra *RN*)
h [de cinnamo *SAP*; *vide supra c.* 30 *q*)
i de phoenice (phonicae *M*) ave
k de cinnamolgis (cynamolgis *RCNH*, cinomolgis *SAP*) avibus
l de gemma sardonyche
m de lapide molochite (molocide *G*, molichite *N*)
n de iride (tride *S*) lapide (*om. S*)
o (*post p et f SA, om. P*) de androdamante (andradomante *C*, andradante *R*, andramante *NH*, antradamante *LMG*, andromante *SA*) lapide (*om. H*)
p (*post n S*) de (*om. S*) lapide paederote

34 *a* regio Ostracine (-gine *LMG*)
b Ioppe (iope *LMG*, iore *S*, i *A*[1]) oppidum
c Andromedae vincula
35 *a* de (*om. SA*) Iudaea
b in ea de asphaltite (affaltide *H*, asfaltu *A*) lacu (luga *S*)
c de balsamo (basamo *M*) arbore (aarbone *N*, *om. SA*)
d de gente Essenorum (hesserinorum *P*)
36 *a* de Scythopoli oppido
b de monte Cassio [in Seleucia *LMGP*[2]]
37 *a* de fluminibus (flumine *P*)
b de (*om. HSAP*) Tigride (tygri *AP*, tigre *S*) et (*om. H*[a]) Euphrate
c [item *SA*] de [quibusdam *H*] lapidibus
d [de *H hic et deinceps*] zmilanthide (-thede *RNLG*, -te *H*)
e sagada (agada *CtN*, egeda *R*, sagda *SA*, sagoa *P*)
f myrrhite (mirchie *A*, myrthae *LM*)
g mithridace (-date *RCNHLM*, -datade *G*)
h tecolitho (tegolitho *RCNHLMG*, degolitho *S*, thogolito *A*)
i hammochryso (hammochrysso *N*, hammochriso *S*, thammochriso *LM*, et hammocriso *G*)
k aetite (actite *L*)
l pyrite
m chalazia (chalatia *RC*, chalazim *M*, calazim *L*, calazias *G*)
n echite (echidnes *RC*, ecnidnes *N*, ecithne *H*, echinides *S*, echinide *A*, aetite *LM*)
o dionysiade (-sia *HA*)
p glossopetra (glosopetra *A*)
q gemma solis (s. g. *RCNH*)
r crine (-nes *NSA*, -nis *H*) Veneris
s selenite
t meconite (miconite *MG*)
u myrmecite
v chalcophtongo (*S*, calcophtongo *A*, chalcofthongo *CN*, calchofongo *LMG*, calpothongo *P*, chalcophithongo *C*, chalcosithongo *R*, calcofane *H*)
w (*om. S*) siderite
x (*om. S*) phlogite (flongite *AP*)
y (*om. S*) anthracite (ant(h)rachiade *LGM*, anthragide *RC*, athracite *N*, cantrachite *H*, antracia *P*)
z (*om. S*) enhydro (enhygro *SA*, enigro *N*, enigra *RC*, honhydro *P*, encidro *H*, enhigro *M*, enchigro *L*)

38 *a* Cilicia
b in ea Cydnus (cydinus *H*) amnis
c antrum Corycium (coricinum *G*, coricum *H*)
d mons Taurus
39 (*deficit A*) *a* de (*om. SP*) Lycia
b (*om. H*) in ea (in ea *om. RCN*) mons Chimaera (m. ch. *pro textu RCN*)
40 (*deficit A*) *a* Asia
b Phrygia
c (*om. RCNH*) Lydia
d (*om. H*) Teuthrania (tenthrania *RCN*)
e in his de urbe Epheso
f de monte Mimante (mimanta *RNM*, minanta *HLG*, minante *P*, *om. S*)
g (*om. RCH*) de inlustribus (insulis tribus *S*) viris
h de Homeri (omero *H*) et Hesiodi (hesiodde *M*, heosidi *C*, eodi *R*, aethesio *H*) temporibus (*om. H*)
i (*post e RCNH*) de animali (-lis *M*) bonnaco (bunnaco *RCLMG*)
k de sepulcris (sulphuris *S*) Aiacis (maiacis *N*, aicis *R*) et Memnonis (mennonis *H*)
l de Memnoniis (memnonis *CNM*, mennoniis *H*, memniis *P*, de m. *om. L*) avibus
m de chamaeleonte verme
n de ciconia ave (de ciconiis *SP*)
o (*om. P*) de origine Galatarum (galactarum *N*)
41 *a* [Galatia *AP*]
42 *a* [in C^a] Bithynia
b in ea Hannibalis exitus [et sepulcrum *SAP*]
43 *a* ora Pontica *RCNHLMGB*, Aconae (-nie *S*) portus *SAP*
b [et Acherusius (achaierusius *S*) specus *SAP*]
44 *a* (*om. P*) Paphlagonia
b [et Venetorum origo *SA*]
45 *a* Cappadocia
b in ea de equis
46 *a* Assyria
[*b* cum Media *SAP*]
c in ea (his *SAP*) de unguentorum origine
d [et *H*] de arbore Medica
47 *a* portae Caspiae
48 *a* Direum locus (locis C^a)

b Margine regio
c [et in ea oppida *SAP*]
) *a* gentes (gens *RNH*) circa (-cum *SP*) Oxum (oxium *H*, moxum *S*) amnem
b terminus itinerum (*om. AP*) Liberi patris (itinerum l. p. *R*, itineris l. p. *N*, l. p. itineris *H*) et Herculis
c [item regiones cum gentibus *SAP*]
d [simul *SAP*] de camelorum natura
0 (*post p.* 182, 9 *a* Seres
rientem *P*, *def. M*) *b* item Sericum [vellus *SAP*]
1 (*def. M*) *a* gens Attacorum (attagorum *RCNHL*, attogorum *G*, atacorum *P*)
2 (*def. M* *a* India
usque ad t) *b* [et *RCH*] in ea de ritu hominum et qualitate
c de caeli (caelis *N*) clementia
d et (de *SA*) natura soli (solis *RCNHA*)
e (*post f NH*) de serpentibus Indicis
f de leucocrota (leucocroata *L*, leucocroala *G*, leucocarda *A*, leucrocota [*R*]*CH*) bestia
g de eale (alae *P*, aele *LG*, aete *A*) bestia
h de tauris (taure *S*) Indicis
i de mantichora bestia
k de bubulis (bulis *G*, bubus *RNHSA*) Indicis
l de monocerote (monoceronte *CN*, monecerote *G*) bestia
m de anguillis Gangeticis (*A*, angeticis *S*, gangelicis *LG*, ganieticis R^bC, gageticis *N*, gaieticis R^a, gangicis *H*, cangesticis *P*)
n (*om. P*) de Gangeticis (ganieticis *RC*, gangicis *H*, de g. *om. S*) vermibus (ueroribus H^a)
o de ballena (-nis *H*) Indica (-cis *H*)
p de physetere (fysitere *LGP*, fusitere *N*, fisitere R^bC, fitere R^a, fusiteris *H*)
q de ave (de a. *om. G*) psittaco (syptaco *G*)
r de Indicis lucis (*om. G*)
s de ficu Indica
t de Indicis harundinibus
u de arboribus in insula (insulae *P*, insula *om. S*, de arb. tylae insulae *H*) Indiae (india *LMGP*) nascentibus (*om. H*)
v de piperis (-reis *H*) arbore (-ribus *H*)
w de hebeno (hebone *S*)
x (*om. MSAP*) de calamo odorato
y de adamante lapide (*om. LMGP*)

carmen hoc ad Solinum quidem adiungant, sed nequaquam ei tribuant, confirmatur omnino, quod dudum intellexit Wernsdorfius, casu tantum id ad Collectanea adhaesisse neque ullam fidem habendam esse confictae inscriptioni librorum recentiorum. immo exordium est halieuticorum nescio cuius poetae splendidum sane et omnino supra ingenium minime ingeniosi hominis Solini eminens. nihilo minus placuit carmina haec Solinianis subiungere cum illorum librorum varia lectione.

Tethya marmoreo fecundam pandere ponto
et salis aequoreas spirantis molle catervas
quaeque sub aestifluis Thetis umida continet antris
coeptantem, Venus alma, fove. quae semine caeli
parturiente salo divini germinis aestu,
spumea purpureis dum sanguinat unda profundis,
nasceris e pelago placido dea prosata mundo.
nam cum prima foret rebus natura creandis
in foedus conexa suum, ne staret inerti
machina mole vacans, tibi primum candidus aether
astrigeram faciem nitido gemmavit Olympo.
te fecunda sinu Tellus amplexa resedit
ponderibus librata suis, elementaque iussa
aethereas servare vices. tu fetibus auges
cuncta suis: totus pariter tibi parturit orbis.
quare, diva, precor, quoniam tua munera parvo

Vv. recte ordinant *BC*[1]*DM, sic:* 1. 2. 13. 3. 14. 4. 15. 5. 16. 6. 17. 7. 18. 8. 19. 9. 20. 10. 21. 11. 22. 12 *AC*[2]*E*

1 tethia *C*[1.2], tithya *B*, tithia *AEM*, ticea *D* ‖ fecundam] fecit clam *A*, fecit dea *C*[1.2] ‖ pondere *A* 2 equoreus *A*; aequorei *Pithoeus*, aequorea *Baehrens* ‖ spiratis *B* ‖ mole *libri*. '*Recte Pithoeus* salis aequorei spirantis mole catervae. sal aequoreus *Lucretii est et Ovidii.* spirantes catervae *pisces sunt*, *cf. Ausonius Mosell.* 96: spirantum ex numero *ibidemque v.* 84: dissere caeruleo fluitantes amne catervas.' *L. Traube.* 3 aestifluo *corr. in* aestifluiis *C* ‖ thetis *om. C*[1] 4 coeptantem uenus] *BD*, ceptante menus *A*, ceptante meniis *C*[1.2]*M*, coeptante mediis *E* ‖ quae *om. AC*[1.2]*EM* ‖ somine *A*, femine *D* 5 parturientes *EM* 6 spumam *M* — purpurei d. s. u. profundi *Lindenbrog* 8 creandis] *coniecit, non legit Salmasius*, ferundis *Baehrens*, profundis *libri* 7 deo *M* 9 in foedus] insidiis *A*, in fidus *CEM* ‖ ineria *EM* 10 cauans *ACE*, danans *M* ‖ candidus] candidit *AC*, canduit *E* (*ut coni. Baehrens*), candit *M* ‖ aer *D* 11 astrigeram faciem] astrictam faciem *E*, astitam faciem *M*, astrigera et facies *Baehrens* 12 secunda *EM* ‖ reedit *D* 13 librata] fundata *BD*, *idem hemistichium ex Ovidio metam.* 1, 12 *attulit Burmann.* ‖ iussa] uisa *ACEM* 14 aetherias *BCD*, aeternas *Barth* ‖ augens *libri*

ausus calle sequor, vitreo de gurgite vultus
dextra prome pios et numine laeta sereno
Pierias age pande vias. da Nerea molli
pacatum gaudere freto votisque litata
fac saltem primas pelagi libemus harenas.
vos quoque, qui resono colitis cava Tempea coetu
. . . .

---

17 calles (cales *M*) equo ruit hinc de *AEM* 18 dextera *libri* 19 pierias] praetereas *E* (?) *M* ‖ da] cla *AC* ‖ uerea *D*, aerea *E*, tarea *M* 20 gaudere] can dere *Baehrens* 22 qui] quae *Buecheler* ‖ reseno *M* ‖ cana *M* ‖ tempea] tempora *D* ‖ coetu] cytu *ABCD*, cythi *EM*

NORWEGIANA.

Habent quae sequuntur libri duo Solini Havniensis n. 443 (inde Luedicke *über zwei wichtige Handschriften des Solinus* Bremen 1866 p. 4) et Leidensis Vossianus Q. 56 (inde Pertz *Archiv* 6, 887); ex utroque partem repetiverunt Muellenhoff et Scherer *Denkmäler* ed. 2 p. 390.

Noruueghe (orwege *L*, c *add. miniator*) halilande (haliande *L*). In hac terra lucet sol XV diebus continue ante festum sancti Iohannis baptistae et quindecim diebus post et luna similiter ante natale (-lem *L*) et post natale (-lem *L*) domini. Scotia. huius quaedam pars Moref (mores *L*) vocatur, ubi sunt Christiani quidem, sed his (hiis *L*) mos inolevit, ut dum aliquis popularium et ignobilium ibi moritur, in campo vel (in *ins. L*) platea insepultus relinquitur. si vero dives fuerit, saxum ad collum eius ligant (legant *H*) et in mare demergunt (dimergunt *H*). si autem (uero *L*) nobilis fuerit, ad arborem illum (*om. L*) quasi (tamquam *L*) in eculeo extensum devinciunt ibique computrescere sinunt. Goutlande. Swetide (swetyde *L*). Grenelande. cuius terrae populi partim se Christianos esse dicunt, sine fide quidem et sine confessione et sine babtismate, partim vero cum similiter sint Christiani, Iovem et Martem colunt. Yslande (ysland *H*). in hac insula marina glacies (m. gl. in h. i. *L*) insimul collisa se ipsam accendit et accensa quasi lignum ardet (ardescit *L*). hi (hic *L*) quoque sunt boni (b. s. *L*) Christiani, sed in hieme de subterraneis (subterranes *L*) specubus (suis *ins. L*) prae nimio frigore exire non audent. si enim exierint, tanto algore exuruntur, ut quasi leprosi gliscente (glaciente *L*) tumore decolorentur. si forte quivis (*om. L*) nasum emungant, cum ipsa emunctione totum (*om. L*) nasum avellunt et (au. et *om. L*) avulsum abiciunt. Yrland in regale (yrlande in zegale *L*). ad hanc appendent XLIII (xl *L*) insulae, quae inhabitantur, Aerregweite (aerregunthe *L*). Kentir (kentyre *L*). Nessunt (nesum *L*). Man.

INDEX AUCTORUM
A SOLINO LAUDATORUM.

Asterisci distinguunt auctores apud Solinum non ex Plinio laudatos, singuli eos, quos in praefatione p. XIV revocavimus ad Chronicorum Solinianorum fragmenta bini reliquos.

INDEX LOCORUM

A SOLINO COMPILATORUM VEL EX SOLINO DESVMPTORUM.

Solini loci, qui asterisco notantur, longius recedunt ab iuxta positis. — Admisi locos similes Appulei et Ammiani, quamquam hi non Solinum videntur compilavisse, sed Solini auctorem proximum (praef. p. XVII seq.)

MELA.	SOLINUS.	MELA.	SOLINUS.	MELA.	SOLINUS.
1, 8, 7	130, 2	2, 14	82, 10	2, 6, 3	03, 10
1, 9, 8	146, 18	2, 2, 3	67, 6	2, 7. 17	*49, 12
1, 13, 3	162, 10	2, 2, 4	67. 10	3, 1	107, 5
1, 13, 4	163, 3	2. 2, 8	68, 4. 8	3, ., 2	107, 9
1, 15, 2	166, 7	2, 2, 9	68, 10. 13	3, 6, 6	100, 5
1, 19, 20	*90, 1	2, 2, 10	*62 6; 77, 5	3, 7, 3	186, 15
2, 1, 6	82, 5	2, 3, 3	58, 2	3, 7. 4	186, 8
2, 1, 7	81, 15	2, 3, 5	55, 4	3, 8, 9	145, 10
2, 1, 9	84, 15	2, 3, 6	60, 4	3, 9, 1	131, 15. 16
2, 1, 10	82, 12; 85, 3	2, 3, 9	56, 3	3, 9, 2	131. 20
2, 1, 11	85, 1	2, 4, 1	36, 10. 15	3, 9, 3	132, 6. *11
2, 1, 12	85, 5	2, 4 8	36, 17	3, 9, 4	132, 9. 11
2, 1, 13	82, 7. 11. 16	2, 6, 2	103, 5. 11		

PLINIUS.	SOLINUS.	PLINIUS.	SOLINUS.	PLINIUS.	SOLINUS.
2, 107	*146, 11	3, 50	32, 9. 10	3, 85	45, 2; *46, 3
2, 153	49, 10	3, 51	32, 11. *33, 1	3, 86	37, 6
2, 200	166, 19	3, 56	*31, 18; 32, 2;	3, 87	48, 4; 49, 2
2, 218	*116, 3		36, 9	3, 88	49, 1
2, 225	51, 7	3, 57	37, 5	3, 89	49, 11; 50, 12
2, 228	*55, 5	3, 59	37, 7; 39, 10	3, 92	54, 8. 11
2, 230	*60, 6	3, 62	*33, 10	3, 93	54, 11. 15
2, 231	*57, 8	3, 63	32, 11	3, 95	33, 16; 37, 13;
2, 235	*99, 11	3, 65	3, 12		38, 1
2, 236	*49, 17	3, 70	32, 8	3, 97	38, 2
3, 3	105, 10. 12	3, 72	33, 2; 34, 5	3, 99	*34, 14
3, 4	105, 12	3, 73	37, 2	3, 102	32, 10
3, 5	38, 1	3, 74	105, 17	3, 104	*33, 14
3, 7	104, 7	3, 75	106, 2	3, 108	32, 7
3, 19	104, 8	3, 76	104, 17; 105, 1	3, 109	37, 15
21	104, 7. 8	3, 77	105, 2	3, 111	34, 2
3, 34	*43, 20	3, 78	104, 17; 105, 2	3, 112	34, 12
3, 41	*31, 11; 31, 20	3, 80	45, 7	3, 117	38, 4
3, 43	36, 14; 37, 10	3, 81	44, 18	3, 118	38, 9
3, 44	37, 12. 15	3, 82	44, 18; 45, 3	3, 133	*99, 6

PLINIUS.	SOLINUS.
3, 146	*99, 8
3, 147	*99, 8
3, 149	*99, 10
4, 1	55, 1
4, 2	55, 2
4, 5	55, 8
4, 6	55, 6. 8
4, 7	55, 7
4, 8	55, 7
4, 9	*58, 2
4, 13	56, 1
4, 16	*56, 8
4, 17	*56, 18
4, 18	*56, 19; 57, 13
4, 19	57, 13
4, 20	*57, 2
4, 21	*57, 4
4, 23	58, 6
4, 24	58, 11. 14; *59, 1
4, 25	59, 6. 9
4, 26	*59, 17
4, 27	60, 2
4, 28	*61, 10; 61, 13
4, 29	61, 12. 13; *61, 19
4, 30	61, 14; *61, 20
4, 32	62, 16
4, 33	63, 1; 65, 6
4, 35	63, 9
4, 37	63, 10
4, 38	63, 1. 8
4, 39	66, 11
4, 40	63, 1; 67, 3. 21
4, 41	67, 21; 68, 5
4, 42	68, 9. 10
4, 43	68, 18; 71, 7
4, 44	69, 2; 71, 7
4, 46	70, 5
4, 47	70, 8
4, 48	70, 16
4, 49	71, 1. 5
4, 50	71, 5
4, 51	71, 7. 9; 76, 12; *106, 10
4, 53	71, 12
4, 56	71, 14
4, 58	72, 1. 5. 7
4, 59	72, 6
4, 60	*72, 15
4, 62	*59, 2
63	75, 15
4, 64	74, 4. 6
4, 65	74, 10
4, 66	*74, 13; *74, 17
4, 67	76, 3. 7. 9
4, 68	76, 10; *106, 10
4, 70	76, 19

PLINIUS.	SOLINUS.
4, 71	76, 20. *77, 1 *106, 10
4, 72	*77, 1; 77, 3
4, 75	77, 13
4, 76	77, 18
4, 79	80, 11. 13; 81, 1
4, 80	96, 1
4, 88	81, 15; 82, 5; 86, 6
4, 89	88, 18; 89, 5
4, 90	89, 1. 13
4, 91	88, 15; 89, 16
4, 92	92, 8
4, 93	91, 20; 92, 4. 10
4, 94	92, 12
4, 95	93, 11
4, 96	95, 18
4, 97	*97, 11
4, 100	96, 2
4, 102	100, 1; 102, 4
4, 103	100, 14; 101, 11
4, 104	101, 11
4, 105	98, 20
4, 113	103, 17
4, 114	103, 18
4, 115	104, 4
4, 116	104, 5
4, 119	104, 15; 105, 3
4, 120	105, 5
5, 1	108, 3
5, 2	107, 20
5, 3	108, 6
5, 5	109, 6
5, 6	109, 7
5, 7	109, 17; 110, 6
5, 8	110, 16
5, 9	110, 3. 8
5, 10	110, 12
5, 12	114, 7
5, 13	110, 5. 12. 15
5, 14	109, 12. 16; 110, 18
5, 15	109, 16; 110, 13
5, 16	109, 14; 110, 17
5, 18	111, 2
5, 19	113, 17
5, 20	113, 16. 18
5, 22	114, 5. 9. 10; *116, 16
5, 23	114, 8; 115, 17; *116, 9; *116, 16
5, 24	116, 12; *117, 2
5, 25	116, 11
5, 26	116, 2; 124, 5
5, 27	124, 13. 17
5, 28	116, 15; *125, 6
5, 30	116, 7; 130, 8

PLINIUS.	SOLINUS.
5, 31	125, 10. 13; 127, 6
5, 32	115, 20
5, 33 (*extr.*)	116, 1; *126, 1; *128, 17
5, 34	128, 13
5, 36	128, 20; 129, 19
5, 38	116, 1; 129, 14
5, 42	*130, 4
5, 43	136, 13
5, 44	130, 8
5, 45	*130, 11; 136, 16; 137, 2. 6
5, 47	166, 1
5, 48	137, 18
5, 51	138, 2. 4
5, 52	*130, 8; 138, 9
5, 53	130, 8; 138, 14; 139, 9; *142, 2
5, 54	139, 5. 10
5, 55	139, 12
5, 56	141, 5
5, 57	141, 7. 13. 19
5, 58	141, 18. 19
5, 59	142, 2
5, 60	146, 21
5, 62	147, 3
5, 64	139, 10; 147, 7
5, 65	147, 17; 148, 5. 12
5, 68	153, 11. 13
5, 69	153, 14
5, 70	154, 3; *154, 11
5, 71	154, 3. 8
5, 72	154, 6. 12
5, 73	155, 14. 23
5, 74	*156, 5
5, 80	156, 10
5, 83	156, 15
5, 84	156, 17
5, 85	156, 19
5, 90	156, 21
5, 92	161, 14; 162, 10; *163, 5
5, 97	163, 9. 10
5, 98	163, 18
5, 99	164, 3
5, 100	164, 12
5, 102	166, 3
5, 106	167, 8. 10
5, 110	*168, 1
5, 112	168, 12
5, 113	*167, 14
5, 115	*166, 7
5, 116	168, 13
5, 117	168, 16
5, 118	169, 1
5, 119	169, 2

PLINIUS.	SOLINUS.
5, 125	169, 9; 170, 1
5, 128	136, 13; 147, 9
5, 145	167, 16
5, 146	171, 13
5, 148	172, 4
6, 1	*106, 7; *106, 14
6, 2	*106, 13
6, 3	172, 11
6, 4	172, 11
6, 5	173, 3. 4
6, 6	173, 3
6, 7	173, 8
6, 8	173, 16
6, 13	86, 3
6, 16	85, 13
6, 17	85, 16
6, 19	85, 16
6, 22	*181, 4
6, 24	173, 10
6, 25	173, 15
6, 26	86, 3
6, 34	89, 20
6, 35	90, 1
6, 36	90, 6
6, 38	83, 3
6, 39	93, 7
6, 41	177, 4
6, 43	178, 11
6, 46	179, 3
6, 47	179, 12
6, 48	179, 15
6, 49	180, 5
6, 50	92, 17; 180, 17
6, 51	92, 18; 181, 5
6, 52	93, 4. 8
6, 53	82, 17; 182, 3
6, 54	83, 1; 182, 9. 14
6, 55	183, 3
6, 56	183, 9
6, 57	183, 11
6, 58	183, 10. 12
6, 59	184, 3. 8
6, 60	184, 12
6, 62	184, 14
6, 65	184, 12. 16
6, 66	184, 19
6, 67	185, 6
6, 68	185, 12
6, 69	185, 15
6, 70	186, 2
6, 74	186, 5
6, 76	186, 6
6, 79	186, 7; 187, 9
6, 80	186, 10
6, 81	195, 16
6, 82	196, 9
6, 83	196, 15; 197, 5
6, 84	197, 9

PLINIUS.	SOLINUS.
6, 85	197, 15
6, 87	197, 1; 199, 10
6, 88	182, 17; 198, 1; 199, 11
6, 89	198, 5. 7; 199, 12
6, 90	198, 13
6, 91	198, 3. 6. 19
6, 92	201, 11
6, 93	201, 14
6, 95	201, 15
6, 97	202, 3
6, 98	202, 5
6, 101	202, 11
6, 102	202, 12
6, 103	202, 13
6, 104	202, 14; 203, 3
6, 105	203, 1
6, 106	203, 4
6, 107	147, 18; 203, 6. 12
6, 108	203, 12
6, 109	203, 8
6, 111	202, 3; 204, 3
6, 112	204, 14
6, 113	205, 4
6, 114	205, 5
6, 116	205, 8
6, 121	205, 10
6, 122	206, 1
6, 125	204, 10
6, 127	157, 10
6, 128	157, 16
6, 129	158, 2
6, 130	158, 2
6, 133	204, 5. 7
6, 135	148, 13; 204, 6
6, 138	148, 11. 12
6, 143	148, 7
6, 162	152, 4
6, 168	*127, 8
6, 169	152, 8
6, 172	206, 6
6, 175	206. 7. 10
6, 176	206, 9; 207, 4
6, 190	130, 18
6, 191 6, 192	130, 21
6, 194	131, 3
6, 195	131, 5
6, 196	131. 15. 16
6, 197	132, 13
6, 200	210, 1
6, 201	114, 7; 212, 1
6, 202	212, 3
6, 203	212, 4
6, 204	213, 5
6, 205	214, 4

PLINIUS.	SOLINUS.
7, 2 7, 3	18, 4
7, 10	86, 5. 13
7, 12	83, 4; *187, 20
7, 14	124, 17
7, 15	39, 1
7, 17	26, 3
7, 19	38, 11
7, 21	192, 3
7, 22	187, 11
7, 23	187, 16. 22; 188, 8
7, 24	188, 9
7, 25	188, 2
7, 28	*187, 20
7, 30	188, 6
7, 33	12, 14. 20
7, 34	12, 18. 21
7, 41	15, 1; 16, 1
7, 42	14, 15
7, 45	17, 4
7, 47	17, 12
7, 48 7, 49	14, 5
7, 50	19, 19
7, 51	19, 21
7, 53	20, 5; *20, 8
7, 55	20, 11; *20, 15; 20, 17; 21, 2
7, 56	21, 2
7, 57	13, 22
7, 61	14, 1
7, 63 7, 64 7, 65	13, 4
7, 68	17, 16
7, 69	17, 10. 18
7, 71	17, 19
7, 72	18, 5
7, 73	22, 1
7, 74	21, 21; *22, 2
7, 75	21, 18
7, 76	24, 2
7, 77	24, 6; 25, 1
7, 78	18, 15
7, 79	18, 7
7, 80	18, 10
7, 81	19, 2
7, 84	25, 10
7, 85	25, 16
7, 88	27, 15
7, 89	27, 21. 25
7, 90	28, 1
7, 92	27, 6. 11
7, 93	27, 8
7, 100	28, 11
7, 101	26, 6

PLINIUS.	SOLINUS.
7, 104	
7, 105	26, 13
7, 106	
7, 109	29, 1
7, 110	29, 19
7, 112	29, 11. 16
7, 113	29, 16
7, 114	29, 15
7, 118	29, 21
7, 120	28, 16; *30, 7
7, 121	29, 24
7, 133	28, 21
7, 137	31, 1
7, 147	
7, 148	11, 23
7, 149	
7, 150	
7, 151	31, 3
7, 191	184, 6
7, 193	32, 11
7, 204	*72, 11
8, 1	111, 5
8, 2	111, 6
8, 3	111, 8
8, 4	184, 7
8, 6	*112, 7
8, 7	111, 13
8, 8	111, 10
8, 9	111, 21
8, 11	111, 14
8, 13	111, 17
8, 16	113, 13
8, 23	112, 2
8, 27	112, 8
8, 28	112, 9
8, 29	112, 12
8, 30	112, 16
8, 32	112, 17
8, 33	112, 18; 113, 8
8, 34	113, 5. 9
8, 37	40, 2
8, 38	96, 10. 12
8, 39	96, 16; *97, 2
8, 40	97, 1; 168, 4
8, 41	120, 4
8, 42	118, 4
8, 43	91, 17
8, 45	119, 13
8, 46	118, 2. 5
8, 47	119, 5
8, 48	*119, 6
8, 49	119, 16
8, 50	119, 18
8, 51	120, 7
8, 52	120, 8
8, 53	120, 15
8, 62	90, 10; 91, 3
8, 63	91, 16

PLINIUS.	SOLINUS.
8, 66	90, 9. 12
8, 67	181, 8. 13
8, 68	181, 14. 22
8, 69	133, 14
8, 70	133, 18
8, 71	134, 2
8, 72	128, 3. 7; 189, 4
8, 73	189, 9; 190, 7
8, 74	189, 16
8, 75	190, 1
8, 76	190, 7
8, 77	134, 8
8, 78	126, 12
8, 79	127, 2
8, 80	40, 5
8, 83	40, 8
8, 84	40, 11
8, 85	122, 4
8, 86	122, 11; 123, 8
8, 87	123, 11
8, 89	143, 5. 11
8, 90	143, 14
8, 91	78, 11; 143, 19; 144, 12
8, 92	144, 1
8, 93	144, 5
8, 94	144, 8
8, 95	144, 16
8, 96	145, 3
8, 97	95, 5; *145, 8
8, 100	91, 9; 112, 15
8, 101	91, 13; 95, 6; 115, 8; 170, 17
8, 104	39, 10
8, 105	120, 17
8, 106	121, 3. 11
8, 107	121, 12
8, 108	121, 18
8, 109	81, 5
8, 112	94, 5
8, 113	94, 10
8, 114	94, 11
8, 115	94, 14
8, 116	94, 16; 95, 3
8, 117	95, 2
8, 118	95, 4
8, 119	95, 8. 10
8, 120	95, 15; 170, 4
8, 121	170, 6
8, 122	134, 19; 170, 13
8, 123	134, 13; 135, 4
8, 124	134, 15
8, 125	135, 7
8, 126	114, 12; 115, 3
8, 127	115, 1
8, 128	114, 21
8, 129	115, 4. 7

PLINIUS.	SOLINUS.
8, 130	115, 5
8, 131	114, 11; *115, 10
8, 136	120, 10
8, 142	83, 18; 84, 2
8, 143	83, 20; 84, 4
8, 145	84, 5
8, 146	84, 9
8, 147	84, 10
8, 148	84, 13
8, 149	83, 7
8, 150	83, 14
8, 154	174, 15; 175, 2
8, 155	175, 8. 13
8, 156	175, 11
8, 157	175, 18
8, 158	175, 18
8, 159	176, 2
8, 160	176, 2
8, 161	176, 6
8, 162	176, 8
8, 163	176, 10
8, 164	176, 9. 14
8, 165	176, 14
8, 166	104, 5; 177, 2
8, 184	142, 5
8, 185	142, 12
8, 186	142, 17
8, 212	148, 10
8, 215	127, 14; *128, 3
8, 216	128, 1. 4. 10; *128, 8
8, 227	73, 13
8, 228	73, 13. 18
9, 4	190, 15; 191, 3
9, 8	191, 4
9, 11	153, 16
9, 20	78, 4. 10
9, 21	78, 5. 13
9, 22	78, 8. 13
9, 23	78, 11. 14
9, 24	78, 5. 18
9, 25	78, 11. 18
9, 26	79, 7
9, 27	79, 13
9, 28	80, 2; *56, 3
9, 30	78, 16
9, 33	80, 4
9, 46	190, 16
9, 47	80, 6
9, 49	80, 6
9, 50	80, 6. 9
9, 87	*134, 19
9, 106	199, 14; 200, 19
9, 107	199, 14
9, 108	200, 4
9, 109	200, 7
9, 110	200, 14
9, 111	200, 16

PLINIUS.	SOLINUS.
9, 112	200, 13
9, 116	200, 14. 19
9, 117	201, 1
9, 118	201, 3
9, 123	201, 6
9, 141	103, 15
10, 3	149, 18
10, 4	150, 2
10, 5	150, 5; 151, 3
10, 32	*145, 16
10, 59	69, 6; *70, 1
10, 60	69, 7. 16
10, 61	*74, 22
10, 62	171, 3. 9
10, 63	171, 6
10, 64	74, 22
10, 65	75, 3
10, 66	75, 6
10, 69	75, 12
10, 70	70, 10
10, 73	*70, 13; 70, 14
10, 74	169, 14
10, 76	74, 2
10, 78	60, 10; 92, 10
10, 79	*4, 15 (*add.*)
10, 80	70, 3
10, 87	57, 9; 145, 17
10, 97	151, 7
10, 100	60, 15
10, 102	61, 2
10, 103	61, 3
10, 117	191, 8
10, 119	*191, 13
10, 126	42, 8
10, 127	42, 8
10, 132	96, 5
10, 136	135, 9
10, 173	119, 11
11, 79	73, 18
11, 95	41, 5
11, 126	96, 14
11, 181	15, 4
11, 254	181, 10
11, 270	*28, 7
12, 14	178, 1
12, 15	178, 3
12, 16	178, 8
12, 20	193, 3
12, 23	192, 4
12, 26	192, 13
12, 32	192, 9
12, 40	192, 10
12, 51	148, 16
12, 52	148, 18
12, 54	148, 20
12, 56	149, 5
12, 58	149, 9
12, 66	149, 10
12, 67	149, 13
12, 68	149, 12
12, 73	*126, 2
12, 80	149, 15
12, 86	135, 13
12, 89	135, 13. 16
12, 90	135, 18
12, 91	135, 14
12, 103	146, 5
12, 104	193, 4
12, 107	125, 20
12, 111	154, 15
12, 112	154, 16; 155, 1
12, 113	155, 1
12, 115	155, 2
12, 116	155, 4
12, 118	155, 5
13, 3	177, 5
13, 24	177, 8
13, 25	177, 13
13, 56	145, 18
13, 57	145, 20
13, 88	35, 16
16, 32	103, 15
16, 141	73, 16
16, 142	*72, 15; 73, 16
16, 161	*72, 11
16, 162	192, 7
16, 168	*52, 1
19, 39	*126, 7
21, 31	50, 7; 162, 6
21, 35	*162, 8
22, 3 (?)	103, 15
25, 78	*109, 14
25, 79	*109, 14
28, 77	13, 16
28, 82	13, 17
28, 149	*94, 16
28, 150	95, 7
28, 226	*94, 16
30, 13	99, 3
31, 35	161, 16
31, 77	*51, 18
31, 80	*103, 14
31, 85	51, 15
31, 86	51, 17
32, 22	*41, 10
32, 23	*41, 10
33, 114	103, 14
33, 116	113, 12
35, 179	52, 16
35, 202	*104, 17
36, 141	102, 11
36, 144	136, 11
36, 149	159, 6. 10
36, 150	159, 6
36, 151	159, 11
37, 4	*152, 10
37, 5	53, 14
37, 23	88, 5. 10; *97, 10
37, 26	88, 6
37, 27	88, 13
37, 28	88, 8
37, 36	98, 9
37, 42	97, 11
37, 43	97, 14
37, 46	98, 2
37, 47	98, 6
37, 48	98, 7
37, 50	98, 8
37, 52	40, 16
37, 53	40, 16
37, 56	193, 6. 10
37, 58	193, 15
37, 59	194, 2
37, 60	194, 5
37, 61	193, 6; 194, 7
37, 62	*87, 1; 87, 3
37, 63	87, 5
37, 64	87, 5
37, 65	87, 2. 13. 18
37, 68	87, 17
37, 71	87, 2. 18
37, 72	87, 2
37, 73	87, 2
37, 74	87, 16
37, 76	195, 1
37, 77	*195, 6; 195, 7
37, 78	195, 11
37, 86(?)	152, 16
37, 88(?)	152, 15
37, 89	152, 13
37, 92	*104, 11
37, 97	*104, 11
37, 103	194, 11
37, 104	194, 17
37, 105	76, 5
37, 110	98, 12. 15
37, 112	98, 13. 17
37, 113	195, 6
37, 114	152, 17
37, 119	88, 1
37, 125	135, 22
37, 126	135, 22
37, 129	153, 5
37, 130	153, 9
37, 134	98, 17
37, 136	152, 19
37, 137	152, 19
37, 139	53,11.18;54,5
37, 140	53, 18
37, 141	54, 4
37, 144	19,13;*152,21
37, 145	153, 4
37, 146	*57, 10

PLINIUS.	SOLINUS.	PLINIUS.	SOLINUS.	PLINIUS.	SOLINUS.
37, 152	45, 10	37, 169	121, 9	37, 182	42, 2; 160, 12
37, 154	*160, 11	37, 170	74, 1	37, 184	42, 5; 159, 2; 160, 6
37, 156	136, 9	37, 173	158, 17; 160, 10	37, 185	158, 6
37, 157	160, 1	37, 174	*158, 14	37, 187	159, 15; 160, 10
37, 158	133, 2	37, 175	125, 5	37, 188	159, 5
37, 162	55, 10	37, 179	81, 11	37, 189	159, 12; 160, 14
37, 164	*41, 17; 160, 3	37, 180	66, 21	37, 190	161, 1
37, 165	123, 15	37, 181	158, 8; 160, 5. 8		
37, 167	125, 17; 137, 3				

APPULEI FLORIDA	SOLINUS
2, 12	191, 8—192, 1

AMMIANUS MARCELLINUS	SOLINUS	AMMIANUS MARCELLINUS	SOLINUS
14, 8, 3	161, 14	22, 15, 18	143, 19—144, 2
15, 3, 6	137, 1	22, 15, 19	143, 14—18
17, 5, 7	81, 9—10	22, 15, 20	144, 4—5. 9—11
22, 8, 14	171, 16—19	22, 15, 21—24	144, 16—145, 7
22, 8, 24	85, 13—15	22, 15, 25. 26	145, 8—17
22, 8, 31	*82, 5—83, 1	22, 15, 28, 29	147, 13—15
22, 8, 38	89, 20—90, 3	22, 16, 3	153, 11—12
22, 8, 44—46	80, 11—81, 4	22, 16, 7	147, 3—4
22, 8, 46	116, 5	22, 16, 9	147, 9—13
22, 14, 7. 8	142, 6—17	23, 6, 37	99, 11—13
22, 15, 5	139, 12—140, 3	23, 6, 67. 68	182, 9—183, 2
22, 15, 7	140, 3—5	23, 6, 85. 86	199, 14—200, 14
22, 15, 8	138, 2—7	23, 6, 87. 88	200, 14—19
22, 15, 9. 10	139, 5—10	25, 3, 13	26, 6 sqq.; 27, 10 sqq.
22, 15, 11	139, 1—3	26, 1, 12. 13	11, 4 sqq.
22, 15, 15. 16	143, 5—14	31, 2, 13—15. 23	82, 5—83, 1
22, 15, 17	142, 19—143, 2		

AUGUSTINUS DE CIV. DEI	SOLINUS
16, 8	*127, 18—128, 11; *137, 14; 187, 22—188, 2; 188, 6—8
18, 17	43, 7—9 (*add.*)
21, 4, 4	194, 2—10
21, 5, 1	51, 15—17; 55, 4—6; 57, 11—12; 128, 20—129, 13; 145, 20—146, 3; 155, 7—13; 159, 12—14; 160, 8—10; 177, 2—3; 192, 10—12

MARCIANUS CAPELLA	SOLINUS	MARCIANUS CAPELLA	SOLINUS
6, 627	103, 5 sqq; *104, 7. 8—10	655	63, 1—64, 13; 66, 7—14
628	104, 4	656	67, 5; 67, 21—68, 6; 68, 6—14
629	103, 17—18; 104, 3. 5—7	657	68, 6—14; 69, 1; 70, 5—8; 71, 1—6
640	37, 13; 38, 4—10	658	71, 1—6. 9—14
641	37, 2—8	665	89, 21—90, 8
642	32, 1—33, 16	666	107, 20—108, 3
646	40, 5—7		
654	62, 17		

MARCIANUS CAPELLA	SOLINUS	MARCIANUS CAPELLA	SOLINUS
667	108, 5—6; 109, 7—110, 3	694	183, 9—11; 184, 3—7. 12—18; 185, 15—186, 1
668	110, 8—10	695	186, 4—5. 6—12
677. 678	147, 17—148, 6	696	186, 13—14; 196, 6—9
685	167, 8—15	696. 697	196, 10—197, 8
686	167, 16—168, 3; 168, 12—169, 5; 169, 14—170, 3	697	*182, 9—183, 2
687	171, 16—172, 2; 172, 4—10	698	198, 1—199, 8
688	172, 11—15; 173, 1—2	699	201, 15—202, 2; 202, 4—5. 6—10; 203, 12—204, 1
689	173, 3—9	700	204, 3—10
690	173, 10—174, 4	701	205, 10—11
691	177, 4. 16; 178, 17—179, 1	702	208, 3—209, 3; 210, 3—211, 3; 212, 1—4; 213, 1—215, 4
692	179, 19—180, 17	9, 927	*94, 12—16
693	180, 17—18; 182, 3—6; 182, 9—183, 2		
693. 694	183, 3—8		

L. GENEALOGUS A. 455	SOLINUS	SCHOLIA VERGILIANA	SOLINUS
c. 75	206, 16—207, 6	Aen. 1, 269	151, 1—3
c. 132	205, 11—13	3, 284	151, 1—3
		12, 753	34, 11—13

SCHOLIA BERNENSIA AD LUCANUM	SOLINUS
ad 1, 1	65, 1—4
4, 333	129, 1

PRISCIANI INSTITUTIONES GRAMMATICAE	SOLINUS	PRISCIANI INSTITUTIONES GRAMMATICAE	SOLINUS
1, 28	6, 9—12	6, 44	149, 7—8
2, 61	149, 8	10, 50	6, 9—12
5, 15	149, 7—8	18, 174	6, 9—12
6, 15	100, 6—8	18, 213	6, 9—12

PRISCIANI PERIEGESIS	SOLINUS	PRISCIANI PERIEGESIS	SOLINUS
v. 202—205	128, 20—129, 13	v. 472	45, 11
248. 249	146, 5—6	473	45, 13—15
254—258	123, 15—124, 4	489—491	51, 8—10
277. 278	96, 5—9	492—494	50, 1—4
283. 284	98, 6—8	495—498	51, 15—17
316—320	99, 11—13	499—501	52, 10—12
390—395	55, 4—6	502—504	53, 12—14
415	57, 10	528	72, 17
416—418	57, 11—12	529. 530	73, 17—18
428—431	60, 6—9	533. 534	77, 1
433—438	64, 10—17	581—584	102, 10—13
439—441	66, 21—67, 1	596	*196, 6—9
450—452	55, 10—15	698—703	86, 13—87, 1
467—469	47, 11—16	704	88, 5 sq.

PRISCIANI PERIEGESIS	SOLINUS
v. 707—709	83, 9 sqq.
882	152, 17—19
883	152, 21
980. 981	158, 17—159, 1
982. 983	159, 2—4
984	158, 14—16
985. 986	159, 6—12
987	159, 12—14
988	160, 5—6
v. 989. 990	160, 8—10
1027. 1028	186, 18—187, 2
1029—1032	187, 11—13
1033. 1034	191, 8—192, 1
1059—1062	192, 10—12
1063. 1064	193, 6—8
1065—1070	194, 2—10
1071. 1072	194, 11—12

IORDANIS GETICA	SOLINUS
5, 46	82, 5—6
7, 52—55	163, 9—164, 10

ISIDORI LIBER DE NATURA RERUM	SOLINUS
40	107, 9—15

ISIDORI ORIGINES	SOLINUS
2, 12, 4	*25, 16 sqq.
5, 33, 4	10, 14 sqq.
8, 8, 3	36, 2—3
8, 8, 5	36, 1
8, 11, 74	125, 8—9
8, 11, 86	142, 6—17
9, 2, 41	*184, 12—14
9, 2, 43	180, 1—4
9, 2, 62	180, 17—18
9, 2, 65	83, 2—8
9, 2, 87	34, 11—13
9, 2, 88	39, 1
9, 2, 124	130, 5
9, 2, 129. 131	208, 3—209, 3
9, 2, 130	131, 7—8
9, 2, 131	201, 15—202, 2
9, 2, 132	182, 3—6
9, 5, 21	17, 15—16
9, 5, 25	104, 5—7
11, 1, 53	17, 19—18, 1
11, 1, 83	19, 1—2
11, 1, 90	24, 9—25, 1
11, 1, 140. 141	13, 4—14
11, 3, 7	18, 1
11, 3, 16	131, 5—7
11, 3, 17	137, 11—12
11, 3, 18	132, 7—11
11, 3, 19	93, 16—94, 2
11, 3, 20	131, 10—14
11, 3, 25	93, 15—16
11, 3, 26	*186, 4—5
11, 3, 27	188, 7—9 (add.)
11, 4, 2	*42, 8 sqq.
12, 1, 14	*193, 6—194, 10
12, 1, 18	95, 3—5
12, 1, 19	94, 12—16
12, 1, 20	95, 15—17
12, 1, 21	94, 8
12, 1, 29	189, 16—19
12, 1, 33	96, 13—14
12, 1, 34	96, 14—16
12, 1, 35	181, 8—10
12, 1, 39	121, 18—122, 2
12, 1, 43	174, 8—10; 175, 9. 17
12, 1, 47	119, 16—17
12, 2, 4	118, 2—4; 119, 16. 18; 120, 7—8. 9—10
12, 2, 6	119, 6—10
12, 2, 7	90, 10—11; 157, 13—14
12, 2, 8	91, 3—5
12, 2, 10. 11	91, 16
12, 2, 12	134, 2—7; 190, 7—14
12, 2, 15. 16	111, 5—8
12, 2, 16	112, 10—12
12, 2, 17	86, 13—87, 1
12, 2, 19	133, 15—16
12, 2, 20	40, 16 sqq.
12, 2, 22	114, 17—21; 115, 5—7
12, 2, 24	40, 5—7. 10—12; 134, 13—14
12, 2, 26	83, 18—19; 84, 9
12, 2, 31—33	127, 18—128, 11
12, 2, 34	120, 10—13
12, 2, 35	135, 7—9
12, 2, 36	143, 14—18

ISIDORI ORIGINES	SOLINUS
12, 3, 4	46, 13—47, 2
12, 3, 9	134, 10—13
12, 4, 4. 5	132, 17—133, 2
12, 4, 5	112, 9—113, 2
12, 4, 6. 7	126, 12 sqq.
12, 4, 12—17	122, 15—123, 4
12, 4, 18	122, 4—8
12, 4, 19	122, 12—15
12, 4, 20	122, 8—10
12, 4, 28	39, 14—16
12, 4, 29	122, 11—12; 145, 12—13
12, 4, 39	123, 4—6
12, 4, 44	123, 11—14
12, 5, 4	123, 6—7
12, 6, 11	78, 4—5. 15—19
12, 6, 11. 16. 20	143, 19—144, 2
12, 6, 14	80, 8—10
12, 6, 19. 20	143, 5—14
12, 6, 21	144, 16—145, 1
12, 6, 41	190, 15—16
12, 7, 14. 15	69, 8—11
12, 7, 15	70, 1—4
12, 7, 16. 17	171, 5—9
12, 7, 23	151, 7—152, 3
12, 7, 24	191, 8—192, 1
12, 7, 28. 29	42, 8 sqq.
12, 7, 30	169, 14—170, 1
12, 7, 31	96, 5—9
12, 7, 33	145, 8—9
12, 7, 40	73, 13—74, 3
12, 7, 64	74, 21—75, 1
12, 7, 65	75, 9—14
12, 7, 69	57, 10
12, 7, 70	70, 11—15
12, 8, 10	41, 5
13, 13, 2	132, 2—3
13, 13, 5	52, 13—15; *60, 6
13, 13, 6	154, 6—7
13, 13, 8	52, 12—13; 125, 14—16
13, 13, 10	47, 11—16; 55, 4—6; 128, 20—129, 13
13, 15, 1	105, 11—12
13, 15, 2	105, 10. 15—16; 106, 19—107, 1
13, 16, 2—9	105, 17—106, 17
13, 16, 3	77, 14—78, 2
13, 16, 4	80, 6—7
13, 16, 5	71, 9—12
13, 17, 4	203, 12—204, 1
13, 19, 5	154, 9—11
13, 21, 7	138, 5; 139, 10—11; 140, 3—5
13, 21, 8	184, 12—14
13, 21, 15. 20	161, 15—162, 6
13, 21, 16	86, 4—5
13, 21, 21	168, 3—4
13, 21, 22	169, 2—5
13, 21, 23	167, 14—16
13, 21, 25	56, 18—19; 57, 6
13, 21, 26	38, 8—10
13, 21, 28	80, 11—13
13, 21, 30	44, 6
13, 21, 31. 34	104, 7
13, 21, 33	104, 4
14, 3, 5	186, 10—12; 192, 10—12
14, 3, 5. 6	183, 9—11
14, 3, 6	184, 12—14. *14—18
14, 3, 9. 11	204, 14—205, 7
14, 3, 12	204, 3—6
14, 3, 14	205, 10—11
14, 3, 15	148, 11—12. 17—20; 149, 10. 18
14, 3, 21	154, 3
14, 3, 27. 28	137, 18—19
14, 3, 28	136, 13—15
14, 3, 29	182, 3—6; 182, 9—183, 2
14, 3, 30	180, 1—4; 181, 8—10
14, 3, 32	85, 1—2; 86, 3—4; 86, 13—87, 1; *88, 1—4; *88, 6—7
14, 3, 33	90, 9; 91, 3. 16
14, 3, 34	83, 2—8
14, 3, 37	174, 5
14, 3, 38	166, 5
14, 3, 39	171, 16—19; 172, 4—10
14, 3, 40	171, 13
14, 3, 41	167, 16—168, 3
14, 3, 42. 43	169, 2—5
14, 3, 43	*167, 16—168, 3; 169, 1
14, 3, 45	161, 9—15; 162, 6—10
14, 3, 46	164, 12—13
14, 4, 1	44, 13
14, 4, 4	95, 20—96, 1; 96, 5—9; 96, 10—97, 9; 97, 10; 98, 12 sqq. 17 sqq.
14, 4, 5. 16	99, 7—10
14, 4, 6	67, 21—68, 6; *71, 7—8
14, 4, 8	43, 17—18
14, 4, 10	58, 6—7; 59, 1—2; 61, 11
14, 4, 11	61, 19—20
14, 4, 11. 15	58, 2—3
14, 4, 12	61, 12—13
14, 4, 13	62, 4—11; 63, 12; 64, 19—65, 4; 65, 1—4; 66, 21—67, 1
14, 4, 14	*56, 18—19

ISIDORI ORIGINES	SOLINUS
14, 4, 15	57, 6. 10. 11—12
14, 4, 18	36, 14
14, 4, 19	31, 16; *39, 14—16; *40, 16 sqq.; *42, 8 sqq.
14, 4, 21	34, 11—13
14, 4, 25	98, 21—99, 3
14, 5, 1	108, 5
14, 5, 4	126, 10—12
14, 5, 6	117, 4—5
14, 5, 7	116, 11—13
14, 5, 9	114, 5—10
14, 5, 13	129, 13—14
14, 5, 14	132, 14—17; 186, 4—5
14, 5, 15	133, 2—13. *15—16; *135, 22—136, 9; *136, 9—11
14, 6, 2	102, 4—11
14, 6, 3	101, 6—10
14, 6, 4	101, 11—102, 3
14, 6, 6	100, 8. 10—12
14, 6, 7	105, 3—6. [*ad* 10—11 *cf. add.*]
14, 6, 8	212, 3—4
14, 6, 9	210, 3—211, 3
14, 6, 10	108, 11—12; 212, 1—2
14, 6, 11	186, 10—12
14, 6, 12	196, 6—9
14, 6, 13	192, 10—12
14, 6, 15	72, 3—4
14, 6, 15. 16	72, 8—15
14, 6, 16	73, 13—74, 3
14, 6, 18	59, 4—5
14, 6, 19	74, 10—12
14, 6, 21	74, 13—16. 17; 74, 21—75, 1
14, 6, 24	76, 20—77, 1
14, 6, 25	71, 14—15
14, 6, 26	76, 11—15
14, 6, 27	76, 7—9
14, 6, 28	76, 19—20
14, 6, 29	76, 3—7
14, 6, 32	49, 5—7
14, 6, 33	49, 9; 50, 9
14, 6, 34	51, 15—17; 53, 11—12; 54, 6—7
14, 6, 36. 37	54, 9—19
14, 6, 39	46, 4. 5—8
14, 6, 40	46, 13—47, 2; *47, 3—6. 11—16
14, 6, 41	45, 6
14, 6, 42	45, 8. 11
14, 6, 43	104, 17—105, 2
14, 7, 7	116, 15—16
14, 8, 2	163, 9—164, 3; 181, 2
14, 8, 9	*62, 4—11
14, 8, 10	77, 3—6

ISIDORI ORIGINES	SOLINUS
15, 1, 9	206, 1—2
15, 1, 11	180, 1—4
15, 1, 19	153, 13—154, 1
15, 1, 29	*105, 3—6
15, 1, 30	117, 10—12
15, 1, 34	*147, 3—4
15, 1, 35	146, 21—147, 1
15, 1, 38	161, 14; 166, 8
15, 1, 39	169, 2—5
15, 1, 40	85, 13—15
15, 1, 42	70, 7—8
15, 1, 50	32, 1—2
15, 1, 51	32, 3—4
15, 1, 52	35, 3
15, 1, 58	34, 14 sqq.
15, 1, 60	33, 10—12
15, 1, 65. 67	104, 8—10
15, 1, 70	103, 17—18; 104, 3
15, 1, 73	111, 2—3
15, 1, 74	*107, 20—108, 3; 108, 6—9; 109, 6
15, 1, 76	113, 18—114, 4
15, 2, 32	3, 5
15, 2, 37	147, 9—13
15, 3, 5	5, 8
15, 11, 4	147, 13—15
16, 2, 5	51, 17—18
16, 4, 3	102, 10—13
16, 4, 4	57, 11—12
[16, 4, 5	159, 12—14]
16, 4, 7	160, 1—3
16, 4, 21	159, 1—2
16, 7, 1	86, 13—87, 1
16, 7, 2	87, 17—88, 1
16, 7, 5—7	195, 1—7
16, 7, 10	98, 12 sqq.
16, 7, 12	123, 15—124, 4
16, 7, 13	158, 8—12
16, 7, 14	158, 14—16
16, 8, 1	*42, 1—2
16, 8, 2	76, 3—7
16, 8, 5	136, 11—12
16, 8, 8	40, 16 sqq.
16, 9, 3	135, 22—136, 9
16, 9, 4	195, 7—10
16, 9, 7	88, 1—4
16, 10, 1	199, 14—200, 14
16, 10, 4	55, 10—15
16, 10, 5	159, 14—15
16, 10, 7	160, 8—10
16, 11, 1	*53, 11—12
16, 11, 5	42, 5—7
[16, 11, 8	159, 12—14; 160, 1—3]
16, 12, 2	159, 1—2
16, 12, 4	81, 11—13
16, 12, 5	137, 3—6

ISIDORI ORIGINES	SOLINUS	ISIDORI ORIGINES	SOLINUS
16, 13, 1	88, 6—7	16, 15, 25	42, 1—2; 121, 9—10
16, 13, 2. 3	193, 6—194, 10	16, 15, 26	*81, 11—13
[16, 13, 4	159, 14—15]	17, 7, 8	177, 16—178, 7
16, 13, 5	98, 17 sqq.; 104, 11 —14	17, 7, 13	125, 20—22
		17, 7, 17	145, 20—146, 3
[16, 13, 8	19, 14]	17, 7, 58	192, 9—10
16, 13, 9	161, 1—2	17, 8, 2	149, 8—9
16, 14, 4	194, 11—12. 17—19	17, 8, 4	149, 12—17
16, 14, 7	133, 2—13	17, 8, 8	192, 13—193, 2
16, 14, 8	136, 9—11	17, 8, 10	135, 13—16
16, 14, 9	160, 14	17, 8, 13	193, 4—5
16, 14, 10	42, 2—5	17, 8, 14	154, 15—18
16, 15, 5	159, 5—6	17, 9, 5	*162, 6—10
16, 15, 8	152, 21	17, 9, 25	172, 14—15
16, 15, 11	160, 12—14	17, 9, 26	109, 14—15
16, 15, 12	73, 13—74, 3	17, 9, 27	126, 5—6
16, 15, 14	153, 4; 158, 6—8	17, 9, 29	95, 3—5
16, 15, 17	160, 3—5	19, 17, 8	113, 11—13
16, 15, 18	159, 15	19, 26, 10	148, 9—10
16, 15, 20	160, 10	20, 10, 10	147, 9—13

ALDHELMUS ED. GILES	SOLINUS
p. 283	94, 15—16
291	69, 8
292	91, 7
323	94, 14—15; 100, 14—101, 1; 120, 14—15
324	163, 18—19

BEDA HIST. ECCL. GENTIS ANGL.	SOLINUS
1, 1	99, 14—100, 2; *101, 6—10; *102, 4 sqq.
1, 25	101, 6

DICUIL	SOLINUS	DICUIL	SOLINUS
6, 6—11	137, 18—139, 11	*7, 37	143, 5—6. 8—10
6, 22	156, 15—19	7, 38	144, 9—11
6, 24—26	157, 10—158, 3	7, 39	144, 3—9
6, 28	184, 12—18	7, 40	202, 4—5
6, 29	185, 6—10	7, 40	207, 7—216, 2
6, 30	190, 15—191, 2	7, 41—45	149, 18—150, 4
6, 31	190, 7—14	7, 51	92, 8—12
6, 32	134, 2—7	7, 52	82, 5—9
6, 33—35	120, 17—121, 17	8, 9	49, 13—17
6, 35	80, 11—81, 4	8, 12	115, 17—21
7, 10	101, 11—102, 2	8, 18	105, 10—16
7, 16—18	96, 10—97, 9	8, 20	99, 14—100, 2
7, 25	191, 3—7; 192, 10—12	8, 21	100, 5—8
7, 26—30	195, 16—197, 8	8, 22	100, 12—14
7, 32	196, 6—7	8, 23	102, 4. 5
7, 33	112, 8—9; *196, 7. 8	9, 1	62, 4—11
7, 34	119, 11—17	9, 3. 4	109, 7—110, 3
7, 35	97, 3	9, 6	*109, 7—110, 3
7, 36	184, 8—9; 188, 2—6		

ANONYMUS LEIDENSIS DE SITU ORBIS Minora in indicatis ab Anonymo omissa margo indicat	SOLINUS	ANONYMUS LEIDENSIS DE SITU ORBIS Minora in indicatis ab Anonymo omissa margo indicat	SOLINUS
p. 4, 2—18	107, 5—19	36, 23—38, 16	99, 14—103, 4
4, 23	106, 18	39, 12—40, 2	108, 9—109, 7
6, 17—22	182, 15—183, 2	45, 17—26	103, 5—14
6, 27—7, 11	178, 11—179, 2	47, 20—48, 3	98, 20—99, 3
11, 17—12, 22	105, 10—106, 17	61, 23—62, 7	107, 20—108, 6
16, 24—17, 5	91, 20—92, 7	62, 8—63, 6	115, 17—116, 13
18, 26—20, 6	72, 1—74, 3	63, 7—64, 9	136, 13—137, 17
21, 18—27, 17	48, 4—54, 18	65, 4—67, 18	137, 18—141, 20
27, 21—28, 26	46, 3—47, 16	69, 10—71, 5	154, 3—156, 4
29, 15—21	45, 10—15	74, 19—76, 23	174, 5—176, 13
30, 10—34, 16	195, 16—201, 7	79, 5—82, 4	183, 9—187, 8

INDEX NOMINUM ET RERUM.

Lipsiae, typis I. B. Hirschfeldi